

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİ TÜRK DİLİ ANABİLİM DALI**

**TEFSİR ÜVEYS B. HOCA OSMÂN B. EMÎR İLYÂS B. EVLİYÂ
(1B-119A) (İNCELEME-METİN-GRAMATİKAL DİZİN-SÖZLÜK)**

Kübra ÖZGÜN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Paki KÜÇÜKER

TEMMUZ - 2023

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEFSİR ÜVEYS B. HOCA OSMÂN B. EMÎR İLYÂS B.
EVLİYÂ (1B-119A) (İNCELEME-METİN-GRAMATİKAL
DİZİN-SÖZLÜK)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kübra ÖZGÜN

Enstitü Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Eski Türk Dili

“Bu tez 14/07/2023 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan
jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI
Prof. Dr. Paki KÜÇÜKER	Başarılı
Doç. Dr. İlhan UÇAR	Başarılı
Doç. Dr. Kenan ACAR	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Kübra ÖZGÜN

14/07/2023

ÖNSÖZ

Eski Oğuz Türkçesi devrinde nesir alanında yazılmış eserlerin içinde Kur'an tefsirlerinin ayrı bir yeri vardır. İslam dininin kaynağı olan Kurân-ı Kerim, Müslümanlar tarafından okunup anlaşılmaya çalışılmıştır. Türkler Müslümanlığı kabul ettikten sonra, kabul edilen yeni dinlerinin rehber niteliğindeki kitabını ilk iş olarak kendi dillerine çevirme çalışmalarına yönelmişlerdir.

Çalışmamıza konu olan tefsir metni Prusya Kültürel Mirası/Berlin Eyalet Kütüphanesi, Orientalische El Yazısı kategorisinde PPN651791340 proje numarası ile Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ tarafından yazılmış tefsirdir. 503 sayfadan oluşan bu metin 14. yüzyılda yazılmıştır. Çalıştığımız kısım 1b/119a sayfalarını kapsamaktadır. Çalıştığımız bölümde yer alan sureler şunlardır: “Yâsin, Amme, Nazi’at, Abese, Kuvviret (Tekvir), İnfetaret (İnfitar), Mutaaffifin, İnşikak, Buruc, Târık, A’lâ, Gâşiye, Fecr (26. ayete kadar)” Çalışmamız kısaca giriş, gramer incelemesi (ses-şekil bilgisi), çeviri yazı, gramatikal dizin ve sözlük bölümlerinden oluşmaktadır.

Çalışmamın her aşamasında yanımda olan, desteğini, ilgisini, lisans eğitimimden bugüne kadar üzerimdeki emeğini inkâr edemeyeceğim tez danışmanım, kıymetli hocam Prof. Dr. Paki KÜÇÜKER’e, beni her zaman yüreklendiren, desteğini hep hissettiğim sevgili hocam Prof. Dr. Ozan YILMAZ’a, yıllar süren benzersiz destekleri sayesinde inancımı ve kararlılığımı asla kaybetmememi sağlayan, her anımda yanımda olup beni bugünlere getiren sevgili aileme ve bana inanan herkese teşekkürlerimi sunuyorum.

Kübra ÖZGÜN

14/07/2023

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	vi
TABLO LİSTESİ.....	vii
GÖRSEL LİSTESİ	viii
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	ix
ÖZET.....	x
ABSTRACT	xi

GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: YAZIM ÖZELLİKLERİ	22
1.1. Ünsüzlerin Yazılışı.....	22
1.1.1. b ve p Ünsüzlerinin Yazılışı.....	22
1.1.2. c ve ç Ünsüzlerinin Yazılışı	23
1.1.3. d ve t Ünsüzlerinin Yazılışı.....	24
1.1.4. k ve g Ünsüzlerinin Yazılışı.....	25
1.1.5. s Ünsüzünün Yazılışı.....	25
1.1.6. ŋ Ünsüzünün Yazılışı.....	26
1.2. Ünlülerin Yazılışı	27
1.2.1. e Ünlüsünün Yazılışı	27
1.2.2. a Ünlüsünün Yazılışı	27
1.2.3. o,ö,u,ü Ünlülerinin Yazılışı.....	28
1.2.4. ı/i Ünlülerinin Yazılışı	29
1.3. dağı Bağlacının Yazımı	30
1.4. kim Bağlacının Yazımı.....	30
1.5. ki Bağlacının Yazımı.....	30
1.6. Ek-fiilin Yazımı	31
1.7. -dUr Ek-fiilinin Yazımı	31
1.8. ile Edat ve Bağlacının Yazımı	31
1.9. için Edatının Yazımı.....	31
1.10. Arapça ve Farsça Sözcüklerin Yazımı	32
1.11. Yardımcı Ünsüz Yazımı	32

BÖLÜM 2: DİL BİLGİSİ	33
2.1. Ses Bilgisi	33
2.1.1. Ünsüzler	33
2.1.1.1. Kelime Başı Ünsüzleri.....	33
2.1.1.2. Kelime İçi ve Kelime Sonu Ünsüzleri.....	37
2.1.1.3. Ünsüz Uyumu.....	42
2.1.1.4. Ünsüz İkizleşmesi.....	43
2.1.1.5. Ünsüz Türemesi.....	43
2.1.1.6. Hece Yitimi	43
2.1.1.7. Ötümlüleşme	44
2.1.2. Ünlüler	44
2.1.2.1. Kök Hecedeki e, ê, i	44
2.1.2.2. Ünlü Uyumları	44
2.1.2.3. Ünlü Değişimi	53
2.1.2.4. Ünlü Düşmesi.....	57
2.2. Biçim Bilgisi	58
2.2.1. Sözcük Yapımı	58
2.2.1.1. İsimden Fiil Yapan Ekler.....	58
2.2.1.2. İsimden İsim Yapan Ekler	58
2.2.1.3. Fiilden Fiil Yapan Ekler	60
2.2.1.4. Fiilden İsim Yapan Ekler.....	61
2.2.2. İsimler	62
2.2.2.1. İsim Çekimi.....	62
2.2.3. Zamirler	66
2.2.3.1. Şahıs Zamirleri	66
2.2.3.2. Dönüşlülük Zamiri.....	67
2.2.3.3. Belirsizlik Zamirleri	67
2.2.3.4. İşaret Zamirleri.....	67
2.2.4. Sıfatlar.....	67
2.2.4.1. Niteleme Sıfatları	67
2.2.4.2. Belirtme Sıfatları	68
2.2.5. Zarflar	69

2.2.5.1. Durum Zarfları	69
2.2.5.2. Zaman Zarfları.....	70
2.2.5.3. Yer-Yön Zarfları.....	70
2.2.5.4. Miktar Zarfları.....	70
2.2.5.5. Soru Zarfları	70
2.2.6. Bağlaçlar	71
2.2.7. Edatlar	71
2.2.7.1. Çekim Edatları	71
2.2.7.2. Kuvvetlendirme Edatı.....	72
2.2.8. Fiiller	72
2.2.8.1. Şahıs Ekleri	72
2.2.8.2. Fiil Çekimleri	74
2.2.9. Ek-Fiil	81
2.2.10. Fiilimsiler	82
BÖLÜM 3: METİN.....	86
BÖLÜM 4: DİZİN.....	249
SONUÇ	826
KAYNAKÇA.....	829
ÖZGEÇMİŞ	833

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
bk.	: Bakınız
C	: Cilt
cev.	: Çeviren
DLT	: Divân u Lügâti't-Türk
ETG	: Eski Türkçe Grameri
Far.	: Farsça
Haz	: Hazırlayan
öl.	: Ölüm tarihi
s.	: Sayfa
T.	: Türkçe
TDK	: Türk Dil Kurumu
Yay.	: Yayın
Yun.	: Yunanca
(?)	: Kökeni bilinmemektedir

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Metinde Yer Alan Eski Türkçe Kelimeler.....	84

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ'nın Kur'an Tefsiri 2/b.....20

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا / آ	a, e	ص	ş
ب	b	ض	z
پ	p	ط	ṭ
ت	t	ظ	ẓ
ث	s	ع	‘
ج	c	غ	ġ
چ	ç	ف	f
ح	ḥ	ق	ḳ
خ	ḫ	ك	k-g-ŋ
د	d	لا / ل	l
ذ	ẓ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v
ژ	j	ه / ه	h-e
س	s	ی	y
ش	ş		

ÖZET	
Başlık: Tefsir Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ (1B-119A) (İnceleme-Metin-Gramatikal Dizin-Sözlük)	
Yazar: Kübra ÖZGÜN	
Danışman: Prof. Dr. Paki KÜÇÜKER	
Kabul Tarihi: 14/07/2023	Sayfa Sayısı: xi (ön kısım) + 833 (ana kısım)
Eski Oğuz Türkçesi devrinde nesir alanında yazılmış eserlerin içinde Kur'an tefsirlerinin ayrı bir yeri vardır. İslam dininin kaynağı olan Kurân-ı Kerim, Müslümanlık tarafından okunup anlaşılmaya çalışılmıştır. Türkler Müslümanlığı kabul ettikten sonra, kabul edilen yeni dinlerinin rehber niteliğindeki kitabını ilk iş olarak kendi dillerine çevirme çalışmalarına yönelmişlerdir. Çalışmamıza konu olan tefsir metni, ayetlerle ilişkili geniş kapsamlı açıklamaların yanında çeşitli rivayetleri ve hikâyeleri içeren mufassal bir tefsirdir. Prusya Kültürel Mirası/Berlin Eyalet Kütüphanesi, Orientalische El Yazısı kategorisinde PPN651791340 proje numarası ile bulunarak Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ tarafından yazılmıştır. Araştırmalar sonucunda müfessire ait olduğu düşünülen on iki eser tespit edilmiştir. Metin dil bakımından incelendiğinde bazı dini terminoloji ve anlatılarda Türkçe kelimelerin kullanılmış olması dikkat çekicidir. Bu tefsiri gün yüzüne çıkararak bilim dünyasına kazandırmak, yazıldığı dönemdeki dil hususiyetlerinin tespitini sağlamak, ses-şekil bilgisi bakımından incelemek, dizin ve sözlüğünü hazırlayarak söz varlığını ortaya koymak amacımızdır. Eski Türkçe döneminden günümüze gelene kadar Türk dilinin geçirmiş olduğu sürecin gözler önüne serilmesine destek olabilmek bir diğer amacımızdır.	
Anahtar Kelimeler: Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ, Kur'an Tefsiri, Eski Anadolu Türkçesi	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Tafsir Uveys b. Hoca Osman b. Emir İlyas b. Evliya (1B-119A) (Analysis-Text-Grammatical Index-Dictionary)	
Author of Thesis: Kübra ÖZGÜN	
Supervisor: Prof. Dr. Paki KÜÇÜKER	
Accepted Date: 14/07/2023	Number of Pages: xi (pre text) + 833 (main body)
In the era of Old Oghuz Turkish, among the works written in prose, Qur'an commentaries hold a distinct place. The Qur'an, which is the source of the Islamic religion, has been read and attempted to be understood by Muslims. After the Turks embraced Islam, they immediately turned their attention to the translation of the guiding book of their newly accepted religion into their own languages. The commentary text that is the subject of our study is a comprehensive commentary that includes extensive explanations related to the verses, as well as various narrations and stories. It was written by Uveys b. Hoca Osman b. Emir İlyas b. Evliya and is housed in the Prussian Cultural Heritage/Berlin State Library under the Orientalische Manuscripts category, with the project number PPN651791340. Through research, twelve works believed to belong to the commentator have been identified. When the text is examined in terms of language, it is noteworthy that some Turkish words are used in religious terminology and narratives. Our aim is to bring this commentary to light and contribute it to the scientific world, to determine the linguistic characteristics of the period in which it was written, to examine it in terms of phonetics and morphology, and to prepare an index and dictionary to reveal its vocabulary. Another aim is to support the presentation of the process that the Turkish language has undergone from the Old Turkish period to the present day.	
Keywords: Commentary of the Qur'an by Uveys b. Hoca Osman b. Emir İlyas b. Evliya, Old Anatolian Turkish	

GİRİŞ

Eski Oğuz Türkçesinin kullanıldığı dönemde tercüme çalışmalarına oldukça fazla önem verilmiştir. Dolayısıyla bu dönemde yazılmış olan eserlerin pekçoğu tercüme eserdir. Bu eserlerin muhtevası genel itibarıyla dindir. Dinî içerikli metinlerin büyük bir kısmını sure tefsirleri oluşturur.

İslamiyetin kabulünden sonra Müslümanlar, dinlerinin kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'i okuyup anlamak ve dinleri hakkında bilgiye sahip olmak istemişlerdir. Yeni bir dini benimsemek, gerekliliklerini öğrenmek ve dinin sosyal yapıya uyumunu sağlamak için dinin kaynağı olan kitabın tercümelerine önem verilmesi oldukça tabiidir. Mensup olunan dinin mukaddes kitabının muhtevasına tam anlamıyla vakıf olabilmek Müslümanlığın en önemli gayesidir. Çünkü dinlerin gerekliliklerinin ve mahiyetinin iyice kavranabilmesi, kutsal kitaplarının okunup anlaşılabilmesine bağlıdır. Çalışmalar satır arası tercümeler ve tefsir tercümeleri olarak iki farklı şekilde ilerlemiştir. Kur'an-ı Kerim'in tefsirleri ve tercümeleri Eski Oğuz Türkçesi devrinde yazılmış olup bu dönemdeki eserler arasında ayrı bir yere sahiptir. Türkçeye kazandırılan bu eserler dil hususiyetlerini yansıtması bakımından oldukça mühimdir. Çalışmamıza konu olan tefsir metni, ayetlerle ilişkili geniş kapsamlı açıklamaların yanında çeşitli rivayetleri ve hikâyeleri içeren mufassal bir tefsirdir. Prusya Kültürel Mirası/Berlin Eyalet Kütüphanesi, Orientalische El Yazısı kategorisinde PPN651791340 proje numarası ile bulunan Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ tarafından yazılmış bir tefsirdir.

Tefsir hazırlanırken sureler ayet ayet açıklanmıştır. Bunun yanında bazı hadisler de konu olarak ele alınmıştır. Rivayet tefsiri metodu kullanılarak oluşturulan bu tefsirde, bazı hikâyelere ve rivayetlere yer verilerek konu pekiştirilmiştir. Sure, ayet ya da hadisler hakkında yorumlamalar yapılırken çeşitli müfessirlerin görüşlerine de yer verilmiş ve böylelikle mukayeseli bir şekilde tefsir metni oluşturulmuştur.

Çalışmamızın dil hususiyetleri bölümünde kelimelerin yazılışlarından, harflerin kullanım tercihinden söz edilerek bu esere özgü farklı yazım özellikleri üzerinde durulmuştur. El yazması metinde yer yer harflerin unutulduğu tespit edilmiş, tamiratı gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Konusu

Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ tarafından Eski Oğuz Türkçesi döneminde yazılmış olan bu tefsirin araştırılması; çeviri yazıya aktarılarak, ses-şekil bilgisi bakımından incelenmesi, metnin dizin ve sözlüğünün oluşturulması araştırmamızın konusudur.

Araştırmanın Önemi

İslam dinini benimseyen Müslümanların rehber edindikleri Kur'an-ı Kerim'in herkes tarafından anlaşılabilmesi için yüzyıllar boyunca Kur'an-ı Kerîm'in tercüme çalışmalarına önem verilmiştir. Kur'an-ı Kerîm'in yalnızca başka bir dile tercüme edilmiş olması anlaşılması için yeterli görülmemektedir. Çünkü Allah'ın Kur'an'da kastedtiği manayı anlayabilmek için, okunan o ayet ya da surenin nüzul sebebinin bilinmesi gerekir. Kasedilen manayı, insanın anlayabileceği ölçüde açıklama ihtiyacı "Tefsir" ilminin doğmasına vesile olmuştur. Çalışmış olduğumuz tefsir metni Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ tarafından 14. yüzyılda yazılmış olup o dönemin dil özelliklerine ışık tutmaktadır. Bunun yanında Eski Oğuz Türkçesi ile yazılmış olup Türk diline tercümesi yapılmamış bu eseri bilim dünyasına kazandırmak istedik.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; 14. Yüzyıl Kur'an Tefsir metinleri arasında yer alan Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ tarafından kaleme alınmış tefsiri gün yüzüne çıkararak bilim dünyasına kazandırmak, yazıldığı dönemdeki dil hususiyetlerinin tespitini sağlamak, ses-şekil bilgisi bakımından incelemek, dizin ve sözlüğünü hazırlayarak söz varlığını ortaya koymaktır.

Daha öncesinde bu konu hakkında çalışmış olan araştırmacıların çalıştığı nüshalardan farklı bir nüshanın incelenmesi, nüshalar arasındaki bilhassa dil özelliği bakımından farklılıkların ortaya konabilmesi mühim bir durumdur. Çalıştığımız el yazması, Berlin Eyalet Kütüphanesinde bilim dünyasına tanıtılmayı beklemektedir.

Eski Türkçe döneminden günümüze gelene kadar Türk dilinin geçirmiş olduğu sürecin gözler önüne serilmesine destek olabilmek bir diğer amacımızdır.

Kapsam

Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ tarafından kaleme alınmış tefsirin bilinen dört nüshasının aksine tarafımızca tespit edilen on iki nüshası daha bulunmaktadır. Çalışmamıza konu edindiğimiz nüsha PPN651791340 proje numarası ile Orientalische El Yazısı kategorisinde, Prusya Kültürel Mirası/Berlin Eyalet Kütüphanesinde yer almaktadır. Bu nüsha 355x220 (240x140) mm ölçülerindedir. Her sayfasında on yedi satır bulunur. Harekeli nesih hat yazı tipiyle yazılmış 503 sayfadır. Yâsin-Nâs sûrelerinin tefsirini kapsayan yazma, Hüseyin Hulûsi b. İbrahim tarafından 10 Zilhicce 1286/13 Mart 1870’de istinsah edilmiştir. Bizim çalıştığımız bölüm eserin tamamı değildir. Çalışmamız 1b/119a sayfalarını kapsamaktadır. Bu sayfalar içerisinde “Yâsin, Amme, Nazi’at, Abese, Kuvviret (Tekvir), İnfetaret (İnfitar), Mutaaffifin, İnşikak, Buruc, Târik, A’lâ, Gâşiye, Fecr (26. ayete kadar) bulunmaktadır.

Berlin nüshasını seçmemizin sebebi; el yazmasının okunaklı olması, Türk dili bakımından malzeme elde edilebilir olmasıdır.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmamıza konu olan yazma eser; bir dilbilimci tarafından dilbilimi usul ve esaslarına göre incelenmiştir. Kapsamlı literatür taraması yapılmasının ardından konu ana hatlarıyla ortaya konulmak istenmiştir.

Çalışmamızda el yazması metni çeviri yazıya aktarırken mevcut olarak kullanılan yazı karakterleri yetersiz kalmıştır. Bu sebeple transkripsiyon alfabesinin tanımlı olduğu “ucar” yazı tipi, çeviri yazı karakterlerinin gösterilmesinde kullanılmıştır.

Türk Dil Kurumunun sitesinde bulunan Ceval Kaya’nın hazırladığı “Cibakaya” dizin programı, çalışmamızdaki dizini hazırlarken hata oranını en aza indirmek için tercih ettiğimiz program olmuştur.

Dil incelemesi bölümünde, ses bilgisi ve şekil bilgisi üzerinde durulmuştur.

Araştırma süresince kullanılan kaynaklar, yazarların soyadlarına göre alfabetik sıraya dizilerek verilmiştir.

Tefsir Hakkında Bilgi ve Önemli Kuran Tefsirleri

Kur'an-ı Kerim, Müslümanların yavaş ve güçlü bir şekilde inanç ve değer yargılarının oluşabilmesi için yaklaşık yirmi üç yılda parça parça nâzil olmuştur. Mâhiyeti insanlığa bir rehber, bir yol gösterici olmasıdır. Allah, Kur'an'ın indiriliş amacını şu ayetle açıklamıştır: “Bu Kur'ân; kendisiyle uyarılsınlar; Allah'ın ancak tek ilâh olduğunu bilsinler ve akıl sahipleri düşünüp öğüt alsınlar diye insanlara bir bildiridir. (14/İbrahim,1-2)” Ayetten yola çıkarak Kur'an-ı Kerim'in indiriliş amacının; Allah'ın varlığının ve birliğinin bilinmesi, yol gösterici olması, insanların hayatlarını idame ettiren söz ve eylemlerini bu rehberle göre düzenleyebilme olanağının olmasıdır. Aynı şekilde, Nahl suresi 44. ayette “Biz sana Kur'ân'ı indirdik tâki insanlara, kendilerine ne indirildiğini açıkça anlatsın ve tâki onlar da iyice fikirlerini kullansınlar.” denilmiştir. Bu ayet de Kur'an'ın anlaşılabilir olarak anlatılması gerektiğinin bir göstergesidir. Kur'an'daki ayetlerin her biri aynı anlaşılabilirlik seviyesinde değildir. Bazı ayetler kolaylıkla anlaşılabilirken bazıları mübhemdir ve anlamları derindir. Açıklanmaya ihtiyacı vardır. Kur'an'ın nâzil oluşunda Arap dilinin kullanılması, yakın çevredeki insanların anlamasını ve aktarmasını böylelikle dini yaymalarını kolaylaştırmıştır. Ayrıca Kur'an'da şöyle bir ayet geçmektedir: “Hangi millete Peygamber gönderdiysek, onu ancak kavminin diliyle gönderdik ki, her şeyi onlara anlatsın.” (İbrahim suresi/4) Bu ayetten yola çıkılarak Kur'an'ın anlaşılmasının daha kolay olması için gönderilen kavmin diliyle gönderilmesinin şart olduğu sonucuna varılabilir. Fakat bu ayet, İslam dininin yalnızca bir kavme ya da millete gönderildiğini göstermez.

Kur'an'ın muhtevasını ve manasını anlamak, insanın maddi ve manevi yolculuğuna rehber olması sebebiyle şarttır. Fakat her ferdin Arapça bilmiyor oluşu, tercüme ve tefsir çalışmalarına yoğunlaşılmasına sebep olmuştur. Allah, peygamberleri, inen ayetleri insanlığa iletme amacıyla elçi olarak göndermiştir. Kur'an'ın Hz. Muhammed'e indirilmesi sebebiyle Hz. Muhammed ayetleri açıklayarak ve bizzat yaşayarak insanlığa yol gösterici olmuştur.

“Araplarda, yıllardan beri kökleşmiş olan câhili âdetlerin fena olanlarını söküp atacak ve ileride sosyal hayat kanunların ortaya koyacak olan Kur'ân'ı, Hz. Peygamberin tefsir etmesi lâzım geliyordu.” (Cerrahoğlu, 1971: 206)

Bu sebeple sahabeler kendi bilgi birikimleri yeterince bu kitabı anlamış, anlaşılamayan ayetler olduğunda Hz. Peygambere danışmışlardır. Dolayısıyla ilk tefsir çalışmaları, dil bilimsel tefsirler olmuştur.

Kur'an'ın dil bilimsel yöntemlerle oluşturulmuş tefsir konulu örnekleri, adeta Kur'an-ı Kerim'in sözlüğü niteliğini taşıyan çalışmalar vardır. 9. yüzyılda El-Ferra tarafından yazılmış olan Meâni'l-Kur'ân bu çalışmalara örnektir.

Tefsir kelimesi sözlükte “açıklamak, ortaya çıkarmak” olarak geçmektedir. Buna ek olarak; bir sözü daha kolay ve anlaşılır bir şekilde izâh etmeye de “tefsir” denilmektedir. Tefsir bir bakıma Kur'an'ın açıklanmasından ibarettir denilebilir. Daha kapsamlı bir şekilde açıklamak gerekirse tefsir, dirâyet ve içtihad sahibi olan âlimlerin, Kur'an-Kerim'in kapalı olan ifadelerini belirli kural ve kaidelere dayanarak yaptıkları açıklamalardır ve bu açıklamalar ya Allah'ın beyanından yola çıkılarak ya da rivayetlere dayandırılarak yapılır.

“Konu itibariyle Kur'an'ın ayetlerini çeşitli yönleriyle ele alıp incelemek olan sözkonusu ilmin gayesi, Kur'an'ın anlaşılmasına yardımcı olmaktır. Bu yüzdendir ki tefsir usulü, Kur'an ayetlerinin değişik özelliklerini yansıtan çeşitli ilim dalları Kur'an'daki edebi sanatlar, genel prensipler ve ayetlerin tefsirinde ihtiyaç duyulan birtakım kaide ve esaslar üzerinde durmaktadır.” (Demirci, 1999: 170)

Bazı sure ve ayetlerin inmesine vesile olan bir olay veya soruya, “nüzul sebebi” adı verilir. Nüzul sebeplerinin bilinmesinin ayetlerin tefsiri hususunda çok büyük bir önemi vardır. Bir ayetin ya da surenin nüzul sebebi bilinirse manaları daha iyi anlaşılır. Ayetlerde aktarılmak istenen emirlerin ve yasakların hikmeti daha anlaşılır ve kolay bir şekilde bilinir. Böylelikle şüpheler giderilerek hatalar önlenir. Tefsir sahasında sahabelerin ayrı yeri vardır. Sahabeler Hz. Muhammed'in yanında bulundukları için, nazil olan sure ve ayetlerin kimin hakkında, nereye ve hangi olay üzerine indirildiği konusunda bilgi sahibiydiler. Başlangıçta tefsir ilmi yalnızca nüzul sebebini bilmekten ibaret olduğu için sahabelerin aktardığı haberler bir hayli önemliydi.

Cerrahoğlu'na göre; “Bu ilim, beşerin -kudreti nisbetinde- ve müfessirlerin Kur'ândan nasıl istihraçlar yapacağını ve takip ettikleri yolları gösteren kâideler ve usuller mecmuasıdır.” (Cerrahoğlu, 1971: 7)

Cerrahoğlu, “tefsirin çeşitli yönlerden ve müfessirlerin durum ve tutumlarına göre çeşitli kısımlara ayrılabilceğini” söylemiştir.

“İbn Abbasdan rivayet edildiğine göre, o tefsiri dörde ayırmaktadır. 1) kimsenin bilmekten müstağni olamadığı, tefsir 2) arab dilini bilmekle mümkün olan tefsir, 3) ilimde resûh sâhibi olanların bileceği tefsir 4) Allahtan başka kimsenin bilmesine imkân olmayan tefsirlerdir. Genel olarak tefsirler, iki kısma ayrılır. Rivayet tefsirleri ve dirâyet tefsirleri.” (Cerrahoğlu, 1971: 224)

Tefsirler, yöntemleri bakımından rivayet, dirâyet, işârî ve lugâvî (filolojik) tefsirler olmak üzere dört grupta incelenir. Bu yöntemler arasında en çok kullanılan rivayet tefsiri yöntemidir. Bizim çalıştığımız el yazması metin rivayet tefsiri niteliğindedir.

Rivâyet Tefsiri

“Rivayet tefsiri, Kuran’a, Hz. Peygamber’in sünnetine, seleften nakledilen haberlere, Arap Dili ve cahiliye Arap şiirine dayanan tefsir; dirayet tefsiri ise yalnızca rivayetlere bağlı kalmayıp dil, edebiyat ve çeşitli ilimlere dayanılarak yapılan tefsirdir.” (Demirci, 2001)

Cerrahoğlu’na göre; “Rivayet tefsiri, me’sûr veya nakli tefsir olarak da adlandırılır. Selefden nakledilmiş eserlere dayanan tefsirdir. Diğer bir deyimle, rivayet tefsiri, bazı âyetleri beyan ve tafsil etmek için, bizzat yine Kur’ândaki başka âyetlerle, Hz. Peygamberin, sahabenin sözleriyle açıklanışı şekline denir. Hatta bazıları buna tabiûnun sözlerini de ilave ederler. Rivâyet tefsiri bidayette rivayet tarikiyle başlamış, Hz. Peygamberden sahabeye, onlardan da tabiilere intikal etmiştir. Artık tedvin devri başladıktan sonra rivayetler eserlerde toplanmaya başlamıştı. Ali b. Ebi Talha, Ebi Ravk ve İbn Cüreyc tefsirleri gibi.” (Cerrahoğlu, 1971: 224)

“Kur’ân, sünnet, sahâbe ile tabiîlerden nakledilen sözlere dayanan rivâyet tefsirine menkul ve me’sur tefsir de denilmektedir.” (Zehebî, 1976: I, 137)

“Hz. Peygamber, Kur’ân’ı hem tefsir etmiş hem de ashâbına onun müşkil, müphem ve mücmel yönlerini de beyân etmiştir. Sahâbe Hz. Peygamber’den, tâbiîn de Hz. Peygamber ve sahabeden gelen rivâyetlere kendi içtihadlarını da ekleyerek sonraki nesil olan tebe-i tâbiîne nakletmişlerdir. Aynı şekilde tebe-i tâbiîler de kendi dönemlerine kadar gelen rivâyetlere kendi içtihatlarını da ilave ederek sonrakilere aktarmışlardır.” (Zehebî, 1976: I, 135; Sabunî, 1408: 104; Müslim, 1414: 23).

Abdullah Müslim, rivayet tefsirini “Hz. Peygamber'den veya Sahabeden ya da Tabiinden nass ve lafız olarak Allah'ın ayetlerini tefsir etmek için gelen rivayetler olarak tanımlar.” (Müslim, 2006: 68)

“Rivâyet tefsir yönteminde, Kur’ân Kur’ân’la (Fatiha, 1/7; Nisa, 4/69) Kur’ân sünnetle (Kurtûbî, 1964: I, 39), Kur’ân sahâbe (İbn Abbas, ts., I, 6) ve tabiîn görüşlerine yer verilerek tefsir edilmektedir (Beğavî, 1997: VIII, 284). Rivâyet tefsirinde, senetlerin olmaması, uydurma ve isrâilî haberlerin çok olması gibi nedenler, bu tefsir yönteminin zayıf yönünü oluşturmaktadır.” (Suyûtî, 1996: II, 1235).

Rivayet tefsiri örnekleri şunlardır:

- “1) Muhammed b. Cerir et-Taberi, Câmi’u’l-Beyân an Te’vili’l-Kur’-ân.
- 2) Ebû’l-Leys es-Semerkindî, Bahru’l-Ulûm.
- 3) Ebû İshâk es-Sa’lebî, el-Keşf ve’l-Beyân an Tefsiri’l-Kur’ân.
- 4) Ebû Muhammed el-Huseyn el-Bagavî, Maâlimu’t-Tenzîl.
- 5) İbn Atiyye el-Endelûsi, el-Muharreru’l-Vecîz fi Tefsiri’l-Kitâbi’l-Azîz.
- 6) İbn Kesîr, Tefsiru’l-Kur’ânî’l-Azîm.
- 7) Abdurrahmân es-Saâlibî, el-Cevâhiru’l-Hisân fi Tefsiri’l-Kur’an.
- 8) Celâluddin es-Suyûtî, ed-Dürrü’l-Mensûr fi Tefsiri’l-Me’sûr.
- 9) Muhammed Cemaluddin el-Kâsîmî, Tefsiru’l-Kâsîmî, Mehâsinu’t-Te’vil.” (Cerrahoğlu, 1971: 225-226)

Dirâyet Tefsiri

“Müfessirler ilk dönemlerde Kur’ân âyetleri tefsirinde sadece Hz. Peygamber’in hadislerini, sahâbe ve tabiîlerin sözlerini aktarıyorlardı. İslâm devletinin fetihler neticesinde sınırlarının genişlemesi, yeni meselelerin, mezheplerin ve muhtelif ilimlerin ortaya çıkması gibi nedenlerden dolayı tefsirciler rivâyet yönteminin yeterli olamayacağını anladılar. Bunun üzerine müfessirler, Kur’ân’ın tefsirinde, rivâyet tefsiri kaynaklarıyla birlikte dil edebiyat, mantık, kıyas ve çeşitli ilimlerden de istifâde ederek, kendi görüşlerini de aktaran “ma’kûl” ve “re’y” olarak da bilinen “dirâyet tefsir” yöntemini kullandılar.” (Zehebî, 1976: I, 183; Cerrahoğlu, 2010: 601).

Dirâyet tefsiri örnekleri şunlardır:

- “1) Fahrüddîn er-Râzî, Mefâtihu’l-Gayb.
- 2) el-Beydâvî, Envâru’t-Tenzîl ve Esrâru’t-Te’vil.
- 3) en-Nesefî, Medâriku’t-Tenzîl ve Hakâiku’t-Te’vil.
- 4) el-Hâzin, Lübâbu’t-Te’vil fi Maâni’t-Tenzîl.
- 5) Ebû Hayyân, el-Bahru’l-Muhit.
- 6) el-Mahallî ve’s-Suyûtî, Tefsiru Celaleyn.
- 7) el-Hatîb eş-Şirbînî, es-Sirâcu’l-Münir.
- 8) Ebû’s-Suûd, İrşâdu’l-Akli’s-Selim ila Mezâye’l-Kitâbi’l-Kerim.
- 9) el-Âlûsî, Ruhu’l-Maânî fi Tefsiri’l-Kur’âni’l-Azîm.” (Cerrahoğlu, 1971: 227)

Osmanlı Dönemi Tefsir Faaliyetleri

Kur’an-ı Kerîm’in, Arap dilinden diğer dillere tercüme çalışmaları İslamiyet’in ilk yıllarında başlamıştır. Özellikle Hz. Muhammed döneminde bazı sureler Arapça’dan Farsça’ya tercüme edilmiştir. İlk dönem olarak adlandırılan dönemde Kur’an’ın tamamının tercümesine rastlanmamaktadır. Bu çalışmalar Kur’an’da geçen surelerin parça parça tefsirleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sure tefsirleri, Türk Dili bakımından önemli kaynaklardır. Söz konusu olan sure tefsirlerinde dini kavramlar haricinde genel itibarıyla Türkçe kelimelere yer verilmiştir. Tarihi Türk Dili sözlüğüne katkısı büyüktür. Müfessir genelde diğer müfessirlerden farklı bilgiler vermek istemiş ve dolayısıyla bu bilgi akışını Arapça ve Farsça kelimelerle yapmıştır. Kullanılan kelimelerin Türkçe karşılıklarına yer verilmiş olması Türk dilinin söz varlığının gelişmesine de katkı sağlamıştır.

Osmanlı Dönemi tefsir faaliyetleri; genel olarak telif, tercüme, şerh, haşiye şeklindedir. Dil bakımından Arapça, Farsça ve Türkçe eserler oluşturulmuştur. Tefsirlerin kapsamına bakıldığında sure ve ayetler ele alınmıştır. Bu dönemde yazılmış olan tefsirler incelendiğinde ise bazı tefsirlerde ağır bil dil kullanılırken bazı tefsirler ise sade bir dil ile yazılmıştır. Tefsirin yazılış amacı, müfessirin bulunduğu sosyal ve ilmi ortam bu konudaki tercihi etkilemiştir. Matbaanın yaygınlaşması tefsir faaliyetlerini hızlandırmış ve bu dönemde çok sayıda tefsir konusunda eserler verilmiştir. Basılan tefsirlerde siyasi

gücün doğrudan ya da dolaylı olarak desteği veya müdahalesi vardır. Bu durum olağandır. Çünkü müfessirler, sosyal, politik, kültürel ortamları dolayısıyla eserlerini yazarlarken büyük ölçüde etki altında kalmışlardır. Böylelikle bir tefsir metni müfessirden ayrı düşünülmemelidir. Sosyal yaşantısı, çağın getirdiği zorluklar, siyasi olaylar her yazarı etkilediği gibi tefsir yazarlarını da etkilemiştir. Bu dönemdeki tefsir anlayışı Türkçeye önem vermiştir. Tefsir çalışmaları Türkçe ile beraber artık bir ilim olmaktan çıkmış, halka mal olmuştur.

Eski Oğuz Türkçesi Dönemi'nde Kur'an-ı Kerîm Tercümeleri ve Tefsir Çalışmaları

Türkçe, XIII.-XV. yüzyıllar arası Eski Oğuz Türkçesi döneminde gelişme göstermiştir. Eski Oğuz Türkçesi, Oğuz dil grubunun ilk yazı dili olması bakımından önem arz eder. Bu dönem de karışık dilli eserlerin kaleme alındığı dönemden sonra gelmesi sebebiyle Eski Oğuz Türkçesinde kullanılan eklerin değişme ve gelişme hususundaki ilerlemelerini takip edebilme bakımından ayrı bir öneme sahiptir. Bu dönemde Oğuzca sözcüklerin ilk defa Arap alfabesiyle yazılıyor olması dilin; ses, yapı, üslup bakımından farklı varyasyonlarının oluşmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla dilin belirli kuralları oluşmamıştır. Metinlerde yazardan yazara, bölgeden bölgeye ses ve yapı değişikliklerine rastlanmaktadır. Arapça ve Farsça kelimelerde insicamlı kullanımlar söz konusu iken bu değişkenlik durumu yalnızca Türkçe kelime ve ekler için geçerli olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan günümüze dek Kur'an-ı Kerîm'in Türkçe tercüme ve tefsir çalışmaları yapılmıştır. Eski Oğuz Türkçesi dönemi, fonetik, morfolojik ve imla gibi dil özellikleri bakımından oldukça zengin olması sebebiyle bu dönemde yazılmış eserler Türk dili için önemli kaynaklardır.

Bahsi geçen dönemde pekçoğu dini içerikli olmakla beraber tercüme ve telif eserler meydana getirilmiştir. Yeni bir dini benimsemiş olan toplumun dini nitelikli eserleri okuyup anlamak istemeleri oldukça tabiidir. Bu nedenle Kur'an-ı Kerîm'in tercüme ve tefsir çalışmalarına önem verilmiştir.

Anadolu Selçuklular ve Beylikler Dönemi Tefsir Faaliyetleri

Anadolu Selçukluları dönemi ve Beylikler döneminde tefsir çalışmalarında önemli olan iki hadise vardır. Bu hadiselerden en önemlisi tasavvuf olarak görülür. Bu dönemde

yapılmış olan tefsir çalışmalarına etki eden bir diğer özellik ise, Türkçenin ön planda tutulmasıdır.

“Anadolu beyleri ya bizzat ilmî ve edebî cereyanların başlarında bulunmak suretiyle bu cereyanı teşvik etmişler veya ilim adamlarını himaye ederek irfan âlemine karşı vazifelerini yapmışlardır. Çoğu Türkçe’den başka bir lisan bilmeyen beyler, yazılan eserlerin daha ziyade Türkçe olmasına itina etmek sûretiyle hem kendilerinin hem de tebaalarının istifadelerini göz önünde bulundurmuşlar ve millî lisanın inkişafına hizmet etmişlerdi. İşte bundan dolayıdır ki, ilmî eserlerden başka tefsir, hadis, ahlâk, tasavvuf, kelâm, fıkıh, hey’et, riyaziye, tıp, tarih, siyaset, şiir ve edebiyat gibi muhtelif ilim şubelerine ait eserlerin bir asır evvelkine nispetle daha güzel ve daha vakıfâne Türkçe’ye çevirildikleri ve yine bir asır evvelki cereyana nazaran riyaziye, tıp ve hey’ete dair olan eserlerin daha mebzul olduğu görülmektedir.” (Uzunçarşılı, 1973: 90)

Değerlendirmelerden hareketle denilebilir ki; Beylikler döneminde yapılmış olan Kurân’ın Arapça’dan Türkçeye tercüme ve tefsir çalışmaları bir dönüm noktasıdır. Bu dönemde Yâsin, İhlâs, Tebâreke gibi kısa sureler üzerinde durulmuş olup daha kapsamlı çalışmalar Osmanlı döneminde karşımıza çıkmaktadır.

“Selçuklular devrine ait eserler arasında Türkçe-Kur’ân tercümelerine rastlanmıyor. İslâm medeniyetinin kuvvetli tesiri altında, esasen büyük bir ilim ve sanat dili olan Arapça ve Farsça, Selçukluların millî dili olan Türkçe’ye tahakküm ediyordu. Edebî ve İlmî eserler bu dille yazıldığı gibi devletin resmi dili de Farsça idi.” (Köprülü, 1926: 239)

Osmanlı dönemi tefsirleri arasında üzerinde en çok çalışılan, tercüme çalışması yapılan eser Ebu’l-Leys es-Samerkandî’ye ait tefsirdir. Bu durumun sebebini Abdulkadir İnan şöyle açıklamıştır:

“Arablar arasında hiç de rolü olmayan bu tefsirin Türkler arasında rağbet kazanması Richard Hartman’ın da dikkatini çekmiştir. Fakat sebebini izah etmemiştir. Kâtip Çelebi’nin verdiği bilgiye göre (Keşf-ez-zunun I, 441) Ebu’l-Leys es-Samerkandî’nin tefsirini 1450 yılında ölen İbn ‘Arabşah türkçeye tercüme etmiştir. İbn ‘Arabşah’ın Kuran tefsirini türkçeye tercüme etmesi ve bu tercüme için Ebu’l-Leys es-Samerkandînin tefsirini seçmesi tahsil ve terbiye zamanını Samerkand medreselerinde ve Türkler arasında geçirmiş olmasıyla izah edilebilir. Ebu’l-Leys es-Samerkandî tefsirinin Anadolu bilginleri arasında rağbet kazanması İbn

‘Arabşah’ın Osmanlılar hizmetine girmesinden sonra meydana gelmiş olabilir.”
(İnan, 1960: 89)

“Beylikler döneminde yazılan Türkçe tefsirlerin ilk ve en meşhuru, müellifi meçhul Cevâhiru'l-Asdâf'dır. Açık ve sade bir Türkçe ile yazılmıştır. Bu tercüme Anadolu'da dînî uyanışın mükemmel olduğuna da işaretdir.” (Ülken, 1935: 203)

Anadolu Selçuklular dönemi ve Beylikler döneminde yazılmış olan tefsir konulu eserlerden örneklere Ziya Demir'in “Osmanlı Müfessirleri ve Tefsir Çalışmaları” adlı kitabından ulaştık.

1. “Kitâbü'l-Vücûhi'l-Kur'ân ve Telhîsu 'ileli'l-Kur'ân, Kemalüddin Ebu'l-Fadl Hubeyş b. İbrahim b. M. et-Tiflîsî (ö. 629/1231 veya 600/1203 civarı).”
2. “Bahru'l-Hakâik ve'l-Me'ânî fî Tefsîri's-Seb'ı-Mesânî, Necmüddin Dâye Ebû Bekr Abdullah b. M. b. Şâhâver el-Esedî er-Râzî (ö. 654/1256).”
3. “İ'câzü'l-Beyân fî Keşfi ba'dı Esrari Ümmi'l-Kur'ân = Te'vîlü Sûreti'l-Mübâreke = Tefsîru'l-Fâtîha”, Sadruddin el-Konevî M. b. İshak b. M. b. Yusuf b. Ali el-Konevî (ö. 672-3/1273-4)”
4. “Fethu'l-Mennân fî Tefsîri'l-Kur'ân ve Müşkilâtü't-Tefâsîr, Kutbüd-din eş-Şirâzî Ebu's-Senâ Mahmud b. Mes'ud b. Muhlis el-Farisî (ö. 710/1310).”
5. “Hâşiye 'ale'l-Keşşâf ve Şerhu Müşkilâtü'l-Kur'ânî'l-Kerim (Farsça), Cemalüddin el-Aksarayî M. b. M. er-Rumî eş-Şafî (ö. 791/1388).”
6. “Tercüme-i Tefsîr-i Ebu'l-Leys es-Semerkindî ve Vesîletü'l-Mülûk li- Ehli's-Sülûk (Ayete'l-Kürsî Tefsir ve Tercümesi), Ahmed-i Dâî Ahmed b. Abdillâh el-Karamanî el-Aydî el-Hanefî (ö. 810/1407 veya 820/1417).”
7. “Mecma'u'l-Envâr fî Cemî'ı'l-Esrar, Hacı Paşa el-Aydî Celâlüddin Hızır b. Hoca Ali b. Murad b. Hoca Ali el-Konevî el-Mısırî (ö. 820/1417).”
8. “Tefsîr-i Kutbüddin, Kutbüddin el-İznîkî M. b. M. (ö. 821/1418).”
9. “Tefsîru Süver min Cüz'eyi'l-Mülk ve'n-Nebe (Farsça), Hoca Pârsâ (Pârisâ) M. b. M. b. Mahmud el-Buhârî en-Nakşibendî (ö. 822/1419 veya 865/1461).”
10. “Hâşiye 'alâ Envârî't-Tenzîl, Kara Yakub Şerefüddin Yakub b. İdris b. Abdillâh en-Niğdevî el-Kararnanî (ö. 833/1429 ve 844/1440).”
11. “Bahru'l-'Ulûm fî't-Tefsîr (Mücadele'ye kadar), Alâüddin el-Karamanî Alâüddin Ali b. Yahya es-Semerkindî el-Buhârî el-Karamanî (ö. 860/1455).”

12. “Taksîru’t-Tefsîr=Hâşiye ‘ala Envâri’t-Tenzîl fi’z-Zehrâveyn, Hamza el-Karamanî Nuruddin Hamza b. Mahmud er-Rumî (ö. 871/1466).”

13. “Risale fî Defî’t-Te’âruz beyne Kavlihî Te’âlâ ‘İnnâ Lenensuru Rusülenâ ve beyne Kavlihî Te’âlâ ve Yaktülûne’n-Nebiyyîne bi-Gayri Hak, Sarı Yakub (Yakub el-Asgar) el-Karamanî (m. XV. asır ulemâsından).” (Demir, 2007: 76-77)

Kur’an Tercümeleri

“Kur’an’ın başka dillere tercümesinin daha Hz. Peygamber hayatta iken başladığı, hatta Selman-ı Farisi’nin besmele ile birlikte Fatiha suresini Farsçaya tercüme ettiği bilinmektedir.” (Aydar, 1993: 48)

“İslam’ın ilk yıllarında başlayan bu Kur’an’ı başka dillere tercüme hareketi, gittikçe hız kazanmış ve Kur’an-ı Kerim’in yaşayan dünya dillerinin pek çoğuna kısmen veya tam tercümesi yapılmıştır. Kur’an-ı Kerim’in 139 dile tercümesinin yapıldığı bilinmektedir.” (Aydar, 1993: 53)

“Yapılan araştırmalara göre XII-XVI. yüzyıllar arasında Kuran-ı Kerim’in Doğu Türkçesiyle yapılmış sekiz adet tercümesi bilinmektedir. Bu tercümeler ya kelime kelime yapılan satır-altı tercüme, ya da metnin tercüme edilen kısmıyla ilgili geniş açıklamalar ve hikâyeler içeren tefsirli tercümelerdir. Mevcut tercümelerin beşi satır-altı, üçü de tefsirli tercümedir.” (Özkan, 2010: 115-159)

Kur’an Tefsirleri

Tercüme çalışmalarının ilk dönemlerinde Kur’an’ın tam tercümesinden ziyade kısa sure tefsirleri üzerinde çalışılmıştır. Fatihâ, İhlâs, Amme cüzü, Yâsin, Ayete'l-kürsî tefsiri gibi kısa surelerin ve ayetlerin tefsirleri yapılmıştır.

“Anadolu beyliklerinde ilk önce kısa surelerin (İhlâs, Yasin, Tebareke gibi) tercümeleri beyzade ve şehzadelere Kur’anla beraber Arap dilini de öğretmek amacıyla sırf öğretim bakımından yazılmışlardır.” (İnan, 1960: 90) Müfessirleri, bu konuda çalışma yapmaya iten farklı sebepler de vardır. Surelerin önemli nüzul sebepleri, faziletleri bu konuda çalışmalarda etkili olmuştur. Örneğin; Kur’an’ın kalbi olarak nitelendirildiği için Yasin suresi hakkında çok daha fazla çalışma yapılmıştır.

“Müfessirleri sûre tefsirleri üzerinde çalışmaya sevkeden âmillerin odak noktasını sûrelerin fazilet ve önemleri teşkil etmektedir. Meselâ Kur’an’ın üçte birine muadil

olduğu rivayetine dayanılarak İhlas suresi tefsir edilirken, Kur'an'ın kalbi olması hasebiyle de Yâsin sûresinin tefsirine mesâî verilmiştir. Sûrelerin buna mümasil faziletleri yanında, Kur'an'ın tamamını tefsire maddeten ve manen güç bulamama, yaşın ilerlemiş olmasından dolayı, hiç olmazsa bir sûrenin müfessiri olma şerefiyle Allah'ın huzuruna çıkma isteği de, müfessirleri sûre tefsirlerine sevkeden âmillerden olmuştur.” (Demir, 1987: 10-11)

“Selçuklular devletinin dağılışının ardından başlayan beylikler dönemi ilk tefsir çalışmalarının yapıldığı dönem olarak gösterilmektedir. İlk dönemde Yasin, Tebareke, İhlas gibi kısa sûrelerin tefsirleri yapılırken büyük tefsir ve tercüme çalışmaları 14. yüzyıldan sonra başlamıştır.” (Topaloğlu, 1976: 2-3).

Bu dönemde Ebü'l-Leys Semerkandî, tefsir sahasındaki ilk isimlerden biri olarak kabul edilir.

“Tefsirler içinde özellikle Osmanlı döneminde üzerinde en çok tercüme çalışması yapılan ve bu yönüyle dikkat çeken eser, Ebu'l-Leys es-Semerkandî'nin tefsiridir.” (Demir, 2006: 74).

“Kur'an'ın tefsirli çevirileri Türk filolojisi bakımından başka türlü değeri haizdirler. Tefsirli tercümelerin daha doğrusu tefsir tercümelerinin- çoğu Ebu'l-Leys as-Samarkandî'nin (ölümü 383-993) tefsirinden alınmış, yahut onun aynen tercümesidir.” (İnan, 1960: 79)

Eserin Yazarının Hayatı

İstanbul'da bulunan çeşitli kütüphanelerde yaptığımız araştırmalar sonucunda çalışmamıza konu olan yazma eserin müellifinin hayatına dair ölüm tarihi dışında herhangi bir bilgiye ne yazık ki ulaşamadık.

Müellifin ölümünün 963/1555'den önce olduğu bilgisi IRCICA'nın “Yazma Kur'an-Kerim Meal ve Tefsirleri (Türkçe) Bibliyografyası”nın III. cildi, 202. sayfasında yer almaktadır.

Üveys B. Hocâ Osmân B. Emîr İlyâs B. Evliyâ'ya Ait Olan Tefsir Konulu Eserler

Müellifin eserleri hakkında yapılan çalışmalar incelendiğinde müellife ait olduğu düşünülen yalnızca dört nüshasının olduğu kayıtlara geçilmiştir. Fakat Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezin'nde yaptığımız detaylı araştırmalar sonucunda,

edindiğimiz bilgiye göre müellifin toplamda on bir tane eseri vardır. Bu eserlere IRCICA tarafından, Kur'an'ın dünya dillerine tercümesi hususunda yürütülen uzun soluklu bir proje eserinden ulaştık. “World Bibliography of Translations of the Holy Qur'an in Manuscript Form III (Translations and Exegeses in Turkish)-Yazma Kur'an-Kerim Meal ve Tefsirleri (Türkçe) Bibliyografyası” adıyla 254407 demirbaş numarasıyla ve 016.2972 SEF.W tasnif numarasıyla araştırmacı ve okurlara sunulan bu eserin 2016 yılındaki baskısını inceledik. Edindiğimiz bilgiler şu şekildedir:

Fatiha, Yâsin-Nâs Sûreleri Tefsiri (Arapça)

1. Fatih, nr. 283/2: Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Fatih koleksiyonunda, Tesîru Cüz'i'n-Nebe adıyla bulunan bu eser 30. cüzün tefsiridir. 203x150 (128x95) mm boyutlarındadır. 62^b-267^a yapraklarını kapsar. Nesih yazı tipiyle 13 satır olarak yazılmış bu eserin istinsahı 963/Nisan 1555 Cemaziyelahirî'nde yapılmıştır. Sırasıyla “Yâsin suresinin ayrıntılı tefsiri, Fâtîha suresi, Ayete'l-Kürsî, Subhaneke ve Ettehiyâtu duaları, Eûzu besmele, salavat, Kunut duaları, Mülk suresinin tefsiri ve açıklamalı ayrıntılı Amme suresinin tefsiri” bulunmaktadır. Çapa filigranlı Avrupa kâğıt, şemseli, kahve rengi deri ciltlidir. Müstensihî belli değildir.

Baş: ...شكر و سپاس و حمد بی قناس اول پادشاهلر پادشاهنه كه...

Sonu: ...و كناهلرومزی بارلغای ودر و خطالرومنز سن عفو الله امن...

2. Sermet Çifter Kütüphanesi, nr. 038206: Nebe' ve Yâsin surelerinin tefsiridir. Tefsîr-i Kur'an-ı Kerîm adıyla anılan eser, harekeli güzel nesih ile yazılmıştır. 300x200 (252x140) mm boyutlarında, 238 yaprak ve 17 satır yazılmıştır. İstinsahı X/XVI. asır sonunda yapılmıştır. Âharlı, krem rengi, kalın kâğıt, 1^b'deki reyhâni Besmele tezbihli, tek kırmızı cetveli, mıklepli, basma şemseli, şirazesinin bir tarafı kopuk, tamir görmüş koyu kahve rengi meşin ciltlidir. Türk dili bakımından önemli bir nüshadır.

Baş: ...بسم الله... شكر و سپاس و حمد بی قناس اول پادشاهلر پادشاهنه ...

Sonu: ...هر پادشاهك پادشاهلغی كبرو اندن بكا دونب حساب و بروب جزا بولسر...

3. İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Seminer Kütüphanesi, 4033: Vâkıa-Nâs sureleri tefsiridir. Nesih yazı tipiyle 351 yapraktan oluşmuş, 220x145 (155x85) mm boyutlarında, 15 satırdır. İstinsahı Mahmud b. İbrahim tarafından 12 Rebiülevvel 1053/31 Mayıs 1643'te İstanbul'da yapılmıştır. Fildişi rengi, kalın kâğıt, konu başlıkları ve âyetler

kırmızı, siyah meşin ciltlidir. Nüshanın başında sebab-i telif ve sonunda iki yaprak beyitler vardır. 256^a'da eserin Hızır Bey Çelebi'nin isteği üzerine tercüme edildiği kayıtlıdır. Mustafa Özkan, "Dil bakımından 14. yüzyıl Türkçesinin özelliklerini taşıdığını" söylemiştir. (2010)

"Müstensih, müezzin Mahmud bin İbrahim'dir. Müstensih eserini, kuşluk vakti Eyyûb El-Ensârî'nin şehrinde Otakçılar'da yazdığını söyler." (Şan, TUBA 38 2012)

Baş: شکر سپاس و حمد ببقاس اول پادشاهی ...

Sonu: ...سوره واقعه دن اخبرنه دکن اوقه...

4. Sivas, Ziya Bey, nr. 3804: Nesih ile yazılmış, 224 yapraktan oluşan bu nüsha 200x140 (145x82) mm boyutlarında, 13 satırdır. Âyetler kırmızı çizgili, ilk sayfa süslenmiş, miklepli, şirazeli, kenarları deri kaplı mukavva ciltlidir. Bekiroğlu Mehmed Çelebi'nin Zilkade 1104/Temmuz 1693 tarihli temellük kaydı mevcuttur.

Baş: بسم الله... حمد ببقاس شکر بی عد اول پادشاهلر پادشاهنه اولسونکه ...

Sonu: ... (ولا الضالین) یعنی ای بزوم ربمز معبودمز سندن شول کمسلرک طریقه...

5. Kastamonu, nr. 2824: Fâtiha, Yâsin-Nâs surelerinin tercüme ve tefsidir. 300 sayfadan oluşan bu eserin istinsahı takriben 1146/1733'te. Hamidullah (2), s. 70, 16b.

6. Bağdatlı Vehbi, nr. 2085/5: Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi koleksiyonunda "Tefsîru Cüz'i'n-Nebe" adıyla kayıtlara geçen bu eser 30. cüzün tefsiridir. Nesih yazı tipiyle yazılmış olup 25^b-35^b sayfaları arasını kapsar. 214x103 mm boyutlarında, 51 satırdan oluşan eserin istinsahı 12 Muharrem 1167/9 Kasım 1753 Cuma günü yapılmıştır. Âharlı, krem rengi, kalın kâğıda yazılmış olup sure başları ve âyetlerin üzerine çekilen çizgiler kırmızı, sırtı siyah deri, siyah bez ciltlidir.

Baş: بسم الله... (عم بتساءلون) اهل مکة قنقی نسنه دن صوروشرلر ...

Sonu: ... (من الجنة والناس) و سوسه بباندر یعنی وسوسه اندن پرلردندر...

7. Hersek, nr. 629: Hasandedic koleksiyonunda bulunan bu yazma, nesih yazı tipi ile 318 sayfadan oluşur. 215x145 mm boyutlarındadır. İstinsahı Mustafa b. Muhammed Mustafa tarafından 1176/1762-63'te yapılmıştır. Beyaz kâğıda yazılmış, sure başları ve âyetlerin altındaki çizgiler kırmızı, kâğıt ciltlidir.

Baş: شکر سپاس و حمد بی قناس ...

Hasandedic, s. 125, no. 273.

8. Sermet Çifter, nr. 165/1: Yâsin suresinin tefsiridir. Harekeli nesih ile yazılmış olan bu eser 1^a-54^a arası sayfaları kapsar. 215x155 (150x90) mm boyutlarında, 13 satırdan oluşan eserin istinsahı Osman Hocâ tarafından 1211/1796-97'de yapılmıştır. Âharlı, filigranlı, krem rengi, ince kâğıt, miklebli, sırtı kahve rengi meşin, üzeri ebrû kaplı ciltlidir.

Baş: بسم الله... الحمد لله الذى انزل على عبده الكتاب الكريم الحكيم ...

Sonu: ...پادشاهك پادشاهلى كرو اندن بكا دنوب حساب وبروب جزا بولسر تمت ...

Çifter, Kat, s. 75.

9. Berlin, Ms. Or. Fol. nr. 3393: Yâsin-Nâs surelerinin tefsiridir. Harekeli nesih ile 242 yaprak, 355x220 (240x140) mm boyutlarında, 17 satırdır. İstinsahı Hüseyin Hulûsi b. İbrahim tarafından 10 Zilhicce 1286/13 Mart 1870'te yapılmıştır.

Baş: بسم الله... الحمد لله الذى انزل على عبده الكتاب الكريم الحكيم و شرفه باعطاء ...

Sonu: ...سنك پاكلو كك و سنك كلامك پاكلنا باغشلاور و بزوم بوزمى شريف ادلك ...

Sohrweide, s. 3-4, no. 2.

10. Fatih, nr. 278/1: Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Fatih koleksiyonunda bulunan bu eser 30. cüzün tefsiridir. Âyetler nesih, tefsir ta'lik ile yazılmıştır. 1^b-144^a arasındaki sayfaları kapsar. 195x128 (135x60) mm boyutlarında, 17 satırdan oluşur. Âharlı, sarı renkli kâğıt, duraklar ve “kale Allâhu Te'âlâ” ibareleri kırmızı, miklepli, şemseli, vişne çürüğü rengi deri ciltlidir.

Baş: بسم الله... (عم بتساءلون) بو سوره نك سبب نزولى اولدر كه چون رسول عليه ...

Sonu: ...وسوسه اندر شول مؤمنلك كوكلنه جنلردن دخی وسوسه اندر...

11. Hamburg, Orient, nr. 64 (LIX): Yâsin suresinin tefsiridir. Harekeli iri nesih ile 117 yaprak, 170x130 (110x75) mm boyutlarında, 9 satır, yarı deri ciltlidir. el-Hac Hızır Bey Çelebi'nin isteği üzerine yazılmıştır. Sonunda başka birisi tarafından yazılmış Esmâ-i Hüsnâ ile ilgili bilgi vardır. Catalog Hamburg, s. 130, no. 251.

Baş: بسم الله... شكر و سپاس و حمد بى قناس اول حضرت خالقہ ...

Kur'an Araştırmalarında Akademik Tezler kitabında, İsmail Taş tarafından yazılan "Türk Dili ve Edebiyatı Lisansüstü Çalışmalarında Türkçe Kur'an Tercümeleri (Tefsirleri) Üzerine Yapılan Çalışmalar ve Türk Diline Katkıları" bölümünde Ahmet Doğu'nun çalıştığı eser, Mustafa bin Muhammed'in yazdığı eserler arasında değerlendirmiştir. Fakat, yüksek lisans tezi olarak çalıştığımız Üveys'e ait olan Berlin nüshasındaki el yazması, Ahmet Doğu'nun çalıştığı nüsha ile çok küçük farklılıklarla beraber hemen hemen aynıdır.

Dolayısıyla Konya nüshasının da bu listeye eklenebileceğini öngörüyor ve Üveys'e ait olan toplam on iki tane el yazması tefsire ulaşmış bulunmaktayız.

Eserlerin Muhteviyatı Ve Nüsha Ailesi Denemesi

Berlin Eyalet Kütühanesi PPN651791340: Yâsin, Amme, Nazi'at, Abese, Kuvviret (Tekvîr), İnfetaret (İnfitar), Mutaaffîfîn, İnşîkak, Buruc, Târık, A'lâ, Gâşiye, Fecr, Beled, Şems, Tîn, Leyl, Duhha, Alâk, Kadir, Zelzele, Adiyât, Kariat, Tekassür, Asr, Hümeze, Fil, Kureyş, İnşîrâh, Maun, Kevser, Beyyine, Kafîrun (Kulya), Fetihü'n-Nasr (Nasr), Tebbet, İhlas, Nun (Kalem), Felak, Nas, En'am (İn'am), Ayete'l- Kürsi.

Fatih 278: Nebe, Nâzi'ât, Abese, Tekvir, İnfitar, Mutaaffîfîn, İnşîkak, Buruc, Tarık, Alâ, Gâşiye, Fecr, Beled, Şems, Leyl, Duha, İnşîrâh, Tin, Alak, Kadir, Beyyine, Zilzal, Adiyat, Karia, Tekâsür, Asr, Hümeze, Fîl, Kureyş, Maun, Kevser, Kâfirun, Nasr, Tebbet, İhlâs, Felak, Nas. (nazım kısmı)

Fatih 283: Yâsin, Fâtiha, Ayetel Kürsî, Subaneke duası, Ettehiyyatü duası, Salli-Barik Duası (karışık), Kunut Duaları 1-2, Mülk, Nebe, Nazi'ât, 'Abese, Tekvîr, İnfîtar, Mutaaffîfîn, İnşîkâk, Burûc, Târık, Alâ, Gâşiye, Fecr, Beled, Şems, Leyl, Duha, İnşîrâh, Tin, Alak, Kadir, Beyyine, Zilzal, Adiyat, Karia, Tekâsür, Asr, Hümeze, Fil, Kureyş, Ma'un, Kevser, Kafîrun, Nasr, Tebbet, İhlas, Felak, Nas.

Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 2270: Nebe, 'Abese, Tekvîr, Mutaaffîfîn, İnşîkak, Burûc, Târık, Alâ, Gaşiye, Fecr, Beled, Şems.

Müellife Ait Eserler Üzerinde Yapılan Çalışmalar

Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ tarafından kaleme alınmış olan Kur'an tefsiri eserleri üzerinde çalışan araştırmacıları şöyle sıralamak mümkündür:

“**Amme Tefsiri (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)**, Ahmet Doğu (1989), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.”

“**Uluslararası Eski Anadolu Türkçesi Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri (Eski Anadolu Türkçesinde Yapılan Sure Tefsirleri ve Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ’nın Amme Cüzü Tefsiri)**, Mustafa Özkan (2010), (Haz. Prof Dr. Mustafa Özkan, Doç Dr. Enfel Doğan), İstanbul Üniversitesi Yayın No.: 5068, Edebiyat Fakültesi Yayın No: 3451”

“**Üveys b. Hocâ Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ’nın ‘Amme Cüzü Tefsiri Üzerinde Dil İncelemesi**, Funda Şan (2011), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.” Bu çalışma Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih bölümü 283 numarada bulunan nüsha üzerinde yapılmıştır. Çalışma 61b/133b arasını kapsar.

“**Üveys b. Hocâ Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ’nın ‘Amme Cüzü Tefsiri Üzerinde Dil İncelemesi (Vr. 202B-268B)**, Kübra Yıldırım (2011), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.” Bu çalışma da bir önce bahsi geçen nüshanın devamıdır.

“**Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Bir Tefsirin Cümle Yapısı**, Funda Şan (2020), Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi, 4 (4), s. 680, 698.”

“**Eski Anadolu Türkçesine Ait Bir Tefsirin Üslûp Özellikleri**, Kübra Yıldırım (2012), Turkish Studies, volume 7/2, s. 1217-1227.

Ahmet Doğu’nun 1989 yılında “**Amme Tefsiri (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkı Basımı)**” adıyla yüksek lisans tezi olarak çalıştığı nüsha Konya Mevlânâ Kütüphanesinde 2270 demirbaş numarasıyla bulunan nüshadır. Fakat bu nüshanın Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ’ya ait olduğu hususunda bir karışıklık söz konusudur.

“Doğu, nüshanın başının ve sonunun eksik olması dolayısıyla, müellif hakkında hiçbir bilgiye ulaşamamış, nüshayı müellifi meçhul bir nüsha olarak değerlendirmiştir.” (Şan, 2011:3)

Eserin Tanıtımı

Çalışmamıza konu olan eser, Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ tarafından kaleme alınmıştır. Erişebildiğimiz 11 nüshası bulunmaktadır. Üzerinde çalışmış olduğumuz nüsha, PPN651791340 proje numarası ile Orientalische El Yazısı kategorisinde, Prusya Kültürel Mirası/Berlin Eyalet Kütüphanesinde kayıtlı olarak bulunmaktadır. 355x220 (240x140) mm ölçülerindedir. Her sayfasında on yedi satır bulunan nüsha, harekeli nesih hat yazı tipiyle yazılmış ve 503 sayfadır. Yâsin-Nâs sûrelerinin tefsirini kapsayan yazma, Hüseyin Hulûsi b. İbrahim tarafından 10 Zilhicce 1286/13 Mart 1870’de istinsah edilmiştir.

Bizim çalıştığımız bölüm eserin tamamı değildir. Çalışmamız 1b/119a sayfalarını kapsamaktadır. Bu sayfalar içerisinde “Yâsin, Amme, Nazi’at, Abese, Kuvviret (Tekvir), İnfetaret (İnfitar), Mutaaffin, İnşikak, Buruc, Târik, A’lâ, Gâşiye, Fecr (26. ayete kadar)” bulunmaktadır. Eserin 119b/242a sayfaları ise Tolga Kıyıcıoğlu tarafından yüksek lisans tezi olarak çalışılmaktadır. Bu bölümde de Beled, Şems, Tîn, Leyl, Duhha, Alâk, Kadir, Zelzele, Adiyât, Kariat, Tekassür, Asr, Hümeze, Fil, Kureyş, İnşirâh, Maun, Kevser, Beyyine, Kafirun (Kulya), Fetihü’n-Nasr (Nasr), Tebbet, İhlas, Nun (Kalem), Felak, Nas, En’am (İn’am), Ayete’l- Kürsi surelerinin tefsiri yapılmıştır.

Bu tefsir kitabı hazırlanırken Abdullah İbn-i Abbâs, Ebü’l-Leys, Abdurrahman b. Sâbit, Zeyd b. Eslem, Enes b. Mâlik, es-Suddî, Ebû Ravk, İshâk b. Beşîr, Sufyân, ‘İkrime, Katâde, Mukâtîl, Mücâhid, Dahhâk, İbn-i Cüreyc, Şeybe, Sa’îd b. Cübeyr, Mansûr b. Abdullah, Kelbî, İshâk b. Abdullâh, gibi din bilginleri ve fakihlerden aktardığı rivayetlerden yola çıkılmıştır.

“Temelde üç havza şeklinde gelişen tefsir çalışmaları özde üç sahabiye dayandırılmıştır.

1. İbn Abbâs: Tefsirin en büyük öncüleri Mekke Ehlidir. Zira onlar İbn Abbâs’ın ashâbıdır. Bunlar da Ata b. Ebû Rebâh, ‘İkrime, Sa’îd b. Cubeyr, Tâvûs, Kays diğerleridir. (İbn Teymiyye, Mukaddime)”

“2. İbn Mes’ûd: Kûfe’deki İbn Mes’ûd’un ashâbı da İbn Abbâs’ın ashabından aşağı değildir. Zeyd b. Eslem, Abdurrahman b. Zeyd, Mâlik b. Enes gibi. Medîne Ehlinin Tefsir âlimleri de öyledir (İbn Teymiyye, Mukaddime).”

“3. Ubeyy b. Ka‘b: Ebû Cafer er-Razi, er-Rabî‘ b. Enes, Ebû'l-‘Âliye. Bu tefsiri kaydedenler: İbn Cerîr (Tefsîr), İbn Ebû Hâtîm (Tefsîr), el-Hâkim (el-Mustedrek), İmam Ahmed (el-Musned).” (Yolcu, 2015/6(2):54-107)

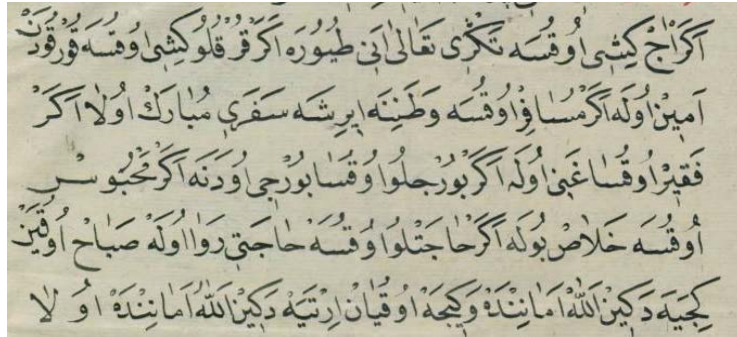
Mehmet Yolcu, “İlk Dönem Tefsir Kitapları ve Müellifleri (En-Nedîm’in el-Fihrist’indeki Tesmiyetu’l-Kutub el-Musannefe fî Tefsiri’l-Kur’ân Adını Taşıyan Listesi Bağlamında), “İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi Güz 2015/6(2) 54-107, 96”

Müfessir Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ, kitap içerisinde İbn-i Abbâs’dan diğer din alimlerine oranla daha fazla rivayet aktarmıştır. İbn-i Abbâs’ın Hz. Peygamberi direkt olarak görmüş olması, anlattığı rivayetlerin muhkemliği konusunda önemli bir husustur. İsmi zikredilen her din aliminin rivayetini kitabına ekleyecek kadar benimsemiş olmalıdır ki bu isimlerden etkilendiğini söylemek yerinde olacaktır.

Çalışmış olduğumuz tefsir, rivayet metoduyla oluşturulmuştur. Müfessir; tefsirine geçmeden önce, tefsir edeceği surenin faziletlerinden bahsetmiştir. Örneğin; Yâsin suresinin tefsirine başlamadan önce şunları yazmıştır:

(2b)

(3) eger ac kişi okusa tanrı te‘âlâ anı toyura eger korkulu kişi okusa korkudan (4) emîn ola eger müsâfir okusa vatanına erişe seferi mübârek ola eger (5) fakîr okusa gani ola eger borclu okusa borcu ödene eger mahbûs (6) okusa hâlâş bula eger hâcetlü okusa hâceti revâ ola şabâh okuyan (7) geceye degin allâh emânında ve gece okuyan erteye degin allâh emânında ola.....

Görsel 1: Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ’nın Kur’an Tefsiri 2/b

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Sonrasında m fessir rivayet metodu kullanarak oluşturduğu bu tefsir metninde; sureleri ayet ayet ele almış, bahsi geen sure ile alakalı rivayetlere yer vermiştir. Daha  nce bahsettiğimiz gibi tefsir ilmini sağlam bir şekilde yapabilmenin en  nemli şartı surenin ya da ayetlerin n zul (indiriliş) sebeplerinin bilinmesidir. Dolayısıyla m fessir tefsir edeceği surenin n zul sebebinden bahsederek tefsirini sağlam bir temele dayandırmıştır. Bu sağlam temelin oluşmasındaki bir diğer etken ise sure aıklanırken başka m fessirlerin de sure hakkında yaptıkları aıklamalara yer vermesidir. Ayrıca anlamı pekiştirmek iin de zaman zaman Farsa şiirlere yer vermiştir. Yani m fessir tefsirini ortaya koyarken gerekli kaynaklardan yararlanmış olup konunun aıka anlaşılabilmesi iin her t rl  yoldan faydalanmıştır diyebiliriz.

Yazarın dili olduka sadedir. Dini bir metin olması dolayısıyla tasavvufi  gelere yer verilmiş ve vaaz  slubu kullanılmıştır.

BÖLÜM 1: YAZIM ÖZELLİKLERİ

Eski Oğuz Türkçesi döneminde yazılan eserlerde Türkçe kelimelerin yazılışları konusunda bir birliğin olmasından bahsetmek oldukça güçtür. Tezimize konu olan eserde bir kelimenin bazen aynı sayfada hatta aynı cümlede bile farklı yazılışına rastlamak mümkündür. Bu durumla ilgili örnekler aşağıda belirtilecektir.

1.1. Ünsüzlerin Yazılışı:

1.1.1. b ve p Ünsüzlerinin Yazılışı:

Metnimizde b ve p ünsüzlerinin yazılışı tutarsızdır. Be (ب) yerine pe (پ), pe (پ) yerine be (ب) ünsüzünün kullanıldığı bazı örneklerle de rastlamak mümkündür:

Sözcük Başında:

barmağı (بَرْمَغْ) (79a/3) - parmağı (پَرْمَاغِ) (53a/13)

bāzāra (بَازَارْ) (74b/13) - pāzārında (پَازَارِنْدَه) (67b/12)

bıyardur (بِكَارْدُرْ) (79b/2)

bahāyıla (بَهَائِيلَه) (115b/16)

balık (بَالِقْ) (18a/3)

Sözcük Ortasında:

kapuları (قَبُولَرِی) (76b/1) - kabuların (قَبُولَرِنْ) (57a/5)

yabraklar (يَبْرَاقْلَرْ) (60b/17) - yapragından (يَبْرَاغِنْدَنْ) (12b/15)

koyupdur (قُيُوپْدُرْ) (85a/7)

yaradubdur (يَرَادُبْدُرْ) (109b/16)

batubdur (بَاتُوبُدُر) (110a/8)

gelübdür (كَلْبُدُر) (40b/7)

getürübdür (كَتُورُوبُدُر) (99a/6)

Sözcük Sonunda: Zarf-fiil eki olan -Up eki yazımı tutarsızdır.

cem^c olub (أُولُوب) (10b/8) - cem^c olup (أُولُوب) (24a/8)

kaçub (فَجُوب) (53b/3) - kaçup (فَجُوب) (65a/14)

alub (أَلُوب) (87b/17) - alup (أَلُوب) (68b/4)

inüb (اِنُوب) (79a/12) - inüp (اِنُوب) (107b/13)

dëyüb (دِئُوب) (49b/13) - dëyüp (دِئُوب) (88b/7)

1.1.2. c ve ç Ünsüzlerinin Yazılışı:

Metinde yer alan kelimelerde c (ج) ve ç (چ) harflerinin kullanımı düzensizdir.

c yerine ç; ç yerine ise c harfinin tercih edildiği örneklerle çalıştığımız metinde epey fazla rastlanmaktadır:

Sözcük Başında:

caluda (جَالُودَة) (49b/4) - çaluyı (چَالُوی) (49b/3)

cün (جُون) (3a/7) - çün (چُون) (3a/8)

cemenleri (جَمَنَلَرِی) (79b/8) - çemeni (چَمَنی) (60b/15)

cağırdı (جَاغَرْدِی) (58b/2) - çağırdı (چَاغَرْدِی) (62a/12)

cıkardı (چَقَارْدِی) (110a/15) - çıkardı (چَقَارْدِی) (33b/10)

coğdur (جُوقُدُر) (99a/13) - çoğdur (چُوقُدُر) (40b/3)

Sözcük Ortasında:

iceler (اِجْلَرْ) (27a/8) - içeler (اِچْلَرْ) (44b/2)

kaçan (قَچَانْ) (77a/2) - kaçan (قَچَانْ) (61b/2)

geceler (كَجْلَرْ) (22a/3) - geçeler (كَجْلَرْ) (23b/13)

gökcek (كُوكْچَكْ) (8a/11) - gökçek (كُوكْچَكْ) (36a/8)

sacına (سَاجْنَهْ) (46b/15) - saçumdan (سَاجْمُنْ) (8a/12)

Sözcük Sonunda:

kılıc (قَلِجْ) (103a/10) - kılıç (قَلِچْ) (107b/13)

ac (اَجْ) (2b/3) - aç (اُچْ) (100b/13)

üc (اُوجْ) (16b/14) - üç (اُوجْ) (8a/12)

1.1.3. d ve t Ünsüzlerinin Yazılışı:

Çalıştığımız el yazmasında d ve t ünsüzlerinin yazımı düzensizdir. Bu ünsüzler genellikle birbirleri yerine kullanılmıştır:

tolanur (طُولُونُورْ) (49b/13) - dolanur (دُولُونُورْ) (17b/2)

tudağı (طُودَاغِيْ) (27b/12) - dudagina (دُودَاغِنَهْ) (65b/9)

tağarcuk (طَغَرْجُوقْ) (59a/14) - dağarcuğuma (دَغَارْجُومَهْ) (105b/5)

tolu (طُولُو) (44b/2) - dolu (دُولُو) (108a/7)

tartmakda (طَارْتَمَقْدَهْ) (74b/1) - dartmakda (دَارْتَمَقْدَهْ) (74b/7)

tağ (طَاغْ) (13b/7)

İnce ünlülü kelimelerin ön seslerinde ise dal (د) ile yazılışı hâkimdir:

dilek (دَلَك) (71a/1)

diri (دِرَى) (6b/10)

dil (دِل) (112b/2)

demür (دُمُور) (117a/10)

dükeli (دُكَلَى) (40a/17)

1.1.4. k ve g Ünsüzlerinin Yazılışı:

Çalıştığımız metinde k ve g ünsüzleri için kef (ك) harfi kullanılmıştır:

gök (كُوك) (3a/10), gerek (كَرَك) (28b/16), döşek (دُوشَك) (40b/4), peltek (پَلْتَك) (53a/5),
gökcek (كُوكْجَك) (12a/15), göñül (كُوكُل) (77b/3), gölge (كُولْكَه) (22a/8)

1.1.5. s Ünsüzünün Yazılışı:

Genel itibarıyla ince ünlülü olan kelimeler için sin (س) harfi kullanılırken, kalın ünlülü olan kelimeler için sad (ص) harfi kullanılmıştır:

söz (سُوز) (55b/14), sevgülü (سُوكُلُو) (40b/1), sağ (صَاغ) (28b/3), şoru (صُورُو) (114a/3),
sünük (سُوك) (32b/7), şayruluk (صَيْرُولُق) (106a/1), şatun (صَاتُون) (115b/6)

Fakat metnin içerisinde bir yerde sad (ص) yerine sin (س) harfinin kullanıldığına rastlanmaktadır:

sağışı (سَاغِشَى) (42b/4) - sağışı (صَاغِشَى) (43a/7)

saçdı (سَاچْدَى) (117a/5) - saçalar (صَاچَالَر) (25a/17)

sağalından (سَاغَالْنَدَنْ) (59a/7) - sağalına (صَاغَالْنَه) (53a/6)

ş harfinin yazılışı ölçünlüdür.

1.1.6. ʔ Ünsüzünün Yazılışı:

Bu ünsüzün gösterimi için metnimizde kef harfi (ك) kullanılmıştır:

tañrı (تَغْرَى) (2a/5), şoñra (صُكْرَه) (17b/4), deñiz (دَكِيْز) (20a/7), süñük (سُكُوْكَ) (32b/6), añaaru (اَكَاَرُو) (13b/7), biñ (بِيْكَ) (2a/6)

Birkaç yerde üç noktalı kef (كْ) ile yazılmıştır:

risāletine (رِسَالَتِيْكَه) (3a/7)

nefsiñi (نَفْسِيْكَى) (3a/17)

saña (سَكَا) (3a/14)

tañrıdan (تَغْرَى دَنْ) (3a/15)

ʔ ünsüzün eklerde kullanımı:

tapuñ (طِيْكَ) (109a/11)

kovuñ (قُوْكَ) (87b/17)

ħarīş oluñ (أُولُوْكَ) (79a/10)

görseydüñ (كُورُسِيْدُكَ) (70a/16)

kapunuñ (قَبُوْكَ) (17b/1)

kimsenüñ (كِمْسَنُكَ) (22a/1)

Çalıştığımız metinde bu kullanımlar dışında yalnızca bir kelimedede art damak n sesinin

(ŋ) nun-kef (نك) biçiminde kullanıldığına rastlanmıştır:

tañrı (تَتَغْرَى) (100a/2)

1.2. Ünlülerin Yazılışı

1.2.1. e Ünlüsünün Yazılışı:

Sözcük başında: /e/ ünlüsü (ا) harfi ile gösterilmiştir:

eydür (أَيْدُرُ) (3a/6), eger (أَكْرُ) (15a/7), eşek (أَشَكُّ) (34b/12), eyü (أَيُّ) (22a/3)

Sözcük içinde: /e/ ünlüsü genellikle üstün (َ) ile gösterilirken, yer yer elif (ا) ve güzel he (هـ) ile gösterimine rastlanılmaktadır:

ciger (جَكْرُ) (24b/7), yegdür (يَكْدُرُ) (31b/10), üzerünüze (أَوْزُهُ رُوْنُهُ زِهْ) (40b/16), göreler (كُورَالَرُ) (25a/13)

yèyeler (يَيْلَرُ) (11b/10) - yèyenler (يَيْلَنْلَرُ) (41b/16)

Sözcük sonunda: Genellikle güzel he (هـ) şeklinde gösterilmiştir:

eyülere (أَيُولَرَهْ) (41a/17), gevde (كُودَهْ) (36a/6), böyle (بُويلَهْ) (38b/2), perde (پَزْدَهْ) (78a/10), deve (دَوَهْ) (18b/5), 'afv eyle (أَيْلَهْ) (24b/13), dèye (دِيَهْ) (24b/13)

1.2.2. a Ünlüsünün Yazılışı:

Sözcük başında: Metnimizde /a/ ünlüsü bazen elif (ا), bazen de medli elif (آ) ile yazılmıştır:

açuk (أُچُوقُ) (21b/12), ak (أَقُ) (35a/1), ayruk (أَيْرُوقُ) (37a/11), ayu (أَيُّ) (48a/3), altun (أَلْتُونُ) (53a/10), ad (أَدُ) (4b/5), aç (أَچُ) (100b/13), az (أَزُ) (17b/4), ağırkların (أَغَرْلَارِينُ) (116b/6)

Sözcük içinde: /a/ ünlüsü hem elif (ا) hem de harekelerden üstün (َ) kullanılarak gösterilmiştir:

parmak (پَرْمَقُ) (54b/6) - parmağı (پَرْمَاغِي) (53a/13)

uçmak (أُچْمَاقُ) (79a/2), sağ (صَاغُ) (81b/13), baş (بَاشُنُ) (104b/11)

Sözcük sonunda: Son seste bulunan /a/ ünlüsünü göstermek için çoğunlukla güzel he (ه) harfi kullanılmıştır. Fakat yer yer elif (ل) harfinin kullanıldığına da rastlanılmaktadır:

kara (قَرَا) (22b/8) - kara (قَرَا) (77a/15)

kışa (قِصَّة) (108b/7)

yohsa (يُوحِسَة) (60b/2)

kaya (قَيَا) (109a/3)

1.2.3. o,ö,u,ü Ünlülerinin Yazılışı:

Sözcük başında: Bu sesler için kelime başında elif ve vav harfleri (و) veya ötreli elif (أ) harfi kullanılmıştır:

oruc (أَوْج) (12b/4), od (أُود) (21b/7), ot (أُوت) (29b/6), oğlancuk (أَوْغُلْنُجُوقْ) (30b/13), oğlak (أَوْغُلَاقْ) (57a/10), oğlan (أَوْغُلَانْ) (68b/11), oğul (أُفْعِلْ) (5a/6)

Sözcük ortasında: Hem vavlı ötre (و) hem de yalnızca ötre kullanılarak gösterilmiştir:

ayruk (أَيْرُوقْ) (28a/11)

bölük (بُلُوكْ) (110b/10)

yapdurdı (يَايُودِي) (104a/2)

yüzük (يُوزُوكْ) (110a/3)

Sözcük sonunda: Metnimizde vavlı ötre (و) kullanılmıştır:

görü (كَرُؤْ) (110b/12)

eyü (أَيُؤْ) (44b/14)

ötürü (أُوتُرُؤْ) (116b/2)

kaygu (قَيْغُو) (50a/4)

ayu (أَيُّ) (48a/3)

1.2.4. ı/i Ünlülerinin Yazılışı:

Sözcük başında: ı/i sesleri elif (ا) harfinin altına esre harekesi konularak (إ) ve elif-ye harflerinin altına esre (اي) harekesi konularak, sözcük ortasında genellikle esre (ِ), bazen de ye (ى) işareti ile karşılanmıştır:

ırak (اراق) (59b/16)

iki (ايكى) (60a/15)

içinde (اچىندە) (64b/4)

işitdim (اشىندىم) (62a/2)

issiyiken (اسىيكن) (63b/16)

Sözcük ortasında: Genelde esre (ِ) kullanılarak gösterilse de seyrek olarak ye (ى) işareti ile gösterilmiştir:

kişi (كىشى) (2b/3)

degin (دكىن) (5b/6)

dişilü (دىشلىو) (40b/10)

yılkılar (يىلقىلار) (67b/15)

kız (قىز) (59b/7)

Sözcük sonunda: Genellikle esre (ِ), esre ve ye (ى) ile, birkaç örnekte ise hemze (ء) ile gösterilmiştir:

işitdi (اشىندى) (2b/9)

dükeli (دُوْکَلِی) (37b/6)

kendüyi (کَنْدُیِی) (37a/17)

gibi (جَبِی) (8b/3)

altı (أَلْتِی) (68b/2)

nesneyi (نَسْنَه) (7a/10)

süreyi (سُورَء) (3a/4)

1.3. dağı Bağlacının Yazımı:

Çalıştığımız metinde “dağı” bağlacı, kendinden önceki sözcükten ayrı olarak kullanılmıştır:

fır‘avn dağı (فِرْعَوْن دَخِی) (57b/14), biz dağı (بِز دَخِی) (46a/16)

1.4. kim Bağlacının Yazımı:

Bazı yerlerde “کِم”, bazı yerlerde “کِم” şeklinde kullanılmıştır. Kendisinden önceki kelimedden yer yer bitişik ve ayrı yazılmıştır:

oldur kim (أُولْدِر کِم) (35b/3), bileler kim (بِلَه لُر کِم) (38a/13), vèrdikim (وِیْرْدِیْکِم) (35b/6), buyurdıkim (بُیُورْدِیْکِم) (15b/12), gelmişdür kim (گَلْمِشْدُر کِم) (15a/9)

1.5. ki Bağlacının Yazımı:

“کِه” şeklinde gösterilen bu bağlaç, bazen bitişik bazen kendisinden önceki kelimedden ayrı yazılmıştır:

kılur ki (قُلُور کِه) (15b/13), kudret ki (قُدْرَت کِه) (34b/1), gördi ki (گُورْدِیْکِه) (34a/9), bildüm ki (بِلْدُْم کِه) (34b/16), neki (نَکِی) (55b/7), kimki (کِمْکِه) (103b/14)

1.6. Ek-fiilin Yazımı:

Metnimizde kullanılan ek-fiiller bazen ayrı bazen de birleşik yazılmaktadır:

sevgülüyiken (سَوَّكُلُوِيَكُنْ) (67a/13), oynariken (أَوَيَّارِيَكُنْ) (33a/6), ihramsız iken (أَحْرَامَسِيزْ) (105b/6), yüklü iken (يُوكَلُو إِيَكُنْ) (67a/10), ıragıdı (إِيْرَاغِدِي) (6b/15), yoğıdı (يُوْغِدِي) (55a/12)

1.7. -dUr Ek-fiilinin Yazımı:

yoldur (يُولُوزْ) (17b/1), hayātdur (حَيَاتْدُرْ) (27a/9), budakdur (بُدَاقْدُرْ) (31b/13), uludur (أُولُودُرْ) (36b/2), alçağdur (أَلْچَاقْدُرْ) (48b/3), kelimedür (2b/17)

1.8. ile Edat ve Bağlacının Yazımı:

Bazen kendinden önceki kelimeye eklenerek birleşik, bazense kelimedен ayrı yazılmıştır:

vechile (وَجْهَلَهْ) (88b/13), gevher ile (كَوْهَرْ إِيْلَهْ) (59b/12), gökile (كُوكَلَهْ) (13a/17), şuyıla (شُويْلَهْ) (92a/14), ayıla (أَيْلَهْ) (105b/17), sevābıla (سَوَّابِلَهْ) (106a/2)

Sayısı az olmakla beraber bazı kelimelere “-la/-le” biçiminde eklenmiştir:

şuyla (شُويْلَهْ) (33b/5) - şuyıla (شُويْلَهْ) (92a/14)

anunla (أَنُوكَلَهْ) (49b/1), hayırla (حَيْرْلَهْ) (78b/7), mıhlı (مِيخْلَهْ) (112a/8), taşla (طَاشْلَهْ) (8b/12)

1.9. için Edatının Yazımı:

İçin edatı metnimizde şu şekillerde kullanılmıştır:

yılklar için (يَلْقَلْرَ إِيْچُونْ) (64b/14), kıllarıy için (قُولْلَرِيْچُونْ) (104b/2), hakkıy için (حَقْقِيْچُونْ) (106b/11), birisiy için (بَرِيْسِيْچُونْ) (4a/12), inanmak için (إِنَانَمَقْ إِيْچُونْ) (5a/2)

1.10. Arapça ve Farsça Sözcüklerin Yazımı

Metnimiz bir Kur'an tefsiri olması sebebiyle Arapça ve Farsça kelimeler oldukça geniş yer tutmaktadır. Bu kelimeler kendi dillerine özgü imlâlarıyla yazılmıştır:

‘ibādet (عِبَادَتٌ) (7b/14)

fā’ide (فَائِدَةٌ) (10b/2)

muhtaşar (مُخْتَصَرٌ) (11a/12)

ta‘accüb (تَعْجُبٌ) (34b/11)

şadağa (صَدَقَةٌ) (47b/3)

1.11. Yardımcı Ünsüz Yazımı

Metinde geçen bazı kelimelerde, ünlülerden sonra yazılan bağlama ünsüzü -y- üzerine gelen -ı/-i belirtme durum eki, hemzeyle (ء) gösterilmiştir:

loğmayı (19b/6) (لُغْمَةٌ), fuğarâyı (25a/8) (فُغْرَاءُ), nesneyi (33b/2) (نَسْنَةٌ), kubbeyi (48b/15) (كُؤْبَةٌ)

BÖLÜM 2: DİL BİLGİSİ

2.1. Ses Bilgisi

2.1.1. Ünsüzler

2.1.1.1. Kelime Başı Ünsüzleri

2.1.1.1.1. t- ünsüzü

t- > d-, t- = t-, t- ~ d, t- > d-

t- > d-

Kelime başındaki t sesinin ötümlüleşerek d sesine dönüşmesi hadisesi sıklıkla ince vokalli kelimelerde meydana gelmiştir:

dirildi (دِيرُلْدِي) (8a/8) (< tirig)

dürlü (دُرْلُو) (13b/8) (< türüg)

deve (دَوَه) (18b/5) (< tevey) (DLT)

derleye (دَرْلَيَا) (22a/6)

deñiz (دَنْجَز) (67b/8) (< teñiz)

demür (دَمُور) (49b/2) (< temir) (ETG)

dèdi (دِدِي) (113a/8) (< te-) (DLT)

dil (دِل) (112b/2) (< til) (DLT)

t- = t-: Kelime başındaki “t” sesi aşağıdaki örneklerde korunmuştur:

toyura (طُيُورَه) (2b/3), toqsan (طُقْسَان) (3a/1), tār (طَار) (51b/1), toköz (طُقُوز) (52b/9),

tağılmış (طَاغْلِمِش) (20b/12), tağ (طَاغ) (51b/14), taşra (طَشْرَه) (8a/13)

t- ~ d-: Aşağıda gösterilen örneklerde t- ~ d- nöbetleşmesi yaşanmaktadır. Bu durumun imlâdan kaynaklandığı söylenilebilir:

ṭoġru (طُوغْرُو) (9a/5) - doġru (دُوغْرُو) (70b/15)

ṭamsa (طَمْسَا) (43b/7) - dammaz (دَمَمَزْ) (79b/4)

ṭoġan kıızı (طُوْغَانْ) (68a/17) - oġlan doġsa (دُوْغْسَا) (68b/11)

ṭartmaḵda (طَارْتَمَقْدَهْ) (74b/2) - dartdılar (دَارْتَدِلَرْ) (74b/8)

ṭaġarcuḵ (طَعْرَجُوحْ) (59a/14) – daġarcuġuma (دَعَاْرَجُوعْمَهْ) (105b/5)

ṭudaġı (طُوْدَاغِيْ) (27b/12) - dudaġına (دُوْدَاغْنَهْ) (65b/9)

ṭolu (طُلُو) (55b/5) - dolu (دُلُو) (108a/7)

ṭolanalar (طُولَانَلَرْ) (17b/3) - dolanur (دُولْنُورْ) (17b/2)

t- > d-: Art ünlülü olan kelimelerin bazılarında t- > d- hadisesi yaşanmıştır:

daḵmıřlar (دَقْمِشْلَرْ) (25a/6)

dartışdılar (دَرْتِشْدِلَرْ) (35b/4)

daḵı (دَخِيْ) (8a/14)

Dilimize Farsçadan geçmiş olan bazı kelimelerde bulunan d sesleri peltek z (ذ) ile gösterilmiştir:

üstāz (اُوسْتَاذْ) (65b/12)

dīzār (دِيْذَارْ) (77b/15)

2.1.1.1.2. b- ünsüzü

b- > v-

Eski Türkçede kelime başında bulunan b sesi, metnimizdeki geçen bazı kelimelerde v ünsüzüne dönüşmüştür:

vardım (وَازِدَمْ) (36a/2) (< bar-), verdi (وَرَدَى) (99b/3) (< ber-), vardur (وَازْدُر) (42a/8) (< bar)

b- > p-

Kelime başındaki b ünsüzünün çalıştığımız metinde p ünsüzüne dönüştüğü örnekler şunlardır:

beşmān (بَشْمَانْ) (13a/1) - peşmān (پَشْمَانْ) (10b/2)

bāzāra (بَازَارْ) (74b/13) - pāzārında (پَازَارْنْدَه) (67b/12)

barmağıñ (بَرْمَغْ) (79a/3) - parmağı (پَرْمَاغِی) (53a/13)

b- > Ø

Eski Türkçe metinlerinde bol- “olmak” biçiminde kullanılan fiilin sözcük başındaki b- sesi metnimizde düşmüştür:

olmuş (أُولُمِشْ) (14b/14) (< bol-)

2.1.1.1.3. k- ünsüzü

k- > g-:

Eski Oğuz Türkçesinde kelime başındaki k sesi ötümlüleşerek g sesine dönüşmüştür:

gökçek (كُوكْجَكْ) (12a/15)

göñül (كُونُل) (116b/17) (< köñül)

gece (كَيْجَه) (2b/7) (< kèce)

gök (كُونُك) (17a/16)

gemi (كَمِي) (18b/1) (< kemi)

gölge (كُونُكَه) (22a/8)

gerü (كَيْرُو) (26b/1)

gerek (كَرَك) (8a/17) (< kergek)

gèyüb (كَيُوب) (12b/13) (kèy-)

gözi (كُوزِي) (5b/9) (< köz)

gün (كُون) (6a/3) (< kün)

k- = k-

Metnimizde geçen bazı sözcüklerin günümüzde kullanılan biçimlerine bakıldığında kelime başındaki k sesinin korunduğu kabul edilebilir:

kişi (كَيْشِي) (15b/14), kim (كِم) (21a/3), kendü (كَنْدُو) (10b/15), kez (كَز) (30a/17), köstek (كُوسْتَك) (59a/8)

k- > ħ-

ħatun (خَاتُون) (113b/1)

2.1.1.2 Kelime İçi ve Kelime Sonu Ünsüzleri

2.1.1.2.1. -d- ünsüzü

-d- > -y-:

Eski Türkçede kelime içinde bulunan -d- sesleri sızıcılaşarak -y- sesine dönüşmüştür:

eyü (أَيُّ) (46a/2) (< edgü) (KB)

ayak (أَيَّاقُ) (33a/12) (< adak) (ETG)

ķuyu (قُيُّو) (68b/4) (< ķuduķ) (DLT)

büyük (بُيُوكُ) (5b/15) (< bedük) (KB)

uyuya (أُويُويَا) (30b/2) (< udi-) (ETG)

ķayķu (قَيَّعُو) (27a/10) (< ķadķu)

2.1.1.2.2. -b ünsüzü

-b > Ø:

Metnimizde Eski Türkçe “sub” kelimesinin yalın bir şekilde -b sesinin -v sesine dönüşerek daha sonrasında düřtüķü görölmektedir:

şu (صُو) (26b/16) (< sub) (ETG)

-b/-b > -v/-v:

yavuz (يَاوُزُ) (72a/4) (< yabız)

yalvaralar (يَلْوَارَه لُرُ) (30a/2) (< yalbar-)

sevgüsin (سَوْكَوسِينُ) (40a/17) (< sebig)

ev (أَوُ) (43b/4) (< eb)

yavlaḳ (يَوْلُقْ) (91b/16) (<yablaḳ)

2.1.1.2.3. -ḳ-, -k-, -ḳ-, -k ünsüzleri

-ḳ- > -ḥ-/-ḥ-:

Metnimizde bu hadisenin görüldüğü örneklerin bazıları şunlardır:

aḥṣam (أَحْشَامْ) (106a/9), aḥṣāma (أَحْشَامَهُ) (61b/9), yoḥsulluḳ (يُوْحْسُوْلُتْ) (106a/1), yoḥsa (يُوْحْسَهُ) (60b/2), yoḥsa (يُوْحْسَهُ) (23a/5), daḥı (دَحَى) (60b/17)

-ḳ-, -k > -ğ-, -g

Çok heceli sözcüklerin sonunda bulunan -ḳ ve -k ünsüzleri, sözcük ünlü ile başlayan ek aldığı zaman ötümlüleşerek -ğ ve -g ünsüzlerine dönüşmüşlerdir:

gönlegi (كُوْلْغَى) (24b/4), kirbigi (كِرْبِغَى) (26b/6), tudağı (طُوْدَاغَى) (27b/12), toprağı (طُورَاغَى) (33b/5), okumağa (أُوْقَوْمَغَه) (2b/13), kılmağa (قِلْمَاغَه) (35a/3), koparmağa (قُوْرْمَاغَه) (41b/2)

-ḳ-, -k > Ø

Kelime -cuḳ-, -cük-, -caḳ-, -cek küçültme eklerinden birini aldığında, kelimelerin sonunda bulunan -ḳ/-k ünsüzü düşer:

šovucaḳ (صُوْجَاتْ) (43b/11)

2.1.1.2.4. -ğ-, -g-, -ğ-, -g ünsüzleri

-ğ- > -v-:

kovuḳ (قُوْقْ) (54a/9)

yavuk (يُوْقْ) (69a/17)

şovuk (صُوق) (110a/10) (< şoġı-) (DLT)

-ġ, g > Ø

Eski Oġuz Türkçesi metinlerinde çok heceli sözcüklerin ve eklerin sonundaki -ġ/g ünsüzlerinde düşme hadisesi yaşanmıştır. Çalıştığımız metinde bu hadisenin örnekleri şunlardır:

a) Çok Heceli Kelimelerin Sonunda:

diri (دِرِی) (6b/10) (< tirig)

biti (بِتِی) (69a/6) (< bitig)

kuru (قُرُ) (38a/13) (< kuruġ)

katı (قَتِی) (29b/14) (< katıġ) (DLT)

kuyu (قُیُ) (68b/4) (< kuduġ)

şaru (صَارُ) (13a/5) (< şarıġ) (ETG)

ölü (أُولُ) (8a/8) (< ölüġ)

b) Eklerin Sonunda:

Belirtme Hâli Eki -(y)I: Eski Türkçe -(ı)ġ/-(i)g belirtme hâli ekinin ünsüzü metnimizde düşmüş ve ekin yardımcı ünlüsü kalıplaşarak ek durumuna geçmiştir:

kapuyı (قُیُی) (17b/2)

kalemi (قَلَمِ) (92a/2)

kelimeyi (كَلِمَةِ) (71b/13)

yüzi (يُوزِی) (25a/10)

şuyı (صُوي) (33b/15)

Sıfat Eki -IU:

boynuzlu (بُيُوزُلُو) (46b/9)

yazuklular (يَازُفُلُولُر) (77a/1)

tatlu (طَتْلُو) (26b/17)

burclu (بُورْجَلُو) (84a/16)

dürlü (دُرْلُو) (4a/7)

adlu (اَدْلُو) (45a/10)

c) Ek veya Hece Başında:

Aşağıda bulunan örneklerde eklerin başındaki ğ-/g- ünsüzü düşmüştür:

Sıfat-Fiil Eki -An:

çıkan (چُقَانْ) (93b/7)

uymayan (أُوَيْمَيَانْ) (97a/9)

olan (أُولَانْ) (97a/11)

gelen (كَلَانْ) (50b/3)

giren (كِرَنْ) (64a/17)

Zarf-Fiil Eki -IncA:

basınca (بَاسِنْجَه) (108b/4)

açmayınca (أَچْمَايِنْجَه) (78b/17)

gelince (كَلْبَجَه) (103a/11)

görmeyince (كُورْمِيْنَجَه) (59a/1)

Yönelme Hâl Eki -A:

uçmağa (أُوْچْمَاغَه) (24b/1), tağuna (طَاغُونَه) (6a/5), kenarına (كَنَارِنَه) (14a/1), ortasına (أُورْتَاْسِنَه) (17a/16), tağa (طَاغَه) (87b/17), canağa (جَنَغَه) (34a/14), boynuna (بُيْنُنَه) (47b/4)

Yön Gösterme Eki -ArU/-rU:

yukaru (يُقَارُو) (8a/11)

ilerü (اَيْلُرُو) (98b/1)

berü (بِرُو) (38b/6)

gêrü (گِرُو) (99a/14)

içerü (اِچِرُو) (107b/14)

2.1.1.2.5. -l- ünsüzü

-l- > Ø

getürür (كَتُورُر) (115a/8) (< keltür-)

oturdı (أُتُورْدِي) (34a/12) (< oltur)

Eski Türkçe “ol” sıfat ve zamiri, çalıştığımız metinde de “ol” biçiminde kullanılmıştır:

oldur (أُولُور) (49b/8), ol (أُول) (115a/10)

2.1.1.2.6. -p ünsüzü

-p > -b

Bazı kelimelerin sonundaki p sesi ötümlüleştirek b sesine dönüşmüştür. Bu durum imlâ ile alakalıdır:

kab (قَاب) (29a/16), kablaya (قَبْلَا) (29a/16), dibinde (دِبْنْدَه) (20b/13)

Kök ünlüsünden sonraki p ünsüzünün de ötümlüleştireği örneğe rastlanmıştır:

yabraqlar (يَبْرَاقْلَر) (60b/17)

2.1.1.2.7. -t ünsüzü

-t > -d

a) Tek heceli kelimelerin sonunda bulunan t ünsüzü, ünlü ile başlayan bir ek aldığı zaman ötümlüleştirek d ünsüzüne dönüşmüştür:

‘ibâdet ederdi (اِيْبَرْدِي) (9b/3), dördüncü (دُرْدُنْجِي) (11a/2), südinden (سُدْنَدَا) (32a/7)

b) Çok heceli sözcüklerin sonunda bulunan -t ünsüzü, kelime ünlüyle başlayan bir ek aldığı zaman ötümlüleştirek -d sesine dönüşmüştür:

gözediciler (كُودِيْجِلَر) (73a/17), öncidici (أَنْدِيْجِي) (83a/17), büyüdelere (بُؤْيِيْدهَلَر) (46b/3)

2.1.1.3. Ünsüz Uyumu:

Ötümsüz sesle biten kök ve gövdelere gelen eklerin başında bulunan ötümlü sesler metnin yazıldığı dönemde bazı eklerin kalıplaşmış biçimleri dolayısıyla ünsüz uyumuna girmemektedirler:

ırakdan (اِيْرَاقْدَن) (14a/10), uçmakda (أُؤْچْمَاقْدَه) (15a/9), tekdür (تَكْدُر) (106b/6), delükden (دَلُؤْكْدَن) (110a/5), gerçektir (كَرْچَكْدِر) (46a/6)

2.1.1.4. Ünsüz İkizleşmesi:

Eski Türkçede kelime içinde bulunan /s/ ünsüzü aşağıdaki örneklerde, birtakım seslerin düşmesi sonucunda ikizleşme hadisesine uğramıştır:

issi (إِسِي) (11a/5) (< isig) “sıcak” (ETG)

aşşı (أَصْشِي) (103a/15) (< aşğ)

bellü (بَلُّو) (65a/11)

2.1.1.5. Ünsüz Türemesi:

2.1.1.5.1. -y- Türemesi: Türk Dilinin yapısından dolayı, kelimenin kökü ünlüyle bitiyorsa, yine ünlüyle başlayan bir ek aldığı anda iki ünlü arasına -y- yardımcı ünsüzü girmektedir:

gece-y-e (كَجِيَه) (2b/7), gemi-y-e (كَمِيَه) (18b/5), de-y-ü (دِيُو) (25b/12), dere-y-e (دَرِيَه) (22a/14), kişi-y-e (كَشِيَه) (44b/6), çalu-y-ı (چَالُوِي) (49b/6)

“ile” bağlaç ve edatı ünlü ile biten kök ve gövdelere geldiği zaman araya -y- yardımcı ünsüzü girmektedir:

şu-y-ıla (صُوْبِلَه) (92a/14), şafā-y-ıla (صَفَائِلَه) (42b/6), incü-y-ile (اِنْجُوْبِلَه) (107b/15), kudret zencirleri-y-ile (زَنْجِيرْلَرِيْلَه) (109b/16)

2.1.1.6. Hece Yitimi:

Bu ses hadisesi çalıştığımız metinde ek-fiil durur’un -dur/-dür biçiminde ekleşmiş halidir:

yoldur (يُولْدُر) (17b/1), şifādur (شِفَاعْدُر) (27a/8), miqdārdur (مِقْدَارْدُر) (30b/3), yılduzdur (يَلْدُزْدُر) (69b/3), kādirdür (قَادِرْدُر) (33b/15), ögütdür (أَوْكُونْتُزْدُر) (70b/14)

2.1.1.7. Ötümlüleşme:

2.1.1.7.1. Ünlüler Arası Ötümlüleşme:

t > d: Çok heceli sözcüklerin sonunda bulunan -t ünsüzü, sözcük ünlüyle başlayan bir ek aldığı zaman ötümlüleşerek -d ünsüzüne dönüşmüştür:

edicilerdür (إِدِجِلْرُدُر) (69a/16), encidici (أَنْجِدِجِي) (83a/17), gözediciler (كُؤْدِجِلْر) (73a/17)

2.1.2. Ünlüler

Çalıştığımız metinde a, e, ı, i, o, ö, u, ü ve e ile i arasındaki è ünlüsü bulunmaktadır.

2.1.2.1. Kök Hecedeki e, è, i:

Çalıştığımız el yazmasının harekeli nesih yazı tipiyle yazılmış olması nedeniyle kapalı è ünlüsü oldukça net bir şekilde tespit edilebilmektedir. è sesinin gösterilmesi için bazen ye (ی) harfi kullanılmış, bazen yalnızca esre, bazen de hem ye (ی) harfi hem de esre birlikte kullanılmıştır.

“Kapalı e” olarak nitelendirilen bu ses, çalıştığımız metinde “è” şeklinde gösterilmiştir:

gece (كِيَجْه) (2b/7), yemek (يَمَكْ) (59b/5), gèrü (كِرُو) (47b/8), yèdi (يَدِي) (8a/8), tèz (تِيز) (50a/2), yèl (يِلْ) (55a/10), yèr (يِرْ) (61a/3), vèrdi (وِيرْدِي) (36a/6), gèyüb (كَيُوبْ) (12b/13), bèş (بِشْ) (3b/12), dèdi (دِدِي) (4b/12), èylediler (أَيْلَدِيلْر) (9b/4)

2.1.2.2. Ünlü Uyumları:

a) Kalınlık-İncelik Uyumu: Çalıştığımız el yazmasında genellikle kalınlık-incelik uyumuna uyulduğu görülürken yer yer bazı ekler dolayısıyla bu uyumun dışına çıkıldığına rastlanılmıştır:

bilürken (بِلُورِيَكْن) (63b/10), okunurken (أُوقُونُورْكَنْ) (23a/17), varurken (وَارْزُكَنْ) (65b/13), şalıvèrirler (صَالِي وَرْزُلْر) (49a/16), göredururken (كُورَه دُورْزُكَنْ) (111a/13)

Günümüzde kalınlık-incelik uyumuna girmeyen “ki” aitlik eki metnimizde üç örnek haricinde uyuma girmiştir. Bu durum Eski Oğuz Türkçesinin genel özellikleri arasında değerlendirilir:

katındaki (فَاتِنْدَه كِي) (67a/11) - katındağı (فَاتِنْدَه غِي) (53a/7)

berekātındaki (بَرَكَاتِنْدَه كِه) (74a/16)

dünyādaki (دُنْيَاَدَه كِي) (101a/1)

taşradağı (طَشْرَه دَاغِي) (104a/17)

yanındağı (يَانِنْدَه غِي) (66a/1)

tamudağı (طَامُودَغِي) (5b/9)

b) Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu:

Bu uyum daha önceki devirlerde görüldüğü gibi, metnimizde de henüz bir belirginliğe ulaşmamıştır. Metnimizde bazı sözcükler Eski Türkçe döneminde olduğu gibi yuvarlaklıklarını korumuşlardır. Bazı kelimeler ise düz ünlülü iken Eski Oğuz Türkçesi döneminde yuvarlaklaşma temayülü göstermişlerdir.

toğrı (طُوغْرى) (52a/7) - doğrı (دُوغْرى) (52a/8)

gözsizden (كُوزْسِزْدَنْ) (62b/7)

toldurmuş (طُولْدُرمِشْ) (70a/12)

delük (دَلْكَ) (111a/14)

berü (بِرُو) (112b/11)

benim (بِنِم) (31a/12) benüm (بِنُم) (38a/11)

Düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı olarak sözcük kök ve gövdelerinde görülen yuvarlaklıklar:

1. Eski Türkçeden Beri Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Olarak Yuvarlak Ünlülü Olup Yuvarlaklığını Koruyan Sözcükler:

altun (أَلْتُونُ) (108b/15), eyü (أَيُّو) (22a/3), ağu (أَغُو) (43b/8), artuğa (أَرْتُوْغَا) (54b/8)

2. -ğ/-g Ünsüzlerinin Erimesi Sebebiyle: Eski Türkçe döneminde bazı sözcüklerin sonundaki -ğ/-g sesleri erir ve kendisinden önceki vokal yuvarlaklaşır. Bu yuvarlaklaşma hadisesi $g > \check{g} > w$ sürecinin sonunda ortaya çıkan w dudak ünsüzünün etkisiyle (gerileyici yakın benzetme) yuvarlaklaşmıştır. Metnimizde şu şekilde görülmektedir:

kapu (قَپُو) (80a/14)

Ses değişimi iki farklı şekilde gerçekleşmiş olabilir:

kapığ > kapığ > kapıw > kapıv > kapī > kapu

kapığ > kapığ > kapī > kapu

şaru (صَارُو) (13a/5)

kuru (قُرُو) (38a/13)

Metnimizde yer alan kelime sonu ünsüzleri düştükten sonra yuvarlaklaşma hadisesi bulunmayan kelime örneği de vardır:

katı (قَتَى) (68a/6)

Yukarıda sıraladığımız nedenler haricinde metnimizde düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymayan kelimeler bulunmaktadır:

kendü (كَنْدُو) (68a/9), içün (اِيْچُونُ) (64b/14)

3. Dudak Ünsüzleri Sebebiyle: Türkçede bulunan bazı kelimelerde, dudak ünsüzlerinin tesiri dolayısıyla yuvarlaklaşma hadisesi görülmektedir. Eski Oğuz Türkçesi ve Osmanlı

Türkçesi metinlerinde bu hadisenin örnekleri görülür. Çalıştığımız metinde yer alan örneği ise şudur:

demür (دُمُور) (49b/2) (< temir) (KTG)

Eklerde Görülen Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Yapılar

1. Eski Türkçe Döneminde de Yuvarlak Ünlülü Olan Ekler:

Fiilden İsim Yapma Eki -uk/-ük:

ayruk (أَيْرُوقْ) (17b/2), konuuk (59b/4), kesük (كَسُوكْ) (41b/13), delük (دَلُوكْ) (58a/11), süñük (سُڭُوكْ) (32b/7), bölük (بُلُوكْ) (28b/5)

Sıfat-Fiil Eki -duk/-dük:

gördükleri (كُورْدُكْلَرِي) (61b/7), eyledüklerin (أَيْلَدُكْلَرِي) (119a/5), şanduğı (صَنْدُوعِي) (82a/13), toğraduğı (طُغْرَادُوعِي) (34b/10)

Zarf-Fiil Eki -(y)U:

ağlayu (أَغْلَايُ) (112a/2), şaklayu (صَقْلَايُ) (85a/11), bağlayu (بَغْلَايُ) (107b/13), yeyü (يَيُ) (92a/14), isteyü (إِسْتَيُ) (107b/10), deyü (دَيُ) (17b/9), süriyü (سُورِيُ) (28b/6)

Ettirgenlik Eki -Ur:

doğururdu (دُغُورُردِي) (68b/10), geçürmek (كُچُرمَكْ) (84b/12), içüre (اِچُورَه) (100b/6), arturmayavuz (أَرْتُورْمَايَاوُزْ) (44a/12), götürdi (كُتُورْدِي) (5b/15)

Ettirgenlik Eki -dUr:

toldurmuş (تُولْدُرمُشْ) (70a/12), kaldururlar (قَالْدُورُرْلَرْ) (76b/8), yağdururlar (يَاğْدُورُرْلَرْ) (103a/5), öldürelim (أُولْدُره لِم) (57b/9), kızdurur (قَزْدُورُ) (69a/10)

Geniş Zaman Eki -(U)r:

bildürürler (بَلْدُورُورْلَر) (76a/7), kalur (قَلُور) (49b/4), gelür (كَلُور) (12a/10), görürler (كُورُورْلَر) (78b/11), üşenürler (أُوشَنُورْلَر) (80b/17), vèrürlerdi (وَرُورْلَرْدِي) (89b/13)

Yön Gösterme Eki -ArU/-rU:

ilerü (اِلِرُور) (98b/1)

berü (بِرُور) (38b/6)

yuḡaru (يُغَارُور) (50a/8)

içerü (اِچِرُور) (107b/14)

gèrü (گِرُور) (99a/14)

aḡaru (اَغَارُور) (13b/7)

ḡanḡaru (قَنَغَارُور) (55a/8)

Ek Fiil -dUr:

vardur (وَارْدُر) (3b/12), baḡludur (بَعْلُودُر) (5b/6), ḡaḡdur (حَقْدُر) (59a/15), yokdur (يُوقْدُر) (60a/6), nicedür (نِجْدُر) (64a/11), gündür (كُونْدُر) (75b/14), süddür (سُودْدُر) (64a/13)

2. -ḡ/-g Ünsüzlerinin Düşmesi Sonucu Yuvarlaklaşan Ekler:

Sıfat Eki -IU: Metnimizde -lu/-lü şeklinde görülen sıfat ekinin düz ünlülü şekillerine (-lı/-li,-lıḡ/-lig) rastlanmamıştır:

baḡtlu (بَعْتْلُور) (2a/7), baylu (بَايْلُور) (62b/13), baḡlu (بَعْلُور) (104a/15), adlu (اَدْلُور) (111b/11), dürlü (دُورْلُور) (66b/6), görklü (كُورْكْلُور) (74b/8), heybetlü (هَيْيَبَتْلُور) (117b/7)

Fiilden İsim Yapım Eki -(y)UcI/-(y)IcI: Metnimizde bu ekin ilk vokali hem yuvarlak hem düz olmak üzere iki farklı şekilde de kullanılmıştır:

uçucu (أُوچُجِي) (67b/15), sorucu (صُورُجِي) (22b/10), güdüci (كُودُجِي) (39a/14), indürici (اِنْدُورُجِي) (41a/11), örtücidür (أُورْتُجِيدُورُ) (15a/14), dökülici (دُوكُولُجِي) (41a/5), göstericidir (صُغْرَاجِي دُرُ) (93a/2), yağdurucular (يَغْدُورُجِيلَرُ) (41a/10)

3. Yuvarlak Ünlülü Olan Ekler

İsimden İsim Yapım Eki -cuḡ/cük, (-cuḡ,-cük):

oḡlancuḡ (أُوغْلَانُجُ) (30b/13), köprücük (كُوپْرُوجُكُ) (93b/2), taḡarcuḡ (طُغْرَاجُ) (59a/14), darcuḡ (دَارُجُ) (49b/6), uvacuḡ (أُوَوَاجُ) (46b/10), üvezcükler (أُوزُجُكْلَرُ) (46b/10), birazcuḡ (بِرَازُجُ) (69b/7)

İsimden İsim Yapım Eki -sUz:

şusuz (صُوسُزُ) (21b/13), ayakşuz (أَيَاقْشُزُ) (18b/1), boynuzsuz (بُيْنُزْشُزُ) (46b/9), cāresüz (جَارَه سُوَزُ) (38a/12), elsüz (أَلْسُزُ) (18b/1), gözsüz (كُوزْشُزُ) (41b/17)

İlgi Eki -Uḡ/-(n)Uḡ:

Çalıştığımız metinde ilgi eki, genel olarak art damak n'si (ḡ) ile yazılmaktayken yer yer n harfi ile de yazılmıştır:

ḡapunuḡ (قَپُونُوكُ) (48b/16), dünyānuḡ (دُنْيَانُوكُ) (50b/9), fir'avnuḡ (فِرْعَوْنُوكُ) (53a/6), ḡavminüḡ (قَوْمُنُوكُ) (57a/12), sürenüḡ (سُورَه نُوكُ) (62a/5), ādemüḡ (أَدَمُوكُ) (63b/15), senüḡ (سَنُونُ) (85a/9), anun (أَنُونُ) (40a/17), senün (سَنُونُ) (66b/16)

Fiilden Fiil Yapan Çatı Eklerinin Yardımcı Ünlüsü:

Çalıştığımız metindeki çatı eklerinin yardımcı vokalleri bazen yuvarlak, bazen de düz biçimde kullanılmıştır:

dökile (دُوكِلَه) (67b/13), gömilen (كُومِلَان) (68b/16), dürilse (دُورِلْسَا) (69a/8), unutulmaz (أُونُتْلُمَز) (76b/16), bırağulursın (بِرَاغُولُورُوسِين) (89a/3)

4. Dudak Ünsüzleri Sebebiyle Metnimizde Yuvarlak Ünlülü Olan Ekler:

1. Tekil Şahıs İyelik Eki -(U)m:

günāhum (كُنَاهُمْ) (16a/4), dōstlarum (دُوستلَارُوم) (26a/15), cāncugazum (جَانْجُوغَزُوم) (36a/6), cānum (جَانُوم) (85b/8), taḡrum (تَاغْرُوم) (88a/12), kavmüm (قَوْمُوم) (9b/12), ünüm (أُونُوم) (37b/15), ḥabībüm (حَبِيبُوم) (92a/6)

1. Çoğul Şahıs İyelik Eki -(U)mUz:

uçmağumuz (أُوجْمَاغُومُوز) (78b/5), ṭamumuz (طَامُومُوز) (103a/7), āyetlerümüz (أَيْتْلَرُومُوز) (77a/2), pādişāhımız (پَادِشَاهُومُوز) (47a/7), ḳudretümüz (قُدْرَتُومُوز) (32a/1)

Türkçenin tarihî devirlerinden biri olan Eski Türkçe döneminde -p zarf-fiil ekinin bağlama ünlüsünün düzlük-yuvarlaklık uyumuna dahil edildiği görülmektedir:

kaçup (قَچُوپ) (65a/14), inüp (اِنُوپ) (107b/13), yarub (يَارُوب) (108b/13), gelüb (كَلُوب) (118a/17), içüp (اِچُوپ) (88b/14), dutup (دُوتُوپ) (88b/17)

Sözcük Kök ve Gövdelerindeki Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Düzlükler:

1. Eski Türkçe Döneminden Beri Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Olarak Düz Ünlülü Olan Sözcükler:

ḳurısa (قُورِيسَا) (67b/9), ḳurıca (قُورِجَه) (55a/1), toğrı (طُوغْرَى) (28b/12), yüriye (يُورِيَه) (41b/11)

Fakat, “kuru” [فُرُو] (38a/13) örneğinde görüldüğü gibi, kelimenin ilk hecesindeki yuvarlak vokalin etkisiyle bazı yerlerde yuvarlaşarak uyum sağladığına rastlanmıştır.

Eklerdeki Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Düzlükler:

1. Eski Türkçeden günümüze dek düz vokalli olan ekler düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı olarak düz vokallidir:

a. 3. Tekil Şahıs İyelik Eki -I/-sI:

ķamusı (فَامُوسَى) (47b/15), köki (كُوكَى) (100b/9), üni (أُونَى) (65a/5), orunıdur (أُورُونِيدُر) (61a/10), sözi (سُوزَى) (91a/3), gözi (كُوزَى) (8a/15)

b. İsimden İsim Yapım Eki -cI:

sağucı (سَاغُوحَى) (42a/5), ķapucıları (قَپُوجِيلَرَى) (76a/15)

c. Öğrenilen Geçmiş Zaman Sıfat-Fiil Eki -mIş: Metnimizde düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı olarak yalnızca birkaç örnekte karşımıza çıkmaktadır:

urulmuş (أُورُولْمِشْ) köpriler (101b/13)

ķonulmuş (قُونُلْمِشْ) girde bālišler (101b/14)

d. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki -mIş:

görmüş (كُورْمِشْ) (14b/15), tutmuş (طُوتْمِشْ) (102b/15), olmuş (أُولْمِشْ) (6b/10), büyümişler (أُوزَرْنَدَه كَى) (91b/7), düşmüş (دُوشْمِشْ) (31a/5), düşmüşler (دُوشْمِشْلَر) (59b/7)

e. Aitlik Eki -ğI/-gi, -ķI/-ki:

-ķI biçimi metinde geçmemektedir.

dünyādaki (دُنْيَاَدَه كَى) (101a/1), gökdeki (كُوكْنَدَه كَى) (91b/7), yer üzerindeki (أُوزَرْنَدَه كَى) (117b/2)

f. 2. Tekil Şahıs Pekiştirmeli Emir Eki -ğıl/-gil: Düz ünlülü biçimde kullanılmıştır:

okuğıl (أُفْعِلْ) (5a/6), şaklağıl (صَقِّلْ) (30b/4), tutğıl (طُتْعِلْ) (68b/2), korkmağıl (فُورْقَمْعِلْ) (70a/15), görgil (كُورِكِلْ) (37b/3), bilgilki (بِلْكَكْهْ) (82a/13), vèrgil (وِيرِكِلْ) (75b/4)

2. Osmanlı Türkçesi Döneminde Yuvarlak Ünlülü Olup Metinde -Bazen- Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Girerek Ünlüsü Düzleşen Ekler:

Fiilden İsim Yapım Eki -(y)UcI:

kaplayıcıdur (قَبْلَايِجِيدُر) (90b/1), yandırıcı (يَانْدِرِجِي) (41a/4), yağdurıcılar (يَعْدُورِجِلَر) (41a/10), gözediciler (كُودْدِجِلَر) (73a/17), yazıcılar (يَاَزِجِلَر) (73a/17), şaklayıcıdur (صَقْلَايِجِي دُر) (93a/2)

3. Osmanlı Türkçesi ve Eski Oğuz Türkçesi Dönemlerinden Önce Kullanılmayan (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı) Sürekli Düz Ünlülü Ekler:

Zarf-Fiil Eki -ıcağ/-icek, -ıcağ, -ucağ, -uçak:

doğıcağ (دُوْغِجَاقْ) (83b/14), urulıcağ (أُورُولِجَاقْ) (20b/17), olıcağ (أُولِجَاقْ) (47a/1), durıcağ (دُورْچَاقْ) (46a/4), ölicecek (أُولِجَكْ) (63b/17), göricek (كُورْجَكْ) (80b/17), baş kaldurucağ (قَالْدُورْچَقْ) (118b/15)

Zarf-Fiil Eki -UbAn:

mağbūn oluban (أُولُوبِنْ) (47b/5)

déyüben (دَيُوبِنْ) (65a/9)

dirilüben (دِيرْلُوبِنْ) (71b/17)

2.1.2.3. Ünlü Değişimi

2.1.2.3.1 Düzleşme:

Sözcük Kök ve Gövdelerinde:

a) Eski Türkçede “tüp” kelimesi yuvarlak vokalli olarak kullanılırken metnimizde vokal daralarak düzleşmiştir:

dibinde (دیبندَه) (52a/3)

b) Eski Türkçe “üçün” kelimesinin ilk hecesinde bulunan ü sesi, ç sesinin tesiriyle düz biçimde kullanılmıştır:

içün (ايچُون) (32a/8)

Ünlüsü Düzleşen Ekler:

a) Fiilden Fiil Yapan Çatı Eklerinin Yardımcı Ünlüsü: Çatı eklerinin yardımcı ünlüleri metnimizde yuvarlak ve düz biçimde kullanılmıştır:

götürile (كُتُورِيلَه) (21a/4) - götürüle (كُتُورُلَه) (16b/12)

dökile (دُوكِلَه) (67b/13) - döküle (دُوكُلَه) (20a/7)

şorıla (صُورِيلَا) (44a/7) - şorulur (صُورُولُر) (11a/4)

kurtuldi (قُورُتُلْدِي) (97b/11) - kurtıldı (قُورُتُلْدِي) (98a/7)

b) İsim Yapım Eki -lık/-lik: Çalıştığımız metinde düz ünlü kullanılarak gösterilen bu ek, yer yer düzlük-yuvarlaklık uyumuna girmiş ve yuvarlaklaşmıştır:

gözcilik (كُوزُجِيلِك) (16a/9) - gözcülük (كُوزُجُلُك) (16a/8)

tekebbürlük (تَكَبُّرُلُك) (42a/5) - tekebbürlük (تَكَبُّرُلُك) (83a/9)

tanıklık (طَانِقْلُق) (8a/17) - tanıkluk (طَانِقْلُق) (3b/10)

şayruluk (صَيَّرُولُقْ) (26b/2) - şayruluk (صَيَّرُولُقْ) (106a/1)

kullıktan (قُولُقْدَنْ) (81a/2) - kulluk (قُولُقْ) (40a/2)

yıllık (يَلْلُقْ) (23b/4), döstlük (دُوسْتَلُقْ) (22a/10), günlük (كُونْلُقْ) (18b/2)

Osmanlı Türkçesi Döneminde Yuvarlak Ünlülü Olup Metnimizde -Bazen- Ünlüsü Düzleşen Ekler:

a) Fiilden İsim Yapım Eki -UcI/-UçI:

uçucu (أُوجُجِي) (67b/15), şorucu (صُورُجِي) (22b/10), örtücidür (أُورُتُجِيدُور) (15a/14), güdüci (كُودُجِي) (39a/14)

b) Ettirgenlik Eki -Ur / -dUr:

toyura (طُيُورَه) (2b/3), icüreler (اِجُورَلَر) (43b/2), yağdura (يَعْدُورَه) (20b/8), yanduram (يَانْدُورَم) (31a/15), bildürevüz (بِلْدُورَه وَز) (7b/4), döndüreler (دُNDÜRَلَر) (29a/8)

c) Zarf-Fiil Eki -(I)b: Bu ekin metnimizde düz biçimine birkaç örnekte rastlanılmıştır.

parmak kaldırıp (قَالْدِرِبْ) (54b/6), tanışıp (طَانِشِبْ) (55b/4), çağırıp (چَاغِرِبْ) (62a/10), yükledib (يُوكْلَدِبْ) (47a/6)

2.1.2.3.2. Yuvarlaklaşma:

Osmanlı Türkçesi metinlerinde yuvarlaklaşma temayülü oldukça net görülür. Bu yuvarlaklaşma hadisesinin çeşitli nedenleri bulunmaktadır:

1. **-ğ/-g Ünsüzlerinin Erimesi Sebebiyle:** Eski Türkçe döneminde bazı sözcüklerin sonundaki -ğ/-g sesleri erir ve kendisinden önceki vokal yuvarlaklaşır. Bu yuvarlaklaşma hadisesi $g > \check{g} > w$ sürecinin sonunda ortaya çıkan w dudak ünsüzünün etkisiyle (gerileyici yakın benzetme) yuvarlaklaşmıştır. Metnimizde şu şekilde görülmektedir:

kapu (قَپُو) (80a/14)

Ses değişimi iki farklı şekilde gerekleşmiş olabilir:

ķapıę > ķapıę > ķapıw > ķapıv > ķapı > ķapu

ķapıę > ķapıę > ķapı > ķapu

ķuru (ķُرُو) (38a/13) (<ķurıę)

ķatlu (ķَطْلُو) (26b/17) (<ķatlıę)

ķaru (ķَرُو) (43a/17) (<ķarıę)

Kelime sonundaki ünsüzler düştüğü halde ünlüleri yuvarlaklaşmamış kelimelere de rastlanmaktadır:

ķatı (ķَتَى) (109a/7)

arı (أَرَى) (95b/16)

diri (دِرَى) (97a/16)

acı (أَج) (100b/9)

biti (بِتَى) (69a/6)

2. Dudak Ünsüzleri Sebebiyle: alıştığımız metinde, kelimelerin kök ve gövdelerindeki b, p, m, v dudak ünsüzlerinin yanında bulunan ı/i düz ünlülerinin yuvarlak biçimlerine rastlanmaktadır:

yavuz (يَاوُزُ) (44a/7) (<yabız)

demür (دَمُورُ) (113b/7) (<temir) (KTG)

Eklerde Görülen Yuvarlaklıklar

Ünlüleri dudak ünsüzlerinin tesiriyle yuvarlaklaşan ekler şunlardır:

1. Tekil ve Çoğul Şahıs İyelik Eki -(U)m, -(U)mUz:

dağarcuğuma (دَغَارُجُعْمَه) (105b/5), uçmağumuz (أَوْجُمَاغُومُزْ) (78b/5), putlarımızı (پُوتَلَرُمُزِی) (109b/4), tamumuz (طَامُومُزْ) (103a/7), sünüklerimiz (سُكُوكَلَرُومُزْ) (51b/8), kudretümüz (قُدْرَتُومُزْ) (32a/1)

Görülen Geçmiş Zaman 1. Tekil Şahıs Eki -dUm:

cıkardum (جَقَارْدُومْ) (97b/14), eyitdüm (أَيْتَدُومْ) (13b/13), kıldum (قَلْدُومْ) (38b/4)

Çalıştığımız metinde -p zarf-fiil ekinin bağlayıcı ünlüsü genellikle yuvarlak biçimde kullanılsa da yer yer düz biçimde de kullanılmıştır ve eke ilave edilmiştir:

girüp (كِرُوبْ) (48a/4), dutup (دُوتُوبْ) (88b/17), dönüb (دُونُوبْ) (94b/17), bağlayub (بَغْلَيُوبْ) (104b/3), çağırıp (چَاغَرِيبْ) (62a/10), tanışıp (طَانِشِيبْ) (55b/4)

2. -ğ/-g Ünsüzlerinin Düşmesi Sonucu Yuvarlaklaşan Ekler:

Sıfat Eki -IU:

adlu (أَدْلُو) (111b/11), baylu (بَايْلُو) (62b/13), yağmurlu (يَغْمُورْلُو) (94a/10), sevgülü (سَوْغُلُو) (67a/11), zahmetlü (زَحْمَتْلُو) (83a/3), enlü (أَنْلُو) (101b/15)

3. Benzeşme Sonucu Yuvarlaklaşan Ekler

İsimden İsim Yapım Eki -cuḳ/cük:

köprücük (كُوپْرُوجُكْ) (93b/2), tağarcuḳ (طَغَارْجُكْ) (59a/14), oğlancuḳ (أَوْغْلَانْجُوقْ) (102a/9)

İsimden İsim Yapım Eki -sUz:

şusuz (صُوسُزْ) (21b/13), boynuzsuz (بَيْنُوزْSÜZْ) (46b/9), ayakşuz (أَيَاقْSÜZْ) (18b/1), cāresüz (جَارَهْ سُوزْ) (38a/12), elsüz (أَلْسُزْ) (18b/1)

İlgi Eki -Uı/-nUı:

şunun (شُونُ) (102a/8), sıçanın (سِچَانُ) (102b/17), ramazānı (رَمَازَانُ) (104b/15),
kubbenü (قُبْنُ) (48b/13), beglerinü (بِکْرِينُ) (14b/1)

Fiilden Fiil Yapan Çatı Eklerinin Yardımcı Ünlüsü: Çalıştığımız el yazmasında çatı eklerinin yardımcı ünlüleri hem yuvarlak hem düz biçimde kullanılmıştır:

gömilen (كُومِلَانُ) (68b/16), vèrilen (وَرِيلَنْ) (119a/9), bırağılan (بِرَاغِلَنْ) (68a/13), dutulurdu (دُوتُولُورْدِي) (55b/14), dökülür (دُوكْلُورُ) (79b/3), gömülürlerdi (كُومُلُورْلَرْدِي) (109b/2)

2.1.2.4. Ünlü Düşmesi:

Ünlü düşmesi genellikle Türkçe kelimelerin vurguz orta hecelerinde görülmektedir.

ı sesinin düştüğü örnekler:

bağına (بَاغِرْنَه) (70a/15), ağı (اَغْزِي) (76b/5), karnı (قَرْنِي) (31b/9), ayruk (اَيْرُوقُ) (28a/11)

i sesinin düştüğü örnekler:

kabrime (قَبْرِمَه) (85a/9), , benzer (بِكْزَرُ) (46b/3), birbirine (بِرْبِرِينَه) (17a/6), çevresine (چَوْرَه) (49a/2), dirlik (دِرْلِكُ) (83a/1), eğinde (اَكْنِنْدَه) (26b/13)

ü sesinin düştüğü örnekler:

gögsi (كُوكْسِي) (112a/17), eylük (اَيْلُوكُ) (63b/7)

u sesinin düştüğü örnekler:

boynuna (بُونُونَه) (47b/4), buyruk (بُيْرُوقُ) (56b/10)

Bazı ünlü düşmeleri:

eydürdi (أَيُذْرِدِي) (52b/3), inledi (اِنْلَدِي) (37b/17), nêdelim (نِيْدَهْلِم) (111a/4), kendüzi (كَنْدُوزِي) (62b/5), kimesne (كِمَسْنَه) (10b/13)

2.2. Biçim Bilgisi

2.2.1. Sözcük Yapımı

2.2.1.1. İsimden Fiil Yapan Ekler

2.2.1.1.1. -A: İsimlerden hem geçişli hem de geçişsiz fiiller türetir.

oynariken (أُونَارِيكَنْ) (33a/6), benzer (بَنْزَر) (46b/3)

2.2.1.1.2. -(A)r: İsimlerden geçişsiz fiiller türetir.

karardur (قَرَارْدُر) (14a/13), ağarmış (أَغَارْمِش) (34b/1)

2.2.1.1.3. -lA: İsimlerden hem geçişli hem geçişsiz fiiller türetir.

derleye (دَرْلَا) (22a/6), bağlayub (بَعْلَايُوب) (38b/10), azarlayanlar (أَزَارْلَايَنْلَر) (42a/2), söyleye (سُيْلَا) (46a/1), gizleyeydi (كِرْلَايِيد) (62b/7), işlemişlerdi (اِشْلَمِشْلَرْدِي) (22b/11), boğazladılar (بُوْكَدْلَر) (109b/6), ısmarladı (اِصْمَرْلَدِي) (50b/9)

2.2.1.1.4. -(A)l: İsimlerden geçişsiz fiiller türeten bir ektir.

koçaldım (قُجَالْدُمْ) (37b/15), çoğaldılar (جُوْغَالْدِيلَر) (37b/15), buğaldılar (بُوْكَDْلَر) (109b/6)

2.2.1.2. İsimden İsim Yapan Ekler:

2.2.1.2.1. -cA: Millet adlarından dil adları türetir.

türkce (تُرْكَجَه) (110b/7)

2.2.1.2.2. -CI: Uğraşı ve meslek isimleri türetir.

du'acı (دُعَاجِي) (2b/11)

sağucı (ساغۇچى) (42a/5)

tanışıkçı (طائشۇچى) (80b/15)

keleci (كلاچى) (101b/10)

2.2.1.2.3. -cuk/-cük: İsimlere eklendiğinde küçültme ya da sevgi anlamı katar.

tağarcuk (طَغَرُجُكْ) (59a/14), oğlancuk (أَوْغَلَانْجُوكْ) (102a/9), köprücük (كُيُزُوكْ) (93b/2),

üvezçukler (أَوْزُچُكَلَر) (46b/10), birazçuk (بِرَازْچُكْ) (40b/12)

2.2.1.2.4. -sUz: İsimlere eklendiğinde yokluk bildiren isimler türetir.

cāresüz (جَارَه سُوْزْ) (38a/12), ayakşuz (أَيَاقْشُزْ) (18b/1), şusuz (صُوسُزْ) (21b/13)

2.2.1.2.5. -lık/-lik: Bu ek isim soylu kelimelerden soyut isimler türetir. Çalıştığımız metinde düz vokalli olarak kullanılan bu ek, yer yer düzlük-yuvarlaklık uyumuna girerek yuvarlaklaşmıştır:

cāzılık (جَادُولُكْ) (8a/17) - cāzülük (جَادُولُكْ) (86b/8)

şayruluk (صَيْرُولُكْ) (106a/1) - şayruluk (صَيْرُولُكْ) (26b/2)

pīrlık (پِيرْلُكْ) (31a/3), çobanlık (چُوبَانْلُكْ) (53b/4)

2.2.1.2.6. -IU: İsim soylu kelimelerden isim türeten bir ektir. Metnimizde genelde yuvarlak biçimde kullanılmış ve düz biçimine rastlanılmamıştır:

bağlu (بَغْلُو) (5b/10), kanlu (قَانْلُو) (24b/4), tatlu (طَتْلُو) (26b/17), adlu (أَدْلُو) (111b/11),

kuvvetlü (قُوتْلُو) (32a/3), dürlü (دُرْلُو) (113b/11), heybetlü (هَيْبَتْلُو) (117b/7)

2.2.1.2.7. -(I)ncI, -(U)ncI: İsimlerden sıra sayı sıfatları türetir:

ikinci (اِكْنِجى) (10b/17), altıncı (الْتَنِجى) (4b/6), toközuncı (طُقُوزُنْجى) (22b/4), üçüncü

(أُوجُنْجى) (4b/5)

2.2.1.3 Fiilden Fiil Yapan Ekler:

2.2.1.3.1. Ettirgen Çatı Eki:

Bu çatı ekleri hem geçişli hem geçişsiz fiillerden geçişli fiiller türetirler:

-dUr:

öldürmek (أَوْدُرْمَكْ) (68b/1), göyündürdi (كُوَيْدُرْدِي) (89b/9), yapdurdı (يَايْدُرْدِي) (104a/2)

Geçişsiz fiillerden geçişli fiiller türeten ettirgen çatı ekleri:

-Ur:

toğurmak (طَغُرْمَقْ) (68b/9), toyura (طُيُورَه) (2b/3), şavuralar (صَاوُورَه لُر) (27b/9), baturalar (بَاتُورَه لُر) (29a/17)

Bu ek aynı zamanda geçişli fiillerden tekrar geçişli fiiller de türetir:

icüreler (اَجُورَلُر) (43b/2)

-(I)t:

büyideler (بُويِدَه لُر) (46b/3), genide (كَنِيدَه) (51b/16), éncidici (أَنْجِدِجِي) (83a/17)

-Ar:

çıkdılar (چَقْرَدِيلَر) (24b/11), koparda (قُورَه) (64a/5), gidericidir (كِيدَرِيْجُورُ) (65a/15)

2.2.1.3.2. Edilgen çatı eki:

-(I)l: Ünsüz ile biten fiillere eklenen çatı ekidir. Bu ekin bağlayıcı ünlüsü ekseriya düzdür. Fakat çalıştığımız metinde bu ünlünün yer yer uyuma girerek yuvarlaklaştığı örneklere de rastlamak mümkündür:

yığıldı (يُغْلَى) (58a/7), götürülmüş (كُتُرُلْمَشْ) (14b/17), urulmuş (أُورُولْمَشْ) (101b/13), yırtıldı (يُرْتَلْدَى) (104b/1), bezenmiş (بَزْنِمَشْ) (59b/13)

Edilgen çatı ekinin ses değişimi yaşadığı ve n sesine dönüştüğü örneğe rastlanmıştır:

yaradınlardı (يَارَدِنْلَرْدَى) (93a/12)

-(I)n: Metnimizde bu biçimde edilgen çatı kullanımına da yer verilmiştir:

bulınmaya (بُولْنَمَا) (47a/5), konmuş (قُونْمَشْ) (66a/7)

2.2.1.3.3. Dönüşlü Çatı Eki:

-(I)n: Dönüşlü çatı ekinin yardımcı ünlüsü metnimizdeki örneklerde ekseriya düzdür:

görüne (كُورِيَنَه) (26b/14), bilinmeye (بِلْنَمَا) (44b/10), dolanmışlardı (دُولْنِمَشْلَرْدَى) (89a/17), bulanmış (بُولْنِمَشْ) (41a/9), şarşıla (صَرَصِلَا) (67b/14), kesildi (كَسِيلْدَى) (55a/4)

2.2.1.3.4. İşteş Çatı Eki:

-(I)ş: Metinde bu ek genellikle düz biçimde kullanılırken nadiren de olsa yuvarlak biçiminde kullanıldığı görülmüştür:

tanışdı (طَانِشْدَى) (54a/2), gülişdiler (كُلِشْدِيلَر) (79b/17), erişdi (اِيرِشْدَى) (3a/13), şoruşduklarında (صُورُشْدُقْلَرْنَدَه) (39b/9)

2.2.1.4. Fiilden İsim Yapan Ekler:

2.2.1.4.1. -mA: Esasen bu ek isim-fiil ekidir. Kalıcı isim yapma fonksiyonu vardır:

sürme (سُورْمَه) (118a/4), degme (دَكْمَه) (43a/2)

2.2.1.4.2. -mağ/-mek: Esasen isim-fiil eki olan bu ek, fiillere eklenip kalıcı isimler yapar:

bilmek (بِلْمَكْ) (52a/15), ditremek (دِترْمَكْ) (53b/14), yemek (يَمَكْ) (59b/5)

2.2.1.4.3. -(y)Ucl/-(y)Icl: Osmanlı Türkçesinde bu ek hem düz hem yuvarlak ünlülü olarak kullanılmaktadır. Metnimizde ise bu ekin düz ünlülü biçimleri yer almaktadır:

yakın kılıcıdır (قَلِيحُور) (15b/16), gidericidir (كَيْدَرُجِيور) (65a/15), göstericidir (كُوسْتَرُجِيور) (58a/2), şaklayıcıdır (صَقْلَايُجِيور) (93a/2), sorucu (صُورُجِي) (22b/10), güdüci (كُودُجِي) (39a/14), bekleyicisi (بَكْلِيجِي) (92b/14)

2.2.1.4.4. -ğan/-gen: Esasen sıfat-fiil ekidir.

dirgenenler (دِيرُكَنْلَر) (82b/5)

2.2.1.4.5. -uk/-ük: Fiilden isim türetir.

bölük (بُلُوك) (71b/8), kesük (كَسُوك) (41b/13), delük (دَلُوك) (58a/11)

2.2.1.4.6. -U: Fiillerden isimler türetir.

ölü (أُولُ) (8a/8)

2.2.1.4.7. -di/-dU: Çatı eki -(i)n üzerine gelir ve fiili isim yapar.

şıkındusıdır (صَقْنْدُوسِيور) (93b/2)

2.2.2. İsimler

2.2.2.1. İsim Çekimi

2.2.2.1.1. Çokluk Eki:

-lar:

şoaklar (صُوقَاكْلَر) (88b/9), yıldızlar (يَلْدِزْلَر) (92b/13), nesneler (نَسْنَلَر) (93b/17)

2.2.2.1.2. İyelik Ekleri:

Çalıştığımız metinde 1. Tekil ve çoğul şahıs iyelik eklerindeki yardımcı ünlü her zaman yuvarlak, 3. tekil ve çoğul şahıs iyelik eklerinde ise yuvarlak ve düz şekilde kullanılmıştır:

1. Tekil Şahıs: -(U)m/-(I)m:

ķulum (قُولُومْ) (4b/12) - ķulum (قُولِمْ) (66b/10)

cānum (جَانُومْ) (85b/8) - cānım (جَانِمْ) (36a/9)

ķavmüm (قَوْمُمْ) (9b/12)

günāhum (كُنَاهُمْ) (16a/4)

ķonşum (قُونْشُمْ) (75a/10)

2. Tekil Şahıs: -(U)ŋ/(I)ŋ:

‘ilmün (عِلْمُنْ) (61b/5), ķavlün (قَوْلُونْ) (59a/15), oğluŋ (أَوْغْلُونْ) (75a/17), ķavmiŋden (قَوْمِكُنْ) (90a/14), taŋrıŋ (تَكْرِكْ) (95b/15), taŋruŋ (تَكْرُكْ) (95b/16), ümmetiŋden (أُمَّتِكُنْ) (85a/9)

3. Tekil Şahıs: -I,-U/-sI:

ķapusı (قَبُوسَى) (104a/2), tobrağı (طَبْرَاغَى) (6a/13), ķulağı (قُلَاغَى) (8a/15), gönlegi (كُونْكَغَى) (24b/4), ağırılığı (أَغْرِلِغَى) (22a/5), dili (دِلَى) (27b/12)

Çalıştığımızda metinde nadiren de olsa 3. tekil şahıs iyelik ekinin yuvarlak ünlülü haline rastlanmaktadır:

oğlu (أَوْغْلُو) (91b/13), sözüni (سُوزُنَى) (62b/14), gününi (كُونُنَى) (73b/12)

1. Çoğul Şahıs: -(U)mUz/-(I)mUz:

uçmağumuz (أَوْجَمَاغُومُزْ) (78b/5), putlarımızı (يُوتَلَرُومُزْ) (109b/4), develerimiz (دَوَهْ لَرِيْمُزْ) (101b/1), hālimüze (حَالِمَزَهْ) (51b/5), develerimiz (دَوَهْ لَرِيْمُزْ) (101b/1)

2. Çoğul Şahıs: -nIz/-ηIz/ηUz:

tenleriniz (تَنْلَرِنِزْ) (40b/11), tağrılarınızdır (تَنْكِرْلَرِنِزْدِرْ) (60a/8), günāhlarıñız (كُنَاهْلَرِكُزْ) (15b/16), hācetiñizi (حَاجَتِكُزْ) (75b/2), kuvvetiñizi (قُوْتَكُزْ) (109a/17), oduñuz (أُودُوْكُوزْ) (30a/15)

3. Çoğul Şahıs: -lArI:

ayağları (أَيْقَلَرِیْ) (110a/15), barmakları (بَرْمَقَلَرِیْ) (118a/13), süñüklerin (سُكُوْكَلَرِيْنْ) (110a/14), boyunları (بُوَيْنَلَرِیْ) (5b/8), lügatları (لُغَتَلَرِیْ) (13a/15)

2.2.2.1.3. İsim Hâl Ekleri:

2.2.2.1.3.1. Bulunma Hâli (lokatif): -dA:

mağāmda (مَقَامَدَهْ) (40b/3), uçmağda (أَوْجَمَاقَدَهْ) (15a/9), şuda (صُودَهْ) (50a/8), felekde (فَلَكَدَهْ) (50a/14), tamuda (طَامُودَهْ) (15a/12), kursorağında (قُرْصَغِنْدَهْ) (20b/14), cennetde (جَنَنْدَهْ) (25b/15)

2.2.2.1.3.2. Çıkma Hâli (ablatif): -dAn:

mışırdan (مِصْرَدَنْ) (57a/16), ağaçdan (أَعْچَدَنْ) (61a/1), dünyādan (دُنْيَادَنْ) (40a/1), gökden (كُوْكَنْ) (67a/7), şehirden (شَهْرَدَنْ) (57b/1), terkeşinden (تَرْكَشِيْنْدَنْ) (88b/2)

2.2.2.1.3.3. Yönelme Hâli (datif): -(y)A/-(n)A:

ṭamuya (طَامُوِيَه) (28b/3), dūnyāya (دُنْيَاِيَه) (39a/4), secdeye (سَجْدِيَه) (94b/17), vakfeye (وَقْفِيَه) (104b/13), maḥalleye (مَحَلِّيَه) (107a/17), mağaraya (مَغَارِيَه) (9b/3), meydānına (مَيْدَانِنَه) (20b/17), yanına (يَانِنَه) (25a/8), ṭağlarına (طَاغْرِيَنَه) (27b/1)

2.2.2.1.3.4. Tamlayan Hâli (genitif): -(n)Uṭ/(n)İṭ:

ayun nūri (أَيُونُكْ) (18a/6)

kızların bekāretin (كَيَزْلَرُونُكْ) (25b/7)

taḡrının vaḥdāniyyetine (تَاḠْرِيْنُكْ) (11b/3)

taḡrının ḳavlimi (تَاḠْرِيْنُكْ) (54a/4)

salkūmunın dibine (سَلْقُونُكْ) (17b/7)

ḳiṣnīn adı (ḳiṣnīn_k) (9a/3)

2.2.2.1.3.5. Belirtme Durumu (akuzatif): Çalıştığımız metinde akuzatif eki iki farklı şekilde kullanılmıştır:

a) -(y)İ: Kelimenin ünlü ile bitiyorsa arasına -y yardımcı ünsüzü; yalın haline -ı/-i, alarak gelir. 3. şahıs iyelik eklerinden sonra ise zaim n'si ile müşterek kullanılır:

ḳızını (ḳızın_i) (68b/13), cānını (cānın_i) (76a/15), sūresini (sūrē_sini) (83a/11), deveyi (dō_e) (102b/8), şuyı (şuyn_i) (93b/12), ḳapuyı (ḳapuyın_i) (104a/3), dilünj (dilünj_i) (84a/14)

b) 3. Şahıs İyelik Ekinden Sonra Gelen -n Belirtme Hâli Eki:

ucın (uḳn) (102b/15), devesin (dō_sin) (107b/10), ayaḡın (āyāḡn) (108b/4), sūḡuklerin (sūḡukl_rin) (110a/14), ḳapuların (ḳapūl_rn) (104b/3), devesin (dō_sin) (107b/10), birin (birin) (107b/16), gözlerin (ḡöz_lrin) (5b/12), odın (ūdın) (10b/16)

2.2.2.1.3.6. Yön Gösterme Eki (Direktif): -ArU/-rA:

yukaru (يُقَارُو) (8a/11), aḡaru (اَكَارُو) (13b/7), ṭaṣra (طَشْرَه) (17a/2)

2.2.2.1.3.7. Eşitlik Hâli (Ekvatif): -cA:

ibüklüce (ابُوْكُلُوْجَه) (46b/13), miskince (مِسْكِيْنَجَه) (49b/3), ḡaṭresince (قَطْرَه سِنَجَه) (71b/6)

2.2.2.1.3.8. Vasıta Hâli (enstrümental): Bu hâl eki, bağlama edatı ile'nin ekleşmiş biçimi ile oluşmuştur:

ayıla (اَيْلَه) (13b/1), şuyıla (صُوَيْلَه) (92a/14), incüyle (اِنْجُوَيْلَه) (107b/15), izzetile (عَزَّتَيْلَه) (114b/1)

n'li vasıta hâli:

yazın (يَازِيْن) (107b/5)

2.2.3. Zamirler

Çalıştığımız metinde bulunan bazı zamir örnekleri şunlardır:

2.2.3.1. Şahıs Zamirleri:

ben (بِنْ) (85a/4)

sen (سِنْ) (31a/17)

ol (أُول) (33a/3)

biz (بِز) (88b/6)

siz (سِز) (8a/4)

anlar (onlar) (أَلْرَه) (117b/11), anuḡ (onun) (أَنُوْك) (48b/3)

2.2.3.2. Dönüslülük Zamiri:

kendü (كَنْدُو) (35a/1), kendüzi (كَنْدُوْزِي) (62b/5)

2.2.3.3. Belirsizlik Zamirleri:

birisi (بِرْسِي) (89a/12), her biri (هَرْبِرِي) (96b/10), biri (بِرِي) (4b/11), ba'zılar (بَعْضِلَر) (5b/13), kimi (كِمِي) (22a/3), kimse (كِمْسَه) (4a/3), her biri (هَرْبِرِي) (6a/8), kimini (كِمِينِي) (38b/8)

2.2.3.4. İşaret Zamirleri:

ol (أُول) (8a/3)

bu (بُو) (14b/2)

bunun (بُونُونُك) (18a/10)

şunlardır (شُونُلَرْدُر) (79a/14)

2.2.4. Sıfatlar

2.2.4.1. Niteleme Sıfatları:

acı (أَج) otdur (100b/9)

yüksek (يُوكْسَك) uçmak (101b/8)

büyük (بُيُوك) canavara (102a/9)

şaru (صَرُو) şudur (43a/17)

kızıl (قَزِيل) yākūt (107b/14)

eyü (أَيُو) ‘amel (46a/2)

ak (أَق) kāğıd (85b/4)

enlũ (أَنْلُو) döşekler (101b/15)

2.2.4.2. Belirtme Sıfatları:

Bu sıfatlar sayı, işaret, soru ve belirsizlik sıfatlarıdır. Çalıştığımız metinde yer alan belirtme sıfatlarından bazılarını şöyle sıralamak mümkündür:

2.2.4.2.1 Sayı Sıfatları:

Bu sıfat türü isim soylu kelimeleri sayı yoluyla belirtir. Metnimizde geçen örnekler şunlardır:

2.2.4.2.1.1 Asıl Sayı Sıfatları:

üç (أَوْج) gün (16b/14)

altı (أَلْت) ay (18a/14)

iki (إِيكِي) mertebe (37a/7)

2.2.4.2.1.2. Sıra Sayı Sıfatları:

dördüncü (دُرْدُنْجِي) kat (45a/8)

ikinci (اِكْنَجِي) ma'nā (35a/8)

2.2.4.2.1.3. Üleştirme Sayı Sıfatları: -(ş)ar/-(ş)er ekiyle oluşturulan bu sıfat türünden çalıştığımız metinde çok fazla örneğe rastlanılmamaktadır:

birer (بِرَر) palās (110b/16)

2.2.4.2.2. Belirsizlik Sıfatları:

çok (چَوْق) ni'met (63b/7)

her (هَر) gün (16a/14)

her bir (هَرِّبُ) yılan (43b/5)

her (هَر) kişi (40b/11)

biraz (بِرْزُ) fā'ide (18b/9)

az (أَزْ) zamān (17b/4)

2.2.4.2.3. İşaret Sıfatları: Çalıştığımız metinde bulunan işaret sıfatları “bu, şol ve ol” dur:

bu (بُو) ‘azāb (44a/3)

şol (شُولُ) vakit (38b/13)

ol (أُولُ) kişi (40b/1)

2.2.4.2.4. Soru Sıfatları:

kaç (فَجْ) kitāb (99a/17)

ne (نَهْ) şüretde (73a/4)

ne (نَهْ) kavmdür (86b/4)

ne kadar (نَقْدَرُ) cezā (113b/1)

ne kadar (نَقْدَرُ) aç (100b/12)

2.2.5. Zarflar

2.2.5.1. Durum Zarfları:

tīz (تِيرُ) ola (23b/2)

‘azīz (عَزِيرُ) olur (40b/1)

çift (جَفْتُ) yaratdı (13b/1)

2.2.5.2. Zaman Zarfları:

şabāḥ (صَبَاحٌ) (16b/16)

gêce (كَيْجَه) (18a/1)

şonra (صُكْرَه) (30a/5)

aḥşam (أَحْشَامٌ) (106a/8)

erte (ارْتَه) (106a/6)

öyle (öğle) (أَيْلَه) (106a/7)

2.2.5.3. Yer-Yön Zarfları:

Metinde rastlanan yer-yön zarfları şunlardır:

aşağa (أَشْعَا) (8a/12), yukarı (يُقَارُو) (8a/11), taşra (طَشْرَه) (9b/7)

2.2.5.4. Miktar Zarfları:

az: az (أَزْ) yağa (75a/9)

çok: çok (چُوقْ) ola (41a/13)

biraz: biraz (بِرَزْ) otururdu (86b/10)

birazçok: birazçok (بِرَازْچُكْ) yatsa (40b/12)

2.2.5.5. Soru Zarfları:

ne (نَه) bildürdi (62b/9)

nite (نِتَا) dilerse (51b/16)

niçün (نِچُونْ) dedi (103b/5)

neden (نَدَنْ) sorarlar (36b/1)

ne kadar (نَقْدَرُ) eglense (43a/4)

ne kadar (نَقْدَرُ) ırak olursanız (7a/9)

2.2.6. Bağlaçlar

Metinde yer alan bazı bağlaçlar şunlardır:

ve: katır ve (وَ) deve ve fîl denizde gemiye bineler (18b/5)

veyā: bir aḥşāma degin veyā (وَيْلًا) bir kuşluk miqdārınca (61b/9)

ki: daḥı gece yokdur ki (كَيْ) gündüz bulunmaya (18a/1)

kim: bu söze delîl oldur kim (كَمْ) rivāyet kılındı (76a/1)

ile: kepçeler ile (إِلَيْهِ) alalar (43b/15)

hem...hem: hem (هَمْ) dünyāda ve hem āhiretde (116b/6)

2.2.7. Edatlar

2.2.7.1. Çekim Edatları:

Çalıştığımız metinde yer alan çekim edatları şunlardır:

2.2.7.1.1. Yahn Hâl ile Kullanılan Edatlar

kadar: serçe kadar (قَدْرُ) olur (70b/1)

gibi: ot gibi (كَيْ) biteler (20b/9)

dëyü: ağacı kurutmasun dëyü (دَيْوُ) (17b/9)

içün: allāh içün (لِجُونُ) dünyāda ‘amel kılmadı (100a/10)

2.2.7.1.2. Çıkma Hâli ile Kullanılan Edatlar

andan sonra (أَنْذَنْصُرْهُ) çıkaralar (22a/16)

2.2.7.2. Kuvvetlendirme Edatı:

dağı: etmegi dağı (دَاجَى) varıdı (34a/13)

2.2.8. Fiiller

2.2.8.1. Şahıs Ekleri:

Çalıştığımız metinde rastlanan şahıs ekleri şu şekildedir:

2.2.8.1.1. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri:

1. Tekil Şahıs: -m:

gördüm (كُورْدُمْ) (8a/9), sevdüm (سَوْدُمْ) (40a/12), öğretdüm (أَوَكْرَتْدُمْ) (13b/13), gitdim (كَتْدِم) (75a/16)

2. Tekil Şahıs: -ŋ:

gördün (كُورْدُŋ) (8a/8), örtün (أُورْتْدُŋ) (14b/16), görseydün (كُورْسِيدُŋ) (70a/16), kırtardun (كُورْتَارْدُŋ) (85b/10), dön (دُون) (87b/15), ihtiyār kıldun (فَلْدُŋ) (98a/11)

3. Tekil Şahıs: Ø:

yatsa (يَاتْسَه) (40b/12), söyleye (سُيْلِيَا) (46a/3), eydür (اَيْدُر) (67b/5), eyitse (اَيْتْسَا) (72a/16), okusa (أُوكْسَا) (103b/15), cem^c eyleye (اَيْلِيَا) (33b/8)

1. Çoğul Şahıs: -k, k:

işitdik (اِشْتَدُك) (75b/12), verdük (وَيِرْدُك) (33a/13), kaçışduk (قَاقِشْدُك) (80a/2), varduk (وَارْدُك) (14a/1), verdik (وَيِرْدُك) (33a/12), uyandık (أُويَانْدُك) (17a/3)

1. Çoğul Şahıs: -η

bırağun (بِرَاغُونُ) (87b/16), rāzı olun (أُولُوكْ) (89b/4), turun (طُورُكْ) (7a/9), du‘ā kılun (قُلُوكْ) (7b/7), şadağa vērün (وِيرُكْ) (19a/2), tapın (طَبَّكْ) (28b/12)

3. Çoğul Şahıs: -lAr:

görseler (كُورْسَلَرُ) (48a/2), güleler (كُولَلَرُ) (80a/13), bakşalar (بَقْشَلَرُ) (78b/3), bağlayalar (بَغْلَيَالَرُ) (81b/14), inkār kıldılarsa (فَلْدِيلَرْسَه) (3b/9), eydürlerse (اَيْدُرَلَرْسَه) (56b/16)

2.2.8.1.2. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri:

1. Tekil Şahıs: -m/-n:

öldürem (أُولْدُورَمُ) (32b/16), gösterem (كُوسْتَرَمُ) (39b/3), ağılaram (أَغْلَرَمُ) (31a/13), başduram (بَاصْدُورَمُ) (38a/17), öğredegün (أُOKR_DİĞİN) (86b/8), alayın (الَایْنُ) (115a/13)

2. Tekil Şahıs: -sIn:

unutmayasın (أُونْتَمَیَاسِیْنُ) (96b/13), arınasın (ارِیْنَاسِیْنُ) (52a/6), müslimān olasın (أُولَاسِیْنُ) (52a/9), göresin (كُورَه سِیْنُ) (68b/6), öldüresin (أُولْدُرَسِیْنُ) (53a/11), bilürsin (بِلُورَسِیْنُ) (42b/10)

3. Tekil Şahıs: Ø:

unuda (أُونُدَه) (29b/2), yarada (يَرَادَه) (34a/2), ola (أُولَا) (41a/13)

1. Çoğul Şahıs: -vUz:

mühr uravuz (أُورَه وَزُ) (29a/4), koşavuz (قُوشَاوُزُ) (56a/17), bakavuz (بَقَاوُزُ) (47a/3), men^c êdevüz (اَيْدَه وَزُ) (7b/14), vevrevüz (وِيرَه وَزُ) (55a/8), bildürevüz (بِلْدُورَه وَزُ) (7b/4)

2. Çoğul Şahıs: -sIz:

muntazır olasız (أُولَاسِزْ) (7a/7), azdurasız (دُورَه سِزْ) (8b/2), varasız (وَرَاسِيزْ) (38b/7),
tıparsız (طَپَرَسِيزْ) (54b/8), dilersiz (دِلَرَسِيزْ) (26a/3), görürsüz (كُورَرَسِيزْ) (8b/16)

3. Çoğul Şahıs: -lAr:

karşı geleler (كَلَالَرْ) (117b/11), atdılar (أَتَدِيلَرْ) (3a/10), ağlayalar (أَغْلَيَالَرْ) (43b/1)

2.2.8.2. Fiil Çekimleri

Fiil çekimleri konusunda yalnızca çalıştığımız metinde var olan biçimler sıralanmıştır:

2.2.8.2.1. Basit Çekimler

2.2.8.2.1.1. Bildirme Kipleri

2.2.8.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

1. Tekil Şahıs: -dUm/-dIm:

öğrettim (أُؤَكْرَتْتُمْ) (13b/13), kodum (قُودُمْ) (21b/10), şordum (صُورْدُمْ) (44a/13), yaratım (يَرَاتْتُمْ) (47b/17), dedim (دِيدُمْ) (51b/8), girdim (كِرْدُمْ) (86a/1)

2. Tekil Şahıs: -dUñ:

fānī kıldım (قَلْدُوكْ) (10b/17), yoldaş oldım (أُولْدُوكْ) (36a/11), ulaşımdım (أُولْشُوكْ) (112b/4),
gösterdim (كُؤْسُوكْ) (37b/4), getirdim (كُؤْرُوكْ) (109b/4), görmedim (كُؤْرُوكْ) (111b/1)

3. Tekil Şahıs: -dI:

buluştu (بُولْشُوكْ) (53b/7), şordu (صُورْدُوكْ) (47a/9), korktu (قُورْقُوكْ) (53b/14), yazdı (يَزْدُوكْ) (78a/3), inledi (اِنْغَلْدُوكْ) (37b/17), indi (اِنْدُوكْ) (38a/3), eyitti (اَيْتْدُوكْ) (67b/9)

1. Çoğul Şahıs: -duḡ/-dük:

bağladuḡ (بَعَدُّ) (5b/6), yazduḡ (يَزِدُّ) (7a/11), cıkarduḡ (جَعَزُّ) (11b/6), diledük (دِيلُكُ) (14a/1), vèrdük (وِيرُكُ) (33a/13), vahy ètdük (اِتْدُوكُ) (58a/6), bitürdük (بِتُورُكُ) (64b/11)

2. Çoğul Şahıs: -dUḡUz:

rāzı olduḡuz (أُولُوكُزْ) (26a/16), inanmaduḡuz (اِنَانْمُوكُزْ) (39a/9), uymaduḡuz (أُيْمُوكُزْ) (109b/5), èdüḡuz (اِيدُوكُزْ) (28a/9), geldüḡuz (كَلْدُوكُزْ) (7b/12), eydüḡuz (اِيدُوكُزْ) (20a/4)

3. Çoğul Şahıs: -dIlAr:

savaşıdılar (سَوَاشِدِيلَر) (35b/4), şordılar (صُورِدِيلَر) (40b/2), başladılar (بَاشْلَدِيلَر) (54a/17), geldiler (كَلْدِيلَر) (53b/8), gördiler (كُورْدِيلَر) (54b/6), eyitdiler (اَيْتَدِيلَر) (55a/12), dilediler (دِيلَدِيلَر) (56a/3)

2.2.8.2.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

2. Tekil Şahıs: -mİşsin:

görmüşsin (كُورْمِشْ سِيْن) (15a/1), imişsin (اِيْمِشْ سِيْن) (31a/10)

3. Tekil Şahıs: -mİş/-İpdUr:

yaratmışdur (يِرَاتْمِشْدُر) (13a/12), ölmüş (أُولْمِشْ) (34b/12), tutmuş (طُوتْمِشْ) (102b/15), gelmişdür (كَلْمِشْدُر) (84b/1), gelübdür (كَلْبُدُر) (40b/7), getirübdür (كُتُورُبْدُر) (99a/6)

1. Çoğul Şahıs: -mİşUz:

uyanmışız (أُيَانْمِشْ) (17a/1), gelmişiz (كَلْمِشْ) (8b/2)

2. Çoğul Şahıs: -mİşsIz:

aldanmışız (أَلْدَانْمِشْ سِيْن) (73a/15)

3. Çoğul Şahıs: -mİşlAr-dUr:

olmuşlardır (أُولُمِشْلَرْدُر) (36a/17), örtmüşlerdür (أُورْتِمِشْلَرْدُر) (5b/7), dağmışlar (دَقْمِشْلَر) (25a/6), yazmışlar (يَازْمِشْلَر) (23a/6), dökmişler (دُوكْمِشْلَر) (108a/4)

2.2.8.2.1.1.3. Geniş Zaman

1. Tekil Şahıs: -Am

ağlaram (أَعْلَرَم) (33a/7), utanuram (أُوتَانُورَم) (31a/14), öldürürem (أُولْدُورُورَم) (33a/8), verürem (وِيرُورَم) (8b/1), döndürem (دُونْدُورَم) (93b/11), âh ederem (اِيدَرَم) (24b/5)

2. Tekil Şahıs: -sIn:

kılursın (قُلُورْسِين) (23a/5), bırağursın (بِرَاغُورْسِين) (54a/15), gāfil olursın (أُولُورْسِين) (62b/16), bilürsin (بِلُورْسِين) (41b/7), gelürsin (كُلُورْسِين) (21b/5), eydürsin (اِيدُورْسِين) (61a/16)

3. Tekil Şahıs: -Ar/-Ur:

çıkar (چَقَار) (45a/16), olur (أُولُور) (17b/6), buyurur (بُيُورُور) (7a/1), kalur (قَلُور) (12b/12), yürür (يُورُور) (18b/2), bilür (بِلُور) (16b/8)

1. Çoğul Şahıs: -ArUz/-UrUz:

açaruz (أَچَارُوز) (7b/6), şaklaruz (صَقْلَارُوز) (18b/1), boğazlaruz (بُوغَزْلَارُوز) (112a/14), düşerüz (دُوشَرُوز) (85b/16), depelerüz (دَپَلَرُوز) (8b/12), bırağuruz (بِرَاغُورُوز) (89a/1), bilürüz (بِلُورُوز) (32b/2)

2. Çoğul Şahıs: -sİz:

durursız (دُورُورْسِز) (58b/2), taparsız (طَپَرُورْسِز) (54b/8), yandurursız (يَانْدُورُورْسِز) (33b/10), ihtiyār kılursız (قُلُورُورْسِز) (98a/8), görürsüz (كُورُورْسِز) (8b/16)

3. Çoğul Şahıs: -ArlAr:

yazarlar (يَزَارُونَ) (6b/11), şoralar (صُورَرُونَ) (36b/1), dardalar (دَرَّتَرُونَ) (49b/1), yüzerler (يُوزَرُونَ) (18a/3), binerler (يَنْزَرُونَ) (32a/4), keserler (كَسَرُونَ) (33b/13)

2.2.8.2.1.1.4. Şimdiki Zaman

1. Tekil Şahıs: -ArIn, -UrIn/-ArvAn, -UrvAn:

yazarın (يَزَارِيْن) (85a/11), ağırının (أَغْرَلَارِيْن) (116b/6), ‘aziz kılurın (قَلُورِيْن) (116b/6), alurın (أَلُورِيْن) (85a/10), görürin (كُورُورِيْن) (85a/12), iletürin (أَلْتُورُن) (68b/3)

Diğer şahıs çekimlerinde şimdiki zaman, geniş zaman ekiyle karşılanmıştır. Buna ek olarak; tasvir fiilleriyle oluşturulan şimdiki zaman biçimlerine de rastlamak mümkündür. Tasvir fiil eklerinden biri olan -dur ekiyle oluşturulur. -Ip dur/Ip durur biçimde görülmektedir:

veripdurur (وَرِيْطُورُ) (114b/10), koyupdurur (قُيُوطُورُ) (115a/1), yeyüdururken (يَيُودُورُكُنْ) (92a/14)

2.2.8.2.1.1.5. Gelecek Zaman

3. Tekil Şahıs: -IsAr:

dëyiser (دِيْسَر) (118b/15), donisar (دُونِسَار) (58b/5), su’al kılisar (قَلِيْسَار) (11a/7), su’al olisar (أُولِيْسَر) (11a/12), kopisar (قُوپِسَر) (32a/14)

2. Çoğul Şahıs: -IsArsIz:

bulısarsız (بُولِيْسَرْسِزْ) (35a/10), dönisersiz (دُونِيْسَرْسِزْ) (35a/10), görmeyisersiz (كُورْمِيْسَرْسِزْ) (28a/11)

3. Çoğul Şahıs: -IsArlAr:

olısarlar (أُولِسَرَارْ) (78b/2), veriserlerdür (وَرِسَرَارْدُورْ) (103b/10)

2.2.8.2.1.2. Dilek Kipleri

2.2.8.2.1.2.1. Şart Kipi

1. Tekil Şahıs: -sAm

meşgûl olursam (أُولُوسَم) (85b/16), girürsem (كِيرُسَم) (9a/15), kesersem (كَسَرَسَم) (54b/10), şerh edersem (اَيْدِرَسَم) (59b/16), görmesem (كُورَمَسَم) (78a/7), eydürsem (اَيْدُرَسَم) (97b/14)

2. Tekil Şahıs: -sAñ:

cıkşañ (چَقْشَا) (97b/17), tartsañ (طَارْتَسَا) (74b/4), istersañ (اِسْتَرَسَا) (66b/12), dilersenñ (دِلَرَسَا) (66b/13), getirürsenñ (كَتُورُسَا) (87a/16)

3. Tekil Şahıs: -sA:

kalsa (قَلْسَا) (67b/10), eyitse (اَيْتَسَا) (72a/16), diri kılsa (دِرِي قِلْسَا) (38b/2)

2. Çoğul Şahıs: -sAñUz:

ırak olursañuz (أُولُوسَاñUZ) (7a/9), dutarsañuz (دُوتَرَسَاñUZ) (112a/11), durmazsanuz (دُورَمَزَسَاñUZ) (8b/12)

3. Çoğul Şahıs: -sAlAr:

olsalar (أُولْسَلَر) (43b/2), kosalar (قُوسَلَر) (102a/12), dileseler (دِلْسَلَر) (43b/14)

2.2.8.2.1.2.2. Emir-İstek

1. Tekil Şahıs: -AyIn/-AyIm:

şabr kılayın (قِلَايِنْ) (113a/5), alayın (اَلَايِنْ) (115a/12), vèreyin (وَيَرَه يَنْ) (115a/13), şikāyet edeyin (اَيْدَه يَنْ) (21b/10), ögredeyin (أُوكُرْدِيَنْ) (86b/8), dileyeyin (دِيلَايِيَنْ) (109b/5), ‘ibādet kılayım (قِلَايِم) (9a/10), dileyeyim (دِيلَايِيَم) (3b/1)

2. Tekil Şahıs: -ğıl, -gil:

oķuğıl (أَفْعِلْ) (5a/6), varğıl (وَارِغِلْ) (52a/4), ķorkğıl (فُورِقْعِلْ) (75b/4), vèrgil (وَرِكِلْ) (86b/7), gizlegil (كِرْلِكِلْ) (88a/16)

3. Tekil Şahıs: -A:

gide (كِيْدَه) (16b/4), ola (أُولَا) (17a/15)

1. Çoğul Şahıs: -AlUm/-AvUz:

varalum (وَرَالُومْ) (39a/4), vedā' kılalum (قَالُلُومْ) (28a/16), ķurtaralum (فُورْتَارُلُومْ) (24b/9), getürelüm (كَتُورُلُومْ) (8a/6), geelölüm (كَلَالُمْ) (47b/8), dutavuz (دُوتَاوُزْ) (36b/11), men' èdevüz (دُونَهْ وُزْ) (7b/14), arturavuz (أَرْتُورَاوُزْ) (44a/12), baķavuz (بَقَاوُزْ) (47a/3), dönevüz (دُونَهْ وُزْ) (51b/7)

2. Çoğul Şahıs: -ŋ, -Uŋ, -ŋUz, -UŋUz:

toprak oluŋ (أُولُوكْ) (48a/1), vedā' kılun (فُلُوكْ) (28a/16), ayrılun (أَيْرِيلُوكْ) (28a/9), ırak oluŋuz (أُولِيكُوزْ) (47a/7), āgāh oluŋuz (أُولُوكُوزْ) (7a/3)

3. Çoğul Şahıs: -AlAr:

toğalar (طُوعَالَرْ) (17b/3), koyalar (فُويَالَرْ) (95a/7), bileler (بِلَالَرْ) (21a/4), göreler (كُورَلَرْ) (97b/3)

2.2.8.2.2. Birleşik Çekimler

Metnimizde yer alan birleşik çekimler şu şekildedir:

2.2.8.2.2.1. Geniş Zamanın Şartı:

1. Tekil Şahıs: -UrsAm:

meşgöl olursam (أُولُورُسَمْ) (62a/14), girürsem (كِيرُورُسَمْ) (9a/15), eydürsem (أَيْدُورُسَمْ) (97b/14)

2. Tekil Şahıs: -(A)rsAḡ:

dilerseḡ (دَلِرْسَڭ) (66b/10), isterseḡ (اِسْتَرْسَڭ) (66b/12)

3. Tekil Şahıs: -(A)rsA:

çıķarsa (چَقْرَسَه) (49b/6), açarsa (اَجَارَسَه) (87a/14), dilerse (دَلِرْسَه) (26a/1), keşf ederse (اِكْشَفْ عِدِرْسَه) (56a/16)

3. Tekil Şahıs Olumsuz: -mAzsA:

olmazsa (اَوْلْمَزْسَه) (70a/8)

2. Çoğul Şahıs: -(A)rsAḡUz:

dutarsaḡuz (دُوْتَرْسَكُوْز) (112a/11), ırak olursaḡuz (اُولُوْرْسَكُوْز) (7a/9), bulursaḡuz (بُلُوْرْسَكُوْز) (103a/11)

3. Çoğul Şahıs: -rIArsA:

şorarlarsa (صُوْرَزْلِرْسَه) (97a/14), inkār kıldırlarsa (اِنْكَاْرْ كِلْدِلِرْسَه) (3b/9)

2.2.8.2.2.2. Geniş Zamanın Hikâyesi:

3. Tekil Şahıs: -UrIdI:

namāz kııurdı (فَلُوْرْدِی) (5b/15), revā olurdı (اُولُوْرْدِی) (7b/11), ölürdi (اَلُوْرْدِی) (56a/1), bilürdi (بِلُوْرْدِی) (71a/9)

3. Çoğul Şahıs: -rIArIdI/ -rIArIdI:

tıparlardı (طِپَاْرْلَرْدِی) (20a/17), dutarlardı (دُوْتَرْلَرْدِی) (35b/6), dërlerdi (دِرْلَرْدِی) (56b/10), binerlerdi (بِنِرْلَرْدِی) (57b/12), dërleridi (دِرْلَرْدِی) (6a/14)

2.2.8.2.2.3. Geniş Zamanın Rivayeti: -UrmIş:

yandururmuş (يَاندُورُومِشْ) (21b/8), eydürmüş (اَيْدُرُومِشْ) (102b/17)

2.2.8.2.2.4. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi: -mIşdI:

gelmişdi (كَلَمِشْدِي) (53b/3), uymışdı (اَوِيْمِشْدِي) (82a/8), sultān kılmışdı (قَلَمِشْدِي) (108b/11)

2.2.8.2.2.5. İstek Kipinin Hikâyesi: -AydI:

olaydı (اُولَيْدِي) (29b/9), dutaydı (دُوتَايْدِي) (79a/4), vereydi (وَرِيْدِي) (99a/8)

2.2.8.2.2.6. Şart Kipinin Hikâyesi: -sAydI:

şorsaydı (صُورْسَايْدِي) (72b/7), dileseydi (دِلْسَايْدِي) (19a/3)

2.2.9. Ek-Fiil

a) Ek-fiil, isim soylu kelimelerin yüklem olarak kullanılmasını sağlar. Çalıştığımız metinde ek-fiilin şahıslara göre bütün çekimlenmiş halleri bulunmamaktadır:

Geniş Zaman 1. Tekil Şahıs Olumsuz:

degülem (دَكُولَمْ) (113a/10)

Geniş Zaman 3. Tekil Şahıs: -dIr/dUr:

ağacdur (اَعَاَجْدُرْ) (100b/11), meşhūrdur (مَشْهُورْدُرْ) (104b/1), ‘azīzdür (عَزِيْزْدُرْ) (116b/1), vardır (وَاَرْدُرْ) (43b/5), kelimedir (كَلِمَهْ دِرْ) (61b/17)

Geniş Zaman 3. Çoğul Şahıs: -dururlar:

şaf bağlayub dururlar (دُرُرْلُرْ) (45b/3)

Şart Kipi 3. Tekil Şahıs: -sA:

oğusa (اَوْقُسَهْ) (2b/4), dilese (دِلْسَهْ) (9a/11)

b) Fiillerin birleşik zamanlı çekimleri de, ek-fiil vasıtasıyla yapılmaktadır.

(bk. 2.2.8.2.2. birleşik çekimler).

2.2.10. Fiilimsiler

2.2.10.1. Sıfat-Fiiller (Partisip)

2.2.10.1.1. Geçmiş Zaman Sıfat-Fiilleri:

2.2.10.1.1.1. -mİş:

kızılmış (قَزِمْتُ) şu (101a/9)

yırtılmış (يُرْتَلِمُشْ) deriler (20b/12)

kırılmış (قِرْلُمْتُ) süňükleri (34a/10)

kurumuş (قُورُومْتُ) yeri (11b/14)

cürümüş (جُرُومْتُ) süňükler (20b/12)

tağılmış (طَاغَلُمْتُ) saçlar (20b/12)

azmışlara (أَزْمِشْلَرَهْ) (102a/2)

2.2.10.1.2. Gelecek Zaman Sıfat-Fiili:

2.2.10.1.2.1. -acak/ecek:

kazanacak (قَزَانَهْ جَقْ) yer (36a/5)

uğrayacak (أُوغْرَايَجَاقْ) yer (42a/12)

gelecek (كَلَجَاكْ) günāhun (16a/3)

2.2.10.1.3. Geniş Zaman Sıfat-Fiileri:

2.2.10.1.3.1. -An:

yığılan (يَغْلَانُ) şular (58a/11)

kalın (قَلَانُ) şaralık (82b/1)

doğduran (دُوْخُوْرُنْ) yel (110b/8)

2.2.10.2. İsim-Fiiller

2.2.10.2.1. -mak/-mek:

selām almak (اَلْمَقْ) (36a/3)

yazuk işlemek (اِشْلَمَكْ) (77b/3)

2.2.10.3. Zarf-Fiiller (Gerundium)

2.2.10.3.1. -(y)U:

süriyü (سُورِيُو) (28b/6), işleyü (اِشْلِيُو) (77b/4)

2.2.10.3.2. -(y)Up/-(y)Ub:

alup (اَلُوْبْ) (88b/2) - alub (اَلُوْبْ) (46b/16)

dëyüp (دِيُوْبْ) (104b/10) - dëyüb (دِيُوْبْ) (50a/5)

kaçup (قُجُوْبْ) (65a/14)

2.2.10.3.3. -IncA/-ıcağ,-icek:

basınca (بَاسِنْجَه) (108b/4), dirilmeyince (دِيرْلَمَينْجَه) (110b/12)

urulıcağ (اُورُولِيْجَاقْ) turalar (20b/17)

göricek (كُورِجَكْ) korkdı (53b/9)

y yicek (     ) kırılır (101b/5)

2.2.10.3.4. -(i)ken < er-ken: Ek-fiilin, zarf-fiilli birleşik çekimidir.

yanarken (       ) (43a/17), b    r  derken (       ) (19a/17)

 zerinde  alıştı ımız N shaya Ait Bazı  zellikler

Metnimiz dil bakımından incelendi inde bahsetti imiz dil  zelliklerinin haricinde metne  zg  bazı  zellikler dikkat  ekmektedir:

Bazı dini terminoloji ile anlatılarda Eski T rk eden kelimelerin sıklıkla kullanıldı ına rastlamaktayız.

Tablo 1: Metinde Yer Alan Eski T rk e Kelimeler

yalavac (el�i) (63a/16)	�amu (cehennem) (28b/7)
Ta�rı (5a/17)	ancılayın (onun gibi) (8a/2)
�onuk evi (59b/4)	d�keli (hepsi) (38a/15)
�ak�ı- (kızmak) (32b/10)	uş (akıl) (70a/14)
od (ateş) (90a/7)	y�g�r- (sallamak) (9a/2)
yalı� (alev) (23b/2)	g�y�n- (yanmak) (53a/14)
�aravaş (cariye) (22b/2)	s����k (kemik) (33b/1)
u�ma� (cennet) (73b/8)	yegrek (daha �st�n) (8a/1)
şa�ış (adet, sayı) (91b/8)	�anı�lı� (tanık olmak) (8a/17)
birle (birlikte) (6b/5)	yarlı�a- (ba�ışlamak) (66b/8)
keleci (s�z) (62a/8)	kend�zi (kendisi, şahsı) (62b/5)

yazı (ova) (25a/13)	burtar- (surat asmak) (62a/13)
dartın- (esirgemek) (105b/1)	boğmak (kolye) (93a/17)
ağırlıklı (değerli) (63a/10)	buğağı (köstek) (22b/15)
bay (zengin) (63a/4)	biti (yazı) (22b/8)
ağı (zehir) (43b/6)	oloğ (o anda) (48a/11)
alda- (kandırmak) (72a/11)	ülü (hisse, pay) (74b/15)
biregü (birinci) (79a/3)	ıavar (davar, sığır) (114b/3)
ıoğı (doğru) (63b/5)	yarağ (yarar, fayda) (56b/11)
ıokuz (dokuz) (52b/9)	ün (ses) (51b/11)
yu- (yıkamak) (35b/16)	üz- (kesmek) (110a/14)
iv- (acele etmek) (50b/1)	esrük (sarhoş) (20a/9)
buğur (erkek deve) (54b/2)	calab (Tanrı) (87a/4)
degür- (değdirmek) (103a/13)	dönder- (döndürmek) (62a/16)
derim ev (büyük çadır) (107b/4)	becid (önemli) (67a/13)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

BÖLÜM 3: METİN

[1/b]

(1) bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (2) el-ḥamdü lillāhillezî enzele 'alā 'abdihi'l-kitābe'l-kerīme'l-ḥakīm ve şerrafehu (3) bi'î'tā'i'r-risāleti ve'l-fazli'l-'azīm ve eyyedehu fī-da'vāti'r-risāleti (4) bi'l-bürhāni'l-kadīmi fe-ḳāle lehu يَسْ وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ (5) عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ 'aleyhi's-şalāvātü ve ekmelü't-teslīm ve 'alā ālihi ve aşḫābihi'l-hādīne (6) ilā yevmi'l-ḳavīmi şükr ve sipās ve ḥamdü bī ḳıyās ol ḥālīḳa (7) ki nev'î insāni cins-i mahlūkāt üzerine mükerrerem kıldı وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ (8) insān arasında şıfat-ı enbiyāyı muḳtedī kıldı enbiyā arasında (9) şahş-ı şerīf ve gevher-i laṭīf seyyidi'l-mürselīne ve ḥāteme'n-nebiyyīn muḥammedi (10) muştafāya 'aleyhi's-şalāvātü ve's-selām kitāb indirdi الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي (11) أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ ya'nī ḥamīd ol ḥālīḳa kim biz ḳulına kitāb indirdi (12) ve ol kitābda anun risāletini işbāt kıldı إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ dedi (13) pes bu sūreyi muştafānuñ risāletine delīl olduğı sebebeden ḳalb-i (14) ḳurān oldu nitekim peygāMBER ḥazreti buyurdu إِنْ يَكُلَّ شَيْءٌ قَلْبُ وَقَلْبُ (15) الْقُرْآنِ يَسْ ve men ḳerrehā ketāballāhu lehu bi ḳırāe tiha ḳırā'eti'l-ḳurān (16) 'aşremerrātin ya'nī her nesneniñ ḳalbi var ya'nī güzīdesi var (17) ḳurānuñ ḳalbi yāsīndür her ki bu sūreyi okusa

[2/a]

(1) allāhu te‘ālā aña on nöbet kıurānı ħatim kıılmışça şevāb (2) vērür إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَرِطُهُ وَ یس لَامَةً تَنْزَلُ هَذَا عَلَیْهَا وَ طُوبَى (4) وَالْأَرْضُ بِالْفِ عَالِمٍ فَلَمَّا سَمِعَتْ الْمَلَاَئِكَةُ قَالُوا طُوبَى (3) قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ لَامَةً تَنْزَلُ هَذَا عَلَیْهَا وَ طُوبَى (4) وَالْأَرْضُ بِالْفِ عَالِمٍ فَلَمَّا سَمِعَتْ الْمَلَاَئِكَةُ تَكَلَّمُ بِهِذَا (5) لَأَجْوَافٍ تَحْمَلُ هَذَا وَ طُوبَى (6) süresini yeri ve gögi yaratmazdan önden bin yıl ilerü okudı çünkü (7) feriştehler işitdiler eyitdiler ne bahtlu ol ümmet ki bu sūre anlara nazil (8) ola ve ne bahtlu şunlara ki bu sūreyi bile

götüre ve ne bahtlı şol dillere ki (9) bu sûreyi okuyalar ve dahı peygâmbere ya'nî cennetdür kim (10) إِنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ لَا يَمُوتُ نَزَلَ عَلَيْهِ (12) أَيُّ مَا مِنْ مُسْلِمٍ قَرَأَ عِنْدَهُ يَسْنَ وَهُوَ فِي سَكَرَاتٍ (11) dahı buyurdıkim صُفُوفًا يُصَلُّونَ عَلَيْهِ وَيَسْتَعْفِرُونَ وَيَشْهَدُونَ إِذَا غُشِيَ وَيَتَّبِعُونَ (13) بِعَدَدِ كُلِّ حَرْفٍ فِي عَشْرَةِ أَمْ لَّا كِ يَفُومُونَ بَيْنَ يَدَيْهِ (14) جَنَارَةً ya'nî kangı mü'miniñ ki sekerât-ı mevtde iken bu sûreyi katında okusalar (15) bu sûrenün harfî sâğışınca on ferişte ana karşısına şaf (16) bağlayub duralar şalavât getürüb tesbîh okuyalar istigfâr eyleyeler (17) tâcını teslîm edince çün cânı teslîm ede ğuslune hâzır olalar

[2/b]

(1) cenâzesine bile varalar dahı buyurdıkim (2) يَا أَعْلَى أَكْثَرُ مِنْ يَسْنَ فَإِنَّ فِيهَا ya'nî yâ 'alî çok yâsîni ki anı okumağda haşletler vardur (3) eger ac kişi okusa tañrı te'âlâ anı toyura eger korkulu kişi okusa korkudan (4) emîn ola eger müsâfir okusa vaţanına erişe seferi mübârek ola eger (5) fakîr okusa ğanî ola eger borclu okusa borcu ödene eger maħbûs (6) okusa ħalâş bula eger ħâcetlü okusa ħâceti revâ ola şabâh okuyan (7) geceye degin allâh emânında ve gece okuyan erteye degin allâh emânında ola (8) meyyit üzerine okunsa 'azâbı hafîf ola şadağa resûlallâh emîrû'l-mü'minîn (9) 'alî kerremallâhu vechehu çün bu fazâ'ili işitdi her gün (10) okumağı kendüye vird edindi dahı maħdûmı mu'azzam şâhibi's-seyf (11) ve'l-kalem el-ĥacî ħazîrbek çelebî bu du'acı za'îfden iltimâs kıldı ki (12) bunu türkîyye tercüme eydem ki fâ'idisi 'âm ola işidenler bu sûreyi (13) okumağa raġbet edeler bu za'îf du'acı dahı ol maħdûmun (14) emrine muvâfaķat kılub ħaķķ subĥānehu ve te'ālādan celle ve 'alâ isti'ānat (15) dileyüb bu sûrenün taħrîrine sebeb olana ve te'lîf kılana ve okuyanlara (16) ve dinleyelere raĥmet eyleye bi-mennihî ve

fāzlihī ve keremihī bu sūre mekkede nāzil oldı (17) heştād üç āyetdür yüz yigirmi beş kelimedür iki biñ yēdi yüz

[3/a]

(1) toḡsan altı ḥarfdür ammā sebeb-i nüzūli budur kim kāfirler eydürlerdi (2) muḥammed peygāamber degildür ebū ṭālib yetīmidür mektebe varmadı mu‘allimden nesne (3) oḡumadı edeb ögrenmedi ol ḳandan peygāamberlık ḳandan derlerdi (4) ḥaḳḳ subḥānehu ve te‘ālā anlaruñ sözin red eyledi bu sūreyi vēribdi (5) peygāamberuñ risāletini bu sūrede işbāt ḳıldı zehī zāt-ı şerīf kim (6) ṭanıḳdur anuñ risāletine ḥabīr ve laṭīf keennehu eydür yā muḥammed eger (7) ḳamu ‘ālem senüñ risāletine münkir olurlar ise cün ben ṭanıḳlık (8) vērdüm besdür çün sen benümile olasın ben seniñle olam cümle (9) ‘ālem saña düşmān olurısa zerre ḳadar nice saña zarar ērişdüremeyeler (10) nitekim ceddüñ ibrahīmi mancınıḳa ḳoyub oda atdılar yer gök anuñcün (11) inledi yağmura müvekkel olan feriştehler dilediler ki aña meded eyleyeler (12) ibrahīm anlara iltifāt ḳılmadı ol ḥālatda cebrā’ıl ‘aleyhi’s-selām (13) ērişdi yā ibrahīm هَلْ لَكَ حَاجَةٌ عِنْدِي hīc benden ḥācetüñ var mıdur (14) ibrahīm eyitdi أَمَّا إِلَيْكَ فَلَا saña ḥācetim yoḳdur eyitdi yā ibrahīm eger (15) benden ḥācetiñ yoḡısa tañrıdan ḥācet dile ibrahīm eyitdi ne dileyeyim (16) eyitdi rūḥını dile ibrahīm eyitdi rūḥ ‘āriyetdür benim nemdür eyitdi (17) ḳalbini dile eyitdi ḳalb anuñ ḥazīnesidür ol bilür eyitdi nefsiñi dile

[3/b]

(1) ibrahīm eyitdi nefis ma‘yūbdur bi-‘ayb ḥazretten nice dileyeyim eyitdi (2) yā pes ne dilersin ibrahīm eyitdi هَلْ لَكَ حَاجَةٌ عِنْدِي hālim bildügi baña (3) yēter dēdi çok aradan ḳamu vesileti getürdi bizden ayruḡa iltifāt (4) ḳılmadı biz daḡı odı aña gülistān ḳılduḳ

يُحْيِدُو (6) مَرَدٌ نَكُفْتُ أَسْرَارَ ثَوْبًا بُرُورُكَ وَبَا حُودٌ نَكُفْتُ سَرَدَرُ كَفَنٍ وَفَاتٌ (5) بِيْجَارَهٗ كَسِي كِهٖ دَرْغَمَتْ رُبَا'ī rubā'ī ol şerīf مُبَارَكٌ ثُرُونَدَهٗ سَنَدَنُ سِيْنُ (7) بُرْفَتْ غَمْهَائِ ثُرَابْدَانِ جِهَانُ بُرْدٌ نَكُفْتُ يَا مُحَمَّدَ سَنَ أُولُ شَجَرَةٍ ḥānedāndansın ceddün sünneti (8) teslīm ve rızādur anuñ sünneti iḥyā kılub şabr eylegilki حَيَّرَ أَلْوَلَدِمِنْ أَحْيَا (9) سُنَّتِ أَبِيْهٖ ey ḥabībüm münkirler senüñ risāletine inkār kıldılarsa mübārek (10) ḥāturuñ melūl olmasun uş ben tanıqluğ vèrürem ki sen ḥaqq peygambersin (11) فِیْهِ هَامْشَتُؤْنِ أَقْوَالِیْنِ بِنْدَا یَسَّ وَٱلْقُرْءَانِ ٱلْحَكِیْمِ اِنَّكَ لَمِنْ ٱلْمُرْسَلِیْنَ عَلٰی صِرَاطٍ مُّسْتَقِیْمٍ (12) müfessirlerüñ bēş qavli vardur bir qavilde yāsīn (13) yā insān demekdür ‘arabuñ ‘ibādetidür ki her kelime ne bir ḥarf alurlar anuñla (14) telaffuz kılurlar pes yādan yāyı aldı insāndan sini aldı yāsīn (15) oldı murād muḥammeddür ‘aleyhi’ş-şalavātü ve’s-selām keennehu eydür yā muḥammed qur’ān (16) ḥakīm ḥaqqıyıçün sen mürsellerdensin demekdir bir qavilde yāsīn (17) qur’ān adıdur peygāmbereñ nübüvvetine qur’ān birle ḳasem yād kıldı bir qavilde

[4/a]

(1) yāsīn ismün min esmā’illahi te‘ālā allāhu te‘ālānuñ adlarından bir addur tefsīr-i merāyādāide (2) eydür tañrı te‘ālānuñ dört biñ adı vardur biñi kendüden (3) artuğ kimse bilmez biñ adını feriştehlerden artuğ kimse bilmez biñ adı levḥı’l-maḥfūzdadur (4) üç yüz adı tevrītdedür üç yüz adı zebūrdadur (5) üç yüz adı incīldedür yüz adı qurāndadur toğsan toğuzı āşikāredür (6) bir adu ol ism-i ā‘zamdur aḥbārda gelmişdür kim ḥaqq te‘ālā biñ dürlü (7) lügat yaratdı her lügatda biñ dürlü adı vardur imdi yarar kim allāhu te‘ālānuñ (8) biñ kez biñ adı ola su’āl kılsalar kim pes bunca adları kim (9) zikir éde bilür ḥāl bu kim emir eyledigi ve lillāhi’l-esmā’ü’l-ḥüsnā fad‘ühū bihā (10) cevāb budur kim üç nesne kıllarına müşkil idi allāhu te‘ālā āsān kıldı (11) evvel oldur kim allāhu te‘ālānuñ ni‘metleriğiçün şükür eylemek düşvārıdı zīrā ki (12) ni‘metlerinüñ nihāyeti

yokdur bunda ‘aciz kağı birisiyiçün şükür kılaydı allāhu te‘ālā (13) āsān kıldı el-hamdülillahi demek birle tamām olur ikinci cemī‘ hācetleri (14) ‘arz eylemek düşvārıdı allāhu te‘ālā āsān kıldı رَبُّنَا إِنَّا فِي الدُّنْيَا (15) وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةٌ āyeti birle tamām olur her ki hācet dilemekde (16) bu āyeti okusa kamu hāceti dilemiş olur üçünci allāhu te‘ālā cemī‘ adlarıyıla (17) yād kılmak müşkil idi allāhu te‘ālā āsān kıldı allāhu demek birle tamām olur

[4/b]

(1) her kim allāh diye allāhu te‘ālānuñ cemī‘ adların yād etmiş olur bir qavilde (2) yāsīn ismün min esmā’i’n-nebiyyi ya’nī peygāmberin adlarından biridür dağı allāhu te‘ālā (3) peygāmberi biñ bir yerde yād kıldı kimin taşrīh birle ve kimin kināyet birle dağı (4) peygāmberin her mevzi’de bir dürlü adı vardur meselā yerde muhammeddür evvelki gökde (5) aḥmeddür ikinci gökde ḥāmiddür üçünci gökde adı maḥmūddur dördünci gökde (6) adı muṣṭafādur beşinci gökde şafādur altıncı gökde faḥrūdür yedinci gökde adı (7) şafī’dür sidretü’l-müntehāda ḥabībdür ‘arşda seyyidü’l-enāmdur kürsīde (8) ḥayrū’l-beriyyedür cennetde kāsımdur ṭamuda şefī’ü’l-müznibīndür tevrītde (9) mev mevdür zebūrda qar qalītādur incilde tā tā dur qur’anda müzemmil (10) müddeşşir şāhid dağı sirāc-ı münīr tāhā yāsīndür ‘aleyhi’s-selām eydür benüm (11) adlarum coqdur ammā qamusından biri baña sevgülüdür ol ad berekātında (12) ā’lā-yı ‘illiyyīne erişdüm ol ad oldur ki qulum dedı سُبْحَانَ الَّذِي (13) أَسْرَى بِعَبْدِهِ her nebde ki āzād şeved şād şeved men şād ezūnem ki şūdem (14) nebde’-i tō yāsīn demek ola kim allāh adı ḥaqqıyiçün yāḥūd muḥammed adı ḥaqqıyiçün (15) yāḥūd qurān adı ḥaqqıyiçün ki din-i erkānın muḥkem kıılır be-dürüstī sen (16) şırāt-ı müstaḳīm üzere vërbiniymişsin şırāt-ı müstaḳīm dīn-i

islāmdur (17) eger şorsalar ki allāhu te‘ālā kasm-ı yād kıldığı kâfirler inanmağışünmidür yāhūd

[5/a]

(1) mü'minler inanmağışün midür eger mü'minler inanmak içünse mü'minler hūd-ı kasem (2) siz dağı inanırlar eger kâfirler inanmak içün ise anlar hūd inanmazlar pes kasemden (3) fā'ide ne oldı cevāb budur kim çün haqq te‘ālā diledikim kelamını (4) te'kīd kıla kasem dağı te'kīdden bir nev'idür lā cereme kaseme yād kıldığı te'kīd (5) hüccet içündür تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ eger tenzīl menşüb okunsa bu taqdīrde (6) olur ki ikrā' tenzīle ey münzele ya'nī okuğıl yā muhammed ol 'azīz-i rahīmden inen (7) kūr'ānı eger merfū' okunsa bu taqdīrde olur kim hāzā tenzīlün ya'nī bu kūr'ānı (8) münzeldür ol tağrıdanki 'azīzdür rahīmdür ya'nī gālibdür yā müntakīmdür (9) 'aşıler intikām alur rahīmdür muṭī'lere rahmet kılar pes okuya muhammed bu gālib (10) kelāmı ol münkirler işidsünler ola ki göñülleri kōrka لَتُنذِرَ قَوْمًا (11) مَا أَنْذَرَ آبَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ (12) bu kūr'ān ile ol kavmikim ol kavmi kōrkutmadılar anlaruñ ataların ya'nī 'arab (13) kavmine ismā'īl peygāmbere 'aleyhi's-selām vaqtinden tā muhammede degin hīc peygāmbere gelmedi (14) kimse anları kōrkutmadı sen kōrkut ki anlar gāfillerdür dīn bilürler ne (15) شَرِيعَاتِ الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى وَالْمَجَاسِ عَلَى أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ (16) be-dürüstī lāyık oldı (16) kelime-yi 'azāb anlarıñ ekserine pes olur īmāna gelmezler anlar o kavmdür kim (17) tağrı te'ālānuñ sābık 'ilminde ehl ve 'ıyd olmuşlardı meşelen ebū cehl

[5/b]

(1) ve 'utbe ve şeybe ve muğīre ve gayruhum anuñçün īmāna gelmediler pes hīṭāb (2) anlaruñ haqqında te'kīd-i hüccet içündür taleb-i īmānçün degildür zīrā iki ezelde (3)

anların ĩmāna gelmekligi műmkin degűldi beyt-i fārisī ركه كليم بخت كشي (4) يافتند سياه سفيدي
 be-dűrűstī biz ol اعلالا فهي الى الاذقان فهم ممحون (5) انا جعلنا في اعناقهم / كردن اوعى از محالاتست
 kāfirler (6) boynuna baēladuē bendeleri tā eēeklerine degin elleriyle baēludur pes ol (7)
 kāfirler baēlarını yıkar ve tűtub gűzlerini űrtmiēlerdűr bu āyet bir sebīl-i (8) temēildűr
 haēēa műnkād olmayub tekebbirlik eyledikleri keennehu boyunları yuēaru (9) gűzi
 űrtűlű gibidűr yāēűd kāfirlerinē űamudaēi ēālleridűr elleri (10) boyunlarına baēlu gűzleri
 yumulu yűzleri kara bu ēifat birle űamuya gideler (11) وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا
 فَاغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ (12) daēi kıldıē űnlerinde sed artlarında sed daēi gűzlerin űrtdűk
 (13) hīc nesne gűrmezler bu āyet daēi bir sebīl-i temēildűr ba‘zılar eydűr (14) bu āyet
 ebű cehil haēēındadur bir gűn ebű cehil ‘aleyhi’l-la‘ne peygāmbri (15) gűrdi bir ēalvet
 yerde namāē kılurdı bir bűyűk ēaēi gűtűrdi (16) geldikim peygāmbri műbārek baēına
 biraēaydı peygāmbri ‘aleyhi’s-selām (17) secdede idi haēē te‘ālā celle ve ‘alā ebű cehlinē
 gűzini űrtti peygāmbri

[6/a]

(1) gűrmedi andan űnra nice ki peygāmbri ‘aleyhi’s-selām ka‘bede namāē kılurdı (2)
 ebű cehil anı gűrmezdi ba‘zılar eydűr bu rivāyet ēureyē ēavmi haēēındadur (3) bir gűn
 peygāmbri ēāzreti ka‘bede namāē kılurdı ēureyē ēavmi ēa‘be ēapusında (4) oturmiēlardı
 eyitdiler varalum műēammedi ve aēēābın tatalım ebű ēubeys (5) ēaēuna iledelűm
 aēēābından her kiminēkim ēavmi diyet vűrűb alsa ēoyalum (6) vűrmeseler űldűrelűm
 ittifāēi bűyűk kıldılar haēē te‘ālā űnlerinde sed (7) artlarında sed kıldı peygāmbri
 gűrmediler ba‘zılar eydűr bu āyet (8) műērikler haēēındadur ki bir gűn oturmiēlardı her
 biri peygāmbri haēēında (9) haēēında bir dűrlű herze ve hezeyān sűz sűyledi peygāmbri
 ‘aleyhi’s-selām (10) geldi ēatlarında durdı فَاغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ andan bir avuc ēobraē

(11) aldı üzerine bu āyet okudı yüzlerine saçdı kâmusının dili (12) bağlandı gözleri görmez oldu peygâmbere hâzreti gecdi gitdi (13) başlarından şakallarından tobrağı silkerler idi vallâhi görmedik (14) vallâhi işitmedik dârleri (15) *وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَعَذَّرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ* ve berâberdür anları kârkutduğı yâ kârkutmaduğı (16) anlar îmâna gelmezler zîrâ ki ilmullah da sâbitdür anların küfrile hatim olmağı (17) pes inzâr anlara te'kid-i hüccet içündür *إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ*

[6/b]

(1) *وَحَشِيَ الرَّحْمَنُ بِالْغَيْبِ فَبَشَّرَهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ* (2) be-dürüstî senün inzâr ki o kişye fâide eder ki zikre (3) ittibâ' kıla ya'nî kûrâna tâbi' ola naşihat kabûl kıla dağı rahmândan kârkâ (4) *بِالْغَيْبِ* ya'nî rahmândan kârkâ göñül birle yâhûd halkdan gâ'ib olduğı hâlde (5) *بِالْغَيْبِ أَوْفَى حَالَةَ الْغَيْبَةِ عَنِ الْخَلْقِ أَوْ بِالْعَذَابِ الَّذِي أَخْبَرَ بِهِ* ya'nî rahmândan kârkâ anlardur senün penduğı kabûl (6) kılın pes beşâret kıl anlara kim mağfiretleri dağı sevâb-ı 'azîmeleri mağfiret (7) günâhı yarlıgamağdur ecr-i kerîm cennete girmekdür *إِنَّا* (8) *وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ* (9) *نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَى* (10) yâhûd diri kıluruz senün inzârın birle olmış göñülleri dağı yazaruz (11) ya'nî emir eylerüz kirâmen kâtibîn yazarlar anların ilerü veribdükleri 'amellerini (12) dağı anlar koyub gitdiklerini hayırdan ve şerden ba'zılar eydür *وَآثَارَهُمْ* (13) *خَطَاءَهُمْ* demekdür ya'nî adımı dağı yazarız ibni 'abbâs rağıyallâhu 'anhu (14) eydür bu āyetin sebeb-i nüzûli oldur kim kabîle-i enşârın menzilleri mescidden (15) ırağıdı dilediler ki mescid yanında ev yapalar bu āyet nâzil oldu *وَنَكْتُبُ* (16) *مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ* ya'nî yazaruz anların adımlarıniki âdemler mescide varurlar (17) pes ma'lûm oldıkim ırâk yerden mescide varmağda sevâb-ı 'azîm vardur

[7/a]

(1) peygāmbēr ‘aleyhi’s-selām buyurur kim الْآخِرَ كُمْ بِمَا يَمْحُوا اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا (2) وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ (3) إِلَى الْمَسَاجِدِ أَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ بَعْدَ الصَّلَاةِ (3) اسْبَاغُ الْوُضْوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخَطْوَةِ (4) haber vèrüberem ol nesnedenki anıñla günāhıñuz mecv ola maķāmıñuz (5) yüce ola ol oldur ki şovukda isside abdesti tamām (6) alasız daħı ırak yerden çok adım birle mescide mülāzemet kılasız daħı (7) bir namāzı kılduğunuzdan sonra bir namāza daħı muntazır olasız andan (8) peygāmbēr ‘aleyhi’s-selām ol kavme eyitdi diyāre kim tüktebü āsārü küm ya’nī (9) yerüñüzde tırur kim ne kadar ırak olursanız kademünüz yazılır (10) وَأَضْرَبَ لَهُمْ مَثَلًا أَصْحَابَ (12) مَا لَكُمْ دُونَ (12) yazduk levhu’l-mahfūzda bizden gizli degildür ma’lūmdur (13) مَكَّةَ هَاجَرْنَا إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ (13) mekke halkına intākiyye halkınun mislini ol vakit ki anlara mürseller vèribdün (14) ol kavm anları tekzīb eylediler hikāyet çün ‘īsā peygāmbēr ‘aleyhi (15) halkı dīne da‘vet eylemege başladı aşhābını şehirlere perākende (16) eyledi iki kişi daħı antākiyye vèribdi biri yaħyā ve biri sevbān (17) ol iki resül çün şehre yakın geldiler bir pīre uğradılar koyun

[7/b]

(1) güderdi selām vèrdiler pīr eyitdi ne kişilersiz ne maşlahata (2) gidersiz eyitdiler ‘īsā peygāmbērün aşhābındanuz geldük ki şehir (3) halkını dīne da‘vet kılavuz tanrı te‘ālānun vaħdāniyyetini ve ‘īsānun nübüvvetini (4) bulara bildürevüz ol pīr eyitdi hīc bu söze ‘alāmet var mıdur (5) eyitdiler vardur hastalara du‘ā kıluruz şifā bulurlar ve gözsüzlerün (6) gözünü açaruz ve ebraşları tendürüst kıluruz pīr eyitdi benim bir oğlum (7) vardur çok zamāndur ki hastadur gelün aña bir du‘ā kılun sağılsun (8) dedi vardılar arķasını sıgadılar şifā buldı ba‘zılar eydürler ol (9) pīrün gözünde haleli var idi du‘ā kıldılar eyü

oldı ol pîrûn (10) adı habîbü neccâr idi andan bunların haberi şehre fâş oldu hâcetlüler (11) gelürler hâcetleri revâ olurdu bir gün sultân katında söylediler (12) sultân bunları katına okudu eyitdi ne kişilersiz ne işe geldünüz (13) eyitdiler ‘îsâ peygâmbere aşhâbındanuz geldik ki sizi dîne da‘vet kılavuz (14) şol görmeyen ve işitmeyen putlara ‘ibâdet kılmakdan men‘ edevüz sultân (15) çün bu sözi işitdi kaçıdı eyitdi câzûlarsız geldünüz ki (16) vilâyetümüze fitne bırağasız buyurdu dutdılar saçalların yülüdiler (17) şehirde gezdirdiler eyitdiler bunlar câzûlardur zinhâr bunların sözine

[8/a]

(1) kamu halk gözünden yegrek gördi şem‘ün eyitdi anı ben dağı eyidebilürem (2) vardılar ancılayın bir dağı getürdiler şem‘ün du‘â kıldı gözi (3) acıldı bunlar eyitdi biz ölüyi diri kıılırız şem‘ün eyitdi ol benim (4) elümden gelmez eger siz bu işi edersenüz sizi taşdîk kılavuz (5) eyitdiler uş bunda bir meyyit vardır yedi gündür ölmüşdür atası (6) gâ‘ibdür defin etmediler getürelüm dediler diri kılun vardılar bir tahta (7) üzerine kodılar bunlar du‘â kıldılar şem‘ün dağı ihfâyıla du‘â kııurdu (8) ol ölü dirildi şordılar ki ne gördün eyitdi yedi gündür ki (9) ölmüşem yedi dere gördüm birinde bir gün ‘azâb etdiler her ‘azâb (10) bir dürlü idi yedinci dereye iken cānumı gevdeye getürdiler eyitdiler ki (11) yukarı bak bakdum gördüm gökler kapısı açılmış bir yegit gördüm gökçek (12) yüzlü elini ‘arşdan aşağı uzatmış bu üç kişi beni saçumdan dutdılar (13) dere icinden taşra çıkardılar gözümi açdum kendümi bunda buldum (14) şem‘ün eyitdi ey sultân putlar dağı ölüyi diri kıısunlar tā ki (15) bunlar mülzem olalar sultân eyitdi putların gözi yok kulağı dili (16) yok ölüyi nice diri kıısunlar eyitdi pes taşdîk kııub müslimān (17) olmak gerek bunların işi cāzûlık degıldür hā ben tanıklık

[8/b]

(1) v r rem ki bunlaruŒ taŒrı sı ha k ddur bird r ol kavm eyitdiler sizin (2) h d ittifa ınuuz bir imiş ittifa ıla gelmişiz ki bizi azdurasız peyg mber degilsiz (3) ill  bizim gibi adem oĒlanı sız (5) مِثْلَنَا وَمَا أُنْزِلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ (4) فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُمْ مُرْسَلُونَ قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنا eyitdiler degilsiz ill  biz m gibi beşersiz taŒrı g kden va iy end rmedi (6) siz yalan s ylersiz (7) قَالُوا رَبَّنَا يَعْظُمُ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ eyitdiler ki taŒrı bil r ki biz size biz size res lluĒa (8) geld k bize v cibdur ki aşık r ferm nın eşişd rev z size ve da ı (9) v cibdur ki bizi taşd k kılarsız بِكُمْ قَالُوا إِنَّا نَطَّيَّرْنَا بِكُمُ الْغَدَاةَ eyitdiler sizi (10) şom g r r z şom kavmlersiz t  ki siz bu şehre geld n z ka t (11) ve bel  ve haşalık siz nle geldi eger dek durmazsanuz sizi taşla depeler z da ı (12) لَئِنْ لَمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُمْ مِنَّا عَذَابٌ عَظِيمٌ eyitdiler siz nled r siz n k f r n z (14) قَالُوا طَائِفُكُمْ مَعَكُمْ وَآخَرَةٌ غَوِيَّةٌ اتَّبَعَتْ آبَاءَهَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِأَكْبَارٍ كَذَّبُوا قَدْ أَهْلَكْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّهُمْ كَذِبُونٌ eyitdiler ki size l zımdır (15) اِنَّ دُكْرَكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ (16) size naşihat kılub (16) taŒrıyı bild rd Ē m z i  nmi bizi şom g r rsiz da ı recim eyler z (17) d rsiz bizde şomluk yokdur belki ma'şiyetde cedden ge miş kavmiz

[9/a]

يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ (2) وَجَاءَ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ اتَّبِعُوا مَنْ لَا (1)
geldi şehir kenārından bir kişi yögürü (3) yögürü ol kişinin adı ḥabīb-i neccār idi eyitdi
ey kavm mütāla‘at kılun (4) bu resüllere ki sizden müzd dilemezler zīrā ki kendüler
hidāyet bulmuşlar sizi (5) daḥı toğru yola da‘vet kılurlar وَالَّذِي فَطَرَنِي وَالَّذِي (6)
(6) وَمَا لِيَ لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَالَّذِي (6) daḥı toğru yola da‘vet kılurlar وَالَّذِي فَطَرَنِي وَالَّذِي (6)
hidāyet bulmuşlar sizi (5) daḥı toğru yola da‘vet kılurlar وَالَّذِي فَطَرَنِي وَالَّذِي (6)
ne oldu baņa ‘ibādet kılma zam ol ḥālīķa ki yaratdı beni (7) daḥı sizün ve benüm
rücū‘muz andan yaḥadur bu sözi anlara ta‘rīz (8) kılub söyledi kendü ḥōd mü’min ‘ābid
idi (10) اِنْ يُرِدْنِى الرَّحْمٰنُ بِضُرٍّ لَا تُغْنِ عَنِّى شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنْقِذُوْنَ (9) اَعَتَّخِذُ مِنْ دُونِہِ اِلٰهَةً
gayrı ma‘būdlara mı ‘ibādet kılayım eger baņa bir belā ve mihnet (11) erişdürmek dilese

fā'ide kılmaya başa anların şefā'ati dağı anlar beni (12) ol belādan kırtarmayalar andan ol kavm eyitdiler bunlar seni azdurmuşlar (13) kendü dīnlerine döndürmüşler gel gerü dīne dön yoğsa seni (14) depelerüz dediler eyitdi إِذْأَ لَفَى ضَلَالٍ مُّبِينٍ ben sizin dīnünüze (15) girürsem āşikāre dālāletde oluram andan sonra anları dağı (16) kodı resüllere hıtab kıldıki اِنِّى اَمْنْتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمِعُونِ ya'nī (17) ey resüller ben īmāna geldüm sizin tanrınuza īmān getürdüm

[9/b]

(1) fesme'uni ey feşhedūni ya'nī tanık oluğ ki ben tanrıyı bir bilürem (2) bu habībū neccār ol kişidür ki oğlı hasta idi du'ā kıldı şifā oldu (3) ol vakit īmān getürüb bir mağaraya girdi 'ibādet ederdi çün (4) resülleri öldürmege kaşd eylediler geldiki halkı men' eyleye resüllere (5) yardım ede bu sözleri söyledi andan ol kavm habībū neccārı tutdılar (6) boynuna zincīr takdılar iletdiler şehir kapusunda aşdılar ba'zılar (7) eydür ayağ altına aldılar olkadar depdiler ki bağırsakları taşra çıktı (8) ba'zılar eydür bıcaqlarıla dīvāra kaqdılar resülleri taşla depelediler (9) haqq te'ālā ol hālde habībū neccāra cenneti gösterdi hıtab geldiki (10) gir uçmağa ey nefsi-i muṭma'inne kırtul dünyā belālarından اَلْجَنَّةُ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ (11) قِيلَ ادْخُلِي (12) habībū neccār eyitdi ey ne olaydı ki benim kavmüm bileyidi benim benī pādīşāhım (13) yarlıgadüğünü dağı beni ikrām olanlardan kıldüğünü tā anlar dağı īmān (14) getürelerdi rahmet bulub cennete girelerdi çün bu sözi işitdiler (15) yerden taş öşürdiler dīvārdan aşağı aldılar depelediler ol (16) eydürdi ilāhī kavmüme dağı īmān rūzi kılmā hidāyet vēr tā cānı çıkınca (17) bu sözi söyleridi hāl-i hayātda dağı hāl-i memātda dağı da'veti

[10/a]

(1) ve naşîhatı terk étmedi ol kavm cefâ kılur idi zîrâ ki evliyâullahda (2) kîne olmaz demişlerdür kim kindâr kişi dîndâr olmaz nitekim peygâmbir (3) hazretinüñ uhud gâzâsında mübârek başını yardılar ve mübârek dişini (4) çıkardılar çok cefâlar kıldılar ol eydürdi (5) اَللّٰهُمَّ اهْدِنَا فَاِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ya'nî ilâhî hidâyet ver kavmüme ki bu cefâları başa kılurlar bilmedikleriçündür (6) eger bilselerdi bu cefâları kılmazlardı gèrû söz başına geledüm çün (7) habîb-i neccârî öldürdiler haqq te'âlâ celle ve 'alâ cebrâ'ile emir kıldı ol (8) şehriñ iki kenârından dutdı çalkadı bir şayha kıldı kâmusı helâk (9) oldılar nitekim kûr'anda haber vèrdi (10) وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مَنْ جُنْدٍ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ (10) ya'nî indürmedük habîbü neccâr kavmine (11) kendüden sonra leşker biz gökden zîrâ ki biz gökden leşker endirdüğümüz (12) yokdur ve dahı leşkere ihtiyâcımız yokdur bir sivrisinek birle ol (13) düşmânumuzı helâk kılmağa kâdirdir anâkiyye kavmini bir şayha birle helâk (14) kıldıuk ki (15) اِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ degüldi (15) ol 'ukûbet ki ol kavme erişdi illâ bir şayha eydikim cebrâ'îl (16) kıldı nâgâh ol kavm işitdiler helâk oldılar (17) يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ ey hasret 'âşî kullara

[10/b]

(1) kıyâmetde resûlleri yalan kıldıklarıçün ki hîc resûl gelmedi illâ anlar (2) istihzâ kıldılar kıyâmetde çoğı peşmân olalar fâ'ide kılmaya (3) اَلَمْ يَرَوْا اَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ اَنْهُمْ (3) a'lm y'rôwâ a'm a'ehlaknâ qablühüm min el-qurûn a'nühüm görmediler mi (4) nice kavimleri helâk kıldıuk bunlardan öñdin kâmusı gitdiler ayruk (5) bunlardan yaña dönmezler (6) اَلَمْ يَرَوْا اَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ اَنْهُمْ (6) a'lm y'rôwâ a'm a'ehlaknâ qablühüm min el-qurûn a'nühüm cemi'un (6) degildür küllîsi illâ cemi'si bizüm katumuza hâzır olalar eger (7) lemmâ tahfîfile okunsa kad ma'nâsına olur mâ zâ'id olur ya'nî (8) ve kad küllün cemi'un ledeynâ muhâdarüne küllü ma'hlûk cem' olub bizüm katumuza (9) hâzır olalar hayırdan ve şerden

nitekim kıldılar ise cezāsın göreler nitekim (10) peygāamber Һazreti ‘aleyhi’s-selām
 رَبُّهُ وَمَا يَبْنِيهِ وَبَيْنَ اللَّهِ تَرْجُمَانٌ فَيَنْظُرُ أَيَمَنَهُ فَلَا يَرَى مَا قَدَّمَ مِنْ عَمَلِهِ (11) مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا اسْتُكَلِّمَهُ buyurur
 (12) هَادِسِ مَا نَاسِ budur ki (13) sizlerden hıc kimesne
 kalmaya illā taһrı te‘ālā aһa söyleye ol Һalde (14) anuһla taһrı te‘ālā arasında ne tercümān
 ola ne Һicāb ola Һaғ (15) yanına baға kendü ‘amelin göre ve Һol yanına baға kendü
 ‘amelin göre Һarşusına (16) baға Һamu odın göre ol vaқıtde taһrı te‘ālā Һullara pes su’āl
 (17) kıla evvel bunı su’āl kıla ‘ömrüñi ne yerde fānī kılduñ ikinci yegitlüğünü

[11/a]

(1) nede çürütdüñ üçünci māliki neden kesb etdüñ neye Һarc (2) etdüñ dördünci
 bildüğünle ‘amel etdüñ bir yerde daһı buyurur ki (3) أَوَّلُ مَا يُسْأَلُ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ مِنَ النَّعِيمِ أَنْ (3) أَوَّلُ
 ya’nī evvel nesne ki Һorulur kıyāmetde bu ola ki
 (4) يُقَالُ أَلَمْ نَصْحَ جَسْمَكَ أَلَمْ tenüñi (5) tendürüst kılmadım mı daһı issi günde Һovuk Һuyıla Һandurmadım mı şeyh (6)
 ebū’l-Һasanī nūrī bir gün va‘az ederdi Һaққ te‘ālā Һullarından kıyāmetde (7) nice dürlü
 su’āl kılısar beyān ederdi şeyh şiblī mescid Һapusından (8) geçerdi Һurdi diñledi eyitdi
 ey şeyh Һalāyıkı aһında Һorқutma ki (9) Һaққ te‘ālā Һoқ su’āl kılmayısar hemān iki söz
 söyleyiser ediser (10) ey Һulum ben senüñle idüm sen kiminle idüñ şeyh ebū’l-Һasanī
 nūrī (11) bu sözi işitdi düşdi uşşı gitdi çün gerü ‘aқlı başına geldi (12) eyitdi bundan
 daһı muhtaşar su’āl olısar ki (13) مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ (13) ya’nī ne nesne seni maғrūr eyledi ki
 ol kerīm pādişāhu ki (14) تَا‘َاتِ كَلِمَةَ اللَّهِ وَجْهَهُ bu āyeti (15) أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ
 okudı eydürdi ilāhī الْمَعْصِيَةِ الْإِلَهِیةِ بِكَ جَهْلِي بِقُبْحِ الدَّرْ idi ya’nī beni (16) baға maғrūr eyleyen
 ma‘şiyet yaramazlığını bilmedüğümdür ebū bekir verrāқ eyitdi (17) eger allāhu te‘ālā
 kıyāmetde baға Һora ki مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ beñ eydem كَرَّمَكْ غَرَّنِي

[11/b]

(1) senün keremün mağrūr eyledi gērü söz başına geelüm çün haqq (2) te‘ālā أصحابُ kışsasını beyān kıldı tā ki sonra gelenler ‘ibret alalar (3) tañrının vaḥdāniyyetine ikrār eyleyeler bu āyeti veribdi لَهُمُ الْأَرْضُ (4) وَإِنَّ لَهُمُ الْأَرْضَ الْمَيْتَةَ أَخْيِنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ (5) tañrının birliğine delīldür anlara ki ölü yeri diri kılduḡ daḡı andan dāneleri (6) مِنْ نَخِيلٍ لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ يَئْتُونَ مِنْ ثَمَرِهِمْ وَإِنَّمَا تَأْكُلُونَ مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ (7) cıkarduḡ ya‘nī bitürdük ki ol dānelerden yēyeler وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ يَئْتُونَ مِنْ ثَمَرِهِمْ وَإِنَّمَا تَأْكُلُونَ مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ (8) daḡı yaratduḡ yerde būstānlar ḡurmālardan (9) ve üzümlerden daḡı cıkarduḡ yerde çeşmeler tā ki içeler ol mezkūr (10) būstānlardan yēyeler وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ (11) ki elleriyile düzerler bekmez gibi cā’iz mā’i nāfiye ola ya‘nī bu mezkūr ni‘metleri (12) kendüler mi düzdi biz yaratduḡ kendüler düzmedi anlarıñ niçün pes (13) şükür eylemezler mi bizüm ni‘metlerümüze bu āyet delīldür iki laṭif nesne (14) ile tañrının birliğine daḡı kıyāmet gününe zīrā ki bu kurumuş (15) yeri bahār yağmurıyla ḡayāt baḡışlanub ter ü tāze olur gērü güz (16) faşlında kuruyub ölü meşābesinde olur delīldür ki aḡa kimse (17) mānī‘ ve mu‘āriż olmaz مَا يَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ne dilerise

[12/a]

(1) işler nice gerekise ḡükm eyler ve biri yok şerīki yok ve hüve’l-vāḡidü’l-kaḡhār (2) beyt feṭī külli şey’in lehu āyetün tedüllü ‘alā ennehu vāḡidün daḡı zemherīr (3) zaḡmetinden qarāre yanmış iken bahār faşlında cānına tiryāk erişdürür (4) diri kılduḡı delīldür kıyāmetde ölülerini diri kılduḡına kim peygāmbere (5) ‘aleyhi’s-selām buyurdi إِذْ أَرَأَيْتُمْ الْبَيْعَ فَأَذْكُرُوا النَّشُورَ (6) ya‘nī kaçan bahār faşlını görseñüz kıyāmet gününü (7) yād kılunıla ne ḡoş beñzer bahār kıyāmet gününe bahār faşlını kıyāmet (8) gününe beñzetdüḡi birkaç vech birledür bir vechi budur ki yer altındaḡı bahār (9)

faşlinda zuhūra gelür kıyāmet gününde dağı yér altındağı (10) ölüler ve hazineleler yer yüzine gelür وَأُخْرِجَتِ الْأَرْضُ أَتَقَالَهَا (11) bir vecih budur ki bahār faşlinda baʿzılar rāhatda ve baʿzılar zaḥmetde (12) olur kıyāmet gününde dağı baʿzılar rāhatda ve baʿzılar zaḥmetde yaʿnī (13) baʿzılar cennetde rāhat olur ve baʿzılar ʿamuya girüb ʿazābda (14) ve miḥnetde ve zaḥmetde olur bir vechi budur ki her ki kış gününde (15) yābis ʿāmlarısa bahār faşlinda anuñ bedelinde cerb ve gökcek (16) ve ter ʿāmlar olur her ki dünyāda şehvete uyub ḥarām ve dağı (17) şübheli ʿāmlarısa kıyāmet gününde ʿazāb ve ḥisāb ve ḥorlık

[12/b]

(1) ḥāşıl olur bir vech dağı budur ki niceler toḥm şaçarlar iken zaḥmet (2) çeker bahār faşlinda āfet erişüb ḥarāb olur yā çekirge yér yā tolu (3) urur dünyāda dağı nice kişiler ʿāat toḥmun eker zaḥmet çeker (4) gündüz oruc dutar gece erteye degin namāz kılar kıyāmetde kaṭiʿāt (5) yeli eser ʿāat ekinin maʿşiyet çekürgesi yā küfür tolusı hebāʿi menşūr (6) eder bir vech dağı budur ki bahār faşlinda dōst dōstıla şular (7) kenārında ağaclar kenārında dibinde şöḥbet ederler kıyāmet gününde dağı (8) şālihler şālihlerle kōpalar bir vechi dağı budur ki bahārda şimāl yelleri (9) ve şabā yelleri eser kime fāʿide ve kime ziyān eder kıyāmet gününde dağı (10) saʿadet yelleri ve şekāvet yelleri eser kimi saʿadete ulaşır kimi (11) şekāvete bir vechi dağı budur ki kaṅğı ağac ki kış gününde kūrusa (12) bahārda ağaclar yeşerduğı vaḳit ol ʿüryān qalur kıyāmet gününde (13) dağı ʿābidler ʿibādet ḥilʿatini geyüb ʿibādet tācın urunduğı vaḳtin (14) şunlar ki ʿāatı ağacı maʿşiyet kışında kūrmuşdur ʿibādet (15) yemişinden maḥrūm qalub yaprağından ʿüryān olsun rüsvāy ola (16) beyt حُوشٌ بُوْ دَمَحَكَ تَجْرِبُهُ آيْدُ بِمَيَّانٍ تَأْسِيْهِ رُوشُوْدُ هَرْكِه دُرُوْعِيْشُرُ (17) bir vechi dağı budur ki bahārda ekilenler ḥāşıl olduğı vaḳtin

[13/a]

(1) ekin ekmeyenler beşmān olurlar kıyāmet gününde daḥı ‘ābidler ‘ibādet (2) hizmetini götürdüğü vaḳit ‘ibādet toḥmunı ekmeyenler beşmān olalar (3) bir vech daḥı budur ki her ki ne ekdiyise anı götürür kıyāmetde daḥı ḥayr (4) eken ḥayr götürür şer eken şer götürür ki الدُّنْيَا مَزْرَعَةٌ الْآخِرَةِ bir vechi (5) daḥı budur kim bahārda yer yüzünde kıvıl ve yeşil şaru ak gök (6) çiçekler zāhir olur kıyāmetde daḥı ihlāş ve yakīn ve rızā ve tevekkül (7) ve ḥavf ve recā ve şevk ve küfür ve nifāk zāhir olur pes bu vecihler birle (8) bahārı kıyāmet gününe benzetdüğü ḥaḳḳ te‘ālā أَحْيَيْنَاهَا (9) dedüğü bu söze işāretdür مِمَّا تُنْبِئُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ (10) سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا münezzeḥ taḥrı ki yaratdı dürlü (11) dürlü çifteleri ol nesnelerden ki yer bitürür daḥı anlardan ki ādem oḡlanlarının (12) nefislerindendir daḥı anlardan ki hīc kimesne bilmez ki neler yaratmışdır (13) yerde ve gökde ve taḡlarda ve denizlerde imām-ı vāḥidī tefsīrinde (14) eydür taḥrı te‘ālā biḡ dürlü cānavār yaratmışdır altı yüzü denizde (15) dört yüzü kırudā her birinün şüreti biri birine benzemez lügatları (16) lügatlarına benzemez nitekim buyurdu وَأَخْتَلَفَ الْأَلْسِنَتُكُمُ وَالْوَأْنُكُمُ daḥı kıamusını (17) birbiriyile çift yaratdı yerı gökile çift yaratdı şamuyı uçmaḡıla

[13/b]

(1) çift yaratdı güneşi ayıla çift yaratdı dünyāyı āḥiretile çift yaratdı cānı (2) tenile çift yaratdı küfri imānıla çift yaratdı şıḥḥati marāzla çift yaratdı (3) ‘aḳlı nefsile çift yaratdı ‘ilmi cehlile çift yaratdı geceyi gündüz ile (4) çift yaratdı bu kıamu çiftleri yaradan ferd dü zevcden ve vālideden (5) ve yaradılmışdan ve daḥı şerīkden berīdür وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ daḥı nesneler (6) yaratdı ki kendüden artuḳ kimesne bilmez aḡbārda gelmişdür ki kāf (7) taḡından aḡaru yetmiş kāf taḡı gibi taḡ vardır ol taḡlardan aḡaru (8) burāk yer vardır ol

yerde bir dürlü maḥlûḳ vardur ki âdem yaradılduḡını (9) bilmezler daḡı maḥlûḳ vardur ki ne anlar âdemi bilürler ne âdem anları bilür peygâmbere (10) ‘aleyhi’s-selâm eydür mi‘râca çıḡduḡum gece kâf taḡı ardında bir şehir (11) gördüm ici tolu âdemi çün beni gördiler eytdiler şükür ol taḡrıya ki (12) seni bize gösterdi dediler andan baḡa îmân getürdiler ben daḡı şerî‘at (13) öğretüm andan eytdüm ne kavmsiz eytdiler benî isrâ’îl kavmindenüz (14) çün mûsâ ‘aleyhi’s-selâm vefât kıldı benî isrâ’îl arasında ihtilâf (15) vâkı‘ oldu fışḡ ve fesâd zâhir oldu peygâmbere öldürdiler sonra (16) yüz on iki ‘âbid tırdılar emr-i ma‘rûf kıldılar ol gün içinde anları (17) daḡı kırdılar çün fesâd erte başladı biz anları arasında çıḡduk

[14/a]

(1) deniz kenârına varduk du‘â kılduk ḡâcet diledük ḡâcetimiz revâ oldu (2) yer yarıldı aḡaḡa geḡdik bir buçuk yıl yer altında ḡaldık allâhu te‘âlâ bize (3) rızıkımız eksik etmedi andan sonra uḡ bunda çıḡdık mûsâ ‘aleyhi’s-selâm (4) bize vaḡıyyet eyledi dedi ki sizlerden her ḡanḡıḡuz ki âḡir zamân (5) peygâmbere muḡammed muḡtafâya erişe siz benim selâmumı aḡa erişdürsiz (6) dedi şükür taḡrıya ki bizi saḡa erişdürdi andan sonra anlara şavmı (7) ve şalavâtı ve zekâtı ve cum‘a namâzın kılmak ta‘lîm kıldım gördüm ki evlerinüḡ (8) ḡapısı yok eytdim bu nicün böyledür dedüm eytdiler anuḡçün ki bizüm dükelümüzüḡ (9) göḡli birdür bir birümize ziyânımız yokdur gördüm mescidleri evlerinden (10) ırâḡ eytdüm bu böyle niçündür eytdiler ırâḡdan mescide varmaḡda sevâb-ı ‘azîm (11) vardur gördüm ḡürüstânları ḡapuları öḡünde eytdüm bu niçün (12) böyledür eytdiler anuḡçünkim görüb ‘ibret alavuz gördüm her kez (13) ḡülmezlere eytdüm ḡîc ḡülmezsiz eytdiler anuḡçünki ḡülmek göḡli ḡarardur (14) eytdüm ḡîc ḡasta olur musiz eytdiler ḡastalık ḡünâḡ keffâre niçündür (15) biz ḡünâḡı az ederiz eytdüm

ekin eker misiz eyitdiler ekeriz allāha ışmarlaruz tā (16)  rişince  rişd ğinden şonra
ittifākıla varuruz gerek olduķca (17) get r r z eyitdim sizin tavaruņuz olur mı eyitdiler
olur y b nda

[14/b]

(1) olur gerek oldukça getirürüz gerü yābāna şalaruz gördüm beglerinün (2) benjizi şaru eyitdüm bu niçün böyledür eyitdiler ölüm korkusından (3) eyitdüm sizde ölüm çok olur mı eyitdiler binde birimüz ölür (4) yā ölmez tanrı te‘ālānūn gayb ‘āleminde dürlü dürlü kulları ölür (5) kendüden gayrı kimse bilmez tefsīr-i kebīrde eydür ‘ālem-i gaybda dağı yer (6) ve gökler ve tağlar ve denizler ve ‘arş ve kürsī vardır ay ve güneş vardır ki (7) bu ‘ālem anuñ katında bir kıatre mīqdārıdur deniz katında beyt اَسْمَانْ (8) هَاسَتْ دَرْ وَلَآئِیْتْ neşr peygāamberün (9) جَانْ كَارِ قَرْمَآئِ اَسْمَانِ جِهَانْ دَرْدَهْ رُوحْ neşr peygāamberün (10) aşhābından biri vefāt kıldı peygāamber ‘aleyhi’s-selām namāzın kıldı cenāzesiyle (11) kabrine bile vardı defin eylediler peygāamber ‘aleyhi’s-selām evine (12) geldi ‘āyişe radıyallāhu ‘anhā uru tırdı elini peygāamberiñ ‘imāmesine (13) ve libāsına sürdi eyitdi yā resūlallāhı ‘aceb ki yağmurda libāsuñuz (14) nem olmuş ol gün hōd yağmur yogıdı peygāamber ‘aleyhi’s-selām derhāl (15) bildigim ‘āyişe gayb yağmurun görmiş eyitdi yā ‘āyişe başuñ ne (16) örtdüñ idi eyitdi yā resūlallāh sizün mübārek ‘imāmeñüzi (17) eyitdi ol sebebeden gözün den perde götürülmüş gayb yağmurın

[15/a]

(1) görmüştün gayb âleminde dağı yağmurlar ve bulutlar vardır ki beyt (2) rubā'î ve
 دیگر آست نایدان الا که بر خاصان بدید باقیان فی اللبس (3) غَیْبَ رَا بَرُوی اَبی دیگر آست اَسْمَانِی وَاَفْتَابِی fārisī
 فَاِذَا هُمْ مُظْلَمُونَ (5) وَاٰیةٌ لَهُمُ الْیَلُ نَسْلُخُ مِنْهُ النُّهَارَ وَ مِمَّا لَا یَعْلَمُونَ (4) مِنْ خَلْقِ bu sūre işāretdür

tañrının birliğine bu nesne anlara ki geçeden gündüzi (6) çıkarur nāgāh karanuda kalurlar ya'nī nūrī zā'il kıluruz ma'lūm (7) oldıki gece aşldur gündüz feri'dür su'al eger şorsalar kim gece mi (8) yegdür yā gündüz cevāb budur kim gece yegdür zīrā ki gece uçmağdandır (9) gündüz tamudandır haberde gelmişdür kim uçmağda hem zülmet varıdı (10) hem nūr zülmeti cem' eyledi geceyi andan yaratdı uçmağda zülmet kalmadı (11) tamuda dağı zülmet var idi hem nūr varıdı nūrī cem' eyledi (12) gündüzi andan yaratdı tamuda nūr kalmadı pes gece uçmağdandır (13) ki uçmağdan çıkdı gündüz tamudandır tamudan çıkdı gece yegligine (14) bir delīl dağı budur ki istiğfār maḥallīdür 'ayblar örtücidür gündüz (15) ma'siyet maḥallīdür perdeler örtücidür beyt شَرُّ لِلْعَاشِقِينَ اللَّيْلُ 'ayblar örtücidür gündüz (15) ma'siyet maḥallīdür perdeler örtücidür beyt شَرُّ لِلْعَاشِقِينَ اللَّيْلُ (16) bir delīl dağı budur kim gece 'ārifler bāzārgāhıdur (17) gündüz şūfīler bāzārgāhıdur bir delīl dağı budur kim ibrahīm peygāamber

[15/b]

(1) اللَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا (2) فَلَمَّاحَنُ عَلَيْهِ geydi 'aleyhi's-selām hullet sarāyında nübüvvet hil'atini geydi (2) فَلَمَّاحَنُ عَلَيْهِ bu nesnenün tesbīhi zümzemesi göge ağduğı ferishteleri (3) harekete götürdügi gece idi bu nesnenün tesbīhi zümzemesi göge ağduğı ferishteleri (3) harekete götürdügi gece idi (4) tür tağında mest olup rakşa getürdügi geceyi (4) tür tağında mest olup rakşa getürdügi geceyi (5) لَيْلَةً ثَلَاثِينَ مَوْسَى وَوَعَدْنَا (5) 'ālem faḥrī muḥammed muştafā 'aleyhi's-selām kabe kavseyn maḥāmına (6) erişdügi gece idi (6) erişdügi gece idi (7) أَيْ شَبِّ جُومَنْ أَرْثُورُزْ حُودْ (7) beyt (7) أَيْ شَبِّ جُومَنْ أَرْثُورُزْ حُودْ (8) peygāamber 'aleyhi's-selām buyururdıkim (8) peygāamber 'aleyhi's-selām buyururdıkim (9) يَوْمَافُفْهَا رَجُلٌ (9) be-dürüstī gecede bir sā'at (9) be-dürüstī gecede bir sā'at (10) مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ حَيْرًا لَأَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَكَانَ ذَلِكَ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ (10) be-dürüstī gecede bir sā'at (10) مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ حَيْرًا لَأَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَكَانَ ذَلِكَ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ (11) olsa tañrı te'ālādan ne hācet dilese maqbūl (11) olsa tañrı te'ālādan ne hācet dilese maqbūl (12) ol sā'at her gecede vardur dağı buyurdıkim gecenün iki (12) ol sā'at her gecede vardur dağı buyurdıkim gecenün iki (13) bağı gecse bir (13) bağı gecse bir (14) hīc hācet diler kişi var mıdur (14) hīc hācet diler kişi var mıdur (15) dağı buyurdı kim sizün üzerünize olsun gece (15) dağı buyurdı kim sizün üzerünize olsun gece

turmak ki ol sizden (16) ilerü gelen şālîhler ‘âdetidür daħı sizi taħrıya yakın kılıcıdur
günāhlarıñız (17) keffāretdür daħı buyurdıkim gecelerde t̄a‘at kılun peygāmb̄er

[16/a]

(1) ‘aleyhi’s-selām gecelerde ol kadar t̄a‘at kılurdu ki namāza turmaħdan (2) mübārek
kađemleri şişerdi eydürdi yā resūlallāh senün gecmiş (3) günāhun ve gelecek günāhun
yarlığanmışdur nicün bu kadar zaħmet cekersin (4) d̄erlerdi peygāmb̄er ‘aleyhi’s-selām
eydürdi tutayım günāhum yarlıgandı āħir (5) şükrüm k̄ānī d̄erdi ol ki peygāmb̄erdür
eyledicek bizüm ħālımız nice olur (6) ey geceyi ğafletle gecürenler ve ey gündüzi
ma‘şiyetle z̄āyī‘ kılanlar bilünüz (7) ki iki dürlü t̄a‘ife oda yanmaz bir gecelerde taħrı
te‘ālā korkusından (8) göz yaşın dökenler bir ğazā yolunda gözcülük edenler ‘azīz eger
(9) ğazā yolında gözcilik elünđen gelmezse bārī gecelerde nefsinle ğazā kıl (10) ki ğazā-
yı ekberdür niteki muħaħkıkler d̄emişlerdür (11) أَبُ جَشْمٍ جَامَهُ شُوَيْدٌ أَرَانُ / وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ (12) أَبُ كِه جَامَهُ شُوَيْدٌ مُشْكِي بَايْدُ أَرَانُ أَبُ
كِه نَامَهُ شُوَيْدُ / وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ (13) güneş yürür t̄a qarārgāhına degin bilgil ki güneşin üç yüz altmış menzili
(14) vardır yüz yüz heştād menzili yazdadur güneş her gün birinden toğar t̄a kıyāmete
(15) degin menāzil tamām olur nitekim buyurdu رَبِّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغَارِبِ (16) üç yüz altmış
maşrıķ ve mağribdür her gün birinden toğar birinden tolunur (17) yılda tamām olur ḡerü
ve evvelinden başlar t̄a kıyāmete degin

[16/b]

(1) ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ bu böyle olduğı ol gālīb dānā taħrınuñ (2) taqđiridür kullarınun
maşlahatı tamām olmağıçün ba‘zılar eydür müsteķarri şemsi (3) kıyāmetdedür çün
kıyāmet kopa güneş bir arada qarār kıla ayruķ yürümeye (4) nūrı gide kabķara ola niteki

ḥaḳḳ te‘ālā buyurdu إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ (5) ba‘zılar eydür müsteḳarri şems ‘arş altındadır niteki rivāyetdür abūzerden (6) raḍıyallāhu ‘anhu eyitdi bir gün resūl ḥazreti ‘aleyhi’s-selām katında (7) oturmuşdıḳ güneş ṭolandı peygāmber eyitdi yā ebāzer bilür müsin (8) güneş ḳanda vardı eyitdüm taḡrı bilür daḡı anuḡ resūli bilür resūl (9) ‘aleyhi’s-selām eyitdi ḳaçanki güneş ṭolunur ‘arş altına varur anda (10) secde éder tā destūr olunca müsteḳarri şems ol mevzi‘dür ḡün destūr (11) olur ḡerü varur maşrıḳdan ṭoḡar ḡün yér yüzünden ma‘şiyet ḡoḳ (12) ola fışḳ ve fesād zāhir ola emre ma‘rūf ve nehī münker götürüle güneş (13) ‘arş altında secde ḳılurken bir ḡeḡe miḳdārı destūr gelmeye (14) ay daḡı anda vara ikisi secde ḳılalar destūr gelmeye üç gün (15) miḳdārı ol ḡecenüḡ uzunluḡı ola müctehidler bilürler ḡāfiller anda (16) bī-ḡaberdür ol müctehidler uyanlar hemişigi vaḡīfelerin ezā ḳıla şabāḡ olmaya (17) ḡıḳalar baḳalar göḳ yüzünde yıldızları yerlü yerinde göreler eydeler ér

[17/a]

(1) uyanmışız ḡerü ḡalvete gireler namāz ve tilāvete meşḡul olalar şabāḡ olmaya (2) ḡerü ṭaşra ḡıḳalar göḡe baḳalar göreler yıldızlar yerlü yerinde eydeler namāzı (3) eksik ḳılduḳ yā ḳurānı tēz mi okuduḳ yāḡūd ér mi uyandıḳ dēyeler dürlü (4) ḡümānlar éydeler ḡerü ḡalvete bir zamān daḡı vaḡīfeler meşḡul olalar ḡerü (5) göḡe baḳalar göreler yıldızlar yerinde ol vaḳit bileler ki ḳorḳduḳları (6) gün gelmiş andan birbirine ḡaber eyleyeler mescidlere cem‘ olalar (7) zārī ḳılalar aḡlaşalar taḡrıya yalvaralar ḡün üç ḡeḡe miḳdārı ola (8) allāhu te‘ālā celle ve ‘alā lehu güneşe ve aya emir eyleye ḡerü maḡribe varalar andan (9) ṭoḡuḡ dēyü emir oluna ay ve güneş aḡlaşalar bileler ki ḳıyāmet yaḳın gelmiş (10) anlaruḡ zārīlıḡından semāvāt ehli ve ‘arş götüren ferişterler aḡlaşalar (11) ay ve güneş maḡribden ṭoḡalar münādīler nidā ḳıla ki إِنَّ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ قَدْ طَلَعَا (12) مِنَالْمَغْرِبِ andan

halâyık göge bakub göreler ki ay ve güneş kabkara olmuşlar (13) nūrları gitmiş ikisi bir araya gelmiş nitekim haḳḳ te‘ālā buyururdu (14) وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ pes dünyā ehli ağlaşalar zārī kılalar şālihler ağlaşduğı (15) fā‘ide kıla ‘ašīler ağlaşduğı fā‘ide kılmaya belki ḥasretleri ziyāde ola (16) çün ay güneş gök ortasına erişeler cebrā‘īl ‘aleyhi’s-selām gele (17) kanadıyıla gèrü döndüre mağribe ilede mağribde bir kapu vardır tevbe

[17/b]

(1) kapusu dèrler ol kapunun èni yetmiş yıllık yoldur ayıla güneş ol kapudan (2) dolanur andan ol kapuyı bağlayalar ayruḳ tevbe kabūl olmaya andan (3) ay ve güneş hemīşigi gibi maşrıḳdan toğalar mağribden tolanalar andan (4) sonra az zamān geçe kıyāmet kopa وَالْقَمَرُ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَ (5) aya menziller taḳdīr eyledük yigirmi sekiz menzili (6) vardır ol menzilleri gece mucaḳ düşer hilāl olur şol eski (7) ‘urcūn gibi olur ‘urcūn şol ḥurmā salḳumunıñ dibine dèrler oldur kim (8) ḥurmā salḳumını kesecek tamām kesmezler bir pāre ḳorlar yèl girüb (9) ağacı ḳurutmasun dèyü ol bākī ḳalana ‘urcūn dèrler rūzigāri (10) ḳurur ekilür yay gibi olur haḳḳ te‘ālā celle ve ‘alā hilālī aḳa (11) ne النَّهَارُ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ (12) لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ (11) teşbīh eyledi güneşe vardır ki aya erişe ne geceye (13) vardır ki gündüze erişe ya‘nī öñürde bir biri ardınca toğar (14) tolonurlar tā kıyāmete degin çün kıyāmet yakın gele ikisi bir araya (15) cem‘ olalar nitekim ḳur‘ānda beyān eyledi ma‘nī-yi āyet böyle ola ki güneş (16) yokdur ki nūrı ay üzere ḡālib ola gece gide ve cemī‘ evḳāt (17) gündüz ola hīc gece bulunmaya belki ay gece āyetdür güneş gündüz

[18/a]

(1) āyetdür daḥı gece yokdur ki gündüz bulunmaya belki ay ve güneş gece ve gündüz
(2) yerlü yerinde turalar tā kıyāmete degin وَكُلُّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ her birisi (3) aydan ve
güneşden ve yıldızlardan feleklerde yüzerler şöyle ki balık şuda (4) yüzer güneşin cirmi
yüz altmış dünyā miqdārıdur ayuñ altmış dünyā (5) miqdārıdur eger güneşin nūrı berāber
olaydı gece gündüzden (6) fark olmazdı taḡrı te‘ālā cebrā’ile emir eyledi ayuñ nūrı
kanādıla (7) sildi nūrı eksildi ol ‘alāmet ki ayuñ yüzünde vardur oldur (8) niteki qurānda
buyurdu وَأَيُّ لَهُمْ أَنَا هَاقَّ te‘ālā celle ve ‘alā ayı dünyā (9) gögünde yaratdı güneşi
dördünci gökde yaratdı her biri maḡāmında seyr (10) ederler ne bu anuñ felegine varur
ne ol bunuñ felegine iner çün (11) kıyāmet kopa anda bir araya cem‘ olalar وَأَيُّ لَهُمْ أَنَا
(12) حَمَلْنَا دُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ daḥı delīldür allāhu te‘ālānuñ kemāl-i kudretine (13)
anlaruñ zürriyyetini gemide şakladuğumuz ya‘nī nūḥ peygāmbere gemisindeki (14) tolu
idi kamunuñ zürriyyetini gemisinde altı ay şakladuğ andan şağ (15) ve selāmet gerü
çıkarduğ bu āyet delīldür bizim kemāl-i kudretümize zürriyyet (16) bunda eslāf
ma‘nāsına daḥı yarar ba‘zılar eydür murād nūḥ gemisi degildür (17) bilgil bu zamān
gemileridür haqq te‘ālā celle ve ‘alā eydür bizim kudretimiz delīldür ki

[18/b]

(1) bu zamān ḥalkınuñ zürriyyetini gemide şaklarız ol gemi elsüz ayakşuz şu icinde (2)
yürür on günlük yolu bir günde alur وَمِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ (3) daḥı yaratduğ anlaru
niçün nūḥ gemisi gibi gemiler her zamānda bizler kanda (4) dilerse varurlar yāḡūd ma‘nā
böyle ola ki yaratduğ anlaru niçün (5) gemi gibi merkebler ya‘nī at katır ve deve ve fīl
denizde gemiye bineler quruda tavra (6) bineler وَإِنْ نَشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيحَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنْقَذُونَ إِلَّا
(7) رَحْمَةً مِنَّا eger dilesevüz ki anları gark eyleyevüz kimesne mededlerine

(8) erişmeye meger gerü bizden rahmet ola ki anlaruñ ‘azābını te’hîr kılavuz (9) bu fânî
vaķitte biraz fâ’ide göreler tâ ecel vaķtine degin وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ (10)
اَتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ kaçan ol kâfirlere eyitseler (11) korkuñuz öñüñüzden ve sonuñuzdan ola ki
rahmet bulasız dēyeler (12) naşihat kabûl kılmazlar ba‘zılar demişler ki küllîsi
günâhlardur (13) مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ geçmiş günâhlarıdur ba‘zılar eydür
(14) وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتٍ عَذَابٍ مُّذِرٍ geçmiş günâhlarıdur ba‘zılar eydür
(15) وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتٍ عَذَابٍ مُّذِرٍ geçmiş günâhlarıdur ba‘zılar eydür
(16) andan Kَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْطَعِمُ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ (17) وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا اللَّهَ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا الَّذِيْنَ
أَطْعَمَهُ

[19/a]

(1) كُنْتُمْ صَادِقِينَ (2) اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ اِنْ كُنْتُمْ (3) sadağa vèrün size allāh rûzi kılduğundan (3) anlar eyitdiler ta‘ām mı vèrelüm ol kimseye ki allāh vèrmedi dileseydi aña (4) ta‘ām vèrmek vèreydi ya’nī bilsen ki bize tañrı vèrdi varunuz size dağı (5) vèrsün cün tañrı size vèrmedi biz neye vèrelüm degülsiz meğer (6) āşikār dālaletde ki hālikdan dilemezsiz maḥlūkdan dilersiz bu sözi (7) telbīs vechī birle dèrlerdi nafağa vèrmeyelüm dèyü ammā eṣaḥḥ budur kim (8) اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ (9) āşikāre dālaletdesiz azgun söylersiz sadağa vèrmeyelüm dèyü hüccet (10) eylersiz sizden diledikleri benden dilemekdür zīrā a‘l‘abdu vama yemleku kan lmulah (11) sizün mālinuz ḥaḳḳatde benümdür ki (12) çün mü’minler kâfirlere eyitdiler īmān getürmezsiz sadağa dağı vèremezsiz (13) kıyāmetde ne cevāb vèresiz kâfirler eyitdiler va‘de ki kılursız kaçan ola (14) eydün eger gerçekseñüz andan ḥaḳḳ te‘ālā mü’minler tarafından cevāb vèrür ki (15) مَا يَنْظُرُونَ اِلَّا (16) isrāfīl sayhasına ol

şayhayı işideler inanalar ol şayha nāgāh ʿerişe (17) anlara anlar huşūmetde iken yaʿnī bāzār ʿederken bir āyetde daḥı buyurdi

[19/b]

(1) لَاتَأْتِيَكُمُ الْآبَعْتَةُ gelmeye kıyāmet size illā anşuz da gele peygāmbere ‘aleyhi’s-selām (2) buyurdi مَا شِئْتُمْ يَسْقَى الْجُلُ السَّاعَةُ يَأْتِي yaʿnī kıyāmet anşuz da (3) gele bir kişi tavarın şuarırken kıyāmet kopa ve daḥı buyurdi kim وَالرَّجُلُ (4) يَفُومُ سَعَتِهِ bir kişi taşını kıymete tutariken kıyāmet kopa ve وَالرَّجُلُ يَرْفَعُ (5) مِيزَانُهُ yaʿnī bir kişi terāzū elinde nesne tartariken kıyāmet kopa daḥı (6) bir kişi elinde loḡmayı aḡzına almadan kıyāmet kopa فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً (7) وَلَا إِلَى أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ne gücleri yete vaşiyet eylemege ne hōd mecālleri (8) ola evlerine dönüb ehlile vedāʿ eylemege ‘ulemā ihtilāf kılmışlardur (9) ki şūr üç kez mi urıla yāḥūd iki kez mi urıla bu ḥadīṣ delīldür (10) ebū hureyre rivāyet kıldı peygāmbere ‘aleyhi’s-selām ki buyurdi (11) مَا بَيْنَ النَّفْحَتَيْنِ أَرْبَعُونَ iki nefḥa arasında kırk ola kırk gün mi (12) kırk yıl mı maʿlūm olmadı baʿzılar eyitdi üç kez şūr urıla (13) فِي الصُّورِ فَصِيقٌ وَنُفْحٌ فِي (14) وَيَوْمَ يُنْفَخُ nefḥa-yı şaʿik delīl baḥa kūrānda üç daḥı mezkūrdur ammā eṣaḥḥ (15) evvelki kavildür nefḥa-yı şaʿik ve nefḥa-yı feziʿ ikisi birdür ebū saʿīd ḥudrī (16) raḍıyallāhu ‘anhu rivāyet kıldı peygāmbere ‘aleyhi’s-selām وَمَا جِبِ الصُّورِ قَرَّ النَّعْمَةُ وَأَصْغَى سَمْعُهُ وَحَيَّا جِبَهُنَّهٗ يَنْتَظِرْمَتَى يَوْمَ بِالنَّفْحِ (17) كَيْفَ أَنْعَمَ

[20/a]

(1) yaʿnī nice teneʿum kılayın ve nice ḥayātdan lezzet bulayın ki şūr issi (2) şūrun aḡzına almışdur kılaḡını diküye dutmışdur elin aşıḡa (3) egmişdür muntazırdur ki kaçan emr ola şūr urmaga eyitdiler yā resūlallāh (4) pes bize ne buyurursız eyitdi eydünüz حَسْبُنَا اللَّهُ وَمَا جِبِ الصُّورِ قَرَّ النَّعْمَةُ وَأَصْغَى سَمْعُهُ وَحَيَّا جِبَهُنَّهٗ يَنْتَظِرْمَتَى يَوْمَ بِالنَّفْحِ (17) كَيْفَ أَنْعَمَ (5) الْوَكِيلُ ol vakit ki isrāfīl şūrun ura ol heybetden yer yarıla (6) ḥarekete gele ṭaḡlar

الى رَّبِّهِمْ يَنْسِلُونَ (17) şūr فَاِذَا هُمْ مِنَ الْاَجْدَاثِ اِلَى رَّبِّهِمْ يَنْسِلُونَ الى رَّبِّهِمْ

[21/a]

مَنْ بَعَثْنَا مِنْ مَرْقَدِنَا هَذَا مَا (2) قَالُوا يَا وَيْلَنَا segirdeler يَنْسِلُونَ segirtmekdür (1) اَمْرَرَبِّهِمْ وَالنَّسْلُ وَالْعَدُو (1) eydeler ey ve ey (3) بِيْزِهْ كِيْم كَوْبَارْدِيْ يَاتْدُوْغُوْمُوْز يَارْدِيْن زِيْرَا كِي كِرْك يِل اِيْنْدِيْ گُوْرِيْشِيْنلَرْدِيْن اْعَاْب (4) گُوْتُوْرِيْلِيْ چُوْن دِيْرِيْلِيْلَر اِيْكَوْدَان اِيْيَانْمِيْش گِيْبِيْ اُولَار چُوْن بِيْلِيْلَر كِيْم (5) كِيْيَاْمِيْت كَوْبُوْش اِيْيَدِيْلَر اَمْرَسْلُوْن وَصَدَقَ الرَّحْمٰنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُوْن bu ol (6) vadedür ki tañrı te‘ālā va‘de kılmışdı rāst söylediler peygāmblerler (7) ba‘zılar eydür bu sözi mü‘minler deyeler kıyāmete münkir olanlar sezerniş (8) kılmagıçün اِنْ كَانَتْ اِلَّا degildür ol kıpmak illā isrāfiliñ şayhasından bir şayha (10) birle gerü diri ola dağı cemi‘si bizüm kıtumuza hāzır olalar eger (11) şorsalar ki kāfirlere allāh te‘ālā kıtında kırbı vardur ki kıtumuza (12) hāzır olalar der cevāb budur ki murād kıbrinden kırb-ı řisābdur (13) kırb-ı kerāmet degildür ya‘nī arada hīc vāsıta kılmaya hāķķ te‘ālā celle ve ‘alā (14) kendü ‘azāmeti birle su‘āl kıla فَالْيَوْمَ لَا تُظْلَمُ (16) bugün kıyāmet günidür hīc kimseye zılm (15) نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ yokdur dağı cezā görmezsiz illā kendü ‘amelünüz birle hāķķ te‘ālā ādem (17) oğlanlarını ki yaratdı ‘aķıl vērdi hayrı ve şeri bildürdi

[21/b]

(1) dağı hayr ‘amelünj cezāsı nedür şer ‘amelünj cezāsı nedür bildürdi (2) andan ādem oğlanlarına ne iħtiyār vėribdi ol ki hayrı iħtiyār kıldı (3) hayır cezāsı bula ol ki şer iħtiyār kıldı şer cezāsın bulısar (4) her şağş kendü ‘ameli birle bulısar hāķķ te‘ālā kimseye zılm kılmayısar (5) hikāyet behlül dīvāndan şordılar ki kıandan gelürsin eyitdi (6) şamuya vardumıdı ki od alaydum bulımadum eyitdiler ‘aceb söyledün (7) şamudan

od eksilür mi behlül eyitdi her kiři odını dünyādan (8) bile iledürmiş kendüzin yandururmuş niteki şā'ir eydür beyt (9) أَخَذْتُ نَارًا بِيَدِي وَضَعْتُهَا فِي كَيْدِي إِلَى مَنْ أَشْكُو بِيَدِي أَخْرَفْتُ (10) قَلْبِي بِيَدِي ya'nī odı elümle aldum cigerüme kodum kime şikāyet edeyin (11) ben beni göyündüdüm وَلَا تُجْرَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ gerü söz başına (12) geledüm çün kabirden turalar sinlelerinün üstünde baş açık (13) yalın ayak ac şusuz 'üryān biñ yıl miqdārı anda qalalar kabirden (14) imānıla çıkanlara ol biñ yıl bir sā'at miqdārı ola 'āyişe (15) rađıyallāhu 'anhā eyitdi yā resūlallāh 'avratlar dahı 'üryān mı koparlar (16) eyitdi belī yā 'āyişe pes 'āyişe ağladı eyitdi وَأَفْضَحْتَاهُ وَأَحْسَرْتَاهُ (17) resūl 'aleyhi's-selām eyitdi yā 'āyişe ağlamaki ol günde kimse

[22/a]

(1) kimsenün hāline nazar etmege mecālī olmaya her kişi kendü hāline meşğul ola (2) andan ferişterler hālāyıkı süreler maşşere iledele anlar ki 'amel-i şālīh kılmışlardı (3) 'amelleri merkeb ola bineler geceler anların kim eyü 'amelleri olmaya kimi yayaq kimi dizleri (4) üstüne sürüni sürüni gideler maşşere cem' olalar güneş harāreti başları (5) üstünden aşāğadan od harāreti arqalarında günāh ağırlığı hālāyıkıñ çoğı (6) derleyeler kimi topuğına degin derleye kimi beline degin derleye kimi gögsine degin (7) derleye kimi boğazına degin derleye ve kimi der icinde garq olalar der yetmiş (8) arşun yerden aşāğa geçe ol hālde hīc gölge bulunmaya illā 'arş gölgesi (9) yēdi dürlü tātife anda gölgesine evvel 'ādil begler ikinci yegitliginde 'ibādet (10) kılanlar üçünci mescide çok mülāzemet kılanlar dördüncü tañrıçün birbiriyle dōstluq (11) edenler beşinci ihfāyıla şadaqa vërenler altıncı bir şāhib-i cemāl yārenleri (12) fitneye okuyub varmayanlar tañrıdan korkub yēdinci tañrı korkusından (13) ağlayanlar bākī hālāyık isside biñ yıl miqdārı qalalar andan sonra hālāyıkı (14) süreler bir qarañu dereye iledele anlar ki

mü'minlerdür bir sâ'at miqdârı (15) olunca çıkarlar yüzleri ak anlar ki kâfirlerdür biñ yıl miqdârı anda kalalar (16) andan sonra çıkaralar yüzleri kara andan halâyıkı hisâb yerine süreler (17) ol on mevkıfıdur her birinde biñ yıl miqdârı kalalar hisâb soralar

[22/b]

(1) evvel mevkıfda harâmdan soralar ikinci mevkıfda hevâdan soralar üçüncü mevkıfda (2) ata ana haqqından soralar dördüncü mevkıfda ehl-i 'iyâl haqqında soralar beşinci mevkıfda kul ve karavaş haqqından soralar altıncı mevkıfda kavm ve karîb haqqından soralar yedinci (3) mevkıfda şıla-i raḥimden soralar sekizinci mevkıfda hıkd ve haseden soralar (4) toközuncü mevkıfda mekirden soralar onuncü mevkıfda gaybetden soralar (5) her ki bu nesnelerde takşîrlik kılmamış olsa bir sâ'atde geçe her ki (6) bu nesnelerde takşîrlik kılmış olsa her bir mevkıfda biñ yıl miqdârı (7) kala andan bitiler okutan yere ilemeler biñ yıl dahı anda kalalar ba'zıların (8) sağ eline ak biti vereler ba'zıların şol eline kara biti vereler (9) hitâb gele ki بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا (10) ya'nî okı ki bugün nefsün saña hisâb sorucı yeter kaçanki bu hitâb (11) gele bitileri açalar dünyâda her ne kim işlemişlerdi bunda yazılmış bulalar (12) andan halâyıkı süreler mîzâna ilemeler mîzân 'arş önünde kurulmuş (13) ola sağ keffesinde rıdvân тұrmış ola ferişterler hulleler ve burâklar (14) hâzır eylemiş olalar şol keffesinde zibânîler тұrmış olalar ellerinde (15) oddan zencîrler ve bukağular tutmuş olalar her kişi 'amelini (16) arkasına almış terâzû katında тұrmış olalar münādîler nidâ kıla ki (17) أَنْظُرُوا إِلَى الْمِيزَانِ فَإِنَّهُ يُوَزَّنُ ya'nî nazar

[23/a]

(1) eydün ey maḥşer kavmi terāzūya ki fülān oğlu fülānuḡ ‘ameli tartılır (2) anda daḡı biḡ yıl miḡdārı ḡalalar peygāmbere ‘aleyhi’s-selām buyurdu (3) taḡrı te‘ālā celle ve ‘alā benim ümmetinden her birisinün üstüne toḡsan (4) toḡuz nāme ḡıkara her birisinün uzunı bir göz ērimi yēr ola allāhu te‘ālā (5) eyde ki ey ḡulum bu nāmelere inkār mı ḡılırsın yoḡsa kātibler yaḡlıḡ mı (6) yazmıḡlar ol ḡul eyde yoḡ yā rabbī allāhu te‘ālā eyde ey ḡulum hīc ‘özüñ (7) ḡaldı mı eyde yoḡ yā rabbī allāhu te‘ālā eyde ey ḡulum benim ḡatumda senün (8) ḡasenātuḡ daḡı vardır ben saḡa ḡulm eylemezem diye andan bir parmaḡ (9) miḡdārı bir nāme ḡıkaralar ol nāmede yazılmıḡ ola ki لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (10) مُحَمَّدٌ andan eyde ey ḡulum dünyāda iken gūr ḡapusına deḡin (11) bu kelimeden ayrulmaduḡ bugün daḡı bu kelimeden ayırmazam gel imdi mizāna (12) ḡāzır ol bugün kimseye ḡulüm yoḡdur diye andan ol bir nāme bir keffesine (13) ḡoyalar ol toḡsan toḡuz nāme bir keffesine ḡoyalar ol bir nāme (14) ol toḡsan toḡuz nāmeden bir nāme ağır geḡe zīrā ki anda allāh (15) adı vardır allāh adıyla hīc nesne berāber olımaz ‘āyiḡe raḡıyallāhu (16) ‘anhā eyitdi yā resūlallāh ḡıyāmetde hīc ehlünüz aḡar mısız (17) eyitdi üç yērde kimse kimseyi aḡmaya evvel nāme okunurken ikinci terāzū

[23/b]

(1) vaḡtinde üçüncü şırāt üstünde andan ḡalāyıkı şırāta süreler şırāt (2) ḡıldan ince ḡılıncdan tīz ola cehennem yaḡını altında ola zebānīler yanında (3) ola şırāt yēdi cisir ola her cisir üç biḡ yıllık uzunı ola (4) biḡ yıllık yoḡuḡ ola biḡ yıllık iniḡ ola biḡ yıllık düz ola her cisirde (5) bir nesneden su‘āl ola evvel cisirde īmāndan şoralar ikinci cisirde namāzdan (6) şoralar üçüncü cisirde zekātdan şoralar dördüncü cisirde şavmdan şoralar (7) bēşinci cisirde ḡaccdan şoralar altıncı cisirde vuzūdan şoralar yēdinci cisirde

zulümden (8) soralar eger bunlarda takşîrlik kılmış olsa her bir cisirde biñ yıl (9) miqdârı kalalar kıyâmet güninüñ miqdârı olduğı bu mevkıflar i'tibârıladur (10) elli mevkıfdur her mevkıfda biñ yıl miqdârı turalar elli biñ yıl ola ammâ (11) ba'zılar eydür bir sâ'at miqdârı ola şırâtı evvel geçen muhammed (12) muştafâ ola 'aleyhi's-selâm şırât kenârında tura sellim sellim diye (13) çün şırâtı geçeler ferîşteler 'alem getüreler evvel muhammed muştafâ 'alemin getüreler (14) uzunluğı biñ yıllık yol ola 'amûdı yeşil zebercetden ola sinânı (15) kızıl yâķûtdan ola kabzası ak gümüşden ola bir kisvesi maşrıķda (16) ola bir kisvesi mağribde ola ol 'alemde üç satır yazılı ola evvel (17) satırı بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ikinci satırı

[24/a]

(1) اَلَا اِنَّ اللَّهَ مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللَّهِ üçüncü satırı (2) 'aleyhi's-selâm dînde tırmuş ola cemî'i peygâmbەرler ve şiddîklar ve şehîdler (3) bile tırmuş olalar nitekim kendüsi buyurdı اَدَمُ وَ مَنْ دُونِهِ تَحْتَ لَوَائِ (4) andan burâķ hulle ve bir tâc getüreler ferîşteler ol 'alemi getüreler cennet-i (5) cāvidāna ilemeler andan bir 'alem dağı götürile münādîler nidâ kıllalar اَيْنَ السَّابِقُونَ الْاِمَانِ (6) (7) bekiri's-şiddîk (7) rađıyallāhu 'anhu cevāb vère ki lebbeyk pes sâbıklar ve muhâcirler ebû bekir 'alem-i dîne (8) cem' olup uçmağa gideler andan bir 'alem dağı getirile münādîler nidâ kıla ki اَيْنَ الَّذِينَ يُنْصُرُونَ دِينَ الْاِسْلَامِ (9) (10) rađıyallāhu 'anhu cevāb vère ki lebbeyk kamu 'ādil begler 'ömer 'alem-i dîne cem' (11) olup uçmağa gideler andan bir 'alem dağı getirile münādîler nidâ kıla ki اَيْنَ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ (12) (13) yolına nafaķa kıldılar 'oşmān rađıyallāhu 'anhu cevāb vère ki lebbeyk pes (14) dîn yoluna mälların nafaķa kıllanlar 'oşmān 'alem-i dîne cem' olup uçmağa (15) gideler andan bir 'alem dağı

getüreler münādīler nidā kıla ki اَيْنَ اَوْلِيَاءِ اللّٰهِ (16) kıanı taırı dōstları ki anlara ne (17) kōrķu vardur ne ğuŗŗa ‘alī radıyallāhu ‘anhu cevāb vère ki lebbeyk andan

[24/b]

(1) evliyāullah ‘alī ‘alem-i dīne cem‘ olub uçmaĝa gideler andan bir ‘alem daıı (2) getüriler münādīler nidā kıla ki اَيْنَ اَلَيْنَ فُتِلُوْظُلْمًا kıanı anlar ki zılmıla öldiler (3) ĥasan ve ĥüseyin cevāb vère ki lebbeyk anaları fāııma öılerince bir elinde (4) ĥasanuı öĝlu ööılegi bir elinde ĥüseyinuı kıanlı ööılegi (5) eyde ilāhī benim dādımı zālimlerden al yoĝsa bir āh ederem cennet ‘arŗ (6) ve kürsī oda yanar diye andan peygāıber ‘aleyhi’s-selām karŗı gele (7) eyde ey ciger köŗem fāııma bizim ĥāndānda intikām yoķdur bizde giz (8) olmaz bizde ‘afv řefā‘at olur bugün řefā‘at ĝünidür ben ve sen (9) řefā‘at kılalum ‘aŗīleri ‘azāıdan kırtaralum ey ciger köŗem (10) baıa çok cefālar kıldılar dıŗımı çıķardılar baŗımı yardılar zehridür (11) dēdiler sāıır ve kezzāı dēdiler vaıanumdan çıķardılar ĥīc birinden intikām (12) almadum kıamusından geķüb ‘afv eyledüm ey ciger köŗem fāııma sen (13) daıı ‘afv eyle dēye fāııma daıı ‘afv eyleye zālimleri ĥasana ve ĥüseyine (14) baĝıŗlaya uçmaĝa gideler biz ‘alem daıı getürdiler nidā kılalar ki اَيْنَ اَلَّذِيْنَ (15) تَابُواْ وَاٰخِلَصُوا kıanı ol tevbe kıılanlar vaıŗŗı cevāb vère kim lebbeyk (16) cemī‘ tā‘ibler anuı ‘alem-i dīne cem‘ olub uçmaĝa gide bir ‘alem daıı (17) getürile nidā kılalar ki اَيْنَ اَلَّذِيْنَ اَلْخَائِفُوْنَ kıanı zākırler

[25/a]

(1) ve ĥā‘ıfler üç yüz yigirmi ‘alem getürile zīrā ki islām üç yüz yigirmi (2) şakdur nitekim ĥakķ te‘ālā buyurdı وَسِيقَ الَّذِيْنَ كَفَرُواْ اِلٰى جَهَنَّمَ زُمْرًا (3) andan nidā gele ki اَيْنَ اَلْجَبَّارُوْنَ

الْمُتَكَبِّرُونَ (4) getireler başına oddan bir təc urmuşlar cabbārlar ve mütekebbirler (5) katında cem' olub tamuya süreler andan nidā gele ki أَيْنَ الْحَاسِدُونَ (6) kanı hasūdlar kâbili getireler boynuna oddan zencîr daķmışlar (7) kamu hasūdları katına getireler tamuya süreler andan velîd ibni (8) muğîreyi getireler fuķarâyı hõr görenleri yanına getireler tamuya (9) süreler andan ebû cehli getireler peygâmbere inanmayanları katına getireler (10) tamuya süreler andan imru'u'l-kaysı getireler yüzi kara dili ağzından (11) taşra suriyanu şâ'irleri katına getireler tamuya süreler niteki haķķ te'ālā (12) buyurdu نَذْ غَوَاكُلُ أَنْاسٍ بِإِلَامِهِمْ çün cennet ehli cennete yakın (13) varalar zūz yazı göreler ol yazıda ağaclar bitmiş ola çiçekler (14) açılmış ola çeşmeler akar ola ol ağaclar dibinde konalar ol şulardan (15) içeler gusul eyleyeler içlerinden gıllığış çıķa pāk olalar zāhirleri (16) bāınları pāk ola burāķlara bineler cennet kapısına varalar cennet hazînedārları (17) karşı geleler başlarına saçu saçalar eydeler سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْنُمْ

[25/b]

(1) فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ çün uçmağa gireler menzillerinde nüzûl edeler hūrîler (2) la'l kadehleriyle şerbet getireler içeler tanıya şükür eyleyeler tene'uma (3) meşgûl olalar (4) إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَاكُهُونَ be-dürüstî cennet ehli bugün şuguldedür yemekde içmekde şöhetde hõş āvāzlar (5) işitmekde hûb şüretlere bakmaķda dõstları ziyāret kılmaķda şarāb (6) tahûr içmekde tanı dîzārın görmekdedür ba'zılar eydür فِي شُغْلٍ (7) demek الْأَشْجَارُ (8) فِي ظِلَالٍ kızların bekāretin almaķda فِي اخْتِصَاصٍ الْأَبْكَارِ بِكَرْ gölgesinde یرماķlar kenārında فِي جَوَارٍ (9) koņşuluğında şugulleri bu ola ba'zılar eyitdi فِي شُغْلٍ (10) عَنْ ذِكْرِ أَهْلِ النَّارِ ya'nî meşgûl olalar tamu ehlinün zıkrinden eger (11) tamuda oğlanları ve kardaşları varısa egdürmeye tā'ışleri (12) münakķaş olmasun dēyü zîrā ki cennet guşsa evi degildür şādîlik (13) evidür فَاكُهُونَ نَاعِمُونَ قِيلَ فَرَحُونَ ya'nî

ni‘metde ve şādīlıkde ola (14) هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ anlar ya‘nī ehilleri dağı ağa‘lar gölgesinde olalar (15) عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَكُونُونَ tağtlar üzerinde oturalar su‘āl cennetde ay (16) ve güneş olmaz gölge kanda olur dēseler cevāb budur kim sāyebānlar (17) icinde oturalar لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا يَدْعُونَ vardur cennetde

[26/a]

(1) anlara her ne dilerse ibni ‘abbās rađıyallāhu ‘anhu eydür cennet ehlinüñ (2) bir nesne göñlinden gece henüz diline gelmeden öñinde hāzır ola allāhu (3) te‘ālā celle ve ‘alā eyde ey mü‘minler diley benden ne dilersiz mü‘minler (4) göñlünde ne varsa dileyeler allāhu te‘ālā eyde ey mü‘minler diley benden ne (5) dilersiz mü‘minler göñlünde dilegünüzü vërdüm rāzı olduñuz mı (6) eydeler yā rabbi ol ‘a‘ālar ki bize vërdik hīc kimseye vërmedük (7) niçün rāzı olmayalum dēyeler allāhu te‘ālā eyde bundan ziyāde oldur kim (8) sizden rāzı olam hergiz hışım eylemeyem dağı ziyāde gerekise uş (9) benden size selām olsun رَبِّ رَجِيم size ol (10) raḥīm tañrıdan selām olsun ki sizi uçmağa giyürdi (11) ibni ‘abbās rađıyallāhu ‘anhu eyitdi uçmağuş her kaposında yetmiş (12) hācib ola dağı ferīşteler ziyāret kılmağa geleler ol hācibler eydeler (13) mü‘minler hūrīlerle şöḥpetdedür bir zamāndan dağı gelesiz dēyeler (14) ferīşteler gerü döneler bir zamāndan sonra geleler destūr (15) ola icerü gireler eydeler allāhu te‘ālā eyitdi ey dōstlarum sizlerden (16) rāzı oldum siz dağı benden rāzı olduñuz mı çün tañrınuş (17) hediyyesin dōstlarına erişdüreler döneler gideler

[26/b]

(1) andan münādīler nidā kıla ki ey cennet ehli şimden gerü size şağalık (2) var şayruluk yok dirilik var ölüm yok şādīlık var kaygu (3) yok sā‘at mübārek bevl-i gā’it ve sümük

ve balgām ve bit ve püre ve kir (4) yok ve tün eskimek yok nefes yerine tesbîh ola derleyicek mişk (5) tereşşuḥ éde gāḥ giricek mişk rāyīḥası gibi ola anuḡla ta‘ām haẓm (6) ola cennet ehlinüḡ kılı olmaya meger sacı ve kaşı ve kirbigi ola gözleri (7) sürmelü ola kāmıṣı ādem boylu ola otuz iki yaşılu gibi ola (8) yūsuf şüretlü dāvud āvāzlu muḡammed ḡulḡulu ola ebū sa‘īd ḡuzri raḡıyallāhu ‘anhu (9) rivāyet kıldı peygāmbere ‘aleyhi’s-selām cennetde eḡ (10) ednā kişiniḡ yétmiş iki kapaṣı ola her biri bir dāne incüden ola (11) her birinde bir kürsī ola yāḡūtdan her kürsīde yétmiş kat döşek (12) ola dībādek ve sündüsden çevresinde bālīşler ola her birinde (13) bir ḡurī oturmuş ola her ḡurīnüḡ eḡninde yétmiş ḡulle ola ol ḡulleler (14) icinde teni görine teni icinde sünüḡi görine eger ḡurīlerüḡ (15) biri dünyāya naẓarı kılaydı anuḡ şevḡinden ay ve güneş nūrı (16) maḡv olaydı eger aḡızlarından bir kaṡre şı yér yüzine ṡamaydı kāmı (17) acı denizler ṡatlu olaydı bir rivāyetde eydür her mü’mīnüḡ bir ḡaymesi

[27/a]

(1) ola bir dāne incüden her birisinüḡ ici yétmiş mīl ola her köşesinde (2) bir kürsī ola her kürsīde bir ḡurī oturmuş ola birbirini görmeye (3) daḡı cennet icinde dört ırmaḡ vardır dört nesne ṡabī‘atın ṡutar (4) ḡayāt vèrmekde baldur feraḡ vèrmekde ḡamrdur bākī ırmaḡlar ve şādırvānlar (5) ki būsṡānlarda ve sarāylarda aḡar dört ırmaḡdan ammā zencebīl (6) selsebīl raḡīḡ bıḡarlarıdır çün mü’mīnler uçmaḡa gireler evvel süd (7) ırmaḡından içeler zīrā dünyāda evvel oldu andan bal ırmaḡından (8) iceler zīrā ki sebebi şifādur andan şı ırmaḡından iceler zīrā sebebi (9) ḡayātdur andan ḡamr ırmaḡından iceler zīrā sebebi feraḡdur ayruḡ (10) ḡuşşa ve ḡayḡu görmeyeler sa‘īd ibni müseyyeb eydür raḡıyallāhu ‘anhu ve ebū (11) hureyre raḡıyallāhu ‘anhu eyitdi إِنَّ شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ (12) الْجَنَّةِ ya‘nī ṡaḡrıdan dilermegi senüḡle beni cennet bāẓārında cem‘

eyleye eyitdi (13) cennetde bāzār var mı eyitdi vardır her cum‘a günü cennet bāzārında (14) cem‘ olalar hüsñ bāzārın kılalar ‘arş altında bir yel kopa mü’minler üstüne (15) mişk ve ‘anber saçıla hulleler yağa geyeler burāklara bineler gèrü avlarına (16) gideler serāperdelerine gireler ‘avratları eydeler ve allāhu hüsñünüz ne (17) ziyāde olmuş dèyeler rivāyetdür ki kaçan cum‘a günü olsa ferişterler burāk

[27/b]

(1) getüreler ol burāklarun kınadı ola yolda şekker tağlarına uğrayalar (2) altından ırmaqlar akar ola kenārında envā‘ dürlü cicekler tenessim (3) kılur ola ağaclar budağında kuşlar terennüm kılur ola burāklardan ineler (4) ol şulardan iceler ol kuşlar püryān ola öñlerine gele yeyeler gèrü (5) burāklara bineler ucalar karşularından tağlar görine müşkden zencebīl (6) ve selsebīl ve raḥīk çeşmeleri anda akar ola o mişk depelerinde (7) kıızıl yāḳūtdan kürsīler ola peygāmberler ve şehīdler oturmuşlar ola (8) çün mü’minler göreler ‘izzet kılalar la‘l kadeḥlerden şerbet şunalar mü’minler (9) iceler andan bir yel çıka ol müşk depelerin bunların üzerlerine şavuralar (10) andan nūrlar yıldırım gibi berķ ura nūr icinden kadeḥler gele (11) icinde şarāb-ı ṭahūr ola ammā kadeḥ şunan görünmeye nidā gele ki ey (12) dünyā lezzetlerinden perhīz kılanlar oruc dutanlar dili tudağı depselenler (13) cigerin kılanlar gerek şimden gèrü şarāb-ı ṭahūr içesiz mü’minler eydeler (14) ilāhī dünyāda bize va‘de kılmış idün ki cennetde bize dizār göstereyün (15) senün va‘den ki hōd ḥilāf yokdur biz şarāb-ı ṭahūr içmezüz tā dīzār görimeyince (16) dèyeler beyt زِيَرَهُ رَنُكَ بُو كُنْتَ أَنْوَارَ بَقَا (17) جَنَّتْ مَرَابِي رُوي أُوهم دُورَحِ اسْتِ وَهم عَنُ مَنْ خَتَمُ nāgāh bir bulut gibi peydā ola tīb yağa nūrlar

[28/a]

(1) peyāpey berķ ura bulut açıla hicāb getirile haķķ te‘ālā nūrını tecellī éde (2) ayuñ on dört gećesi gibi tecellī zāhir ola ĥalāyık ġarrī ħalalar na‘raları (3) ‘arşa cıķa kendülerden bī-ħaber olalar şarāb-ı ĥahūr iceler ‘aķılları gele (4) ‘ıyşları zevķleri şafāları ziyāde ola ilāhī luţfun keremiñ ĥaķķıyıçün bu sözleri (5) yazanlara ve okuyanlara ve dinleyenlere niçün ve bīġüne cemāliñ erzānī (6) kıl yā ekreme’l-ekremīn çün kıyāmetde su’āl ve ĥisāb ola uçmaķ (7) ehli uçmaġa ĥamu ehli ĥamuya yazıla feriştelere ĥalāyıkı süreler iki (8) yön ayrıldıġı yere geleseler andan ĥiţāb gele ki **وَامْتَأْتُوا الْيَوْمَ أَهْيَا** (9) **الْمُجْرِمُونَ** ya‘nī ayrılun bugün ey bed-kārlar dünyāda mü’mīnlerle édünüz (10) ġūrīstānda bile édünüz kıyāmetde bilesiz şimden ġerü (11) siz ayruķ birbiriñizi görmeyisersiz **أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ اسْتَأْذُوا** (12) **أَيُّهَا الْمُتَّقِينَ** çün bunda geleseler ĥalāyık ĥayrān ħalalar (13) ‘azāb feriştelere geleseler ĥamu ĥalkını cennet ehlinden ayıralar dōstı (14) dōstdan anayı oġuldan ħardaşı ħardaşdan sećeler çün bu ĥālī (15) ġörelere feryād ħıllalar vāveylāhu vā ĥasretāhu bārī bir zamān mūhlet vērün (16) birbirümüz ile vedā‘ ħıllalum dēyeler nidā gele ki vedā‘ ħılun destürdur (17) ki ebeden birbiriñizi ayruķ görmeyisersiz pes

[28/b]

(1) ħocuşalar yüz yüze uralar ħırķ yıl mıķdārı aġlaşalar andan nidā gele ki (2) **وَامْتَأْتُوا** ayrılun imdi ey mücrimler pes ĥamu ehlinün boynı ħaņırılur (3) yönı şola gideler zebāniler ĥamuya süreler cennet ehli şaġ yola gideler (4) rahmet feriştelere i‘zāz-ı ikrāmıla uçmaġa iledeleser ĥamu ehli üç (5) bölük olalar pīrlere ve yegitler ve ‘avratlar pīrlere saķalından yedeler yegitleri (6) yüzi üstüne sürüyü sürüyü ileteler ‘avratları sacından (7) yedeler ĥamu ħapusına iledeleser ġerü mūhlet dileyeler destür gele pes (8) ol ħadar aġlaşalar ki ġöz yaşından ırmaķlar revān ola ĥiţāb gele ki (9) **أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ**

(11) ey dēmedüm mi size عَدُوٌّ مُبِينٌ وَأَنْ اَعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ (10) أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ كُمْ
ādem oğlanları şeytāna tapmañ ki sizün düşmānuñuzdur (12) āşikāre baña tapıñ ki budur
toğrı yol وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا (13) وَكَثِيرًا أَقَلَّمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ (14) be-dürüstī azdurdı şeytān sizden
çok halkı جَهَنَّمَ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ (15) هَذِهِ اَلَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ (16) اَصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ
(17) sebebiyle tamuya gire size kāfirler eydeler biz şeytāna tapmaduk

[29/a]

(1) vallāhi ki biz müşrikler degildük dēyeler pes (2) haqq te‘ālā celle
ve ‘alā ağızlarına mühür ura اَلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ افْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا اَيْدِيَهُمْ وَتَشْهَدُ اَرْجُلُهُمْ (3) اَلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ افْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا اَيْدِيَهُمْ وَتَشْهَدُ اَرْجُلُهُمْ
ol gün ağızlarına mühür uravuz söyleyeler ayakları (4) بِمَا كَانُوا
kesb ētdükleri günāhları ikrār eyleyeler el ēde benümile (5) puta yapışdı ayak eyde
benümle put önünde tırdı baş eyde (6) benümle put önünde secde kıldı bī-çāre ādemi
dünyāda kimünile dōstluk (7) kıldıyısı kamosı aña düşmān olalar yüz döndüreler rubā‘ī
جُنَانٌ شَدَّ لَهُ بِنْدَارُ وَاَوْكَشَ * (10) هَمَّ دَرَّ وَفَآيَ مَا بُودَ * كَارِشَ هَمَّ جُسْتَنَ رَضَايَ مَا بُودَ * بِيكَآنَه (9) يَارِي كِه
çün (11) hüccet tamām ola ayruk ‘özü kalmaya zebānīlere emir
ola ki serün (12) tamuya girsünler diye her zebānī bir def‘a yētmiş biñ ‘āşīyi tamuya (13)
düşüre bir nicelerün od topuğına degin duta bir niceleri ayaklarından (14) dizlerine degin
tuta bir niceleri beline degin duta bir niceleri boğazına (15) degin duta bir niceler od
icinde ğarq ola od üstlerin (16) kab gibi kablaya çıkmağa yer kalmaya peygāmber
‘aleyhi’s-selām buyurdıkim (17) eger getürelerdi dünyā ehlinden birini bir kez oda
baturalar gērü

[29/b]

(1) çıkarlar eydeler dünyāda hīc hōşluk gördük mi vallāhi hīc nesne görmedi (2) diye bir kez tamuya girmekle kamu hōşluğu unuda ‘azīzler tamuyı (3) şerh eylemek katıdur görenlerün hāli nice ola eger ol zebānilerden (4) birisi bu dünyāya nazar kılaydı kamu dünyā halkı anuñ heybetinden helāk (5) olaydı eger tamu yılanlarından birisi bir kez nefes uraydı yer (6) yüzinde hergiz ot bitmeyeydi ve eger tamu ehlinün libāslarının birisini (7) dünyāda aşı koyalardı dünyā halkı anuñ kokusından helāk olalardı (8) eger tamu zencīrlerinden birisini dünyā tağlarına koyalardı eriyüb (9) şu gibi olaydı eger zaqqūmdan bir katre dünyāya tamaydı dünyā ehlinün (10) dirliği acı olaydı anlaruñ ki ta‘amları ve şarābları ol olsa (11) kıyās eyleki hālleri nice ola اَللّٰهُمَّ عَافِنَا مِنْ عَذَابِ النَّارِ وَمِنْ اَللّٰهُمَّ عَافِنَا مِنْ عَذَابِ النَّارِ وَمِنْ (12) ebūzerde raḍıyallāhu ‘anhu rivāyet kıılır peygāamberden sallallāhu (13) ‘aleyhi ve sellem ki tamu ehline acılık gālib ola kamu ‘azāblardan (14) katı ola ağlaşalar ta‘ām dileyeler zebānilerden ḍarī‘ dēler bir (15) ot vardur beriyyede biter kaçan deveyise boğazına tırur ol (16) durur çün ol ḍarī‘den yēyeler boğazlarına dura şu dileyeler (17) zebāniler oddan meşrebe birle şu vēreler kaçan meşrebeyi ağızlarına

[30/a]

(1) yakın getüreler yüzleri meşrebe icine düşe iceler bağırsakları (2) toğrana döküle pes döneler zebānilere yalvaralar zebāniler eydeler (3) اَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ size peygāamber gelmedi mi eydeler geldiler haber vērdiler (4) biz tapmaduk eydeler nice zārılık kılursanız cāre yokdur andan mālīke (5) yalvaralar mālīk dağı biñ yıl cevāb vērmeye biñ yıldan sonra cevāb (6) vēre ki اِنَّكُمْ مَا كُنتُمْ ya‘nī siz eglencilersiz andan eydeler tanrıya (7) yalvaralum andan yigrek yalvarası yokdur eydeler رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا (8) ilāhī bizüm şeqāvetümüz gālib oldu azgunlardan (9) olmuşuz bildük dēyeler ilāhī bizi bundan çıkar

[31/a]

(1) oğlancıklar günāhı yazılmaz peygāmbere ‘aleyhi’s-selām eydür ki haqq te‘ālā (2) eydür اَلشَّيْبُ نُورِيْ وَاَنَا اِسْتَحْيِ اَنْ اَحْرَقَ نُورِيْ بِنَارِيْ ya‘nī (3) pīrlık benüm nūrumdur o tā nūrem ki nūrumı nārumıla yanduram (4) hikāyet bir gün emīr’ül-mü’mīnīn ‘alī kerremallāhu vechehu bir pīri gördi (5) bir köşede düşmüş gözleri görmez olmuş el ayak işden kalmış (6) zārī zārī ağlar emīr’ül-mü’mīnīn ‘alī eyitdi ey pīr senün vaqtün (7) tamām olmuş şimden gērü olur ārzū kıl ki saña ölüm yegdür (8) dirlikden ol pīr eyitdi ey yegit sen kimsin eyitdi ‘alī ibni ebī fālibem (9) dēdi pīr eyitdi ey ‘alī ben seni nesne bilür şanurdum sen (10) hōd nesne bilmez imişsin ‘alī eyitdi ey pīr bende nice bilmezlik gördün (11) pīr eyitdi bilmezlik degül mi ki baña ölüm ārzū kıldırsın ben nice (12) ölüm ārzū kılın ki kamu ölenler benim hālīme ārzū kılurlar zārā ki (13) kamu fuzūlluk başımdan gitdi günāhlarumiçün ağlaram kalem benden mürtefi‘ (14) oldı erhame’r-rāhimīne baña nazar kılur eydür ki utanuram senün (15) şeybünden ki oda yanduram bundan yegrek ne hāl ola ‘alī kerremallāhu (16) vechehu eyitdi ey pīr ma‘zūr dutgıl ki ben haṭā kıldum söz oldur ki (17) sen eydürsin وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشَّعْرَ وَمَا يَنْبَغِيْ لَهُ اِنْ هُوَ اِلَّا ذَكَرٌ وَقُرْآنٌ مُّبِينٌ

[31/b]

(1) peygāmbere kāfirler şā‘ir dērlerdi haqq te‘ālā eyitdi bizim muḥammede şī‘ir öğretnedük (2) daḥı aña şī‘ir gerekmez degildür bu kūr‘ān illā zikirdür ya‘nī öğüt ve naṣīhatdur (3) taḥrīr vaḥyidür اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْأَلُكَ اَنْ تَكُوْنُ لِّىْ رَاحَةً وَّيَقِيْنًا (4) لِّلْكَافِرِيْنَ veribdün muḥammedī tā ki kōrkuda bu kūr‘ānıla anları (5) tā göñülleri dirile zārā ki kūrāndan menfa‘at anlar dutar اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْأَلُكَ اَنْ تَكُوْنُ لِّىْ رَاحَةً وَّيَقِيْنًا (6) اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْأَلُكَ اَنْ تَكُوْنُ لِّىْ رَاحَةً وَّيَقِيْنًا ve daḥı kāfirler ‘azāba yakın olalar pes muḥammedī bu nesneler (7) içün veribdin şī‘r étmege veribmedün şī‘r müttekīler sözi degildür (8) nitekim peygāmbere ‘aleyhi’s-selām buyurdi خَيْرٌ مِنْ اَنْ يَّمْتَلِيَ شَعْرًا (9) لَّانْ يَّمْتَلِيَ اَحَدُكُمْ قَبِيْحًا

ya'nî sizden biriñüzün karnı iriñile tölmağ (10) yegdür andan ki şı'ryile tölä dağı buyurdıkim شُعْبَتَانِ مِنَ الْإِيمَانِ وَالْبِدْءِ وَالْبَيَانِ شُعْبَتَانِ مِنَ النِّفَاقِ (11) الْحَيَاءُ وَالسُّكُوتُ ya'nî hayā ve sükün iki budağdur ĩmāndan dağı hayāsızlık ve şā'irlik (13) iki budağdur nifākdan peygāmbir hāzreti 'aleyhi's-selām mi'rāca (14) çıkdugum gece bir qavm gördüm ki tudağlarını şanduyıla keserler (15) eyitdüm yā qarındaşım cebrā'ıl bunlar kimlerdür eyitdi şā'irlerdür (16) أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ ey 'aceb görmediler mi ki biz yaratduğ anlaru niçün

[32/a]

(1) ol nesnelerden ki kudretümüz işledi ya'nî ol tavarlardan ki aña mālİK (2) dururlar deve gibi at gibi fīl gibi ve ğayrısı gibi وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ (3) وذلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ kılduğ ol qıvvetlü cānavārları (4) anlara ba'zısına bİnerler ve yük götüürler ve ba'zısına ēyerler ururlar (5) dağı nice dürlü menfa'at görürler بَشْكُرُونَ (6) وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ أَفَلَا dağı hāşıl olur ol tavarlardan anlara menfa'atler (7) dürlü dürlü yününden ve südinden ve etinden pes şükür eylemezler mi tañrıya (8) ol ni'metler içün وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهَةً لَعَلَّهُمْ ol ni'metler içün لا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُحْضَرُونَ (9) يُنْصَرُونَ müşrikler allāhdan (10) ğayrı ma'būdlar tutarlar şāyed ki ol putlar kendülere yardım vère dēyü (11) ol putlar hōd anlara yardım vèrem ki güçleri yetmez وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُحْضَرُونَ (12) وَلَهُمْ جُنْدٌ مُحْضَرُونَ ol müşrikler putların leşkeridür hāzır olmış (13) ya'nî putlara önünde secde kılurlar putların anlara fā'idesi yok (14) yāhūd ma'nisi bu kim kıyāmetde her qavm ma'būdlarıyıla qopısar putlara (15) tapanlar putlarıyıla qopısar dağı tamuya gidiser niteki hāğğ te'ālā (16) buyurdu وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ يā muḥammed qayğulandırmasun (17) اللَّهُ حَصَبُ جَهَنَّمَ فَلَا يَحْرُكُ

[32/b]

(1) seni ol müşriklerin sözi ya'nî saña şā'ir dēdikleri ve seni tekzīb (2) kıldukları biz bilürüz anların gizlū sırlarını daḡı āşikāre sözlerini (3) sen melūl olma biz bildüğümüz yēter **أَوَلَمْ يَرِى الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ** (4) **مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ** bu āyetün sebab-i nüzūli oldur kim (5) ubeyy ibni ḡalef la'netullāhu 'aleyhi bir gün peygāamberün katına vardı elinde (6) bir çürük süñük eyitdi yā muḡammed ölenler gērü dirilür dērsin böyle (7) olan süñük nice dirilür dēdi andan ol süñügi urdı (8) o atdı oda yaḡdı yēle vērđi bunı kim diri kılur dēdi (9) peygāamber 'aleyhi's-selām eyitdi **اللَّهُ يُحْيِيكَ ثُمَّ يُعْنَتُكَ إِلَى النَّارِ** (10) ya'nî tanrı seni dirilde ṭamuya vēribiye ol mel'ūn kaḡıdı **وَاللَّاتُ** (11) lāt ḡaḡkıyüçün seni öldürürem dēdi peygāamber 'aleyhi's-selām (12) eyitdi **بَلْ أَقْتُلُكَ وَأَرْسَلُكَ إِلَى النَّارِ** belki ben seni öldürem (13) daḡı ṭamuya vēribirem andan peygāamber ḡazreti 'aleyhi's-selām bir gün (14) geçerdi gördi ol mel'ūn bir at besler peygāamber 'aleyhi's-selām eyitdi (15) neydersin bu atı besleyüb ol mel'ūn eyitdi beslerem ki varam seni (16) öldürem dēdi peygāamber 'aleyhi's-selām eyitdi belki ben seni öldürem (17) bu sözi dēdi gitdi bir zamān gecdi uḡud ḡazāsı öldi ubeyye ibni ḡalef

[33/a]

(1) mekke leşkeriyle anda bile geldi çün ḡarb oldı iki leşker kaḡıdı (2) peygāamber 'aleyhi's-selām leşker içinde ubeyy ibni ḡalefe uğradı ḡarbe (3) ile boynunda urdı kanı revān oldı aḡdı ol feryād kılurıdı (4) **عَبْدُ اللَّهِ** ebū sufyan ki emīr-i leşker idi ey ubeyye ibni ḡalef (5) bī-ḡamiyyet bu kaḡar yaradan ne feryād kılursın lāt menāt ḡaḡkıyüçünki (6) bir oḡlancık daḡı oynariken bu kaḡar yaranur aḡlamaz ubeyye ibni ḡalef (7) eyitdi anuñiçün aḡlaram ki muḡammed baḡa eyitdi vallāhi ben seni bu at (8) üstünde öldürürem bilürem ki yalan söylemez bugün baḡa bir zaḡm (9) urdı ki aḡrısı yüregimde şancar

دَردِي أَوَّلًا قَتَلَنِي مُحَمَّدٌ (10) zaḥımdan ilā nārillāhi cān vèrdi bu āyet anuñ cevābında nāzil (11) oldu أَوَّلَم يَرَى الْإِنْسَانُ ey evelem ya‘lem hazā‘l-kāfir bilmedimi (12) bu kāfir ki yaratduḡ anı bir ḳatre nuṭfeden el ayak vèrdik söyler (13) dil vèrdük ‘aḳıl ve fehmi vèrdük ki şükür eyleye seyyidine nāgāh ḥaşm (14) oldu āşikāre cedāl ḳılub ḥüccet eyler ḳıyāmete inkār ḳılır وَضَرَبَ (15) bize meşel getürdi (16) sünüḡi kendünden yaradılduḡını bilmedi mi ki nedendür eyitdi kim dirilde (17) bu sünüḡi ki ramīm olmuştur قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ

[33/b]

(1) eyit يَٰ مُحَمَّدُ dirilde ol sünükleri ol ḥālīḳa ki (2) evvel yaratmışdı ol ḥālīḳ ki her nesneyi bilür ol ḳādirdir ki bir ḳatre (3) şudan şüret düzdi ḳādirdir ki toprakdan şüret düze hīc (4) muşavvir şudan şüret düzmez ammā toprakdan düzer meşelā gözekār (5) topraḡı şuyla yogurur balçık eyler andan göze düzer bir zamān (6) isti‘māl ḳılır kaçan şınsa şınuḳların cem‘ eyler döker toprak éder (7) gerü göze düzer pes taḡrı te‘ālā ḳādir degilmidür ki toprak olan (8) sünükleri cem‘ eyleye gerü baḡışlaya ol taḡrıdur kim sizünçün (10) yaş ağacdan od çıkardı ki sen ol ağacdan yandurursız ibni (11) ‘abbās raḡıyallāhu ‘anhu eyitdi ‘arab vilāyetinde bir ağac vardır merah (12) dèrler ve bir ağac daḡı vardır ḡaffār dèrler her kim ki od gerek olsa (13) her birinden bir misvāk miḳdārı keserler od çıkar şecer-i aḡḍar dèdikleri (14) oldur ba‘zılar eydür ḳamu ağacda od vardır eger od olmayaydı (15) kendüye şuyı çekmeyeydi odıla şu zıddlardır ol ḳādirdür ki (16) iki zıddı bir yere cem‘ eyledi ḳādirdür ki ölenleri daḡı gerü dirilde (17) أَوَّلِينَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ

[34/a]

(1) **إِنَّمَا أَمْرُهُ** ol tañrı ki yaratdı gökleri ve yerleri (2) kâdir degilmidür ki anların gibi mañlûk yarada belî kâdirdir ol hâlıkdur (3) dañı yaradı bilür ‘âlimdür çün yer ve gök ki a‘zamu mañlûkâtdur anı (4) yaratdı ölüyi diri kılmağa kâdir degilmidir (5) **إِذَا أَرَادَ شَيْئًا** be-dürüstî tañrı te‘âlânın emri budur kim (6) kaçan bir nesnenün olmağlığın dilese ol olur aña hîc nesne düşvâr (7) olmaz ihtiyâcî yok bir gün emr eyler kamu ma‘dûmlar mevcûd olur (8) hikâyet ‘üzeyr peygâmbere ‘aleyhi’s-selâm bir gün merkebine binüb giderdi (9) öyle vaktinde bir harâb köye erişdi gördi ki dīvârları yıkılmış (10) evleri vîrân olmuş içindeki âdemler ve hayvânlar kırılmış sünükleri (11) güneşe karşı kurumuş yâ tur ‘üzeyr bir dīvâr dibinde kondı merkebini (12) bağladı kendü bir dīvâr gölgesinde oturdu bilesinde biraz yaş üzüm (13) varıdı ve etmegi dañı varıdı üzümü şîre eyledi etmegi (14) toğradı bir canağa koydı ki ıslanadı hem kendü dañı ermişdi (15) diñlene ol vîrân evleri ve ol köşkleri ve ol tağılmış kılları (16) teferrüc kılurdu ta‘accüb eyledi tañrının hikmetini andan eyitdi (17) **قَالَ هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا** kaçan dirilde tañrı te‘âlâ bunlarıkim

[34/b]

(1) sünükleri ağarmış zehî kudret ki bunları diri kıla dâdi çün (2) bu endişeyi hâtırından geçürdi tañrı te‘âlâ ‘üzeyrün cânını kabz (3) eyledi yüz yıl ‘üzeyr anda yatdı ol yüz yıl içinde benî isrâ’îl (4) arasında çok vâkı‘alar oldu çok tebdîl ve tağyîr oldu hîc kimesne (5) ‘üzeyrin kandalığının bilmedi yüz yıldan sonra haqq te‘âlâ celle ve ‘âlâ ‘üzeyrün (6) cânın bağışladı nidâ geldiki yâ ‘üzeyr nekadâr yatduñ ‘üzeyr eyitdi (7) bir gün çün göge bakdı gördi ki güneş ikindü yerine gelmiş eyle (8) şandı ki henüz ol gündüz ki yatmışıdı bir gün tamâm yatmadım dâdi (9) nidâ geldi ki yüz yıldır yatarsın nazâr kıl ta‘âm ki ve

şarābına henüz (10) nice tazedür gördi ki ol şīre henüz ol toğraduğı etmek dağı (11) ıslanmamış ‘üzeyr ta‘accüb kıldı nidā geldi ki nidā geldiki eşegünge nazar kıl dēdi (12) gördi ki eşek ölmüş süñükleri cürümüş kılları perākende olmuş (13) nidā geldi ki ey hayvān tur allāh emrile ol çürümüş süñükler (14) yerlü yerinde harekete geldi bir yere cem‘ oldu terkīb oldu yerlü yerinde (15) bitdi a‘zāsı tamām oldu andan cañaldı yerinden tırdı (16) ağırdı ‘üzeyr bu kudreti görüb eyitdi yakīn bildüm ki tağrı te‘ālā (17) her nesneye kādirdür ‘ilme’l-yakīn dağı hāşıl oldu ‘üzeyr merkebine bindi

[35/a]

(1) evine vardı gördi ki oğlanları ak şakallu olmuşlar kendü kara (2) şakallu idi bu hikāyetde ma‘lūm oldu ki tağrı te‘ālā kıyāmetde (3) ölüleri diri kıлмаğa kādirdür فَسُبْحَانَ kelime-yi tetriyedür yā kelime-yi ta‘accübdür (4) الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ münezzeh (5) tağrı ki kudretindendür her nesnenün melekütü yāhūd ‘aceb pādişāh (6) kudretindendür melekūt melekūt melek ma‘nāsınadur nitekim rahmūt (7) rahmet ma‘nāsınadur bunda melekūt külli şey’in iki ma‘nādur bir ma‘nā (8) budur ki anuñdur aña lāyıkdur her nesnenün pādişāhlığı ikinci ma‘nā (9) budur ki andandur her pādişāhuñ pādişāhlığı gerü andan (10) yaña dönisersiz hisāb vērüb cezā bulısarsız (11) تمت بعون الله rahmet aña bunı yazanı du‘ā edene

[35/b]

(1) bu sürenün sebab-i nüzüli oldur kim mekke müşrikleri bir niçesi (2) دَارُوا فِيهِ مَخْتَلِفُونَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (3) dartsıldılar ve savaşıdılar ve söylediler kıyāmet kopasına inanmadılar ve kūr’ana (4) i‘timād etmediler وَمُحَمَّدٌ işinde haqq mıdur yā degil midür dēyü ve aşhābları masharaya (5) dutarlardı haqq te‘ālā bu āyeti vėrdikim

عَمَّ يَسْأَلُونَ ne nesneden sorışurlar (7) ve dartışurlar işbu müşrikler عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ ya'nî ulu haberden dartışurlar (8) mücâhid eyitdi ulu haber dedügi kurândur bunun delîli işbu âyetdür kim (9) قُلْ هُوَ نَبَأٌ عَظِيمٌ dūr kıatâde eyitdi ol haber dedügi gürdan kıopmaqlıkdır (10) nitekim eyitdi هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ya'nî kim bular gürdan kıopmaqlıkda (11) dartışurlar ve dahı kıurân hâkı kııdır yâ degül kııdır dēyü dartışurlar pes ol kâfirlerün (12) ba'zısı inandı ve ba'zısı inanmadı pes güyâ kı hâkı te'âlâ eydür ey benim (13) 'amme sūresin okuyan kıullarım ben sizden hoşnūdun ve size de anca (14) nesneler bağışlayam kıim siz de benden hoşnūd olası kııkâyet serîr-i saķatînün (15) serîr-i saķatînün bir şâlih oğı vardı zâhidlerden idi yegidliğinde dūnyâdan (16) gitdi atası kendü eliye yudı ve namâzın kııldı ve hâkına kıodı çün gece (17) oldu gördi oğlancuğı nürdan tâc başında ve egninde yétmiş kıat hulle bir burâķa

[36/a]

(1) binmiş feriştelere sağında ve şolunda uçmak bağçeleri içinde eşerler serîr eydür ilerü
(2) vardım oğluma selâm vèrdim almadı ben eyitdüm ey gözüm nûrı ve gönölüm sürürü
(3) niçün atanı selâmın almazsın ey ata selâm almak şevâbdur dūnyâda biz dūnyâdan
(4) gitdük şevâb kıazanma kıaldık âhıret geçmiş 'amellerin cezâsın bulaçak yèrdür şevâb (5) kıazanacak yèr degıldür anuñçün selâmuñı almadım andan ben eyitdüm ey oğı
(6) hâkı te'âlâ cāncuğazum gerü gevde vèrdi çün gözlerüm açdum kendüzüm (7) şol hâl içinde gördüm zârlık kııldum gözlerümi gerü yumdum çün gerü başımı (8) acdum kıoķulu yèrde gördüm ve bir laţîf yüzöl gökçek nūrlu şırîn sözlü (9) yigidün dizi üzerinde gördüm ve anuñ kıoķusından cānım rāhat oldu andan (10) ben eyitdüm ne hōş kıoķun var ne gökçek nūrun var ve ne kıışiñ baña eyt dedüm (11) kıamular beni terk édüb yüz döndürdükleri vakıt sen baña yâr ve yoldaş olduñ (12) ve mūnis olduñ dedüm andan ol

yegit eydür ben ‘amme sūresinūn sevābun kim (13) dünyāda beni okurdıñ uş bende saña kıyāmete degin mūnisūn andan serīr eyitdi oğlum (14) baña eyitdi ey baba zinhār ‘amme sūresine becid olğıl mü’mīnlere eyü yārdur ve gūr (15) icinde yār ve ğam-ğūsārdur dēdi ve bu müşrikler bir niceleri eydürlerdikim (16) bunca yıldan berü ölmüş ve çürümüş atalarımız ve dedelerimiz gērü kōpası mıdur niceden berü (17) ölmüşler ve toprak olmışlardur dērler idi ve bir niçeleri inanurlardı lākin kıyāmet

[36/b]

(1) kōpacāğın ne vakīt olubilmezlerdi pes hāḡḡ te‘ālā bu āyeti vērībdi ya‘nī neden şorarlār (2) ya‘nī ulu haberden şorışurlar ya‘nī kıyāmet haberinden ki kamu haberlerden uludur te‘ālā (3) anuñçün عَنِ النَّبِيِّ الْعَظِيمِ dēdi هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ dēdügi işāretdür şol gün kim (4) bir niceler inanurlar ve bir niceler inanmazlar كَلَّا سَيَعْلَمُونَ dēdügi işāretür müşriklere (5) ya‘nī tēz ola kim bileler kellā ya‘nī hāḡḡa tēz ola kim inanalar kōpasına (6) dahhāk eydür كَلَّا سَيَعْلَمُونَ dēdügi oldur kim bir za‘īf ādem ki mekke (8) şehrinde kırk yıl durdı ğarıblığla varmadı mektebe etmek iletmedi üstādı (9) şablasın yemedi ve yazmak okumak bilmedi ve tevḡīd kelimesin diyenlerle yoldaş (10) olmadı ve tañrının birligin atadan anadan işitmedi mālı ve çerisi ve yardım (11) yoğıdı ve bir yetīm idi anuñ elin dutavuz ve bilmediğin bildürevüz (12) ve dünyāyı ve şāma ve ‘irāḡa ve fārise ve deryā ve deşte ve āzerbiycāna ve rūma (13) ve çine ve hinde ve sinde ve türke ve cemī‘ memlekete şāḡīb kıldı ve cinne ve inse (14) resūl kıldı eger ölmışlere cāre bağışlar ise hīc ğarīb olmaya كَلَّا تُمْ سَيَعْلَمُونَ (15) kurtubī ve kuṭbī tefsīrinde böyledür kim hāḡḡ te‘ālā muḡammed muştafāya (16) haber vērür eydür ki yā muḡammed kıyāmete inanmayanlara kıyāmetün nişānlarını gösterem (17) ol vakīt inanalar ve daḡı melekü’l-mevt heybetlü ferīşteler ile cānlarını

[37/a]

(1) almağa gelicek ki cān acığını göreler ol vakit ‘aṭā müfessir kavlinde eydür (2) عَمَّ dedügi işāretdür ‘āriflere ki ḥaḳḳ te‘ālā celle ve celāluhu (3) soruşduklarına عَنْ dedügi işāretdür allāh ḥazretine (4) كَلَّا سَيَعْلَمُونَ dedügi işāretdür ḥaḳḳ te‘ālā ḥazretinün nūrını gördiklerinde (5) sonra zātın kimesne bu dünyāda görmedüklerini bildirür ebū bāyezīd-i beštāmī (6) eydür عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ işāretdür ‘ārifler firāk heybetinden korkub anı (7) sorışdıklarından evvel firāk ḥālī zikir içinde ‘ārifler iki mertebe durur (8) ve bir niçeler eydürler vişālden firāk yēgdür anuñiçün kim yanmak ve göyünmek ehlidir (9) ve yā zārīlık ve yalvarmaḳlardur vişāl-amīzdür ki ve tevāzu‘ kıılmaḳdur bu dükeli (10) firāk içinde andan ḥaḳḳ te‘ālā eydür ey kulum vişāl ediçek bildirmege (11) benim vişālümde kim anlara ayruk firāk korkusu yokdur imden gerü ‘ıyş u ‘ışret (12) ve remzīdür hemişe luṭf-ı ins ü kerem urmada ikrām urmaḳlıḳdır (13) ve günden güne nūvāzişdür pes ‘ārifler göricek ḥaḳḳ te‘ālānıñ luṭfını ol vakit (14) bileler su‘āl eger eydürlerse ‘ārif kimdir cevāb oldur ki emīrū’l-mü’mīnīne (15) ‘alī eyitdi ya‘nī ‘ārif oldur ki dünyādan āhirete fāriḡ olmuş ola düni gün (16) dilegi allāh rızası ola beštāmī eydür ‘ārif oldur ki ḥaḳḳ te‘ālāya kulluḳ (17) eyleye hīc ṭama‘sız bu maḳām ulu maḳāmdur fenā maḳāmıdır ve kendüyi hīc bilmeklikdür

[37/b]

(1) zīrā varlık ol olur kim anda dilek ola çün dilek yok varlık yok faḳr (2) tamām olduḡı maḳāmdur çün kişi bu maḳāma ḥaḳḳ te‘ālā eydür ey kulum (3) zūll-i ‘ubūdiyyet tamām oldu şimden gerü ‘izz ü rubūbiyyet görgil ya‘nī demek olur kim (4) kulluḳ ḥōrlıḡını bizüm dergāhımuza gösterdün imden gerü bādişāhlıḳ ‘izzetinde (5) bir şemme bir zerre saña vèrelim ve seni ‘azīz kıılalım diye pes ol ‘izzetün eşeri oldur kim (6) dükeli ‘ālemler

kalbinde aña musahhar kılavuz ve kâfirleri aña zebûn kıluvêrevüz (7) bir za'îf kulı şol mertebeye êrgürevüz tâ 'âlemler bileler ki kâdirdir kim (8) ölmüşleri dirgüre ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ andan ol kıyâmete inanan mü'minler (9) anı haqîkat bileler ya'nî gözile 'ayne'l-yakîn göreler katâde kavlinde eydür (10) ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ dedügi oldur ki haqq te'âlâ eydür yâ muhammed hannâne (11) diregin inledem ve hem süre getürem kâfirler anı görüb kıyâmet (12) kopasına inanalar hannâne dedügi oldur ki resülün mescidi içinde bir direk (13) vardur resül aña tekyelenürdi ya'nî mübârek arkasın aña vërüb şahâbeler (14) hadîs eydür idi bir gün resül eydür baña bir minber düzüñ aña çıkayın (15) va'z u naşîhat edeyin koşaldum ünüm çıkmaz oldu şahâbeler çoğaldılar (16) ünüm işitsünler dedi minber düzdiler hazret-i risâlet diledi kim aña çıka (17) ol direk zârî kıldı inledi şunun gibi inledi kim dükeli şahâbeler işitdiler

[38/a]

(1) aralarında gırîv kobdı ve dile geldi faşîh dille söyledi eydür yâ resûlallâh (2) senden bunu umardım kim beni şöhetinden mahrûm êde ve mübârek vücûdından ayırasın (3) böyle dese derhâl resül hazreti minberden indi ol diregi koşdı (4) ve öpdi andan resül ağlar ve direk inler ve şahâbeler figân eylerler pes resül (5) êy ben yakında ölüm şerbetin içeserem mescidün ne diregi ve ne taşı (6) ve ne toprağı kala dükelisi benim firâkımdan kan ağlayalar çün şahâbeler (7) bu sözi işidicek bir kezden 'amâmelerin yere urdılar ağlaşub zârîlık kıldılar (8) ve medîne içi kıyâmet kopdı eyitdiler yâ resûlallâh bizim cânımız saña fedâ (9) olsun ve heb dükelimiz senin içün fedâ olalım ve atamız anamız saña kurbân olsun (10) senün nûr yüzünün şolduğın görmeyelim dediler pes resül eyitdi takdîr-i ilâhî (11) şöyledür kim dükelünüz benim ölümüm göresiz ve benüm firâkımdan yanasız (12) câresüz maşşûd şöyle kim ya'nî kâfirler kuru direkden söz geldüğünü

görecek (13) tã kuru ağaça dil vëren allāh eger ölmışlere dirilik (14) bağışlar ise hīc ‘acīb ğarīb olmayup budur كَلَّا سَيَعْلَمُونَ (15) ma‘nisi dükeli müfessirler kavlinde böyle buyururlar kim yā muḥammed senün yalıncağların (16) elinde ol cübbeleri ve tonları zebün kılam ve za‘īf ümmetlerine kāfirlerün (17) pehlivānların boynun burub başduram ve başmaduğunuz yerleri size mülk

[38/b]

(1) kılam ey niçe cabbārları size ḥarāc-güzār kılam kim anlayalar işbu işler kâdir olan (2) pādīshāh ölülere diri kılsa hīc ‘ucub olmaya bir nice müfessirler kavlinde böyledür kim (3) كَلَّا سَيَعْلَمُونَ dediği oldur ki ḥaḳḳ te‘ālā (4) eydür yā muḥammed ben kāfirlere iki dürlü rüsvāylık kıldum biri dünyāda (5) ve biri āḥiretde evvelki dünyādadur bedir ğazāsından berü bunları (6) sizün kılıcuñuz altında kıldum ol vaḳitden berü sizi ğālib (7) kıldum her kañı ğazāya kim varasız kimini kırasız ve kimini zaḥmetlü kılasız (8) ve kimini esīr kılasız ve kimini kıl karavaş edinesiz hizmet edeler ve bir niceler (9) eydür كَلَّا den işāret bedir ğazāsınadır andan sonra (10) kıyāmet koparavuz bunları od zencīrlere bağlayub zebānīler ḥōrlığa tamuya (11) girçek bileler kim aḥvāl nicedür كَلَّا den işāret (12) buñadır mücāhid kavlinde böyledür kim güyā ki ḥaḳḳ te‘ālā eydür yā muḥammed (13) kıyāmete inanmayanları şol vaḳit inanalar ki cānları ḥulḳūma gele daḥı baḳalar (14) kendü yerlerini od içinde tamuda göreler feryād edüb deyeler kim ilāhī (15) kıyāmete inanduk āḥiret hīc şekümüz ḳalmadı illā ol vaḳit inanmak anlara fā‘ide (16) etmez eydürler ki ey vaḳitsiz öten ḥorōs şimdiye degin kanda idin şimdi gördünge (17) inandun deyeler nitekim demışlerdür ki هُنْكَامْ سَرْبُرِيدَنْ وَاجِبْ اِيْذْ مُرْغْ ya‘nī vaḳitsiz

[39/a]

(1) öten kuşu başını kesmek gerek pes şimdi inanmağın fâ'idesi yokdur dēyeler (2) ve bir niçeler eydür dağı şol vakit analar kim isrāfīl şūru çala kıyāmet (3) kopa ve od bunlara hamle kıla eydeler ki kıyāmete inanduk ilāhī bize mühlet vēr ve 'ömür (4) vēr ve bizi gērü dünyāya ilet varalum 'ameller kılalım tā ki günāhlardan ırak (5) olalım saña lāyık işlerde olalım gērü geelim nitekim haqq (6) te'ālā kelām-ı kadīmde haber vērür kim (8) çün bunlar böyle dēye (7) فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا آخِرْنَا haqq te'ālā celle celāluhu tamu mālīkine eyde eyit bulara ki dünyāda muhammede inanmadunuz (9) ve kūrān gibi kitāba inanmadunuz şimdi ki sözün fâ'idesi (10) yokdur dēyeler كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ma'nisi zeccāc tefsīrinde eydür ki (11) haqq te'ālā eydür yā muhammed çün resūlligine inanmadılar ve kıyāmet kōpasına ikrār (12) étmediler pes medīneyi ve hayberi ve hicāzı ve cemī'-i ekālīmi ısmarlayıcağ (13) ve mışır şāmıla ve yemenle ol vakit bileler eydeler kimi şol tanrıkim (14) bir yetīmi ve deve güdüci oğlanı medīneye ve mekkeye ve haybere ve yemene ve hicāza (15) ve mışıra ve şāma ve 'ırāka ve fārise ve deryāya ve deşte ve āzerbiycāna ve rūma (16) ve çīne ve hinde ve sinde ve türke ve cemī'i memlekete şāhib kıldı (17) ve cinne ve inse resūl kıldı eger ölmüşlere çāre bağışlar ise hīc ġarīb

[39/b]

(1) olmaya كَلَّا سَيَعْلَمُونَ kurtubī ve kuṭbī tefsīrinde böyledür ki haqq te'ālā (2) muhammed muştafāya vērür eydür ki yā muhammed kıyāmete inanmayanlara kıyāmetün nişānlarını (3) gösterem ol vakit inanalr ve dağı melekū'l-mevt heybetlü ferīştelerle cānlarını (4) almağa gelincek ki cān acıgını göreler ol 'aṭā müfessir kavlinde eydür عَمَّ (5) يَسْأَلُونَ dedüğü işāretdür 'āriflere ki haqq te'ālā celle celāluhu soruşduklarına (6) عَنْ النَّبِيِّ الْعَظِيمِ

dédügi işâretdür allâhu hâzretine كَلَّا (7) سَيَعْلَمُونَ dedügi işâretdür hâkķ te‘âlâ hâzretinüñ nûrını gördüklerinden sonra (8) zâtın kimesne bu dünyâda görmediklerini bildürür ebû [bâ]yezîd-i bestâmî eydür (9) عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ işâretdür ‘ârifler firâķ heybetinden korkub anı soruşduķlarında (10) evvel firâķ hâli zikir içinde ‘ârifler iki mertebe dürür ve bir niçeler eydürler (11) vişâlden firâķ yêgdür anuñçünkim yanmak ve göyünmek ehlidir veyâ zârîlık ve yalvarmaķlardır (12) vişâl ümîzdür tevâzzü‘ kılmaķdur bu dükeli firâķ içinde andan (13) hâkķ te‘âlâ eydür ey kulum vişâl êrûçek bildüremikim benim vişâlimde (14) anlara ayruķ firâķ yok imden ‘ıyş u ‘işret ve remzîdür hemîşe lutf-ı ins ü kerem (15) urmada ikrâm urmaķlıķdır ve günden güne nûvâzişdür pes ‘ârifler görücek (16) hâkķ te‘âlânıñ lutfını ol vakit bileler su‘âl eger eyderlerse ‘ârif kimdir (17) cevâb ‘ârif oldur ki emîri’l-mü’minîne ‘alî eyitdi ya‘nî ‘ârif oldur ki

[40/a]

(1) dünyâdan âhiretten fâriğ olmış ola dünü gün dilegi hemân allâh rızası ola (2) ebû bāyezîd-i bestâmî eydür ‘ârif oldur ki hâkķ te‘âlâya kulluķ eyleye hîc tama‘sız (3) bu maķâm ulu maķâmdur fenâ maķâmıdır ve kendüyi hîc bilmeklikdür zîrâ varlık (4) ol olur kim anda dilek ola çün dilek yok varlık yok fakr tamâm olduğı (5) maķâmdur çün kişi bu maķâma êrişe hâkķ te‘âlâ eydür ey kulum züll ü ‘ubûdiyyet (6) tamâm oldu şimden gerü ‘izz-i rubûbiyyet görgil ya‘nî demek olur kim (7) kulluķ hõrluğını bizim dergâhımızda gösterdün imden gerü bâdişâhlık ‘izzetinde (8) bir şemme bir zerre saña vérelim ve seni ‘azîz kılalım pes ol ‘izzetün eşeri oldur ki (9) dükeli ‘âlemler kâlbinde anı maķbûb kılur ve ferîşteler arasında anı ‘azîz (10) kılur enbiyâlar ve evliyâlar şaffında ragbetlü kılavuz nitekim hadîşde gelür ki resûl (11) hâzreti buyurur kaçan kim hâkķ te‘âlâ bir kulinı sevse cebrâ’île emr êder (12) eydür ki yâ cebrâ’îl fülân kulumı sevdüm

anı yedi kat gök feriştelere (13) eyit kim anlar dağı ol kulumı sevsünler pes cebrā'ıl
dağı göklerde nidā kılar ki (14) ey ferişteher bilün ve āgāh oluñ kim haqq te'ālā fülān
bendesin sevdi (15) sizler dağı sevin der tā ki yedi kat gök ferişteheri anı seveler andan
sonra (16) haqq te'ālā ol kuluñ sevgüsini yer üzerinde halâyıklara sevdürür (17) ve dükeli
halkın göñline anun sevgüsün birağur ve dükeli halkuñ

[40/b]

(1) göñlünde ol kişi sevgülü ve 'azīz olur pes ma'şiyet gerü böyledür kim bir velīye (2)
şordılar 'ārif kimdür ol velī eyitdi 'ārif oldur ki allāhından korka günāh (3) işlemeye dedi
bu makāmda söz çokdur ammā gerü tefsīre gelemüm (4) اَلَمْ نَجْعَلِ الْاَرْضَ مِهَادًا ya'nī haqq
te'ālā eydür yeri size döşek (5) kılmadum mı pes haqq te'ālā minnet eyler bu arada
hemze hemze'-yi istifhāmdır (6) وَالْجِبَالَ اَوْتَادًا ya'nī dağı tağları yer dölensün deyü mıhlar
kılmadım mı (7) rivāyet gelübdür kim haqq te'ālā evvel bir kalkan gibi yeri desdegirmi
yaratdı (8) dā'im hareket ederdi andan tağları yaratdı yer üzere çökerdi tā kim yer (9)
karār duta halâyıka menfa'at dege اَرْوَاكُكُمْ اَوْجًا ya'nī yaratdım sizi (10) çift çift ya'nī
erkeklü dişilü وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا ya'nī (11) kılduk uyku tenleriniz için rāhatlık kıldık ya'nī
her kişi işden ve gücden (12) veyā seferden yol yürimekten birazçuk yatsa uyusa rāhat
olur azgunluğu (13) gider وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا dağı kılduk geceyi örtü ya'nī karanlığı birle
dükeli (14) nesneyi örter وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ve dağı kılduk gündüzi dirligünüz (15) ve
maşlahatunuz bitürmege sebep kılduk وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ya'nī (16) dağı yapduk sizün
üzerünüze yedi kat muhkem gökleri ya'nī şol (17) kalınlıqla işbu yücelikle direksüz
durgurduk her birinün kalınlığı

[41/a]

(1) beş yüz yıllık yoldur aralıkları ol kadardur mecmû'ının içi envâ'i ferîşteler ile (2) toptoludur tâ haddi bir karış bir hâli yokdur mecmû'ı ferîşteler ile tolodur (3) وَجَعَلْنَا سِرَاجًا ve dahı kılduk biz güneşi aydınlı ve nûr gibi şu'ledâr (4) ve issi ve yandırıcı çırāk kılduk وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا ve dahı indürdük (5) biz bulıtlardan dökülici şuları mu'sırât dedügi ya'nî şıkıcılar demek olur (6) katâde mu'kâtil eyitdiler mu'sırât ol yellerdür kim bulutları şıkar yağmurları (7) indürür 'avfî rivâyetinde budur ibni 'abbâsdan müverrih eyitdi mu'sırât dedügi (8) kasırgalı yellerdür kim buludları şıgarlar ebû'l-âliye ve rabî' ve dâh'hâk eytdiler mu'sırât (9) ol yellerdür ki yağdurmağa bulanmış ola ammâ dahı hayzı inmemiş ola müberred (10) eydir mu'sırât dedügi ya'nî yağdurıcılar Lِنُخْرِجْهُ حَبًّا demek ya'nî bulutlardan biri biri (11) ardınca çok çok yağmurlar indürici لِنُخْرِجْهُ deki bā ya'nî tā ki çıkaruruz (12) ol yağmur sebebiyle dāneleri ve otları bā ya'nî bā'ı sebebiyyedür (13) وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا ya'nî dahı büstānlar gibi ağaçları çok ola elfāfen dedügi (14) ya'nî ol ağaçlar kim budakları birbirine tolaşmış ola الْفُصْلُ (15) إِنَّ يَوْمَ الْفُصْلِ ya'nî ol ağaçlar kim budakları birbirine tolaşmış ola الْفُصْلُ (15) ya'nî be-dürüstî faşıl günü ya'nî kıyāmet günikim hāḡḡ te'ālā (16) kaḡḡ ola الْفُصْلُ (15) ya'nî kıyāmet günü va'de kılınub durur evvelîn (17) ve āhirîn içün tā ki eyülere şevāb ve yaramazlara 'azāb ve 'ikāb يَوْمَ يُنْفَخُ

[41/b]

(1) ya'nī ḥaḫḳ te'ālā kendü qudretini bildürdi kim qādirdir kim (2) kıyâmet
qoparmağa ve ölüleri dirgirmege ve andan sonra ya'nī beyân kıldı (3) يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ
pes ḥaḫḳ te'ālā va'de kıldıkim ol (4) günkim şūr urıla ve siz gūruñuzdan
qopub bölük gelesin rivāyet (5) kılındı berrā bin 'azibden ol eyitdi ma'āz bin cebel eyyüb
enşārī evinde tañrı (6) resülüne yakın otururdu pes ma'āz eyitdi yā resülallāh işbu āyetin

ma'nisi (7) bilürsin kim haqq te'ālā eyitdi فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا pes resül eyitdi yā ma'āz (8) yavlaq ulu işden şordun benim ümmetinden on dürlü kavm gūrlarından kopar (9) haqq te'ālā anları müslimānlar cemā'atinden seçe ve şüretlerin döndüre bunların (10) bir niçesi maymūn şüretinde ve bir niçesi başı aşğa ayağı yukaru yüzleri üzere (11) sürüni sürini yūriye ve bir niçesi gözsiz ve bir niçesi kulaqsız ve dilsiz ve bir niçesi (12) dili ve gögsi üzerine şarkmış ola dilini çeyneye şöyle kim ağızlarından kan irin (13) aқа maşşer kavmi bulalardan yigreneler ve bir niçesinin elleri kesük kopa ve bir niçesi (14) oddan ağaçlar üzerine aşılmış kopar ve bir niçeleri kaṭrānda cūppeler geymiş olalar (15) şöyle kim gevdelere yapışmış ola ammā şunlar kim maymūn şüretinde olalar (16) harām yeyenler olalar ve anlar kim başı aşğa kopalar ribā yeyenler olalar anlar kim (17) gözsüz kopalar hüküm içinde zulüm kılanlar olalar ve anlar kim dillerin ceyneye ol 'ālimler

[42/a]

(1) ve kışsa-h'ānlardır kim halka eydür ve kendüler dutmazlar ve anlar kim elleri ve ayakları kesik (2) kopa konşusun azarlayanlar olalar ve anlar kim oddan ağaçlara aşılı kopalar (3) ādemleri bege ve sultānlara gāmmazlayanlar olalar ve anlar kim çirkin koku koku zekātın (4) ve 'öşrin vermeyenler ve lezzetler ve ārzūlar sürenler ve anlar kim kaṭrāndan cūbbeler (5) geyeler tekebbürlik edenler olalar ve bir nice rivāyetde sağıcı 'avratlardır (6) وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ya'nī kıyāmet kopsa gök açıla kapular ola (7) ya'nī gökler yarıla ferişterler inmekiçün bir niçeler eydür her gök yarıla kapu gibi (8) ola bir niçeler eydür her bir ādemün gökde iki kapusu vardır bir kapusu 'ameliçün (9) ve bir kapusu rızkiçün kaçan kıyāmet kopsa açılır وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ (10) سَرَابًا daḥı kıyāmet olıcaḳ taḡlar yer yüzinde yūriye ılgum salgum (11) ola إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا bayıḳ cehennem ṭamusı yol (12) uğrayacaḳ yer oldı pes uçmağa girmek yokdur tā ṭamuya

uğrayıb (13) gecmeyinçek nitekim bir yêrde eydür ve in minküm illā ve irdühā ya‘nī bu vāv vāv-ı kâsemdür (14) pes hâkķ te‘ālā and içer eydür ıamuya uğrayacaķsız demek olur لِلطَّاعِينَ (15) مَثَابًا ya‘nī cehennem ıamusı kâfirler içün maķāmdur ve dönecek yêr oldı (16) ya‘nī durağ ve menzil oldı لَا يَثْبِثَنَّ فِيهَا أَحْقَابًا pes kâfirler cehenneme (17) giricek delim yeller egleneler aķķāb ķadar ‘alā aķķābuķ ma‘nisinde ĥilāf

[42/b]

(1) ķılmıřlardur ki aķķāb ne demekdür bir niçeler eydürler aķķāb zamānlardur (2) ve rūzigārlardur kim anuķ niçeligi ma‘lūm degildir rivāyet ķıldı ebū’đ-đuhādan (3) ibn-i mes‘ūddan kim eyitdi aķķābuķ sağışını bilmezler illā bir tańrı bilür (4) ancak ammā bir niçeler eydürler kim aķķābuķ ĥaddi ve sağışı vardır ammā anuķ (5) sağışı niceliğinde iĥtilāf ķılmıřlardur pes şarık bin ‘abdurrahmān (6) eyitdi řafāyla merve arasında bir ulu pīr beni ķıgırdı anuķ ķatında ‘abdullāh (7) bin ‘ömerün kitābı dururdu ve anuķ لَا يَثْبِثَنَّ فِيهَا أَحْقَابًا ma‘nisi yazılmışdur kim (8) aķķābuķ birisi kırķ yıldur ol yılūķ degme bir günü biķ yıldır rivāyet (9) ķılındı sufyāndan ve ‘ammārdan kim ol eyitdi ‘alī ibn-i ebī řālib (10) hilāle eyitdi hâkķ te‘ālā kitābı içinde aķķābuķ ma‘nisi nite bilürsin (11) şöyle bilürün kim aķķābuķ birisi seksen yıldur her bir yılı on (12) iki aydur her ayı otuz gündür ve her bir günü biķ yıldır rivāyet süleymān (13) bin müslimeden ve nāfi‘den ve ibn-i ‘ömerden tańrı resūlinden kim eyitdi vallāh (14) ıamuya giren tā aķķābaha ķadar eglenmeyince cıķmaya ve aķķābuķ biri seksen daķı (15) birķaķ yıldur her bir yılı üç yüz altmış gündür her bir günü biķ yılıcadur dünyā (16) yıllarından kim şayarsız beşer bin ka‘ab eyitdi aķķābuķ birisi üç yüz (17) altmış gündür ve her bir günü biķ yılıcadur mücāhid eydür aķķāb dedügi kırķ

[43/a]

(1) üç zamāndur ol degme birisi yētmış gündür degme günü yēdi yüz yıldur (2) degme bir yılı üç yüz altmış gündür degme günü yüz yıldur bin yılcadır ḥasan (3) eydür ḥaḳḳ te‘ālā her bir nesnenün ḥaddin ve müddetin zikir eyledi ammā ṭamu ehli (4) ne kadar eglense müddet zikir eylemedi belkim eyitdi aḥḳāb ḳadri ṭamuda egleneler (5) ‘azāb göreler eger dēdi ya‘nī bir ḥuḳub ‘azābıla geçeler bir zamān gērü ‘azāb (6) göreler bir ḥuḳub daḥı gele ol da dükenicek bir ḥuḳub daḥı gele pes aḥḳābuḡ (7) sağışı ve uçı yokdur bundan murād ṭamu ehli ṭamuda ebed ḳalalar (8) demekdür murād velākin eytmişlerdür ki aḥḳābuḡ birisi yētmış bin yıldur (9) ol yılıḡ her bir günü dūnyā yıllarıyla bin yıldır muḳātil eyitdi aḥḳābuḡ (10) birisi on yēdi bin yıldur ve daḥı bu āyetde اَلَّا عَذَابًا فَلَنْ نَرِيَكُمْ اَلَّا عَذَابًا āyeti mensūḥ (11) ḳıldı pes ṭamuda ḳalmaḡuḡ sağışı götürüldi ebedī ḳalmaq ḥāşıl (12) oldu bir nice ‘ulemā eyitdiler bu zamānlar içinde kim yād ḳılduḡ nesne ve şarāb (13) ve şucaḳa nesne ṭatmayalar bularuḡ issiligine şifā ḳıla ve şusuzlıḳların (14) gidere belki içdükleri ḳaynar şu ola ve ḡassāḳ ve ḡıslīn ola nitekim (15) buyurur لَا يَدْخُلُونَ فِيهَا بِرَدًّا وَلَا اَلَّا يَدْخُلُونَ فِيهَا بِرَدًّا bir niçeler eyitdiler (16) ḡassāḳ ṭamu ehlinün gözi yaşıdur ve bir niceler eyitdiler ḡassāḳ ṭamu ehlinün ṭamuda (17) yanarken gözi yaşıdur ve gevdelерinden akan şaru şudur anı içerler

[43/b]

(1) ḥadīşde gelür kim cehennem ehli şol ḳadar ağlayalar kim irinḳleri denizler gibi ola (2) aḳa eger anuḡ içinde gemiler yūriye idiler anı icüreler bir niceler eydür ol (3) zemherīdür şehir bin ḥavşeb eydür ḡassāḳ ṭamu içinde bir deredür ol derede (4) üç yüz otuz ḳolḳa vardur degme bir ḳolḳada oddan üç yüz otuz ev vardur degme (5) bir evde dört bucaḳ vardır degme bir bucaḳda bir yılan vardur her bir yılan bir beserek ve devedeḡ (6)

büyükdür degme bir yılan başında bir desti ağı var eger ol ağıdan bir kaçre dünyā (7) denizlerine tamsa mecmū'ı ağı olaydı pes tamu ehli tamuda içdükleri (8) ol ağı ola ğassāk dēdügi budur rivāyet kılındı muḥammed bin 'alīden ve ḥaseneden kim (9) işitdük ma'āzdan kim eyitdi لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا ya'nī tamu içinde uyku (10) görmeyeler ḥasan ve 'atā eyitdiler tamu içinde rāḥatlık görmeyeler dinlenmeyeler (11) وَلَا شَرَابًا daḥı şovucak şu içmeyeler الْأَحْمِيمَا meger ḥamīm içeler ḥamīm (12) ol şuya dērler ki anuñ issiligi ğāyete ērmiş ola andan öte issi olmak mümkün (13) olmaya ve ğassākan daḥı ğassākan içüreler nitekim ḥadīşde gelübdür kim tamu ehli (14) tamuda şu dileseler ḥaḳḳ te'ālā zebānīlere buyura kim bulara ḥamīm içürün (15) pes oddan kepçeler ile alalar içüreler hemān kim bularuñ yüzlerine yakın gelicek (16) issilikden bularuñ yüzlerine kavlaya ol kadeḥleruñ dikile ve dudakları burışa ḥaddikim (17) üstün dudakları enşesine çıka ve altın dudakları göğüslerine ine ve ol şuyı

[44/a]

(1) hemān kim ağızlarından içeri dökeler boğazlarından ine içlerin gülerin aşāğa geçüre (2) نَعَذُّ بِاللّٰهِ مِنْ ذَلِكَ الْحَالِ جَزَاءً وَفَاءً ḥaḳḳ te'ālā eydür bu cezāyı bulara vērüdük (3) 'amellerine muvāfiḳdır ya'nī bularuñ işine lāyıḳdır muḳātil eyitdi bu 'azāb (4) bularuñ günāhına muvāfiḳdır anuñçün kim şerriñden ve küfürden ulu yazık (5) hīç yokdur pes tamu 'azābından ulu 'azāb yokdur bu cezā aña muvāfiḳdır (6) إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ya'nī bularuñ 'ādeti buydıkim hisāb ola (7) ve şorıla dēyü ummazlardı ya'nī ol yavuz 'amellerinden ötüri 'azāb ola dēyü (8) وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا ya'nī daḥı bizim āyetlerimizi yalan dutarlar (9) idi ve kıyāmete inanmazlardı ve gürdan kopmasına inanmazlardı وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ (10) كِتَابًا ya'nī kamu nesneyi biz şorarız ve yazavuz ve 'amellü 'ameline lāyık cezā vevvüz (11) فَذُوقُوا فَلَنْ نَّزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ya'nī pes ey kāfirler dēdük

ol küfrin ve şirkün (12) ‘azābını pes size arturmayavuz illā ‘azāb ve ‘ukūbeti arturavuz avī eydür (13) ḥasana şordum ki ṭamu ehline kūrān içindeki korkulu ve yavuz āyet kangıdur (14) eyitdi ben şordum resūlullāh eyitdi اِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَارًا (15) çün (15) ḥaḳḳ te‘ālā ṭamu ehliniñ aḥvālını bildürdi pes imdi uçmaḳ ehlinüñ (16) aḥvālın beyān kılur ve eydür ki اِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَارًا ya‘nī ḥaḳīḳat muttakīler ṭamudan (17) kurtılalar ve uçmağa gireler şād-kām olub bağlar ve bağçeler ve köşkler

[44/b]

(1) ve sarāylar bulalar nitekim اَغْنَابًا وَحَذَائِقَ ya‘nī daḥı nāzimceklü hūrī kızları bulalar (2) kamusı bir başlu ve bir boylu ola وَكَاسًا دِهَاقًا ya‘nī tolu tolu kadeḥler dutub içeler (3) ya‘nī bularuñ içdükleri biri biri ola sa‘id bin cübeyr ve mücāhid eyitdiler diḥāḳan (4) dedügi ya‘nī bularuñ kanmağlığı kadrinçe ola nitekim ḥadīste gelür ḥaḳḳ te‘ālā (5) uçmaḳ ehlinüñ birisinüñ ileyine indi yüz ṭabaḳ ḥon ve bir bi-āhir birinüñ rengi (6) ve lezzeti bir dürlü ve daḥı ol bir kişiye şol kadar kuvvet iştihā vère kim mecmū‘ı (7) yeye ve ardınca kadeḥler şarāben ṭahūr getüreler içüreler nitekim bir yerde dedi (8) وَسَقَّيْنَاهُمْ رُبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا ve bir niçelerüñ eline şarāb gılman ve vildān (9) vère ve bir nicelerin eline ḥaḳḳ te‘ālā kendi dest-i kudretiyile verekim kadeḥler (10) görine ammā kim getürdügi bilinmeye kadeḥler kendüler geleler لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا (11) ya‘nī uçmaḳ ehli ebedī yalan söz işitmeye جَزَاءَ مَنْ رَزَقَهُ عَطَاءَ حِسَابًا (12) ya‘nī bu ni‘metler ve eylükler yā muḥammed senüñ taṇruñdan (13) uçmaḳ ehline çok ve yetüt ve tamām cezā ve baḥşışdür bir niçeler eyitdiler ‘ivaż (14) ve cezādur ol eyü ‘ameller kadrince رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنُ (15) ya‘nī kim senüñ taṇrınuñ yā muḥammed gökler ve yerler taṇrısıdur daḥı her ne kim (16) ol ikinüñ arasında varısa kamusunuñ raḥmānıdur لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا (17) eyitdi kimse içün şefā‘at eylemege mālīk olmayalar meger kim raḥmān taṇrı

[45/a]

(1) destür vère şefā'at eylemege صَفَا وَالْمَلَائِكَةُ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ ya'nī ol gün kim (2) feriştelere şaf şaf duralar 'ulemā ihtilāf kılmışlardır kim rūḥ ne nesnedür ḥadīs kıldı (3) bize ibrahīm ve mücāhid 'abbāsdan kim eyitdi cühūdlardan bir bölük kavm geldiler taḥrī (4) resūline eyitdiler bize ḥaber vērgil kim rūḥ ne nesnedür resūl eyitdi ḥaḳḳ te'ālā (5) çerilerden bir çeridür feriştelere degildür başları ve elleri ve ayakları var ta'ām yerler (6) ibni 'abbās rūḥ cümle feriştelere büyük gevdelülerdür ḥadīs kıldı bize şābit (7) ve ebū ḥamza ve 'āmirden ve 'alḳamadan ve ibni mes'ūddan kim eyitdiler rūḥ bir feriştedür (8) göklerden ve yerlerden ve kamu ferişte uludur ve dördüncü kat gökdedür her bir (9) gün içinde on iki bin kez tesbīḥ okur ve anuḡ her tesbīḥinden ḥaḳḳ (10) te'ālā bir ferişte yaradur tā kıyāmete deḡin ve ol rūḥ adlu ferişte kıyāmet (11) gününde başına bir şaf olub gele ve gērü kalan feriştelere bir şaf (12) olalar şa'bī ve ḡaḡḡāk eyitdiler rūḥ dedükleri cebrā'īldür ve ḡaḡı bir (13) rivāyetde gelür kim 'arṡuḡ saḡ yanında nūrdan bir ırmaḡ vardur (14) yēdi deḡiz ululuḡınca cebrā'īl her seher vaktinde ol ırmaḡa girür (15) yunur pes cebrā'īlün nūrına nūr ve görkine görk ve ululuḡına ululuḡ ḡatılır (16) andan ol ırmaḡdan çıkar silkinür ḡanatlarından her ḡatre kim damlar ḥaḳḳ te'ālā (17) bir ferişte yaradır ol feriştelere her gün yētmış bin ferişte beytü'l-ma'mūriye

[45/b]

(1) gider ve yētmış bin ferişte ka'beye gider tā kıyāmete deḡin mecmū'ı cebrā'īl ḥaḳḳ te'ālā (2) ḡazretinden durmuşdur heybetinden ditrer her bir ditremekden yüz bin ferişte (3) yaradılır cebrā'īl şūretinde ve ol feriştelere şaf baḡlayub dururlar başlarını (4) aṡaḡa dutmuşlar her ḡaçankim bulara destür vērse gerek kim söyleyeler sözleri (5) bu olur kim صَفَا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ (6) يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ ḥaḳḳ te'ālā ente nitekim

mücāhid eyitdi rūḥ bir qavmdur (7) ādem oqlanı ūretinde yerler ve iēerler ebū ūaliḥ eydūr rūḥ bir ḥalkdur (8) ādem oqlanlarına beḡzer velākin ādem degildūr ḥasan ve ḳatāde eyitdiler bular ādem (9) oqlanıdur ḳatāde eydūr bu ūol nesne nelerdendūr kim ibni ‘abbās gizler idi ḥalka (10) ḥiē eyitmez idi mūcāhid rivāyet ḳıldı ibni ‘abbāsdan kim eyitdi rūḥ ḥaḳḳ te‘ālānuḡ (11) maḥlūḳıdır bularuḡ ūureti ādem oqlanı ūureti ūzerinedūr gōkden (12) niē kim ferīūteler inerler anlaruḡ birisi bile iner ‘aṭiyye rivāyet ḳılır (13) ibni ‘abbāsdan kim rūḥ dēdūgi ādem oqlanlarınuḡ cānıdur iki kez ūūr urılmaḳ (14) arasında ferīūtelerile bile ūlūrler cānlar gevdelerine gērū girmekden ūōḡdin (15) ibni zeyd eydūr atam eydūvērirdi kim rūḥ dēdūgi ḳurāndur nitekim buyurdi وَكَذَٰلِكَ (16) ya‘nī ḳıyāmet gūninde ferīūteler (17) ūaf duralar ḥiē ūōylemeyeler لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَتَىٰ لَهُ الرُّحْمَنُ

[46/a]

(1) ya‘nī ḥaḳḳ te‘ālā kime destūr verūr ūyle ūōyleye ve anuḡ (2) ūōyledūgi ūevāb ola ya‘nī ḥaḳḳ ūōzin ūōyleye ve anlar kim dūnyāda eyū ‘amel (3) ḳılıḡ ūla ūla ūōyleye ḥadīs ḳıldı bize ebū mu‘āviye ebū ḥālidden (4) ve ebū ūaliḥden kim eyitdi ferīūteler ūaf ūaf durıēaḳ ḥaḳḳ te‘ālā (5) destūr vērdūgi ol ḳiūiler olalar kim dūnyāda lā ilāhe illāllāh muḥammed (6) resūlullāh ذَٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ ya‘nī ḳıyāmet gūni ḥaḳḳ gūnūdūr olacaḡı gerēekdir (7) ūek ve ūūbhe yoḳdur āmennā ve ūaddaknā bihi her kim bu ūōze ūek getūrse (8) inanmasa muṭlaē kāfir olur ḳatli vācib olur رَبِّهِ مَنَابَا ya‘nī ol (9) ḳıyāmet gūni ḥaḳḳ gūndūr pes her kim dilerse allāhdan yaḡa anuḡ (10) ṭā‘atına yol dutsun ya‘nī biz ḳōḳutuḡ (11) ūiūi yaḳın ‘azābıla ya‘nī va‘de ḳılduē size yaḳın ‘azābı gōsterven dēyū (12) ya‘nī ḳıyāmet gūnūni bir niēeler eyitdiler ‘azāb dēdūgi bedir ḡazāsında bular ḳırılmaḳ (13) idi مَا قَدَّمْتُ يَدَايَ ya‘nī ḳıyāmet gūninde ḳiūi her

ne kim (14) işlediyise bula eyüden ve yavuzdan ya'nî hayırdan şerden her ne kim ilerü (15) veribdisse bula ya'nî cezāsın göre كُنْتُ تُرَابًا (16) ya'nî dahı kâfirler ol vâkıt eydeler kim ey kâşkî biz dahı toprak olayduk (17) 'abdullâh ibni 'ömer eyitdi kaçan kıyâmet günü olsa yer çekile şol adım çekilür

[46/b]

(1) gibi hadîsde ve tefsîrde gelür kim haqq te'âlâ buyurdı bu yeri giderün bir ayruk (2) yer getüreler tâhir ve pâk kudüsde 'araşât anda dura aña mahşer dërler bu yeri (3) haqq te'âlâ ferîştelere buyura dört yanından çekeler büyüder meşelâ şuna benzer (4) ki bir zuvâle'i bir hatun kişi oklaguyıla niçe yararsa kim büyir şöyle büyüder (5) mecmû'ı âdem oğlanı ve cānavârlar ve dükeli hayvānçıklar ve cinnîler ve kuşlar ve deniz (6) cānavârları ve mecmû'ı yaradılmışlar kim dünyāya geldiler ve kendiler dükelisi şığışmağičün (7) pes haqq te'âlâ dükelini gerü yarada haqq te'âlâ kādî ola dükeli mahlûk (8) arasında kışâş buyura tâ ki biri birinden haqlı haqqın alalar şöyle kim (9) boynuzlu koyundan boynuzsuz koyun haqqın ala kim dünyāda anı süsmiş idi ve tâ (10) şuna degin kim yaz günlerinde kim uvaçuk üvezçükler bir yerde kaçasurken (11) nâgâh birinün kanadı birine dokunmuş olsa onun dahı haqqın alıvere zîrâ haqq te'âlâ (12) 'ādildir kimsenün haqqın kimsede komaz nitekim hikāyet içinde gelür ki bir gün (13) süleymân peygâmbir ibüklüce toyğara kaçadı ibücegine yapışub ilerü sürdi (14) ol kuşçağaz eyitdi yâ süleymân anğıl şol günkim ben dahı senün alnuñ (15) sacına yapışub yüzün üzerine süriyü süriyü haqq hazretine getürem dedi (16) böyle dese süleymân hayrân oldu ol kuşçağazı ayası içine alub (17) yüzün yüzine sürer idi helâllık diler idi imdi hem vâkı' hâl budur kim hîç kimsenün

[47/a]

(1) kimsenün kimsede ھاڭķķı ҡalmaz ün ھاł böyle olıcaķ ey zālimler ve ey ęāfiller (2) sizün ve bizüm ھاłimiz ne ola veyāhūd ھاżretde ne cevāb vērevüz ve ne yüzle (3) baķavuz ve bu muzlimler yüklerine ol elli biņ yıl miķdārında kim ayaęın durub řoru (4) ھیāb vēreler ol günde bizim ھاłimiz ne ola ve eger eyü ‘amelün var ise (5) ھاڭķ işlerine vēreler ve ey saņa ki ‘ameliņ bulunmaya anlaruņ ęünāhların senün (6) boynuņa yükledib seni řamuya ęönderüb anlara uçmaę vēreler ve ey (7) senün cānuņa pes furřat elde iken mazlūmdan ıraķ olıuņ kim pādiřāhımız (8) ‘ādildür bireęünün ھاڭķķı bireęüde ҡalmaz nitekim ھاđiřde ęelür server-i (9) enbiyā bir ęün řāhābelere řordı ve eyitdi kim ey benim yārenlerim sizün ҡatınızda (10) faķīr kimdür eyitdiler yā resūlallāh faķīr ya‘nī dervīř oldur kim anuņ (11) hīę nesnesi olmaya pes resūl ‘aleyhi’s-selām eyitdi bilünkim dervīř (12) oldur ki anuņ kıyāmet ęününde ھاڭķķ te‘ālā ھاżretine ęele dürlü dürlü řevāblar ile (13) ve dürlü dürlü eyü ‘ameller ile ve namāzlar ile ve zekātlar ve ھاccclar ile ve řadaķalar ve mescidler (14) ve köbriler ve sarāylar řevāblarıla ęele ammā bu aralıķda nięe zulumler ҡılmış ola (15) ve ھاķuņ üzerinde ok ok ھاķları ola kimini döęmiř ve kiminün ‘ırzın (16) ola ya‘nī yüzi řuyın dökmiř ola ve kiminün etin ekmiř ve ęaybetin (17) söylemiř ola veyā bühtān étmiř ola veyāhūd yavuz ęümān étmiř ola bu ھاڭķķ işleri

[47/b]

(1) mecmū‘ı ęeleler ھاڭķķ te‘ālā ھاżretinde ھاķlu ھاķķın isteyeler yaķasına yapıřalar da‘vā (2) édeler allāh ‘ādildür ‘ādil eyleye kimine namāzı müzdin ve kimine zekātı müzdin ve kimine vēricek (3) müzde bulunmaya ve kimine ھاcc müzdin vēreler ve kimine řadaķa müzdin vēreler ol bulunmayanlara (4) daķı anuņ ęünāhını anuņ boynuna yükledeler ya‘nī alımlunuņ ęünāhını borlunuņ (5) boynuna yükledeler daķı maķrūm ve

mağbūn oluban hōrlığıla tamuya süreler (6) ha fakīr oldurdu ne‘üzübillāhi min zālīke’l-
hāl imdi ey ‘azīz fırsat (7) elde iken şakınmak gerek inşā’allāh haqq te‘ālā dükeli
dōstlarına şaklaya (8) gērü tefsīre gelemüm çünkü maḥşer ehli bir yerde dirileler haqq
te‘ālā (9) mecmū‘ı hayvānçıklardan kışāş ala andan ḥiṭāb gele kim ey hayvānlar (10)
toprak oluḡ diye pes toprak olalar durdukları yerde ya’nī mişk (11) ve ‘anber olalar anı
göröcek kāfirler ey kāşkī nolaydı biz daḡı toprak (12) olayduḡ mücāhid eyitdi kıyāmet
gününde süsilen süsenden haqqın ala (13) muḳātil burunlu ve cengellü kuşlardan
çengelsiz kuşlar haqqın ala (14) muḳātil eyitdi haqq te‘ālā cānavārları ve kuşları ve
perrīlerden ve ādemlerden (15) ayruḡ nesne her nekim varısa kamusı dire pes ḥiṭāb
kılalar kim (16) taḡrunuz kimdür cevāb edeler kim raḥmānu’r-raḥīm bulara haḡlu haqqın
(17) aluvērdikden sonra haqq te‘ālā eyde kim ben sizi yaratdım ādem

[48/a]

(1) oḡlanlarına musaḡḡar kıldım dünyāda muṭī‘ edüñüz imdi gērü toprak oluḡ diye (2)
şolok sā‘at toprak olalar kaçan kāfirler anı görseler ārzū kılalar eydeler kim (3) ey kāşkī
dunyāda biz daḡı toḡuz ve it ve ayu olayduḡ ve rızkımız daḡı anlaruḡ rızkı (4) gibi olaydı
ve şimdiki hālde toprak olayduḡ tamuya girüp ‘azāb görmeyeydik (5) dēyeler ‘ikrime
eyitdi baḡa rivāyet erişdi kim geyik ve kamu dürlü cānavārlar kıyāmet (6) gününde kaçan
ādem oḡlanlarını uzun uzak ḡuşsa ve ḡayḡular içinde göreler (7) bir kezden eydeler kim
elḡamdülillāh biri sizçileyin kılmadı ne uçmak umarız (8) ve ne tamudan ḡorḡarız
dēyeler ḡadīs kıldı bize ya’ḡūb bin ‘abdullāh ve ca’fer (9) ve ubeyye eyitdiler kaçan
uçmak ehli uçmaḡa ve tamu ehli tamuya buyrılsa (10) kalan ümmetler daḡı ve cinnīlerin
mü’mínlerine eydeler kim gērü toprak oluḡ (11) oluk sā‘atde toprak olalar kaçan kāfirler
anı göricek eydeler kāşkī (12) biz daḡı toprak olayduḡ ebū’l-leys kavli daḡı budur ki

cinnîlerün mü'minleri (13) gërü toprak olalar 'ömer bin 'abdu'azîz eyitdi cinnîlerün mü'minleri uçmağun (14) yöresinde olalar içinde olmayalar ve işitdim ebû'l-kâsimdan kim eyitdi bir niçe (15) tefsîrlerde gördüm kâfir dedügi bu âyetde iblîs anuñın kim müfred lafzıla (16) getürdi cemî' lafzıla getürmedi eger mecmû'ı kâfir dileseydi kâfirün (17) diyeydi pes böyle olsa murâd bundan şeytân olur ve ol bundan ötürü

[48/b]

(1) ola kim iblîs 'aleyhi'l-la'ne âdemi 'ayıplardı kim topraktan yaradıldı deyü ve kendi (2) görüb ögeridi ben oddan yaradıldım od nûrânîdür ve ser-firâzdur toprak (3) mükedderdür ve hõrdur ve alçağdur pes kıyâmet gününde görse ki âdem peygâmbere ve anuñ (4) zürriyeti kim şevâb ve rahmet içinde müstağrak ya'nî gark olmuşlar ve kendü göre (5) ki 'azâb ve 'ikâb içinde pes ârzü kıla eyde kim kâşkî ben dahı toprak (6) olaydım bir niçe 'ulemâ eydür el-kâfirde elif lâm dahı istiğrâk-ı cins içindür mu'arref (7) bi'l-lâm olçağ mecmû'ı kâfirler murâd olur dükeli kâfirler demek olur سُورَةُ النَّازِعَاتِ (8) bu sürenün âyetleri küfîler kavlinde kırk altı âyettir ve başrîler (9) kavlinde kırk peş âyettür yüz yetmiş kelimedür üç yüz harfdür rivâyet çün (10) hazret-i risâlet mi'râcdan gërü döndi haqq te'âlâ hitâb kıldı kim ey (11) habîbim senün için ve dõstlarım için neler hazırladım var gör cebrâ'îl birle (12) hazret-i resûl sekiz uçmağı bir bir teferrüc kıldı pes firdevs-i â'lâyı (13) teferrüc ederken bir yeşil kûbe gördi ol kûbenün içinde dört ırmağ (14) çıkar biri südden ve biri baldan ve biri şudan ve biri süciden ne kadar ki (15) ol kûbeyi tolandı içine girecek yol bulmadı eyitdi ilâhî bu kûbenün (16) kilîdi kanı eyitdi kim ey benim habîbim ol kapunun dili senün ağzundadır (17) pes resûl eyitdi ol ne nesnedür haqq te'âlâ eyitdi anuñ dili بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

[49/a]

(1) böyle dedügi sâ'at ol kûbbe açıldı resûl 'aleyhi's-selâm (2) içeri girdi ol kûbbenün çevresine yazılmış gördi ki بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (3) çün bağıdı gördikim bismi mîminden bir ırmağ akar allâh hâsından ırmağ (4) akar rahmân mîminden ırmağ akar rahîm mîminden ırmağ akar pes (5) hağğ te'âlâ eyitdi yâ ahmed muştuluk olsun saña ve ümmetüne ki her kim ki şıdğıla (6) ve i'tikâd birle bir kez بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ dесе (7) bu dört ırmağdan anı kâdurmayunca cânın kabz eylemeyem dedi بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (8) وَأَلْتَأَزَعَاتٍ غَرْقًا bu vāv vāv-ı kâsemdir ya'nî hağğ te'âlâ and içeri eydür ki (9) çekiciler hağğıyüçün kim gark eyleyü çekerler ya'nî çekiciler hağğıyüçün garkân ya'nî çekmeklik (10) maşdardur ya'nî mef'ul-i şânî dağı dërler bir niçeler eydürler وَأَلْتَأَزَعَاتٍ dedügi (11) ol feriştelerdür kim âdem oğlanlarının cânların kabz eyler gevdelerinden çeker (12) bu rivâyet ebû şâlih ve 'a'iyye rivâyetidir ibni 'abbâsdan imâm-ı 'alî eyitdi ol (13) feriştelerdür kim kâfirler cânın çekerler melekü'l-mevt gelicek bunların (14) cânlarını tenlerinden çekeler her bir kıl dibinden ve dırnağları dibinden ve kâdemleri (15) altından çekerler pes melekü'l-mevt kâfirler cânını çeker şöyle kim çıkmâğı yakın (16) gelicek gerü gevdelerine döndürürler ya'nî kôpar şalıverirler ikileden çekerler (17) muğâtil eydür وَأَلْتَأَزَعَاتٍ dedügi melekü'l-mevt

[49/b]

(1) ve anuñ yârenleridür kim anuñla olur kâfirler cânın dartağlar şöyle kim bir çok (2) çengellü demür şiş bir çuval yaş yün içinde çeker gibi bir niçeler eydür (3) bir büyük kâba çaluyı bir yünlü koyunuñ yünine tölâsa dağı ol miskince koyunuñ (4) tüsi hep ol caluda kalur belki derisiyle ve etiyle bile yüzilür ol koyunuñ (5) niçe zağmet çekerse ol kâfirler şöyle zağmet çekerler bir niçeler eydürler bir kâba (6) çaluyı bir darçuk delükden

çeksele ne zahmet ile çıkarsa kâfirler cānı (7) daḥı eyle zahmetle çıkar saʿīd eydür
cānlar çekilür andan ğarḳ olur andan (8) andan tamuya bırağılur mücāhid eydür وَأَلْتَارِ عَاتٍ
dédügi oldur ki (9) cānlar çekilür süddī eydür ol cāndur kim çekilüb gögse gelür andan
(10) ğarḳ olur bir niçeler eyitdi وَأَلْتَارِ عَاتٍ oldur kim kâfirler cān dartmak (11) vaḳtinde
kendüyi ğarḳ olmuş görür ḥasan ve ḳatāde ve ḍaḥḥāk ve aḥfeş eyitdiler (12) وَأَلْتَارِ عَاتٍ
dédügi yıldızlardur kim doğmak vaḳtinde gök kıraḳında çekilür (13) çıkar andan tolanur
bir niçeler eydür وَأَلْتَارِ عَاتٍ dēyüb and içdügi (14) gāzīlerdür kim kâfirlere şu yaylara ğarḳ
olub çekerler yaʿnī (15) oḳlarını tamām atarlar وَالنَّاشِطَاتِ تَشُطُّ yaʿnī daḥı bağlayıcılar ḥaḳḳı
(16) çün dēyü ḥaḳḳ teʿālā and içer bu vāv vāv-ı kasemdir ʿabbās eydür وَالنَّاشِطَاتِ (17)
dédügi feriştelerdür kim müʾminler cānını ḳabz eylediler şöyle kim devenün dizi

[50/a]

(1) bağını şeşer gibi ve bir niceler eydirler kim ol müʾminler cānidur kim ölüm vaḳtinde
(2) çıkmaklığa sevinürler derler kim tēz çıḳa anlara ḳavıṣa ʿalī eydür وَالنَّاشِطَاتِ (3) dédügi
feriştele cānını bağlayub derisinden ve dırnaḳlarından etden ve siḳirlerinden (4) çekerler
tā ki ḳayḡu ve düşvārılık birle çıkarurlar ḳatāde ve aḥfeş eyitdiler وَالنَّاشِطَاتِ (5) dēyüb
and içdügi yıldızlarıdur ki gögün bir ḳaraḳından bir ḳaranına (6) varurlar وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا
bu vāv vāv-ı kasemdir yaʿnī daḥı yüziçiler ḥaḳḳıyüçünkim (7) yüzerler ʿalī eydür وَالسَّابِحَاتِ
dédügi ol feriştelerdür kim müʾminlerin (8) cānlarını ḳabz eylerler şuda yüzer gibi bir
vaḳit aṣāḡa ve bir vaḳit yukaru çıkar (9) pes müʾminlerin cānını yumuşaḳ çekerler andan
bir sāʿat ḳorlar ki (10) diḡlenür mücāhid eyitdi وَالسَّابِحَاتِ dédügi ol feriştelerdür ki gökden
(11) ivmeklige inerler bir niçeler eydürler وَالسَّابِحَاتِ dédügi ol gāzīle atlarıdur kim (12)
kâfirle ilinde segirdürler ḳatāde rivāyetinde وَالسَّابِحَاتِ dēyüb and (13) içdügi ol yüziçiler
ḥaḳḳıyüçün kim dédügi ay ve güneş ve yıldızlardur ki (14) felekde yüzerler nitekim ḥaḳḳ

te‘ālā buyurur فَلَاكِ يَسْبَحُونَ ‘aṭā (15) eyitdi ol gemilerdür ki denizde yüzerler فَالسَّابِقَاتِ (16) سَبَقًا ya‘nī pes ol öñürdiciler haqqıyıçünkim öñürdürler mücāhid ve ebū revaḵ (17) eyitdiler فَالسَّابِقَاتِ dedügi ādem oğlanlarıdur kim ḥayra eyü ‘amellere öñürdürler

[50/b]

(1) muḳātil eyitdi ol feriştelerdür ki mü‘minler cānını uçmağa iletmege iverler (2) ve öñürdürler ibn-i mes‘ūd eyitdi فَالسَّابِقَاتِ dedügi ol mü‘minlerin cānıdur ki (3) cān almağa gelen feriştelere karşı durmağa öñürdürler anuñçün kim ni‘met (4) ve rāḥat ve raḥmet göstermişlerdi haqq te‘ālā dīzārına müştāk olub (5) öñürdürler ‘aṭā eyitdi فَالسَّابِقَاتِ dedügi ol gāzīler atlarıdur kim segirdim (6) vaḳtinde bir birin öñürdürler ḳatāde eyitdi ol yıldızlardur kim seyr içinde bir birin (7) öñürdüler فَالْمُنْدِرَاتِ أَمْرًا ya‘nī pes ol tedbīr eyleciler ve işler düziciler (8) ya‘nī anlar feriştelerdür ḥadīs kıldı a‘meş ‘amr bin murrenden ve ‘abdurrahmān (9) sābiṭden kim eyitdiler dünyānuñ işini haqq te‘ālā dört ferişteye ısmarladı kim (10) anlar tertīb edüb dünyānuñ aḥvālını düzerler ya‘nī cebrā’īl ve mīkā’īl (11) ve isrāfīl ve ‘azrā’īldür ‘aleyhimü’s-selām ammā cebrā’īl yellere ve çerilere (12) müvekkeldür ve mīkā’īl isrāfīl mīkā’īl yağmurlara ve otlara ve yemişlere (13) ve rızqlara müvekkeldür ammā bu üç zikir olunan feriştelere işi ve buyruğı andur (14) ammā ‘azrā’īl cānlar ḳabz eylemege müvekkeldür ammā bu aḳsāmuñ cevābı maḍmardur (15) taḳdīr budur kim لَتُبْعَثُنَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ya‘nī fülān haqqı elbetde elbetde ḳopar (16) biz sizi ḳıyāmet gününde hem lām te’kiddür ve hem nūn nūn müṣaḳḳaledür (17) ma‘nāsı elbetde elbetde demek olur يَوْمَ تَرْجَفُ الرَّاجِفَةُ ya‘nī ol gün

[51/a]

(1) ditreyici ditreye ve ol oldur ki evvel şūr urılacak kamu nesne anuñ hıc (2) heybetinden ditremeyince ölmeye تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ ya'nī enüñ şonınca ikinci kez şūr urula (3) ya'nī iki şūr arasında kırk yıl geçe katāde eydür ol iki şūr dēdigi (4) iki kez haykırmakdur ya'nī şayha evvelinde haqq te'ālānuñ destūrıla dükeli (5) nesneyi öldüre ve ikinci şayha urılacak gerü dükeli nesneler dirile (6) mücāhid eyitdi تَرَجُّفُ الرَّاجِفَةِ dēdügi şol gündür kim tağlar ditreye (7) تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ ya'nī enüñ şonınca gökleri yarıla pes yerler ve tağlar (8) ve yerler ve gökler pāre pāre olalar 'aṭā kavlinde eydür rācife dēdügi (9) kıyāmetdür rivāyet kılındı sufyan-ı tevridden ve 'abdullāhdan kim eyitdiler (10) kaçan kim geçinüñ rub' geçe yā şülüs geçe resül hāzreti dururdu ve ehline (11) endürdi kim ey ādem anuñ allāh dēridi جَاءَتْ الرَّاجِفَةُ تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ (12) ya'nī ölüm geldi ölüm geldi 'ulemā eydürler ki haqq te'ālā bu sūrede (13) dükeli andlar içdügi şunuñ oda kim bir niçeler gürdan kopmağa inanmadılar (14) pes haqq te'ālā andı içdi eyitdi bu kamu and içdükim nesneler (15) haqqıyıçün kim gürdan kopasız ve şoru ve hisāb vėresisiz قُلُوبٌ (16) يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ ya'nī ol şūr urulub hālāyık gürdan kopduğı günde (17) gönüller korkulu ola mücāhid eyitdi gönüller yerinden ayrıla mūrīç

[51/b]

(1) eyitdi gönüller tar ola kurtubī eyitdi gönüller ağır ve şağır ola müberred eyitdi (2) gönüller ditreye ve dolanmaya أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ ya'nī ol gönüllerin gözleri (3) yavlağ alçağ ve korkulu ola الْحَافِرَةِ فِي يَقُولُونَ أَيْنَا لَمَرْدُودُونَ ya'nī kaçan mekke (4) müşriklerine ya'nī kāfirlerine eydilse kim siz gürdan kopası siz hisāb (5) ve 'azāb göresi siz ol kāfirler eydürlerdi kim ya'nī biz gerü evvelki hālimüze (6) mi dōnevüz ve gerü diri mi olavuz dərler idi hasan eydür أَيْنَا لَمَرْدُودُونَ (7) فِي الْحَافِرَةِ dēdügi ya'nī gerü dünyāya dōnevüz mi

öldüğümüzden sonra (8) kim süñüklerümüz çürkiye dedim ola anuñ içinden yelleri geçe
gerü dirilevüz mi (9) eger böyle olasıysa kim gerü biz gürdan kopavuz gerü dirilevüz
zehī (10) ziyānlu dönmek ve zehī mağbūnluk bize dērler هُمْ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ
(11) فَلَأَمَّا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ هُمْ بِالْأَمْرِ بِالْأَمْرِ هُمْ بِالْأَمْرِ بِالْأَمْرِ
hakk te‘ālā eydür yā muḥammed bir kez ki şūr urıla katı ün işidile (12) bular
kamusı yerün qarnında iken yerün üzerine çıkalar pes sāhira dedügi (13) yeryüzidür
hadiş kıldı bize ḥammād ebū sināndan ki sāhira dedügi ya‘nī (14) beytü’l-muḥaddes
kıtında bir tağ varıdı bulınalar rivāyet kıldı velīdīn (15) müslim ‘oşmān bin ebū ‘ātikden
kim eyitdi sāhira dedügi ḥusbān tağıyla (16) erihā qal‘ası arasında kapuvālar ve ol yeri
hakk te‘ālā nite dilerse çeke ve genide (17) kim ‘araşāt kavmi dūkelisi şığışa sufyān tevri
sāhira dedügi

[52/a]

(1) şāmda bir yerdür هَلْ أَتَيْتُكَ حَدِيثُ مُوسَى hel bunda bi-ma‘nī kaderdür yā muḥammed bayık
(2) saña geldi mūsā ḥaberi ki إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْمُقَدَّسِ طَوًى ya‘nī kaçan kim (3) mūsā tañrısı ol
arı dere de tūr tağı dibinde nidā kıldı kim اِذْهَبْ طَعًى (4) ya‘nī vargıl fir‘avna
kim ol yavlaḳ azdı فَقُلْ إِلَى أَنْ تَرَكَى (5) pes eyitgil aña kim göñlün var mı kim
müslimān olasın (6) ve günāh çerkinden ve ma‘şiyet tozından arınasın ve allāhı añasın
ve ben seni (7) tañrıdan yaña kulavuzlayam ve toğrı yol gösterem nitekim eyitdi وَأَهْدِيكَ
(8) إِلَى رَبِّكَ فَتَحْشَى ya‘nī ben seni doğrı yola kulağuzlayam seni tañrıdan (9) yaña kim tā
anuñ ‘azābından qorqasın ve müslimān olasın uçmağa varasın (10) rivāyet kıldı
‘abdullāh ebū bekirden kim eyitdi kaçan hakk te‘ālā mūsā fir‘avna (11) veribdi ve eyitdi
vargıl fir‘avnı islām dīnine kığırğıl ammā ol müslimān (12) olacaḳ degildir pes yā mūsā
eyitdi ilāhī nite varayınkim bilürsın ol müslimān olacaḳ degildür pes hakk te‘ālā cebrā‘ilī
göndürdü ki yā mūsā (13) sen buyruğım dutğıl ötesin qoğıl çünki da‘vet ve icabet (14)

yā kabūl na kabūl yā mūsā nitekim günler içinde niçe biñ biñ (15) ferişter benim takdīrim ‘ilmiñ bilmek isterler hergiz bilmez lemerser gerdān dūrürler (16) bir niçe tefsīrde gelür eyitdi yā mūsā (17) çünkü fir‘avna varasın hāmānıla

[52/b]

(1) fir‘avna yumşak söyle olmaya kim katı söyleyesin nitekim eyitdi قَوْلًا لِّئِنَّا (2) قَوْلًا لَهُ pes nitekim bağıdād ‘ālimlerinden hikāyetde gelür laṭīfe bir gün (3) bir vā‘iz ḥalīfe zamānında bağıdād şehirde minbere çıkub va‘z eydürdi (4) ḥalīfe karşı şol kadar katı söyleri ve ta‘nlar ètdi kim ey zālimler (5) siz şöylesiz ve uş böylesiz dēr idi ḥalīfe katlanmadı eyitdi (6) ey kişi ḥaqq te‘ālā senden ‘ālim ve benden zālime vèribdi ve eyitdi kim fe kūlā lehu kavlen leyyinen dèdi (7) vā‘iz bunı işitdi kim epsem oldu قَارِيَهُ الْآيَةِ (8) ya‘nī pes mūsā vardı fir‘avna ol nişānları gösterdi (9) ya‘nī ol nişānlar ki tokuz mu‘cize ètdi bir bir beyān kılayım biri ‘aşādur ki (10) kuru ağaçdı yere bırağur idi bir ulu ejderhā olurdu ve biri daḥı mūsā (11) elin yaḡına çeker idi ve gèrü çıkarıçak aḡ nūr gibi çıkardı şöyle (12) kim gözler kamaşur idi bakamazlar idi ve ayuñ ve güneşüñ nūrı ḥayra olurdu (13) ve biri tūfān idi ve biri çekirge idi ve birisi buğday bitı idi (14) ve birisi kurbaga idi ve yèdincisi şoğan olmağıdı ve biri daḥı kızılık idi (15) tokuzuncısı ġarḡ idi ya‘nī kışşa buydı kim ḥaqq te‘ālā mūsāya vahy (16) ètdi kim fir‘avna vara dīne da‘vet ède mūsā eyitdi ilāhī karındaşım hārūnı (17) bile қоşkim ol sözde benden faşīhraḡdır nitekim هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي ve daḥı

[53/a]

(1) eyitdi قَوْلِي وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ (2) رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي وَاخْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي يَفْقَهُو eyitdi (3) أَهْلِي هَارُونَ أَجَى أَشَدُّ بِهِ أَرْبَى وَأَشْرَكُهُ pes mūsā ‘aleyhi’s-selām münacāt kıldı eyitdi

ilāhī benim (4) gönlümü genç kıl daḥı geñez kılınur daḥı dilimden bu bağı gider ya'nī (5) mūsā peltek idi oğlanken dilinüñ uçına od degmiş idi kışşası (6) meşhürdur kim fir'avnuñ şaḳalına yapışdı fir'avn kaçdı dēdi ki bunı (7) öldürün şimdiden böyle küstāhlık ēder dēdi pes ḳatındağı vezīrlere eyitdiler (8) bu ne bilsün daḥı oğlandur eyüden ve yavuzdan fark ētmez dēdiler böyle (9) olsa eyitdiler böyle ēdügin neden bilevüz eyitdiler bir tepsiye kıızıl ḳor ḳoyun (10) ve bir tebsiye kıızıl altun ḳoyun eger ḳorı ḳoyub altuna şunası olursa (11) bilevüz 'aḳıl vardur öldüresin ve eger altunı ḳoyub ḳora al şunarsa (12) ma'zūrdur pes vardılar getürdiler mūsā diledikim elin altuna şuna ḥaḳḳ te'ālā (13) cebrā'īli vēribdi mūsānuñ elini ḳora şokdı çün parmağı göyündi (14) ağızına şokdı dili ucu göyündi andan öturi lüknet pes kıldıkim şimdi (15) biregünün bir parmağı bir nesne yaḳsa yā bir taş altında ḳalsa yā bir zaḥmet ērişse (16) derḥāl ağızına şoḳarlar gērü tefsīre geledüm ve daḥı ḳardaşım hārūnı baña vezīr (17) kıl ya'nī benümle bile ḳoşkim anuñıla ḳuvvet duta biz daḥı benim emrümde

[53/b]

(1) anı baña şerīk kıl ya'nī anı daḥı peygāmbere kıl pes ḥaḳḳ te'ālā eyitdi yā mūsā (2) sen mışra var ḳardaşuñ hārūnı saña ḳavışdurum niçe yıl idi kim mışra (3) kılmışdı mūsā fir'avun ḳorḳusından kaçub medīneye gelmişdi şa'yet peygāmbere (4) ḳatına gelüb çobanlık ēderdi ḥikāyeti meşhürdur firāk ağısı mūsā (5) 'aleyhi's-selāmuñ cānına kār ētmişdi pes ḥaḳḳ te'ālā buyurdu ki yā mūsā (6) mışra var saña ḳarındaşuñ hārūnı ḳavuşdıram el-ḳışşa çün mūsā mışır (7) ḳapusına geldi ḳardaşı hārūnıla buluşdı ḥikāyetini bir bir eydivērelim buluşıb (8) şād oldılar fir'avnuñ sarāyına geldiler taḡrıya da'vet kıldılar fir'avn buları (9) göricek ḳorḳdı eyitdiler eger ḥaḳḳ peygāmbere iseñüz mu'cizāt gösterün mūsā (10) elinden 'aşasını yere bıraḳdı fi'l-ḥāl bir büyük ejderhā oldı

dört (11) ayağı üzerine tırdı kıyruğun urub kışğırdı ağzın açdı (12) ekelinün birisi sarāyuñ sakfında belki dağı yukaru idi faṣīḥ diliyle eyitdi (13) yā fir‘avn tēz īmāña gel yohsa seni ve işbu sarāyuñيُؤَدِّرِينَ (14) أَتَّبَاعُكَ dedi pes fir‘avn korkdı ditremek dutdı ve eyitdi (15) yā mūsā ejderhāñı dur dēyü amān diledi çün mūsā elini şundı (16) ol ejderhā gerü ‘aşā olub mūsānuñ eline geldi fir‘avuñ bir vezīri (17) var idi adı hāmān idi ol vaķit anda yoğıdı çün ol vezīr geldi

[54/a]

(1) fir‘avn kışşa dēyü vērđi kim bizi tañrıya da‘vet ētdi niçe ēdelim (2) dēyü tañışdı pes hāmān eyitdi ben seni ‘aķıllu şanırdım sen hūd (3) ki eblehlerden imişsin bunça yıldır kim dükeli mışır vilāyeti şaňa taparlar (4) şimdi sen ayruķ kimesneye mi taparsıñ ya‘nī tañrının ķavlimi (5) olursın dedi böyle dese fir‘avn eyitdi yā mūsā dutmazın dedi (6) pes mūsā elin ķoynuna şokdı gerü çıkardı gördiler kim aķpāk nūr (7) olmış gözleri ķamaşdı bu mu‘cizātı dağı gördiler gerü inanmadılar (8) andan sonra biriyle va‘de eylediler tā kim fir‘avn dağı cāzūlarını (9) derdi uzun uzun ipler düzdiler içleri ķovuk içine zīveler ķodılar (10) tā ki yüz yigirmi deve yükü ip cem‘ ētdiler tā ol va‘de ētdükleri (11) güne degin çün ol gün oldı heb mecmū‘ını meydāna getürdiler döktiler (12) mecmū‘ı ḥalāyık derildiler nitekim ḥaķķ te‘ālā buyurur الْرَّيْنَةَ يَوْمَ الْمُعْذِكُمْ (13) وَأَنْ يُحْشَرُ النَّاسَ (13) قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمَ الرَّيْنَةِ duḥḥan andan mūsā hārūn geldiler fir‘avn bir yüce (14) köşķ yapırmışdı ehlile evlādıla andan baķardı mūsā (15) eyitdi sen mi birağursın ben mi birağayın fir‘avn eyitdi yā mūsā (16) ‘aşānı biraķ tā ki görelim ķağısı ğālib gelür ol iplere çün güneş (17) issi geçdi yılan gibi ķarçaşmağa başladılar zīrā içi zīvelü idi

[54/b]

(1) bir birine tolaşdı çün mūsā ‘aşāsın bıraқdı ‘aşā gērü ejderhā (2) oldu ol ipleri yutdı birin kıomadı buğur fir‘avnuñ köşkine Һamle kııldı (3) fir‘avn feryād édüb amān diledi fir‘avnuñ cāzūları meydāna hāzır (4) olmuşlardı dükeli ĩmāna geldiler ammā evvel ol cāzūlar and içerlerdi (5) fir‘avn ‘uzātī haқkıyıçün biz gālibiz dērler idi وَأَقَالُوبِعِزَّةَ فِرْعَوْنَ إِنَّا بَرَبِّ مُوسَى (7) فَأَلَوْا أَمَّا (6) لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ çün bu mu‘cizātı gördiler parmak kıaldırıp eyitdiler dediler ya‘nī ĩmān getürdük mūsā ile hārūn taңrısına (8) dediler pes fir‘avn kaқdı eyitdi ya‘nī benden artuğa mı Һaparsız elbetde (9) elbetde ben sizüñ elünüñ Һilāfindan kesem Һilāfindan kesem dēmek (10) olur kim eger sağ elünüñ kesersem şol ayağunuz bile kesem ve eger (11) şol elünüñ kesersem sağ ayağunuz bile kesem dēmek olur ve dağı (12) sizi Һurmā ağacına aşı koyam elbette nitekim haққ te‘ālā Һaber vērür (13) لَا قُطْعَنٌ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلُكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَا صَلْبَيْكُمْ فِي جُدُوعِ النَّحْلِ (14) pes bunlar eyitdiler hiç kıorkmazuz ve uşmazuz ne kıadar kim belā edesi ölürsek (15) dīnümüzden dönmeziz dediler nitekim haққ te‘ālā Һaber vērdi لَا ضَيْرَ إِنَّا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ (16) rivāyetde gelmişdür kim ol günki fir‘avn bu heybeti (17) gördi kıorқdı kıorқusından üç yüz kez içi geçdi

[55/a]

(1) andan feryād kııldılar amān dilediler mūsā gērü elini ‘aşāya şundı hemān bir kıurıca (2) ağac olub eline geldi gērü eyitdiler vāy zehī cāzūsın dediler ĩmān getürmediler (3) andan mūsā du‘ā kııldı haққ te‘ālā tūfān vērıbdı ya‘nī tūfān dedüğü (4) oldur kim tamām bir hafta yağmur yağdı hergiz aralanmadı yollar kesildi mışruñ (5) şoқақları deñiz gibi oldu şöyle oldıkim mışruñ islive şehrini (6) tamām şu dutdı şöyle şandılar kim mecmū‘ı dūnyāyı şu dutdı (7) feryād édüb mūsadan āmān dilerler idi haққ te‘ālā (8) bu yalanı benden gidericek olursa benī isrā‘īli saña vėrevüz kıaңaru (9) dērsek alagidesin ve dağı

saña ĩmān getürevüz dēdiler ol yağmur (10) dīñdi heb şular vardı nīl ırmağına girdi haqq te‘ālā yēl veribdi (11) ol yērleri qurutdı şol otlar ve ni‘metler ve çiçekler hāşıl oldu kim hīc (12) haddi yoğıdı pes bunlar eyitdiler bu nesneyi biz şer şanurduq (13) hayr imiş dēdiler ĩmān getürmediler gērü ‘āşī olub mūsāya (14) cāzūsın dēdiler mūsā gērü du‘ā kıldı haqq te‘ālā tūfānı (15) çekirge veribdi ol kadar çekirge geldi kim yēr gök (16) görünmezdi bunların ekinlerin ve tarlaların ve dağı bağların ve bağçelerin (17) yēdi şöyle yēdi kim kapqara eyledi gērü feryād ēdüb āmān dilediler

[55/b]

(1) ve eyitdiler yā mūsā bu belāyı bizden gider saña ĩmān getürelim ve benī isrā‘īli (2) saña vērelim pes mūsā du‘ā kıldı haqq te‘ālā ol āfātı buladan getürdi (3) şöyle kim bir katı yēl çıkdı dūkelini deñize dōkdi çūnkim qurtuldılar (4) inanmadılar ĩmāna gelmediler mūsāya aldadılar tanışib eyitdiler (5) eger ekinlerimiz bağlarımız yēndise ne var anbārlarımız tolu toludur (6) zaḥīrelerimiz çok iki üç yıl yēter dönmeziz dēdiler ve eyitdiler yā mūsā (7) var elin deneki gelürse it dēdiler pes mūsā ‘aleyhi’s-selām gērü du‘ā (8) kıldı taḥıllarına ve anbārlarına bit düşdi heb dūkelini yēdi (9) gērü feryād ētdiler āmān dilediler çūn mūsā āmān vērdi du‘ā kıldı (10) haqq te‘ālā bir issi yēl veribdi ol bitleri heb yaqdı çūn (11) qurtuldılar gērü inanmadılar cāzūsın dēdiler pes mūsā gērü du‘ā (12) kıldı nīl ırmağından şol kadar qurbağa çıkdı ki mısıruñ şoqaqları (13) ve evleri ve köşkeri ve sarāyları toldı şöyle öterlerdi kim qulaqları (14) dutulurdu birbirinün sözüni işitmezlerdi eger birisi birisine söz (15) söylemek dilese ağızını kulağına ururdu üni varınca çağırurdu (16) andan işidürdi rivāyetde gelür ki eger birisi yatsa üzerine şol (17) kadar qurbağa üşerdi basardı kim altından çıkmazdı tā hattā kişi

[56/a]

(1) ölürdi yedi arşun miqdârı üzerine kurbaga yığılurdu gece ve gündüz (2) rāhatlıkları kalmadı ‘aciz kıldılar gördiler çäre yok feryād édüb (3) āmān dilediler mūsā gērü du‘ā kıldı gērü ol kurbagalar mecmū‘ı (4) nīl döküldi çün bular bu belādan kurtuldılar gērü (5) dönmediler cāzūsın dēdiler mūsā gērü du‘ā kıldı ne kadar kim fir‘avn (6) kavminün kapaklı nesnelerinde ve kap kaçaklarında şu var ise kıbgızıl (7) kan oldu mūsā kavmi içerlerdi ve abdest alurlardı (8) ve tınların yurlardı ve aş pişirirlerdi ve her ne kaydları (9) var ise görürler idi bayağı şu idi fir‘avn kavmi nīlden (10) şu alurlardı hemān kim kaplarına koyarlar idi tāze kan olurdu (11) ne içebilürlerdi niçe gün katlandılar gördiler kim çäre yok (12) gērü feryād édüb āmān dilediler ve bir niçe rivāyetde gelür ki (13) yedi güne degin katlandılar gördiler çäre yok ol kandan içdiler (14) içenler helāk oldu çün gördiler ki çäre yok āmān (15) dilediler fir‘avn and dağı içdi mūsā taqrısına kim (16) bu belāyı birden keşf ēderse saña īmān getürevüz ve dağı beni (17) isrā’īl saña koşavuz pes mūsā du‘ā kıldı haqq te‘ālā

[56/b]

(1) ol belāyı bulardan def eyledi gērü şāfī oldu çünkim kurtıldılar (2) gērü dönmediler nitekim haqq te‘ālā kelām-ı kadīminde haber vērür (3) فَارْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ (4) وَالضَّفَادِعَ وَالْدَّمَ أَيَاتِ ya‘nī mütetabi‘ātin hasani başrı (5) ve sa‘īd ibni cübeyr rivāyet ētdiler ki her bir mu‘cizāt arasında bir ay (6) geçerdı kaçan mu‘cizāt görseler ol belā yedi gün dururdu (7) karşı bunlar eydürler idi kim (8) قَالُوا يَا مُوسَى ادْعِ لَنَا رَبَّكَ (9) عَنَّا الرَّجْرَجَ لَتُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَائِيلَ (10) لَئِنْ كُتِبَتْ ol belā gitse eydürlerdi kim (11) femā naḥnü leke mü‘minīne dērlerdi andan sonra buyruk geldi (12) mūsāya ki āyeti benī isrā’īl kavmine kim yarağ ētsünler yarın (13)

bizim bayramımız vardır dēyü altun ve gümüş ve ʔon ʔayı dilesünler firʕavnadan (13) ve anuñ ʔavminden alsunlar nitekim ʕadetdir ʔalk birbirinden (14) ʕariyet dilerler pes mūsā bu ʔaberi ʔavmine dēdi durdılar firʕavna (15) vardılar eyitdiler yā firʕavn yarın bizüm bayramımız vardır bize ʔıymetlü ʔonlar (16) vērün ve altun ve gümüş ve bezekler vērün dēdiler suʕāl eger eydürlerse (17) kim bayram yoğıdı ʔaçmak yarağın ēderlerdi niçün bayram dēdiler cevāb

[57/a]

(1) yalan degüldi zīrā ki düşmānlarıñ helāk olmağlığı hemān bayram olur (2) zīrā ki bayram günü şādlıqdan ve temāşadan ʕibāretdir bundan (3) biñ şādlık ve temāşā ʔanda ola kim firʕavn gibi tañrı düşmānı (4) ve dağı iki biñ kez ve iki kez yüz biñ düşmān helāk oldu (5) andan firʕavn buyurdi ʔazīne ʔabuların açdılar firʕavn eyitdi ne gerekse (6) alsunlar götüribildükleri ʔadar nice dēmek dēdi mūsāya ve ʔavmine (7) pes mūsā ʔavmıla girdiler ʔazīneden ne gerekse aldılar ve altundan (8) ve gümüş ve muraşşā bezlerden ve ʔıymetlü ʔonlardan aldılar pes mūsānuñ (9) ʔavmi dağı altı yüz biñ ve yetmiş biñ kişi idi pes cebraʕīl geldi (10) eyitdi yā mūsā eyit benī isrāʕīle degme bir evde bir oğlağ boğazlasunlar (11) ʔanın evleri ʔapusına durutsunlar bu nişān olsun бүдүн (12) ferişterler gelür ʔıbtīleriñ yaʕnī firʕavn ʔavminüñ oğlanlarınuñ (13) cānların alurlar tā bular taʕziyesine oturalar ki hīç bulardan birisi (14) benī isrāʕīli añmamağā sebep ola ve kendüler ʔaydı düşe çün (15) gēçe olıçak kim dükeli ʕālem ārām olalar yaʕnī ilk (16) uyğuda seğ benī isrāʕīli al mışırdan ʔıç nitekim buyurdi (17) فَاسْرُ بِعِبَادِي لَيْلًا إِنَّكُمْ مُّتَّبِعُونَ çün gēçe oldu

[57/b]

(1) mūsā buları şehirden çıkdı bunca ni‘metle ol gēçe āzīne gēcesiydi (2) çün benī isrā’īl mışırdan çıkub yüzlerini kılzüm denizine dutdılar (3) mūsā hārūnı ser-leşker kıldı ve kendüsi ardınca gitdi ve benī isrā’īl (4) ortada bir rivāyetde üç gün üç gēçe gitdiler andan fir‘avna haber (5) oldu çerisiyle ardılarına düşenbih gün kuşluk vaktinde yētdiler kılzüm (6) denizi katında bir niçe rivāyetde bunlar gitdiler şabāh fir‘avna (7) haber oldu fir‘avnı la‘īn eyitdi ya‘nī bu kavm bizden ve bizüm mālımız (8) ve tavarımız aldılar kaçdılar buların ardınca varalım hep dükelerini dutub (9) bağlayalım görelim ve öldürelim pes fir‘avn çerisi atlandılar fir‘avnuñ (10) on şubaşısı var idi her birinün yüz biñ eri var idi (11) ve fir‘avnuñ yēdi yüz biñ oğlanı var idi mecmū‘ı karalar gēyerlerdi (12) ve kara ata binerlerdi ya‘nī bular kapu oğlanlarıydı mışırdan çıkdılar (13) fir‘avn öñünce hāmān ardınca çün mūsā kılzüm denizine ērdi (14) fir‘avn dañı yētdi pes benī isrā’īl eyitdiler uş fir‘avn yētdi (15) dēdiler nitekim haqq te‘ālā haber vērür قَالَ أَصْحَابُ مُوسَى إِنَّا لَمُرْكُونَ (16) ya‘nī ēyitdiler yā mūsā bize yētdiler bizi helāk ēderler niçe kırtılavuz (17) öñümüzden deniz ve ardımızdan düşmān kōrkdılar bārī mışırda olduğımız

[58/a]

(1) yigrekdi dēdiler pes mūsā eyitdi سَيِّهْدِينَ (2) ya‘nī eyitdi haqq te‘ālā benümiledür baña yārī kılor ve yol göstericidir (3) tēz ola kim yol göstere ki baña nuşret va‘de kılmışdur pes mūsā (4) bu kelecide idi bir ün geldi ki اضْرِبْ إِلَى مُوسَى (5) فَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ اضْرِبْ (6) ya‘nī pes biz vahy ētdük mūsāya ki ‘aşānı denize ur çün (7) urdı deniz pāre pāre oldu havāya tağlar gibi yıgıldı on iki (8) yol oldu mūsā girün benī isrā’īl eyitdiler nice girelüm çökükdür (9) haqq te‘ālā luftından yēl vērđi ol şokaqları kırutdı (10) mūsā eyitdi girün niçe girelim kōrkarız birbirimizi göremeziz

pes (11) haqq te'ālā emir eyledi ol tağlar gibi yığılan şular delük delük (12) olub pençereler gibi müşebbek oldu tā ki birbirini gördiler (13) atları dağı görürlerdi çün mūsā kavmi girdiler denizin orta (14) yanına geçdiler fir'avn çerisi dağı erişdi haqq te'ālā emir (15) etti cebrā'ile ki tēz in uçmağdan bir aygırsak kırsak al derhāl (16) geldi aldı kim hızmıydı fir'avnun iline eşdi fir'avn bir kara aygıra (17) biner idi ol kırsak ardınca denize girdi fir'avn aygır başını

[58/b]

(1) yēnemedi çün fir'avn girdi ve bir ferişte geldi fir'avnun hācibleri (2) şüretinde çağırdı kim tağrınız gitdi siz neye durursız dēyüb bu kavmi (3) sürerdi bir niçeler kavlinde başını çekdi durdı yā hāmān ne kılalım (4) pes hāmān eyitdi kul kullığıla girdi seğ tağrılığınla geçmez misin (5) dedi fir'avn korkusından donısar idi cebrā'ıl (6) geldi ol kırsağı denize depdi fir'avn aygırını yēnemedi ardınca (7) girdi çün fir'avn gördi çavuşlar bir bir leşkeri sürdi şulu tolu (8) denize girdiler taşra bir atlu kalmadı dükeli girdiler meger hāmān (9) yalnız kaldı mışırdan yağa kaçdı nitekim haqq te'ālā haber vērür فَاتَّبَعَهُمْ (10) فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا ya'nī mūsā kavmiyle yol vērduk fir'avna (11) çerisiyle gark kılduk bir niçe rivāyetde gelür ki fir'avn ol arada diledi ki imāna (12) gele bir avuç balçık aldı cebrā'ıl ağzına urdı eyitdi ey mel'un şimdi (13) imān getürürsin öñden kanda idün dedi ol arada fir'avn (14) yazduğı bitı gösterdi gördi kim kendünün destı hağtıyla yazılmış (15) ne olacağın bildi اَلْاَنَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلَ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ (16) çün (16) fir'avn çerisi tamām denize girdiler hāmāndan artuğı haqq te'ālā denize (17) emir eyledi kavuşdı bir ırağa kopdı 'ālem gıriv bu toldı çihāna

[59/a]

(1) velvele düşdi benî isrâ'îli yâ mūsâ gözümüzle görmeyince inanmazız (2) pes mūsâ gözünüz ile görün dedi vardılar gördiler kim mevc (3) buları taşra balçığa çıkarırdı pes bular bilişlü bilişine çağırırdı (4) yâ fülân yâ fülân derlerdi ve وَأَعْرِضْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَ أَنْتُمْ تَنْظُرُونَ (5) ya'nî biz garğ eyledük fir'avn çerisiyile hâl budur siz budur (6) siz bakadurursız çün helâk oldılar cānları cehenneme vardı (7) hikāyetde gelür kim bir and içmişdi ki fir'avnuñ saķalından (8) köstek kılam dēyü andın yerine getürdi andan bu helâk olan (9) kavmüñ altundan ve gümüşden ve bezekden neleri var ise (10) şu taşra bıraķdı dükelerini aldılar öldiler illā hāmānı (11) isteyügördiler bulımadılar mūsā du'ā kıldı eyitdi ilāhî hāmān (12) kandadur nidā geldi kim hāmānı ayruķ nesne ile helâk kıldum andan sonra (13) benî isrâ'îl kırudan mışıra vardılar hāmānı gördiler kim gözsiz (14) olmuş bir dayaķ elinde ve bir tağarcuķ omuzında aç oldum (15) aç oldum mūsā eyitdi ilāhî senüñ kavlüñ haķdur hāmān helâk (16) olmaduķ pes nidā geldi kim yâ mūsâ fir'avnı bir kez ölüm gördi (17) bu günde biñ kez ölür çün mışıra geldiler ol helâk olan

[59/b]

(1) kavmiñ evlerini ve bağlarını bağçelerini dutdılar وَدُرُوعٍ وَمَقَامٍ (2) كَيْ تَرْكُومُنْ جَنَاتٍ وَغُيُوبٍ (3) su'āl eger şorsalar ki maķām-ı kerīm dedügi nedür cevāb oldur ki (4) mışırda yetmiş biñ konuķ evin yapmışdı niçe miskīnler ve dervīşler (5) ve ğarībler anda yemek yerlerdi pes haķķ te'ālā aña maķām-ı kerīm dedi (6) çün bu kavm bunda mütemekkin oldılar karar dutdılar pes gerü medīneye geldi (7) gördi kim hatunı iki kıız toğırmış büyümişler gördi kim koyun güderler (8) kırkar yaşına degmişdi andan hatunı aldı mışıra geldi anası (9) evinde biraz tırdı andan evin anası katında kodı ve kendüsi (10) tūr-ı sīnāya geldi kim haķķ te'ālā hażretiyle münācāt kıla

pes ھاڭڭ te‘ālā (11) emir eyledi rıdvāna kim benim kelīmim geliyor benim ile münacāt kılmağa (12) uçmağdan bir altun kürsī çıkar kim gevher ile ve yāķūt ve mercān (13) bezenmiş pes rıdvān bir muraşsa‘ kürsī getürdi anda ķodu kim mūsā (14) otura ķün mūsā geldi ol kürsī üzerinde oturdı ھاڭڭ te‘ālā (15) ھاẓretiyle münacāt eyledi eger mūsānıĝ ĝerü kalan kışşasın (16) şerh edersem söz uzar maķşuddan ırak düşeriz ĝerü tefsīre (17) geledüm وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ فَارِیْهُ الْاٰیٰتِ الْكُبْرٰی pes gösterdi mūsā

[60/a]

(1) ol ulu nişānları kim size taķrīr étđim ya‘nī ol toķuz mu‘cizāt fir‘avna (2) gösterdi fir‘avn aña inanmadı ya‘nī yalanladı īmān (3) getürmekden yüz döndürdi fesād işlere meşĝul oldu ثُمَّ اَدْبَرَیْسَعٰی (4) andan sonra fir‘avn müdbir oldu yaramaz yola dūrüşdi ya‘nī şeyṭān (5) yolına oldu فَحْشَرَفَنَادٰی pes ķavmin ķıĝırtdı اَعْلٰی (6) pes eyitdi ben sizün taņrıuuzvan benden yuķaru taņrı yokdur dēdi (7) estaĝfirullāh bir niceler eyitdiler اَنَا رَبُّكُمْ اَعْلٰی dēdüĝi oldur kim ya‘nī şanemler (8) ķamusı taņrılarınızdır ben ol şanemler taņrısıvan ben anlardan yüceyin (9) dēdüĝi olur فَآخَذَهُ اللّٰهُ نَكَالَ الْاٰخِرَةِ وَالْاَوَّلٰی ya‘nī pes ھاڭڭ te‘ālā (10) fir‘avnı dünyāda ve āḫiretde ‘azābıla dutdı ya‘nī ķınadı dünyāda ĝarķ (11) ile āḫiretde od ile ‘azābıla bir niceler eyitdiler fir‘avn iki kez taņrılık (12) da‘vāsın kıldı evvel eyitdi اِلٰهٍ غَيْرِیْ مَاعَمِلْتُ لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرِیْ ya‘nī benden (13) ayruk size hīĉ taņrı bilmezsin dēdi birisi daĝı bu idi kim ene rabbükümü’l-a‘lā (14) ya‘nī ben sizün yüce taņrınızvan bu iki sözün kırķ yıl oldu (15) andan pes ھاڭڭ te‘ālā fir‘avnı iki kez küfür söyledi anıĝķün iki (16) cihānda daĝı ‘azāb vērđi inne fī zālīke le ‘ibreten li men yaḫşā ya‘nī şol (17) fir‘avnuĝ helāk olmaĝlıĝı iķinde ‘ibret vardır allāhdan ķorķanlara

[60/b]

(1) ya'nī ey gūrdan kōpmağa ve kıyāmet (2) gününe inanmayanlar sizi yaratmak mı düşvārdur yohsa gögi yaratmak mı (3) ol ki gökleri yaratmağa güci yeter pādīšāh kādirdir güci yēter kim sizi (4) öldüğünüzden sonra gerü diri kıla رَفَعَ سَمَكُهَا ya'nī (5) ol tanrı gögi yaptı ve anuñ saķfı yüce kıldı ve düzdi kim anuñ (6) sınıuğı ve yaruğı ve egrisi yok düpdüz yarattı ve şeffāf kıldı (7) وَأَعْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحْيَهَا ve daħı ol gögün dünini kara geldi (8) ve gündüzünü nūrlu ve āşikāre kıldı وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحِيهَا ya'nī (9) andan yeri döşedi ibni 'abbās kavli budur ki yeri gökden (10) evvel yarattı pir pāre ammā döşemedi andan sonra döşedi ve yaydı (11) şol adım çeker gibi ibni 'ömer rivāyeti budur ki haķķ te'ālā evvel (12) ka'beyi yarattı dört diregün üzerine andan anı şu üzerine kōdı (13) dünyāyı yaratmazdan on bin yıl öndinden bu yeri ka'be altına (14) döşedi ve yaydı ve genişitdi وَمَزَّعَهَا مِنْهَا مَاءَهَا وَأَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا ya'nī (15) çıkardı yerden suyu ve daħı otlağı ya'nī çayırı ve çemeni nitekim (16) ādemün metā'ıdur ve ta'āmdur ol ikiden olur ya'nī otlar ve ağaçlar (17) ve dāneler ve daħı yemişler ve tahıllar ve yabraķlar ve avdānlar ve gēyesiler

[61/a]

(1) ammā od ağaçdan çıkar ve tuz şudan çıkar bu mecmū'ını sizün içün (2) ve yılķılarıñuz içün yerden çıkardı وَأَرْسَلَهَا فِيهَا الدَّجَالُ daħı (3) tağlar bu yer üzerine çökerdi ve mıh kıldı مَتَاعًا يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ ya'nī (5) vakti kim gelse kıyāmet günü (5) يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ ya'nī (6) hayırdan ve şerden işlediyise önüne getüreler ve anuñ cezāsın göre (7) وَبُرَزَتِ الْجَحِيمُ لِمَنْ يَرَى ya'nī daħı āşikāre ola caħīm şamusı (8) göreler وَالْحَيَاةِ الدُّنْيَا ya'nī pes her kim azdıyısı (9) ve dünyā dirligini āhıret dirligi üzerine yēgdise هِيَ الْمَأْوَى (10) pes caħīm şamusı anuñ maķāmı ve orunıdur

(12) وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ (11) وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ
korkdısıa nefsin ārzūlarından yıǵdısa ya‘nī gönül murādını yèrine (13) getürmeyüb
muḥālifet kıldısıa هِيَ الْمَأْوَىٰ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ (14) anuñ maḳāmı ve orunıdır يَسْأَلُونَكَ عَنْ
ya‘nī yā muḥammed saña şorarlār ise kıyāmetden kim kaçan kıpa
āşikāre ola dèyü (16) kim sen eydürsin bunlara ve andurursın ol kıyāmet kaçan kıpa
(17) ‘ilmi senüñ tañrıñ katındadır ol ‘ilimden senüñ katında nesne yokdur

[61/b]

(1) nitekim eyitdi رَبِّكَ مُتَّبِعُهَا إِلَىٰ رَبِّكَ مَتَّبِعُهَا (2) raḍıyallāhu ‘anhā eydürdi
ḥazreti risālet dā’im kıyāmeti añañ idi ve kaçan (3) kıpasını şorar idi nitekim eyitdi إِنَّمَا
ya‘nī yā muḥammed degülsin sen illā bir kıpudıcısın kıpānlara ve
kıyāmet (5) ḥaberin vèricisin inananlara ammā kıyāmet kaçan kıpasına senüñ ‘ilmüñ (6)
yokdur ya‘nī (7) şöyle kim anlar kıyāmeti gördükleri
gün şanalar kim dünyāda ḥiç olmadılar (8) ya‘nī eglenmediler illā bir aḥşāma veyā bir
kışluk kadar bir niçeler eydürler (9) gūrlarında yatmadılar illā bir aḥşāma degin veyā
bir kışluk miḳdārınca şöyle (10) şanalar kim evvelden bunda öldiler ḥiç dünyāyı
görmediler rivāyet ḥaḳḳ (11) geceyi gündüzi yigirmi dört sā‘at kıldı pes vaḳit namāzı
(12) bulara farz eyledi kim ol pes vaḳit namāzı sā‘at içinde kıllar (13) yigirmi dördüñ
beşi gitse on toḳuz ḳalur pes ḥazreti (14) ‘azze ismuhu bismi’llāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm on
toḳuz (15) ḥarf kıldı her kim ki bu on toḳuz ḥarfı vaḳīfe edinse ol toḳuz sā‘at (16) içinde
kılduğı günāhlarını bu ḥarfler ḥürmetine ‘afv kıla سُورَةُ عَبَسَ (17) bu sūre mekkede indi
yüz otuz üç kelimedir pes yüz üç ḥarfdür

[62/a]

(1) kırk âyetdir hadîs kıldı bize hārūn bin keşir ve zeyd eslem atasından (2) ebū āmādan ve ubeyye bin kaʿbdan kim ol eyitdi kim işitdim tanrı resūlinde (3) eyitdi her kim ʿabese sūresini okusa kıyāmet gününde yüzi (4) aydın ve nūrlu ola ʿaraşāta şādīlīgıla gele bismiʿllāhiʿr-raḥmāniʿr-raḥīm (5) عَبَسَ وَتَوَلَّى bu sūrenünj sebep-i nüzūli oldur ki resūl ḥazreti bir gün (6) oturub ʿutbe ve şeybe ve ebū cehil ve ʿabbās ʿabdūʿl-muṭṭalib (7) ve ümeyye bin ḥalef kim bular mekke kavminünj uluları ve reʿisleridir resūl (8) bulara kelecı idi vērürıdı buları ḥaḳḳ teʿālāya daʿvet (9) ederdi islāma geleler dēyü umardı bu aralıḳda nāgihān bir gözsız (10) içerü gırdı ve çağırıb eyitdi yā resūlallāhi ḥaḳḳ teʿālā (11) saḡa öğretdügi ʿilimden ḳurāndan yaʿnī baḡa daḡı öğretgil (12) ve beni okutḡıl dēdı ve şolḳadar söyledı ve çağırdı kim peygāمبر ḥazreti (13) yüzın burtardı ve ol gözsızden yüzını çevırdı göḡlınde eyitdi (14) eger buḡa meşḡūl olursam bu müşrikler eyıdeler kim bu muḡammed gözsızlere (15) ve ḳullara ve gērü ḳalmış kimesnelere uyarımış dēyeler bu maʿnıden ötürü (16) yüz dönderdigiçün ḥaḳḳ teʿālā ʿitāb ḳılub vērıbdı kim عَبَسَ (17) وَتَوَلَّى أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى yaʿnī muḡammed yüzın burtardı yüzın döndürdı

[62/b]

(1) ol gözsız aḡa geldügiçün ve ol gözsız idi ʿabdullāh bin şüreyḡı idi (2) andan şonḡra nice kim ol gözsız resūl ḳatına gelse anı aḡırlardı (3) eydürdı tanḡrım senden ötürü ʿitāb kıldı dēyüb anı ḡōş dutardı (4) ḡıç ḡācetiḡ var mı dēyü şorardı ve andan şonḡra resūl ḥazreti (5) ol gözsızı iki kez medīneyeʿ ḡalīfe kıldı kendüzı ḡazāya gitdi (6) zeyd eydür eger resūl kendüye gelen kelecıden nesne gizlese (7) bunı gizleyeydı kim ḥaḳḳ teʿālā bir gözsızden ötürı aḡa ʿitāb (8) étđı anı gizlemedi ḡalḳa eydiverdı وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ (9) يَزْكَى yā muḡammed saḡa tanḡrıḡ bildirmedi mi yaʿnī ne bildürdı (10) saḡa yā muḡammed bāşed

ki ol gözsiz müslimān ola ve yazuklarından (11) arına ve dahı buyurdı kim **أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ** ya'nī yā muḥammed her kim (12) bay ve māllu veyāḥūd ögüt duta ve ögüt aña ıışşı kıla **أَمَّا مَنْ أَسْتَعْنَىٰ** (13) ya'nī her kim baylu ve mālluyısa seņ sözünü (14) aña söylersin ve anuñ sözünü diñlersin ve her kim saña gele (15) ol tañrıdan korka ya'nī demek olur ki ol gözsizden (16) yüz döndürürsin ve andan gāfil olursın ve ayruğa meşğul (17) olursın yā muḥammed müslimān eylemek ve eylememek senüñ elünde degildür

[63/a]

(1) ammā senüñ üzerüñe oldur kim bizim ḥaberümüzizi bu ḥalāyıkā degüresin (2) nitekim buyurdı **يَا نَبِيَّ اللَّهِ مَا عَلَيْكَ إِلَّا يَزْكِي وَأَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَىٰ وَهُوَ يَخْشَىٰ** (3) ya'nī yā muḥammed imden gērü ayruk gibi iş (4) işlemegil ve iş seņ işledüğünleyin degüldür kim bay kâfirlere karşı (5) yüzün dönesin **كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ** ya'nī ḥaḥḳḳa ki işbu sözler (6) bir ögütdür muḳātil eyitdi kūr'ān āyetleri bir ögütdür **فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ** (7) ya'nī ḥaḥḳḳ te'ālā kullarından her kim dilerise işbu kūrānıla ögütlensün (8) muḳātil eydür her kim tañrı dilerise bu kūrānı aña aña anlada bu (9) kūrānıla ol ḥaḥḳḳ te'ālā diledügi kişi ögütlene **فِي صُحُفٍ مُّكَرَّمَةٍ** (10) ya'nī işbu kūrān āyetleri ağırlıklı nāmelerdür ya'nī nāmeler içindedür (11) ya'nī nāmeler içinde dēdügi ol levḥı'l-maḥfūzdur bir niçeler (12) eyitdi **صُحُفٍ مُّكَرَّمَةٍ** dēdügi geçmiş peygāamberler kitābıdır **مَرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ** (13) ya'nī işbu kūr'ān nāmesi arıdur ve uludur (14) ve yüksekdedür ve ol nāme yazıcılar elindedür ibni 'abbās ve mücāhid (15) eyitdiler ol yazıcılar ağırlıklı feriştelerdür bir niçeler eyitdi (16) ol yalavac feriştelerdür kim ḥaber degürürler vehep bin münebbih eyitdi (17) ol muḥammediñ yārenleridür kim **يَا نَبِيَّ اللَّهِ لَعْنَةُ الْإِنْسَانِ مَا أَكْفَرَهُ** ya'nī la'net gelsün

[63/b]

(1) kâfirlere zîrâ kim tañrısına ispâs sözdür râvî eydür ki ben işitdüm (2) selemiden ve selemî eydür işitdüm manşûrdan ve ‘abdullâhdan ve ol (3) eyitdi eşitdüm ebû'l-kâsımdan ve ol eyitdi işitdüm ‘aţâdan kim (4) eyitdi **فُقِلَ الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرَهُ** ya'nî âdem hayrât yolından yığıldı (5) toğrı yol istemek bilmemeginden ötürü haqq te‘âlâ va‘de (6) kıldığı nesneler göñline dölendüğinden ötürü muķâtil eyitdi (7) bu âyet ‘utbe bin ebî leheb haqqında indikim bunça çok ni‘met ve eylük (8) haqq te‘âlâ aña la‘net okudı eyitdi ki **فُقِلَ الْإِنْسَانُ** (9) ya'nî la‘net okudı eyitdi ki la‘net gelsün kâfire kim doğrı (10) bilürken ne nesne anı küfür üzerine dutdıkim allâh ispâs kılmağı (11) **ya'nî** haqq te‘âlâ âdemi ne nesneden yaratdı **مِنْ تُطْفَةِ** (12) **ya'nî** şol nuţfe şuyından yaratdı **فَقَدَرَهُ** andan kaderledikim (13) niçeden vücûda gele **تَمَّ السَّبِيلَ يَسْرَهُ** her bir kişiçün işiden ve (14) pişeden ne yaratdısa anı aña geñez kıldı ve kaderledi **تَمَّ** (15) **أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ** andan sonra ol âdemün cânını kabız eyledi sarây (16) issiyiken gür issi kıldı firrâ eyitdi **فَأَقْبَرَهُ** ya'nî mü'min sarây issiyiken gür issi (17) kıldı kim defin ederler şunlardan kılmağı kim öliceğ kuşlara

[64/a]

(1) ve cānavârlara birağurlar ve dağı şunlardan kılmağı kim bodrūmlara birağurlar (2) pes gür şu nesnelerdendir kim müslimānlar anuñla ‘azîz olur (3) ya'nî ağırılanur **تَمَّ إِذَا** (4) ve gūra koymağdanşonra kaçan haqq te‘âlâ dilese âdemi gürından (5) kopara ve diri kıla **كَلَّا** ya'nî iş ile degildür kim işbu haqq te‘âlâya (6) ispâs kılmayan kâfirler eydürler şanurlar kim gerü diri (7) olub gürdan kopmaya **ya'nî** ağırılanur **يَقْضِ مَا أَمَرَهُ** (8) **فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ** **إِلَى طَعَامِهِ** (9) niçedür haqq te‘âlâ anı nite kaderledi niçe tedbîr kıldı tâ kim (10) ‘ibret duta mücâhid eyitdi ya'nî âdemleri oğlanları bağsun (11) kendi ta‘āmına kim

yemekde nicedür ve çıkmakda nicedür tā kim ‘ibret (12) ala nitekim rivāyet kılındı
hasandan ve dahhākdan kim resūl (13) aña eyitdi yā dahhāk ta‘āmun nedür eyitdi etile
süddür andan (14) resūl eyitdi yedükdenşonra neye döner dahhāk eyitdi şuña döner (15)
kim bilürsin dēdi resūl eyitdi haqq te‘ālā şol ādemden çıkanı (16) dünyāya meşel kıldı
nitekim hadīşde gelür her kimün kim endişesi (17) ve yā himmeti karnına giren ola ya‘nī
dā’im gēce ve gündüz himmeti rızk

[64/b]

(1) kazanub yemekde ola anuñ kadri kıymeti şol karnından çıkan nesneye deñir (2) ibni
‘ömerden kaçan bir kişi kim müsterāhda otursa bir ferişte gelür ol (3) kişiye eydür ey
ādem oğlanı görgil ol baħillık ēdüb vērmedünüz (4) ta‘ām neye döndi ebū kulābe eydür
tevrīt içinde yazılmışdur (5) ey ādem oğlanı baħ imdi ol baħillık ēdüb vērmedüğün ta‘ām
(6) neye döndi إِنْآ صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا ya‘nī ol ādem oğlanınuñ (7) ta‘āmına işbu tedbīr durur
kim göre ‘ibret duta pes ol ‘ibret (8) oldur kim havādan yağmurı biz dökduk
dökmekligile ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا andan şonra biz yeri yaratmaklıqla kim otlar yeri yarub
(10) çıkarlar غُلْبًا وَفَاكِهَةً وَأَبًّا (11) فَانْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا وَعِنَبًا وَقَضْبًا وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا وَحَدَائِقَ
yēr üzerinde dāneleri ve üzüm (12) ve yoncayı ve zeytünü ve ħurmāyı yoğun yoğun
üzüm omçaları (13) ya‘nī aşmalar ve daħı yemişler bitürduk ādemler için ve daħı otlar
(14) bitürduk yılķılar için مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ ‘ikrime (15) eyitdi benim rivāyetimde budur
rivāyet kılındı ibrahīm bin teymīden kim (16) aña şordılar مَا‘نِسِيْ مَا كُنْتَ تَعْبُدُ ma‘nisi nedir eyitdi
ķangı gök (17) baña gölge ola veyā ķangı yēr beni götürür tanrı kitābından bilmedüğüm

[65/a]

(1) nesneyi eydürsem فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاعَةُ ya'nî kıyāmetün kaçan katı üni (2) gelse ve ol ün şunun gibi ola kim kulaqlar anuñ katılığından şağır (3) olmağa yakın ola صَاحًّا dedügi şağır kılıcı demek olur يَوْمَ (4) يَوْمِ ya'nî ol gün (5) içindeki kıyāmetün ol katı üni işidile pes kişi kendü kardaşından (6) ve atasından ve anasından ve 'avratından ve oğlanlarından kaçā bir birine (7) bakmaya kendü nefesine meşğül ola ya'nî başlu başı kayusu ola bir niçeler (8) eyitdi şol mazlemeler günāhlar kim bularuñ arasında olmuşdı (9) anı benden isteyeler ve beni dutalar dēyüben kōrkub kaçā bir niçeler eyitdi (10) şol ata ve ana ve karındaşlar aña aşşı kılmağuını ve tañrıdan yaña ümīzvārın (11) bellü belā andan ötürü bulardan kaçā muşannif işitdüm ben (12) hüseyinden ol eyitdi işitdüm manşūr bin 'abdullāhdan eyitdi (13) bulardan anuñçün kaçarlar kim bularuñ 'acizlığını ve hīlesi (14) azlığı āşikāre ola pes bulardan kaçup yüz aña dutalar kim (15) ol kayğular ve guşşalar gidericidür hīç nesne anı 'aciz eylemez rivāyet (16) kılındı sa'īd bin ebī 'urveden ve katādeden kim eyitdi ol atasından (17) kaçan ibrahīm peygāmbere ola ve oğlundan kaçan nūh peygāmbere ola ve karındaşından

[65/b]

(1) kaçan hābil ola ve 'avratından kaçan lūt peygāmbere ola dēyüb (2) bu āyeti okudu kim مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ (3) لِكُلِّ ve dağı buyurdi kim üzerine kıyāmet (4) gününde bir iş gele kim ol iş anı şöyle meşğül kıla kim aña hīç (5) nesne kayusu kalmaya hadīs kılındı bize 'atā bin yesārdan peygāmbere (6) hatunı sevdādan kim eyitdi tañrı resūli dedi kim kıyāmetde (7) halāyıqlar başı açuķ ve yalın ve dağı yalınçaķ şöyle 'uryān kōpalar (8) ve derlerine ğark olalar ve bir niçeler dizine degin ve bir niçeler göbegine (9) degin ve bir niçeler gögsine dek ve bir niçeler dudagına degin

(10) derlerine ğarķ olalar pes řordılar kim yā resūlallāh hīķ kimse (11) ola mı kim ol derlemeye eyitdi belī anlar kim tātına dūriřerken (12) veyāhūd üstāz iline varurken veyāhūd mesācidlere varurken (13) yāhūd gelürken veyāhūd ‘ilim meclisine varurken derlemeyeler kıyāmete (14) kıyāmetde anlar derlemeye rāhat içinde ola ‘arş gölgesinde oturalar (15) pes peygāmbere hatunı eyitdi yā resūlallāh zehī rüsvāyılık ol gün içinde (16) ğalāyık kim bir birine bakalar ve bir biriniñ ‘aybın ve sırrın göreler pes (17) resūl eyitdi ol gün ādemīler nefslü nefsi kayusı ola kim hīķ

[66/a]

(1) kimse kayusı olmaya tā ki yanındağı er midür ‘avrat mıdur bilmeye nitekim (2) أَيْدَى ya‘nī ol kıyāmet gününde (3) مُسْفَرَةٌ ضَالِكَةٌ مُسْتَبْشِرَةٌ (3) وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ لِّكُلِّ امْرَأٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَتَّىٰ بُغْنِيهِ ve dahı dedi ki (4) bir niçelerin yüzini ayduñlu ve nūrlu göreler ve řādkām ve tāze ola zīrā ki (5) ol allāh yolındadır ya‘nī çok çok secde kılmakda üzerine toz kōnmiř (6) ola veyāhūd i‘lā-yı kelimetullāh için ğazā kılmış ola ğazāya giderken (7) yolda toz kōnmiř ola وَجُوهٌ (8) dahı ol gün içinde bir niçe yüzler tozlu ve karanulıklı kapķara (9) ola ğaber böyledür kim kaçan ğakķ te‘ālā ğerü ğayvānları toprak eylese (10) kıyāmet gününde pes ol toprak toza dōne kāfirler yüzine (11) otura şöyle kim yüzleri kapķara ola nitekim eyitdi تَرَاهُهَا قَتَرَةٌ (12) تَرَاهُهَا قَتَرَةٌ ya‘nī anlar kim bu işler (13) anlara işlene ve bu yüz karalığı anlara ğaşıl ola anlar kimlerdür ya‘nī (14) kāfirler ve fācirlerdür سُوْرَةُ الشَّمْسِ كُوْرَتْ bu sūre mekkede indi (15) yüz dōrt kelimedür pes yüz otuz üç ğarfdür yigirmi toķuz (16) āyetdir ğadış kılındı bize ‘abdullāh ol eyitdi işitdim bin zeydden (17) ol eyitdi işitdüm ibni ‘ömerden kim ol eyitdi bende ğazreti

[66/b]

(1) resûlden kim her kim dilerse kıyâmet gününe bağa ize's-şemsü sūresini (2) okusun ve dağı resûl hâzreti eyitdi her kim ize's-şemsü sūresini (3) okursa haqq ol kişiyi kıyâmet gününde kurtara su'âl resûl (4) hâzretine şordılar kim yâ resûlallâh ne hikmetdür ki haqq te'âlâ (5) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ de üç ad getürdi (6) cevâb eyitdi andan ötürü ki halâyıkın üç dürlü guşşası (7) vardır biri dirlik hâlindeyiken rızık guşşasıdır ve bir ölüm (8) hâlinde haqq te'âlâ günâhım yarlıgım yarlıgımıya mı dër ve birisi ölümden sonra (9) haqq te'âlâ hâzretine yakın ola mı olmaya mı dër korkar (10) pes güyâ ki haqq te'âlâ eydür ey kulım eger dünyâda yarlıganmak dilerseñ (11) allâh adımı okı tâ kim dükeli günâhlarını yarlıgayam eger rızık (12) istersen rahmân adımı okı tâ ki şanma yerlerden rızıklar vèrem (13) eger bağa yakın olmak dilerseñ rahîm adımı okı tâ ki seni (14) kıyâmet gününde bağa yakın kılam ve her kaçan kim dünyâda delükde vazîfe (15) édinesin âhiretde ben senden râzı olam eydem kim señ benim kulum (16) ve ben senün pâdişâhuñ ve uş sağa uçmak ve dîdâr ve rıdvân (17) naşîb êtdüm إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ / بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

[67/a]

(1) ya'nî kaçan güneş karanı olsa bu kavı 'alî ibni 'abbâs eydür إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ (2) ya'nî kaçan güneş katâde eydür إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ (3) güneş idi ki gitse böyle demekden murâd budur kim kaçan güneşin (4) eczâsı bir birine dürilse ya'nî kâğıdan gibi dürilse dağı cehenneme birağılsa (5) pes kaçan böyle anuñ nûrı kalmaya buña delîl bu âyetdir kim جُمِعَ (6) وَالْقَمَرُ وَالشَّمْسُ ve dağı buyurdi ki النُّجُومُ انْكَرَتْ (7) ya'nî kaçan (8) yıldızlar dökülseler gökden yere düşeler ibni 'abbâs eydür kaçan (9) yıldızlar yahtusuz olsalar سِيرَتْ (10) وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ya'nî kaçan taşlar yer yüzinde (11) koyub yürise ya'nî toz gibi havâda uça عُطِّلَتْ (12) وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ (13) ya'nî er ve ana develer karnından on aylık yüklü iken

yağa şalınsa issinün (11) kayusu kalmasa ya'nî bürünleyici develer 'arablar katındaki sevgülü (12) ve 'azîzdür şöyle kim aña hiç binmezler ve südün sağmazlar ve anı gütmege (13) ve tımarlamağa becid olurlar henüz böyle sevgülüyiken issi üzerine bir (14) iş gele kim ol deveden gâfil ola ol develer kayusu kalmaya ve hergiz (15) aırmaya kıyâmet korkularından anı unuda وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ hadîs (16) kıldı bize ebū na'îm ve sufyan kendü atasından ve ibni 'abbâsdan kim (17) kaçan kamu cānavārlar bir birine kırılma hakkı te'ālā bular arasında hüküm

[67/b]

(1) ve 'adil eylemeginçün katāde eydür kaçan cānavār dirilseler bir niçeler eydür (2) وَإِذَا سُجِرَتْ bu āyet ma'nisinden 'ulemā ihtilāf kılmışlardır ibni zeyd ve 'aṭiyye (4) ve sufyan ve veheb eyitdiler kaçan denizler dutuşa od olsa ibni 'abbās (5) eydür hakkı te'ālā debür yelini veriyise esdüre yedi denizler (6) mecmū'ı od olalar mücāhid ve mukātil ve daḥḥāk eyitdiler وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِرَتْ ya'nî vakit ki denizler birbirine koyulalar acısı tatlusına (8) karışa dükeli deniz ola kelbī eydür سُجِرَتْ ya'nî kaçan (9) denizler kaynasa hasan eyitdi ya'nî denizler kurısa katāde eydür ya'nî (10) kaçan deniz suyu gitse şöyle kim bir katre kalmasa rivāyet kılındı (11) 'ubeyyeden kim eyitdi kıyāmet önince altı nişān belüre şöyle kim ḥalāyık (12) işinde gücünde iken ve pāzārında iken apaırsuzın aydını gide (13) ve yıldızlar yer üzerine dökile ve tağlar üzerine düşeler ve katı depreneler (14) ve yer şarşıla ve havāya uça ol heybetden ādemler ve cinnīler korkalar (15) birbirine karışalar ve dükeli cānavārlar ve yılkılar ve uçuçı kuşlar dükeli (16) birbirine karışalar şöyle kim biri biri içinde mevç uralar nitekim eyitdi (17) وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ya'nî vakti kim cānavārlar bir birine karışalar وَإِذَا الْبِحَارُ

[68/a]

(1) سَجَزَتْ ya'nî denizler od ola bir niçeler eydür denizler şugıla dağı (2) yerinden od çıka ol cinnîler âdemîlere eydeler varalum eṭrâf-ı 'âlemi (3) gezelim size haber getürelim ve hâl nitedür bilelim dèyeler pes denizlere (4) varalum görelim bunlar bu hâlde iken nāgāh yêr yarıla yèdinci kâṭ yere degin (5) ve gökler yarıla göge degin pes bunlar ol arada iken (6) bir kâṭı yêl gele kâfirleri bir kezden helāk ède وَإِذَا النُّفُوسُ رُجَّتْ ya'nî dağı nefisler çift çift olsa 'ömer ibni ḥaṭṭāb (8) eydür raḍıyallāhu 'anhu eydür ya'nî eyü yavuz çift olsa ḥasan ve kâṭāde (9) eyitdiler kim وَإِذَا النُّفُوسُ رُجَّتْ ya'nî kaçan her bir kişi kendü bölüğüne (10) ulaşsa ya'nî cühūd cühūda ve naṣrānī naṣrānīye ve tersā tersāya müslimān (11) müslimāna ulaşsa muḳāṭil eyitdi وَإِذَا النُّفُوسُ رُجَّتْ ya'nî her bir (12) kişi kendü 'ameliyile çift ola 'ikrime eyitdi وَإِذَا الْمَوْءِدَةُ سُئِلَتْ (13) ya'nî kaçan ol dirile gūra bırağılan kız oğlanlar içün ve oğlancıklar (14) şorılsa ve ol öyle idi kim kaçan 'arabdan birinüñ kızı doğsa (15) aña yünnden veyā çöpürden bir 'aba eylerdi ve gèydürürdi bâdiyede ya'nî (16) yazılarda aña koyun ve deve gütdürürdi veyā öldürürdi veyāḥūd (17) öldürmez ise öldürmedügi kızın 'ömri böyle geçerdi eger toğan

[68/b]

(1) kızı öldürmek dilese evinde kōrıdı tā altı yaşına degince kaçan (2) altı yaşına degse 'avratına dèr idi işbu kızı tūtğıl ve bèzegil (3) hışımlarına iletürin pes alup şahrāya çıkardı ilerüden bir yazıda (4) bir kuyu kazardı pes ol kızı alup gidüp kaçan kim kuyu (5) kâṭına varsa èydürdi ki işbu kuyuya bağıl çok 'acāyib (6) göresin ol kız kuyuya baksa ardından itüp ol kuyuya (7) bırağurdi üzerine toprak yığardı tā yere berāber olunca nitekim (8) buyurdi أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ ibni 'abbās eydür ilerü cāhiliyyet (9) zamānında kaçan bir 'avrat yüklü olsa toğurmak evkāṭı (10) olıçak bir çukur kâṭında doğururdi eger kız

(11) doğsa çukura birağurdı eger oğlan doğsa (12) şaklardı ‘arabdan bir kabīlenün işi bu idi bir niçe rāwī eydür (13) cāhiliyyet zamānında bir kişi kendü kızını öldürürdi atına (14) yedürürdi pes haqq te‘ālā bulara korku va‘desin veribdi (15) ve eyitdi kim وَإِذَا الْمَوْءُدَةُ ya‘nī kaçan (16) kıyāmet günü olsa ol dirile gömilen kızlardan sorıla kim (17) ne nesneden öturi depelediler وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ dahı kaçan bitler açılsa

[69/a]

(1) ‘aṭā rivāyet kıılır ümmi selemenden kim eyitdi işitdüm resūlden kıyāmetde (2) ḥalāyık ‘üryān kıopalar ol ‘avratlar ḥālī nice ola pes resūl (3) eyitdi her bir ādem kendü nefesine meşgūl ola kim kıatındağı er midür (4) ‘avrat midur bilmeye ben eyitdim bu ḥalk ne nesneye meşgūl kııla pes (5) resūl eyitdi bitilerini okumaqdır ‘amellerinün zerre-i mişkālleri (6) ol biti içinde yazuqdan ve müzdeden yazılmış ola ol nesne buları (7) ḥayrān kııla وَإِذَا السَّمَاءُ كُثِطَتْ ya‘nī gökler yerinden dartılsa ve kıopsa (8) ve andan dürilse وَإِذَا الْحَجِيمُ سُعِرَتْ ya‘nī dahı caḥīm ṭamusı (9) kıızdırılsa kıatāde eydür ol ṭamuyı taqrının ḥışımı ve ādem oğlanlarının (10) günāhı kıızdurur وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ ya‘nī dahı kaçan uçmak (11) yakın gelse عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا أَحْضَرَتْ ya‘nī kaçan bu kamu dedigimiz nişānlar (12) belürse ve kıyāmet kıopsa her bir kişi ḥayırdan ve şerden işledi idi (13) bula ve anuñ cezāsın göre ibni ‘abbās eyitdi إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ (14) tā ‘amelet nefsüne degin on iki ḥaşlet vardur altısı dünyāda belüre (15) āḥiretdeyür الْكُنُوسِ الْأَجْوَارِ الْكُنُوسِ ya‘nī ben taqrıya and içerin (16) şol pes yıldıza kim seyr edicilerdür yürümeq vaktinde āşikāre yürürler (17) ve yatmaq vaktinde yaturlar gizlenürler nitekim yavuq geyik mağarasına

[69/b]

(1) girüb gizlendiği gibi bir niçeler başa böyle tefsir kılındı katāde eyitdi yıldızlar (2) kim dünün āşikāre olur ve gündüzün gizlenür gözikmez olurlar ammā (3) ol peş yılduzdur kim and içdi ol yılduzlardur biri behrāmdur ve biri (4) zuhaldür ve biri ‘uṭāriddür ve biri müşterīdür mu‘āviye rivāyet kıldı (5) a‘maşdan ve ibrahīmden ve ‘abdullāhdan kim عَسْعَسَ (7) وَاللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ deyüb and içdi (6) şıgın geyikdür ki ḥaḳḳ te‘ālā aña and içdüğü وَالصُّبْحِ إِذَا يَافَى (8) ola ya‘nī daḥı dün ḥaḳḳıyıçün kim erte ye barımağa birazçuḳ cüzvi kılmış (9) eyitdi ya‘nī erte ḥaḳḳıyıçün kim anuñ aqlığı ḳalḳa ve üzerine إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ (10) ya‘nī yalavac yıldızlar ḥaḳḳıyıçün daḥı şubḥ ḥaḳḳıyıçün işbu ḳurānı (11) kerīm yalavac indürdügüdür ve ol elci cebrā’īldür ve cebrā’īl kuvvet (12) issidür ve ‘arş issi ḳatında yerlenmişdür ve gök içinde feriştelere (13) cebrā’īle muṭī‘ olmuşlardur ve gökden vahy indürmege (14) مَكِينٍ مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ وَمَا (15) ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ eyitdi cebrā’īl enāmdur ve emīndür nitekim eyitdi sizün peygāmberiñüz muḥammed muştafā delü (17) degildür ve ol cebrā’īl ferişteligi şüretindegü gögün yüksek ḳaranında

[70/a]

(1) ḳıranında maşrıḳdan yaña kim gündüz andan gelür bu mücāhid ḳavlidür nitekim (2) eyitdi وَلَقَدْ رَأَاهُ بِالْأَفْقِ الْمُبِينِ katāde ve ibni cüreyh ve muḳātil rivāyet (3) kıldılar ‘ikrimeden ve resūlden kim eyitdi yā cebrā’īl dilerim kim beni (4) şol gökler içinde olduğun şüretde görem cebrā’īl eyitdi (5) yā resūlallāh ḳatlanumayasın resūl eyitdi elbette görmek dilerven (6) cebrā’īl eyitdi ne yerde pes resūl eyitdi menāde eyitdi ben (7) aña şıgamazın pes resūl eyitdi ebṭaḥ yerinde cebrā’īl eyitdi ol (8) daḥı ṭardur andan resūl eyitdi ol daḥı

olmazsa ‘arafâtda (9) pes cebrâ’îl ‘arafât tağı lâyıkdur kim aña şıgām dēdi pes va‘de (10) êtdiler kim fûlân gün gelem pes ol vakit olıcak resûl ‘arafât tağı (11) üzerine çıkdı hemāndem gördi kim cebrâ’îl görüldü çatıldıuyıla (12) gelür heybetile şöyle kim maşrıķıla mağrib arasını taldurmuş başı (13) gökde iki ayağı yerde çün resûl cebrâ’îli öyle gördi (14) düşdi uşşı gitdi pes cebrâ’îl derhâl hemîşe geldügi şûretine (15) girüb resûl bağrına başub kaçdı eyitdi yâ muhammed korkmağıl eger (16) isrâfîli görseydün başı ‘arş altındadır ve ‘arş iki (17) bağrın arasındadır götürmişdün allāhun korkusından ve vakıtlarda

[70/b]

(1) şöyle kendüyi yāru kılur kim bir serçe kadar olur tā ki tağrınuñ (2) ‘arşı altında götürmez illā kendünün ‘azameti ve kudreti götürür وَمَا هُوَ (3) عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ya‘nī yā muhammed vahy size bildirmege ve gök (4) haberini vërmege ve gayb haberini kim ön bilür siyerde vahy bildürmege (5) bağl degildir belkim size dağı bildürür ve haber vërür ya‘nī kūrān şeytān-ı racīm (6) وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ya‘nī kūrān şeytān-ı racīm sözi degildir belki (7) rahmānu rahīm sözidir فَآيَنَ تَذْهَبُونَ ya‘nī pes imdi bu kūrāndan (8) yüz dutdurub kancaru gidersiz size şifā ve rahmet ve beyān (9) kūrān içindedür vāsıfı eyitdi فَآيَنَ تَذْهَبُونَ ya‘nī kancaru varur (10) siz tağrınuñ giñ rahmetine dönün kim karar dulasız cüneyd (11) eyitdi فَآيَنَ تَذْهَبُونَ ya‘nī kamu nesne gök hazinesi bizüm (12) katumuzdadur siz kancaru varursız nitekim dağı bir yerde eyitdi (13) إِن هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ki ve dağı buyururdu وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ (14) ya‘nī işbu kūrān ‘alemlere bir öğütdür haķķa uymak dileyenler için (15) doğru yoldur ya‘nī dilerse haķķa uysun (16) لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ ve kūrān ile ‘amel kılsun ve haķķ üzerine dursun hadīs kıldı (17) bize aħmed bin yūsuf kim eyitdi haķķ te‘ālā bu āyeti indürdi kim لِمَنْ شَاءَ

[71/a]

(1) *ya'nī ebū cehil eyitdi iş ve dilek bizüm elümüzdedür* (2) *dâyeler söz uyavuz haḳḳa dâyeler söz uymayavuz* (3) *الله رب العالمين* iş sizün elünüzdedür *hāṣā* sizün elünüzde (4) *degildür* ve sizün elünüzde dilek yokdur meger tanrı dileye andan (5) sizün dilegünüz yerine gele pes haḳḳ te'ālā dilemeyince sizün (6) dilegünüz yerine gelmez rivāyetdür hasandan kim 'arab müslümān olmağı (7) dilemedi haḳḳ te'ālā dilemeyince *ḥadīṣ* kıldı bize *ibrāhīm bin ḥuccāc* (8) *ḥammād bin selemenden* ve *veheb bin münabbiden* eyitdiler *veheb ol kitābı* (9) bilürdi kim haḳḳ te'ālā peygāmbere indirdi *ḳamusı nice kitābdur dükelinün* (10) içinde bildim kim her kim eydürse kim iş ve dilek benim elümdedür *dileryisem* (11) *işleyem dileryisem işlemeyem* bayıḳ ol kişi *kāfir* olur *zīrā* (12) *iḥtiyār* elinde *degildür ammā* *ḳul olanun iḥtiyār-ı cüzvīsi* vardır (13) *ammā fā'il-i muḥtār allāhu te'ālādur vāṣitī* eydür haḳḳ te'ālā seni *ḳamu* (14) işlere ve şıfatların içinde 'āciz kıldı pes dilemezsin ilā tanrı te'ālā (15) dilegi birle ve 'amel *ḳıla ḳılamazsin illāllāhu te'ālā* ve *allāha muṭī'* olmazsin (16) *illā* anun faẓlıla ve aña 'āṣī olmazsin *illā* ki ol seni *ḥōr* *ḳılub* (17) *aşağı* *ḳomağla* pes ey *miskīn* sen saña ne *ḳıldun* ve ne ile

[71/b]

(1) *nāzlanursın kim senün elünde hiç nesne yokdur* (2) *سُورَةُ الْاِنْفِطَارِ* bu sūre mekkede indi seksen kelimedür üç yüz yigirmi yedi harfdür (3) on toḳuz āyetdür *ḥadīṣ* kıldı bize *hārūn bin kesīr* ve *zeyd bin* (4) *eslem* atasından ve *ubeyye bin ka'abdan* ve *ebī umāmeden* kim eyitdi her kim (5) *ize's-semā'u infetāret sūresini okuya* haḳḳ te'ālā aña *dünyānun* (6) *ḳavmleri sağışınca* ve *şuları* ve *yağmurları* *ḳaṭresince* *müzde vère* (7) ve daḥı *ḳıyāmet* gününde anun işini onara bir *ḥikmet* daḥı bunda (8) *oldur* haḳḳ te'ālā *ḥalāyıkı* üç bölük

kıldı bir bölügi ‘ariflerdür ve bir (9) bölügi günāhkārlardur ve bir bölügi ‘ābidlerdür pes
hakk te‘ālā ‘ariflere (10) heybetile nazar kıldı tā ki bu dāyireden ilerü gitmeyeler ve
‘ābidlere (11) rahmetile nazar kıldı tā ki rıkkıyet kaydında olalar ve günāhkārlara
merhamet (12) ile nazar kıldı tā ki hakk te‘ālānuñ rahmetinden nevmiz olmayalar pes
(13) heb dükeli bu kelimeyi buyurdi ki bismi’llāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm (14) إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ
ya’nī kaçan gök yarılса الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ (15) ve kaçan yıldızlar dökilseler وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ
ve kaçan denizler açılса (16) acısı tatlısı karışsa kamusı bir olsa وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ (17) ve
kaçan gūrlar yarılса icindeki ölüler dirilüben çıқа

[72/a]

(1) pes bu nesneler kıyāmet nişānlarıdır kim yer karnında ne varısa altundan (2) ve
gümişden ve ölülerden hep birağa وَأُخْرِتْ (3) ya’nī bu işler olıcaқ kişi ne
kim eyü yavuz ‘amelleri ilerü veribdi (4) bula ve cezāsın bula ve ne kim eyü sünnet ve
yavuz sünnet kendüden sonra (5) kodusı ve her kim bid‘at-i ḥasene ve bid‘at-i seyyi’e
kodusı cezasın (6) bula ‘ikrime eydür az وَأُخْرِتْ ya’nī her ne kim farīza (7) ödeyüb
ilerü veribdi ve ne kim ol demeyüb gerü kodı belā ve cezāsın (8) bula bir niceler eyitdiler
ne kim eyü ‘amel ilerü veribdi (9) ve ne kim mazlemeler kendüden sonra kodı kamusun
bula يَا أَيُّهَا (10) الْكَرِيمُ ya’nī ey ādem oğlanı seni kerīm (11) tañrınuñ
luṭfına nesne mağrūr kıldı aldadı kim bunca yaramaz (12) işler işledün ḥadīs kıldı bize
huşşām ca‘ferden ve şālihden ki (13) eyitdiler bize ḥaber şöyle dēñdi kim tañrı resūli bu
āyeti okudı (14) مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ andan eyitdi ādem oğlanını kendü cihāleti (15) aldadı
ibrāhīm eydür eyitdiler ki eger kıyāmetde hakk seni kendü (16) éleyinde durursa ve
eyitse tañrınuñ luṭfına seni aldadı sen ne (17) diye édün eyitdi eydüm kim senün ol gēñ
perdelerün aldadıkim

[72/b]

(1) anuñla benüm yavuz işlerümi artuvêrürdük muķātil eydür ādem oğlanın (2) tañrının ‘afv kılmağı aldadı kim yavuz işleyicek şolok sā‘at ‘azāb (3) endirmedi ve anı rüsvāy kılmağı ebū’l-kāsım eydür işitdüm yaħyā (4) bin ma‘āzdan kim eydür eger allāhu te‘ālā beni kendü éleyinde durur (5) olsa ve eyitse kim seni ne nesne aldadı cevāb eydürdüm ki senün (6) baña eyledüğün ilerü ki eylügen ve şimdiki eylük beni aldadı (7) ebū ‘abdullāh bin şālih eydür eger haķķ te‘ālā baña şorsaydı ki (8) eydeydüm ben seni ħalīmliğun aldadı ebū bekir verrāk eydür eger haķķ te‘ālā (9) baña dēse ki ben kerīm tañrıya seni aldadı diyeydüm işāret ehli olurlar (10) eyitdi مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيم dedi ya‘nī ben ġafūr tañrıya yā ben (11) raħīm tañrıya seni ne nesne aldadı dēmedi anuñçün kim tamām ġerü (12) cevābını daħı öğredür gibi eyitdi kim kıl eyde yā rabbi aldamadı beni illā (13) senün fażlıñ kim kullaruña kılursın ve suçların ‘afv édersin (14) rivāyet kılındı bin mes‘ūddan kim eyitdi kıyāmet gününde haķķ te‘ālā (15) her bir kişiyile ħalvet kıla andan eyde ey ādem oğlanı ben tañrı (16) içün seni ne nesne aldadı ve ‘ilmünile ne ‘amel kılduñ ve mürsellere (17) ne cevāb vërdün zü’n-nün mışrī eyitdi nice aldanmışlar

[73/a]

(1) altında örtilmişlerdür aldandıkların bilmezler ġāfillıklarından الَّذِي (2) خَلَقَكَ فَسَوِّيكَ فَعَدَلَكَ ya‘nī ey ādem oğlanı ol kerīm tañrıya seni ne (3) nesne aldadı kim ol tañrı seni yaratdı ve yaradılmağun (4) mu‘tedil kıldı ve düzetdi مَا شَاءَ رَبُّكَ ya‘nī ne şūretde (5) dilerise seni benzetdi ataya ve tayaya ve ‘ammiye ħadīs kıldı (6) bize muṭahhar bin hüteym müsādan ve ‘ikrimeden ve atasından ve dedesinden (7) kim ol eyitdi bir gün resül ħazreti kendü dedesine (8) eyitdi neñ doğdı eyitdi nem doğa yā oğul ve yā kızdur resül (9) eyitdi kime benzer yā eyitdi yā atasına yā anasına benzer yā pes resül (10)

[74/a]

(1) kimse kimesneye mālîk olası degildir hîç bir nesnede nitekim buyurdu لَا يَوْمُ لَا تَمْلِكُ (2) ya'nî ve buyruklar ol günde ya'nî kıyāmet (3) gününde yalnız bir tañrıdur heb cemî' nesnenün mālîki oldur سُورَةُ الْمُطَفِّينَ (4) bu sûre medînede indi yüz altmış toköz kelimedür ve yedi yüz otuz harfdür (5) ve otuz altı âyetdür rivāyet kıldı zeyd ibni eslemden ve atasından ve ebî umāmeden (6) ve ubeyyi ibni ka'bdan ve tañrı resûlinden kim her kim bu sûreyi okusa haqq hażreti (7) kıyāmet gününde aña mühürlü şarābdan tahûr içüre sufyān-ı şevrî rivāyet (8) kıılır resûlden kim eyitdi haqq te'ālā hażreti bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (9) dört kelime üzerine veribdi ya'nî dört kelimedür her kişi kim bu dört kelimeyi (10) vazîfe edinüb dā'im dilinde dutsa her gün ol kişi üzerine haqq te'ālā (11) dört ferişte veribiye birisi ardında dura eger ol kişiyi şaklayalar dükeli (12) belâlardan ve âfetlerden ve dahı ol ferişte kim şağındadır dā'im şevābın (13) yazar ve ol ferişte kim şolındadır dā'im günāhlarını yuya ve kıazına dīvānından gidere (14) ve ol ki ilindedür öñünden gelen belâyı def' ede ve ol ki ardındadır (15) durur ardından gelen belâyı def' ede selmān-ı fārisî rivāyet kıılır (16) resûlden kim eyitdi kişi uçmağa girmez illā bu kelimeler berekātındaki (17) bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīmdür kıavlü te'ālā وَلِلْمُطَفِّينَ ya'nî vāy anlara kim

[74/b]

عَلَى النَّاسِ (2) الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا ʿādemlere ʿartmaqda ve uʿmaq içinde haqların eksik vèreler (1) tamām haqlarını yaʿnī kaçan ʿādemlerden şatun alsalar ölçmekde ve ʿartmaqda (3) alurlar yaʿnī kaçan biregüye (4) şatdıkları vaktin ölçeler ve ʿazāblar ve uzun uzak yollar ve kaygular (5) pes ʿādemler ziyān vèrürler yaʿnī ʿabbāsdan kim almakda tamām alub şatmaqda eksik (6) vèrenlerdür rivāyet kılındı

eyitdi medīne kavmi ölçmekde (7) ve dartmağda katı mağbūn ederlerdi eksik vērürlerdi pes haqq te‘ālā bu āyeti (8) vērübdi kim وَلَيْلٌ لِّلْمُطَفِّينَ dūr andan sonra görklü ölçdiler ve dardılar (9) ve tamām vërdiler qurtubī eydür medīnede bezirgānlar var idi ki bularuñ (10) şatmağı ve almağı kumāra beñzerdi ya‘nī meselā on aqçe vërüb eydürdi kim işbu (11) koyunlardan kangısın dutarım benim olsun dër idi pes haqq te‘ālā (12) bu süreyi vëribdi ve hem resūl bu bāzārdan men‘ ve nehy ètdi pes (13) resūl hażreti bāzāra çıkdı bu āyeti bularuñ üzerine okıdı kim وَلَيْلٌ لِّلْمُطَفِّينَ (14) süddī eyitdi kaçan resūl medīneye geldi anda bir kişi var idi (15) būcerīne dërlerdi iki ölcek dutardı ülüsiyile alurdı kiçisiyile (16) şatardı pes haqq te‘ālā bu süreyi vëribdi anuñ haqqında geldi işhāk bin ‘abdullāh (17) ve daħhākdan ve mücāhidden rivāyet kıldılar ve tāvūsdan

[75/a]

(1) rivāyet kıldı eyitdiler kim işitdik tañrınuñ resūlinden kim eyitdi beş (2) nesneden beş nesne gelür eyitdiler yā resūlallāh nite eyitdiler evvel oldur kim kaçan (3) bir kavm andın ve kavliñ şınalar haqq te‘ālā ol kavmüñ düşmānıñ gëri bularıñ (4) üzerine havāle kıla ikinci kaçan haqq hażreti gökden indürdüğü buyruğdan ğayrı hüküm (5) kılsalar ya‘nī şer‘e muhālif iş buyursalar bularıñ içinde yoksulluğ āşikāre ola (6) üçünci bularıñ içinde fāhişe ve yavuz işler āşikāre olsa veyā çok ola (7) dördünci kaçan ki ölçmekde ve tartmağdan eksik vërseler bularıñ içinde kızlık (8) ola ve ot ve yemiş kıt ola beşinci kaçan zekātı yıgsalar vërmeseler haqq te‘ālā (9) celle ve ‘alā bularıdan yağmurı yığa az yağa rivāyetdür mālīkden kim eyitdi bir gün (10) bir konşum üzerine girdim şormağa gördüm cān nez‘ine düşmiş dā‘im eydür ki (11) ve ey oddan iki tağ iki tağdır ben eyitdim sayıklar mısın eydür yok (12) yā yaħyā atası benüm iki ölçegim var idi ülüsiyile alurdım ve kiçisiyle (13) şatardım böyle dediyise durıgeldüm ol iki ölçegi bir birine

urdum şıdum (14) pes baña eyitdi ey abā yaḥyā ol iki ölçekleri bir birine urduğımça ol (15) iki oddan tağun ululuğunu ve yalını artar idi böyle dēdi ve cān ısmarladı (16) durdum katından gitdim rivāyetdür ‘ikrime eydür ben tanıklık vērürem ki dükeli (17) ölçiçiler ve tartıcılar tamuya girürler aña eyitdiler senün oğlun daḥı

[75/b]

(1) terāzū dutar olda tamuya girür rivāyet kılındı müberredde kim eyitdi (2) ḥācetiñizi şulardan dilemeñ ki mürüvvetleri ölçekler başında ve terāzūlar dilinde (3) ola rivāyetdür ibni ‘ömer bir şatıcınun katından geçer idi pes aña eyitdi kim (4) allāhdan korkğıl ölçmekde ve dartmağda ḥaḳların vėrgil kim ḥaḳkıñ eksik vėrenler (5) yarın allāh korkusından derleyeler kulaḳlarına degin derlerine gark olalar (6) **الْأَيُّظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ** ya‘nī sizmezler mi ve şanmazlar mı ol ḳavm kim eksük (7) vėrirler anlar gėrū ḳopacaḳlar degil midür ya‘nī ol ḳavm kim ölçmekde ve dartmağda (8) eksük vėrürler yaḳīn ve ḥaḳīḳat bilürler kim gūrlarından ḳopup ḳıyāmet gūnünde (9) ve ‘araşāt yazısında ‘ālemleri besleyen tañrıdur gūnāhında durasılardur nitekim (10) buyurdi **لِيَوْمٍ عَظِيمٍ يَوْمَ يَقُومُ** ya‘nī şol ulu (11) gūn içün şol gūnde kim ḥalāyıḳlar duralar ‘ālemler tañrısı ilinde hişām rivāyet (12) ḳıldı ibrahīmden ve ḳasımdan bulardan eyitdiler işitdük ibni ‘ömerden kim **وَيْلٌ** (13) **لِلْمُطَفِّفِينَ** sūresini okudı bu āyete indi kim **يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ** ya‘nī ādemler (14) ḥaḳḳ dergāhında durasılardur ol gūn yavlaḳ ulu gūndür pes ibni ‘ömer şol (15) ḳadar ağladı kim bīḥōd oldı ḳalanın okımadı **كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَارِ أَلْفَى** (16) **يَا سَجِينٍ** ya‘nī ḥaḳḳa kim yavuz işlülerin bitisi kim anun içinde yavuz ‘amelleri (17) yazılmışdur siccīn içindedür siccīn yėdinci ḳat yėr altıdur kim kāfirlerün

[76/a]

(1) cān ve ‘amelleri anuñ içinde bu söze delīl oldur kim rivāyet kılındı (2) resūlden kim ibni ‘abbāsdan ve ka‘bu’l-aḥbārdan kim eyitdiler biregü bulardan (3) şordılar bize ḥaber verüñ bu āyetin ma‘nisinde kim siccīn ne demek olur ka‘b (4) eydür cünkim yavuz işlülerin cānları göge ağdururlar gök anı kabūl kılmaz (5) ya‘nī gök ayı kabūl kılmaduğları açılmaz andan yedinci kat yer altına indürürler (6) siccīn icinde qorlar siccīn şeyṭān maḳāmıdur pes siccīnden bir varaq (7) çıkarurlar ki bu cān kıyāmet günü hēsābında helāk olsun aña bildürürler (8) ammā ‘aṭā-yı ḥorasānī eyitdi yedi kat yer adıdur siccīn iblīs ve anuñ (9) zūrriyyeti anda durur ḥadīs kılındı bize ‘ammār bin yesār ve ka‘bu’l-aḥbārdan (10) kim eyitdiler bir bölük cemā‘at su’āl ētdiler kim ḥaber verir bize kim ‘ılıyyīn nedür ve siccīn (11) nedür dēyü pes ka‘b eyitdi ol allāh ḥaḳḳıyıçün kim benim cānım anuñ kabzındadır (12) ḥaḳḳ te‘ālānuñ gökden indürdügi kitābları icinde şöyle buldum kim siccīn (13) yedi kat yer altında bir ağacdur anuñ içinde her bir şeyṭān adı yazılmışdur (14) her kaçan kim kāfirlerin cānları kabz olunsa anı alub göge ağırurlar gök (15) kapucıları anı gērü döndürürler andan ol kāfir cānını alub siccīne (16) iledirler düre baña ol cānı ağacın içinde dıqalar ammā her kaçan kim (17) müslimānların cānları kabz olunsa ferishteler ol cānı alub göge ağırurlar

[76/b]

(1) pes gök qapuları acılur ḥattā kim ol cānı ‘arş altına iledürler andan (2) kudretten iki el çıkar ol mü’min cānının nüzūlin ve kerāmetin yazarlar andan (3) anı ‘iliyyīne iledürler ol biti anda qorlar ‘illeyyüne yedinci kat gökden yuqaru bir (4) maḳāmdur rivāyet kılındı bize ebū hureyreden ve ol da taqrı resūlinden (5) kim فَلقُ dēdügi cehennem ṭamūsı icinde bir kıyudur ağızı açuq ḥadīs (6) kıldı bize yaḥyā bin selmān mücāhidden kim siccīn

dédügi yédinci kat yér altında (7) bir taşdur kalınlığı yêrden gökcedür ya'nî bês yüz yıllık yoldur ol taş (8) zebânîler qaldururlar yavuz işlülerin ve fâsıkların ve kâfirlerin ve münâfıkların (9) ve hasûdların ve gıybet edicilerin bitilerini kim yavuz 'amelleri anuñ icinde (10) yazılmışdur anuñ altına qorlar bir nice 'ulemâ eydürler ol murdâr cânları (11) ve ol bitileri ol qatı taşuñ icine şoqarlar haqq te'âlâ qurân-ı kerimde (12) andı مَكَانٍ سَحِيحٍ dedügi oldur kim bir nice 'ulemâ eydürler ol murdâr (13) siccîn icinde qorlar dedüğinden murâd oldur kim ya'nî bularuñ 'amelleri (14) bâtıldur hîc müzdi yoqdur demek olur وَمَا الْأَنْبِيَاءُ بِمُتَّبِعِينَ ya'nî (15) yâ muhammed saña ne bildürdi kim siccîn nedir ya'nî ol bir mühürlenmiş bitidür kim (16) buların yavuz 'amelleri anuñ icinde yazılmışdur hîc unudulmaz nitekim eyitdi (17) كِتَابٌ مَرْقُومٌ وَلَئِنْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ya'nî 'azâb ve hõrlık ve vaveyl anlaradur kim

[77/a]

(1) kıyâmet günine inanmazlar ve yalanlar pes kıyâmeti yalanlamaya illâ ol kâfirler ve yazuklular (2) kim kaçan bizim âyetlerimiz anuñ eydür kim bu aşnuğlar yazdurduğı ve ilerükiler (3) sözidür nitekim eyitdi فَالْأَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ve dahı buyurdi kim الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ (4) ya'nî anları kim yalanladılar kıyâmet günini ya'nî kıyâmet qopmaz biz gerü (5) dirilüb şoru ve hisâb vermezüz dediler وَمَا يُكَذِّبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ya'nî yalanlamadılar kıyâmeti illâ her kâfirler ve münâfıkların ve yavuz işlüler mu'tedin (7) dedügi hâzan geçici demek olur eşim dedügi ki günâhkâr demek olur (8) zîrâ kim günâhkâr ism-i fâ'ili eşim gelür pes eşim ef'al-i tafzîl ya'nî bunda (9) mübâlağa vardur ya'nî günâhkâr iş demek olur إِذَا تَنَالَى عَلَيْهِ الْإِثْنَا (10) ya'nî vakti kim okutsa bizim âyetlerümüzi qurân hâzreti فَالْأَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ (11) ya'nî eydür kim bu qurân ol ilerükiler sözidür veyâ ilerü gecmişlerin kışşalarıdır (12) كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ (13) ya'nî haqqa ki ol kıyâmet gününe

inanmayanlar yazıkları gönüllerini kara kıldı muḥammed bin ‘aclān eyitdi işitdüm (14)
ebū hureyreden ve eyitdi ki ben işitdim resūlden kim her kaçan kim kıl bir günāh (15)
işlese anuñ gönli üzerine bir kara benek urılır kaçan tevbe eylese (16) ol kara benek
gèrū yuyılır kaçan tevbesin sıyub gèrū günāh işlese gèrū (17) gönline bir kara benek
urılır tā her bir günāhdan ötürü bir benek urılır

[77/b]

(1) urılır gönül āyinesi kabkara olur pas dutar nitekim ḥaḥḳ te‘ālā (2) ḥaber vèrür كَلَّا بَلْ
عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ bir nice müfessirler (3) böyle yazuk işlemek gönli qarardur
ḥuzeyfe eydür gönül bir āyine gibidür (4) kaçan bir günāh işlese bir barmağ yumılır tā
ki günāh işleyü işleyü dükeli (5) barmakları yumılır kaçan dükeli bağlansa ayruk öğüt
ve naṣīḥat (6) qabūl kılmaz rivāyet bekir bin ‘abdullāh eydür kaçan kıl bir günāh işlese
anuñ (7) gönlinde bir igne yordusınca delük delinür kaçan bir günāh daḥı işlese (8) bir
delük delinür tā günāh işleyü işleyü kalbur veyā elek gibi delük (9) delük olur nitekim
ḥaḥḳ te‘ālā buyurur كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ (10) bir nice ‘ulemā eyitdi yazuk çok
işlemek dūrür ya‘nī yukarusın (11) aşāğā ve yukarusın aşāğā éder nitekim bir āyetde
eyitdi كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمِئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ (12) dedigi وَنُقَلِّبُ أَفْئِدَتَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ
kıyāmet gününde (13) taḡrınuñ raḥmetinden ve kerāmetinden maḥrūm ve maḥcūb
olasıdur rivāyet qatāde (14) eyitdi nitekim ḥaḥḳ te‘ālā bunları ṣeḥādet ve tevḥīd
getürmekden yıgıdı āḥiretde (15) daḥı dīzār göstermekden yığar rivāyet enes ibni
mālīkden bu āyetin ma‘nisinden (16) şordılar cevāb vèrdi kim çok ḥaḥḳ ḥazreti perdeyi
gerdi düşmānlarına (17) kendüzini göstermedi pes ma‘lūm oldu kim tecellī kılub
kendüzini göstere

[78/a]

(1) rabī^c bin selmān eyitdi bir gün imām katında otururdum sa^cid ilinden bir biti (2) geldi bu āyetin ma^cnisinden şormuşlar kim كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوتُونَ (3) aña bu cevābı yazdı kim haqq te^cālā bir kavmi kendü hışmıla kendü dīzārını (4) göstermekden yıgdısa delīldür kim dağı bir kavme kendü hoşnūdlığı kendü (5) birle dīzārını göstere pes ben eyitdim ey ulu işbu dēdügün siz mezheb (6) edinür misiz eyitdi ki vallāhu ben şāfi^ciyem eger haqqat bilseydim kim āhiretde (7) taqrım dīzārını görmesem dünyāda aña tapmayaydum ya^cnī demek olur kim (8) zinhār bu dünyāda ol dōsta kendüzini bilişdürmeyince ve aña kulluk (9) yaratmayınca ol kulunı kendüye kabül etmez pes şunlar kim dünyāda yād oldılar (10) dōst tātında muqaşşır oldılar anlardur kim āhiretde perde ardında (11) kalurlar اِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَنِّمِ ya^cnī andan evvel kāfirlere eydile işbu (12) oldur kim siz bunu yalanlarıduñuz ve inanmazduñuzun ثُمَّ يُقَالُ هَذَا الَّذِي (13) كَلَّا اِنَّ كِتَابَ (14) عَلَيَّيْنِ ya^cnī alābrar lāfı عَلَيَّيْنِ ya^cnī ol kāfirler tamuya gireseydür كَلَّا اِنَّ كِتَابَ (14) عَلَيَّيْنِ ya^cnī ol kāfirler tamuya gireseydür KALÄ İN KİTAB (14) ALİYYİN haqqā ki anuların kitābı kim buların eyü ‘amelleri anın (15) icinde yazılmışdur ‘illiyiñ içündedür rivāyet berrā’ bin ‘āzib rivāyet (16) kıldı resūlden kim ‘arş altında yēdinc kat gökde bir maqāmdur (17) rivāyet ibni ‘abbās eyitdi ol bir tahtadur yeşil zebercetden ‘arş altında

[78/b]

(1) aşılmışdur şālihlerün eyü ‘amelleri anın icinde yazılmışdur ‘atā rivāyet (2) kıldı kim ‘illiyiñ dēdügi şunun gibi maqāmdur eyüler ve şālihler anda olısarlar (3) kaçan bulardan birisi uçmağa baqsalar uçmak anların yüzi nūrından (4) dağı ola pes uçmak ehli eydeler kim meger ‘illiyiñ ehlinden (5) bize kimse bağıdı kim uçmağumuz böyle rüşen oldu dēyeler وَمَا أَدْرَاكَ (6) مَا عَلَيْنَا ya^cnī yā muhammed saña ne bildürdi kim ‘illiyiñ ne

nesnedür pes (7) eyüleriñ bitisi kim bunların üzerine hayırla yazılmışdur ‘illiyyīn içindedür (8) ‘illiyyīn feris̱teleridür nitekim eyitdi كِتَابٌ مَّرْقُومٌ يَشْهَدُهُ الْمَقَرَّبُونَ anda yok (9) yazularuñ bitisi siccīn icindedür iblīs ve siccīn iblīs ve anuñ çerisi (10) yeridür إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نِيعٍ عَلَى الْأَعْيُنِ ya’nī bayık eyüler ni‘met icindedür (11) tahtlar üzerinden bakarlar tanrı bulara vèrdügi ni‘meti görürler (12) muḳātil eyitdi ya’nī tahtlar üzerinde bakarlar düşmānları nice ‘azāb (13) dartduğın görürler يا’nī ol يُسْقَوْنَ مِنْ (14) eyülerin yüzlerinde ni‘met nūrun ve tāzeligin ve aydınlığın bilesin (15) يا’nī ol سُحُبٌ مُّسْتَوِيَةٌ رَّجِيَّةٌ يُمْرَسُونَ عَلَيْهَا لِيُتَظَاهَرُوا فِيهَا مَنَافِعُهَا وَمِنْهَا لَشَايَءٌ لِّمَن يَشَاءُ ya’nī ol süciden ol eyülere içürelər (16) kim müşkile mühürlenmişdür şöyle kim hīc anı dutıcı dutmaz ve hīc kimsenün (17) eli aña érmez tā kıyāmet güninde anuñ mührün eyüler açmayınca ‘abdurrahmān bin sābiṭ

[79/a]

(1) rivāyet kıılır ebū derdādan raḍıyallāhu ‘anhā ki hitāmuḥu miskun (2) dedügi burāk sücidür kim uçmak ehli kamu sücilerün şonınca içerler eger (3) dünyā ehlinden biregi bir barmağıñ şoksa gerü dünyāya çıkarsa dünyāda (4) hīc cānavār qalmayaydı illā ol sücinün qokusu dutaydı esriyeydi (5) ḳatāde eyitdi ol süciye kāfūr ḳatılmışdur müşkile mühürlenmişdür (6) يَا’nī işbu ni‘metlere ve işbu maḳāmlara rağbet (7) ḳılıcılar rağbet ḳılsunlar ben tanrının ḳā‘atına ivmeklik birle rivāyet mücāhid (8) eyitdi işbu ni‘metlere iviciler ivsünler rivāyet ‘aṭā eyitdi işbu ni‘metlere (9) öñürdiciler öñürtsünler rivāyet cüreyḥ oğlu eyitdi işbu ni‘metleri (10) istemege dürişün ve ḥarīş oluñ وَمِنْهَا لَشَايَءٌ لِّمَن يَشَاءُ ya’nī ol süciye tesnīmden (11) ḳatılmış ola tesnīm dedügi bir şarābdur ki kamu şarāblaruñ yegregidür her bir kişinün (12) inüb köşkine aḳar yukardan dökilür ve ol şarāb ‘adn uçmağ içinde (13) aḳub gelür ibni ‘abbāsdan rivāyet kıılındı kim وَمِنْهَا لَشَايَءٌ لِّمَن يَشَاءُ dedügi (14) şunlardur kim ḥaḳḳ te‘ālā eyitdi kim hīc bir nefis

bilmez kim eyüler eyüler için ne gizledim (15) ya'nî şunun gibi nesneler gizledüm ve yaraqladum kim gözler şād olacak nesnelerden (16) ve anuñ gibi nesneler hīc gözler görmedi ve kulaqlar işitmedi ve ādem oğlanlarınuñ (17) her gönüllerinden geçmedi nitekim haqq te'ālā kelām-ı kādīmde buyurur

[79/b]

(1) bir nice 'ulemā eyitdi tesnīm (2) فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ dedügi bir bınardur havāda akar uçmağ ehlinüñ (3) kaplarına dökülür kaçan kapları dolar ol şudurur şöyle kim (4) bir kaçre yere dammaz pes bulara şu götürmege ve bir yerden bir yere (5) şu daşımağa muhtāc olmazlar katāde kavli dahı budur (6) عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُ ya'nî açalar ol bınardan kim muḳarrebler ol bınardan iḳerler rivāyet (7) vāsiṭi eydür muḳarrebler anı şırf iḳerler bisāt-ı kurb üzerinde (8) oturub kudüs cemenleri icinde ve bilişlik meclisinde hoşnūdluğ (9) kadehleri ile iḳerler إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ (10) ya'nî anlar kim mücrimlerdür imān getürenlere gülerler ya'nî mekke müşrikleri (11) ve ebū cehil ve 'utbe ve şeybe ve velīd ibni muğire ve 'āş bin vābil ve bularuñ (12) cemī'i yārenleri ve etbā'ları mü'minlere gülerlerdi ve maşharaya dutarlardı (13) ve bularuñ islāma geldüklerini tañlardılar ya'nî 'ammāra ve şahbaya (14) ve ḥabbābe ve bilāle gülerlerdi rivāyet muḳātil eyitdi ve kelebī eyitdiler (15) bu āyet 'alī haqqında indikim bölük müslümānlarıla peygāMBER KATINA (16) varurıdı pes münāfıqlar birbirine göz kaķışub buları maşharaya (17) dutub gülişdiler andan ulu evlerine varub muşāhiblerine

[80/a]

(1) eyitdiler kim ol fāz başlu ‘alī gördük bir bölük müslimānlar (2) ile bizüm kıtumuzdan geçerlerdi birbirimüze göz kaçışduķ buları maşharaya (3) dutub gülişduķ dēyüb sevinışdiler tene‘um kıldılar ve eyitdiler kim (4) bular ne bellü azmışlardır kim muḥammede varanlar şanur kim muḥammed nesne bilür (5) ve anuñ elinde nesne vardur dērlerdi وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ (6) ya‘nī kaçan bulara uğrasalar gamz ederlerdi وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا (7) ya‘nī kaçan dönüb evlerine ve ehline varıcaķ güleşirler (8) ya‘nī ol zamān bu kāfirler müslimānları görseler (9) eydürlerdi kim be-dürüstī bu kavm ya‘nī bu müslimānlar azmışlar وَمَا (10) ya‘nī yā muḥammed kāfirler işbu mü’minler üzerine (11) müvekkel vëribinilmedi kim buları gözedeler ve şaklayalar ve daḥı (12) bularuñ ḥāline güleşeler فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ (13) ya‘nī kıyāmet gününde ol mü’minler daḥı kāfirlere güleler nitekim kāfir dünyāda (14) bulara gülerlerdi ve ol eyle ola kim uçmaķdan bir kapu açalar (15) kāfirlere eydeler kim gelün uçmaķdan yaña çıkun kaçan uçmaķ (16) uçmaķ kapusına geleler kapu bağlana عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ (17) ya‘nī tahtlar (17) üzerinden bakalar mü’minler kāfirlere ḥāline güleşeler ve nice ‘azāb

[80/b]

(1) dartduķların göreler rivāyet ka‘bu’l-aḥbārdan eyitdi uçmaģıla (2) tamu arasında dereceler ve köşkler vardur kaçan bu mü’minler dileseler (3) kim göreler kim kāfirler nice ‘azāb dartaırlar ol derecelerün (4) bir nicesine çıkub cehenneme bakalar bularıñ ḥāllerini göreler nitekim bir yerde (5) buyurur فَاطَّلَعَ فَرَآهُ فِي سَوَاءِ الْحَرِيمِ ve daḥı buyurdi kim (6) هَلْ تُؤْتَوْنَ الْكُفَّارُ ya‘nī ḥaķīķat kāfirler şol yavuz ‘amellerinün ‘ıvazın (7) bulısardur سُورَةُ الْأَنْشِقَةِ bu sūre yüz yedi kelimedür yüz otuz (8) ḥarfdür yigirmi āyetdir

hadîş kıldı bize hārūnı keşîr zeyd bin eşlemden (9) ve ubeyye bin ka'bdan ve tanrı resûlinden kim eyitdi (10) her kim ki bu sûreyi okusa bitisi ardından gelmekden ol kişiyi (11) haqq te'âlâ şaklaya bismillahide işâretler vardur bir işâret oldur kim (12) dünyâ begleriçün dileseler kim bir kişi 'azîz ve hürmetlü ve mükerrerem kılalar (13) pes ol kişi ile üç mu'amele kılurlar evvel mu'amele oldur kim (14) anı kendüye nedîm kılur ya'nî kendüye yakın eyler gece ve gündüz müşâhib (15) olur sarâyına gêrü çıkar ve tanışıkçı olur ikinci mu'amele oldur ki (16) kendünün tonlardan aña hil'atlar vêrür veyâ yüzük vêrür tâ kim anı dilemeyenler (17) buları göricek üşenürler ve bu nesneleriyle şâd olur ve düşmânları

[81/a]

(1) kör olur üçünci mu'amele kendü nişânın vêrür ya'nî bitî vêrür (2) kim bu benimdür dükeli kullıktan kôdum ve cemî' 'avârızdan (3) ve tekâlîfden kôdum dèyü pes buncılayın durur kim haqq te'âlâ kaçan kim (4) mü'minleri diledi kim bu dükeli mahlûk arasında 'azîz (5) ve mükerrerem kıla bu üç mu'ameleyi mü'minler ile işledi (6) evvel mu'amele bu kim haqq te'âlâ kendüyle münâcât rûzi (7) kıldı namâzda nitekim resûl hâzreti buyurdi ki الصَّلَاةُ مِعْرَاجُ الْمُؤْمِنِينَ (8) ya'nî namâz mü'minlerin mi'râcıdır ikinci mu'amele haqq te'âlâ mü'minlere (9) tevhîd ve şehâdet hil'atin rûzi kıldı üçünci mu'amele haqq te'âlâ (10) kûrân gibi menşûr rûzi kıldı kim tevķî-i ilâhîdür ve nâme-yi cabbâr-ı (11) 'âlemdür dükeli tevķî'lerin ulusıdur kûrânın evvelidür (12) إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ / بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ya'nî (13) kaçan gök yarılma ve وَادْنَتْ لِرَبِّهَا وَحَقَّتْ ya'nî yarılmağığa tanrısının (14) buyruğını işidüb muṭî' olsa وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ (15) ya'nî kaçan yer çekilse adım çekilür gibi ya'nî gençliği ve büyüklüğü (16) artsa وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ (17) varısa taşra bıraksa bir şöyle kim yer karnında nesne kalmazsa gerek

[81/b]

(1) $\text{ya'ni y\`er ic\`abet \`ede all\`ah \`ta'atila ve \`h\`u\`t}$ $\text{ya'ni v\`acib olunsa y\`ere}$ kim mu\`ti<sup>c</sup> ola ta\`nrisına kim anı yaratdı (3) pes her kim d\`urişüb 'amel kıldı 'amelinün cezāsın bula (4) kaçan gök yarılrsa ve y\`er çekilse $\text{ya'ni kıy\`amet k\`opsa nitekim bu \`ayetin}$  (5) ardınca eyitdi  $\text{ya'ni}$  (6) ey ins\`an ey \`adem o\`glanı sen d\`urişicisin ta\`nrıñdan (7) 'amelinle kedh\`an  $\text{ya'ni sa'yen d\`urişmeklik bir niçeler kim}$ (8) eydür ey \`adem o\`glanı sen 'amel \`edicisin ta\`nrıñdan ya\`na 'amel \`etmeklik (9) $\text{f\`al\`ma m\`n \`u\`ti}$   $\text{ya'ni}$  her kimün kim ol işledüğü (10) 'amelün bitisi sa\`ğ eline gelürse $\text{f\`s\`u\`f}$  (11)  $\text{y\`asab\`u\`r}$ ol kişi his\`abın geñez v\`ere (12) ve şādīlīk birle kendü ehline döne ya'ni her kimün kim bitisi sa\`ğ eline gelmeye ar\`kasından ya\`na (14)  $\text{ya'ni}$  sa\`ğ elin boynına bağlayalar şol elin ar\`kasından

[82/a]

(1) çıkaralar bitisin ardından şol eline vereler pes ol kişinün (2) kim bitisi şol eline gele helāk olasın ve 'azāb gelesin (3) bilüb çağıra da\`hı sa'cīr t\`amusına gire nitekim eyitdi (4) ya'ni pes t\`ez ola kim  $\text{wa\`u\`la}$  (5) diye  $\text{ya'ni}$  vāy helākığa d\`eyü sa'cīr t\`amusına bırağalar  $\text{ya'ni}$  ol bitisi şol eline gelen (7) kavmler d\`unyā içinde kendü ehli arasında şādīlīgıla y\`uriyüb (8) nefsine uymışdı arz\`ular yazısında otlayub t\`oymışdı (9) ve murādlar h\`aşıl \`edüb fāriğ olmuşdı  $\text{in\`u}$ (10) ya'ni ol nefsine uyub şādīlīgıla y\`uriyen şanurdı kim bizden ya\`na (11) d\`önmeye ve g\`urdan k\`opup şoru his\`ab v\`ermeye (12) ve 'azāb ve 'ikāb görmeye  $\text{b\`li l\`n r\`b\`u}$  (13) ol şandugı gibi degildür bilgilki ol bize döniserdür ve g\`urdan k\`opup (14) şoru his\`ab v\`eresidür ve h\`a\`kīkatdür ki anuñ ta\`nrisı (15) anı görür ve gözedür ya'ni h\`a\`k\`k  $\text{ya'ni}$  h\`a\`k\`k h\`azreti eydür pes (16)  $\text{f\`la a\`sım b\`al\`ş\`f\`q \`al\`l\`l \`u\`ma \`u\`ma \`u\`s\`q \`al\`q\`m}$

and ier ve şafaa mcāhid (17) eyitdi şafa ddgi gndzdir ikrime eyitdi şafa ddgi

[82/b]

(1) gndzdir ikrime eyitdi şafa ddgi gndzden alan şarulık (2) ibni abbās eyitdi şafa ddgi ol ızılılıkdur kim gk (3) ıraıında alur gn olunduğından şonra zīrā ol şafa (4) olınca yatsu namāzı gr pes a teālā şafa aıyın dyb (5) and icdi ve dağı dn aıyın ve dağı dn iinde dirgenenler (6) aıyın ya'nī dkelidir niřānlar aıyın ya'nī demek olur kim (7) dkeli cānavārlar ve yılķılar ve arebler ve dağı yılanlar (8) ve drl drl aıyın kim ve dkeli yurdlu yurdına ve yerl yerine (9) dirilrler إِذَا الْقَمَرُ إِذَا اشَّقَّ ya'nī dağı amer aıyın kim aan tamām olsa (10) ya'nī kāmīl ya'nī nr olsa ya'nī ayun on drdi gcesi olsa demek (11) olur لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا ya'nī yā muħammed bu nesneler aıyın (12) sen gkden yuķaru gge aģasın ve dereceden (13) dereceye aģasın bu avl ibni abbāsuıdur ammā mfessirler bu āyet (14) ma'nisinde iħtilāf ılmışlardır cumhr-ı mfessirler avli budur ki (15) ya'nī طَبَقًا ya'nī ddgi ya'nī ıyāmetde ģālden (16) ģāle ve işden işe şataşasın ddgi olur muķātil eydir (17) murād bundan evvel lm andan dirlik ve andan gine

[83/a]

(1) dirlik ve yine lm ya'nī grdan gr opup dağı arařāt (2) meydānında durasız ibni abbāsdan rivāyetdir kim طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ (3) ddgi oldur ki ya'nī atılıķlara ve lmde zaħmetl grmege (4) ve gr azābına ve gr durmaģa ve ģisāb vrmege (5) ve ıyāmete inanmazlar byle and ip ģaber vrilmişken nitekim (6) eyitdi فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ya'nī pes ne oldu kim bulara ki (7) inanmazlar bunca nesnelere ve dağı buyurdi ki وَإِذَا

ya'nî kaçan bularuñ üzerine kurān okunsa secde (9) étmezler tekebbürlük éderler secde kılub alçaklık étmezler kelbî ve mukātil (10) eyitdiler alçaklık étmezler ve namāz kılmazlar rivāyet kılındı ebū hureyreden (11) kim eyitdi resūl hażreti sūresini okudı (12) ve secde kıldı pes aşhāba eyitdi siz dañı bu sūreyi okuyıcañ secde (13) eyleñ ya'nî bil kim kāfirlere kıyāmeti (14) yalanlarlar ammā mü'minler inandılar ya'nî (15) haññ te'ālā bilgerekdür ol kıyāmete inanmayanları ya'nî (16) ol kāfirler gönülleri içinde gizledüğini فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ ya'nî pes muştıla yā muħammed ol kāfirlere éncidici (17)

[83/b]

ya'nî (2) meger anlara kim kılısarvan إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ 'azābıla anlara kim imān getürdiler ve eyü 'amel kıldılar لَّهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ ya'nî vardır bulariçün müzd ve şevāb ve 'ivaz ve ni'met (4) kim dükenmeksüzün ve eksilmeksüzün ola şöyle (5) kim hıç şonı kesilmeye ve āhiri olmaya ve dükenmeye dā'im (6) buluna سُورَةُ الْبُرُوجِ bu sūre mekkede indi yüz tokuz (7) kelimedür dört yüz altmış beş harfdür yigirmi iki āyetdür (8) hadīs kıldı bize sa'id ibni hafıñ sa'id ibni cübeyrden (9) ve ibni 'abbāsdan kim eyitdi resūlden kim işitdüm kim eyitdi (10) her kim bu sūreyi okurısa haññ te'ālā aña dünyāda niçe cum'a (11) gün ve niçe 'arefe gün varısa anuñ sağışınca on (12) kurla müzd vère bir işāret dañı bismillāhide budur ki (13) haññ te'ālā hażreti atayı ve anayı ve oğlancıkları ile (14) üç mu'āmele éder evvel mu'āmele budur kim doğıcañ eyü ad vèrür (15) ikinci mu'āmelede aylarıla ile besledür ve dürlü dürlü tonlar (16) ile bezer çünkim büyüye aña sermāye vèrür kim bezirgānlık (17) kıla tā ki māl hāşıl éde pes

[84/a]

(1) bilgil ki haqq te'ālā dağı kullarıyla bu mu'ameleler etti (2) kendi kereminden evvel mu'amelesi oldur kim çünkim 'ademden (3) vücūd 'ālemine getürdi islām adın rûzi kıldı (4) هُوَ سَمَّاكُمْ (5) ad yokdur şükür ve sipās ol kim pādīşāh kim kâfir veyā cühūd (6) veyā tersā veyā mecūsī adın vèrmedi ikinci mu'amelesi budur kim (7) dürlü dürlü rızklar ve ta'āmlar rûzi kıldı kim sağışı yok (8) üçüncü mu'amele budur ki tenüni bezedi dürlü libāsıla ve cānuñı (9) bezedi islāmıla ve dilüni bezedi kelāmıla çünkim bâliğ olduñ (10) saña zekāt ve namāz ve oruc ve hacc farz eyledi her birinüñ şerāi'ti (11) bulıncağ ve dağı uçmak avlarını ve dağı saña بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (12) kelimesin erzānī kıldı kim bu sermāye ile uçmak avların avlayasın (13) tā ki āhiret hāzīnelerin kazanasın ve dağı gönlüni bezedi imānıla (14) ve ma'rifet birle ve dilüni bezedi بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ / وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ (15) birle ya'nī gök (16) haqqıyıçün kim burclar issidür ya'nī burclu gök haqqıyıçün (17) الْمَوْعُودِ وَالْيَوْمِ dağı kıyāmet haqqıyıçün وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ ya'nī cum'a

[84/b]

(1) gün ve 'arefe gün haqqıyıçün nitekim hadīsde gelmişdür kim hāzreti eyitdi (2) benim üzerüme hiç gün toğmadı ve tolinmadı cum'a gününden yigrek (3) ammā cum'a günü içinde bir sâ'at vardur her kaçan kim mü'min kul (4) ol sâ'ate tuş olsa haqq te'ālā hāzretinden hayrdan (5) her ne hācet dilese müstecāb olur ve ne dürlü şerden hālāş (6) dilerise kurtula 'ulemā ortasında ol sâ'at muhtelifün fīhdür (7) cumhūr-ı 'ulemā demişlerdür kim o sâ'at haţīb huţbe tamām (8) ettiğı sâ'atdır bir niçeler eydür cum'a gününün āhir sâ'atidir bir niçeler (9) eydür ol sâ'at ikindüden şonradur bir niçeler eydürler evvel sâ'atdır (10) pes bu ihtilāfdan ma'lūm olur kim cum'a günü şerīf gündür

(11) demek olur cum'a günü evvelinden tā āhirine degin ya'nī tañıladan (12) geceye degin tā'atıla 'ibādetile ve zikir ü tesbīhile geçürmek gerek kim (13) tā ol sā'ate tuş ola her ne hācet dilese kabūl ola ve dahı (14) rivāyet kılındı ebū derdādan ol dahı ibni 'abbāsdan kim eyitdi (15) وَشَاهِدْ dedügi muḥammeddür وَمَشْهُودْ dedügi kıyāmetdür ḥadīş kıldı (16) sa'īd bin beşīrden ḳatāde ve ebī hureyreden ve tañrı resūlinden kim eyitdi (17) وَشَاهِدْ dedügi 'arefe gūnidür وَمَشْهُودْ dedügi cum'a gūnidür

[85/a]

(1) ibni veheb rivāyet kıldı ebū derdādan ve ol da tañrı resūlinden (2) kim eyitdi cum'a gūn benüm içün şalavātı çok getürün kim feriştelar (3) ol gūn ḥāzır olurlar ve her bir kuluñ şalavātını baña 'arz kılurlar (4) ben eyitdüm yā resūlallāh ölmekden sonra dahı şalavātı size iledürler mi (5) pes resūl eyitdi ḥaḳḳ te'ālā peygāmblerleriñ tenin yere ḥarām kıldı (6) pes bilgil ki peygāmblerleriñ diridür ölmezler bir niçeler rivāyetde gelür (7) ki resūl eyitdi ḥaḳḳ te'ālā yer üzerinde ferişte koyupdur her kim (8) benim 'ümmetimden birisi baña şalavāt getürse ol şalavātı alurlar benim (9) kabrime getürürler eydür yā resūlallāh senün ümmetiñden fülān bin fülān (10) saña şalavātı getürdi dërler bende ol şalavātı alurın bir arı (11) laṭīf kāğıda yazarın şaklayu ḳorın tā ki kıyāmetde aña meded (12) görürin vaḳtiñi benim ümmetimden birisi cum'a gūn veyā cum'a gëcesi şalavāt (13) getürseler ben ḳulağımla işidirin ḥiç ortada ferişte miyāncısız (14) ḥikāyet olundı bir kişi şalavāt getürmege kāhel (15) imiş bir gece düşünde görür kim kıyāmet ḳopmış dükeli ḥalāyık (16) bir yere derilmişler ḥaḳḳ ḥazreti bulardan ḥisāb alur ḥāliyā bu kişiyi (17) getürdiler yazuğın dardılar gūnāhı ağır geldi şolḳadar buñaldı kim

[85/b]

(1) dēse olmaz dōrt yaña baķar meded ister kimseden āre yok nāgāh bu (2) aralıķdayiken görür kim bir laṭīf kişi gelür aķ nazik ṭonlar (3) gēymiř başında ‘amāme uzun boylu gökek řüretlũ kişi yaņından (4) bir pāre aķ kāğıd ıkardı ol kiřinũn řevāb terāzũsına ķor pes (5) dũkeli gũnāhından bu bir pāre kāğıd ağır gelür pes bir ferişte ağırur kim (6) yā ma‘şer ehli bilũn kim fũlān sa‘ādet ehlinden oldu ve hergiz řekāvet (7) ehlinden olası degildür ya‘nĩ fũlān umaķlıķ oldu demek (8) oldu pes ol kişi eydür hemān bunu iřitdũginleyin eydür cānum rāḥat (9) oldu sevindũm ol kiřinũn ayağına dũřdũm eyitdũm kim ne kişisin kim (10) baņa meded ērdũn beni ṭamudan ķurtardũn dēdũm pes ol kişi eyitdi (11) ben senũn peygāمبرũnven ve ol kāğıd senũn řalavāṭıñdur kim ‘ömrũnde (12) bir kez baņa řalavāt getürdũn idi anı ben řaķladumdı uş (13) şimdi řaņa meded ērdũm dēdi pes ol kişi bu arada iken nāgāh (14) uyandı gōrdi kim dũnyāda imiş pes bildi kim iş nite imiş andan řonŗa (15) dā‘im meřğũl oldu gee ve gũndũz vařĩfe ēdindi eger řalavāt řevābına (16) meřğũl olursam aşıl maķřũddan ırāķ dũřerũz gērü (17) tefsĩre gelem rivāyetde gelür kim mālĩk eydür bir gũn medĩne

[86/a]

(1) mescidine girdim ya‘nĩ peygāمبر mescidine girdim bir kişi ḥadĩs eydür ḥalāyĩķ (2) ķatına derilmişler pes ben eyitdũm baņa ḥaber vėrgil kim وَشَاهِدٌ (3) وَمَشْهُودٌ nedür cevāb eyitdi kim شَاهِدٌ dēdũgi cum‘a gũnidür مَشْهُودٌ (4) dēdũgi ‘arefe gũnidür pes andan gedim gōrdũm bir kişi daĥı ḥadĩs (5) eydür aņa daĥı şordum eyitdi شَاهِدٌ dēdũgi cum‘a gũndür مَشْهُودٌ (6) dēdũgi ķurbān gũnidür andan daĥı gedũm gōrdũm bir kişi tefsĩr beyān (7) ķılır aņa daĥı şordum kim شَاهِدٌ وَمَشْهُودٌ ne ma‘nā nedür cevāb eyitdi kim (8) شَاهِدٌ muḥammeddür مَشْهُودٌ ķıyāmet gũnidür ubeyye bin ka‘b rivāyet ķılır (9) ‘abbāsdan kim

eyitdi شَاهِدِ هَآقَّ te‘ālādur مَشْهُودِ kıyāmet günüdür (10) ‘ikrime eyitdi شَاهِدِ ādem oğlanlarıdur مَشْهُودِ kıyāmet günüdür (11) mālīk eydür شَاهِدِ ‘īsādur anuñ ümmetidür ‘abdu’l-‘azīz yaḥyā (12) eyitdi شَاهِدِ muḥammeddür مَشْهُودِ anuñ ümmetidür hüseyṇi bin faẓıl (13) eyitdi شَاهِدِ bu ümmetdür مَشْهُودِ ayruk ümmetlerdür bir niçe ‘ulemā (14) eyitdi شَاهِدِ gecelerdür ve gündüzlerdür مَشْهُودِ ādem oğlanlarıdur (15) muḥammed bin ‘alī tirmizī eyitdi şāhidin şaklayıcı ferīstelerdür مَشْهُودِ (16) ādem oğlanlarıdur bir niçeler eydür شَاهِدِ düşenbih günüdür مَشْهُودِ (17) cum‘a günüdür bir niçeler eyitdi شَاهِدِ kulun ‘amelüdür مَشْهُودِ kuldur

[86/b]

(1) pes bu aḳsāmın cevābı اِنْ بَطُشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٍ (2) قُتِلَ اَصْحَابُ الْاُحُدِ دür ya‘nī هَآقَّ te‘ālā bu ḳamu nesnelere and içir eydür kim (3) la‘net aşḥābu’l-uḥdūda olsun pes ‘ulemā ihtilāf ḳılmışlardur kim (4) aşḥābu’l-uḥdūd ne ḳavmdür ḥadīṣ ḳıldı bize muḥammed bin ma‘mer ‘abdurrahmān (5) ve şuhaybdan kim taḡrı resūli eyitdi sizden ilerü (6) bir beg var idi anuñ bir cāzūsı varıdı ḳaçan ol cāzūsı ḳocaldı (7) ol beḡey eyitdi ben ḳocaldum işden baḡa bir oḡlan vērgil ben aḡa cāzūlık (8) öḡredeyin pes ol beḡ aḡa bir oḡlan vērübdi kim cāzūluk öḡrede (9) meḡer ol cāzūnuñ yolında bir rāhib var idi ya‘nī zāhid ol (10) oḡlan yoldan geḡerken ḳarşu ol zāhidün ḳatında biraz otururdu (11) ve anuñ sözlerini dinlerdi ol oḡlana ḡōş geldi pes īmān geṡürüb (12) anuñ ‘ilminden öḡrenürdi pes ol cāzū ol oḡlanı geḡ gelürsin (13) dēyü döḡerdi eve gelse beg döḡerdi pes oḡlan bu aḡvālī rahibe (14) dēdi rāhib eyitdi ḳaçan evde cāzū ḳaḳısa eyit kim evde meşālīḡ var idi de (15) ḳaçan evde ḳaḳısalār eyit kim cāzū egledi de pes bir zamān oḡlan (16) dēdi böyle dēdi bunun ḡayli müddet geḡdi nāḡāḡ bir gün (17) cāzū ḳatına giderken gördi kim yol üzerinde bir ejderḡa

[87/a]

(1) yaturdı yolu kesmiş halk yığılmış geçemezler ejderhā heybetinden pes ol (2) oğlan fikir édüb gönlinden eyitdi şimdi bellü bilem kim cāzūnuñ (3) dīni mi haḳdur rāhib dīni mi dēdi eline bir taş aldı eyitdi ey ölsün (4) ya'nī ey calabım eger rāhib dīni cāzū işinden yegse ve senüñ (5) dīnüñ sevgülü ise işbu cānavārı öldürgil ḫalāyık (6) geçsünler dēyüb haḳḳ te'ālānuñ ḳudretiyile ol taş cānavāruñ gözine (7) dokundu helāk oldu cümle ḫalāyık işlü işine gıtdiler andan oğlan (8) rāhib ḳatına geldi bu işi ḫaber vērdi rāhib eyitdi ey oğlum (9) bu gün sen benden yigreksin kim işüñ bu elden ammā bilürem kim (10) sen mübtelā olasin ḳaçan bilinsen beni kimseye eyitmegil pes (11) ol oğlan meşhūr olub şol ḫadde érdi kim gözsüzün gözün açardı (12) ve dükeli ḫastalığa devā kıılır oldu pes ol oğlanı (13) vezīr işitdi bir niçeden berü gözleri görmez olmuş pes oğlana (14) armağanlar gönderdi ve eyitdi eger gözlerim açarsa çok (15) nesne vèrem dēdi oğlan eyitdi ben kimseye vèremezem şifā vèren (16) ve key kıılan allāhdur eger īmān getürürsen allāhdan dermān (17) olmağı dileyem şifā vère dēdi pes ol vezīr īmān

[87/b]

(1) getürdi haḳḳ te'ālā aña şifā vērdi gözleri görür oldu vezīr (2) durdı melik ḳatına geldi pes melik eyitdi gözün kim sağ (3) kııldı vezīr eyitdi taḫrum sağ kııldı dēdi melik eyitdi senüñ (4) benden gayrı taḫrıñ var mı vezīr eyitdi belī benüm taḫrum ve senüñ (5) taḫrıñ ve yer gök taḫrısı vardur hemān taḫrı birdür (6) melik buyurdi vezīr dutdılar şolkadar 'azāb vèrdiler kim (7) şabrı ḳalmadı oğlanı bulara dēyüvèrdi pes oğlanı daḫı getürdiler (8) melik ol oğlana cāzūlık şuna érdi kim gözsizleri gözlü (9) kıılır olduñ ve dürlü dürlü ḫastalığa şifā vèürsin dēdi pes oğlan (10) eyitdi ben kimseye şifā vèremezem dēdi kamu derdlere şifā vèren allāhdur (11) dēdi pes melik buyurdi oğlana 'azāb ètdiler şabrı

édemedi rāhibi (12) eydivêrdi pes rāhibi getürdiler eyitdiler dīnünden döngil (13) yoḥsa seni bıçaḳuyla iki pāre kılurın dēdi rāhib dönmedi (14) pes rāhibi depesinden iki pāre kıldılar andan ol oḡlana eyitdiler (15) dīnünden döḡ dēdiler dönmedi melik eyitdi varuḡ bunı fülān ṭaḡdan (16) aṣaḡa bıraḡuḡ pāre pāre olsun dēdi eger dīninden döner ise (17) ḳovuḡ ve illā bıraḡuḡ dēdi pes oḡlanı alub ol ṭaḡa gitdiler

[88/a]

(1) ve eyitdiler dīnünden dön dönmedi dilediler kim ṭaḡdan aṣaḡa bıraḡalar (2) ol oḡlan du‘ā kılub eyitdi ilāhī bularuḡ ṣerrinden sen ṣaḳla (3) ṣolok sā‘at ol ṭaḡ ditredi ol erleri ṭaḡdan aṣaḡa bıraḳdı (4) helāk oldılar oḡlanı ṣaḳladı selāmet gērü melik (5) ḳatına geldi melik eyitdi yoldaṣlarıḡ ḳanı oḡlan eyitdi (6) ḥaḳḳ te‘ālā bulara diledüḡin işledi aḥvāli bir bir dēyüvêrdi pes (7) melik buyurdi ne kim oḡlanı bir gemiye ḳoyalar denize bıraḡalar pes (8) oḡlanı aldılar deniz ortasına vardılar dilediler kim denize bıraḡalar (9) ol oḡlan du‘ā kılub eyitdi ilāhī bularuḡ ṣerrinden sen ṣaḳla (10) dēdi nāḡāḥ gemi ḳaḳlandı buları denize dökdi ḥaḳḳ te‘ālā (11) ol oḡlanı ḳurtardı gērü melik ḳatına geldi melik eyitdi (12) ḳanı yoldaṣlarıḡ oḡlan eyitdi taḡrum bulara diledüḡin kıldı (13) ḥāli bir bir dēdi andan oḡlan melige eyitdi sen beni öldüremezsın (14) tā ben dēdigüm ṭutmayınca melik eyitdi sen ne dērsin oḡlan eyitdi (15) dükeli ḥaḳḳı bir yazıya dirgil ve beni dāra aṣḡıl ve benim terkeṣimden (16) bir ok algıl yanuḡa gizlegil ve eyitgil kim بِسْمِ اللَّهِ وَرَبِّ (17) الدُّعَاءِ dēyüb okla beni atḡıl ḳaçan böyle êtseḡ beni ṣehīd

[88/b]

(1) édesin dēdi pes melik ilini ve ṣehirli bir yazıya dērdi ol oḡlanı (2) bir ağaca aṣaḳodı terkeṣimden bir ok alup kiriṣine gizledi (3) بِسْمِ اللَّهِ وَرَبِّ الدُّعَاءِ dēyüb atdı ok oḡlanı urdı (4)

kulağı tüzine urdı pes ol oğlan elin yarası üzerine kodı (5) cānı haḳḳa ıṣmarladı şehīd oldu çün ḥalāyık bu kerāmeti (6) gördiler dūkelisi eyitdiler biz īmān getürdük bu oğlan taḥrīsına (7) dēyüp īmān getürdiler andan ol melige eyitdiler uş ḳorḳduḡuṣa (8) uğraduḡ dūkeli ḥalḳuḡ īmān getürüb taḥrīya uydılar çün (9) melik bunı işitdi buyurdı kim şoḳaḳlar aḡzına uzun uzun (10) ḥandaḳlar ḳazdılar içine odun ṭoldurub od yaḳdılar pes (11) ḥalāyıkı dutun her kim dīninden dönmezse od içine biraḡuḡ dēdi (12) pes ol müsliṣānları bölük bölük getürüp od içine ḳoyarlardı (13) ey niçe müsliṣānları bu vechile oda ḳoydılar pes haḳḳ te‘ālā (14) celle ve ‘alā zikir and içüp la‘neti aṣḫāb-ı uḥdūda (15) olsun dēdüḡi budur ve anuḡ ḳavmi kāfirlerdür dēdüḡi bu ḳışṣadur (16) pes ol ḳavm bunuḡ gibi işler işlediler āḫir ol kāfirler bir ‘avratı (17) dutup uḥdūd kenārına götürdiler elinde bir genḳ oḡlanı var idi pes ‘avrata

[89/a]

(1) eyitdiler dīniḡden dön ve illā işbu seni oda biraḡuruz dēdiler dönmedi (2) pes ol genc oḡlancuḡın elinden aldılar oda biraḳdılar gērü (3) eyitdiler dīniḡden yoḡsa sen daḫı oda biraḡulursın dēdiler diledi kim (4) dōneydi zīrā cān-garīz haḳḳ te‘ālā ol genc oḡlancuḡa (5) dil vērdi eydür ey aḡa şabır eylegil dīnūḡden dönmegil (6) kim haḳḳ üzeresin dēdi pes ol ‘avratı daḫı biraḳdılar rivāyet (7) ḁaḥḫāk eydür altı oḡlan beşikde söyledi birisi yūsuf peyḡāmbere (8) ṭanıklık vëren ikinci fir‘avḡ ḳızınuḡ dayısı oḡlı üçünci ‘īsā (9) peyḡāmberdür dördünci yaḫyā peyḡāmberdür altıncı aṣḫāb-ı uḥdūd yēdinci (10) şāḫibi cūreyḫ rivāyet muḳātil eydür uḥdūd üç yērde oldu kim (11) mü‘minleri od ḥandaḳına biraḳdılar birisi yemen ilinde baḫrān (12) şehrinde birisi şām ilinde birisi fāris ilinde idi ammā (13) ol kim şāmdadur anı iden melik inṭibā ḫūş bin yeleys idi (14) ammā ol kim fārisde olan buḫtu’n-naşr idi ammā ol kim yemen ilinde (15) idi yūsuf bin zūnūvās idi

rivāyet kelbī eydür aşhāb-ı (16) uhdūd dēdügi kim bırağıldı mü'minler idi hālkdan ayrılup (17) bir yerde dolanmışlardı oda ve hāca tapıcalardan bir

[89/b]

(1) bir zālīm ve cabbār beg kōpdı bulara elçi vēribdi kim gelün benüm dīnime (2) dönün pes bular boyun vērmediler pes melik buyurdı uhdūd (3) kōzdılar içine od yakdılar bulara eyitdiler gerekse dīnünüzden (4) dönmege rāzı olun gerekse oda bırağılmağa rāzı olun (5) pes ol kavm dīnlerinden dönmege rāzı olmadılar pes oda rāzı (6) olup oda bırağıldılar hākk te'ālā kendü lūtfından bunlar oda düşmedin (7) cānların [kabz] ēderdi hergiz oddan zahmet görmediler pes (8) ol od taşdı hādağ kırağında çıkdı ol kāfirleri yakdı (9) göyündürdi cānları cehenneme vardı (10) اِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ya'nī (11) ol kāfirler ol od hādağları üzerinde oturmuşlardı (12) eydürlerdi kim işbu mü'minler azmışlardur kim puta tapmazlar (13) dēyüb tanıklık vērürlerdi وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا (14) العزيز الحميد ya'nī ol kāfirler bu mü'minlerden hiç yavuzlık (15) görmediler ve hiç [suç] ve 'ayb bulmadılar illā şundan (16) kim ol 'azīz ve hāmīd tağrıya īmān götürmişlerdi pes dutup (17) buları od hādağına bırağıdılar اِلَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ

[90/a]

(1) اِنَّا لَشَهِيدٌ pes ol tağrı kim mü'minler aña (2) inanmışlardur yerler ve gökler meligi anuğdur ol tağrı değıl (3) nesne üzerine ol hāzırdur اِنَّ الدِّينَ فَتَنَّا الْمُؤْمِنِينَ (4) ya'nī ol kāfirler kim mü'minlere 'azāb kıldılar ve oda göyündür dēyeler (5) bu işe tevbe kılmadılar pes bularuğdur āhıretde cehennem 'azāb (6) ve dünyāda od 'azāb kim ol mü'minleri ol oda bırağıdılar (7) pes ol od taşub çıkdı ol kāfirler göyündürdi ve işbu kavlı (8) rabī' kavlidür ve ayruklar eyitdiler ol ikisi bir 'azābdur nitekim (9) eyitdi

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ (10) dedi ki ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ
ya'nī anlar kim īmān getürdiler ve eyü 'ameller (11) جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا
(12) kıldılar bularındur uçmaqlar şunuñ büstānlar kim anuñ altından (13) ırmaqlar akar
pes ol mü'minlere ulu ni'metler ve ulu devletler (14) هَاشِدُ ya'nī bil
kim yā muḥammed senüñ kavminden (15) kāfir levlānlar dañı ilerü ki kāfirler gibi 'azāba
lāyık olmışlardur (16) saña inanmaduklarından ötürü مُحِيطٌ ya'nī allāh bilür
(17) ol kāfirlerüñ aḥvālinden hīç nesne allāh gizlü degildür

[90/b]

(1) bilür مُحِيطٌ dedügi kaplayıcıdur bu arada murād 'ālimdür (2) بَلْ هُوَ قُرْآنٌ belkim
saña inen yā muḥammed kūrān kūrān-ı mübīndür mecīd ya'nī (3) kerīmdür ve uludur
ḥayrı ve berekātı çokdur müşrikler ve kāfirler (4) şandüğınlayın degildür 'ömer bin
'abdu'l-'azīz eyitdi (5) بَلْ هُوَ قُرْآنٌ dedügi ya'nī kerīmdür ve uludur ḥayrı çokdur ve
dañı (6) ğayr-ı maḥlūkdur yaradılmış degildür her kimse kim kūrāna maḥlūkdur dese (7)
kāfir olur pes kūrān kelām-ı kādīmdür ḥaḳḳ te'ālānuñ kelām-ı nefsidür (8) فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ
ya'nī kūrān levḥ-ı maḥfūz içindedür ḥadīs kıldı bize (9) ismā'īl bin 'īsā ve isḥāk bin beşīr
ve muḳātil eyitdi ve mücāhid (10) ibni 'abbāsdan kim eyitdi levḥ-ı maḥfūzuñ evvelinde
yazılmışdur ki (11) لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ya'nī tañrı birdür andan artuḳ tañrı (12)
yokdur ve anuñ dīni islām dīnidür ve muḥammed anuñ ḳulıdır ve hem (13) resūlidür
pes her kim ki allāha inandıyısı ve anuñ eylüklerine ve dañı (14) 'azāblarına kirtindiye
ve anuñ peygāamberlerine uyduyısı ḥaḳḳ te'ālā (15) göre ve her kim bu nesneler ile
inanmayub ve uymayub kāfir olduyısı (16) anı ṭamuya ḳoya ve 'azāb ede ammā levḥ-ı
maḥfūz bir taḥtadır aḳ incüden (17) anuñ uzunluğı yer ile gök arasındadır ya'nī pes yüz
yıllık yol

[91/a]

(1) uzundur ve ini mağribile maşrıķ aralıgıncadur ve levhıñ iki kenarı (2) kıızıl yāķūtdandur ve iki kenārı yeşil zebercetdendür ve anuñ ķalemi nūrdur (3) ve anuñ sözi eylikdür ve bir ucu ‘arşa bağludur ve bir ucu (4) bir ferişte elindedür dā’im aña nazār eder aña mü’vekkeldür bir niceler (5) eydür levhı’l-maḥfūz ‘azrā’ılıñ elindedür dā’im aña nazār eyler cihānda (6) kimüñ rızķı dükendi ve kimüñ nefsi tamām oldu ki cānını kabz ede (7) ve bir niceler levhı’l-maḥfūz bir ferişte öñündedür ki māṭıryūndur (8) ve ol levhı’l-maḥfūz şeyṭānlardan şaķlanmışdur nitekim eyitdi (9) فِي لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ ya‘nī her bir günde ḥaķķ te‘ālā (10) ol levḥe üç yüz altmış kerre nazār kıılır her bir nazarda nicelere (11) dirlik vērür ve niceleri öldürür ‘azīz kıılır ve niceler ḥōr ve niçeleri (12) ķuliken beg ve niçeleri begiken ķul kıılır ve niceleri taḥṭdayiken (13) yer ķarnına kıoyar pes her ne kim dilerse işler niçün (14) böyle edersin dir yok zīrā kim milkinde enbāz yokdur niçe (15) dilerse taşarruf eder nitekim eyitdi لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ (16) ‘abdu’l-‘azīz rivāyet kıılır enes bin mālīkden bu āyet ma‘nisinde (17) kim فِي لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ sol levhı’l-maḥfūz

[91/b]

(1) ki ḥaķķ te‘ālā kelām-ı ķadīmde yād kııldı isrāfilün elindedür muķātil (2) rivāyetinde levḥu’l-maḥfūz ‘arşuñ sağ yanındadur وَاللّٰهُ اَعْلَمُ (3) بِالصَّوَابِ / سُورَةُ الطَّارِقُ bu sūre on yedi āyetdür altmış bir (4) kelimedür iki yüz toķuz ḥarfdür ḥadıṣ kııldı bize islām bin sūleym (5) ve ḥārūn bin keşīre zeyd bin eslemden ve ubeyy bin ka‘bdan rivāyet (6) eder ve eydür kim işitdüm tañrı resūlinden kim eyitdi her kişi kim (7) الْاَسْمَاءُ وَالطَّارِقُ kaçan sūresini okusa ḥaķķ te‘ālā gökdeki (8) yıldız sağışınca on müzd vère ḍaḥḥāk rivāyet kııldı ‘abdullāh bin ‘abdurraḥmāndan (9) ve ebū ‘āşımdan kim eyitdi tañrı resūlinden gördüm

(10) şakîf kavminün çoğacı yerinde buriya söykenüb durur idi pes (11) وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ sūresini okudı tamām ol vakit ben ol sūreyi (12) ezberledüm idi andan sonra bir gün şakîf kavminün meclisinden geçerdüm (13) kureyş kavminün bir niceleriyle oturmuşlar rabî'îni iki oğlu 'utbe (14) ve şeybe dağı bile idi benden dilediler kim kuran okuyam (15) pes bu sūreyi okıdum pes şakîf kavmi eyitdiler işbu okuduğun (16) haḳdur kureyş kavmi eyitdi haḳdur muḥammedî biz yavlaḳ bilevüz eger (17) bu kuran haḳduğunu bilseydüm aña uyarıduḳ dediler rivāyetdür

[92/a]

(1) resūlinden eyitdi her kişı kim bir kerre بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (2) dese haḳḳ te'ālā levḫi ve kalemı yaratdı ḫiṭāb-ı 'izzet kıldı ki yaz kalem (3) kalem eyitdi ilāhî ne yazayım nidā geldi ki yaz tā kıyāmete degin ne olacağın (4) pes evvel بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ pes kalem ḳorḳuyla ve ditremekle (5) yazdı yedi yüz miḳdārında yazdı haḳḳ te'ālā eyitdi yā kalem āḫir (6) zamānda bir ümmet getürem benim ḫabībüm muḥammed muṭṭafāya uylar (7) ve aña ümmet olalar ve ben taḡrı anlara kitāb rūzi ḳılam evvelinde (8) bunı yazam şöyle geñez ḳılam kim bir sā'atde biḡ kez yā dağı (9) artuḳ dēyeler ve ol ümmetden ḳaçan kim birisi bir kez بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (10) dese ol ḳulumuḡ dīvānına yedi yüz yıllıḳ şevāb müzd rūzi (11) ḳılam bî-berekātında وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ / بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (12) bu sūre' ebū ṭālib haḳḳında indi ol idi ki bir gün ebū ṭālib peygāmbir (13) geldi sūdile etmek getürdi pes resūl ḫazreti oturub (14) anıḡla yēyüdururken bir yılduz düşdi ol yılduz şuyıla ṭoldı (15) andan ol odıla ṭoldı pes ebū ṭālib anı görüb ḳorḳdı eyitdi (16) yā muḥammed işbu ne nesnedür peygāmbir eyitdi bu bir yılduzdur ki atıldı (17) haḳḳ ḫazretüniḡ nişānlarından bir nişāndur ebū ṭālib anı yavlaḳ taḡladı

[92/b]

(1) pes hakk te'ālā bu āyeti indürdi kim وَالطَّارِقِ وَالسَّمَاءِ ya'nī gök hakkıyıçün kim (2) dünün āşikāre ve gündüzün gizlenür ve dağı tārık hakkıyıçün kim şabāha (3) yakın toğar yā muḥammed saña ne bildürdi kim (4) tārık nedir ya'nī tanrı saña bildürmedi kim tārık nedür (5) hakk te'ālā tārıkı tefsīr kıldı ve eyitdi ki النَّجْمُ الثَّاقِبُ (6) ya'nī tārık bir nūrlu yıldızdur 'atā eyitdi kim sākīb dedügi (7) ol yıldızdur kim anuñla şeytān atarlar pes dokunub şeytān (8) delük delük eder ebū'l-cevz eyitdi tārık yedinci kāt gökde bir yıldızdur (9) zuḥal derler ol gökde andan artuk yıldız yokdur bu aḳsāmın cevābı (10) مَا مِنْ نَفْسٍ إِلَّا يَحِصِّطُ قَوْلَهَا وَفِعْلَهَا (11) budur kim ya'nī taqdīr-i kelām (12) ulemā bu āyete cevāb-ı kaseḱ derler (13) نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ (14) ya'nī gök hakkıyıçün ve yıldızlar hakkıyıçün kim her nefes ki (15) şaḳlar ne kim hayırdan ve şerden varısa ve işlerise şayar ibni 'abbās (16) eydür ol kirāmen kātībīne ferīşteleridür kim yazuğın ve müzdin yazarlar (17) kātāde eyitdi ol şaḳlayıcı ferīştelerdür kim 'amelünj ve dağı

[93/a]

(1) rızḳunı ve ecelünj gözedür kaçan bunlar tamām olsa cāḡunı (2) kabz eder kelbī eydür ol ferīşte tanrıdan bir şaḳlayıcıdur her kim (3) bir nefsin söyledüğünü ve işledüğünü ḳamusın şaḳlar ḥadīs (4) kıldı bize ma'āz bin 'āşirden kim eyitdi işitdüm resūlinden hakk te'ālā (5) eydür yā muḥammed her bir mü'mine yüz altmış ferīşte müvekkel kılıbdur (6) anı şeytāndan ḳorurlar ol ferīşte yedisü mü'minün bir gözünü (7) şaḳlar dükeli āfetlerden nitekim bir canaḳ baldan sinegi ḳorurlar mü'mini (8) dağı şeytāndan şöyle ḳorurlar yā muḥammed eger mü'min ḳullarımı (9) kendünje gene ḳosam şolok sā'at

seyāṭīn anı kaplardı (10) فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ pes âdemler baksunlar kim ne nesneden (11) yaradıldılar haqq gerü beyân kıldı ve eyitdi kim خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ (12) ذَاقِي yaʿnī yaradınlardı bu insān şol şol şudan kim ol (13) şu ana raḥmine dökülür ذَاقِي demek أَلْجَ demek olur pes (14) ol şu erin belinden ve ʿavratuñ gögsinden sızub çıkar nitekim (15) eyitdi يَخْرُجُ مِنْ تَرَائِبِ ulemā bu arada ihtilāf kılmışlardır (16) kim تَرَائِبِ nedir pes ol ibni ʿabbās eyitdi تَرَائِبِ dedügi ʿavratuñ (17) boynıdır ki boğmak dağınur ve elbī eyitdi iki gögsidür

[93/b]

(1) ‘avfī eyitdi iki eli ve iki ayağı ve iki gözidür yemen eyitdi (2) köprücük süñügi altıdur leys eyitdi yürek sıkındusıdur (3) ‘arablar dilinde ma‘rûf ve meşhûr oldur kim تَرَائِبُ gögis süñügidür (4) ‘avratdan sızub oğlan şuyı andan gelür رَجْعِهِ لِقَائِهِ (5) ḵatāde eyitdi ya‘nī ḥaḳḳ te‘ālā ḵādürdür kim ādemleri ölmekden (6) g̱erü kıparub ‘araşāt yerine getüre mücāhid eyitdi ḥaḳḳ ḥazreti (7) ḵādirdür kim erden çıkan oğlan şuyını g̱erü döndüre ve yolından (8) g̱erü yerine ilede ‘ikrime eyitdi ya‘nī ata şulbına göre (9) muḳātil eyitdi ḥaḳḳ te‘ālā eydür yā muḥammed ben şol ḵādirvem kim eger (10) dilersem kim ādem kıcalıḳdan yigitlige döndürem ve yigitlikden g̱erü (11) oğlanlıḳa döndürem oğlanlıḳdan g̱erü bir kıatre kılam der (12) ve ol şuyı g̱erü atası şulbına eyledim der ammā bu kıavllerün (13) yigregi ve maşlahata ḵatāde kıavlidür يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ فَمَا لَهُ (14) ya‘nī şol gün kim dükeli sırlar āşikāre ola pes (15) olmaya ol gün anuñ kıuvvetden ve daḫı yardımcıdan rivāyet kıılındı kim (16) ‘abdullāhdan kim eyitdi يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ dedügi ya‘nī namāzın orucını (17) ve cenābetden yunmaḳ kim kışiden gelmiş ola pes bu nesneler āşikāre

[94/a]

(1) rivāyet nitekim resūl eyitdi üç nesneyi her kim şaklasa ol kişi haqīkat (2) tañrının dōstıdır ve her kim aña hıyānetlik eder ol kişi haqīkat tañrının (3) düşmānidur biri oruc ve biri namāz ve biri gusul eylemek (4) فَمَا لَهُ مِنْ ya'nī işbu kāfirlerün qavmi ve cerīsi ve yardımı (5) yokdur kim anlara kıla kıyāmet gününde 'azābdan kırtara وَالسَّمَاء (6) ذَاتِ الرَّجْعِ ya'nī ol gök haqqıyıçün kim yağmurı ve rızkı kıllara (7) her yıl indürür ve eger böyle olmayadı kamu kıllar ve yılkılar helāk (8) olaydı 'abdurrahmān bin mehdī hadīs kıldı bize sufyāndan ve dağı (9) 'ikrimeden ve ibni 'abbāsdan kim eyitdi وَالسَّمَاء (11) وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ ya'nī yağmurlu gök haqqıyıçün demek olur (10) ذَاتِ الرَّجْعِ ya'nī dağı ol yer haqqıyıçün kim yarılır ve otları ve ağaclar ve yemişler (12) biter ve ırmaqlar andan çıkar bu aqsāmun cevābı إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَصْلٌ (13) ya'nī bu kırān haqq sözıdür gercek ve durudur kim haqqı bātıldan (14) secer وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ ya'nī dağı degıldür bu kırān oyun ve maşaralık (15) ve bātıl ve herze söz اِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا وَاَكِيدُ كَيْدًا ya'nī mekke kāfirleri (16) aldarlar megerü hīle eyleyüb bir iş işlemek dilerler muhammede (17) ben tañrı dağı bulara az zamān meger edüb bir iş işlemek dilerin

[94/b]

(1) فَمَهْلُ الْكَافِرِينَ pes yā muhammed ol kāfirlere az zamān mühlet vere (2) اَمْهَلُهُمْ رُوَيْدًا kim ben tañrı dağı bulara az zamān mühlet vereyin (3) kim ol bulara diledüğüm işleyeven pes az zamān sonra ol (4) kāfirlere bedr gününde dutıldılar helāk olub kaçan cehenneme ısmarladılar (5) سُورَةُ الْأَعْلَى bu süre mekkede indi on toköz āyetdür yetmiş (6) iki kelimedür iki yüz toksan bir harfdür hadīs kıldı bize (7) hārūn bin keşir zeyd ibni eslemden ol dağı tañrı resūlinden kim (8) eyitdi her kim bu süreyi okusa haqq te'ālā aña ibrahīme ve mūsāya (9) ve muhammede indürdüğü kitābların ve şuhūfların harfleri

şağışınca (10) ol kırıla müzd vère ve dağı ibni ‘abbās rivāyet kılındı kim (11) resūl
hāzreti سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى sūresini okudı pes eyitdi (12) سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى dağı her kim bu sūreyi okurısa
sonra (13) eyitsün سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى pes rivāyetde gelür ki bu kelimeyi evvel (14) diyen
mīkā’īl idi hikāyet meşhūrdur ki isrāfīl ‘arşın ululığını (15) görmek diledi hākk te‘ālā
bunca biñ kanat ve kuvvet vèrdi (16) nice biñ yıl uçdı henüz dağı ‘arşın bir kâyimesinden
bir kâyimesine (17) dağı varımadı gerü dönüb secdeye vardı سُبْحَانَ رَبِّي

[95/a]

(1) سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى dèdi hākk te‘ālā anuñ mīkā’īl tesbīh’in namāzda sūnnet kıldı (2) her kim ki
namāzında bu tesbīh dèse mīkā’īl sevābınca sevāb vèrür pes (3) resūl hāzreti cebrā’īl
eyitdi ey karındaşım cebrā’īl سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى (4) demegün müzden baña eydivèr pes
cebrā’īl eyitdi yā resūlallāh (5) her mü’mīn er ve her mü’mīne ‘avrat anı sūcūdında veyā
ayruk (6) yèrde dèse anuñ sevābın kıyāmet güninde terāzūnuñ bir keffesine (7) koyalar
bir keffesine yèdi kat yeri ve tağları ve denizleri (8) ve ‘arşı ve kürsī koyalar bunun
sevābı ağır gele imdi kaçan (9) kul سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى dèse ya’nī demek olur kim tesbīh
kılurın (10) yüce tanrıya pākıların ve arıların benim perverdigārim kim (11) dükeli
nesneden yüceredür pes hākk te‘ālā eydür ey kulum (12) pes hākk hāzreti eydür ey
kulum gercek eyitdün ben kamu nesneden (13) yüceven benden yukaru nesne yokdur
pes tanıklık vèrün ey ferīstelerim (14) kim ben ol kulum yarlıgādım uçmağı aña maķām
ètdüm rivāyetde (15) gelür ki kaçan bu tesbīh çok èden kul olsa mīkā’īl her gün (16)
anuñ ziyāretine gelür tā kıyāmete degin kaçan kıyāmet kopsa mīkā’īl (17) anı kanadı
üzerine götürüb hākk te‘ālādan şefā‘at kılup

[95/b]

(1) dileye pes hakk te'ālā eydi kim yā mīkā'il ben senün şefā'atün kabül (2) kıldım al ucmaga ilet diye rivāyet 'utbe bin 'ām eyitdi kaçan (3) āyeti indi pes resül hāzreti eyitdi anı rukū'unuzda (4) édün kaçan indi resül eyitdi kaçan (5) bunu sücūduñuzda édün dedi pes işāret dahı bismi'llāhide (6) budur ki hakk te'ālā kendü kelām-ı kādīminde evvelinde üç adıla ibtidā kıldı ki (7) kendünün kelām-ı kādīmdür niçün anuñ içün kim hālāyık üç bölükdür (8) bir bölügi sâbıqlardur ve bir bölügi muḳteşidlerdür ve bir bölügi dahı (9) zālimlerdür pes allāh lafzı işāretdür sâbıqlara rahmān lafzı işāretdür (10) muḳteşidlere rahīm lafzı dahı işāretdür zālimlere pes ma'lūm oldu ki (11) bu üç adıla bu üç t̄āyife behre-mend olalar dünyāda ve hem āhıretde (12) ki bu adlar berekātında mahrūm kalmayub maḳşūda ēreler inşā'allāhu te'ālā (13) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (14) ya'nī yā muḥammed eyitgil bu ḳavl şahābeler ḳavlidür (15) bir nice 'ulemā eyitdiler ki yā muḥammed mulḥidler senün tañrıñ ḥaḳḳında dēdügi (16) sözlerden senün tañruñ arı ve mūnezzehdür bilgil bir niceler eyitdiler (17) ya'nī rabbuña ḳorḳuyla ve ululamağıla ve

[96/a]

(1) ve ta'zīmile tesbīḥ ḳılğıl zikir eylegil yüce tañrıya (2) ya'nī ol yüce tañrıya tesbīḥ ēderin kim yaratdı ḥālık pes düzetti (3) ya'nī bunu rāst kıldı ḳalan ḥayvānlar gibi ḳılmadı (4) ve ol tañrı oldur kim nesneyi ḳaderledi ādemlere ḥayrı ve şerri (5) ve sa'ādet ve şēḳāvet gösterdi ve yılkılara otları ve yolları (6) gösterdi ya'nī ilhām birle hidāyet vērdi muḳātil (7) ya'nī yaratduğına bildürdi kim erkek dişiye nite varur (8) 'aṭā eyitdi ya'nī her bir cānavāra ne yarar ise yaratdı (9) ve anı aña gösterdi bir niceler eyitdiler hālāyık dirlik maşlahatın ve rızḳın (10) ḳazanmağın gösterdi bir niceler eyitdiler hakk te'ālā dükeli (11) aşıları nesneler icinde yaratdı ve ādemlere ol nesnelerden (12) aşsı nice

çıkarmağ gerek gösterdi ve anlattı bir niceler eyitdiler (13) ya'nî yaratduğundan sonra kime dilerise dîn yolın gösterdi (14) süddî eyitdi ya'nî ana rahminde tokuz ay on gün (15) yâ artuğ yâ eksik kaderledi andan oğlana ana rahminden (16) cıkmağ gösterdi vâsıfı eydür nîk-bahtlığı ve bedbahtlığı halk (17) üzerine kaderledi ve andan her birin ol kaderlenen yolu [geñez] kılıverdi

[96/b]

(1) kim şâlihler eylüge ve eyü 'amele meşğül oldılar ve fâsıklar yavuz (2) 'amele meşğül oldılar bir niceler eyitdiler ya'nî yazıklar (3) kullar üzerine kaderledi ve andan bulara tevbe yolını gösterdi (4) ve ol tañrıdur kim otları cıkardı kızıl (5) ve yeşil ve şaru ve gök ve aq ve kara ve dürlü dürlü rengârenk (6) kim bir birine benzemez kimisi koku ve kimisi kokuşuz ve kimi tatlu (7) ve kimi acı her biri bir dürlü rence dermândur nitekim şâ'ir eyitdi (8) وَصَبَعْنَا اللَّيْلَاتِ بِغَيْرِ صَنِيعٍ نُقَدِّرُ حَجْمَهُ مِنْ غَيْرِ مَلَيْنٍ (9) ya'nî pes haqq te'âlâ ol dürlü dürlü rengârenk otları (10) eski ve kabkara ya'nî ki her biri şoldı ve rengi gidüb her biri (11) yere düşdi ve cüridi pes hîc cihâna gelmedük gibi oldı (12) ya'nî yâ muhammed tüz ola kim kuranı saña okuyavuz ya'nî (13) şöyle öğredevüz kim hergiz unutmayasın ya'nî (14) meger kim tañrı te'âlâ unutmaklığıñ dileye ya'nî ol ol oldur kim (15) haqq hazreti mensüh kıldı kuranı bu katâde kavlidür bir niceler (16) eyitdiler ya'nî kuran saña öğredevin sen ol kuranıla (17) 'amel kılmağı unutmayasın

[97/a]

(1) ya'nî ol tañrı sözün ve işün gizlûsin ve âşikâresin (2) bilür muhammed bin hâmid eyitdi ya'nî ol allâh şadakanun âşikâresin (3) ve gizlûsin bilür ya'nî saña geñez kılıverevüz 'amelleri (4) kim ucmağa görecidür bir niceler eyitdiler ya'nî saña tevfiğ

vêrevüz (5) şol geñez şeri'atı bildürmege ya'nî yâ muhammede ögüt (6) vèrgil kûrânıla eger bunlara ögüt fâ'ide kılurısa (7) ya'nî têz ola kim allâhdan qorqanı kûrânıla ögütlene ve ol (8) kûrândan ve ögütten şol bedbaht ırak ola kim ulu oda (9) dutruk ola ya'nî dêmek olur kim kûrâna uymayan ve yalanlayanlar (10) cehenneme gire nitekim eyitdi ya'nî (11) işbu ögütten ırak olan şakî olur kim ulu oda ya'nî (12) tamu icine kızdurıla ya'nî yana andan ol od icinde ol bedbaht (13) ölmeye ve diri dağı olmaya nitekim eyitdi (14) su'âl eger sorarlarsa ki cehennem ehli ölmeyeler diri dağı olmayalar (15) dëdüginün fâ'idesi nedür güyâ ki bu arada tenâküz vardır (16) zîrâ ki biregü ölmeyicek elbette diri olsa gerek ve diri olıcak (17) ölmese gerek hem ölmek bir yêrde veyâ bir hâlet-i vâhidede

[97/b]

(1) nice mutaşavver ola cevâb budur kim cehennem ehli şunuñ gibi ölüm (2) ölmeyeler kim râhat bulalar ve dağı şunuñ gibi dirilik olmaya kim (3) ol dirilikden fâ'ide göreler pes iki aralıqda sergerdân (4) olalar ve 'azâba giriftâr olalar ibni 'atâ eydür ölmeyeler ki tañrıdan (5) kesilmegün kaygısından denilenler ve dirilmeyeler kim allâh ulaşmaqlığın (6) râhatın göreler ya'nî her kim şerikden arındı (7) وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ kelimesin eyitdi bayık ol kişi kırtuldu bu kavl (8) 'atâ ve 'ikrime kavlidür rivâyet kılurlar ibni 'abbâsdan bir niceler (9) eyitdiler her kim zekât ve fıtr şadaqasın vërdiyise bayık kırtuldu (10) ebû'l-aḥvaş eyitdi her kim zekâtın vërdiyise bayık kırtuldu (11) ya'nî dağı ol kişi kırtuldu kim cıkdı bayram namâzın (12) kıldı tekbîr getürdi nitekim rivâyet kıldı nâfi'den kim kaçan ibni 'ömer (13) bayram gün erte namâzın kıldı pes buña eydür idi kim yâ nâfi' (14) şadaqayı fıtreyi cıkardun mı eger eydürsem kim cıkardum eydürdi kim (15) fıtreyi vèrgil andan namâza çıkgıl rivâyet kıldı mervân bin mu'âviye (16) ebî ḥâlidden kim eyitdi ebû'l-âliye

üzerine girdim başa eyitdi kaçan erte (17) bayrama çıksa başa uğrağıl pes muşallāya giderken uğradum başa dēdi kim

[98/a]

(1) nesne yedün mi eyitdüm belī andan eyitdi haber vėrgil başa kim zekātuñ (2) nētdün eyitdüm çıkardum eyitdi sen ben bunıñcün dileridim andan bunı (3) okudı kim ve dağı ol eyitdi medīne ehli (4) fiṭre vėrmekden şu icürmekden yegrek nesne görmediler (5) pes her kim tañrıñunı birligine ve muḥammed resūlligine (6) tanıqlıq vėrürse bėş vaḳıt namāzı vaḳtiyle kılurısa ol (7) bayıq kırtıldı ya'ñi bil kim sizler bu dünyā dirligini (8) āḫiret üzerine iḥtiyār kılursız bir niceler eyitdiler 'abdullāh bin (9) mes'ūd ile olurdum işbu āyeti okudı kim (10) andan bize eyitdi bilür misiz kim biz işbu dünyādur lākin āḫiret (11) üzerine niçün iḥtiyār kılduñ eyitdi kim bilmezüz pes ol eyitdi (12) anıñcün ki dünyā ḥāzırdur anıñ ta'āmı ve şarābı ve çāšnīgīrleri (13) ve 'avratları ve bezekleri naḳddur ve āḫiret bizden ġā'ibdür (14) şimdi ḥāzırdur gibi degildür pes ḥāzır dutduq ve ġā'ib terk (15) ētdük bu dükeli bizüm ġāfillugumuzdandır ya'ñi (16) āḫiret yegrekdür ve bāḳīdür ya'ñi bāḳīrakdur zīrā ebḳā ef'al-i tafzīldür (17) vazīfesi mübālağadır ya'ñi ki bāḳīrakdur

[98/b]

(1) ya'ñi işbu sūrede yād kıldıgımız ilerü kitāblarda vardır ve dağı (2) ibrahīm ve mūsā şuhufında vardır ibni zeyd eyitdi kim (3) dēdügi ibrahīm ve mūsā şuhufında vardır daḥḥāk (4) eyitdi işbu kūr'an ibrahīm ve mūsā şuhufında yazılmışdur ve dağı (5) eydilmişdür kim ibrahīm şuhufında yazılmışdur kim 'āḳıl kişi gerek (6) kim dilin şaklaya zamānın bile āşinā öñürde ebūdan eyitdi (7) ki resūle eyitdim kim peygāamberlerde

mürsel kaçdur üç yüz on (8) üçdür kim bulara cebrā'īl eyitdi kalanına inmedi pes eyitdüm (9) yā resūlallāh ādem peygāmbere eyitdi kim belī ḥaqq te'ālā ādemi kendüm (10) kudret eliyile yaratdı ve balcığın kudret eliyile kırk şabāḥ (11) yoğurdu bir nice 'ulemā kırk yıl durlar her şabāḥ bir yıl dutarlar nitekim (12) ḥadīs-i qudsīdür ḥaqq ḥazreti buyurdu (13) bu maḳāmda söz çokdur güyā ki ḥaqq te'ālā eydür (14) yā muḥammed ādem devrinde öñdin ne yaratdımsa kef ile nūndan (15) ḥāşıl oldu ya'nī vaḳti ki kef nūna dokundu kūn dēdi (16) hemān sā'at oldu nitekim yerler ve gökler ve 'arş ve kürsī (17) ferīşteleri ve kerrübīleri ve uçmaḳ ve ṭamu ve bunca maḥlūk

[99/a]

(1) kim ādemden ol vücūda geldi cūnkim nevbet ādeme geldi (2) kırk yıl kudret yedümile yoğurdum her sā'atde ādemün (3) ḳalbinde niçe ḥazīneler gizledüm nice emānetler ḳodum pes dēmek (4) olur kim yā muḥammed yalūñuz dēmekle olmaz 'amel bile gerek pes nitekim (5) yalñuz لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ dēmekle olmaz tā ki 'amel olmayınca nitekim mevlānā niẓāmu'd-dīni (6) getürübdür كَارِ نِظَامٍ شَدَى كَارِ نِظَامٍ شَدَى (7) كُنْ بِقَلْبِكَ بِرَ شَدَى ve hem bu beytiñ ma'nisinde şeyḫ oğlu tercüme kılıbdur (8) kuru söz ile ger iş el vereydi eli şeyḫ oğlunūñ (9) göge ēreyidi pes dēmek olur kim zinhār 'ameli elden (10) ḳoma gücün yetdükce allāh ṭā'atında düriyiş ferāizinde ṭaḳşirlik (11) kılnma nitekim mevlānā celāleddīn meşnevīde getürübdür (12) طَلَبُ أُرَامِي غَيْرُ أُمِي سُوَى أَدَبٍ وَبِي شَكْلٍ خَفْتَهُ وَلَوْ كُنْتُ لَكَ (13) bu arada söz çokdur eger beyān kılırsavuz maḳşūddan (14) ırāḳ düşervüz gērü tefsīre geledüm rivāyet abūzer eyitdi dört (15) peygāmbere 'arabdur biri hūd bir şāliḥ biri şu'ayb biri muḥammed (16) muşṭafā şalavātullāhi 'aleyhim ecma'īn abūzer eydür gērü şordum (17) ki yā resūlallāh ḥaqq te'ālā gökden ḳac kitāb indirdi eyitdi

[99/b]

(1) yüz dört kitāb indürdi ādeme on şuhuf ve şite elli (2) şuhuf ve idrīse otuz şuhuf ve ibrahīme on şuhuf indürdi (3) andan mūsāya tevrīt ve ʿīsāya incīl ve dāvuda zebūr verdi (4) ve muḥammed muştāfāya kūrān vērībdi gelür kim bir gün meger (5) cebrāʿīl firʿavnuñ sarāyı kapusunda gecer idi yerden bir pāre (6) kömür aldı ol sarāyuñ eşiginde بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ yazdı (7) bu adlar berekātında ol eve ḥaḳḳ teʿālā kerīm dēyü ad vērdi (8) ve firʿavna dört yüz yıl ʿömür vērdi bir gün başı ağrımadı (9) ve süñügi sızlamadı ve bunca daḥı ḥaḳḳuñ üzerine ğālib oldu (10) ḥükümler sürdi bunca murādlar ile ve ol sarāy nice yıllar (11) maʿmūr oldu pes çün cebrāʿīl ḥaḳḳ teʿālānuñ bu adlarını (12) bu düşmānı kapusunda yazduğıcün dünyada bunca kerāmetler (13) buldı ammā bismiʿllāhi kelimesin dāʿim dilin dutub okusa (14) ḥaḳḳ teʿālā kendü kereminden ol kula kerīm ad vērüb maḳām-ı kerīme (15) iledüb dīzārın rüzı kılur ise hīç ʿaceb (16) ve ğarīb olmaya bu sūre mekkede indi yigirmi altı (17) āyetdür toḳsan iki kelime üç yüz seksen ḥarfdür

[100/a]

(1) rivāyet kılındı ʿikrimeden ve saʿīd ibni cübeyrden ve ibni ʿabbāsdan kim (2) ve taḡrı resūlinden kim eyitdi her kim bu sūreyi okurısa (3) ḥaḳḳ teʿālā hēsābın geñez kıla ve ṭamudan ḳurtıla bu adlar (4) وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ وَإِلَيْهِ الْمَأْبُ (5) هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ / بِسْمِ اللَّهِ (6) yaʿnī yā muḥammed bayıḳ saña ḳıyāmet ḥaberi gelmedi mi yaʿnī ol ḳıyāmetüñ ḳorḳuları (7) nefsler örter saʿīd ibni cübeyr eydür غَاشِيَةً dēdügi ṭamu odıdur (8) kim ṭamu ehlini bürür وَأُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ yaʿnī bir niçe (9) yüzler ḳıyāmet güninde ḥör ola ve od içinde yana saʿīd bin (10) cübeyr eyitdi yaʿnī ol yüzler ki allāh için dünyāda ʿamel kılmadı (11) pes anı ṭamu odı içinde zencīrler ile [bağlayalar] ḳatāde eyitdi ol (12) yüzler ki dünyāda allāh ṭāʿatın ḳılmağa tekebbürlük ētdi anı ḳıyāmetde (13) od üzerine

süriyeler daḥḥak eydür ol yüzler ki allāh tā‘atın (14) kılub secde eylemedi ṭamu içinde ṭağlar vardur demürden kızdırılmış (15) pes zebāniler ol yüzleri üzere ol ṭağlara süriyü süriyü (16) ṭağun başına çıkarlar süriyü süriyü dibine indürelers dā‘im bu (17) ‘azāb içinde olalar süddī eydür ol yüz ki dünyāda ma‘şiyetler kıldı

[100/b]

(1) andan ötüri kıyāmetde oda gire zeyd bin eslem ve sa‘īd rivāyetinde (2) bular keşişler ve ruhbānlardur ve ṭağlarda kayalar delüb oturan (3) kāfirlerdür od içinde buları yüzleri üzerine süreler nitekim eyitdi (4) غَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ تَصْلَى نَارًا حَامِيَةً تُسْقَى مِنْ عَيْنٍ آتِيَةٍ ya‘nī allāh tā‘atıla (5) tekebbürlük edüb secde kılmayanlar bir oda gire kim issisi key ṭatı ola (6) şudan içüre issisi gāyete ermiş ola ṭatāde rivāyet eydür kim (7) yer gök yaradılaldan berü ol şu kaynar kāfirlere içüreler لَيْسَ لَهُمْ (8) ضَرِيحٌ ya‘nī ol kāfirler ṭa‘āmı olmaya meger ḍarī‘ (9) ola ḍarī‘ dedügi bir dikenlü acı otdur kim köki yerde berk olur andan (10) acı ve andan zıştı ot yokdur bir niçe müfessirler dediler ḍarī‘ oddan (11) bir ağacdur kelbī eyitdi ol bir oddur kim kuruyıçak ḥayvānçıklar (12) hīç hergiz aña degmez zīrā kim ziyāde dikenlidür yakın gelmez ne kadar (13) aç daḥı olsa yakın gelüb bakmaz ibni ‘abbās rivāyet kıldı (14) resūlden kim eyitdi ḍarī‘ ṭamu içinde bir nesnedür kim dikene benzer (15) acıraqdur necsden daḥı yer kadar ve oddan issirekdür ṭamu ehlinün (16) ṭa‘āmı oldur keysān eyitdi ol bir ṭa‘āmdur ki ṭamu ehli anı görücek (17) zārī kıılurlar allāha yalvarurlar ḥasan ve ebū derdā eyitdiler ḥaḥḥ te‘ālā kıyāmet

[101/a]

(1) güninde ṭamu ehlinün yüzün zışt eyleye şol dünyādaki yavuz ‘amellerine (2) göre benzece zışt idi yüzleri daḥı zışt ola ve daḥı ḥaḥḥ te‘ālā ḥazreti (3) ṭamu ehline üzerine

bir açlık birağa ki dükeli ‘azāblardan katı ola (4) pes açlıktan bin yıl feryād kıllalar andan sonra haqq te‘ālā eyde bulara (5) ɖarīʿ vèrün yèdürün çün ol ɖarīʿ bularuñ boğazlarına dura (6) bir niçede ɖarīʿ dèdügi boğaza durıcı nesne dèmek olur çünki bularuñ (7) boğazlarından aşığa geçmeye bunlar aṇalar kim dünyāda bir nesne boğazlarına (8) dursa anı şuyla geçürürlerdi pes feryād kıllalar şu dileyeler andan sonra (9) daḥı bin yıl şu vèrmeyeler andan haqq eyde şol kızmış şu vèrin (10) pes zebāniler oddan ɖadeḥler ile ol şudan alalar bularuñ ağızlarına (11) koyalar çünkim ol ɖadeḥ bularuñ ağızlarına yakın gele issiliginden bularuñ (12) yüzler derisi ɖavlaya ol ɖadeḥlerin içine döküle dudakları burışa (13) şöyle ola kim üstün dudakları eṇselerine èrişe büzile ve daḥı (14) altın dudakları göğüslerine ine çünkim ol şuyı bularuñ ağızlarına (15) koyalar içerileri ve bağırsakların aşığa dōke نَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ ذٰلِكَ (16) nitekim bir yerde buyurur وَسُقُوْهُمْ مَّاءً فَفَطَّعَ لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ اِلَّا مِنْ ضَرِيْعٍ (17) bir niçe müfessirler eydürler ɖaḥan kim bu āyet indi

[101/b]

(1) pes mekke müşrikleri eyitdiler bizüm develerimüz ɖarīʿ otlayıɖak semirür (2) biz anı yemekden ɖayıruvüz pes haqq te‘ālā bu āyeti vèribdi kim لَا يُسْمِنُ وَلَا (3) ya‘nī بُغْنَى مِنْ جُوعٍ ol ɖarīʿ ne semirdür ve ne açlığı giderür ammā ol (4) müşrikler yalan söylediler kim anuñ yaşına ɖarīʿ demezler muşburāk (5) dèrler ve ɖarīʿ dèyü anuñ ɖurusına dèrler deve anı yèyicek ɖırılır وَجُوْهُ يَوْمَئِذٍ (6) نَاعِمَةٌ bir nice yüzler ɖıyāmet gününde ni‘metde ola dünyāda dūrişüb tā‘at (7) ɖılduɖlarıçün uçmağı aṇa vèreler şöyle kim uçmak ni‘metine rāzı olalar (8) ve yüksek uçmak içine olalar لَا تَسْمَعُ فِيْهَا لِاٰغِيَةٍ (9) لِّسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ فِيْ جَنَّةٍ عَالِيَةٍ olalar (10) herze söz işitmeyeler ve yalan söz ve bāṭıl kelecı olmaya فِيْهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ (11) ya‘nī ol uçmak içinde aḥar bınarlar vardur فِيْهَا سُرُرٌ (12) ol uçmak içinde yüksek taḥtlar vardur وَأَكْوَابٌ مَّوْضُوْعَةٌ (13) urulmuş

köpriler vardır وَمَآرِقُ مَصْفُوفَةٌ ya'nî dahı şaf şaf (14) konulmuş girde bālišler ya'nî yastuklar vardır ve şaf olunmaz (15) وَرَزَائِي مَبْنُوتَةٌ ya'nî enlü döşeklerdür ya'nî ulu zilüler birağılmışdır (16) ya'nî döşenilmişdür خُلِقْتُ إِلَى الْإِبْلِ كَيْفَ خُلِقْتُ ya'nî bakmazlar mı (17) yā muḥammed şol deve kim nice yaradıldı bu hemze hemze-i istifhāmdur

[102/a]

(1) müfessirler eyitdiler ki kaçan ḥaḳḳ te'ālā ḥazreti uçmaḳda nesneleri (2) bir bir vaşf eyledi müşriklere ve azmışlara anı tanıdılar (3) ve inanmadılar pes ḥaḳḳ te'ālā kendü şun'ın bulara anlatdı (4) pes eyitdi خُلِقْتُ إِلَى الْإِبْلِ كَيْفَ خُلِقْتُ ve bir (5) niçeler eydür ḥaḳḳ te'ālā uçmaḳ ehline yüce yüce köşkler (6) vēr kim pes yüz yıl yüceligi ola ya'nî yerden gökçe ola pes (7) müşrikler buña inanmadılar ve eyitdiler kim bunun gibi yüce köşke üşenmedin (8) nice cıksunlar dediler pes ḥaḳḳ te'ālā deveyi temsīl getürdi kim şunun (9) büyük cānavāra bir oğlancuḳ nice biner çok dēr ol dahı çöker binicek (10) gērü kalkar kaçan mü'minler dahı uçmaḳ içinde dileseler ol yüce (11) köşke çıkalar ol köşk bularuñ ayağı altına döşene kaçan (12) mü'minler bismi'llāhi dēyüb ayakların kosalas ol gērü yukaru kalka (13) yerine vara mü'minler inmege çıkmaḳa zaḥmet olmaya bir niçeler eydürler (14) ḥaḳḳ yarın kıyāmet gününde uçmaḳ ehline uçmaḳ içinde gönül kuvvetin bularuñ (15) ayağına vère her ne dilerse derḥāl varalar nitekim bir kişi oturduğı (16) yerden fikrile derḥāl gāh rūmda gāh şāmda gā[h] 'ırāḳda gāh bir yerde (17) gāh maşrıḳda gāh mağribdedür bir sā'atde yēdi iklīmi gezer hīç armaz mü'minler

[102/b]

(1) dahı uçmaḳda bu ḥayşiyyetle olalar gāh köşklerde gāh bağlarda ve bağçelerde (2) gezeler gāh būsṭānlarda ḥūrī kızları ile zevḳde olalar (3) hemān kim üzerlerinden

kalkarlar gëri kız bikir olalar اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا وَلَجَمِيعٍ (4) ve daḥı yā muḥammed görmezler mi şol yüce gök (5) kim nice yüceldi ve yüceligile direksiz durur bir āyetde daḥı eydür رَفَعَ (6) ‘ulemā bu āyetde delim sözler dëmişlerdür kim ḥaḳḳ te‘ālā kendü şun‘ın (7) bildürmegiçün bir niçeler eydür ḥaḳḳ te‘ālā kamu cānavār arasında (8) deveyi yād kıldı niçün dëyüb su‘āl ètseler ḥikmet nedir dëyü cevāb (9) oldur ki ‘arablarda deveden büyük cānavār gördükleri yoḡıdı fıl (10) görmiş degil idiler meger binde biri biri katāde eydür ḥaḳḳ te‘ālā uçmaḳ (11) köşklerin ve daḥı uçmaḳ döşeklerin yād kıldı tā ki maḳḳūl maḥsūsıla (12) bileler ve inanalar ve bir niçeler eydür deve kim şol büyükligile ve yüksekligile şol (13) niçe boyun vërür ve bir za‘îf yediciye nite muṭî‘ olub yedilür nitekim ḥikāyetde (14) gelür kim ebū‘l-kāsım bir niçe tefsīrde getürmiş ki meger bir sıçan (15) bir devenün yuları ucın tutmuş kim inine ilede pes ol yuları çekdügünce (16) deve yedilür imiş ḥattā kim sıçan inine gelmiş devenün burnı meger (17) ol sıçanın inine direnmiş bu miskīn kendüye ḥāl diliyle eydürmiş ki

[103/a]

(1) ey beni yiden nolaydı ḳapunı büyük ḳılayduḡ kim ben şıḡaydum dëdi (2) فَسُبْحَانَ الَّذِي zehī pāk taḡrı kim anı şöyle ḳaderledi (3) bir niçe müfessirler eydürler deve dëdüḡi bulutlardur kim şol ağır ve çoklık (4) yaḡmurları yüklenüb giderler iḳlīme varurlar giderler niçe taḡlar (5) ve şahrālar ve yazılar ve dereler geçerler ḥaḳḳ emri nerede ise yaḡdururlar (6) يَا نَبِيَّ يَا مُحَمَّدُ سَنَتَ مَذْكُرٍ لَسْتُ عَلَيْهِمْ بِمُصِيطِرٍ (7) ol kāfirlere eyitgil ve uçmaḡumuz ve ṭamumuz bulara aḡdurḡıl (8) kim sen hemān bir öḡüt vëricisin ve bularuḡ üzerine cabbār (9) degilsin andan şonra bu āyet mensūḥ oldı seyf āyeti gelmekle kim (10) اَوْفَتْهُوا الْمُشْرِكِينَ āyetidür bu āyet seyf dërler ḳılıc āyet dëmek olur ki (11) اَلَا مَنْ تَوَلَّى (12) müşrikleri depelenḡ her ḳanda bulursaḡuz tā īmāna gelince ve tā ḥarāca

وَكُفِّرَ 'ulemā bu iştisnā ma'nāsında ihtilāf kılmışdurlar bir niçeler (13) eyitdiler yā muḥammed buları ögütlegil kim ve bizüm kelecimiz degürgil (14) kim hemān sen bir ögüt vericisin illā kāfirlere ve dīnden (15) yüz döndürenlere hīç ögüt aşşı kılmaz ve bir niceler eyitdi yā muḥammed (16) sen ol ḳavmūñ üzerine cabbār degilsin kim buları gücile (17) ĩmāna getüresin illā ol kim kāfirler oldı ve bu dīne

[103/b]

(1) gelmedi anlarıla savaşığıl ve depelegil tā müslimān olunca pes anlar kim (2) kāfir oldılar ve bu dīnden döndiler ḥaḳḳ te'ālā 'azāb éde bunlara (3) kim od 'azābı durur فَيُعَذِّبُهُ (4) pes ḥaḳḳ te'ālā 'azāb éde bulara ulu 'azāb su'al ḥaḳḳ te'ālā ulu (5) 'azāb dēyü niçün dēdi cevāb anuñçün ulu 'azāb dēdi kim bulara (6) açlık ve kızlık ve esīrlık ve depelenmeklik 'azābın gördiler ve ahiretde (7) dañı od 'azābın göreler od 'azābından ulu 'azāb yoḳdur إِنَّ إِلَيْنَا (8) ya'nī bayık yā muḥammed bularuñ dönmekligi bizden yañadur (9) عَلَيْنَا حِسَابُهُمْ ya'nī andan sonra bayık bize şoru ḥisāb (10) veriserlerdür ya'nī ki bularuñ ḥisāb bizüm üzerimüzedür kim (11) naḳīrden ḳaṭmīre ḥisāb édevüz belki her nefeslerinden (12) ve her ḥaṭralarından şoravuz ne nesneye ḥarc eyledik dēyü سُورَةُ الْفَجْرِ (13) bu sūre mekkede indi pes yüz toḳsan yēdi ḥarfdür yüz otuz toḳuz (14) kelimedür rivāyetdür ka'bdan eyitdiler ki resūlden işitdük kimki (15) وَالْفَجْرِ sūresini geç bayram ayınuñ onı gecesinde oḳusa ḥaḳḳ te'ālā (16) anı yarlıgaya eger ayruḳ günlerde oḳurısa ḳıyāmet güninde aña (17) nūr ola pes şağına baḳa nūr göre şolına baḳa nūr göre öñine baḳa nūr

[104/a]

(1) göre ardına bağa nūr göre hikāyetde gelür ki çün zeliḥā (2) yūsuf için ḥalvet sarāy yapdurdı kapısı varıdı hikāyeti (3) meşhūrdur çün yūsuf sarāya da‘vet etti her kapuyı girdükçe (4) bağlardı demür kilīd ururdı yedi kapuyı da kilīdledi nitekim tefāsīrde (5) meşhūrdur ki ḥaḳḳ ‘azze ismuhu yūsuf sūresinde zikir eyledi (6) **وَعَلَّتِ الْأَبْوَابُ وَقَالَتْ هَيْتَ** **لَكَ** dēyü çün yūsuf zeliḥā kendüye (7) kışkırdı eyitdi yā yūsuf bu gün ol gündür kim senünle murād (8) ḥāşıl kılavuz ev ḥalvet ve yār muvāfıḳ ve dünyāda benden güzel (9) yok dēyüb diledi kim yūsuf kendüye çeke bunda söz çokdur (10) ammā evvelki maḳşūddur anı diyelüm pes ḥayrān olub münācāt (11) kıldı ve gönlinde eyitdi kim ilāhī dermānda ḳaldum niçe edeyim bu baḡlu (12) ḳapular içinde pes yūsufun sırrına nidā geldi kim her ḳapuda yā yūsuf (13) **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** demek sende baḡlu ḳapuları açmak (14) benden çün yūsuf bu nidāyı işitdi ḳapudan yaḡa ḥamle kıldı her ḳapuda (15) **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** dērdi ol baḡlu ḳapular açılurdı çün zeliḥā (16) gördi kim iş nite oldı ḳatlanmadı yūsufun ardına düşdi tā ki (17) eḡ ṯaşradaḡı ḳapuda yētdi pes zeliḥā yūsufun etegine yapışdı

[104/b]

(1) etegi yırtıldı kışşası meşhūrdur imdi eger ol kerem çok pādīşāḥ (2) **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** diyen ḳullarıyığın yarınki gün uçmaḡun ḳapuların (3) açub ve ṯamu ḳapuların baḡlayub verirse ḥiç ‘acīb olmaya vallāhu a‘lem (4) **وَالْفَجْرُ** / **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** و **بِهِ نَسْتَعِينُ** ya‘nī erte namāzı ḥaḳḳıyığın kim vāv vāv-ı ḳasemdür pes ḥaḳḳ te‘ālā and iḡer (6) ve eydür ki gündüz ḥaḳḳıyığın bu ḳavl ibni ‘abbās ḳavlidür ‘aṯiyye eydür **وَالْفَجْرُ** (7) erte namāzı ḥaḳḳıyığın ḳatāde eydür **وَالْفَجْرُ** ya‘nī muḥarrem ayınun evvel on (8) günü ḥaḳḳıyığın ‘ikrime eydür **عَشْرٍ** **وَالْفَجْرُ** وَلَيَالٍ **عَشْرٍ** ve daḡı on gece (9) ḥaḳḳıyığın mücāhid ve ḳatāde ve

ḍahḥāk ve süddī ve kelebī mecmū'ınınuḡ kavlinde (10) ḥaḡḡ ol on iki gēce dēyüp and içdügi keḡ bayram ayınınuḡ on gūnidür (11) kim bunca biḡ ḥacılar baḡ açuḡ ve yalın ayak iḥrām baḡlanub gēce (12) ve gūndüz لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ dēyüb allāha yalvarırlar ka'beyi ṭavāf ederler (13) ve 'arafāta çıḡub vaḡfeye durur 'ikrime eydür ol dün ḥacc gēceleridür (14) ebū ravḡ ol on gūnidür ibni 'abbās rivāyet ḡılır kim ol on gēce (15) ramazānuḡ ḡol onıdur yimānī rivāyet ḡılır kim ol on 'āḡüre (16) gūnleridür ḥadīs ḡıldı bize beḡir bin 'ammāra 'amru bin 'aṭiyyeden kim (17) eyitdi وَالْفَجْرِ dēdügi ḡol ertedür kim doḡar eyitdüm وَلَيَالٍ عَشْرٍ

[105/a]

(1) dēdügi ḡangıdur eyitdi ḡurbān bayramınınuḡ on gūnidür وَالشَّعْ وَالْوُثْر ya'nī ḥaḡḡ te'ālā and içer ki daḡı cift ḥaḡḡıyıḡūn ve daḡı tek ḥaḡḡıyıḡūn (3) andan eyitdüm وَالشَّعْ dēdügi nedür eyitdi kim ḥaḡḡ te'ālānuḡ dūkeli (4) maḡlūḡatı ciftdür eyitdüm وَالْوُثْر dēdügi nedir eyitdi kim bir taḡrıdur (5) ben eyitdüm bu ḥadīsı peyḡāmbir aḡḡābından mı rivāyet ḡılırsın (6) eyitdi belī dēdi ben eyitdüm kimden eyitdi kim ebū sa'īd ḡudrīden (7) ve eyyübü enḡārīden ve anlar daḡı resūlden ḡorduḡ dērlerdi (8) ve eyitdi kim yā resūlallāh resūl ḡazreti böyle (9) cevāb vērdi kim وَالشَّعْ ya'nī her cift ḥaḡḡıyıḡūn dēdügi 'arefe (10) gūnile ḡurbān bayramıdur وَالْوُثْر dēdügi nedür eyitdi beḡ vaḡıt namāzduḡ (11) kim teki de var ḡifti de mervān bin mu'āviye rivāyet ḡıldı ebū sa'īdden kim (12) eyitdi işitdüm 'abdullāh ibni zübeyrden kim mekkede minbere (13) çıḡub eyitdi ey ḡacılar bölügi kim ırāḡdan ve yaḡından geldünüz (14) imdi bilmedin ḡaccunuḡı bātıl ḡılmaḡ ve emeklerünüzü bile vērmeḡ (15) ammā gözüñüzile yaramaz yere baḡmaḡ ve elünüz ile yaramaz nesne ve ḡarām (16) dutmaḡ ve ayaḡunuḡ ile ḡarāma yürümeḡ kim ḡaccunuḡ

bâtıl olmasun (17) ve ey mekke kavmi hakk te'âlâ size vërdügi ni'metden siz dağı bu hâcılara

[105/b]

(1) vërüñ bulardan nesne dartınmañ ve hakk te'âlâ size vërdügi nesneden (2) bulara yardım kılunñ kim bular hakk te'âlânunñ konuklarıdır ve hakk te'âlânunñ (3) hâcılarıdır ve baña dağı su'âliñüz var ise şoruñ dëdi pes zemzem (4) kuyusu katında bir kişı duru geldi eydür ben ihrâm bağlanmışdum bir sıçan (5) geldi dağarcuğuma girdi 'abdullâh ibni zübeyr eyitdi sıcanı depeleñ ihrâmda (6) iken ve ihrâmsız iken dağı ve andan biregü duru geldi eyitdi haber (7) vër bize kim وَلَيَالٍ عَشْرٍ وَالشَّعْءِ وَالْوُتْرِ nedür eyitdi شَفِيعٍ dëdügi (8) oldur ki hakk te'âlâ eydür her kim hacca iki öñürdürse aña yazuk (9) yok وَتْرٍ dëdügi oldur ki her kim ki bir gün şoña kalsa yazuk yok (10) nitekim hakk te'âlâ kelâm-ı kâdimde haber vërür وَأَذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِيْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا (11) (12) ammā وَلَيَالٍ عَشْرٍ dëdügi kiçi bayramunñ 'arefesinden ol sekiz (13) gün ve 'arefe gün ve bayram günüdür mücâhid ve mesrûk ve ebû şâlih eyitdiler (14) وَالشَّعْءِ dëdügi dükeli mañlûkdur kim çiftüdür ya'nî erkeklü (15) dişilü ve dağı her nesne azdâdıla bilinür nitekim küfrile îman (16) sa'âdetile şekâvet toğrılığıla egrilük ve şalâhıla fesâd ve gece (17) gündüz ve gökile yer ve denizile kuru ve ayıla güneş ve cinn ile ins ve sağlığıla

[106/a]

(1) şayruluk ve baylığıla yoñsulluk ve râhatıla zahmet ve uçmağıla tamu (2) ve sevâbıla 'ikâb ve dünyâyıla âhiret ve kıs 'alâ hazâ dükeli çiftüdür (3) hemân tek allâhdur kim anunñ zıddı ve niddi ve dağı mişli ve mânendi (4) ve emsâli ve eşbâhı yokdur ki hiç nesne aña benzemez ve ol (5) hiç nesneye benzemez nitekim لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ (6)

‘aṭiyye andan ve ibni ‘abbāsdan rivāyet kıldı kim وَالشَّعْءُ dedügi erte namāzıdır (7) ve öyle namāzıdır ve ikindü namāzıdır ki çiftdür وَالْوُتْرُ dedügi (8) aḥşam namāzıdır kim tekdür muḳātil eydür وَالشَّعْءُ dedügi ādemile ḥavvādur (9) وَالْوُتْرُ dedügi ḥaḳḳ te‘ālādur rabī‘ rivāyetinde وَالشَّعْءُ aḥşam namāzının (10) iki evvelki rik‘atidür وَالْوُتْرُ dedügi şonrağı bir rik‘atdür bir nice (11) ‘ulemā eyitdiler وَالشَّعْءُ dedügi şafāyıla mervedür وَالْوُتْرُ dedügi ka‘bedür (12) ḥasan rivāyetinde وَالشَّعْءُ dedügi sekiz uçmaḳdur وَالْوُتْرُ dedügi (13) yedi ṭamudur muḳātil eyitdi وَالشَّعْءُ dedügi geceyile gündüzdür (14) وَالْوُتْرُ dedügi ol gündür kim andan şonra ḥiç gece yokdur ya’nī (15) kıyāmet gündür ebū bekire şordılar ki وَالشَّعْءُ nedür (16) cevāb eyitdi ki وَالشَّعْءُ dedügi maḥlūk şıfatıdır ki her biri zıddıla (17) ya’nī ‘izzet ve ḥōrlıḳ ve ḳudret ve ‘āciz ve za‘f ve ḳuvvet ve ‘ilim ve cehil

[106/b]

(1) ve dirilikile ölüm ve baylığıla yokluk ve kıs ‘alā hazā ebū kā azdād dērler her (2) nesne zıddıla ma‘lūm olur meşelā gündüz geceyile gündüz ile bilinür eger (3) dā’im gündüz olsa gece ne nesne edügi bilinmeye idi ve sağluk şayruluğıla (4) bilinür eger şayruluk olmayaydı sağluk neydugi bilinmeyeydi ve hem (5) ḳadri kıymeti olmayaydı gerü kalanı daḥı böyledür pes ebū bekir eydür وَالْوُتْرُ (6) dedügi ḥaḳḳ te‘ālā şıfatıdır kim tekdür ya’nī ol allāh ‘azīzdür kim (7) ḥiç ḥōr olmaz ve ol ḳādirdür ḥiç ‘aczi yok ḳavīdür ki ḥiç za‘fı (8) yok ve ‘ālimdür ki ḥiç cehli yok ve diridür kim hergiz aṇa ölüm yok (9) ve bir niceler eyitdiler وَالشَّعْءُ dedügi mekke ve medīne mescididür وَالْوُتْرُ dedügi (10) beytü’l-muḳaddesdür ibni ‘aṭā eyitdi وَالْفُجْرُ dēyüb ḥaḳḳ te‘ālā and (11) içdügi ya’nī erte ḥaḳḳıyicün dedüğinden murād muḥammed muşṭafādur tā ki īmān (12) nūrı anıḳla tamām oldu ve küfür ḳaranuluğı batdı bir niçeler eyitdi وَالشَّعْءُ (13) dedügi şol ‘ibā[de]tlerdür ki hemişe kılinur namāz oruc ve zekāt gibi (14) وَالْوُتْرُ dedügi ol ‘ibādetdür ki ‘ömürde bir

kez kılınur hacc ve ʿumre gibi (15) bir niceler eyitdiler وَالشَّفَع dediği tendür kaçan cān bile olsa وَالْوَثْر (16) dediği tensiz cāndur veyāhūd cānsız tendür ki yalnız ola pes hakk teʿālā (17) cānıla tene and ve tensiz cāna and içmiş olur إِذَا يَسُر dahı ol

[107/a]

(1) dün hakkıyıçün kim anuñ içinde yürürler bir nice müfessirler eydürler yaʿnī (2) dün hakkıyıçün kim hācılar o gece ʿarafātından inerler müzdelifede dönerler (3) هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ dūr (4) yād kıldum ʿakıl islerine yeter mi ve kanāʿat ederler mi pes bu aqsāmuñ (5) cevābı إِنَّ رَبَّكَ لِبِالْمُرْصَادِ dūr (6) yaʿnī yā muḥammed görmedük mi kim senün tañruñ ʿād kavmine ne işledi (7) söyle kuvvetlü ve kıdd ü kāmetslüyiken buları nite helāk kıldı أَلَمْ تَرَ هَلْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ dūr (8) yaʿnī bu hemze-i hemze-yi istifhāmdur murād bunda takrīrdür yaʿnī demek olur kim (9) قَدْ أَتَيْكَ حَبْرُ عَادٍ dūr (10) oları niçe helāk kıldı أَرَمَ yaʿnī be-dürüstī geldi saña ʿād haberi kim senün tañruñ (11) أَرَمَ دَاثَ الْعِمَادِ pes ʿulemā ihtilāf kılmışlardır (12) müseyyeb eydür ol iskenderiyyedür (13) bin irem bim sām bin nūhdur dürüst kavlı oldur ki ʿād kavminden bir (14) kabīle yā bir şehir eydür دَاثَ الْعِمَادِ dediği yaʿnī ol kavm kuvvetlü ve katılıklılar (15) ve uzun boylulardı nitekim ebū şālih rivāyet kıldı resūlden kim eyitdi (16) ʿād kavminün birisi bir kayayı götürürdi bir obanuñ üstüne bırağurdu (17) veyāhūd bir maḥalleye bırağurdu dükeli bir kezden helāk olurdu kelbī eyitdi

[107/b]

(1) her birinün yolu dört yüz arışdı ve bir niceler eyitdi her birinün (2) yolu yüz yigirmi arışındı ibni ʿabbās eyitdi bularuñ uzunluğı seksen (3) arşıñ idi ve bir niceler eyitdiler

bularuñ boyı birer üstün gibi idi muḳātil (4) eyitdi bularuñ boyı on iki arşunıdı bular direkli derim evler ve cadır (5) ehliyidi tavaruzlu kavm idi yazın kara evler ve cadırlar dutub yazılarda (6) ve tağlarda olurlardı ekin tarla ve bağce işlerlerdi ve bularuñ (7) şehrine vādi'l-kurā dērlerdi ol oldur ki haḳḳ te'ālā buyurdı لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا (8) ya'nī anuñ gibi maḳām hīç illerde ve şārlarda yaradılmadı dēyü haḳḳ te'ālā (9) ögdügi bir direkli şehirdi kim 'ād kavminden biregi anı yaydı nitekim rivāyet kılındı (10) 'abdullāh bin şāliḥden ol bir gün devesin yāvī kıldı isteyü çıkdı (11) 'adnān yazılarında gezerken bir şehire uğradı çevresi ḳal'alar burçu bārūlar ve daḥı (12) köşkler çün yakın geldi kim ādem bula devesini şora baḳa göredi hīç iḳerü (13) taşra çıkar kimse yok pes atından inüp atını bir yere bağlayı kodı kılıç dartub (14) ḳal'a ḳapısından iḳerü girdi biraz yer vardı gördi iki ulu ḳapu kızıl yāḳūt (15) ve incüyle bezenmiş anı görüb 'acepledi ki hīç ancılayın gördügi yoğıdı ḥayrān (16) olub tañladı pes ol ḳapuların birin açdı gördi bir şehir ki ancılayın kimse (17) gördügi olmaya ve anuñ içinde köşkler ve sarāylar gördi kim her sarāyda köşkler

[108/a]

(1) yāḳūtdan ve yeşil zümründen direkler üzerine mu'allāḳ yapılmış ve her bir köşk (2) üzerinde altundan ve gümüşden çardaḳlar incüyle ve yāḳūtla bezenmiş ve ol (3) çardaḳların suvaları ve ol şehir ḳapusu suvaları gibi bir birine ḳarşı yapılmış (4) ve ol köşkler ve çardaḳlar içine incüler ve zümürdler dökmişler ve yāḳūtla ile (5) bezemişler misk ve zağfirān döşemişler çün bunu gördi ol kişi keykirdi (6) andan şoḳaḳlarına baḳdı gördi kim ağaḳlar dikilmiş kārızlerden çeşme (7) aḳar ve ḥavızlar dolu dolu pes ol kişi and içdi kim haḳḳ te'ālā dünyāda (8) bunuñ gibi şehir yaratmadı bu meger ol uçmaḳdur kim haḳḳ te'ālā ḳurānda eyitdi dedi (9) pes ol anuñ incülerinden ve kıymetli taşlarından

ve müşkden götürdi bildüğince (10) aldı atına bindi ol şehirden çıktı gitdi ve bu ahvālî halka dedi ve ol (11) getürdüğünün bir nicesin şatdı mu‘teber hâce oldu pes anuñ haberi mu‘aviyeye (12) érdi âdem vèribdi okutdı çün geldi halvet olub haberin şordı (13) andan mu‘aviye ka‘bu’l-ahbârı okutdı çün geldi mu‘aviye eydür yâ abâ ishâk (14) hîç dünyâda bir şehir var mıdur kim altundan ve gümüşden yapılmış ola ka‘b eyitdi (15) vardur haber vèrem saña nitedür ve anı kim yapıdı ‘ād oğlu şeddād eyledi ol şehriñ (16) adı اَرْمُ دَاثُ dur ki hâkķ te‘ālā anı kūrānda kıldı ve eyitdi kim لَمْ يُخْلَقْ مِثْلَهَا (17) ya‘nî anuñ niteligi bize eydivèrgil dedi pes ka‘b şeddād anı üç yüz yılda

[108/b]

(1) yapdurdı dedi tamām olduñdan sonra on sekiz yılda yaraķ édüb görmege (2) gelüb helāk olduñ eydivèrdi pes bunca ârzûlar ile geldi kim göre (3) zevķ u ‘işret süre hâkķ te‘ālā cebrā‘îli vèribdi şeddād hemân kim ol şehriñ kapusına (4) gelüb bir ayağını eşikden içeri başub bir ayağın basınca cebrā‘îl bir kez na‘ra (5) urdı şeddād oloķ sâ‘at cân vèrdi cehenneme ışmarladı nice yüz biñ (6) cerisiyle cehenneme vardılar pes ka‘ab eyitdi yâ mu‘aviye zamânında müslimānlardan (7) bir âşıķâr gözlü ve kışa boylu kişi ki kaři üzerinde bir beñi ve boynunda bir beñi (8) ola devesin isteyü çıkub ol şehre giresidür böyle dèyüb çevre baķdı (9) ol kişi mu‘aviye katında otururdu ka‘b eyitdi vallāhi ol kişi işbudur (10) dedi pes ka‘b eyitdi çün şeddād helāk oldu biraz çerisi bir menzil yerde komuşdı (11) oğlı marsed ile hâzra mevtde anı sulţān kılmuşdı andan sonra marsed geldi (12) atasınuñ mecmû‘ı vilāyetine pâdiřāh oldu buyurdu atasını getürdiler karnını (13) yarub içine şabır ve kâfûr töldurdılar ve gevdesine dağı dürtdiler çürimesün (14) dèyi hâzra mevtde rusher şehrine getürdiler bir mağara içinde zerzemîn kazub (15) bir altun taht üzerinde kodılar üzerine yètmiş kat atlas örttiler dükeli (16) altun iplikle

doğunmuşdı başı uçında bir levh kodılar bunu yazdılar ki (17) شَعَرَ أَنَا شَدَّادُ بْنُ عَاصٍ صَاحِبُ
الْحَصْنِ الْعَمِيدِ اعْتَبِرْ أَيُّهَا الْمَغْرُورُ بِالْعُمَرِ الْمَدِيدِ

[109/a]

(1) kavluhā te‘ālā بِالْوَادِ الصَّخْرِ بِالْوَادِ ya‘nī yā muḥammed görmedünmikim (2)
senün taḥrın semūd kavmine neyledi ve nite helāk kıldı kim vādi’l-kurāda ka[ya]lar (3)
kesüb ev édineler evvel kaya kesüb mermerler delüb ev édineler bularıdı bir niçe (4)
tefsīrde gelür kim bunlar iki biñ kez biñ ve daḥı yüz biñ ev idi (5) kayadan niçe biñ
köşkler ve sarāylar yapıdılar ölmeyevüz dērlerdi yāḥūd (6) ‘azāb gelüb bizi helāk étmeye
dērlerdi ve eydürlerdi kim مَنِ اشْتَدُّ مِنَّا قُوَّةً ya‘nī (7) kim ola kim bizden katı ola kuvvet
yönünden ya‘nī bizden kuvvetlü kimse yokdur demek olur (8) pes te‘ālā hūd peygāmberi
bu kavmin üzerine vèribdi geldi buları dīne da‘vet étdi (9) buṭa ṭaparladı وَالْإِلَهِ عَادِ أَخَاهُمْ
ya‘nī vèribdüm ‘ād kavmine hūd kim (10) هُوَذَا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا
buların kardeşiyıdı pes hūd (11) eyitdi ey kavm taḥrıya ṭapın ya‘nī eydün ki taḥrı birdür
ve beni size peygāmber (12) vèripdi ve ben anın ḥakk peygāmberiyin pes yokdur siz
andan artuk (13) taḥrı pes niçün korkmaz siz anın ḥısmından ve ‘azābından ve size (14)
bunca ni‘metler verdi ve sağlık vèrdi ve kuvvet vèrdi ve nūḥdan sonra (15) beni size
peygāmber vèribdi ya‘nī anın (16) فَالْخَلْقِ بَصْنَةً وَادْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَرَأَيْتُمْ
ol taḥrıyı kim sizi ḥalīfeler kıldı nūḥ peygamberden (17) sonra ve daḥı arturdı sizün
boyunızı ve kuvvetünüzü nitekim her birinün boyı

[109/b]

(1) yüz yigirmi arşın idi kuvvetleri şöyle idi kim ayaklarını ṭaşa ururlardı dizlerine (2)
degın gömülürlerdi şol balcığa gibi bu kavm eyitdiler بِئَارِكِي الْهَيْتَا (3) يَا هُوَذَا مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا
ya‘nī ol hūd kavmi eyitdiler (4) يَا هُوَذَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ

hüccetden biz putlarımızı koyub saña dönmezüz dediler (5) pes hüd eyitdi çün baña uymaduñuz ben size ‘azāb dileyeyin pes hüd du‘ā kıldı (6) haqq te‘ālā bulara kızlık vëribdi katı buñaldılar hemān on yëdi kişi ĩmāna geldi (7) ve ol kāfirler on yëdi kabīle idi yëdi yüz biñ kişiden artuğıdı buğur (8) hüd eyitdi hey gelün ĩmān getürün yoħsa haqq te‘ālā ‘azāb vërir pes bular (9) eyitdiler فَأْتِنَا بِآيَةٍ إِن كُنتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ya‘nī yā hüd ol bize va‘de (10) ëtdüğüñ ‘azābı getür görelüm eger gerçeklerdeniseñ pes hüd gëri (11) du‘ā kıldı haqq te‘ālādan ĩtāb geldi kim yā hüd ol saña ĩmān getüren kavmi (12) bularuñ içinden al çık çün hüd geldi ol mü‘minleri aldı bu kavme eyitdi (13) haqq te‘ālā sizi yel ile helāk ëdiserdür pes hüd ol on yëdi kişiye aldı gitdi (14) ol vardılar dükeli evlerinden çıkdılar ayaklarını katı katı kayaya dizlerine (15) degin batdılar مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً dëyüb durdılar haqq te‘ālā yëdi kat yer altında (16) bir yel yaradubdur adı rīhü’l-‘akīmdür ol yer kudret zencirleriyle bağlu durur (17) degme bir zenciri bir ferīşte dutar andan haqq te‘ālā mīkā’ile ĩtāb kıldı kim yā mīkā’il ol yëlden bir şığır (18) burnı delügi ki mīkā’ile yële destür vër dëdi mīkā’il eyitdi ilāhī ol

[110/a]

(1) bu deñlü yel iken çoğdur yegregın sen bilürsin eger ol (2) denlü yële destür olur ise gerek cihānı bir birine ura andan (3) haqq te‘ālā eyitdi bir sırca barmağ şığacağ yüzük delügince destür (4) vër andan mīkā’il eyitdi ilāhī sen yegregın bilürsin ol da çoğdur (5) andan haqq te‘ālā eyitdi bārī sıрма iğnesi yordusunca delükden (6) çıkar şalıvër pes ol yel çün destür buldı yëdi kat yeri (7) yırtı yırdı çıkdı ol kavm dükeli dizlerine degin (8) batubdur diler pes ol yel bularıñ üzerine arėun (9) arėun esmege başladı ol kavm eyitdiler yā hüd kanı ol bizi (10) helāk eden yel uş tanrıñ sovuğ yel vëribdi dëyüb hūdı (11) maşharaya dutarlardı hüd eyitdi yā kavm şabır ëdüñ (12) göresiz dërdi haqq te‘ālā

ol yēdi gēce sekiz (13) gūn estirdi sekizinci gūn şöyle esdi kim tenlerin yardı (14) sūnūkların uvatdı ve dizlerinden kūt kūt ūzdi (15) ve ayakları altından girdi derilerin yūzūb başlarından cıkardı (16) ve buları didim ētdi bir nice tefsīrde gelūr kim (17) ol yel bu kavmi iki iki kavarıdı havāya dōndūrūrıdı

[110/b]

(1) bir birine urub pāre pāre ēderdi işbu vechile mecmū'ını (2) helāk eyledi birisi īmāna gelmedi yēdi yūz biñ kişiden (3) artuğıdı ol yel buları kimini şarkā ve kimini ğarba atdı (4) ve bir nicesiniñ ūzerine taş ve toprak kōmadı yığdı nitekim (5) haqq te'ālā haber vērūr وَسَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ (6) ammā ol yel kim 'ād kavmini helak (7) ētdi şimdi ol berdu'l-'acūzdur dērler kışuñ āhīrīnde eser türkce (8) karī katı dēdükleridūr ya'nī karını dōnduran yel dērler pes (9) bular toprak altında inlerlerdi her kim işitse ōdı şıdardı (10) bir nice tefsīrde eydūr bir bölük kavm kaldıyıdı anlara cehrem dērler idi (11) pes hūd ol kavme geldi eyitdi ey kavm īmāna gelūñ pes (12) cehremler eyitdiler yā hūd bu helāk olan kavm gērū dirilmeyince (13) biz īmāna gelmezūz dēdiler pes bir pāre yel geldi buları dañı helāk (14) ētdi bir tağı bularuñ ūzerine yıkdı andan sonra hūd dōrt (15) yūz yıl diri oldı andan āhirete naķil ētdi ol kavm kim hūda (16) uymuşlar idi coğaldılar hūd ōliçek birer palās gēyūb (17) halkadan 'uzlet ēdūb tā'ata ve 'ibādete meşğūl

[111/a]

(1) oldular oğul kız terk ētdiler allāha kulluk ētdiler bir gūn şeytān-ı la'īn (2) geldi bulara eyitdi yā kavm neye taparsız eyitdiler biz tanrıya taparuz (3) şeytān eyitdi görūr müsüz eyitdiler yok şeytān eyitdi ol (4) kimse ki görünmez neye taparsız dēdi bular eyitdiler yā pes nēdelim dēdiler (5) mel'ūn eyitdi bir put düzūñ aña tapuñ kim yarın size şefā'at

ède (6) bunlar inandılar vādīler tağdan bir büyük taş getürdiler ol (7) taşın dört bucağın deldiler dağı bakır ve kurşun akıtdılar gümüş (8) tahtalar kodılar üzerine bir kürsî düzdiler iblīs la‘īn bulara (9) va‘iz edüveridi tā ki putları düzüb tapdılar allāha ‘āşī ve kâfir (10) oldılar ol put hāne üzerine bir kubbe yaptılar yüksekliği yüz (11) arşun idi andan haqq te‘ālā bir sinekle destür vèrdi geldi (12) ol kubbenün üzerine kondı ol kubbeyi delük delük eyledi icerü (13) girdi bunları göredururken ol putun başına ve yüzine (14) harāblık ètdi ol putı delük delük eyledi kalbur gibi andan sonra (15) ol putı ve ol kubbeyi götürüb havāya dökdi başı aşağı koyuvèrdi (16) ol kavm helāk oldılar ol kubbeyi ve ol put hürd mürd oldı (17) nitekim haqq te‘ālā haber vèrür ya‘nī

[111/b]

(1) yā muḥammed görmedün mi senün taḡrın semūd kavmine neyledi nite helāk kıldı (2) ve dağı görmedün mi kim yā muḥammed (3) senün taḡrın fir‘avna ve kavmine neyledi ki ذی الؤتاد idi su‘āl (4) ذی الؤتاد dedüğinden murād nedür cevāb ya‘nī demür mıḡlar issidür (5) demek olur bir niceler eydürler çok cerīler ve dernek issiyidi (6) nitekim kazuk cadırı berkidür muḡkem kıılır pes ol çokluk cerī dağı (7) anun pādīşāhlığın berkitmişdi ‘ulemā buña isti‘āre dèrler muḥammed (8) bin ka‘ab eyitdi dedügi oldur ki kaçan fir‘avn (9) birgüye kaçısa eline ayağına mıḡlar dokudub carmıḡa gererdi (10) ‘azāb èderdi ‘abdullāh ibni ‘abbāsdan rivāyet kıılındı fir‘avna (11) dèyü anuñiçün dèdi kim anun ḡarbīn adlu bir ḡazīnedārı (12) varıdı mü‘minidi yüz yıl varıdıkim ĩmānın gizleridi anun (13) ‘avratı fir‘avn kıızınun meşşātasıydı meşşāta da dèrler ya‘nī (14) dellākiyidi bir gün ol kıızın bāḡın tararken tarak elinden düşdi (15) pes eyitdi kim بِسْمِ اللّٰهِ تَعٰسٰی مَنْ كَفَرَ بِاللّٰهِ ya‘nī allāha ĩmān getürmeyen (16) helāk oldı pes ol kıız bunı işitdi eyitdi ya‘nī benüm (17) atamdan artuk taḡrın mı vardur pes ol ‘avrat eyitdi

[112/a]

(1) benüm ve senün ve atanun ve yerün ve gögün tanrısı birdir fir'avnun (2) ana ortaklığı yokdur böyle dediyise ol kız ağlaya ağlaya fir'avna (3) katına geldi fir'avn şordı noldun ağlarsın kız eyitdi hazinedār (4) 'avratı eydür kim benim ve senün ve atanun ve yerün ve gögün (5) tanrısı birdür der fir'avn kaçıldı 'avratı kığırttı şordı 'avrat (6) eyitdi öyledür ki ben derin fir'avn-ı la'ın eyitdi ve ey saña sözünnden (7) döngil ve benüm tanrılığımıza ikrār eylegil pes 'avrat eydür demezün (8) pes fir'avn buyurdı dört mihla carmıh étdiler ve üzerine (9) yılanlar ve 'akreblar şalıvêrdiler eyitdiler dīnünden döngil yoḥsa (10) saña iki ay tamām işbu 'azābı éderüz dediler 'avrat eyitdi (11) vallāhi eger yétmiş ay beni bu 'azābda dutarsañuz ben dīnimden dönmezin (12) dedi pes ol 'avratun iki kızı varıdı ulu kızını (13) getürdiler 'avratun ağzı üzerine boğarlar andan sonra (14) eyitdiler dīnünden dön yoḥsa ikinci kızunı daḥı boğazlaruz dediler (15) henüz ol kızcuğazı emirciyidi ol hatun anı gāyet (16) severidi pes eyitdi ne kadar katı 'azāb éderseñüz rāzıvan (17) dönmezin pes ol kızcuğazı daḥı getürdiler ki gögsi

[112/b]

(1) üzerinde boğazladılar ol hatun zār zār inledi pes ḥaqq te'ālā (2) ol süd emirce oğlana dil vêrdi eyitdi ey ana kōrkma ki (3) ḥaqq te'ālā senünçün uçmaḳda bir ev yapdurdı şabır eylegil ki sen (4) tanrının rahmetine ulaşduñ dedi pes ol zālimler ol kızcuğazı (5) daḥı ağzı üzerine boğazladılar pes biraz vakıtden sonra ol 'avrat (6) daḥı öldi uçmağa vardı andan fir'avn ḥarbili isteyü ādem (7) vëribdi bulamadılar bir zālim eyitdi ben anı fülān yerde gördüm pes (8) fir'avn iki kişi vëribdi vardılar gördiler kim bir tağ (9) icinde namāz kılur ardında üç şaf geyikler dururlar namāz kılurlar (10) ol iki kişiler bunu gördiler dönüb gitdiler pes ḥarbīl (11) eyitdi ilāhī yüz yıldan berü ĩmānumı gizlerün (12)

hîc kimse bilmezdi imdi işbu iki kişiden kaçığı kim benim (13) sırrımı gizler ise aña
îmān rūzı kılğıl ve dünyāda dilegin (14) vèrgil ve kaçığı ki beni āşikāre dünyāda aña
‘azāb vèrgil (15) āhiretde tamuya koyğıl pes ol ikisinün birisi ħarbîl (16) işine ‘ibret
dutub tañladı îmāna geldi birisi (17) vardı fir‘avna ħaber vèrdi fir‘avn eyitdi senünle
kimse

[113/a]

(1) varmıydu eyitdi fülā bileyidi fir‘avn ādem vèribdi anı dağı (2) getürdiler eyitdi işbu
gördüğün sende gördün mi eyitdi ben (3) görmedim pes fir‘avn-ı la‘în anı da depelendi
ve fir‘avn benî isrā’ilden (4) bir ‘avrat almışdı adı āsiye idi ol dağı müslimānidi (5) eyitdi
nice bir şabr kılayın işbu zālīmün işlerine kim bunca müslimānları (6) depeledi pes
fir‘avn ol ħatunun ħatına girdi ol ħatun (7) eyitdi ey fir‘avn sen ħalāyıkıñ yavuzrağısın
ve zeştrağısın (8) kim ve bunca müslimānları depeletdün dèdi pes fir‘avn eyitdi (9) ol
yapışan degülik saña dağı yapışmış beñzer ol (10) ħatun eyitdi ben delü degülem ammā
benim ve seniñ ve yerün ve gögün (11) tañrısı birdür hîc ortağı yokdur böyle dèse
fir‘avn-ı la‘în (12) anı ağızı yere urdı atasına ve anasına ādem gönderdi getürtdi (13)
eyitdi görür müsüz şol t̄ayāya olan delülük buñada olmuş (14) āsiye eyitdi ne‘üzübillāh
kim ben delü olam gèrū tevĥîd ikrār ètdi (15) fir‘avn eyitdi çıkarun bunı dağı depelen
dèdi pes (16) ol ħatunı çıkardılar yere mıñladılar çok cezā ètdiler (17) ħaqq te‘ālā aña
uçmağda bir ħapu açdı kim fir‘avn

[113/b]

(1) ne kadar cezā èderdi aña āsān gelürdi pes ol ħatun (2) du‘ā kılub eyitdi ya‘nî ey
calabum baña ev yapıver (3) uçmak içinde ve dağı beni ħurtargıl zālīm ħavmlerden kim

(4) bular azmışlardandır pes hakk te'ālā ol hatunun du'āsın (5) müstecāb edüb cānın aldı uçmakta ev yapıverdi (6) ve cānın uçmağa veribdi (7) ya'nī yā muḥammed senün taḥrīḡ ol fir'avn kim demür mıḡlar ile müslimānları (8) 'azāb kılurdu gördün mi kim anı neyledi ve anuḡ (9) kavmini nite helāk kıldı kim bular azmışlardandı illerde (10) ve şārlarda fesādı çok kılurlardı pes hakk te'ālā bularuḡ (11) üzerine dürlü dürlü 'azāb indürdi (12) nitekim eyitdi (13) ya'nī yā muḥammed senün taḥrīḡ işidür (14) ve görür taḥrīḡdur ḡasan ve 'ikrime eyitdiler (15) ya'nī hakk te'ālā ādem oḡlanının 'amelini şaklar muḡātil (16) eyitdi ya'nī tırāt üzerinde ādemleri gözedür şöyle kim bir bölük (17) ferişteyi sırāt üzerinde ḡomışdur her birinün elinde otan

[114/a]

(1) çengeller vardır ḡamu ehlini çeküb oda bıraḡurlar ibni (2) 'abbāsdan rivāyet kılındı kim cehennem köprüsi üzerinde yedi (3) yerde duracaḡ vardur şoru şoralar evvel ki de şehadet (4) kelimesinden şoralar eger cevāb verürse ḡurtıla ve illā cehenneme (5) bıraḡurlar ve ikincide namāzdan şoralar eger cevāb verürse (6) ḡurtıla ve illā cehenneme bıraḡurlar üçüncide orucdan şoralar eger (7) cevāb verürse ḡurtıla ve illā cehenneme bıraḡurlar dördüncide zekātdan (8) şoralar eger tamām cevāb verürse ḡurtıla ve illā cehenneme bıraḡurlar (9) beşincide ḡaccdan şoralar eger cevāb verürse ḡurtıla ve illā (10) cehenneme bıraḡurlar altıncıda 'ömürden şoralar ki nede geçürdi (11) eger cevāb verürse ḡurtıla ve illā cehenneme bıraḡurlar yedincide mazlemenden (12) şoralar eger cevāb verürse ḡurtıla ve illā cehenneme bıraḡurlar (13) bir nice rivāyetde gelür ki ata ana ḡaḡkından şoralar andan (14) sonra ḡakk te'ālā ḡitāb kıla ki görün ḡulumuḡ teḡavvu'ları var ise (15) farīza yerine gecürün pes feriştelere ḡuluḡ defterin arayalar (16)

te'avvu^c var ise farīza yerine gecürirler nitekim resūl ḥazreti buyururdu (17) kim buña
‘ulemā dërler kaçan kim bu yêdi şorıdan

[114/b]

(1) kurtulsa ol kullı alurlar ‘izzetile uçmağa iledeleler (2) ya‘nî kaçan ḥaqq te‘ālā (3)
âdemîleri şınasa tavar vërse ve rızqın gën kılsa pes ol (4) kişi eydür tañrım beni ağırladı
bu mālı bana vërdi pes ol kişi (5) sevinür şād olur allāha şükür kıılır (6) ya‘nî kaçan ḥaqq
te‘ālā kişiyi (7) şınasa dervîşlik birle ve anuñ rızqını tar kılsa ol kişi (8) eydür tañrım
beni ḥörladı yoḥsulluk vërdi allāha şükür kıılmaz zehî gāfil ki (9) māl vërmez dëyi melūl
olur şükür eylemez pes bilmeñ gerek kim (10) ḥaqq te‘ālā her bir kıluna iken ulu
ni‘metler vëripdurur anuñ birisi (11) îmān kim bundan ulu ‘atā yokdur ve birisi
muḥammed ümmetinden kıldı (12) şükür ayrıķ milletden kılmadı ve birisi âdemülerden
kıldı ḥayvānlardan (13) kılmadı ḥinzîr yā keleb yā ḥimār yā daḥı zeşt cānavārlardan
kılmadı (14) eger bu zikir êtdüğümüz ḥayvānlardan kılsa elden ne gelür idi (15) ve sağlıķ
vërdi kim ulu ‘atadur el ve ayak ve göz ve kulaķ ve ağız (16) ve burun ve diş ve tudaķ
vërdi ki bunlara ḥavvāse-yi ḥamse (17) dërler dükeli nesne bularuñıla bilinür eger bu
ḥavāsda

[115/a]

(1) söyleyesi olursam kim ḥaqq te‘ālā her birine ne ḥikmetler koyupdurur (2) söz uzanur
maḥşūddan ırak düşerüz her kim heves eydürse (3) teşrîḥ-i a‘zā dërler bir kitāb vardur
aḡa muṭāla‘a kılsun ve andan (4) sonra ḥaqq te‘ālā ‘aķıl vërdi ki dükeli nesneye anuñla
seçer eyüyi (5) yavuzdan ve dîni küfürden ve helāli ḥarāmdan ve ḥaqqı bātıldan (6) bu
‘aķıl sebebîl bilür eger ‘aķıl vërmese zümre-yi mecāninden (7) kılsa elden ne gelürdi

nitekim hikāyetde gelür kim (8) ve hem imām-ı ğazālī ihyā-yı ‘ulūmında getürür kim benī isrā’īl zamānında (9) bir kişi yoḥsulluğundan üşenüb geldi ol zamānenün peygāmberi (10) ne şikāyet kıldı ol peygāamber daḥı allāhu te‘ālā ḥazretine münācāt (11) kıldı allāhdan ḥiṭāb geldi kim ey benim peygāamberim eyit ol kulum kim (12) gözün alayın veyā elin veyā ayağın veyā her a‘zā ki vèrüpdururın (13) alayın on biñ dirhem gümüş vèreyin pes ol peygāamber bu dervīşe (14) ḥaber vèrdi ol faḳīr eydür rāzı degülem pes bilmek gerek kim (15) bu ni‘metler ulu ni‘metlerdür ḳadri ol vaḳit (16) bilinür kim eksik ola جَرَانَالْدَكْسِي اَزْتَنَكِ دَسْتِي كِه مَال بِي قِيَاسِ اَسْتِ eydür şā‘ir (17) eydür nitekim şā‘ir نَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْ ذٰلِكَ

[115/b]

(1) اَمَّمَا imām-ı ğazālī ihyāda çok sözler demişdür ḥavvās-i ḥamse-i (2) zāhirde ve ḥavvās-i ḥamse-i bātinada ki ḥaḳḳ te‘ālā her birinde ne (3) ta‘biye etmişdür her kim ki bilmek dilerse ‘acāyibu’l-ḳalb dèrler ihyāda (4) bir kitābdur anı muṭāla‘a kılsun pes bu nesnelerün ḳadrin (5) bilmedüğümüz andan ötürüdür kim ol keremi çok pādīşāh bu (6) nesneleri bize rāyigān vèrdi eger şatun almış (7) ol vaḳit ḳadrin bilürdün nitekim şā‘ir dèyüb durur (8) بَرَزْنَه جَرِيدَه جَانَرَا اَزَانُ قَفَرَشْ نَمِيَدَ اِيْنِكِه هِنْدُوَقِيَرِ bu (9) بَرَزْنَه جَرِيدَه جَانَرَا اَزَانُ قَفَرَشْ نَمِيَدَ اِيْنِكِه هِنْدُوَقِيَرِ bu beytiñ hikāyeti oldur (10) kim bir ḥocanın bir zengī kulu varıdı (11) ḥocayıla bile sefere gitmişdi nice yün kumaşıla pes (12) ol kıl ḥocayı yolda öldürdi kumaşı alub bir şehre geldi (13) kumaşı acdı her metā‘ kim şatar idi bahasına (14) vèrmez idi belkim ol bahā muştuluğı degülidi meger ‘arīflerden (15) birisi ḥāzır idi bu beyti okudı pes bizim de meşelimiz ol (16) hindü meşeli gibidür kim bu ni‘metleri bahāyıla almaduḳ anuñ ḳadrini (17) bilmeziz eger ḳadrin bilürmişsüz ḥāl böyle olmazıdı meşelā

[116/a]

(1) her nefes ki haqq te'ālā bize vērdi her biri bir kıymetlü gevherdür ki (2) bahāsı yokdur bu laṭīf ve nefīs gevheri ḥasīs yerlere ḥarac (3) ederüz pes ol nefīs gevheri allāh zikirinde ḥarac etsevüz (4) her bir gevher ile āḥiret ḥazīnelerinden kazanurduḡ vaḳit ki mālā (5) ya'nī yā ḥarac edevüz gevher vērüb bir avuc toprak veyā bir pare (6) kesek almış oluruz zehī gāfillik ile olsa bizim beḡī ādemīye (7) ādem mi derler ne ādem belki ḥayvāndan daḡı kemterüz pes bunun (8) gibi kıymetlü gevher kim elden çıḡa dünyā tolusı māl vērirseḡ (9) ele girmez pes eldeyiken ḡadrin bilmek gerek ki haqq te'ālā geceyile (10) gündüz arasında yigirmi dört biḡ nefes taḡdīr edüpdurur (11) zehī 'aṭā ey 'azīzler nitekim ṣā'ir eydür اَلْيَوَاقِيتُ تُشْتَرَى بِالْمَوَاقِيتِ (12) لا تُشْتَرَى بِالْيَوَاقِيتِ ya'nī yāḡūtlar ele girür vaḳitler ile (13) vaḳitler ele girmez yāḡūtlar ile zinhār hezār zinhār furṣatı (14) elden ḡoma ki eger bu leṭāyife meṣḡul (15) olursavuz söz uzanur gerü tefsīre gelemüm (16) ya'nī yā muḡammed haḡḡa ki ile degildür kim (17) bunlar derler ben taḡrı kimseye baylık andan otürü vërmezem kim

[116/b]

(1) benim ḡatımda ol aḡırlıkludur ve 'azīzdür ve yoḡsul kılduḡımı (2) andan otürü degildür ki ol kiṣi benim ḡatımda ḡördür belkim (3) baylık ve yoḡsulluḡ benim ḡazāmdan ve taḡdīrimdendür aḡırladuḡımı (4) ben dünyālık birle aḡırlamazın ve ḡör kılduḡımı yoḡsulluḡ ile ḡörlamazın (5) belkim baḡa ṭā'at kılanı ve benim emrūme muṭī' olanı (6) aḡırların ve 'azīz kılurın hem dünyāda ve hem āḡiretde ve her kim ki (7) baḡa 'āṣī ola anı ḡör kılurın hem dünyāda ve hem āḡiretde (8) güyā ki bu arada cevāb su'āl muḡadderdür niḡün anuḡḡün kim (9) buları kılduḡım anuḡiḡündür kim yetīmleri aḡırlamazlar (10) ve miskīnleri ṭa'āmlandurmazlar (11) ya'nī daḡı miskīnlere (12) ṭa'ām

y d rmezler ve bir birini bu i e  ındırmazlar (13) ve da ı m r s y rler hel l  ar m d mezler (14)   yle kim ayru lar  a  ını kend  m r sına  atarlar (15) ya n  m l   atı severler ya n   ok sevmeklik bir niceler eyd rler ya n  (16)  ok ve  atı severler   yle kim h   u anmazlar pes h   nefesde (17) yokdur kim rız yla ve g n l    l yla terk  de zir 

[117/a]

(1) her bir nefes bunun üzerine mecbûldür kim mâl severler niçün anuñçün kim (2) kendü aşıldur rûhdandır gelür kim ol vaķit kim hâķķ te‘âlâ (3) âdemün ģalıbına rûh vèribdi rûh ol ģalbe şıģamadı hâķķ te‘âlâ (4) ģudret aņasıyıla anladı ol hâķķ te‘âlâ ģudret yedile (5) yèdi iķlîme saģdı bir nice rivâyetde taģlarda emânet ģodı ģörmez (6) misin ki her bir yèrde ve taģlarda ma‘dînler oldu ģıyâmete degin (7) ol ma‘âdinile menfa‘at dutarlar nitekim resûl ģazreti buyurdı (8) ya‘nî ģalâyıķ ma‘dinler gibidür altun ģümüş ma‘denleri (9) gibi dèmek olur ki ģalkıñ niģesi altun ve bir nicesi ģümüş ve bir niģesi bakır (10) ve bir niģesi demür gibidür ģavvâş-ı i‘tibârıla ‘izzet yöninden dèmek olur (11) bu bâbda söz ģok ģèrü tefsîre geledüm (12) ya‘nî iş böyle gerekmez kim bunlar işlerler yâ muģammed ol vaķit aņalar (13) ve bileler kim yèr yarıla ve yâ pâre pâre ola yèr üzerinde ne kim varısa uşana (14) evler ve ‘imâretler ve köşķler ve sarâyılar heb yıķıla ģarâb ve yebâb ola (15) daģı yâ muģammed senün taņruñ gele ve ferişte şaf şaf (16) nitekim ģaberde gelmişdür kim hâķķ te‘âlâ ģıyâmet ģünü olıcaķ dñnyâ ģöģine vahy (17) ède kim indürgil ol ģullarımı ki senün içündedür şol ģullarım

[117/b]

(1) katında kim yer yüzinde pes evvelki gün ferîştereleri tesbîh ve tehlîlile (2) ineler yère yakın geleler yer üzerindeki âdemler ve ferîştereler şanalar kim cabbâru ‘âlem (3) tanrı geldi pes eydeler kim cabbâru ‘âlem sizün ile bile midür ol ferîştereler eydeler (4) kim ya‘nî bizümile degil ammâ gelesidür andan şonra haqq (5) te‘âlâ ikinci göge nidâ kıla eyide kim sendeki kullarımı yer üzerindeki (6) kullarım katına indürgil pes ikinci gök ferîştereleri dahı anlara gök gürler (7) gibi heybetlü âvâzıla tesbîh tehlîlile çün yère yakın geleler yerdeki ferîştereler (8) ve cinnîler ve perîler ve âdemîler şanalar kim cabbârlar kim ‘âlem geldi pes eydeler kim (9) cabbâru ‘âlem sizünile bile midür bular eydeler ki ya‘nî (10) bizüm icimüzde degil ammâ gelesidür pes her bir gök ferîştereleri bu vaşfla (11) geleler yer üzine ineler pes yerdekiler karşı geleler anlara soralar ki (12) cabbâru ‘âlem sizün içünizde midür bular dèyeler kim subhânallâh dèyüb cevâb (13) vèreler subhânallâhi kelime-i ta‘accübdür andan şonra haqq subhânehu ve te‘âlâ mülkünden (14) milkine ve pâdişâhlığından pâdişâhlığına ve şulţânlığından sulţânlığına (15) ine şol vechile ki oldılar ine halâyık ortasında hüküm kılmagıcün dükeli (16) halâyık ortasında ‘adl éde andan uçmağı getüreler ve ‘arşı getüreler (17) anuñla emînlik ve îmân ve hoşnûdluk ve rıdvân bile olalar andan uçmağı ‘arşın şağ

[118/a]

(1) yanındadur guralar andan şonra tamuyı getüreler yétmiş biñ burunduruğıla (2) yide yide her bir burunduruğın yétmiş biñ ferîşte dutalar şunuñ gibi kuvvetlü (3) ferîştereler kim eger birine emir olsa kim bir barmağunuñla tağları urğıl eger uraydı (4) tağlar sürme gibi olaydı çünkim tamu ‘aşîleri göre kükreye kızgura (5) hamle kıla bu dèdügüm kuvvetlü ferîştereler elinden boşana halkuñ üzerine hücum kıla ol (6) korkudan dükeli

halāyıklar ve peygāmbەرler yüzün düşeler nefsi nefsi dēyeler pes muḥammed (7) muṣṭafā ümmetī ümmetī dēyüb cehenneme karşı vara bir burundurığına yapışub (8) gērü karşı döndüre cehenneme kaçan gērü gide eyde ki yā muḥammed ḥaḳḳ te‘ālā senün (9) etün baña ḥarām kıldı baña yakın gelme diye gērü bu maḳāmda söz uzar ammā (10) ihtişār kılalum çün cehennemi getüreler ‘arşın şol yanında durğuralar şırāt köprisin (11) üzerine gereler ve tamunun içinde bendler ve buğagular ve aḡlāl ve engel (12) ve selāsıl ve dürlü dürlü ‘azāblar ola ve ol zebānīlerin her bir dişi taḡlar gibi (13) ola ve barmaqları mināre gibi ola rivāyetdir ebū sa‘īdden kim eyitdi kaçan bu āyet (14) geldi ki وَجِءُ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ ya‘nī kıyāmet gününde tamuyı getüreler (15) bu āyeti çün işitdi resülün mübārek benzi müteḡayyir oldu şöyle kim (16) şaḥābeler kaygulu oldılar bir nicesi durdılar ‘alī katına vardılar kim eyitdiler kim bugün resülin (17) bir ḥāl gördük ki eyle gördüğümüz yogıdı dēdiler pes ‘alī gelüb resül ardından

[118/b]

(1) koçdı iki bağırnı arasında öpdı eyitdi yā resülallāh benim cānım saña fedā (2) olsun bugün ne iş yenilendi kim ḥālün böyle müteḡayyir oldu pes resül (3) eyitdi yā ‘alī karındaşum cebra‘īl işbu āyeti getürdi وَجِءُ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ demek (4) olur ki kıyāmet günü olıcaḳ cehennem tamusun getüreler ‘alī eyitdi yā resülallāh (5) nite göreler resül eyitdi ferışteler yétmiş zencīrile édüb getüreler andan ben (6) kendümi aña ‘arz kılam tamu benden kaçā bēş yüz yıllık yol miḳdārı yā resülallāh (7) senün etün ḥaḳḳ te‘ālā baña ḥarām kıldı diye yā ‘alī ol gün dükeli peygāmbەرler yüzün (8) düşüb nefsi nefsi dēyeler ilāhī bizi tamudan sen kırtar dēyeler pes mūsā (9) kardaşı hārūnı dilemeye ‘īsā anası meryemi dilemeye ibrahīm oḡlı ismā‘ili dilemeye (10) nūḥ oḡlı ken‘ānı dilemeye lūt ‘avratını dilemeye ya‘kūb yūsufı dilemeye her bir peygāmbەر ümmetin (11) anmayam

yā ben oğlum ibrahîmi anmayam ve kızum fâtımayı ve hasanı ve hüseyini anmayam ‘arş (12) altına varub ‘imāme başumdan giderem elüm hâzrete karşı getürem ümmetî ümmetî (13) diyem dēdi ey ‘azîzler bilün kim zehî şefkatlı zehî mihribân peygâmbere ki bizüm var kim (14) doğduğı vakit ümmetî ümmetî dēyüb doğdı ve dünyādan gitdüğü vakit ümmetî (15) ümmetî dēyü gitdi ve secdeden baş kaldurucağ ümmetî ümmetî dēyiser ve maḥşerde dağı (16) dükeli peygâmbere nefsi nefsi dēdükleri vakit ol ümmetî ümmetî dēyiserdür anuñ (17) gibi günâhkârlar ümîdine niçün kişi ümmeti olmaya dilile ümmetin dēmek gevezdür

[119/a]

(1) ammā ḥaḳîḳat ümmet oldur ki anuñ sünnetin yerine getüre anuñ (2) buyruğından taşra olmaya tā kim anuñ şefâ‘atinden maḥrûm qalmaya siz ki (3) anuñ rûḥına bir ‘aşkıla şalavât edün اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ (4) gerü tefsîre gevelüm يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْاِنْسَانُ ya‘nî ol kıyâmet gününde âdemler ne eyledüklerin aḡalar ve ne kim işledilerse (6) bulalar pes eydeler ey kâşkî biz şol dünyâ dirliğinde ya‘nî dünyâda (7) dirigin işbu günüçün ‘amel kılayduğ ve ḡayrâtlar atlar gönderdük (8) rivâyetde gelür ki yalnız dükeli peygâmbere ḡa‘atınca ‘amel kılurısa kıyâmet (9) gününde ol yüce köşkleri ve ol şaliḡlere vērilen ‘ivazları (10) göricek eyde ki ey kâşkî dağı artuğ ‘amel kılayduğ dēyüb peşmân (11) olusar ey miskînler sizün ve bizüm ḡa‘atumuza ne i‘tibâr ol günüçün (12) ayruḡsı yarağ yemek gerek zihî sa‘âdet ol kişilerün kim bu ḡurânıla öğütlene (13) dağı ‘amel kıla لا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ (14) ya‘nî ḡalâyıḡlar eydeler ey kâşkâ ol dünyâda bu günüñ yaraḡın (15) yiyeydüm vērıp yiyeydüm pes kıyâmet gününde ḡaḡḡ te‘âlâ kılduğı ‘azâb (16) gibi dünyâda ḡiç kimse kılmamıḡ ola وَلَا يُؤْتِيْكَ وَثَاقَهُ

أَحَدُ ya'nī ḥaqq te'ālā (17) bağladuğı gibi kimse bağlamamış ola ferrā eyitdi bu ümeyyehu
ibni halef ḥaqqında

BÖLÜM 4: DİZİN

-A-

a: < Tekil üçüncü şahsı ifade eder. Ona, onda, ondan gibi çekimleri vardır.

a. + ға (100b/12), (101b/7), (103b/16), (105b/8), (106a/4), (106b/8), (10b/13), (111a/5), (112a/2), (112b/13), (112b/14), (113a/17), (113b/1), (115a/3), (118b/6), (11b/16), (14a/5), (17b/10), (19a/3), (29a/8), (2a/1), (31b/2), (32a/1), (34a/6), (35a/11), (35a/8), (37b/13), (37b/13), (37b/14), (37b/16), (37b/6), (37b/6), (3a/11), (3b/4), (44a/5), (46b/2), (52a/5), (59b/5), (60a/2), (62b/1), (62b/12), (62b/14), (62b/7), (63a/8), (63a/8), (63b/14), (63b/8), (64a/13), (64b/16), (65a/10), (65a/14), (65b/4), (67a/12), (68a/15), (68a/16), (69b/6), (70a/7), (70a/9), (71a/16), (71b/5), (73a/10), (74a/7), (75a/17), (75b/3), (76a/7), (78a/3), (78a/7), (78a/8), (78b/17), (7b/7), (80b/16), (83b/10), (83b/16), (85a/11), (86a/5), (86a/7), (86b/7), (86b/8), (87b/1), (89a/5), (90a/1), (91a/4), (91a/4), (91a/5), (91b/17), (92a/7), (94a/2), (94b/8), (95a/14), (96a/9)

a. + ғсuz (19b/1), (19b/2)

a. + nda (16b/14), (16b/15), (16b/9), (18a/11), (21b/13), (22a/15), (22a/9), (22b/7), (23a/2), (27b/6), (33a/1), (34b/3), (37b/1), (40a/4), (46b/2), (53b/17), (59b/13), (59b/5), (74b/14), (76a/9), (76b/3), (78b/2), (78b/8) (23a/14)

a. + ndan (100b/1), (100b/10), (100b/9), (101a/4), (101a/8), (101a/9), (103a/9), (103b/9), (105a/3), (105b/6), (106a/14), (106a/6), (108a/13), (108a/6), (108b/11), (109a/12), (109b/17), (110a/2), (110a/4), (110a/5), (110b/14), (110b/15), (111a/11), (111a/14), (112a/13), (112b/6), (114a/13), (115a/3), (115b/5), (116a/17), (116b/2), (117b/13), (117b/16), (117b/17), (117b/4), (118a/1), (118b/5), (11b/5), (13b/12), (13b/13), (14a/3), (14a/6), (15a/10), (15a/12), (17a/12), (17a/6), (17a/8), (17b/2), (17b/2), (17b/3), (18a/14), (18b/16), (19a/14), (20a/11), (20a/12), (20a/14), (20a/7), (20b/1), (20b/14), (20b/7), (21b/2), (22a/13), (22a/16), (22a/16), (22a/2), (22b/12), (22b/7), (23a/10), (23a/12), (23a/8), (23b/1), (24a/11), (24a/15), (24a/17),

(24a/4), (24a/5), (24a/8), (24b/1),
 (24b/6), (25a/10), (25a/3), (25a/5),
 (25a/7), (25a/9), (26b/1), (27a/7),
 (27a/8), (27a/9), (27b/10), (27b/9),
 (28a/8), (28b/1), (30a/17), (30a/4),
 (30a/6), (30a/7), (30b/17), (31b/10),
 (32b/13), (32b/7), (33b/5), (34a/16),
 (35a/9), (36a/12), (36a/13), (36a/5),
 (36a/9), (37a/10), (37b/8), (38a/4),
 (38b/9), (39b/12), (40a/15), (40b/8),
 (41b/2), (43b/12), (45a/16), (47b/9),
 (49b/13), (49b/7), (49b/7), (49b/8),
 (49b/9), (50a/9), (53a/14), (54a/13),
 (54a/14), (54a/8), (55a/1), (55a/3),
 (55b/16), (56b/10), (57a/5), (57b/4),
 (59a/12), (59a/8), (59b/8), (59b/9),
 (60a/15), (60a/4), (60b/10), (60b/12),
 (60b/9), (62b/16), (62b/2), (62b/4),
 (63b/12), (63b/15), (64a/13), (64a/3),
 (64b/9), (65a/11), (66b/6), (69a/8),
 (6a/1), (6a/10), (70a/1), (70a/8),
 (71a/4), (72a/14), (72b/15), (73a/11),
 (73b/12), (73b/14), (74b/8), (76a/15),
 (76a/5), (76b/1), (76b/2), (78a/11),
 (78a/13), (79b/17), (7a/7), (7b/10),
 (82b/17), (82b/17), (85b/14), (86a/4),
 (86a/6), (87a/7), (87b/14), (88a/13),
 (88b/7), (34b/15), (90b/11), (91b/12),
 (92a/15), (92b/9), (93b/4), (94a/12),

(96a/15), (96a/17), (96b/3), (97a/12),
 (97b/15), (98a/1), (98a/10), (98a/2),
 (99b/3), (9a/12), (9a/15), (9a/7), (9b/5)

a. + ndandur (35a/9)

a. + nı (100a/11), (100a/12), (100b/16), (101a/8),
 (101b/2), (101b/5), (102a/2), (103a/2),
 (103b/16), (104a/10), (107b/15),
 (107b/9), (108a/15), (108a/16),
 (108a/17), (108b/11), (112a/15),
 (112b/7), (113a/1), (113a/12), (113a/3),
 (113b/8), (115b/4), (116b/7), (13a/3),
 (2b/2), (2b/3), (33a/12), (34a/3),
 (36b/6), (37a/6), (37b/11), (37b/9),
 (39b/9), (40a/12), (40a/15), (40a/9),
 (40a/9), (43a/17), (43b/2), (46b/9),
 (47b/11), (48a/11), (48a/2), (49a/7),
 (53b/1), (53b/1), (60b/12), (62b/2),
 (62b/3), (62b/8), (63b/10), (63b/14),
 (64a/9), (65a/15), (65a/9), (65b/4),
 (67a/12), (67a/15), (6a/2), (72b/3),
 (76a/14), (76a/15), (76a/4), (76b/3),
 (78b/16), (79b/7), (80b/14), (80b/16),
 (81b/2), (82a/15), (85b/12), (89a/13),
 (8a/1), (90b/16), (92a/15), (92a/17),
 (93a/6), (93a/9), (95a/17), (95a/5),
 (95b/3), (96a/9)

a. + nıñçün (60a/15)

a. + nıñla (106b/12), (7a/4), (92a/14)

a. + nlar (103b/1), (105a/7), (10b/1), (13b/9),
 (18b/15), (19a/17), (19a/3), (20a/12),
 (20a/16), (22a/14), (22a/15), (22a/2),
 (24a/12), (24b/2), (25b/14), (40a/13),
 (31b/5), (41b/16), (41b/16), (41b/17),
 (42a/1), (42a/2), (42a/3), (42a/4),
 (46a/2), (50b/10), (50b/8), (5a/14),
 (5a/16), (5a/2), (61b/7), (65b/11),
 (65b/14), (66a/12), (66a/13), (6a/16),
 (6b/12), (73b/3), (75b/7), (79b/10),
 (90a/11), (9a/11), (9b/13)

a. + nlara (110b/10), (117b/11), (117b/6),
 (11b/5), (14a/6), (15a/5), (19a/17),
 (24a/16), (26a/1), (2a/7), (32a/11),
 (32a/13), (32a/4), (32a/6), (37a/11),
 (38b/15), (39b/14), (3a/12), (47a/6),
 (50a/2), (66a/13), (66a/13), (6a/17),
 (6b/7), (74a/17), (7a/13), (83b/1),
 (83b/2), (92a/7), (94a/5), (9a/7)

a. + nlaradur (76b/17)

a. + nlardan (13a/11), (13a/12), (60a/8)

a. + nlardur (6b/6), (78a/10)

a. + nları (13b/16), (13b/9), (18b/7), (31b/4),
 (41b/9), (5a/14), (6a/15), (77a/4),
 (7a/14), (9a/15)

a. + nlarıla (103b/1)

a. + nlarıñ (5a/16), (6a/16)

a. + nlaru (18b/3), (18b/4), (31b/17)

a. + nlarıñ (11b/12), (13b/17), (17a/10),
 (18a/13), (18b/8), (22a/3), (29b/10),
 (32b/2), (34a/2), (3a/4), (45b/12),
 (47a/5), (48a/3), (5a/12), (5b/2), (5b/3),
 (6b/11), (6b/16), (78b/3), (9a/11)

a. + nlarıñ (78a/14)

a. + nun (1b/12), (40a/17)

a. + nuñ (101b/4), (101b/5), (106a/3), (107a/1),
 (107b/17), (107b/8), (108a/11),
 (108a/17), (108a/9), (109a/12),
 (109a/13), (109a/16), (111b/11),
 (111b/12), (111b/7), (113b/8),
 (114b/10), (114b/7), (115b/16),
 (118b/16), (119a/1), (119a/1), (119a/2),
 (119a/3), (12a/15), (14b/7), (16b/8),
 (18a/10), (24b/16), (26b/15), (29b/4),
 (29b/7), (33a/10), (36a/5), (36a/9),
 (36b/11), (3a/17), (3a/6), (3b/8),
 (42b/2), (42b/4), (42b/6), (42b/7),
 (43b/12), (43b/2), (45a/9), (46a/1),
 (46a/9), (47a/10), (47a/12), (47b/4),
 (47b/4), (48b/17), (48b/3), (49b/1),
 (51a/1), (51a/11), (51b/8), (52a/9),
 (56b/13), (60b/5), (60b/5), (61a/10),
 (61a/14), (61a/6), (62b/14), (64b/1),
 (65a/2), (67a/5), (69a/13), (69b/9),
 (71a/16), (71b/7), (73b/15), (74b/16),

(75b/16), (76a/1), (76a/11), (76a/13),
 (76a/8), (76b/10), (76b/16), (76b/9),
 (77a/15), (77a/2), (77b/6), (78a/14),
 (78b/1), (78b/17), (78b/9), (79a/16),
 (80a/5), (82a/14), (83b/11), (86a/11),
 (86a/12), (86b/11), (86b/12), (86b/6),
 (88b/15), (90a/12), (90b/12), (90b/12),
 (90b/13), (90b/14), (90b/17), (91a/2),
 (91a/3), (93b/15), (95a/1), (95a/16),
 (95a/6), (95b/7), (98a/12)

a. + nuḡcün (3a/10), (98a/12)

a. + nuḡcün (103b/5), (116b/8), (117a/1),
 (14a/8), (36b/3), (44a/4), (50b/3),
 (5b/1), (65a/13), (72b/11)

a. + nuḡcünki (14a/13)

a. + nuḡcünkim (14a/12), (39b/11)

a. + nuḡdur (35a/8), (90a/2)

a. + nuḡla (53a/17)

a. + nuḡiçün (111b/11), (33a/7), (37a/8)

a. + nuḡ içündür (116b/9)

a. + nuḡla (10b/14), (115a/4), (117b/17), (26b/5),
 (3b/13), (49b/1), (64a/2), (72b/1),
 (92b/7)

a. + nuḡcün (48a/15)

[= 672]

‘aba: < Yünden dokunmuş kumaş.

a. + eylerdi (68a/15)

[= 1]

abā ishāk: Kişi adı.

a. (108a/13)

[= 1]

abā yahyā: Kişi adı.

a. (75a/14)

[= 1]

‘abbās: <Ar. Abdullah bin Abbas. Tefsir
 alanında çalışmaları olan kişi.

a. (49b/16)

a. + dan (45a/3), (86a/9)

[= 3]

‘abbās ‘abdül-muṭṭalib: Kişi adı.

a. (62a/6)

[= 1]

abdest: <Far. Bazı ibadetleri yerine
 getirebilmek için yapılan temizlik.

a. + alurlardı (56a/7)

a. + i (7a/5)

[= 2]

abdu’l ‘azīz: Kişi adı.

a. (91a/16)

[= 1]

‘abdu’l ‘azīz yaḥyā: Kişi adı.

a. (86a/11)

[= 1]

‘abdullāh: Kişi adı.

a. (42b/6), (48a/8), (66a/16)

a. + dan (51a/9), (63b/2), (69b/5), (93b/16)

[= 7]

‘abdullāh bin ‘abdurrahmān: Kişi adı.

a. + dan (91b/8)

[= 1]

‘abdullāh bin mes‘ūd: Kişi adı.

a. (98a/8)

[= 1]

‘abdullāh bin şālih: Kişi adı.

a. + den (107b/10)

[= 1]

‘abdullāh bin şüreyḥ: Kişi adı.

a. (62b/1)

[= 1]

‘abdullāh ebū bekir: Kişi adı.

a. + den (52a/10)

[= 1]

‘abdullāh ibni ‘abbās: Kişi adı.

a. + dan (111b/10)

[= 1]

‘abdullāh ibni ‘ömer: Kişi adı.

a. (46a/17)

a. + ün (42b/6)

[= 2]

‘abdullāh ibni zübeyr: Kişi adı.

a. (105b/5)

a. + den (105a/12)

[= 2]

‘abdurrahmān: Kişi adı.

a. (42b/5)

[= 1]

‘abdurrahmān bin mehdī: Kişi adı.

a. (94a/8)

[= 1]

‘abdurrahmān bin sābiḥ: Kişi adı.

a. (78b/17)

[= 1]

‘abdurrahmān sābiṭ: Kişi adı.

a. + den (50b/8)

[= 1]

‘abese: <Ar. Kur’an’ın 80. suresi.

a. + süresini (62a/3)

[= 1]

‘ābid: <Ar. 1. İbâdet eden kimse. 2. Allah’ın emirlerine uyan kişi.

a. (13b/16), (9a/8)

a. + ler (12b/13), (13a/1)

a. + lerdür (71b/9)

a. + lere (71b/10)

[= 6]

abūzer: Kişi adı.

a. (99a/14), (99a/16)

a. + den (16b/5)

[= 3]

ac: *bk.* aç.

a. (21b/13), (2b/3)

[= 2]

ac-: Bir şeyi açmak.

a.-dı (115b/13)

a.-dum (36a/8)

[= 2]

‘acāyib: <Ar. Alışılmışın dışında, tuhaf, garip.

a. (68b/5)

a. + ul-kalb (115b/3)

[= 2]

‘aceb: <Ar. 1. Acaba. 2. Tereddüt, hayret ve şüphe ifâde eden soru zarfı. 3. sıf. Tuhaf, şaşırtıcı.

a. (14b/13), (21b/6), (31b/17), (35a/5), (99b/15)

[= 5]

‘aceple-: < Şüphelenmek.

a.-di (107b/15)

[= 1]

acı: 1. Dil ile algılanan duyulardan tatlının karşıtı. 2. Ağızda yakıcı bir etki bırakan tat.

a. (100b/10), (96b/7)

a. + denizler (26b/17)

a. + olaydı (29b/10)

a. + otdur (100b/9)

a. + sı (67b/7), (71b/16)

[= 7]

acıl-: *bk.* açıl-.

a.-dı (8a/3)

a.-ur (76b/1)

[= 2]

acırağ: Acımsı.

a. + dur (100b/15)

[= 1]

acılık: *bk.* açlık.

a. (29b/13)

[= 1]

‘acīb: < **Ar.** Acâyip, garip, tuhaf, şaşırtıcı.

a. (38a/14)

a. + olmaya (104b/3)

[= 2]

‘āciz: < **Ar.** 1. Kudretsiz, güçsüz, zayıf (kimse).

2. Zavallı, çaresiz.

a. (106a/17), (4a/12)

a. + eylemez (65a/15)

a. + kıldı (71a/14)

a. + kıldılar (56a/2)

[= 5]

‘ācizlīg: Acizlik, güçsüzlük, āciz olma durumu,
zavallılık, aciz.

a. + ını (65a/13)

[= 1]

‘acz: < **Ar.** Güçsüzlük, gücü yetmeme durumu.

a. + i (106b/7)

[= 1]

aç: Yemek yeme ihtiyacı.

a. (100b/13)

a. + oldum (59a/14), (59a/15)

[= 3]

aç-: Bir şeyi kilitli, kapalı halden çıkarmak.

a.-alar (22b/11), (79b/6), (80a/14)

a.-ardı (87a/11)

a.-arsa (87a/14)

a.-aruz (7b/6)

a.-dı (107b/16), (113a/17), (53b/11)

a.-dılar (57a/5)

a.-dum (36a/6), (8a/13)

a.-mağ (104a/13)

a.-mayınca (78b/17)

a.-ub (104b/3)

[= 15]

açıl-: Kilitli, kapalı veya bağlı durumdan
çıkarılmak, açık duruma getirilmek.

a.-a (28a/1), (42a/6)

a.-dı (49a/1)

a.-maz (76a/5)

a.-mış (25a/14), (8a/11)

a.-sa (68b/17), (71b/15)

a.-ur (42a/9)

a.-urđı (104a/15)

[= 10]

açlığ: *bk.* açıklık.

a. + ı giderür (101b/3)

[= 1]

açlık: Aç olma durumu.

a. (101a/3), (103b/6)

a. + dan (101a/4)

[= 3]

açuk: < Açılmış, Kapalı, kilitli durumda olmayan.

a. (104b/11), (21b/12), (65b/7), (76b/5)

[= 4]

‘ād: <Ar. Kavm adı.

a. + ħaberi (107a/9)

a. + kavminden (107a/13), (107b/9)

a. + kavmine (107a/6), (109a/10)

a. + kavmini (110b/6)

a. + kavminün (107a/16)

a. + oğlu (108a/15)

a. + uğdedesidür (107a/12)

[= 9]

ad : Varlıkları birbirinden ayırmayı sağlayan kelime, isim.

a. (4b/11), (4b/12), (66b/5), (83b/14), (84a/5)

a. + dur (4a/1)

a. + ı (108a/16), (109b/16), (113a/4), (23a/15),
(4a/2), (4a/3), (4a/4), (4a/4), (4a/5),
(4a/5), (4a/7), (4a/8), (4b/14), (4b/14),
(4b/15), (4b/4), (4b/5), (4b/6), (4b/6),
(53b/17), (76a/13), (7b/10), (9a/3)

a. + ıdur (3b/17), (76a/8)

a. + ıla (95b/11), (95b/6)

a. + ımı (6b/13)

a. + ın (84a/3), (84a/6)

a. + ından (84a/4)

a. + ını (4a/3)

a. + ıyla (23a/15)

a. + lar (100a/3), (95b/12), (99b/7)

a. + larda (84a/4)

a. + ların (4b/1)

a. + larından (4a/1), (4b/2)

a. + larını (99b/11)

a. + larıyla (4a/16)

a. + larile (4a/8)

a. + larum (4b/11)

a. + lu (111b/11), (45a/10)

a. + u (4a/6)

a. + umı (66b/11), (66b/12), (66b/13)

a. + vèrdi (99b/7)

a. + vèrüb (99b/14)

[= 58]

âdem: <Ar. 1. Yaratılan ilk insan ve ilk
peygamber. 2. İnsan.

a. (107b/12), (108a/12), (112b/6), (113a/1),
(113a/12), (116a/7), (116a/7), (13a/11),
(13b/8), (13b/9), (26b/7), (36b/7),
(45b/8), (48b/3), (51a/11), (63b/4),
(69a/3), (8b/3), (93b/10)

a. + den (64a/15), (99a/1)

a. + devrinde (98b/14)

a. + e (99a/1), (99b/1)

a. + i (13b/11), (13b/9), (29a/7), (48b/1),
(63b/11), (64a/4), (98b/9)

a. + ile (106a/8)

a. + ler (117b/2), (119a/5), (34a/10), (64b/13),
(67b/14), (6b/16), (75b/13), (93a/10)

a. + lerden (47b/14), (74b/2)

a. + lere (74b/1), (96a/11), (96a/4)

a. + leri (113b/16), (42a/3), (64a/10), (93b/5)

a. + oğlanı (45b/11), (45b/7), (46b/5), (64b/3),
(64b/5), (72a/10), (72b/15), (73a/2),
(81b/6), (81b/8)

a. + oğlanıdır (45b/8)

a. + oğlanın (72b/1)

a. + oğlanını (72a/14)

a. + oğlanının (113b/15)

a. + oğlanının (64b/6)

a. + oğlanları (28b/11)

a. + oğlanlarıdır (50a/17), (86a/10), (86a/14),
(86a/16)

a. + oğlanlarına (21b/2), (45b/8), (48a/1)

a. + oğlanlarını (21a/16), (30b/14), (48a/6)

a. + oğlanlarının (45b/13), (49a/11), (69a/9),
(79a/16)

a. + peygâmbere (98b/9)

a. + peygâmbere (73a/11)

a. + ü (42a/8), (63b/15), (99a/2)

a. + üñ kalıbına (117a/3)

a. + üñ metā^cıdur (60b/16)

[= 86]

‘adem: <Ar. Yokluk.

a. + den (84a/2)

[= 1]

ādemī: <Ar. 1. İnsana ait, insanlarla ilgili. 2. E.

T. Türk. Kişi, insan, adam.

a. + ler (117b/8), (65b/17)

a. + lere (68a/2)

a. + leri (114b/3)

[= 4]

ādemü: *bk.* ādemī.

a. + lerden kıldı (114b/12)

[= 1]

‘ādet: <Ar. 1. Herkesin kabul ettiği hal, gelenek.

2. Huy, alışkanlık.

a. + dir (56b/13)

a. + i (44a/6)

a. + idür (15b/16)

[= 3]

adım: Bir ayağın kaldırılıp yere basılmasından

ibâret olan yürüme hareketi.

a. (46a/17), (60b/11), (7a/6), (81a/15)

a. + larınki (6b/16)

[= 5]

‘ādil: <Ar. 1. Adâletli, adâletten ayrılmayan. 2.

Doğru.

a. + begler (22a/9), (24a/10)

a. + dir (46b/12)

a. + dür (47a/8), (47b/2)

a. + eyleye (47b/2)

[= 6]

‘ādil: <Ar. Adâletli, doğru.

a. + eylemegin (67b/1)

[= 1]

‘adl: <Ar. Doğruluk, adâlet, tarafsızlık.

a. + ède (117b/16)

[= 1]

‘adn: <Ar. Cennet.

a. + uçmağ (79a/12)

[= 1]

‘adnān: < Ova ismi.

a. + yazılarında (107b/11)

[= 1]

‘ādu bin ‘avz: Kişi adı.

a. (107a/12)

[= 1]

āfāt: <Ar. Âfetler, musibetler, belâlar.

a. + ı (55b/2)

[= 1]

āfet: <Ar. 1. Tehlikeli ve sakınılması gereken, insana zarar verecek olan şey. 2. Felâket, belâ.

a. + erişüb (12b/2)

a. + lerden (74a/12), (93a/7)

[= 3]

‘afv: <Ar. 1. Bağışlama. 2. Mâzur görme.

a. (24b/8)

a. + edersin (72b/13)

a. + eyle (24b/13)

a. + eyledüm (24b/12)

a. + eyleye (24b/13)

a. + kıla (61b/16)

a. + kılmağı (72b/2)

[= 7]

āgāh: <Far. 1. Haberdar olmak. 2. Uyanık olmak, sırlardan haberdar olmak.

a. + oluḡ (40a/14)

a. + oluḡuz (7a/3)

[= 2]

aḡ-: Göḡe doḡru yükselmek.

a. -asın (82b/12), (82b/13)

a.-dı (34b/16)

a.-duḡı (15b/2)

a.-urlar (76a/14)

[= 5]

aḡac: *bk* ağaç.

a. (12b/11), (33b/11), (33b/12)

a. + a (88b/2)

a. + da (33b/14)

a. + dan (33b/10), (33b/10)

a. + dur (100b/11), (76a/13)

a. + ı (12b/14), (17b/9)

a. + ına (54b/12)

a. + lar (12b/12), (12b/7), (25a/13), (25a/14), (25b/8), (27b/3), (41a/14), (94a/11)

a. + ları (41a/13)

a. + olub (55a/2)

a. + uḡ (76a/16)

[= 23]

aḡaç: Bitki.

a. + a (38a/13)

a. + dan (61a/1)

a. + dı (52b/10)

a. + lar (25b/14), (41b/14), (60b/16)

a. + lara (42a/2)

a. + lar dikilmiş (108a/6)

[= 8]

ağar-: Aydınlanmak.

a.-miş (34b/1)

[= 1]

ağdur-: Yukarı çıkarmak, yükseltmek.

a.-urlar (76a/4)

[= 1]

ağır: Tartıda çok gelen.

a. (103a/3), (51b/1)

a. + geldi (85a/17)

a. + gele (23a/14), (95a/8)

a. + gelür (85b/5)

[= 6]

ağır-: *bk.* ağar-.

a.-miş (69b/16)

[= 1]

ağırla-: Misâfire hizmet etmek ve ikramda bulunmak.

a.-dı (114b/4)

a.-duğumı (116b/3)

a.-mazın (116b/4)

a.-mazlar (116b/9)

a.-r (76a/17)

a.-rdı (62b/2)

a.-rın (116b/6)

[= 7]

ağırlan-: Kendisine ikramda bulunulmak, hürmet gösterilmek.

a.-ur (64a/3), (64a/7)

[= 2]

ağırlığ: 1. Ağırlık. 2. Tartıda ağır olma durumu.

a. + ı (22a/5)

[= 1]

ağırlıklı : Değerli.

a. (63a/10), (63a/15), (73a/17)

a. + dur (116b/1)

[= 4]

ağız: Hayvan ve insanda bulunan nefes alıp vermeye, yeme içmeye, konuşmaya yarayan boşluk.

a. (114b/15)

a. + larına (101a/10), (101a/11), (101a/14),
(29a/2), (29a/4), (29b/17)

a. + larından (26b/16), (41b/12), (44a/1)

[= 10]

ağla-: Pişmanlık, keder, acı, sevinç gibi duygulardan sonra göz yaşı dökmek.

a.-dı (21b/16), (75b/15)

a.-maki (21b/17)

a.-maz (33a/6)

a.-r (31a/6), (38a/4)

a.-ram (31a/13), (33a/7)

a.-rsın (112a/3)

a.-yalar (38a/6), (43b/1)

a.-yanlar (22a/13)

a.-yu (112a/2), (112a/2)

[= 14]

ağlal: <Ar. Boyuna geçirilen zincirler.

a. (118a/11)

[= 1]

ağlaş-: 1. Karşılıklı, birlikte ağlamak. 2. Üzücü bir durumdan dolayı yakınmak, sızlanmak.

a.-alar (17a/10), (17a/14), (17a/7), (17a/9),
(28b/1), (28b/8), (29b/14)

a.-duğı (17a/14), (17a/15)

a.-ub (38a/7)

[= 10]

ağrı: Sürekli acı.

a. + sı (33a/9)

[= 1]

ağrı-: Vücûdun herhangi bir yerinin ağrması.

a.-madı (99b/8)

[= 1]

ağu: Zehir.

a. (43b/6), (43b/7), (43b/8)

a. + dan (43b/6)

a. + sı (53b/4)

[= 5]

ağz: *bk.* ağız.

a. + ı (112a/13), (112b/5), (113a/12), (76b/5)

a. + ına (19b/6), (88b/9)

a. + ına almışdur (20a/2)

a. + ın açdı (53b/11)

a. + ına şokarlar (53a/16)

a. + ına şokdı (53a/14)

a. + ına urdı (58b/12)

a. + ından (25a/10)

a. + ını (55b/15)

a. + uıdadur (48b/16)

[= 14]

āh: 1. Şikayet etmek, feryat etmek, bedduâ etmek. 2. Kullanıldığı yere göre; pişmanlık, acı, ağrı, özlem, ümitsizlik gibi duyguları ifâde eder.

a. + éderem (24b/5)

[= 1]

aḥḍar: <Ar. Yeşil.

a. (33b/13)

[= 1]

aḥfeş: *bk.* aḥfeş.

a. (50a/4)

[= 1]

aḥkāb: <Ar. Zaman, çağ.

a. (42a/17), (42b/1), (42b/1), (42b/17), (43a/4)

a. + uıj (42a/17), (42b/10), (42b/11), (42b/14),
(42b/16), (42b/3), (42b/4), (42b/8),
(43a/6), (43a/8), (43a/9)

[= 16]

aḥmed: Kişi adı.

a. (49a/5)

a. + dür (4b/5)

[= 2]

aḥmed bin yūsuf: Kişi adı.

a. (70b/17)

[= 1]

aḥşam: 1. Akşam. 2. Güneşin batma zamânı,
günün sonu.

a. + namâzıdur (106a/8)

a. + namâzınıu (106a/9)

[= 2]

aḥvāl: <Ar. Haller.

a. (38b/11)

a. + i (108a/10), (86b/13), (88a/6)

a. + in (44a/16)

a. + inden (90a/17)

a. + ini (44a/15), (50b/10)

[= 8]

aḥbār: <Ar. 1. Hikâyeler, geçmiş olaylar. 2.

Haberler, söylentiler, sözler.

a. + da (13b/6), (4a/6)

[= 2]

aḥfeṣ: <Ar. Bu kelime dilimizde, her fıkri başını

sallayarak kolayca tasdik ve kabul

edenler için kullanılır.

a. (49b/11)

[= 1]

aḥiret: <Ar. Öldükten sonra gidilecek olan yer.

a. + de (103b/6)

[= 1]

aḥṣām: Akşam.

a. + a (61b/8), (61b/9)

[= 2]

āḥir: <Ar. 1. Son. 2. zî. Âkıbet, sonunda,

nihâyet.

a. (16a/4), (20b/6), (88b/16)

a. + i olmaya (83b/5)

a. + sā'atidir (84b/8)

a. + zamān (14a/4)

a. + zamānda (92a/5)

[= 7]

āḥiret: <Ar. Öldükten sonra gidilecek olan

âlem.

a. (106a/2), (36a/4), (38b/15), (98a/10),

(98a/13), (98a/16), (98a/8)

a. + de (112b/15), (116b/6), (116b/7), (38b/5),

(60a/10), (60a/11), (66b/15), (77b/14),

(78a/10), (78a/6), (90a/5), (95b/11)

a. + dedür (69a/15)

a. + den (40a/1)

a. + dirliği (61a/9)

a. + e (110b/15), (37a/15)

a. + ḥazînelerin (84a/13)

a. + ḥazînelerinden (116a/4)

a. + ile (13b/1)

[= 27]

āḥirîn: <Ar. Sonrakiler.

a. (41a/17)

a. + de (110b/7)

[= 2]

āḥirin: *bk.* āḥirîn.

a. + e (84b/11)

[= 1]

ak: 1. Beyaz. 2. Kar renginde olan renk.

a. (13a/5), (22a/15), (22b/8), (23b/15), (35a/1),
(52b/11), (85b/2), (85b/4), (96b/5)

a. + incüden (90b/16)

[= 10]

ak-: 1. Akmak. 2. (Sıvılar maddeler için) daha
alçak bir yere doğru gitmek.

a.-a (41b/13), (43b/2)

a.-an (43a/17)

a.-ar (101b/11), (108a/7), (25a/14), (27a/5),
(49a/3), (49a/4), (49a/4), (49a/4),
(79a/12), (79b/2), (90a/13)

a.-ar ola (27b/2), (27b/6)

a.-dı (33a/3)

a.-ub gelür (79a/13)

[= 18]

akçe: Selçuklu ve Osmanlı Devletinin para
birimi, gümüş sikke.

a. (74b/10)

[= 1]

akıt: Sulu maddelerin akmasını, gitmesini
sağlamak.

a.-dılar (111a/7)

[= 1]

akıllu: Akıllı, doğruyu görecekt ve ona göre
davranacak derecede olan.

a. + şanırdım (54a/2)

[= 1]

akıl: <Ar. Akıllı kimse.

a. + kişi (98b/5)

[= 1]

akıl: ~~ak~~ akıl

a. + ı (11a/11), (13b/3), (30b/13), (30b/14)

a. + uñuz (28b/14)

[= 5]

aklıg: Beyazlık.

a. + ı (69b/9)

[= 1]

ak pāk: 1. Tertemiz. 2. Bembeyaz.

a. (54a/6)

[= 1]

aksām: < Ar. Bölümler, kısımlar.

a. + ıñ (86b/1), (92b/9)

a. + uñ (107a/4), (50b/14), (94a/12)

[= 5]

‘aql: <Ar. 1. Anlama, düşünme ve davranışlarını ayarlama melekesi, us. 2. Düşünce.

a. (115a/4), (115a/6), (115a/6), (33a/13), (53a/11)

a. + islerine (107a/4)

a. + ları (28a/3)

a. + vèrdi (21a/17)

[= 8]

‘akreb: < Ar. Örümcekgillerden tehlikeli küçük hayvan.

a. + ler (112a/9), (82b/7)

[= 2]

ālā: <Ar. İhsan.

a. (20a/15)

[= 1]

ālā: <Ar. Daha yüksek, yüce, şerefli.

a. + yı (48b/12)

a. + yı ‘illiyyīne (4b/12)

[= 2]

‘alā: <Ar. Yücelik.

a. (10a/7), (17a/8), (17b/10), (18a/17), (18a/8), (1b/2), (1b/5), (20a/14), (20b/7), (21a/13), (23a/3), (26a/3), (29a/2),

(2b/14), (34b/5), (42a/17), (5b/17), (75a/9), (88b/14)

[= 19]

‘alāmet: <Ar. 1. Belirti, işaret, emâre, nişan.

a. (18a/7), (7b/4)

[= 2]

‘alem: <Ar. 1. Evren, kâinat. Yaratılmış olan şeylerin tümü. 2. Dünya, yeryüzü.

a. (23b/13), (24a/11), (24a/15), (24a/5), (24a/8), (24b/1), (24b/14), (24b/16), (25a/1)

a. + de (23b/16)

a. + i (24a/4)

a. + i dīne (24a/7), (24a/10), (24a/14), (24b/1), (24b/16)

a. + in (23b/13)

a. + lere (70b/14)

[= 18]

‘aleyhi‘ş şalāvatü: <Ar. “Onun üzerine salat olsun.”

a. (1b/5), (1b/10), (3b/15)

[= 1]

‘aleyhilla‘ne: <Ar. “Lanet onun üzerine olsun.”

a. (48b/1), (5b/14)

[= 2]

‘aleyhis selām: <Ar. “Selam olsun.”

a. (10b/10), (12a/5), (13b/10), (14b/14), (15b/1),

(15b/5), (15b/8), (16a/1), (16a/4),

(16b/6), (16b/9), (17a/16), (19b/1),

(19b/10), (19b/16), (20b/9), (21b/17),

(23a/2), (23b/12), (24a/2), (24b/6),

(26b/9), (29a/16), (30a/14), (31a/1),

(31b/13), (31b/8), (32b/11), (32b/13),

(32b/14), (32b/16), (32b/9), (33a/2),

(34a/8), (47a/11), (49a/1), (4b/10),

(53a/3), (53b/5), (55b/7), (5a/13),

(7a/1), (7a/8)

[= 43]

‘alī: Kişi adı.

a. (118a/17), (118b/3), (118b/4), (118b/7),

(24a/17), (2b/2), (2b/9), (31a/10),

(31a/4), (31a/6), (31a/9), (37a/15),

(39b/17), (50a/2), (50a/7), (79b/15),

(80a/1)

a. + katına (118a/16)

[= 18]

‘alī ibni ‘abbās: Kişi adı.

a. (67a/1)

[= 1]

‘alī ibni ebī ṭālib: Kişi adı.

a. (42b/9)

a. + em (31a/8)

[= 2]

‘alḳama: Kişi adı.

a. + dan (45a/7)

[= 1]

al-: Almak.

a. (109b/12), (57a/16), (58a/15), (24b/5),

a.-a (46b/9), (47b/12), (47b/13), (47b/9),

(64a/12)

a.-alar (101a/10), (11b/2), (43b/15), (46b/8)

a.-asız (7a/6)

a.-avuz (14a/12)

a.-aydum (21b/6)

a.-ayın (115a/12), (115a/13)

a.-dı (108a/10), (109b/12), (109b/13), (113b/5),

(3b/14), (3b/14), (58a/16), (58b/12),

(59b/8), (6a/11), (87a/3), (99b/6)

a.-dılar (57a/7), (57a/8), (57b/8), (59a/10),

(88a/8), (89a/2), (9b/15), (9b/7)

a.-dum (21b/10)

a.-ğıl (88a/16)

a.-madan (19b/6)

a.-madı (36a/2)

a.-madım (36a/5)

a.-maduk (115b/16)

a.-madum (24b/12)

a.-mağa (37a/1), (39b/4), (50b/3)

a.-mağı (74b/10)

a.-mağ (36a/3)

a.-mağda (25b/7), (74b/5)

a.-mazsın (36a/3)

a.-mış (115b/6), (116a/6), (22b/16)

a.-mışdı (113a/4)

a.-mışdur (20a/2)

a.-salar (74b/2)

a.-sunlar (56b/13), (57a/6)

a.-ub (115b/12), (46b/16), (74b/5), (76a/14),
(76a/15), (76a/17), (87b/17)

a.-up (68b/3), (68b/4), (88b/2)

a.-ur (18b/2), (5a/9), (85a/16)

a.-urdu (74b/15)

a.-urdım (75a/12)

a.-urın (85a/10)

a.-urlar (114b/1), (3b/13), (57a/13), (74b/3),
(85a/8)

a.-urlardı (56a/10), (56a/7)

[= 84]

alagid-: Alıp gitmek.

a.-esin (55a/9)

[= 1]

a'lem: <Ar. Çok (en daha, pek) âlim.

a. (104b/3)

[= 1]

'âlem: <Ar. 1. Evren, kâinat. 2. Dünya, yeryüzü.

a. (117b/8), (14b/7), (15b/5), (20b/5), (3a/7),
(3a/9), (57a/15), (58b/17)

a. + dür (81a/11)

a. + i (68a/2)

a. + i gaybda (14b/5)

a. + inde (14b/4), (15a/1)

a. + ine (84a/3)

a. + ler (37b/6), (37b/7), (40a/9)

a. + leri (75b/9)

a. + ler tanrısı (75b/11)

[= 19]

alçağ: Yerden yüksekliği az, yere daha yakın.

a. (51b/3)

a. + dur (48b/3)

[= 2]

alçaklık: 1. Alçak olma durumu. 2. Alçakça davranış, âdîlik. 3. *E. T. Türk ve halk ağzı.* Alçak gönüllülük, tevâzu.

a. + etmezler (83a/10), (83a/9)

[= 2]

alda-: *E. T. Türk ve halk ağzı.* Kandırmak, aldatmak.

a.-dı (72a/11), (72a/15), (72a/16), (72a/17),
(72b/11), (72b/16), (72b/2), (72b/5),
(72b/6), (72b/8), (72b/9), (73a/3)

a.-dılar (55b/4)

a.-madı (72b/12)

a.-rlar (94a/16)

[= 15]

aldan-: 1. Bir yalana kanmak; oyuna gelmek. 2. Hayal kırıklığına uğramak. 3. Yanılmak, hatâyâ düşmek.

a.-dıklarını (73a/1)

a.-mışlar (72b/17)

a.-mızsız (73a/15)

[= 3]

alımlı: Alımlı, güzel, çekici.

a. + nuñ (47b/4)

[= 1]

alivér-: Çabucak ya da ansızın almak.

a.-e (46b/11)

‘âlim: <Ar. 1. İlim sahibi. 2. Bilim adamı, bilgin.

a. (52b/6)

a. + dür (106b/8), (34a/3), (90b/1)

a. + ler (41b/17)

a. + lerinden (52b/2)

[= 6]

allâh: <Ar. 1. Tanrı. Her şeyin yaratıcısı.

a. (100a/10), (100a/12), (100a/13), (100b/4),
(106b/6), (19a/2), (19a/3), (2b/7),
(2b/7), (34b/13), (38a/13), (47b/2),
(49a/3), (4b/1), (4b/14), (51a/11),
(63b/10), (66b/11), (76a/11), (81b/1),
(90a/16), (90a/17), (97a/2), (97b/5)

a. + a (111a/1), (111a/9), (111b/15), (114b/5),
(114b/8), (14a/15), (71a/15)

a. + a inandırıya (90b/13)

a. + a yalvarırlar (104b/12)

a. + a yalvarurlar (100b/17)

a. + dan (115a/11), (19a/8), (32a/9), (46a/9),
(60a/17), (87a/16), (97a/7)

a. + dan korkuğıl (75b/4)

a. + dur (106a/3), (87a/16), (87b/10)

a. + hażretine (37a/3)

a. + ı aşasın (52a/6)

a. + ından (40b/2)

a. + korkusından (75b/5)

a. + lafzı (95b/9)

a. + rızāsı (37a/16), (40a/1)

a. + fā‘atında (99a/10)

a. + te‘ālā (20a/14), (21a/11)

a. + u (23a/14), (23a/15), (27a/16), (4a/17)

a. + u hażretine (39b/6)

a. + uñ korkusından (70a/17)

a. + u te‘ālā (115a/10), (11a/17), (14a/2), (17a/8),
(23a/4), (23a/6), (23a/7), (26a/15),
(26a/2), (26a/4), (26a/7), (2a/1),
(4a/10), (4a/12), (4a/14), (4a/16),
(4a/17), (4b/17), (4b/2), (72b/4)

a. + u te‘ālādur (71a/13)

a. + u te‘ālānuñ (18a/12), (4a/1), (4a/11), (4a/7),
(4b/1)

a. + yolındadur (66a/5)

a. + zikirinde (116a/3)

[= 89]

al(ı)n: Yüzün, kaşların üstünden saçlara kadar
olan ve şakaklar arasında kalan bölümü.

a. + uñ (46b/14)

[= 1]

alt: Bir şeyin yere bakan kısmı, taban.

a. + ıdur (75b/17), (93b/2)

a. + ına (102a/11), (118b/12), (16b/9), (60b/13),
(76a/5), (76b/1), (76b/10), (9b/7)

a. + ında (109b/15), (110b/9), (14a/2), (16b/13),
(27a/14), (38b/6), (53a/15), (70b/2),
(73a/1), (76a/13), (76b/6), (78a/16),
(78a/17)

a. + ındadur (16b/5), (70a/16)

a. + ındağı (12a/8), (12a/9)

a. + ından (110a/15), (27b/2), (49a/15), (55b/17),
(90a/12)

a. + ında ola (23b/2)

[= 33]

altı: 6 sayısı.

a. (13a/14), (18a/14), (2b/17), (48b/8), (57a/9),
(67b/11), (68b/1), (68b/2), (74a/5),
(89a/7), (99b/16)

a. + sı (69a/14)

[= 12]

altın: Ziynet eşyâsı yapımında kullanılan element.

a. (101a/14), (43b/17)

[= 2]

altıncı: Altı sayısının sıra sıfatı.

a. (22a/11), (22b/2), (23b/7), (4b/6), (89a/9)

a. + da (114a/10)

[= 6]

altı yüz: 600.

a. + i (13a/14)

[= 1]

altı yüz bin: 600 000

a. (57a/9)

[= 1]

altmış: < 60 sayısı.

a. (16a/13), (16a/16), (18a/4), (18a/4), (42b/15),
(42b/17), (43a/2), (74a/4), (83b/7),
(91a/10), (91b/3), (93a/5)

[= 12]

altmış bir: 61.

a. (91b/3)

[= 1]

altun: *bk.* altın.

a. (117a/8), (117a/9), (53a/10), (56b/12),
(56b/16), (59b/12)

a. + a (53a/10), (53a/12)

a. + dan (108a/14), (108a/2), (57a/7), (59a/9),
(72a/1)

a. + ı (53a/11)

a. + iplikle (108b/16)

a. + taht (108b/15)

[= 16]

aluvér-: *bk.* alıver-.

a.-dikden (47b/17)

[= 1]

‘ām: <Ar. Herkese ait.

a. + ola (2b/12)

[= 1]

āmān: <Ar. 1. Yardım isteme. 2. Yalvarma,
ricâ, bağışlanma isteği. 3. Zorluk,
güçlük.

a. + dilediler (55a/17), (55b/9), (56a/12),
(56a/14), (56a/3)

a. + dilerler (55a/7)

a. + vèrdi (55b/9)

[= 7]

amān: <Ar. Yardım isteme.

a. (53b/15)

a. + diledi (54b/3)

a. + dilediler (55a/1)

[= 3]

aʿmaş: Kişi adı.

a. + dan (69b/5)

[= 1]

aʿmeş ʿamr bin murre: Kişi adı.

a. + den (50b/8)

[= 1]

ʿamāme: <Ar. Sarık.

a. (85b/3)

a. + lerin (38a/7)

[= 2]

ʿamel: <Ar. **1.** Dînî emirleri yerine getirmek için yapılan iş, hareket. **2.** Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil.

a. (46a/2), (72a/8), (99a/4)

a. + e (96b/1), (96b/2)

a. + edicisin (81b/8)

a. + êtdünj (11a/2)

a. + êtmeklik (81b/8)

a. + i (21b/4), (23a/1), (99a/9)

a. + içün (42a/8)

a. + in (10b/15), (10b/15)

a. + inç (47a/5)

a. + inçle (81b/7)

a. + ine (44a/10)

a. + ini (113b/15), (22b/15), (92b/14)

a. + inünj (81b/3)

a. + i şālîh (22a/2)

a. + iyile (68a/12)

a. + kıla (119a/13), (71a/15)

a. + kılayduķ (119a/10), (119a/7)

a. + kıldı (81b/3)

a. + kıldılar (83b/2)

a. + kıldunç (72b/16)

a. + kılmadı (100a/10)

a. + kıлмаğı (96b/17)

a. + kılsun (70b/16)

a. + kılurısa (119a/8)

a. + ler (39a/4), (44b/14), (47a/13)

a. + lere (50a/17)

a. + leri (22a/3), (22a/3), (72a/3), (75b/16),
(76a/1), (76b/13), (76b/16), (76b/9),
(78a/14), (78b/1), (97a/3)

a. + leriñ (36a/4)

a. + lerinden (44a/7)

a. + lerine (101a/1), (44a/3)

a. + lerini (6b/11)

a. + lerinüñ (69a/5), (80b/6)

a. + ler kıldılar (90a/11)

a. + lü (44a/10)

a. + olmayınca (99a/5)

a. + üdür (86a/17)

a. + üñ (21b/1), (21b/1), (47a/4), (81b/10)

a. + üñi (92b/17)

a. + ünüz (21a/16)

[= 66]

‘**āmīr**’: Kişi adı.

a. + den (45a/7)

[= 1]

ammā: <Ar. Ancak, fakat, lâkin.

a. (101b/3), (104a/10), (105a/15), (105b/12),
(110b/6), (113a/10), (115b/1),

(117b/10), (117b/4), (118a/9), (119a/1),
(19a/7), (19b/14), (23b/10), (27a/5),
(27b/11), (33b/4), (3a/1), (40b/3),
(41a/9), (41b/15), (42b/4), (42b/4),
(43a/3), (44b/10), (47a/14), (4b/11),
(50b/11), (50b/13), (50b/14), (50b/14),
(52a/11), (54b/4), (60b/10), (61a/1),
(61b/5), (63a/1), (69b/2), (71a/12),
(71a/13), (73b/10), (76a/16), (76a/8),
(82b/13), (83a/14), (84b/3), (87a/9),
(89a/12), (89a/14), (89a/14), (90b/16),
(93b/12), (99b/13)

[= 53]

‘**ammār**’: Kişi adı.

a. + a (79b/13)

a. + dan (42b/9)

[= 2]

‘**ammār bin yesār**’: Kişi adı.

a. (76a/9)

[= 1]

‘**amme**’: <Ar. Kur’an’ın 78. suresidir.

a. + süresin (35b/13)

a. + süresine (36a/14)

a. + süresinüñ (36a/12)

[= 3]

‘ammi: <Ar. Amca.

a. + ye (73a/5)

[= 1]

‘amru bin ‘aṭṭiyye: Kişi adı.

a. + den (104b/16)

[= 1]

‘amūd: <Ar. 1. Direk, sütun, 2. Sopa, değnek.

a. + ı (23b/14)

[= 1]

aṭṭ-: Anmak. Akla getirmek, hatırlamak.

a.-alar (101a/7), (117a/12), (119a/5)

a.-ar (61b/2)

a.-armısız (23a/16)

a.-asın (52a/6)

a.-dı (76b/12)

a.-ğıl (46b/14)

a.-mamağa (57a/14)

a.-maya (23a/17), (67a/15)

a.-mayam (118b/11), (118b/11), (118b/11)

[= 14]

aṭṭa: *bḵ* ana.

a. + sıyıla (117a/4)

[= 1]

aṭṭaru: Öte, ileriye doğru.

a. (13b/7), (13b/7)

[= 2]

aṭṭur-: Hatırlamak, benzer taraf bulmak.

a.-ğıl (103a/7)

[= 1]

aṭṭla-: Akıl yoluyla kavramak.

a.-dı (117a/4)

a.-yalar (38b/1)

[= 2]

aṭṭlad-: *bḵ* aṭṭlat-

a.-a (63a/8)

[= 1]

aṭṭlat-: Açıklamak.

a.-dı (102a/3), (96a/12)

[= 2]

an-: Anmak.

a.-alar (39a/2)

[= 1]

ana: Anne.

a. (112b/2), (114a/13), (22b/2), (65a/10),
(67a/10)

a. + dan (36b/10)

a. + ları fâṭıma (24b/3)

a. + mız (38a/9), (61b/1)

a. + nuḡ (73b/8)

a. + raḥminde (96a/14)

a. + raḥminden (96a/15)

a. + raḥmine (73a/10), (93a/13)

a. + sı (59b/9)

a. + sı evinde (59b/8)

a. + sı meryemi (118b/9)

a. + sina (113a/12), (73a/9)

a. + sindan (65a/6)

a. + ya (73b/7)

a. + yı (28a/14), (83b/13)

[= 23]

anbār: <Far. İçerisine erzak koyulan sandık ya da bir binânın bu iş için ayrılan bölümü.

a. + larımız (55b/5)

a. + larına (55b/8)

[= 2]

'anber: <Ar. Bal mumu kıvâmında, güzel kokulu nesne.

a. (27a/15), (47b/11)

[= 2]

anca: 1. Ancak sözünün yıpranmış şekli. 2. *E. T.*

Türk. ve halk ağzı. O kadar, onun kadar, öylece.

a. (35b/13)

[= 1]

ancaḡ: Sâdece, yalnız.

a. (42b/4)

[= 1]

ancılayın: Onculayın, onun gibi.

a. (107b/15), (107b/16), (8a/2)

[= 3]

and: Yemin.

a. (106b/17), (49b/13), (56a/15)

a. + ı içdi (51a/14)

a. + ın (59a/8), (75a/3)

a. + icdi (82b/5)

a. + içdi (108a/7), (69b/3), (69b/5)

a. + içdügi (104b/10), (106b/10), (50a/12),
(50a/5), (69b/6)

a. + içdükim (51a/14)

a. + içer (104b/5), (105a/2), (42a/14), (49a/8),
(49b/16), (82a/16)

a. + ierin (69a/15)

a. + ierlerdi (54b/4)

a. + iir (86b/2)

a. + imiş (106b/17)

a. + imişdi (59a/7)

a. + iüp (83a/5), (88b/14)

a. + lar idügi (51a/13)

[= 30]

andur-: Hatırlatmak.

a.-ursın (61a/16)

[= 1]

anakiyye: <Ar. Antakya.

a. (7a/16)

a. + avmini (10a/13)

[= 2]

apasuzın: Apansızın. Beklenmedik bir anda,
birdenbire, ok ânî.

a. (67b/12)

[= 1]

ar-: Yorulmak, yorgun düşmek.

a.-maz (102a/17)

[= 1]

ara: İki şeyin arasındaki uzaklık, mesâfe.

a. + da (116b/8), (16b/3), (21a/13), (40b/5),
(58b/11), (58b/13), (68a/5), (73b/14),
(85b/13), (90b/1), (93a/15), (97a/15),
(99a/13)

a. + dan (3b/3)

a. + larında (38a/1)

a. + sincadur (90b/17)

a. + sında (102b/7), (10b/14), (116a/10),
(118b/1), (13b/14), (19b/11), (1b/8),
(1b/8), (34b/4), (40a/9), (42b/6),
(44b/16), (45b/14), (46b/8), (51a/3),
(51b/16), (56b/5), (65a/8), (67a/17),
(80b/2), (81a/4), (82a/7)

a. + sındadur (70a/17)

a. + sından (13b/17)

a. + sını (70a/12)

a. + ya (17a/13), (17b/14), (18a/11)

[= 44]

ara-: Bir şeyi bulmaya alışmak.

a.-yalar (114a/15)

[= 1]

aralan-: Aralık hâle gelmek.

a.-madı (55a/4)

[= 1]

aralık: *bk.* aralık.

a. + incadur (91a/1)

[= 1]

aralık: İki şey arasında bulunan açıklık.

a. + da (47a/14), (62a/9), (97b/3)

a. + dayiken (85b/2)

a. + ları (41a/1)

[= 5]

ārām: <Far. 1. Dinlenme, durma. 2. Huzur, rahat.

a. + olalar (57a/15)

[= 1]

ard: Arka. Arka taraf.

a. + ılarına (57b/5)

a. + ımızdan (57b/17)

a. + ına (104a/1), (104a/16)

a. + inca (17b/13), (41a/11), (44b/7), (57b/13),
(57b/3), (57b/8), (58a/17), (58b/6),
(81b/5)

a. + ında (112b/9), (13b/10), (74a/11), (78a/10)

a. + ındadur (74a/14)

a. + ından (118a/17), (68b/6), (74a/15), (80b/10),
(82a/1)

[= 23]

arı: Temiz, tertemiz, pak.

a. (52a/3), (85a/10), (95b/16)

a. + dur (63a/13)

a. + ları (95a/10)

[= 5]

arın-: Arınmak. Yıkayıp kirlerden temizlenmek.

a.-a (62b/11)

a.-asın (52a/6)

a.-dı (97b/6)

[= 3]

arış: Kolun dirsekten parmaklara kadar olan bölümü.

a. + dı (107b/1)

[= 1]

‘arīf: <Ar. 1. İrfan sâhibi kimse. 2. Tanınmış, çok meşhur.

a. (37a/14), (37a/15), (37a/16), (39b/16),
(39b/17), (39b/17), (40a/2), (40b/2),
(40b/2)

a. + ler (15a/16), (37a/13), (37a/6), (37a/7),
(39b/10), (39b/15), (39b/9)

a. + lerden (115b/14)

a. + lerdür (71b/8)

a. + lere (37a/2), (39b/5), (71b/9)

[= 21]

‘arıyet: <Ar. 1. Ödünç. Geçici olarak başkasından alınan ya da başkasına verilen (şey). 2. Gelip geçici.

a. + dilerler (56b/14)

a. + dür (3a/16)

[= 2]

arğa: < 1. Ön, sağ ve solun dışında dördüncü yön, görünmeyen taraf. 2. Bir yerin ön kabul edilen kısmına göre geride bulunan tarafı.

a. + larında (22a/5)

a. + sın (37b/13)

a. + sina (22b/16)

a. + sından (81b/13), (81b/14)

a. + sını (7b/8)

[= 6]

arğun: Yavaş, sakin, aheste.

a. (110a/8), (110a/9)

[= 2]

armağan: (?) Karşılıksız olarak verilen hediye.

a. + lar (87a/14)

[= 1]

arşın: Orta parmak ucu ile omuz başı arasındaki uzaklık.

a. (109b/1)

[= 1]

arşın: *bk.* arşın.

a. (107b/3)

[= 1]

arşın: *bk.* arşın.

a. (111a/11), (22a/8), (56a/1)

a. + dı (107b/2)

a. + ıdı (107b/4)

[= 5]

art: *bk.* ard.

a. + larında (5b/12), (6a/7)

[= 2]

artuğ: *bk.* artuğ.

a. + a (54b/8)

[= 1]

art-: Çoğalmak, fazlalaşmak.

a.-ar (75a/15)

a.-sa (81a/16)

[= 2]

artuğ: *bk* artuk.

a. + ı (58b/16)

a. + ıdı (109b/7), (110b/3)

[= 3]

artuk: 1. Fazla. 2. (İsim tamlamasının ikinci ögesi olduğu zaman) Arkaya kalmış olan.

a. (109a/12), (111b/17), (119a/10), (13b/6),
(4a/3), (4a/3), (90b/11), (92a/9),
(92b/9), (96a/15)

[= 10]

artur-: Artırmak, miktarını fazlalaştırmak, çoğaltmak.

a.-avuz (44a/12)

a.-dı (109a/17)

a.-mayavuz (44a/12)

[= 3]

artuvér-: Çabucak artmak.

a.- ürdük (72b/1)

[= 1]

ārzū: <Far. İnsan bir şeye karşı duyduğu istek.

a. + kıl (31a/7)

a. + kıla (48b/5)

a. + kılalar (48a/2)

a. + kıldırsın (31a/11)

a. + kılın (31a/12)

a. + kılurlar (31a/12)

a. + lar (108b/2), (42a/4)

a. + larından (61a/12)

[= 8]

ārzūlar: Ova ismi.

a. + yazısında (82a/8)

[= 1]

‘arab: <Ar. Sāmî bir kavmin adı.

a. (71a/6)

a. + dan (68a/14), (68b/12)

a. + dur (99a/15)

a. + kavmine (5a/12)

a. + lar (67a/11)

a. + larda (102b/9)

a. + lar dilinde (93b/3)

a. + uñ (3b/13)

a. + vilâyetinde (33b/11)

[= 10]

‘arafât: <Ar. Hacıların hac gereği olarak toplanıp vakfeye durdukları dağ.

a. + a (104b/13)

a. + da (70a/8)

a. + dan (107a/2)

a. + tağı (70a/10), (70a/9)

[= 5]

‘araşât: <Ar. Mahşer yeri.

a. (46b/2)

a. + a (62a/4)

a. + kavmi (51b/17)

a. + meydânına (20b/17)

a. + meydânında (83a/1)

a. + yazısında (75b/9)

a. + yerine (93b/6)

[= 7]

‘arefe: <Ar. Dîni bayramlardan bir önceki gün.

a. (83b/11)

a. + gün (105b/13), (84b/1)

a. + günüdür (84b/17), (86a/4)

a. + günile (105a/9)

a. + sinden (105b/12)

[= 7]

‘arş: <Ar. 1. İslâm inancına göre göğün en yüksek katı. 2. Taht.

a. (118b/11), (14b/6), (16b/13), (16b/5), (16b/9),
(17a/10), (22b/12), (24b/5), (27a/14),
(69b/12), (70a/16), (70a/16), (76b/1),
(78a/16), (78a/17), (98b/16)

a. + a (28a/3), (91a/3)

a. + da (4b/7)

a. + dan (8a/12)

a. + gölgesi (22a/8)

a. + gölgesinde (65b/14)

a. + ı (117b/16), (20a/10), (20a/11), (70b/2),
(95a/8)

a. + ı (117b/17), (118a/10), (94b/14)

a. + u (91b/2)

[= 31]

‘arşu: Orta parmak ucu ile omuz başı arasındaki mesâfe.

a. (94b/16)

[= 1]

‘arşu: <bk ‘arşu.

a. (45a/13)

[= 1]

‘arz: <Ar. Sunma, gösterme, takdim etme.

a. + eylemek (4a/14)

a. + kılam (118b/6)

a. + kıllar (85a/3)

[= 3]

aş-: Yüksek bir yerden bir şeyi sarkıtmak.

a.-dılar (9b/6)

a.-ğıl (88a/15)

[= 2]

‘aşā: <Ar. Değnek.

a. (54b/1)

a. + dur (52b/9)

a. + m (58a/6)

a. + m bırak (54a/16)

a. + olub (53b/16)

a. + sını bıraktı (54b/1)

a. + sını (53b/10)

a. + ya (55a/1)

[= 8]

aşko-: Asakoymak.

a.-dı (88b/2)

a.-yalardı (29b/7)

a.-yam (54b/12)

[= 3]

āsān: <Far. Kolay.

a. (113b/1)

a. + kıldı (4a/10), (4a/13), (4a/14), (4a/17)

[= 5]

‘āş bin vābil: Kişi adı.

a. (79b/11)

[= 1]

aşhāb: <Ar. 1. Sâhipler. 2. Hz. Muhammed’i
gören kişiler, sahâbeler.

a. + a (83a/12)

a. + m (6a/4)

a. + m dan (105a/5), (14b/10), (6a/5)

a. + m danuz (7b/13), (7b/2)

a. + m (7a/15)

a. + ları (35b/5)

[= 9]

aşhāb-ı uhūd: <Ar. Uhdud kavminin sahibi.

a. (89a/15), (89a/9)

a. + a (88b/14)

[= 3]

aşhābu’l-uhūd: *bk* aşhāb-ı uhūd.

a. (86b/4)

a. + a (86b/3)

[= 2]

aşıl: Kaynak, menşe.

a. (85b/16)

[= 1]

aşıl-: Yüksek bir yerden sallandırılmak, sarkıtılmak.

a.-miş (41b/14)

a.-mişdur (78b/1)

[= 2]

aşılı: Asılı. Bir yere asılarak sarkıtılan şey.

a. (42a/2)

[= 1]

aşl: *bk.* aşıl.

a. + dur (15a/7)

a. + ıdur (117a/2)

[= 2]

aşma: Üzüm ağacı.

a. + lar (64b/13)

[= 1]

aşşı: *E. T. Türk.* Fayda, menfaat, kâr.

a. (96a/12)

a. + kılmağını (65a/10)

a. + kılmaz (103a/15)

a. + ları (96a/11)

[= 4]

‘āşī: <Ar. 1. Baş kaldıran, isyankâr. 2. Allah’ın emirlerine uymayan kimse, günahkâr.

a. (111a/9)

a. + kullara (10a/17)

a. + ler (17a/15), (5a/9)

a. + leri (118a/4), (24b/9)

a. + ola (116b/7)

a. + olmazsın (71a/16)

a. + olub (55a/13)

a. + yi (29a/12)

[= 10]

āsiye: <Ar. Kişi adı.

a. (113a/14), (113a/4)

[= 2]

aş: Yemek, yenilmek için pişirilen yiyecek.

a. + pişirirlerdi (56a/8)

[= 1]

aşağa: 1. Aşağı. 2. Bir şeyin yukarı kabul edilen bölümüne göre alt tarafta kalan kısmı.

a. (101a/15), (101a/7), (111a/15), (14a/2),
(20a/2), (22a/8), (41b/10), (41b/16),
(44a/1), (45b/4), (50a/8), (77b/11),
(87b/16), (88a/1), (88a/3), (8a/12),
(9b/15)

a. + dan (22a/5)

a. + eder (77b/11)

a. + komağla (71a/17)

[= 20]

‘aşk: <Ar. Bir kimse veya bir şeye karşı
duyulan çok güçlü sevgi.

a. + ıla (119a/3)

[= 1]

āşikār: *bk.* āşikār.

a. + gözlü (108b/7)

[= 1]

āşikār: <Far. 1. Gözle görülebilen, meydanda,
açık, belli, bâriz. 2. Açıkça, açık bir
şekilde.

a. (8b/8)

a. + dalâletde (19a/6)

[= 2]

āşikāre: *bk.* āşikār.

a. (112b/14), (19a/9), (28b/12), (33a/14),
(69a/16), (92b/2), (93b/17), (9a/15)

a. + dür (4a/5)

a. + kıldı (60b/8)

a. + ola (61a/15), (61a/7), (65a/14), (75a/5),
(93b/14)

a. + olsa (75a/6)

a. + olur (69b/2)

a. + sin (97a/1), (97a/2)

a. + sözlerini (32b/2)

[= 20]

āşinā: <Far. 1. Tanıdık, bildik kimse. 2. Bilen,
vâkıf.

a. (98b/6)

[= 1]

‘āşüre: <Ar. Muharrem ayının onuncu günü.

a. + günleridür (104b/15)

[= 1]

aşnuğı: Önceki, eski.

a. + lar (77a/2)

[= 1]

at: Binmek, yük taşımak gibi hizmetlerde
kullanılan tek tırnaklı hayvan.

a. (18b/5), (32a/2), (33a/7)

a. + a (57b/12)

a. + besler (32b/14)

a. + ı besleyüb (32b/15)

a. + ına (108a/10), (68b/13)

a. + ından (107b/13)

a. + ımı (107b/13)

a. + lar (119a/7)

a. + ları (58a/13)

a. + larıdur (50a/11), (50b/5)

a. + lu (58b/8)

[= 15]

at-: Bir şeyi fırlatmak.

a.-arlar (49b/15), (92b/7)

a.-dı (110b/3), (32b/8), (88b/3)

a.-dılar (3a/10)

a.-ğıl (88a/17)

[= 7]

ata: < 1. Dede. *E. T. Türk. ve halk ağzı*. Baba.

a. (114a/13), (22b/2), (36a/3), (65a/10)

a. + dan (36b/10)

a. + larımız (36a/16)

a. + ların (5a/12)

a. + m (45b/15)

a. + mdan (111b/17)

a. + mız (38a/9)

a. + ı (112a/1)

a. + nu (112a/4), (36a/3), (73b/8)

a. + şulbına (93b/8)

a. + sı (35b/16), (75a/12), (8a/5), (93b/12)

a. + sına (113a/12), (73a/9)

a. + sıdan (65a/16), (65a/6), (67a/16), (71b/4),

(73a/6), (74a/5)

a. + sını (108b/12)

a. + sını (108b/12)

a. + ya (73a/5), (73b/7)

a. + yı (83b/13)

[= 32]

‘aṭa: *bk.* ata.

a. + dur (114b/15)

[= 1]

‘aṭā: Kişi adı.

a. (114b/11), (116a/11), (37a/1), (39b/4),

(43b/10), (50a/14), (50b/5), (51a/8),

(69a/1), (78b/1), (79a/8), (92b/6),
(96a/8), (97b/8)

a. + dan (63b/3)

a. + lar (26a/6)

[= 16]

‘aṭā bin yesār: Kişi adı.

a. + dan (65b/5)

[= 1]

‘aṭā-yı ḥorasānī: Kişi adı.

a. (76a/8)

[= 1]

‘aṭiyye: Kişi adı.

a. (104b/6), (106a/6), (45b/12), (49a/12), (67b/3)

[= 5]

aṭlas: <Ar. 1. İpekten yapılmış, parlak, sık dokunmuş, düz renkli, sade, sert, tüysüz kumaş çeşidi.

a. + örtdiler (108b/15)

[= 1]

atıl-: Fırlatılmak.

a.-a (20a/6)

a.-dı (92a/16)

[= 2]

atlan-: Ata binmek.

a.-dılar (57b/9)

[= 1]

av: Karada ve havada hayvanları, denizde balıkları tutma ya da vurma işi.

a. + ların (84a/12)

a. + larına (27a/15)

a. + larını (84a/11)

[= 3]

āvāz: <Far. 1. Sedâ, ses. 2. Feryat, yüksek sesle bağırma.

a. + gele (20b/11)

a. + ıla (117b/7)

a. + lar (25b/4)

[= 3]

āvāzlu: Sesi olan.

a. (26b/8)

[= 1]

avdān: <Far. Alet, edavat.

a. + lar (60b/17)

[= 1]

avī: Kişi adı.

a. (44a/12)

[= 1]

avla-: Yakalamak.

a.-yasın (84a/12)

[= 1]

avuc: *bk.* avuç.

a. (116a/5), (6a/10)

[= 2]

avuç: 1. Avuç. 2. Elin iç kısmı. 3. Elin hafifçe kapatılmasıyla oluşan çukurluğun alabileceği miktar.

a. (58b/12)

[= 1]

‘avārız: <Ar. Engeller, ârızalar.

a. + dan (81a/2)

[= 1]

‘avfī: Kişi adı.

a. (41a/7), (93b/1)

[= 2]

‘avrat: <Ar. 1. Kadın. 2. Zevce.

a. (111b/17), (112a/10), (112a/5), (112a/7),
(112b/5), (113a/4), (66a/1), (68b/9), (69a/4), (95a/5)

a. + a (88b/17)

a. + dan (93b/4)

a. + ı (111b/13), (112a/4), (88b/16), (89a/6)

a. + ı kığırttı (112a/5)

a. + ına (68b/2)

a. + ından (65a/6), (65b/1)

a. + ını dilemeye (118b/10)

a. + lar (21b/15), (28b/5), (69a/2)

a. + lardır (42a/5)

a. + ları (27a/16), (28b/6), (98a/13)

a. + uñ (112a/12), (112a/13), (93a/14), (93a/16)

[= 32]

ay: Gök cismi, dünyânın tek uydusu, mah,
kamer.

a. (112a/10), (112a/11), (14b/6), (16b/14),
(17a/11), (17a/12), (17a/16), (17a/9),
(17b/16), (17b/17), (17b/3), (18a/1),
(18a/14), (20a/7), (25b/15), (26b/15),
(50a/13), (56b/5), (96a/14)

a. + a (17a/8), (17b/12)

a. + dan (18a/3)

a. + dur (42b/12)

a. + ı (18a/8), (42b/12), (76a/5)

a. + ıla (105b/17), (13b/1), (17b/1)

a. +ınuñ (103b/15), (104b/10), (104b/7)

a. +un (82b/10)

a. +uñ (18a/4), (18a/6), (18a/7), (28a/2),
(52b/12)

[= 38]

aya: Avuç içi.

a. (17b/5)

a. +sı (46b/16)

[= 2]

ayağ: *bk.* ayak.

a. (9b/7)

a. +ı (102a/11), (41b/10), (53b/11), (70a/13),
(93b/1)

a. +ın (115a/12), (47a/3)

a. +ına (102a/15), (111b/9), (85b/9)

a. +ın basınca (108b/4)

a. +ını (108b/4)

a. +uñuz (105a/16), (54b/10), (54b/11)

[= 16]

ayak: Bacaktan ayak bileğiyle ayrılan ve yürümeyi sağlayan kısım.

a. (104b/11), (114b/15), (21b/13), (29a/6),
(31a/5), (33a/12)

a. +ları (110a/15), (29a/4), (42a/1), (45a/5)

a. +ların (102a/12)

a. +larından (29a/13)

a. +larını (109b/1), (109b/14)

a. +suz (18b/1)

[= 15]

‘ayb: <Ar. 1. Utanılacak davranış. 2. Kusur, eksiklik.

a. (89b/15)

a. +ın (65b/16)

a. +lar (15a/14)

[= 3]

aydıñ: Parlak, aydınlık, ışıklı.

a. (62a/4)

a. +ıgide (67b/12)

[= 2]

aydıñlıg: *bk.* aydınlıg.

a. +ın (78b/14)

[= 1]

aydınlıg: < Aydınlık. Aydın olma durumu.

a. +uñ (69b/8)

[= 1]

aydıñlu: Aydın.

a. (41a/3), (66a/4)

[= 2]

āyet: <Ar. Kur'an'daki sûreleri oluşturan cümleler.

a. (101a/17), (103a/10), (103a/10), (103a/9),
(118a/13), (11b/13), (17b/15), (18a/15),
(33a/10), (44a/13), (5b/13), (5b/14),
(5b/7), (63b/7), (67b/3), (6a/7), (6b/15),
(79b/15), (91a/16)

a. + de (102b/5), (102b/6), (19a/17), (43a/10),
(48a/15), (77b/11)

a. + dir (48b/8), (62a/1), (66a/16), (67a/5),
(80b/8)

a. + dür (17b/17), (18a/1), (2b/17), (35b/8),
(48b/9), (71b/3), (74a/5), (83b/7),
(91b/3), (94b/5), (99b/17)

a. + e (75b/13), (92b/12)

a. + gelmeye (18b/15)

a. + i (101b/2), (103a/9), (118a/15), (118b/3),
(11a/14), (11b/3), (35b/6), (36b/1),
(43a/10), (4a/15), (4a/16), (56b/11),
(65b/2), (70b/17), (72a/13), (74b/13),
(74b/7), (92b/1), (95b/3), (98a/9)

a. + idür (103a/10)

a. + in (41b/6), (6b/14), (76a/3), (77b/15),
(78a/2), (81b/4)

a. + leri (48b/8), (63a/10), (63a/6)

a. + lerimizi (44a/8)

a. + lerinden (18b/15)

a. + lerümüz (77a/2)

a. + lerümüzü (77a/10)

a. + okudu (6a/11)

a. + üñ (32b/4), (82b/13)

[= 81]

aygır: Damızlık erkek at.

a. + a (58a/16)

a. + başını (58a/17)

a. + unı (58b/6)

[= 3]

aygırsak: Aygır isteyen.

a. + kısrak (58a/15)

[= 1]

'ayıpla-: Bir kimseyi kınamak, ayıp saymak.

a. -rdı (48b/1)

[= 1]

ayır-: Birbirinden uzaklaştırmak.

a. -alar (28a/13)

a. -asın (38a/2)

a.-mazam (23a/11)

[= 3]

āyine: <Far. 1. Ayna. 2. tasavvuf. Allah'ın kendi cemâlini seyretmek için yarattığı âlemler ve insan.

a. (77b/3)

a. + si (77b/1)

[= 2]

‘āyişe: <Ar. Peygamberimizin zevcesi.

a. (14b/12), (14b/15), (14b/15), (21b/14),
(21b/16), (21b/16), (21b/17), (23a/15)

a. + anamız (61b/1)

[= 9]

aylık: Bir ayda olan.

a. (67a/10)

[= 1]

‘ayne’l-yakīn: < Görülerek elde edilen kesin bilgi.

a. (37b/9)

[= 1]

ayrık: 1. Birbirinden ayrı, aralıklı. 2. *E. T. Türk ve halk ağzı.* Diğer, başka. 3. *E. T. Türk ve halk ağzı.* Bundan sonra, artık.

a. (114b/12)

[= 1]

ayrıl-: Uzaklaşmak.

a.-a (51a/17)

a.-duğı (28a/8)

a.-uñ (28a/9), (28b/2)

a.-up (89a/16)

[= 5]

ayruğ: < *bk.* ayrık.

a. + a (3b/3), (62b/16)

[= 2]

ayruk: < *bk.* ayrık.

a. (10b/4), (16b/3), (17b/2), (27a/9), (28a/11),
(28a/17), (29a/11), (30a/11), (37a/11),
(39b/14), (46b/1), (47b/15), (54a/4),
(59a/12), (60a/13), (63a/3), (77b/5),
(86a/13), (95a/5)

a. + günlerde (103b/16)

a. + lar (116b/14), (90a/8)

a. + lara (20a/17)

a. + yürümeye (16b/3)

[= 24]

ayrukı: *E. T. Türk ve halk ağzı.* Farklı, başka, başka türlü, ayrı, apayrı.

a. (119a/12)

[= 1]

ayrul-: *bk* ayrıl-.

a.-maduñ (23a/11)

[= 1]

ayu: Ayı.

a. (48a/3)

[= 1]

a'zā: *bk* a'zā.

a. + yı (29a/2)

[= 1]

a'zā: < **Ar.** 1. Vücûdu oluşturan organlar, parçalar; organ. 2. Bir bütünün parçaları.

a. (115a/12), (115a/3)

a. + sı (20b/10), (34b/15)

a. + sından (20b/9)

[= 5]

az: 1. Niteliği, miktârı ve derecesi belirli bir ölçünün altında bulunan şey. 2. (Zaman ve mesâfe için) Kısa.

a. (14a/15), (17b/4), (75a/9), (94a/17), (94b/1), (94b/2), (94b/3)

[= 7]

azdād: < **Ar.** Zıt olan şeyler.

a. + ıla (105b/15)

[= 1]

az-: Doğru yoldan sapmak, sapkınlığa düşmek.

a.-dı (52a/4)

a.-dışa (61a/8)

a.-mışlar (80a/9)

a.-mışlardır (80a/4), (89b/12)

[= 5]

azarla-: Hatâ ve kusûrunu söyleyerek çıkışmak, paylamak.

a.-yanlar (42a/2)

[= 1]

azdur-: 1. Azdırmak. 2. Kışkırtmak ve zaptedilmez duruma getirmek.

d.-asız (8b/2)

a.-dı (28b/13)

a.-muşlar (9a/12)

[= 3]

azğun: 1. Azgın. 2. Sapıklığa düşmüş, doğru yoldan ayrılmış kimse.

a. + lardan olmuşuz (30a/8)

a. + söylersiz (19a/9)

[= 2]

azgınlıĝ: Azgınlık, azgın olma durumu.

a. + ı (40b/12)

[= 1]

azlıĝ: Az olma durumu.

a. + ı (65a/14)

[= 1]

azmıŝ: Sapkın.

a. + lara (102a/2)

a. + lardandı (113b/9)

a. + lardandur (113b/4)

[= 3]

ā‘zam: <Ar. Çok (daha, en, pek) büyük.

a. + dur (4a/6)

[= 1]

āzerbiycān: <Far. Azerbaycan.

a. + a (39a/15)

[= 1]

āzīne: <Far. Cuma günü.

a. + geçesiydi (57b/1)

[= 1]

āzerbiycān: *bk.* āzerbiycān.

a. + a (36b/12)

[= 1]

‘azamet: <Ar. 1. Ululuk, büyüklük, yücelik. 2. İhtişam. 3. Gurur, kibir.

a. + i (21a/14), (70b/2)

a. + ile (20b/1)

[= 3]

‘azīm: <Ar. 1. Mānevî bakımdan büyük, haşmetli, ulu. 2. Maddî bakımdan büyük. 3. Tesir bakımından çok şiddetli.

a. (14a/10), (6b/17)

[= 2]

‘azīme: <Ar. 1. *sıf.* Azīm kelimesinin aynı anlamdaki müennes şekli.

a. + leri (6b/7)

[= 1]

‘azāb: <Ar. Günahkârlara ve kâfirlere ölümden sonra verilecek cezâ.

a. (100a/17), (103b/4), (103b/5), (103b/5), (103b/7), (109a/6), (112a/16), (119a/15), (12a/17), (41a/17), (44a/12), (44a/3), (44a/5), (44a/7), (46a/12), (48a/4), (48b/5), (5a/16), (76b/17),

(82a/12), (82a/2), (8a/9), (90a/5),
(90a/6)

a. + a (31b/6), (90a/15), (97b/4)

a. + da (112a/11), (12a/13)

a. + dan kırtara (94a/5)

a. + dan kırtaralum (24b/9)

a. + dartaŕlar (80b/3)

a. + dartduğın (78b/12)

a. + dartduğların (80a/17)

a. + dileyeyin (109b/5)

a. + dur (90a/8)

a. + êde (103b/2), (103b/4), (90b/16)

a. + êderdi (111b/10)

a. + êderüz (8b/12)

a. + êtdiler (87b/11), (8a/9)

a. + endirmedi (72b/2)

a. + ferişteleri (28a/13)

a. + göreler (43a/5), (43a/6)

a. + göresi (51b/5)

a. + götürile (21a/3)

a. + ı (103b/3), (109b/10), (18b/13), (2b/8),
(30b/3), (46a/11)

a. + ı êderüz (112a/10)

a. + ıla (43a/5), (46a/11), (60a/10), (60a/11),
(83b/1)

a. + ın (103b/6), (103b/7)

a. + ına (83a/4)

a. + ından (103b/7), (109a/13), (44a/5), (6b/6)

a. + ından kırkasın (52a/9)

a. + ını (18b/8), (30a/13), (44a/12)

a. + indürdi (113b/11)

a. + kıldılar (90a/4)

a. + kılırdı (113b/8)

a. + lar (74b/5)

a. + lardan (101a/3), (29b/13), (30b/4)

a. + larına (90b/14)

a. + lar ola (118a/12)

a. + vèrdi (60a/16)

a. + vèrdiler (87b/6)

a. + vèrgil (112b/14)

a. + vèrir (109b/8)

[= 85]

‘azîz: <Ar. Yüce, değerli, kıymetli, mukaddes.

a. (16a/8), (47b/6), (80b/12), (81a/4), (89b/16)

a. + dür (106b/6), (116b/1), (5a/8), (67a/12)

a. + i raḥîmiden (5a/6)

a. + kılalım (37b/5), (40a/8)

a. + kıılur (40a/10), (91a/11)

a. + kıılurın (116b/6)

a. + ler (116a/11), (118b/13), (29b/2)

a. + olur (40b/1), (64a/2)

[= 20]

‘azrā’īl: <Ar. Ölüm meleği.

a. (20a/11), (20a/13), (50b/14)

a. + dür (50b/11)

a. + iñ (91a/5)

[= 5]

‘azze ismuhu: <Ar. İsmi aziz olsun.

a. (104a/5)

[= 1]

‘azze: <Ar. “Aziz olsun.”

a. (61b/14)

[= 1]

-B-

bāb: <Ar. Kitabın bölümlerinden her biri.

b. + da (117a/11)

[= 1]

bādişāhlık: < 1. Padişahlık. 2. Saltanat, pâdişah
olma durumu, hükümdarlık.

b. (37b/4)

b. + izzetinde (40a/7)

[= 2]

bādiye: <Ar. Çöl, sahrâ.

b. + de (68a/15)

[= 1]

bākī: <Ar. 1. Ölümsüz, ebedî. 2. Varlığını
koruyan, sürekli.

b. (17b/9), (22a/13), (27a/4)

b. + dür (98a/16)

b. + kalana (17b/9)

[= 5]

bākīrak: <Ar. Ölümsüz gibi.

b. + dur (98a/16), (98a/17)

[= 2]

bālīg: <Ar. 1. Bülûğ çağına eren, ergin.
2. Ulaşan, erişen, vâsıl olan.

b. + olduñ (84a/9)

[= 1]

bālīş: <Far. Yastık.

b. + ler (26b/12)

[= 1]

bārī: <Far. Hiç olmazsa.

b. (16a/9), (28a/15), (57b/17), (110a/5)

[= 4]

bārū: <Far. Kale duvarı, sur.

b. + lar (107b/11)

[= 1]

bāşed: <Far. “Olsun, ola, olur” anlamına gelir.

b. (62b/10)

[= 1]

bāṭ: Baş anlamında kullanılmıştır.

b. + inṭararken (111b/14)

[= 1]

bāṭl: <Ar. 1. Doğru olmayan, gerçeğe alakası bulunmayan şey.

b. (94a/15)

b. + dan (115a/5), (94a/13)

b. + dur (76b/14)

b. + kılmaṅ (105a/14)

b. + kelecı (101b/10)

b. + olmasun (105a/16)

[= 7]

bāṭn: <Ar. İç yüz, zamir, dâhil.

b. (20b/6)

b. + ada (115b/2)

b. + ları (25a/16)

[= 3]

bāzār: <Far. Pazar kelimesinin eskiden kullanılan biçimi, çarşı.

b. (27a/13)

b. + a (74b/13)

b. + dan (74b/12)

b. + éderken (19a/17)

b. + ın (27a/14)

b. + ında (27a/12), (27a/13)

[= 7]

bāzārgāh: <Far. Pazar yeri.

b. + ıdur (15a/16), (15a/17)

[= 2]

baʿzı: <Ar. 1. Birtakım. 2. Kimi, birkaçı.

b. + lar (12a/11), (12a/11), (12a/12), (12a/12),
(12a/13), (12a/13), (16b/2), (16b/5),
(18a/16), (18b/12), (18b/13), (18b/14),
(19b/12), (21a/7), (23b/11), (25b/6),
(25b/9), (30b/16), (33b/14), (5b/13),
(6a/2), (6a/7), (6b/12), (7b/8), (9b/6),
(9b/8)

b. + laruŋ (22b/7), (22b/8)

b. + sı (35b/12), (35b/12)

b. + sina (32a/4), (32a/4)

[= 32]

baba: Bir çocuğun dünyâya gelmesine sebep olan erkek.

b. (36a/14)

[= 1]

bağ: <Far. 1. Üzüm yetiştirilen yer. 2. Ağaçlık yer, bahçe, yeşillik. 3. Düğüm.

b. + ı (53a/4)

b. + ını (50a/1)

b. + lar (44a/17)

b. + larda (102b/1)

b. + larımız (55b/5)

b. + ların (55a/16)

b. + larını (59b/1)

[= 7]

bağce: *bk.* bağçe.

b. + işlerlerdi (107b/6)

[= 1]

bağçe: Bahçe sözünün eskiden kullanılan asıl şekli.

b. + ler (44a/17)

b. + lerde (102b/1)

b. + leri (36a/1)

b. + lerin (55a/16)

b. + lerini (59b/1)

[= 5]

bağdād: Irak'ın başkenti.

b. + 'ālimlerinden (52b/2)

b. + şehrinde (52b/3)

[= 2]

bağır: Ciğer, göğüs.

b. + mı (118b/1)

[= 1]

bağırsak: Dışkıların vücuttan dışarı atılmasını sağlayan uzun ve kıvrımlı organ.

b. + ları (30a/1), (9b/7)

b. + ların (101a/15)

[= 3]

bağışla-: (Allah'ın bir kimseyi) Öldürmeyip hayatta kalmasına izin vermesi.

b.-dı (34b/6)

b.-nub (11b/15)

b.-r (36b/14), (38a/14), (39a/17)

b.-ya (24b/14), (33b/8)

b.-yam (35b/14)

[= 8]

bağla-: Birkaç şeyi birbirine ip, bağ ya da başka bir araçla tutturmak, birleştirmek.

b.-dı (34a/12)

b.-duğı (119a/17)

b.-duğ (5b/6)

b.-mamış ola (119a/17)

b.-rdı (104a/4)

b.-yalar (17b/2), (81b/14), (100a/11)

b.-yalım (57b/9)

b.-yub (104b/3), (38b/10), (45b/3), (50a/3),
(2a/16)

[= 14]

bağlan-: İp gibi bir araçla bir yere ya da bir şeye tutturulmuş olmak.

b.-a (80a/16)

b.-dı (6a/12)

b.-mışdum (105b/4)

b.-sa (77b/5)

b.-ub (104b/11)

[= 5]

bağlayıcı: Bağlayıcı.

b. + lar (49b/15)

[= 1]

bağlayuko-: Bağlayarak koymak.

b.-dı (107b/13)

[= 1]

bağlu: Bağlanmış olan.

b. (5b/10)

b. + dur (5b/6), (91a/3)

b. + durur (109b/16), (109b/16)

b. + kapular (104a/11), (104a/15)

b. + kapuları (104a/13)

[= 8]

bağr: *bk.* bağır.

b. + ın (70a/17)

b. + ına (70a/15)

[= 2]

bağrān: Şehir ismi.

b. + şehrinde (89a/11)

[= 1]

bağış: <Far. Hediye, ihsan.

b. + dür (44b/13)

[= 1]

baḥīl: <Ar. Cimri.

b. (70b/5)

[= 1]

baḥīllık: <Ar. Cimrilik.

b. + édüb (64b/3)

[= 1]

baḥtlu: < Bahtlı. Bahtı açık olan, şanslı.

b. (2a/7), (2a/8), (2a/8)

[= 3]

bahā: <Far. Kıymet, değer, bedel.

b. + muştuluḡı (115b/14)

b. + sı (116a/2)

b. + sına (115b/13)

b. + yıla (115b/16)

[= 4]

bahār: <Far. İlkbahar.

b. (12a/7)

b. + da (12b/12), (12b/17), (12b/8), (13a/5),
(20b/8)

b. + faşlında (12a/11), (12a/15), (12a/3), (12a/8),
(12b/2), (12b/6)

b. + faşlını (12a/6), (12a/7)

b. + ı (13a/8)

b. + yağmırıyla (11b/15)

[= 16]

baḡ-: 1. Seyretmek. 2. Gözleri bir şey üzerine
çevirmek.

b. (64b/5), (8a/11)

b.-a (103b/17), (103b/17), (103b/17), (104a/1),
(107b/12), (10b/15), (10b/15), (10b/16),
(66b/1)

b.-alar (16b/17), (17a/2), (17a/5), (38b/13),
(65b/16), (80a/17), (80b/4)

b.-amazlar (52b/12)

b.-ar (85b/1)

b.-ardı (54a/14)

b.-arlar (78b/11), (78b/12)

b.-avuz (47a/3)

b.-dı (108a/6), (108b/8), (34b/7), (49a/3),
(78b/5)

b.-dum (8a/11)

b.-ğıl (68b/5)

b.-maḡda (25b/5)

b.-maḡ (105a/15)

b.-maya (65a/7)

b.-maz (100b/13)

b.-mazlar (101b/16)

b.-sa (68b/6)

b.-salar (78b/3)

b.-sun (64a/10), (64a/8)

b.-sunlar (93a/10)

b.-ub (17a/12)

[= 42]

bakadur-: Bakmaya devam etmek.

b.-ursız (59a/6)

[= 1]

bakır: Maden çeşidi.

b. (111a/7), (117a/9)

[= 2]

bal: Arıların yaptığı yapışkan, tatlı sıvı.

b. + dan (48b/14), (93a/7)

b. + dur (27a/4)

b. + ırmağından (27a/7)

[= 4]

balcığ: **bk.** balçık.

b. + a (109b/2)

b. + ın (98b/10)

[= 2]

balçık: Koyu kıvamda yapışkan çamur.

b. (33b/5), (58b/12)

b. + a (59a/3)

b. + eyler (33b/5)

[= 4]

balgam: <Ar. Solunum yolunun tahrişi sebebiyle oluşan sümüksü madde.

b. (26b/3)

[= 1]

balık: Su içinde yaşayıp solungaçla nefes alan omurgalı hayvanların ortak adı.

b. (18a/3)

[= 1]

ban: **bk.** beñ.

b. + a (114b/4)

[= 1]

bañ: **bk.** beñ.

b. + a (105b/3), (109b/5), (10a/5), (113b/2),
(116b/5), (116b/7), (118a/9), (118a/9),
(118b/7), (11a/16), (11a/17), (13b/12),
(19b/13), (24b/10), (28b/12), (30a/11),
(31a/11), (31a/14), (33a/7), (33a/8),
(36a/10), (36a/11), (36a/14), (37b/14),

(3b/2), (48a/5), (4b/11), (53a/16),
(53b/1), (58a/2), (58a/3), (62a/11),
(64b/17), (66b/13), (66b/14), (69b/1),
(72b/6), (72b/7), (72b/9), (75a/14),
(76a/16), (85a/3), (85a/8), (85b/10),
(85b/12), (86a/2), (86b/7), (95a/4),
(97b/16), (97b/17), (97b/17), (98a/1),
(9a/10), (9a/11), (9a/6)

[= 55]

bar-: Varmak.

b.- imağa (69b/7)

[= 1]

barmağ: Parmak.

b. (77b/4)

b. + ıñ (79a/3)

b. + uñıla (118a/3)

[= 3]

barmak: Parmak.

b. (110a/3)

b. + ları (118a/13), (77b/5)

[= 3]

baş-: Ayağı bir zemîne ya da herhangi bir yere
koymak.

b.-anlar (24a/6)

b.-maduğınuz (38a/17)

b.-ub (108b/4), (70a/15)

[= 4]

başdur-: Kuvvetle basmak, kuvvetini vererek
sıkıştırmak.

b.-am (38a/17)

[= 1]

başrî: <Ar. Basralı, Basra şehrinde oturan.

b. + ler (48b/8)

[= 1]

bas-: *bk.* baş-

b.-aradı (55b/17)

b.-ınca (108b/4)

[= 2]

baş: < Kafa.

b. (21b/12), (29a/6)

b. + açuk (104b/11)

b. + ı (111a/15), (41b/10), (41b/16), (65a/7),
(65b/7), (70a/12), (70a/16)

b. + ı ağırmadı (99b/8)

b. + ımdan (31a/13)

b. + ımı (36a/7)

b. + ına (100a/16), (10a/6), (111a/13), (11a/11),
(11b/1), (21b/11), (25a/4), (45a/11),
(5b/16)

b. + ında (35b/17), (43b/6), (75b/2), (85b/3)

b. + ını (10a/3), (39a/1), (58a/17), (58b/3)

b. + ı uçında (108b/16)

b. + kalduralar (20b/15)

b. + kaldurucağ (118b/15)

b. + ları (22a/4), (45a/5)

b. + larına (25a/17)

b. + larından (110a/15), (6a/13)

b. + larını (45b/3), (5b/7)

b. + umdan (118b/12)

b. + umı (24b/10)

b. + uğa (14b/15)

[= 43]

başla-: Bir işe girişmek, bir işi yapmak için
harekete geçmek.

b.-dı (110a/9), (13b/17), (7a/15)

b.-dılar (54a/17)

b.-r (16a/17)

[= 5]

başlu: Başlı, çıkıntılı bir tepe kısmı bulunan.

b. (44b/2), (65a/7), (80a/1)

[= 3]

bat-: Gömülmek.

b.-dı (106b/12)

b.-dılar (109b/15)

b.-ubdur (110a/8)

[= 3]

batur-: Bir sıvının içine daldırmak.

b.-alar (29a/17)

[= 1]

bay: Zengin.

b. (62b/12)

b. + kâfirlere (63a/4)

[= 2]

bayağı: 1. Farklı olmayan, sıradan. 2. Aşağılık.

b. (56a/9)

[= 1]

bayezîd: Kişi adı.

b. (40a/2)

[= 1]

bayık: Belli, açık.

b. (100a/6), (103b/8), (103b/9), (42a/11),
(52a/1), (71a/11), (73a/16), (97b/10),
(97b/7), (97b/9), (98a/7)

b. + eyüler (78b/10)

[= 12]

baylûğ: *bk.* baylık.

b. + ıla (106a/1), (106b/1)

[= 2]

baylık: *E. T. Türk. ve halk ağzı.* Zenginlik,
varlıklı olma.

b. (116a/17), (116b/3)

[= 2]

baylu: Varlıklı.

b. (62b/13)

[= 1]

bayram: < Dînî veya millî bir mânâ taşıyan
kutsal gün.

b. (103b/15), (104b/10), (56b/17), (56b/17),
(97b/13)

b. + a (97b/17)

b. + günü (57a/2)

b. + günidür (105b/13)

b. + ıdur (105a/10)

b. + ımız (56b/12)

b. + ımız (56b/15)

b. + ınuğ (105a/1)

b. + namâzın (97b/11)

b. + olur (57a/1)

b. + uğ (105b/12)

[= 15]

bêl: *bk.* bel.

b. + inden (93a/14)

[= 1]

bêş: 5 sayısı.

b. (105a/10), (118b/6), (2b/17), (3b/12), (41a/1),
(75a/1), (75a/2), (76b/7), (83b/7),
(98a/6)

b. + i (61b/13)

[= 11]

bêşinci: Beş sayısının sıra sıfatı.

b. (22a/11), (22b/2), (23b/7), (4b/6), (75a/8)

b. + de (114a/9)

[= 6]

bêş yüz: 500 sayısı.

b. (118b/6), (76b/7)

[= 2]

bêze-: Bezemek, süslemek.

b.-gil (68b/2)

[= 1]

becid: <Far. *E. T. Türk. ve halk ağız*. Önemli, ciddi.

b. + olğıl (36a/14)

b. + olurlar (67a/13)

[= 2]

bedbaht: <Far. Bahtsız, tâlihi kötü olan kimse.

b. (97a/12), (97a/8)

[= 2]

bedbahtlıg: Bedbahtlık. Bahtsız olma durumu, tâlihsizlik.

b. + ı (96a/16)

[= 1]

bedel: <Ar. 1. Değer. 2. Bir şeyin yerini tutan başka şey.

b. + inde (12a/15)

[= 1]

bedir: <Ar. Dolunay.

b. + gazāsınadur (38b/9)

b. + gazāsında (46a/12)

b. + gazāsından (38b/5)

[= 3]

bed-kār: <Far. Kötü işle uğraşan, davranışı kötü olan.

b. + lar (28a/9)

[= 1]

bedr: *bk.* bedir.

b. + gününde (94b/4)

[= 1]

bedürüstî: <Far. Doğrulukla, doğru olan.

b. (107a/9), (15b/10), (25b/4), (28b/13), (30a/15), (34a/5), (41a/15), (4b/15), (5a/15), (5b/5), (6b/2), (6b/9), (80a/9)

[= 13]

beg: Bey. Bir beyliğin ya da devletin başında bulunan kimse.

b. (86b/13), (86b/6), (89b/1), (91a/12)

b. + e (42a/3), (86b/7)

b. + iken (91a/12)

b. + ler (22a/9), (24a/10)

b. + leri (80b/12)

b. + lerinüñ (14b/1)

[= 11]

behlül: Kişi adı.

b. (21b/5), (21b/7)

[= 2]

behrām: <Far. Mars.

b. + dur (69b/3)

[= 1]

behremend: <Far. Nasipenmiş.

b. + olalar (95b/11)

[= 1]

bekāret: <Ar. Bir erkekle cinsel ilişki kurmamış olma durumu, bâkirelik.

b. + in (25b/7)

[= 1]

bekir bin ‘abdullāh: Kişi adı.

b. (77b/6)

[= 1]

bekleyici: Bekleyen kişi.

b. + si (92b/14)

[= 1]

bekmez: 1. Pekmez. 2. Dut, üzüm gibi meyvelerin kıvâmı koyulaşınca kadar kaynatılmasından elde edilen tatlı sıvı.

b. (11b/11)

[= 1]

bel: İnsan vücûdunun orta kısmında göğüsle karın arasında hafifçe darlaşmış olan ve kuşak bağlanan yer.

b. + ine (22a/6), (29a/14)

[= 2]

belā: <Ar. 1. Büyük sıkıntıya ve zarara sebep olan olay, âfet, felâket. 2. İnsana büyük bir sıkıntı veren, içinden çıkılması güç durum, dert.

b. (56b/6), (56b/9), (65a/11), (72a/7), (8b/11), (9a/10)

b. + dan (56a/4), (9a/12)

b. + edesi (54b/14)

b. + lardan (74a/12)

b. + larından (9b/10)

b. + yı (55b/1), (56a/16), (56b/1), (74a/14), (74a/15)

[= 16]

belī: <Ar. Evet, peki.

b. (105a/6), (21b/16), (34a/2), (65b/11), (87b/4), (98a/1), (98b/9)

[= 7]

belki: <Ar. Far. 1. Olabilir, olabilir ki, bir ihtimâle göre, muhtemelen. 2. Hatta, bile. 3. Olsa olsa, ancak.

b. (103b/11), (116a/7), (17a/15), (17b/17),
(18a/1), (32b/12), (32b/16), (43a/14),
(49b/4), (53b/12), (70b/6), (8b/17)

b. + m (115b/14), (116b/2), (116b/5), (43a/4),
(70b/5), (90b/2)

[= 18]

bellü: Belli, açık, meydanda.

b. (65a/11), (80a/4), (87a/2)

[= 3]

belür-: Belirmek, görünmek.

b.-e (67b/11), (69a/14), (69b/8)

b.-se (69a/12)

[= 4]

ben: 1. Tekil birinci şahsı gösterir. 2. Bilinç
sâhibi olan insanı öbür varlıklardan
ayırır, kişiliği yapan unsur. 3. Gerçek
varlığın sâdece Allah olduğu idrâkine
henüz varmamış kişinin kendisi için
tasavvur ettiği varlık, nefis.

b. (103a/1), (105a/5), (105a/6), (105b/4),
(107a/3), (109a/12), (109b/5),
(112a/11), (112a/6), (112b/7),
(113a/10), (113a/14), (113a/2),
(116a/17), (116b/4), (118b/11),
(118b/5), (11a/10), (19a/10), (21b/11),
(23a/8), (24b/8), (31a/11), (31a/16),

(31a/9), (32b/12), (32b/16), (33a/7),
(35b/13), (36a/10), (36a/12), (36a/2),
(36a/5), (38a/5), (38b/4), (3a/7), (3a/8),
(3b/10), (44a/14), (46b/14), (47b/17),
(48b/2), (48b/5), (52a/6), (52a/8),
(54a/15), (54a/2), (54b/9), (60a/14),
(60a/6), (60a/8), (60a/8), (63b/1),
(65a/11), (66b/16), (69a/15), (69a/4),
(70a/6), (72b/10), (72b/10), (72b/15),
(72b/8), (72b/9), (75a/11), (75a/16),
(77a/14), (78a/5), (78a/6), (79a/7),
(85a/13), (85a/4), (85b/11), (85b/12),
(86a/2), (86b/7), (86b/7), (87a/15),
(87b/10), (88a/14), (8a/1), (8a/17),
(91b/11), (92a/7), (93b/9), (94a/17),
(94b/2), (95a/12), (95a/14), (95b/1),
(98a/2), (9a/14), (9a/17), (9b/1),
(13b/12)

b. + de (31a/10), (36a/13), (66a/17), (85a/10)

b. + den (104a/14), (104a/8), (118b/6), (19a/10),
(26a/16), (26a/3), (26a/4), (26a/9),
(31a/13), (35b/14), (3a/13), (3a/15),
(52b/17), (52b/6), (54b/8), (55a/8),
(60a/12), (60a/6), (65a/9), (87a/9),
(87b/4), (91b/14), (95a/13)

b. + i (103a/1), (109a/11), (109a/15), (112a/11),
(112b/14), (113b/3), (114b/4), (114b/8),
(11a/15), (13b/11), (21b/11), (27a/12),

(36a/11), (36a/13), (38a/2), (42b/6),
 (62a/12), (64b/17), (65a/9), (70a/3),
 (72b/12), (72b/4), (72b/6), (85b/10),
 (87a/10), (88a/13), (88a/15), (88a/17),
 (88a/17), (8a/12), (9a/11), (9a/6),
 (9b/13)

b. + im (112a/4), (112b/12), (113a/10),
 (115a/11), (116b/1), (116b/2), (116b/3),
 (116b/5), (118b/1), (14a/5), (20a/15),
 (20a/16), (23a/3), (23a/7), (24b/5),
 (31a/12), (35b/12), (37a/11), (38a/11),
 (38a/6), (39b/13), (3a/16), (41b/8),
 (47a/9), (48b/16), (52a/15), (53a/17),
 (53a/3), (59b/11), (59b/11), (64b/15),
 (66b/15), (71a/10), (74b/11), (76a/11),
 (7b/6), (84b/2), (85a/12), (85a/8),
 (85a/8), (88a/15), (8a/3), (92a/6),
 (95a/10), (9b/12), (9b/12)

b. + imdür (81a/2)

b. + üm (111b/16), (112a/1), (112a/7), (31a/3),
 (38a/11), (4b/10), (72b/1), (75a/12),
 (85a/2), (87b/4), (89b/1), (9a/7)

b. + ümdür (19a/11)

b. + ümile (29a/5)

b. + ümiledür (58a/2)

b. + ümile olası (3a/8)

b. + ümle (29a/6), (29a/7), (53a/17)

[= 220]

benj: *bk* ben.

b. (11a/17), (86b/8)

[= 2]

benj: Deri üzerindeki kahverengi veya siyah
 renkli küçük lekeler, benek.

b. + i (108b/7), (108b/7)

[= 2]

benjī ādemī: Adem oğlu.

b. + ye (116a/6)

[= 1]

benjiz: Yüz, yüzün rengi.

b. + i (14b/2)

[= 1]

benjz: *bk* benjiz.

b. + i (118a/15)

[= 1]

benjzet-: *bk* benjzet-.

b.-di (73a/5)

[= 1]

benje-: Benzer, ortak taraflar bulmak.

b.-mez (106a/4), (106a/5), (13a/15), (13a/16),
 (96b/6)

b.-r (100b/14), (113a/9), (12a/7), (45b/8),
(46b/3), (73a/9), (73a/9)

b.-rdi (74b/10)

[= 13]

benzet-: *bk*. benzet-.

b.-e (101a/2)

b.-ür (73a/13)

[= 2]

benzet-: 1. Benzer duruma getirmek. 2. (Bir kimse veya şeyin başka bir kimse veya şeyle) Arasında uygun ve benzer taraflar bulmak.

b.-dügi (12a/8), (13a/8)

[= 2]

bend: <Far. Halka, boğum.

b. + ler (118a/11)

[= 1]

bende: <Far. Kul, köle, abd, memlûk.

b. + leri (5b/6)

b. + sin (40a/14)

[= 2]

benek: Ben gibi ufak nokta, leke.

b. (77a/15), (77a/16), (77a/17), (77a/17)

[= 4]

benî isrâ'îl: İsrail oğlu.

b. (13b/14), (34b/3), (56a/16), (57b/14), (57b/2),
(57b/3), (58a/8), (59a/13)

b. + den (113a/3)

b. + e (57a/10)

b. + i (55a/8), (55b/1), (57a/14), (57a/16),
(59a/1)

b. + kavmindenüz (13b/13)

b. + kavmine (56b/11)

b. + zamânında (115a/8)

[= 18]

berâber: <Far. Birlikte.

b. (18a/5)

b. + dür (6a/15)

b. + olımaz (23a/15)

b. + olunca (68b/7)

[= 4]

berdu'l-'acûz: Mart ayının 11 ile 17'si arasında
yaşanan soğuk.

b. + dur (110b/7)

[= 1]

berekāt: <Ar. Bereketler [Türkçede daha çok
tekil olarak “bolluk, feyiz” anlamında
kullanılır].

b. + ı (90b/3)

b. + ında (4b/11), (95b/12), (99b/7)

b. + ındaki (74a/16)

[= 5]

berī: <Ar. Kurtulmuş, saf.

b. + dür (13b/5)

[= 1]

beriyye: <Ar. Çöl, sahrâ.

b. + de (29b/15)

[= 1]

berk: *E. T. Türk. ve halk ağzı.* 1. Kuvvetli,
sağlam. 2. Sert, dayanıklı.

b. + olur (100b/9)

b. + idür (111b/6)

[= 2]

berk: <Ar. Şimşek.

b. + ura (27b/10), (28a/1)

[= 2]

berkit-: Kuvvetlendirmek, sağlamlaştırmak.

b.-mişdi (111b/7)

[= 1]

berrā bin ‘azib: Kişi adı.

b. + den (41b/5)

[= 1]

berrā’ bin ‘azib: Kişi adı.

b. (78a/15)

[= 1]

berü: <*bk.* beri.

b. (100b/7), (112b/11), (36a/16), (36a/16),
(38b/5), (38b/6), (87a/13)

[= 7]

bes: <Far. Yeter, yetişir, elverir, kâfi.

b. + dür (3a/8)

[= 1]

beserek: < Far. Tüylü erkek deve.

b. (43b/5)

[= 1]

besle-: Yedirip içirmek, karnını doyurmak.

b.-r (32b/14)

b.-rem (32b/15)

b.-yen (75b/9)

b.-yüb (32b/15)

[= 4]

besled-: Besletmek. Beslemek işini başkasına yaptırmak.

b.-ür (83b/15)

[= 1]

bestāmī: Kişi adı.

b. (37a/16), (37a/5), (40a/2)

[= 3]

beşāret: <Ar. 1. Müjde, iyi haber. 2. Sevinç, memnûniyet.

b. + kıl (6b/7)

[= 1]

beşer: <Ar. İnsan, insan oğlu, insan türü.

b. (42b/16)

b. + siz (8b/5)

[= 2]

beşik: Bebeklerin içine yatırılıp uyutulduğu, tahta veya demirden yapılmış, ayaklı bir çeşit küçük sallanır karyola.

b. + de (89a/7)

[= 1]

beşir bin ‘ammār: Kişi adı.

b. + a (104b/16)

[= 1]

beşmān: <Far. 1. Pişman. 2. Yaptığına üzülüp hayıflanan, esef eden, nâdim.

b. + olalar (13a/2)

b. + olurlar (13a/1)

[= 2]

bevl: <Ar. İdrar.

b. + iğā’it (26b/3)

[= 1]

beyān: <Ar. Açıklama, söyleme, anlatma.

b. (17b/15), (70b/8)

b. + éderdi (11a/7)

b. + eyledi (17b/15)

b. + eyledük (7a/10)

b. + kıl (7a/12)

b. + kılayım (52b/9)

b. + kıldı (11b/2), (41b/2), (93a/11)

b. + kıılır (44a/16), (86a/6)

b. + kıılırsavuz (99a/13)

[= 13]

beyt: <Ar. Dîvan edebiyâtında nazım birimi olarak kabul edilen iki mısırâdan ibâret nazım parçası.

b. (12a/2), (12b/16), (14b/7), (15a/1), (15a/15),
(15b/6), (20b/4), (21b/8), (27b/16)

b. + i fārīsi (5b/3)

b. + iñ (99a/7)

b. + iñ hikāyeti (115b/9)

b. + i okudı (115b/15)

b. + ül-muḳaddesdür (106b/10)

[= 14]

beytü'l-ma'mūr: Hz. Âdem'le yeryüzüne indirilip Tûfan'dan sonra tekrar göğe çıkarıldığına inanılan yedinci kat gökteki köşk.

b. iye (45a/17)

[= 1]

beytü'l-muḳaddes: Kudüs'teki meşhur câmi, Mescid-i Aksâ.

b. (51b/14)

[= 1]

bez: İnce pamuk veya keten ipliğinden yapılan bir cins dokuma.

b. + lerden (57a/8)

[= 1]

beze-: Süslemek, donatmak.

b.-di (84a/13), (84a/14), (84a/8), (84a/9), (84a/9)

b.-mişler (108a/5)

b.-r (83b/16)

[= 7]

bezek: < *E. T. Türk.* Ziynet, süs.

b. + den (59a/9)

b. + ler (56b/16)

b. + leri (98a/13)

[= 3]

bezen-: *E. T. Türk.* Ziynet, süs.

b.-miş (107b/15), (108a/2), (59b/13)

[= 3]

bezirgân: < *Far.* Tüccar.

b. + lar (74b/9)

[= 1]

bezirgânlık: Tüccarlık.

b. + kıla (83b/16)

[= 1]

bıcaq: *bk.* bıçak.

b. + larile (9b/8)

[= 1]

bıcaq: 1. Bıçak. 2. Bir sap ve kesici bir mâdenî kısımdan meydana gelen kesme âleti.

b. + uyla (87b/13)

[= 1]

bınar: Pınar. Yerden kaynayarak çıkan su, göze.

b. + dan (79b/6), (79b/6)

b. + dur (79b/2)

b. + lar (101b/11)

b. + larıdur (27a/6)

[= 5]

bırağ-: *bk* bırak-.

b.-a (101a/3), (72a/2)

b.-alar (20a/8), (82a/5), (88a/1), (88a/7), (88a/8)

b.-alardı (30b/2)

b.-asız (7b/16)

b.-aydı (5b/16)

b.-ayın (54a/15)

b.-uñ (87b/16), (87b/17), (88b/11)

b.-ur (40a/17), (52b/10)

b.-urdu (107a/16), (107a/17), (68b/11), (68b/7)

b.-urlar (114a/1), (114a/10), (114a/11),
(114a/12), (114a/5), (114a/6), (114a/7),
(114a/8), (64a/1), (64a/1)

b.-ursın (54a/15)

b.-uruz (89a/1)

[= 32]

bırağıl-: Bırakılmak.

b.-an (68a/13)

b.-dı (89a/16)

b.-dılar (89b/6)

b.-mağa (89b/4)

b.-mışdur (101b/15)

b.-sa (67a/4)

b.-ur (49b/8)

[= 7]

bırağul-: *bk* bırağıl-.

b.-ursın (89a/3)

[= 1]

bırağ-: 1. Eldeki bir şeyi tutmaktan vazgeçmek.

2. Koymak.

b. (54a/16)

b.-dı (53b/10), (54b/1), (59a/10), (88a/3)

b.-dılar (89a/11), (89a/2), (89a/6), (89b/17),
(90a/6)

b.-sa (81a/17)

[= 11]

bī-berekāt: <Ar. Bereketiyle, bolluğuyla.

b. + ında (92a/11)

[= 1]

bîçâre: <Far. Çâresiz, âciz.

b. (29a/7)

[= 1]

bî-ḥamiyyet: <Ar. Haysiyet ile.

b. (33a/5)

[= 1]

bî-ḥaber: <Far. Habersiz.

b. + dūr (16b/16)

b. + olalar (28a/3)

[= 2]

bîḥōd: <Far. Kendinden geçmiş.

b. + oldı (75b/15)

[= 1]

bid'at: <Ar. Sonradan türeyen şey.

b. + iḥasene (72a/5)

b. + iseyyi'e (72a/5)

[= 2]

bikir: <Ar. Kızlık.

b. + olalar (102b/3)

[= 1]

bîl-: Bir şey hakkında bilgisi, mâlûmâtı olmak, o
şeyi öğrenmiş bulunmak.

b. (90a/14)

b.-di (58b/15), (85b/14)

b.-digim (14b/15)

b.-dim (71a/10)

b.-dügi (3b/2)

b.-dügince (108a/9)

b.-dügümüz (32b/3)

b.-dügünle (11a/2)

b.-dük (30a/9)

b.-düm (34b/16)

b.-e (91b/14)

b.-eler (102b/12), (117a/13), (17a/5), (17a/9),
(21a/4), (36b/5), (36b/6), (37a/14),
(37b/7), (37b/9), (38b/11), (39a/13),
(39b/16)

b.-elim (68a/3)

b.-em (87a/2)

b.-esin (78b/14)

b.-esiz (28a/10)

b.-evüz (53a/11), (53a/9), (91b/16)

b.-eyidi (113a/1), (9b/12)

b.-gil (16a/13), (18a/17), (82a/13), (84a/1),
(85a/6), (95b/16)

b.-inseḡ (87a/10)

b.-lām (48b/7)

b.-medi (33a/16), (34b/5), (36b/9)

b.-medikleriçündür (10a/5)

b.-medin (105a/14)

b.-medügimüz (115b/5)

b.-medügin (36b/11)

b.-medügüm (64b/17)

b.-medügümdür (11a/16)

b.-mek (115a/14), (115b/3), (116a/9), (52a/15)

b.-meklikdür (40a/3), (37a/17)

b.-memeginden (63b/5)

b.-meñ (114b/9)

b.-meye (66a/1), (69a/4)

b.-mez (13a/12), (13b/6), (14b/5), (31a/10),
(4a/3), (4a/3), (52a/15), (79a/14)

b.-mezdi (112b/12)

b.-mezin (60a/13)

b.-meziz (115b/17)

b.-mezler (13b/9), (42b/3), (73a/1)

b.-mezlik (31a/10), (31a/11)

b.-mezüz (98a/11)

b.-selerdi (10a/6)

b.-sen (19a/4)

b.-seydim (78a/6)

b.-seydüm (91b/17)

b.-sün (53a/8)

b.-üb (82a/3)

b.-üñ (118b/13), (40a/14), (85b/6)

b.-üñüz (16a/6)

b.-ür (115a/6), (13b/9), (16b/7), (16b/8), (16b/8),
(31a/9), (33b/2), (34a/3), (3a/17),
(42b/3), (4a/9), (70b/4), (73b/2),
(80a/4), (8b/7), (90a/16), (90b/1),
(97a/2), (97a/3), (98a/10)

b.-ürdi (71a/9)

b.-ürdün (115b/7)

b.-ürem (33a/8), (87a/9), (8a/2), (9b/1)

b.-ürken (63b/10)

b.-ürler (13b/9), (16b/15), (5a/14), (75b/8)

b.-ürmişüz (115b/17)

b.-ürsin (110a/1), (110a/4), (41b/7), (42b/10),
(52a/12), (64a/15)

b.-ürün (42b/11)

b.-ürüz (32b/2)

[= 127]

bilāl: Kişi adı.

b. + e (79b/14)

[= 1]

bildir-: 1. Bildirmek. 2. Bilinir duruma koymak, açıklamak, anlatmak, îlân etmek, tefhim etmek.

b.-medü (62b/9)

b.-mege (70b/3)

[= 2]

bildür-: ~~bk~~ bildir-.

b.-di (21a/17), (21b/1), (41b/1), (44a/15), (62b/9), (73b/13), (73b/14), (76b/15), (78b/6), (92b/3), (96a/7)

b.-dügümüz (8b/16)

b.-emikim (39b/13)

b.-evüz (36b/11), (7b/4)

b.-medi (92b/4)

b.-mege (37a/10), (70b/4), (97a/5)

b.-megiçün (102b/7)

b.-ür (37a/5), (39b/8), (70b/5)

b.-ürler (76a/7)

[= 24]

bile: 1. Anlamı kuvvetlendirir; hatta, üstelik, hem de. 2. Dahi, de.

b. (105a/14), (106b/15), (115b/11), (117b/17), (117b/3), (117b/9), (14b/11), (21b/8), (24a/3), (28a/10), (2a/8), (2b/1), (33a/1), (45b/12), (45b/14), (49b/4), (52b/17), (53a/17), (54b/10), (54b/11), (98b/6), (99a/4)

b. + sinde (34a/12)

[= 23]

bilgerék: Daha bilgili.

b. + dür (83a/15)

[= 1]

bilin-: Bilinmek. Öğrenilmek, hakkında bilgi sahibi olmak.

b.-meye (106b/3), (44b/10)

b.-meyeydi (106b/4)

b.-ür (105b/15), (106b/2), (106b/4), (114b/17), (115a/16)

[= 8]

bilış: Tanıdık.

b. + ine (59a/3)

[= 1]

bilışdür-: Tanıştırmak.

b.-meyince (78a/8)

[= 1]

bilişlik: Tanışıklık.

b. + meclisinde (79b/8)

[= 1]

bilişlü: Dostu, tanıdığı olan.

b. + bilişine (59a/3)

[= 1]

bin: <Ar. Oğlu.

b. (107a/13), (107a/13), (42b/13), (42b/16),
(42b/5), (42b/7), (43b/3), (48a/8),
(85a/9)

[= 9]

biñ: 1. Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, bin
birden önce gelen sayının adı. 2. Bu
sayıyı gösteren rakam, 1000, M.

b. (101a/4), (101a/9), (104b/11), (108b/5),
(109a/4), (109a/4), (109a/4), (109a/5),
(109b/7), (110b/2), (115a/13),
(116a/10), (118a/1), (118a/2), (13a/14),
(21b/13), (21b/14), (22a/13), (22a/15),
(22a/17), (22b/6), (22b/7), (23a/2),
(23b/10), (23b/10), (23b/14), (23b/3),
(23b/4), (23b/4), (23b/4), (23b/8),
(29a/12), (2a/6), (2b/17), (30a/5),
(30a/5), (42b/12), (42b/15), (42b/17),
(42b/8), (43a/10), (43a/2), (43a/8),
(43a/9), (45a/17), (45a/9), (45b/1),

(45b/2), (47a/3), (4a/2), (4a/3), (4a/3),
(4a/6), (4a/7), (4a/8), (4a/8), (4b/3),
(52a/14), (52a/14), (57a/3), (57a/9),
(57a/9), (57b/11), (59a/17), (59b/4),
(60b/13), (92a/8), (94b/15), (94b/16)

b. + de (102b/10), (14b/3)

b. + i (4a/2)

[= 72]

bin-: 1. (Bir şeyin veya bir hayvanın üzerine
çıkıp) Ayakları sarkıtarak oturmak. 2.
(Bisiklet, motosiklet ve binek
hayvanları için) Kullanmak, yönetmek,
sürmek.

b.-di (108a/10), (34b/17)

b.-eler (18b/5), (18b/6), (22a/3), (25a/16),
(27a/15), (27b/5)

b.-er (102a/9), (58a/17)

b.-erler (32a/4)

b.-erlerdi (57b/12)

b.-icek (102a/9)

b.-mezler (67a/12)

b.-miş (36a/1)

b.-üb (34a/8)

[= 16]

bin mes'ūd: Kişi adı.

b. + dan (72b/14)

[= 1]

bin zeyd: Kişi adı.

b. + den (66a/16)

[= 1]

bir: İlk sayı, 1.

b. (100a/8), (100b/10), (100b/11), (100b/11),
(100b/14), (100b/16), (100b/5),
(100b/9), (101a/16), (101a/17),
(101a/3), (101a/6), (101a/7), (101b/6),
(102a/13), (102a/15), (102a/16),
(102a/17), (102a/2), (102a/2), (102a/4),
(102a/9), (102b/12), (102b/13),
(102b/14), (102b/14), (102b/15),
(102b/5), (102b/7), (103a/12),
(103a/14), (103a/15), (103a/3),
(103a/8), (105a/4), (105b/4), (105b/4),
(105b/9), (106a/10), (106a/10),
(106b/12), (106b/14), (106b/15),
(106b/9), (107a/1), (107a/13),
(107a/14), (107a/16), (107a/16),
(107a/17), (107a/17), (107b/1),
(107b/10), (107b/11), (107b/13),
(107b/16), (107b/3), (107b/9), (108a/1),
(108a/11), (108a/14), (108a/3),
(108b/10), (108b/14), (108b/15),

(108b/16), (108b/4), (108b/4), (108b/4),
(108b/7), (108b/7), (108b/7), (109a/3),
(109b/16), (109b/17), (109b/17),
(109b/17), (10a/12), (10a/13), (10a/15),
(10a/8), (110a/16), (110a/2), (110a/3),
(110b/1), (110b/10), (110b/10),
(110b/13), (110b/14), (110b/4),
(111a/1), (111a/10), (111a/11),
(111a/5), (111a/6), (111a/8), (111b/11),
(111b/14), (111b/5), (112b/3), (112b/7),
(112b/8), (113a/17), (113a/4), (113a/5),
(113b/16), (114a/13), (114b/10),
(115a/3), (115a/9), (115b/10),
(115b/10), (115b/12), (115b/4), (116/ā),
(116a/4), (116a/5), (116a/5), (116b/12),
(116b/15), (117a/1), (117a/10),
(117a/5), (117a/6), (117a/9), (117a/9),
(117b/10), (118a/12), (118a/16),
(118a/17), (118a/2), (118a/3), (118a/7),
(118b/10), (119a/3), (11a/2), (11a/6),
(12a/11), (12a/14), (12a/8), (12b/1),
(12b/11), (12b/17), (12b/6), (12b/8),
(13a/3), (13a/4), (13b/10), (13b/8),
(14a/2), (14a/9), (14b/7), (15a/14),
(15a/16), (15a/17), (15b/10), (15b/13),
(15b/13), (16a/7), (16a/8), (16b/13),
(16b/3), (16b/6), (17a/13), (17a/17),
(17a/4), (17b/13), (17b/14), (17b/8),
(18a/11), (18b/15), (18b/2), (19a/17),

(19b/3), (19b/4), (19b/5), (19b/6),
(20a/8), (21a/9), (21b/14), (22a/11),
(22a/14), (22a/14), (22b/5), (22b/6),
(23a/12), (23a/12), (23a/13), (23a/13),
(23a/14), (23a/4), (23a/8), (23a/9),
(23b/11), (23b/15), (23b/16), (23b/5),
(23b/8), (24a/11), (24a/15), (24a/4),
(24a/5), (24a/8), (24b/1), (24b/16),
(24b/3), (24b/4), (24b/5), (25a/4),
(26a/13), (26a/14), (26a/2), (26b/10),
(26b/11), (26b/13), (26b/16), (26b/17),
(26b/17), (27a/1), (27a/14), (27a/2),
(27a/2), (27b/17), (27b/9), (28a/15),
(29a/12), (29a/13), (29a/13), (29a/14),
(29a/14), (29a/15), (29a/17), (29b/14),
(29b/2), (29b/5), (29b/9), (30a/16),
(30b/1), (30b/2), (30b/2), (31a/4),
(31a/4), (31a/5), (31b/14), (32b/13),
(32b/14), (32b/17), (32b/5), (32b/6),
(33a/12), (33a/6), (33a/8), (33b/11),
(33b/12), (33b/13), (33b/16), (33b/2),
(33b/5), (34a/11), (34a/12), (34a/14),
(34a/6), (34a/7), (34a/8), (34a/9),
(34b/14), (34b/7), (34b/8), (35a/7),
(35b/15), (35b/17), (35b/3), (36a/15),
(36a/17), (36a/8), (36b/11), (36b/4),
(36b/4), (36b/7), (37a/8), (37b/12),
(37b/14), (37b/14), (37b/5), (37b/5),
(37b/7), (38a/7), (38b/2), (38b/8),

(39a/14), (39a/2), (39b/10), (3b/12),
(3b/13), (3b/16), (3b/17), (40a/11),
(40a/8), (40a/8), (40b/1), (40b/7),
(41a/2), (41a/2), (41b/10), (41b/10),
(41b/11), (41b/11), (41b/11), (41b/13),
(41b/13), (41b/14), (42a/13), (42a/5),
(42a/7), (42a/8), (42a/8), (42a/8),
(42a/9), (42b/1), (42b/11), (42b/12),
(42b/15), (42b/15), (42b/17), (42b/3),
(42b/4), (42b/6), (42b/8), (43a/12),
(43a/15), (43a/16), (43a/2), (43a/3),
(43a/5), (43a/5), (43a/6), (43a/6),
(43a/9), (43b/2), (43b/3), (43b/4),
(43b/5), (43b/5), (43b/5), (43b/5),
(43b/5), (43b/6), (43b/6), (43b/6),
(44b/13), (44b/2), (44b/2), (44b/5),
(44b/6), (44b/6), (44b/7), (44b/8),
(44b/9), (45a/10), (45a/11), (45a/11),
(45a/12), (45a/13), (45a/17), (45a/3),
(45a/5), (45a/7), (45a/8), (45b/2),
(45b/6), (45b/7), (46a/12), (46b/1),
(46b/10), (46b/12), (46b/2), (46b/4),
(46b/4), (47a/9), (47b/8), (48a/14),
(48a/7), (48b/12), (48b/12), (48b/13),
(48b/6), (49a/10), (49a/14), (49a/3),
(49a/6), (49b/1), (49b/10), (49b/13),
(49b/2), (49b/2), (49b/3), (49b/3),
(49b/5), (49b/5), (49b/6), (4a/1), (4a/6),
(4b/1), (4b/3), (4b/4), (50a/1), (50a/11),

(50a/5), (50a/5), (50a/8), (50a/8),
(50a/9), (50b/6), (50b/6), (51a/13),
(51b/11), (51b/14), (52a/1), (52a/16),
(52b/10), (52b/2), (52b/3), (52b/9),
(52b/9), (53a/10), (53a/15), (53a/15),
(53a/15), (53a/15), (53a/9), (53b/10),
(53b/16), (53b/7), (53b/7), (54a/13),
(54b/1), (55a/1), (55a/4), (55b/10),
(55b/3), (56a/12), (56b/5), (56b/5),
(57a/10), (57a/10), (57b/4), (57b/6),
(58a/15), (58a/16), (58a/4), (58b/1),
(58b/11), (58b/12), (58b/17), (58b/3),
(58b/7), (58b/7), (58b/8), (59a/14),
(59a/14), (59a/16), (59a/7), (59b/12),
(59b/13), (5a/4), (5b/13), (5b/14),
(5b/15), (5b/15), (5b/7), (60a/11),
(60a/7), (61b/4), (61b/8), (61b/8),
(61b/8), (61b/9), (61b/9), (62a/5),
(62a/9), (62b/7), (63a/11), (63a/15),
(63a/6), (63a/6), (63b/13), (64b/2),
(64b/2), (65a/6), (65a/7), (65a/9),
(65b/16), (65b/16), (65b/3), (65b/4),
(65b/8), (65b/8), (65b/9), (65b/9),
(66a/4), (66a/8), (66b/7), (67a/13),
(67a/17), (67a/4), (67b/1), (67b/10),
(67b/17), (68a/1), (68a/11), (68a/15),
(68a/6), (68a/6), (68a/9), (68b/10),
(68b/12), (68b/12), (68b/13), (68b/3),
(68b/4), (68b/9), (69a/12), (69a/3),

(69b/1), (69b/8), (6a/10), (6a/3), (6a/8),
(6a/9), (70b/1), (70b/12), (70b/14),
(71b/7), (71b/8), (71b/8), (71b/9),
(72a/8), (72b/15), (73a/7), (74a/1),
(74a/3), (74b/14), (75a/10), (75a/13),
(75a/14), (75a/3), (75a/9), (75b/3),
(76a/10), (76a/13), (76a/13), (76a/6),
(76b/10), (76b/12), (76b/15), (76b/3),
(76b/5), (76b/7), (77a/14), (77a/15),
(77a/17), (77a/17), (77a/17), (77b/10),
(77b/11), (77b/2), (77b/3), (77b/4),
(77b/4), (77b/6), (77b/7), (77b/7),
(77b/8), (78a/1), (78a/1), (78a/16),
(78a/17), (78a/3), (78a/4), (79a/11),
(79a/11), (79a/14), (79a/3), (79b/2),
(79b/2), (79b/4), (79b/4), (79b/4),
(7a/17), (7a/7), (7a/7), (7b/11), (7b/6),
(7b/7), (80a/1), (80a/14), (80b/11),
(80b/12), (80b/4), (80b/4), (81a/17),
(81b/7), (83b/12), (84b/3), (84b/8),
(84b/8), (84b/9), (85a/10), (85a/14),
(85a/15), (85a/16), (85a/3), (85a/6),
(85b/12), (85b/17), (85b/2), (85b/4),
(85b/5), (85b/5), (86a/1), (86a/13),
(86a/16), (86a/17), (86a/4), (86a/6),
(86b/15), (86b/16), (86b/17), (86b/6),
(86b/6), (86b/7), (86b/8), (86b/9),
(87a/13), (87a/3), (88a/13), (88a/13),
(88a/15), (88a/16), (88a/6), (88a/6),

(88a/7), (88b/1), (88b/16), (88b/17),
 (88b/2), (88b/2), (89a/17), (89a/17),
 (89b/1), (8a/10), (8a/11), (8a/2), (8a/5),
 (8a/6), (8a/9), (8b/2), (90a/8), (90b/16),
 (91a/10), (91a/3), (91a/3), (91a/4),
 (91a/4), (91a/7), (91a/7), (91a/9),
 (91b/12), (91b/13), (91b/3), (92a/1),
 (92a/12), (92a/14), (92a/16), (92a/17),
 (92a/6), (92a/8), (92a/9), (92b/14),
 (92b/6), (92b/8), (93a/2), (93a/3),
 (93a/5), (93a/6), (93a/7), (93b/11),
 (94a/16), (94a/17), (94b/16), (94b/16),
 (94b/6), (95a/6), (95a/7), (95b/15),
 (95b/16), (95b/8), (95b/8), (95b/8),
 (96a/10), (96a/12), (96a/8), (96a/9),
 (96b/15), (96b/2), (96b/6), (96b/7),
 (97a/17), (97a/17), (97a/4), (97b/8),
 (98a/8), (98b/11), (98b/11), (99a/15),
 (99b/4), (99b/5), (99b/8), (9a/10),
 (9a/2), (9b/1), (9b/3)

b. + birimizi (58a/10)

b. + birimüze (80a/2)

b. + biriñizi (28a/17)

b. + biriñü (58a/12)

b. + biriñüzi (28a/11)

b. + birinden (56b/13)

b. + birine (17a/6), (41a/14), (67b/15), (67b/16),
 (67b/7), (79b/16)

b. + birini (27a/2)

b. + birinüñ (55b/14)

b. + biriyile (13a/7), (22a/10)

b. + birümüz (28a/16)

b. + den (56a/16)

b. + dir (112a/1)

b. + dür (109a/11), (112a/5), (113a/11), (14a/9),
 (19b/15), (87b/5), (8b/1), (90b/11)

b. + er (107b/3), (110b/16)

b. + güye (111b/9)

b. + i (102b/10), (106a/16), (116/ā), (12a/1),
 (13a/15), (14b/10), (17b/13), (18a/9),
 (26b/10), (26b/15), (38b/4), (38b/5),
 (41a/10), (41a/10), (42b/14), (44b/3),
 (44b/3), (46b/8), (48a/7), (48b/14),
 (48b/14), (48b/14), (48b/14), (4b/11),
 (52b/10), (52b/13), (52b/13), (52b/14),
 (52b/9), (66b/7), (67b/16), (67b/16),
 (69b/3), (69b/3), (69b/4), (69b/4),
 (6a/8), (7a/16), (7a/16), (94a/3),
 (94a/3), (94a/3), (96b/10), (96b/10),
 (96b/7), (99a/15), (99a/15), (99a/15)

b. + idür (4b/2)

b. + imüz (14b/3)

b. + in (107b/16), (50b/6), (50b/6), (54b/2)

b. + iñ (96a/17)

b. + iñüzün (31b/9)

b. + inde (115b/2), (22a/17), (26b/11), (26b/12),
(8a/9)

b. + inden (16a/14), (16a/16), (16a/16), (24b/11),
(33b/13), (46b/8)

b. + ine (108a/3), (110a/2), (110b/1), (115a/1),
(118a/3), (13a/15), (46b/11), (54b/1),
(65a/6), (65b/16), (67a/17), (67a/4),
(67b/17), (75a/13), (75a/14), (96b/6)

b. + ini (116b/12), (29a/17)

b. + iniñ (65b/16)

b. + inün (107b/1), (107b/1), (109a/17),
(113b/17), (13a/15), (40b/17), (44b/5),
(46b/11), (57b/10), (68a/14), (84a/10)

b. + isi (107a/16), (110b/2), (112b/15),
(112b/16), (114b/10), (114b/11),
(114b/12), (115b/15), (18a/2), (29b/4),
(29b/5), (42b/11), (42b/16), (42b/8),
(43a/1), (43a/10), (43a/8), (45b/12),
(52b/13), (52b/14), (53b/12), (55b/14),
(55b/16), (57a/13), (60a/13), (66b/8),
(74a/11), (78b/3), (85a/12), (85a/8),

(89a/11), (89a/12), (89a/12), (89a/7),
(92a/9)

b. + isine (55b/14)

b. + isini (29b/6), (29b/8)

b. + isinün (23a/3), (23a/4), (27a/1), (44b/5)

b. + isiyiçün (4a/12)

b. + iyle (54a/8)

b. + le (3b/17), (4a/13), (4a/15), (4a/17), (4b/3),
(4b/3)

b. + olsa (71b/16)

b. + ümize (14a/9)

[=901]

biraz: Azıcık, bir parça.

b. (107b/14), (108b/10), (112b/5), (18b/9),
(34a/12), (59b/9), (86b/10)

[=7]

birazçuk: *bk.* birazçuk.

b. (40b/12)

[=1]

birazçuk: Azıcık, bir parça.

b. (69b/7)

[=1]

biregü: Bir kimse, biri, herhangi bir fert.

b. (105b/6), (107b/9), (76a/2), (79a/3), (97a/16)

b. + de (47a/8)

b. + nün (47a/8), (53a/15)

b. + ye (74b/3)

[= 9]

birkaç: *bk.* birkaç.

b. (12a/8)

[= 1]

birkaç: Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen
az sayıdaki şeyleri belirtmek için
kullanılır, üç beş tâne kadar, az sayıda.

b. (42b/15)

[= 1]

birle: İle, birlikte, berâber.

b. (10a/12), (10a/13), (114b/7), (116b/4),
(13a/7), (19a/7), (21a/10), (21a/14),
(21a/16), (21b/4), (29b/17), (30b/4),
(40b/13), (48b/11), (49a/6), (50a/4),
(5b/10), (6b/10), (6b/5), (78a/5),
(79a/7), (7a/6), (81b/12), (84a/14),
(84a/15), (96a/6)

b. + dür (12a/8)

[= 27]

birle-: Birliğine inanmak.

b. (71a/15)

[= 1]

birlik: Teklik.

b. + ine (11b/14), (11b/5), (15a/5), (98a/5)

[= 4]

bismillâhi: <Ar. Bismillâhirrahmânirrahim
sözünün kısaltılmış şekli.

b. (102a/12)

b. + de (80b/11), (95b/5)

b. + kelimesin (99b/13)

[= 4]

bismillâhirrahmânirrahîm: <Ar. Rahman ve
rahim olan Allah'ın adıyla.

b. (1b/1), (61b/14), (62a/4), (71b/13), (74a/8)

b. + dür (74a/17)

[= 6]

bit: Kanatsız ufak böcek.

b. (55b/8), (26b/3)

b. + i (52b/13)

[= 3]

bit: *bk.* biti.

b. + leraçılrsa (68b/17)

b. + leri (55b/10)

[= 2]

bit-: Sona ermek, tükenmek.

b.-di (34b/15)

b.-eler (20b/9)

b.-er (20b/9), (29b/15), (94a/12)

b.-meyeydi (29b/6)

b.-miş (25a/13)

b.-miş ola (25a/13)

[= 8]

biti: Yazılmış şey, mektup, berat.

b. (22b/8), (22b/8), (58b/14), (69a/6), (76b/3),
(78a/1), (81a/1)

b. + dür (76b/15)

b. + leri (22b/11), (76b/11)

b. + lerini (69a/5), (76b/9)

b. + ler okutan (22b/7)

b. + si (75b/16), (78b/7), (78b/9), (80b/10),
(81b/10), (81b/13), (82a/2), (82a/6)

b. + sin (82a/1)

[= 22]

bitür-: 1. Bitirmek. 2. Sona erdirmek,
tamamlamak.

b.-mege (40b/15)

b.-ür (13a/11)

[= 2]

bitür-: Tohumun filizlenip topraktan çıkmasına
sebep olmak.

b.-dük (11b/6), (64b/11), (64b/13), (64b/14)

[= 4]

biz: Çoğul birinci şahsı gösterir.

b. (101b/2), (109b/4), (10a/11), (10a/11),
(110b/13), (111a/2), (119a/6), (11b/12),
(13b/17), (14a/15), (19a/5), (1b/11),
(24b/14), (27b/15), (28b/17), (29a/1),
(30a/4), (31b/17), (32b/2), (32b/3),
(36a/3), (3b/4), (41a/3), (41a/5),
(44a/10), (46a/10), (46a/16), (47b/11),
(48a/12), (48a/3), (50b/16), (51b/5),
(51b/9), (53a/17), (55a/12), (58a/6),
(59a/5), (5b/5), (64b/11), (64b/8),
(64b/9), (66b/15), (6b/9), (77a/4),
(88b/6), (8a/3), (8b/7), (8b/7), (91b/16),
(98a/10)

b. + de (24b/7), (24b/8), (8b/17)

b. + den (103b/8), (109a/7), (109a/7), (18b/8),
(3b/3), (55b/1), (57b/7), (7a/11),
(82a/10), (98a/13)

b. + e (103b/9), (104b/16), (105b/7), (108a/17),
(109b/4), (109b/9), (115b/6), (116/ā),

(13b/12), (14a/2), (14a/4), (19a/4),
(20a/4), (21a/3), (26a/6), (27b/14),
(27b/14), (33a/15), (39a/3), (45a/3),
(45a/4), (45a/6), (46a/3), (48a/8),
(51b/10), (51b/13), (56b/15), (57b/16),
(62a/1), (65b/5), (66a/16), (67a/16),
(70b/17), (71a/7), (71b/3), (72a/12),
(72a/13), (73a/6), (76a/10), (76a/3),
(76a/9), (76b/4), (76b/6), (78b/5),
(80b/8), (82a/13), (83b/8), (86b/4),
(8b/8), (90b/8), (91b/4), (93a/4),
(94a/8), (94b/6), (98a/10)

b. + i (109a/6), (110a/9), (118b/8), (14a/6),
(30a/9), (39a/4), (54a/1), (57b/16),
(73a/16), (8b/16), (8b/2), (8b/9)

b. + im (115b/15), (116a/6), (18a/15), (18a/17),
(24b/7), (31b/1), (38a/8), (40a/7),
(44a/8), (47a/4), (56b/12), (63a/1),
(77a/10), (77a/2), (8b/3)

b. + üm (101b/1), (103a/13), (103b/10), (10b/6),
(10b/8), (117b/10), (118b/13),
(119a/11), (11b/13), (14a/8), (16a/5),
(21a/10), (30a/8), (37b/4), (47a/2),
(56b/15), (57b/7), (70b/11), (71a/1),
(80a/2), (8b/5), (98a/15)

b. + ümile (117b/4)

[= 168]

biz: *bk* biz.

b. + ler (18b/3)

bodrum: < **Yun.** Binanın yol düzeyinden aşağıda kalan kısmı.

b. + lara (64a/1)

[= 1]

boğ-: Nefes almasına engel olmak.

b.-arlar (112a/13)

[= 1]

boğaz: 1. Ağız boşluğundan sonra yiyeceklerin geçtiği, ağızla gırtlak arasındaki dar kısım. 2. Bu kısmın dış tarafı, boynun önü.

b. + a (101a/6)

b. + ına (22a/7), (29a/14), (29b/15)

b. + larına (101a/5), (101a/7), (29b/16)

b. + larından (101a/7), (44a/1)

[= 9]

boğazla-: Hâince öldürmek.

b.-dılar (112b/1), (112b/5)

b.-ruz (112a/14)

b.-sunlar (57a/10)

[= 4]

bokmak: Kolye.

b. + dağınur (93a/17)

[= 1]

borc: Geri verilmek üzere alınan veya ödenmesi kabul ve taahhüt edilen para veya şey.

b. + ı (2b/5)

[= 1]

borçlu: *bk.* borçlu.

b. (2b/5)

[= 1]

borçlu: 1. Maddî bir borç altında bulunan kimse.

b. + nuğ (47b/4)

[= 1]

boşan-: Boş kalmak.

b.-a (118a/5)

[= 1]

boy: 1. Yerden en yükseğe kadar olan mesafe. 2.

Endam.

b. + ı (107b/3), (107b/4), (109a/17)

b. + un (102b/13)

b. + uñızı (109a/17)

[= 5]

boylu: Uzun boylu.

b. (108b/7), (26b/7), (44b/2), (85b/3)

b. + lardı (107a/15)

[= 5]

boyn: *bk.* boyun.

b. + ı (28b/2)

b. + ıdur (93a/17)

b. + ına (81b/14)

b. + uña (47a/6)

b. + una (25a/6), (47b/4), (47b/5), (9b/6)

b. + una bağladuğ (5b/6)

b. + un burub (38a/17)

b. + unda (108b/7), (33a/3)

[= 12]

boynuzlu: Boynuzu olan.

b. + koyundan (46b/9)

[= 1]

boynuzsuz: Boynuzu olmayan.

b. + koyun (46b/9)

[= 1]

boyun: Vücûdun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı.

b. (89b/2)

b. + ları (5b/8)

b. + larına (5b/10)

[= 3]

bölüg: *bk.* bölük.

b. + i (105a/13), (71b/8), (71b/9), (71b/9),
(95b/8), (95b/8), (95b/8)

b. + üne (68a/9)

[= 8]

bölük: 1. Takım, zümre, cemâat. 2. Bölünmüş bir
bütünün parçası, parça, kısım.

b. (28b/5), (41b/4), (45a/3), (71b/8), (76a/10),
(79b/15), (80a/1), (88b/12), (88b/12)

b. + dür (95b/7)

b. + ferîşteyi (113b/16)

b. + kavm (110b/10)

[= 12]

böyle: Bunun gibi olan, buna benzer, bu türlü,
bu tarzda ve sıfatla bulunan.

b. (105a/8), (108b/8), (112a/2), (113a/11),
(115b/17), (117a/12), (118b/2),
(14a/10), (16b/1), (17b/15), (18b/4),
(32b/6), (38a/15), (38a/3), (39a/7),
(46b/16), (47a/1), (48a/17), (49a/1),
(51b/9), (53a/7), (53a/8), (53a/9),
(54a/5), (56b/9), (67a/13), (67a/3),
(67a/5), (68a/17), (69b/1), (73b/15),

(75a/13), (75a/15), (77b/3), (78b/5),
(83a/5), (86b/16), (94a/7)

b. + dür (106b/5), (14a/12), (14a/8), (14b/2),
(36b/15), (38b/12), (38b/2), (39b/1),
(40b/1), (66a/9)

b. + édersin (91a/14)

b. + étseñ (88a/17)

b. + siz (52b/5)

[= 51]

bu: En yakında olan kimse veya şeyi işâret
yoluyla belirtir.

b. (100a/16), (100a/2), (100a/3), (101a/17),
(101b/17), (101b/2), (102b/1),
(102b/17), (102b/6), (103a/10),
(103a/12), (103a/17), (103a/9),
(103b/13), (103b/2), (104a/11),
(104a/14), (104a/7), (105a/17),
(105a/5), (107a/4), (107a/7), (107a/8),
(108a/10), (108a/8), (109a/8),
(109b/12), (109b/2), (10a/5), (10a/6),
(110a/1), (110a/17), (110b/12),
(112a/11), (114a/17), (114b/14),
(114b/17), (114b/4), (115a/13),
(115a/15), (115a/6), (115b/15),
(115b/16), (115b/4), (115b/5), (115b/9),
(116a/14), (116a/2), (116b/12),
(116b/8), (117a/11), (117b/10),

(118a/13), (118a/15), (118a/5),
(118a/9), (119a/12), (119a/14),
(119a/17), (11a/11), (11a/14), (11a/4),
(11b/11), (11b/13), (11b/14), (11b/3),
(13a/7), (13a/9), (13b/4), (14a/10),
(14a/11), (14a/8), (14b/2), (14b/7),
(15a/4), (15a/5), (15b/2), (16a/3),
(16b/1), (18a/10), (18a/15), (18a/17),
(18b/1), (18b/9), (19a/6), (19b/9),
(1b/13), (1b/17), (20b/1), (20b/5),
(21a/5), (21a/7), (22b/10), (22b/5),
(22b/6), (23a/11), (23a/11), (23a/5),
(23b/9), (25b/9), (28a/14), (29b/4),
(2a/14), (2a/15), (2a/7), (2a/8), (2a/9),
(2b/11), (2b/12), (2b/13), (2b/15),
(2b/16), (2b/9), (30a/16), (30a/17),
(30b/11), (31b/2), (31b/4), (31b/6),
(32a/14), (32b/15), (32b/17), (32b/4),
(33a/10), (33a/12), (33a/17), (33a/5),
(33a/6), (33a/7), (34b/16), (34b/2),
(35a/2), (35b/3), (35b/6), (36a/15),
(36b/1), (37a/17), (37a/5), (37a/9),
(37b/2), (38a/7), (39b/12), (39b/8),
(3a/4), (3a/5), (40a/3), (40a/5), (40b/3),
(40b/5), (42a/13), (43a/10), (43a/12),
(44a/2), (44a/3), (44a/5), (44b/12),
(45b/5), (45b/9), (46a/7), (46b/1),
(46b/2), (47a/14), (47a/17), (47a/3),
(48a/15), (48b/15), (48b/8), (49a/12),

(49a/7), (49a/8), (49b/16), (4a/16),
(4a/9), (50a/6), (50b/13), (50b/14),
(51a/12), (51a/14), (53a/4), (53a/8),
(54a/7), (54b/16), (54b/6), (55a/12),
(55a/8), (55b/1), (56a/16), (56a/4),
(56b/14), (57a/11), (57b/7), (58a/4),
(58b/17), (58b/2), (59a/17), (59a/8),
(59b/6), (5a/12), (5a/5), (5a/7), (5a/7),
(5a/9), (5b/10), (5b/13), (5b/14), (5b/7),
(60a/13), (60a/14), (60b/13), (61a/1),
(61a/3), (61b/15), (61b/16), (61b/17),
(62a/14), (62a/14), (62a/5), (62a/9),
(63a/1), (63a/8), (63a/8), (63b/7),
(65b/2), (66a/12), (66a/13), (66a/14),
(67a/1), (67a/5), (67b/3), (68a/4),
(68b/12), (69a/11), (69a/4), (6a/11),
(6a/2), (6a/7), (6b/14), (6b/15), (70a/1),
(70b/17), (70b/7), (71b/10), (71b/13),
(71b/2), (72a/1), (72a/13), (72a/3),
(73b/14), (74a/16), (74a/4), (74a/6),
(74a/9), (74b/12), (74b/12), (74b/13),
(74b/16), (74b/7), (75b/13), (76a/1),
(76a/3), (76a/7), (77a/11), (77a/2),
(77b/15), (78a/2), (78a/3), (78a/8),
(79b/15), (7b/15), (7b/4), (80a/8),
(80a/9), (80a/9), (80b/10), (80b/17),
(80b/2), (80b/7), (81a/2), (81a/4),
(81a/5), (81a/6), (81b/4), (82/11),
(82b/13), (82b/13), (83a/12), (83b/10),

(83b/6), (84a/1), (84a/12), (84b/10), (85a/16), (85b/1), (85b/13), (85b/5), (86a/13), (86b/1), (86b/13), (86b/2), (87a/8), (87a/9), (87a/9), (88b/13), (88b/15), (88b/5), (88b/6), (89b/14), (8a/12), (8a/4), (8b/10), (90a/5), (90b/1), (90b/15), (91a/16), (91b/15), (91b/17), (91b/3), (92a/12), (92a/16), (92b/1), (92b/12), (92b/9), (93a/12), (93a/15), (93b/12), (93b/17), (94a/12), (94a/13), (94a/14), (94b/12), (94b/13), (94b/5), (94b/8), (95a/15), (95a/2), (95b/11), (95b/11), (95b/12), (95b/14), (96b/15), (97a/15), (97b/7), (98a/15), (98a/7), (98b/13), (99a/13), (99a/7), (99b/11), (99b/12), (99b/16), (99b/7), (9a/4), (9a/7), (9b/14), (9b/17), (9b/2), (9b/5)	(84a/8), (88b/15), (92b/11), (95b/6), (97b/1)
b. + dur (10b/12), (12a/11), (12a/14), (12a/8), (12b/1), (12b/11), (12b/17), (12b/6), (12b/8), (13a/3), (13a/5), (15a/14), (15a/16), (15a/17), (15a/8), (19a/7), (21a/12), (25b/16), (28b/12), (28b/16), (30a/14), (34a/5), (35a/8), (35a/9), (38a/14), (3a/1), (41a/7), (43b/8), (46b/17), (48a/12), (4a/10), (50b/15), (59a/5), (59a/5), (5a/3), (60b/11), (60b/9), (64b/15), (67a/3), (79b/5), (82b/14), (83b/12), (83b/14), (84a/6),	b. + ladan (55b/2) b. + lalara (39a/8) b. + lalardan (41b/13) b. + lar (100b/2), (105b/2), (107b/4), (109b/8), (110b/9), (111a/4), (113b/4), (113b/9), (117b/12), (117b/9), (35b/10), (45b/8), (46a/12), (51b/12), (56a/4), (57a/13), (57b/12), (59a/3), (62a/7), (67a/17), (73b/5), (80a/4), (83b/3), (89b/2) b. + lara (101a/4), (102a/3), (103a/7), (103b/4), (103b/5), (105b/2), (109b/6), (111a/2), (111a/8), (43b/14), (44a/2), (45b/4), (47b/16), (61b/12), (62a/8), (68b/14), (78b/11), (79b/4), (7b/4), (80a/14), (80a/6), (83a/6), (87b/7), (88a/12), (88a/6), (89b/1), (89b/3), (94a/17), (94b/2), (94b/3), (96b/3), (98b/8) b. + lardan (105b/1), (30b/9), (56b/1), (57a/13), (65a/11), (65a/13), (65a/14), (75b/12), (76a/2), (78b/3), (85a/16) b. + lari (100b/3), (103a/13), (103a/16), (107a/7), (109a/8), (110a/16), (110b/13), (110b/3), (116b/9), (30b/9), (53b/8), (57b/1), (59a/3), (62a/8),

(69a/6), (79b/16), (80a/11), (80a/2),
(80b/17), (88a/10), (89b/17)

b. + larıdan (75a/9)

b. + larıdı (109a/3)

b. + larıñ (110a/8), (75a/3), (75a/5), (75a/6),
(75a/7), (76b/16), (80b/4)

b. + larıñdur (90a/12)

b. + larıñ (101a/10), (101a/11), (101a/11),
(101a/14), (101a/5), (101a/6),
(102a/11), (102a/14), (103a/8),
(103b/10), (103b/8), (107b/2), (107b/3),
(107b/4), (107b/6), (109a/10),
(109b/12), (110b/14), (113b/10),
(43a/13), (43b/15), (43b/16), (44a/3),
(44a/4), (44a/6), (44b/3), (44b/4),
(45b/11), (57b/8), (65a/13), (65a/8),
(74b/13), (74b/9), (76b/13), (78a/14),
(79b/11), (79b/13), (80a/12), (83a/8),
(88a/2), (88a/9)

b. + larıñdur (90a/5)

b. + larıñıla (114b/17)

b. + ıa (102a/7), (111b/7), (114a/17), (62a/14),
(67a/5), (97b/13)

b. + ıada (113a/13)

b. + ıadur (38b/12)

b. + nca (104b/11), (108b/2), (109a/14),
(113a/5), (113a/8), (36a/16), (4a/8),
(57b/1), (72a/11), (83a/7), (94b/15),
(98b/17), (99b/10), (99b/12), (99b/9)

b. + nça (54a/3), (63b/7)

b. + nda (104a/9), (107a/8), (14a/3), (18a/16),
(22b/11), (28a/12), (35a/7), (3b/12),
(4a/12), (52a/1), (59b/6), (61b/10),
(71b/7), (77a/8), (8a/13), (8a/5)

b. + ndan (114b/11), (11a/12), (26a/7), (30a/9),
(30b/3), (31a/15), (43a/7), (48a/17),
(48a/17), (57a/2), (82b/17)

b. + nı (108a/5), (108b/16), (10b/17), (111b/16),
(112b/10), (113a/15), (2b/12), (32b/8),
(35a/11), (38a/2), (52b/7), (53a/6),
(62b/7), (78a/12), (85b/8), (87b/15),
(88b/9), (92a/8), (96a/3), (98a/2)

b. + nlar (101a/7), (109a/4), (111a/6), (116a/17),
(117a/12), (31b/15), (39a/7), (54b/14),
(55a/12), (56b/7), (57b/6), (68a/4),
(68a/5), (7b/17), (89b/6), (8a/15),
(8a/3), (8a/7), (93a/1), (9a/12)

b. + nlara (103b/2), (114b/16), (30b/11), (39a/3),
(61a/16), (97a/6)

b. + nlarda (23b/8)

b. + nlardan (10b/4), (10b/5)

b. + nları (111a/13), (34b/1), (38b/10), (38b/5),
(77b/14), (7b/12)

b. + nlarıkim (34a/17)

b. + nların (41b/9), (49a/13), (55a/16)

b. + nlarıu (27b/9), (78b/7), (7b/10), (7b/17),
(8a/17), (8b/1)

b. + nu (95b/5)

b. + nu (102a/7), (108a/8), (116a/7), (117a/1),
(18a/10), (35b/8), (86b/16), (88b/16),
(95a/8)

b. + nuçün (98a/2)

b. + rıya (91b/10)

b. + ydı (52b/15)

b. + ydıkim (44a/6)

[= 681]

būstān: <Far. Bağ, sebze bahçesi.

b. + lar (11b/8), (41a/13), (90a/12)

b. + larda (102b/2), (27a/5)

b. + lardan (11b/10)

[= 6]

bucağ: *bk* bucağ.

b. + ın (111a/7)

[= 1]

bucak: Kenar, köşe.

b. (43b/5)

b. + da (43b/5)

[= 2]

buçuk: Yarım.

b. (14a/2)

[= 1]

budağ: *bk* budağ.

b. + ında (27b/3)

[= 1]

budağ: 1. Dal, ince dal, filiz. 2. Kesilen bir dalın
ağaçta kalan kısmı.

b. + dur (31b/12), (31b/13)

b. + larda (20b/3)

b. + ları (41a/14)

[= 4]

buğağ: *bk* buğağ.

b. + lar (118a/11)

[= 1]

buğday: Tâneleri un ve ekmek yapımında
kullanılan ve insanın başlıca gıdâsını
teşkil eden bitki.

b. + biti (52b/13)

[= 1]

buğur: *E. T. Türk. ve halk ağzı.* Erkek deve.

b. (109b/7), (54b/2)

[= 2]

bugün: İçinde bulunulan gün.

b. (118a/16), (118b/2), (20a/17), (21a/15),
(22b/10), (23a/11), (23a/12), (24b/8),
(25b/4), (28a/9), (33a/8)

[= 11]

bukağı: 1. Bukağı. 2. Kaçmalarını, çifte
atmalarını önlemek için atların ayağına
vurulan demir halkalı köstek. 3.
Eskiden mahkûmların ayaklarına
takılan ve ucuna pranga bağlanan demir
halka, künde.

b. + lar (22b/15)

[= 1]

bul-: 1. Bulmak. 2. (Arayarak veya rastgele) Bir
şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak. 3. (Kaybedilen bir şeyi)
Tekrar elde etme.

b.-a (107b/12), (21b/3), (2b/6), (46a/14),
(46a/15), (69a/13), (72a/4), (72a/4),
(72a/6), (72a/8), (72a/9), (81b/3)

b.-açak (36a/4)

b.-alar (119a/6), (22b/11), (44b/1), (44b/1),
(97b/2)

b.-amadılar (112b/7)

b.-asız (18b/11)

b.-ayınki (20a/1)

b.-dı (110a/6), (7b/8), (99b/13)

b.-dum (76a/12), (8a/13)

b.-ımadılar (59a/11)

b.-ımadum (21b/6)

b.-ıncak (84a/11)

b.-ısar (21b/3), (21b/4)

b.-ıyardur (80b/7)

b.-ıarsız (35a/10)

b.-madı (48b/15)

b.-madılar (89b/15)

b.-muşlar (9a/4)

b.-ub (9b/14)

b.-urlar (7b/5)

b.-ursağuz (103a/11)

[= 39]

bulan-: Bir şeye batmış, üstü bir şeyle kaplanmış
olmak.

b.-mış (41a/9)

[= 1]

bulın-: *bk* bulun-.

b.-alar (51b/14)

b.-maya (47a/5)

[= 2]

buluş-: *bk* buluş-.

b.-ıb (53b/7)

[= 1]

bulut: *bk* bulut.

b. + lardan (41a/5)

[= 1]

bulud: *bk* bulut.

b. + ları (41a/8)

[= 1]

bulun-: 1. (Aranılarak veya tesâdüfen) Elde edilmek, ele geçirilmek. 2. (Kaybedilen bir şey) Tekrar elde edilmek. 3. (Varlığı bilinmeyen veya mevcut olmayan bir şey) Ortaya çıkarılmak, keşfedilmek.

b.-a (83b/6)

b.-maya (17b/17), (18a/1), (22a/8), (47b/3)

b.-mayanlara (47b/3)

[= 6]

buluş-: Belli bir yerde bir araya gelmek.

b.-dı (53b/7)

[= 1]

bulut: Gökyüzünün yüksekçe katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su buharı kütlesi.

b. (27b/17), (28a/1)

b. + lar (15a/1)

b. + lardan (41a/10)

b. + lardur (103a/3)

b. + ları (41a/6)

[= 6]

buğal-: Bunalmak.

b.-dı (85a/17)

b.-dılar (109b/6)

[= 2]

buncılayın: Böyle, bunun gibi.

b. (81a/3)

[= 1]

bur-: Bir şeyi kendi etrâfında döndürmek, çevirmek, kıvırmak, bükmek.

b.-ub (38a/17)

[= 1]

burāk: <Ar. Hz. Muhammed'in, mîrâca çıkması için emrine verilen binek.

b. (27a/17)

b. + a (35b/17)

b. + lara bineler (25a/16), (27a/15), (27b/5)

b. + lardan (27b/3)

b. + laruñ kanadı (27b/1)

[= 7]

burāk: <Ar. Temiz, berrak.

b. (24a/4), (79a/2)

b. + lar (22b/13)

b. + yer (13b/8)

[= 4]

burc: <Ar. Yıldızlar ve onların girdikleri şekiller.

b. + lar (84a/16)

[= 1]

burclu: 12 takım yıldızlı.

b. + gök (84a/16)

[= 1]

burç: *bk.* burc.

b. + u (107b/11)

[= 1]

burış-: Buruşmak, düzgünlüğü bozulmak, kırışik.

b.-a (101a/12), (43b/16)

[= 2]

burn: *bk.* burun.

b. + ı (102b/16), (109b/18)

[= 2]

burtar-: Surat asmak.

b.-dı (62a/13), (62a/17)

[= 2]

burun: Yüzün ortasında alınla ağız arasında yer alan, çıkıntılı, iki delikli koklama organı

b. (114b/16)

[= 1]

burundurug: *bk.* burundurug.

b. + ına yapışub (118a/7)

[= 1]

burundurug: Zaptedebilmek için deve, beygir gibi sert hayvanların ve özellikle nallanırken atların burnuna takılan tahta kışkaç.

b. + ıla yide (118a/1)

b. + ın (118a/2)

[= 2]

burunlu: Burnu olan.

b. (47b/13)

[= 1]

bu: Put. Eski dinlerde, kendisine tapınılan bir ilâhı veya ilâhların bâzı niteliklerini temsil etmek üzere yapılmış resim ve heykel.

b. + aþaparladı (109a/9)

[= 1]

buyrul-: Buyurulmak, emredilmek.

b.-sa (48a/9)

[= 1]

buyruğ: *bk.* buyruk.

b. + ı (50b/13)

b. + ım (52a/13)

b. + ından (119a/2)

b. + ımı (81a/14)

[= 4]

buyruk: Buyurulan, emredilen şey, emir, hüküm.

b. (56b/10)

b. + dan (75a/4)

b. + lar (74a/2)

[= 3]

buyur-: 1. Bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek, emretmek. 2. (Saygılı ifâdede) Söylemek, demek.

b.-a (43b/14), (46b/3), (46b/8)

b.-dı (107b/7), (108b/12), (112a/8), (117a/7), (12a/5), (13a/16), (15b/15), (16a/15), (16b/4), (18a/8), (19a/17), (19b/10), (19b/2), (19b/3), (1b/14), (20b/15), (23a/2), (24a/3), (25a/12), (25a/2), (31b/8), (32a/16), (45b/15), (46b/1), (57a/16), (57a/5), (62b/11), (63a/2), (65b/2), (67a/6), (68b/8), (71b/13), (73b/3), (74a/1), (75b/10), (77a/3), (7b/16), (80b/5), (81a/7), (83a/7), (87b/11), (87b/6), (88a/7), (88b/9), (89b/2), (98b/12)

b.-dıkım (15b/12), (15b/17), (29a/16), (2a/11), (2b/1), (30a/14), (31b/10)

b.-du (53b/5)

b.-salar (75a/5)

b.-ur (101a/16), (10b/10), (11a/2), (40a/11), (43a/15), (50a/14), (54a/12), (77b/9), (79a/17), (7a/1), (80b/5)

b.-urdı (114a/16), (17a/13), (70b/13)

b.-urdıkım (15b/8)

b.-urlar (38a/15)

b.-ursız (20a/4)

[= 76]

büdü: Bütün.

b. (57a/11)

[= 1]

bühtân: <Ar. Bir kimseyi yapmadığı bir şeyi yapmış olmakla itham etme, iftirâ.

b. + êtmîş (47a/17)

[= 1]

bülbül: <Far. Çok güzel öten, sesinin güzelliğiyle meşhur küçük kuş.

b. + ler (20b/3)

[= 1]

bürü: Kaplamak.

b.-r (100a/8)

[= 1]

büyi: *bk* büyü-.

b.-r (46b/4)

[= 1]

büyü: *bk* büyü-.

b.-eler (46b/3)

[= 1]

büyü: Daha büyük duruma gelmek.

b.-mişler (59b/7)

b.-ye (83b/16)

[= 2]

büyü: 1. Daha büyük duruma getirmek, genişletmek, geliştirmek, fazlalaştırmak. 2. Büyümesine yardım etmek ve bakıp yetiştirmek.

b.-eler (46b/4)

[= 1]

büyük: Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha yüksek, daha geniş, daha uzun veya iri olan, azîm, cesim, kebir.

b. (102a/9), (102b/9), (111a/6), (45a/6), (49b/3), (53b/10), (5b/15)

b. + dür (43b/6)

b. + kılayduñ (103a/1)

b. + kıldılar (6a/6)

[= 10]

büyüklik: Büyüklük, büyük olma durumu.

b. + i artsa (81a/15)

b. + ile (102b/12)

[= 2]

büzil-: Büzülmek, daralmak, küçültülmek.

b.-e (101a/13)

[= 1]

-C-

cāhiliyyet: <Ar. 1. Cāhillik. 2. Araplar'ın İslâmiyet'ten önceki dönemine verilen isim.

c. + zamânında (68b/13), (68b/8)

[= 2]

cā'iz: <Ar. Dinen yasak olmadığı için yapılmasında sakınca bulunmayan, izin verilen şey.

c. (11b/11)

[= 1]

cān: <Far. 1. İnsan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümle bedenden ayrılan madde dışı varlık, ruh. 2. İnsanın kendi varlığı, yaşama, yaşayış, hayat.

c. (106b/15), (33a/10), (49b/10), (76a/1), (76a/7)

c. + a (106b/17)

c. + acığını (37a/1), (39b/4)

c. + almağa (50b/3)

c. + dur (106b/16), (49b/9)

c. + ı (13b/1), (2a/17), (49b/6), (76a/16), (76b/1),
(88b/5)

c. + ı alub (76a/17)

c. + ı çıkınca (9b/16)

c. + ıdur (45b/13), (50a/1), (50b/2)

c. + ıla (106b/17)

c. + ım (118b/1), (36a/9), (76a/11)

c. + ımız (38a/8)

c. + ın (113b/6), (49a/13), (49a/7), (49b/1)

c. + ına (12a/3), (53b/5)

c. + ın aldı (113b/5)

c. + ından (92b/14)

c. + ını (34b/2), (49a/15), (49b/17), (50a/3),
(50a/9), (50b/1), (63b/15), (91a/6)

c. + ını alub (76a/15)

c. + ınıu (76b/2)

c. + ışmarladı (75a/15)

c. + lar (45b/14), (49b/7), (49b/9), (50b/14)

c. + ları (38b/13), (59a/6), (76a/14), (76a/17),
(76a/4), (76b/10), (89b/9)

c. + larıu (49a/11), (89b/7)

c. + ların alurlar (57a/13)

c. + larını (39b/3), (49a/14), (50a/8)

c. + larını almağa (37a/1)

c. + nez'ine (75a/10)

c. + um (85b/8)

c. + umı (8a/10)

c. + uñ (34b/6)

c. + uña (47a/7)

c. + uñı (84a/8)

c. + vèrdi (108b/5), (33a/10)

[= 72]

cānsız: Canı olmayan.

c. + tendür (106b/16)

[= 1]

cāñ: *bk.* cān.

c. + umı (93a/1)

[= 1]

cānavār: <Far. Çok eskiden yaşadığı düşünülen ve masallarda adı geçen, kan dökücü, cana kıyıcı, korkunç mahlûk.

c. (102b/7), (102b/9), (13a/14), (67b/1), (79a/4)

c. + a (102a/9), (96a/8)

c. + ı (87a/5)

c. + lar (46b/5), (48a/5), (67a/17), (67b/15), (67b/17), (67b/2), (82b/7)

c. + lara (64a/1)

c. + lardan kılmağı (114b/13)

c. + ları (32a/3), (46b/6), (47b/14)

c. + uñ (87a/6)

[= 21]

cāncuğaz: Cancağız, sevgi ifadesi.

c. + um (36a/6)

[= 1]

cāre: <Far. 1. İstenen noktaya varmak, bir engeli aşmak için tutulması gereken yol, çıkar yol. 2. Kurtuluş yolu.

c. (30a/4)

c. + bağışlar (36b/14)

[= 2]

cāresüz: Çaresi olmayan.

c. + (38a/12)

[= 1]

cāvidān: <Far. Ebedî, kalıcı, dâimî, bâkî.

c. + a (24a/5)

[= 1]

cāzû: <Far. Cadı, büyücü, sihirbaz.

c. (86b/12), (86b/14), (86b/15), (86b/17), (87a/4)

c. + lar (54b/4)

c. + lardur (7b/17)

c. + ları (54b/3)

c. + larını (54a/8)

c. + larsız (7b/15)

c. + lık (8a/17)

c. + nuḡ (86b/9), (87a/2)

c. + sı (86b/6)

c. + sı kocaldı (86b/6)

c. + sın (55a/14), (55a/2), (55b/11), (56a/5)

[= 19]

cāzūlūk: *bk.* cāzūlūk.

c. (87b/8)

c. + ögredeyin (86b/7)

[= 2]

cāzūlūk: Büyücülük, hırçınlık, şirretlik,
huysuzluk.

c. + ögrede (86b/8)

[= 1]

ca'fer: <

c. (48a/8)

[= 1]

cabbār: <Ar. 1. Cebreden, zor kullanan (kimse),
zorba. 2. *halk ağzı.* Çok becerikli,

cerbezeli, tuttuğu şeyi koparan (kimse).

3. “Dilediğini cebir yoluyla yapan,
kayıtsız şartsız herkese cebredecek
güçte olan, hiç kimse tarafından
kendisine cebir olunamayan”
anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah’ın
en güzel isimlerinden)dır.

c. (103a/16), (103a/8)

c. + beg (89b/1)

c. + ı ‘âlemdür (81a/10)

c. + lar (117b/8), (20a/16), (25a/3), (25a/4)

c. + ları (38b/1)

[= 9]

cabbār u ‘âlem: <Ar. Allah, kâinâtın dilediğini
elde edeni.

c. (117b/12), (117b/2), (117b/3), (117b/9)

[= 4]

cadır: Taşınabilir barınak.

c. + ehliyidi (107b/4)

c. + ı (111b/6)

c. + lar (107b/5)

[= 3]

cağır-: Bir kimseye gelmesi için seslenmek,
bağırarak.

c.-dı (58b/2)

[= 1]

cahīm: <Ar. Cehennem.

c. + ʔamusı (61a/10), (61a/7), (69a/8)

c. + ʔamusına (73b/10)

[= 4]

calab: *E. T. Türk.* Tanrı, Allah.

c. + ım (87a/4)

c. + um (113b/2)

[= 2]

calu: Çalı. Ağaçtan küçük, dalları çok sık bitki.

c. + da (49b/4)

[= 1]

caḡal-: Canlanmak.

c. -dı (34b/15)

[= 1]

canag: *bk.* canak.

c. + a (34a/14)

[= 1]

canak: 1. Çanak. 2. Pişirilmiş topraktan yapılmış yayvan kâse.

c. (93a/7)

[= 1]

carmıḡ: <Far. Suçluların çivilenerek üzerine asıldığı, çapraz iki tahtadan meydana gelen haç biçiminde darağacı.

c. + a gererdi (111b/9)

c. + êtdiler (112a/8)

[= 2]

cebrāʾīl: <Ar. Dört büyük melekten biri, Allah'ın vahyini peygamberlere ulaştırmakla görevli olan melek, Cibril.

c. (108b/4), (10a/15), (118b/3), (17a/16), (20a/10), (20a/12), (31b/15), (40a/12), (40a/13), (45a/14), (45b/1), (45b/3), (48b/11), (50b/10), (50b/11), (57a/9), (58b/12), (58b/5), (69b/11), (69b/14), (69b/17), (70a/11), (70a/14), (70a/3), (70a/4), (70a/6), (70a/7), (70a/9), (95a/3), (95a/3), (95a/4), (98b/8), (99b/11), (99b/5)

c. + ʿaleyhisselām (3a/12)

c. + dür (45a/12), (69b/11)

c. + e (10a/7), (18a/6), (40a/11), (58a/15), (69b/13)

c. + i (108b/3), (52a/12), (53a/13), (70a/13)

c. + üḡ (45a/15)

[= 47]

cedâl: 1. Cidal. 2. Savaş, cenk, kavga.

c. + kılub (33a/14)

[= 1]

cedd: <Ar. 1. Ata. 2. Babanın veya annenin babası, büyükbaba, dede.

c. + en (8b/17)

c. + üñ (3a/10), (3b/7)

[= 3]

cefâ: <Ar. Eziyet, sıkıntı, ezâ, cevr.

c. + kılur (10a/1)

c. + ları (10a/5)

c. + ları kılmazlardı (10a/6)

c. + lar kıldılar (10a/4), (24b/10)

[= 5]

cehennem: <Ar. Günahkârların öldükten sonra âhirette azap görecekleri, cezâlarını çekecekleri yer, dûzah, tamu.

c. (90a/5)

c. + e (108b/6), (118a/7), (118a/8), (42a/16),
(59a/6), (67a/4), (80b/4), (89b/9),
(97a/10)

c. + e birağurlar (114a/10), (114a/11), (114a/12),
(114a/4), (114a/6), (114a/7), (114a/8)

c. + ehli (43b/1), (97a/14), (97b/1)

c. + e ısmarladı (108b/5)

c. + e ısmarladılar (94b/4)

c. + i (118a/10)

c. + köprüsi (114a/2)

c. + odınuñ (30a/16)

c. + şamısı (42a/11), (42a/15), (76b/5)

c. + şamısın (118b/4)

c. + yalıñı (23b/2)

[= 30]

cehil: *bk* cehl.

c. (106a/17)

[= 1]

cehl: <Ar. Bilgisizlik, bilmezlik, câhillik, cehâlet.

c. + i (106b/8)

c. + ile (13b/3)

[= 2]

cehrem: <Ar. Bir kavim ismi.

c. (110b/10)

c. + ler (110b/12)

[= 2]

cek-: Bir şeyi bulunduğu yerden kendine yaklaştırmak.

c.-ersin (16a/3)

[= 1]

celāluhu: <Ar. Allah celle celaluhu. “Onun şanı ne yücedir.”

c. (37a/2), (39a/8), (39b/5)

[= 3]

celle: <Ar. Allah lafzından sonra kullanılan ve “şâni, celâli yüce olsun” anlamına gelir.

c. (10a/7), (17a/8), (17b/10), (18a/17), (18a/8), (20a/14), (20b/7), (21a/13), (23a/3), (26a/3), (29a/2), (2b/14), (34b/5), (37a/2), (39a/8), (39b/5), (5b/17), (75a/9), (88b/14)

[= 19]

cemā‘at: <Ar. 1. Bir yere toplanmış insan kalabalığı. 2. Aynı dinden olanların meydana getirdiği topluluk.

c. (76a/10)

c. + inden (41b/9)

[= 2]

cemād: <Ar. Hayvan ve bitki dışındaki cansız varlık.

c. + olardı (30b/8)

[= 1]

cemāl: <Ar. 1. Allah’ın lutfedici sıfatlarının bütünü. 2. Güzellik. 3. Güzel yüz.

c. (22a/11)

c. + iñ (28a/5)

[= 2]

cem‘: <Ar. 1. Toplama, bir araya gelme. 2. Cemiyet, topluluk.

c. (17a/6), (17b/15)

c. + étdiler (54a/10)

c. + eyledi (15a/10), (15a/11), (33b/16)

c. + eyler (33b/6)

c. + eyleye (27a/12), (33b/8)

c. + olalar (17a/6), (17b/15), (18a/11), (22a/4), (27a/14)

c. + oldı (34b/14)

c. + olub (10b/8), (24a/10), (24a/14), (24b/1), (24b/16), (25a/5)

c. + olup (24a/8)

[= 22]

cemen: <Far. Yeşillik yer, çimen.

c. + leri (79b/8)

[= 1]

cemī‘: <Ar. Bütün, hep, cümle.

c. (17b/16), (20b/5), (36b/13), (48a/16), (4a/13),
(4a/16), (4b/1), (74a/3), (81a/2)

c. + i (24a/2), (39a/16), (79b/12)

c. + i eḳālimi (39a/12)

c. + si (10b/6), (21a/10)

c. + tāʾibler (24b/16)

[= 16]

cenābet: <Ar. Gusül abdesti almamış olan kimse.

c. + den yunmak (93b/17)

[= 1]

cenāze: <Ar. Gömülmek üzere hazırlanmış ceset, ölü, mevtâ.

c. + sine (2b/1)

c. + siyle (14b/10)

[= 2]

cengellü: Çengelli, çengeli bulunan.

c. (47b/13)

[= 1]

cennet: <Ar. İmanlı ve iyi kimselerin ölümden sonra Allah tarafından mükâfat olarak konulacakları yer.

c. (24b/5), (25b/12), (26b/1), (27a/3)

c. + bāzārında (27a/12), (27a/13)

c. + de (12a/13), (25b/15), (25b/17), (26b/9),
(27a/13), (27b/14), (4b/8)

c. + dūr (2a/9)

c. + e (25a/12)

c. + e girelerdi (9b/14)

c. + e girmekdür (6b/8)

c. + ehli (25a/12), (25b/4), (26b/1), (28b/3),
(2a/10)

c. + ehlinden (28a/13)

c. + ehlinür (26a/1), (26b/6)

c. + ḥazīnedārı (25a/16)

c. + i (9b/9)

c. + i cāvidāna (24a/4)

c. + kapısına (25a/16)

[= 29]

cennet-i cāvidān: <Ar.-Far. Ebedi cennet.

c. + a (24a/4)

[= 1]

cerb: <Far. 1. Yağlı, semiz.

c. (12a/15)

[= 1]

cerī: E. T. Türk. ve halk ağzı. Asker.

c. (111b/6)

c. + ler (111b/5)

c. + si (94a/4)

c. + siyile (108b/6)

[= 4]

çeşme: <Far. Bir kaynaktan gelip bir haznede toplanan veya borularla getirilen suların, kullanılmak amacıyla üzerindeki musluklar vâsıtasıyla akıtılması için yapılmış küçük tesis.

c. + leri (27b/6)

[= 1]

cevâb: <Ar. Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyâca söz, yazı veya başka bir ifâde yoluyla verilen karşılık, yanıt.

c. (102b/8), (103b/5), (105a/9), (106a/16), (111b/4), (114a/4), (116b/8), (15a/8), (21a/12), (25b/16), (30a/5), (37a/14), (39b/17), (4a/10), (56b/17), (59b/3), (5a/3), (66b/6), (72b/5), (73b/15), (86a/3), (86a/7), (97b/1)

c. + édeler (47b/16)

c. + gele (30a/10)

c. + ı (107a/5), (50b/14), (78a/3), (86b/1), (92b/9), (94a/12)

c. + ı kâsem (92b/12)

c. + ında (33a/10)

c. + ını (72b/12)

c. + vèrdi (77b/16)

c. + vèrdünj (72b/17)

c. + vère (20b/1), (24a/10), (24a/13), (24a/17), (24a/7), (24b/15), (24b/3), (30a/5)

c. + vèreler (117b/12)

c. + vèresiz (19a/13)

c. + vèrevüz (47a/2)

c. + vèrür (19a/14)

c. + vèürse (114a/11), (114a/12), (114a/5), (114a/7), (114a/8), (114a/9)

[= 54]

ceyne-: Çiğnemek, öğütme.

c.-ye (41b/17)

[= 1]

cezâ: <Ar. 1. Suç işleyen bir kimseye suçunun derecesine göre verilen acı karşılık. 2. İyi veya kötü karşılık.

c. (44a/5), (44b/13)

c. + bulısarsız (35a/10)

c. + dur (44b/14)

c. + éderdi (113b/1)

c. + étdiler (113a/16)

c. + görmezsiz (21a/16)

c. + sı (21b/1), (21b/1), (21b/3)

c. + sın (21b/3), (36a/4), (46a/15), (61a/6),
(69a/13), (72a/4), (72a/5), (72a/7),
(81b/3)

c. + sın göreler (10b/9)

c. + vèrevüz (44a/10)

c. + yı (44a/2)

[= 22]

cık-: 1. Çıkmak. 2. İçeriden dışarıya doğru
gitmek, bulunduğu yerden dışarıya
varmak. 3. Bir yeri terketmek, bir
yerden ayrılmak.

c.-a (28a/3)

c.-ar (110a/6), (94a/12)

c.-dı (97b/11), (9b/7)

c.-ınca (9b/16)

c.-mağ (96a/16)

c.-maya (42b/14)

c.-sağ (97b/17)

c.-sunlar (102a/8)

[= 10]

cıkar-: Çıkarmak, bulunduğu yerden dışarı
çıkmasını sağlamak.

c.-dı (110a/15), (96b/4)

c.-duğ (11b/6)

c.-dum (97b/14), (98a/2)

c.-duş (97b/14)

c.-mağ (96a/12)

c.-urlar (76a/7)

[= 8]

cicek: *bk.* çiçek.

c. + ler (27b/2)

[= 1]

çiçek: Tohumlu bitkilerin, üreme organlarını
taşıyan güzel renkli ve ekseri güzel
kokulu kısmı.

c. + ler (25a/13)

[= 1]

cift: <Far. Tek olmayan, iki.

c. (105a/2), (105a/9), (68a/7)

c. + dür (105a/4)

c. + ola (68a/12)

c. + olsa (68a/7), (68a/8)

[= 7]

ciger: <Far. 1. Karaciğer ve ak ciğerin ortak adı.

2. Akciğer.

c. + in (27b/13)

c. + köşem (24b/12), (24b/7), (24b/9)

c. + üme (21b/10)

[= 5]

cihâlet: <Ar. Cehâlet, cahillik.

c. + i (72a/14)

[= 1]

cihân: <Far. Yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

c. + a (96b/11)

c. + da (60a/16), (91a/5)

c. + ı (110a/2)

[= 4]

cinn: <Ar. Gözle görülemez varlık.

c. (105b/17)

c. + e (36b/13), (39a/17)

[= 3]

cinnî: < *bk. cinn.*

c. + ler (117b/8), (46b/5), (67b/14), (68a/2)

c. + lerin (48a/10)

c. + lerün (48a/12), (48a/13)

[= 7]

cins: <Ar. Nitelikleri aynı olan ve aralarında
çok yakın benzerlikler bulunan varlık
veya nesneler topluluğu, tür.

c. (48b/6)

[= 1]

cins-i ma'hlûkât: <Ar. Yaratılmış olan şeyler.

c. (1b/7)

[= 1]

cirm: <Ar. 1. Cisim. 2. Büyüklük, hacim.

c. + i (18a/4)

[= 1]

ciser: *bk.* cisir.

c. (23b/3)

[= 1]

cisir: <Ar. 1. Cisir. 2. Dam için kullanılan kalın,
iri ağaçlar.

c. (23b/3)

c. + de (23b/4), (23b/5), (23b/5), (23b/6),
(23b/6), (23b/7), (23b/7), (23b/7),
(23b/8)

[= 10]

coğal-: Artmak, fazlalaşmak.

c.-dılar (110b/16)

[= 1]

çok: 1. Miktârı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, fazla, az olmayan, ziyâde.

c. + dur (110a/4), (4b/11), (99a/13)

[= 3]

çoklık: Çok olma durumu.

c. (103a/3)

[= 1]

cum'a: <Ar. Perşembe ile cumartesi arasındaki günün adı, haftanın altıncı günü.

c. (83b/10), (85a/2)

c. + geçesi (85a/12)

c. + gün (84a/17), (85a/12)

c. + gündür (86a/5)

c. + günü (27a/13), (27a/17), (84b/10), (84b/11), (84b/3)

c. + günüdür (84b/17), (86a/17), (86a/3)

c. + güninden (84b/2)

c. + gününün (84b/8)

c. + namâzın (14a/7)

[= 17]

cumhür: <Ar. Halk.

c. + ı 'ulemâ (84b/7)

c. + ı müfessirler (82b/14)

[= 2]

cübbe: <Ar. 1. Elbise üstüne giyilen, bedeni uzun ve bol, düğmesiz giysi. 2. Eskiden din adamlarının giydikleri dar ve uzun giysi.

c. + ler (42a/4)

c. + leri (38a/16)

[= 2]

cühüd: <Ar. Yahûdi.

c. (68a/10), (84a/5)

c. + a (68a/10)

c. + lardan (45a/3)

[= 4]

cümle: <Ar. 1. Tüm, hep, bütün. 2. Her şey, herkes.

c. (45a/6), (87a/7)

c. + 'âlem (3a/8)

c. + si (20b/14)

[= 4]

cün: İçin.

c. (19a/5), (3a/7)

[= 2]

cüneyd: Kişi adı.

c. (70b/10)

[= 1]

cünki: *bk.* cünkü.

c. + m (99a/1)

[= 1]

cünkim: *E. T. Türk. ve halk ağzı.* Çünkü.

c. (76a/4)

[= 1]

cüppe: *bk.* cübbe.

c. + ler (41b/14)

[= 1]

cüreyh: Kişi adı.

c. (89a/10)

c. + oğlu (79a/9)

[= 2]

cüri: *bk.* cürü.

c.-di (96b/11)

[= 1]

cürü: 1. Çürümek. 2. Çeşitli dış sebeplerin veya

mikropların etkisiyle kimyevî

değişikliğe uğrayıp bozulmak,

dağılmak.

c.-müş (34b/12)

c.-müş sünjükler (20b/12)

[= 2]

cüz: <Ar. Az, pek az.

c. + inden (30a/16)

[= 1]

cüzî: *bk.* cüz.

c. + dür (30a/16)

[= 1]

-Ç-

çäre: <Far. İstenen noktaya varmak, bir engeli

aşmak için tutulması gereken yol, çıkar

yol.

ç. (56a/11), (56a/13), (56a/14), (56a/2), (85b/1)

ç. + bağışlar (39a/17)

[= 6]

çāšnīgīr: <Far. Saraylarda yemeklerde sorumlu

çeşneci.

ç. + leri (98a/12)

[= 1]

çağır-: Bir kimseye gelmesi için seslenmek,
bağlamak.

ç.-a (82a/3)

ç.-dı (62a/12)

ç.-ıb (62a/10)

ç.-ur (85b/5)

ç.-urdu (55b/15), (59a/3)

[= 6]

çal-: (Mûsikî âletlerinin ya da boru, çan vb.nin)
ses çıkarmasını sağlamak.

ç.-a (39a/2)

[= 1]

çalka-: Sallamak, sarsmak, oynatmak.

ç.-dı (10a/8)

[= 1]

çalkan-: İçinde sıvı bulunan şeyler için
sarsılmasına meydan verilmek.

ç.-dı (88a/10)

[= 1]

çalı: Çalı.

ç. + yı (49b/3), (49b/6)

[= 2]

çardak: <Far. 1. Dört direk üstüne çalı çırpıdan
yapılmış kulübe. 2. Osmanlı
Devleti'nde gümrük binâsı olarak
yapılıp esnafa ve esnafı kontrol eden
görevlilere tahsis edilen, eşyâ ve erzak
tartmak, vergi tâyini ve vergi tahsîli
gibi işlerin yapıldığı binâ.

ç. + lar (108a/2), (108a/4)

ç. + ların suvaları (108a/3)

[= 3]

çatıldı: Çatırtı.

ç.-yıla (70a/11)

[= 1]

çavuş: Orduda onbaşından sonra gelen erbaş.

ç. + lar (58b/7)

[= 1]

çayır: Gür ot biten otlak yer.

ç. + ı (60b/15)

[= 1]

çek-: Çekmek.

ç.-di (58b/3)

ç.-dügünce (102b/15)

ç.-e (104a/9), (51b/16)

ç.-eler (46b/3), (49a/14)

ç.-er (12b/2), (12b/3), (49a/11), (49a/15),
(49b/2), (52b/11), (60b/11)

ç.-erler (49a/13), (49a/15), (49a/16), (49a/9),
(49b/14), (49b/5), (50a/4), (50a/9)

ç.-erse (49b/5)

ç.-meyeydi (33b/15)

ç.-miş (47a/16)

ç.-seler (49b/6)

ç.-üb (114a/1)

[= 26]

çekil-: 1. Yaklaştırılmak. 2. Bulunduğu yerden
başka bir yöne doğru götürülmek

ç.-e (46a/17)

ç.-se (81a/15), (81b/4)

ç.-üb (49b/9)

ç.-ür (46a/17), (49b/12), (49b/7), (49b/9),
(81a/15)

[= 9]

çekirge: Ön bacaklarından daha uzun olan arka
bacaklarına dayanıp uzağa sıçrayan düz
kanatlı böceklerin ortak adı.

ç. (12b/2), (52b/13), (55a/15), (55a/15)

[= 4]

çekürge: *bk.* çekirge.

ç. + si (12b/5)

[= 1]

çemen: Çimen, yeşillik.

ç. + i (60b/15)

[= 1]

çengel: <Far. 1. Bir yere takılmaya veya ucuna
bir şey asmaya yarayan eğri demir,
kanca.

ç. + ler (114a/1)

[= 1]

çengellü: Çengelli.

ç. (49b/2)

[= 1]

çengelsiz: Kancası olmayan.

ç. (47b/13)

[= 1]

çeri: Asker.

ç. + dür (45a/5)

ç. + lerden (45a/5)

ç. + lere (50b/11)

ç. + si (108b/10), (36b/10), (57b/9), (58a/14),
(58b/16), (78b/9)

ç. + siyile (58b/11), (59a/5)

ç. + siyle (57b/5)

[= 12]

çerk: <Far. Kir, pas.

ç. + inden (52a/6)

[= 1]

çeşme: <Far. Bir kaynaktan gelip bir haznede toplanan veya borularla getirilen suların, kullanılmak amacıyla üzerindeki musluklar vâsıtasıyla akıtılması için yapılmış küçük tesis.

ç. (108a/6)

ç. + ler (11b/9), (25a/14)

[= 3]

çevir-: Bir nesneyi dâire şeklinde hareket ettirmek, döndürmek.

ç.-di (62a/13)

[= 1]

çevre: 1. Bir şeyin etrâfını sınırlayan kapalı çizgi.

ç. (108b/8)

ç. + si (107b/11)

ç. + sine (26b/12)

ç. + sine (49a/2)

[= 4]

çeyne-: Çiğnemek.

ç.-ye (41b/12)

[= 1]

çık-: Bulunduğu yerden dışarıya varmak, içeriden dışarıya doğru gitmek.

ç. (109b/12), (57a/16)

ç.-a (116a/8), (25a/15), (27b/9), (37b/16), (43b/17), (50a/2), (68a/2), (71b/17)

ç.-alar (102a/11), (16b/17), (17a/2), (22a/15), (51b/12)

ç.-an (64b/1), (93b/7)

ç.-anı (64a/15)

ç.-anlara (21b/14)

ç.-ar (107b/13), (33b/13), (45a/16), (48b/14), (49b/13), (49b/7), (50a/8), (59b/12), (61a/1), (61a/1), (76b/2), (80b/15), (93a/14)

ç.-aralar (22a/16)

ç.-ardı (52b/11)

ç.-arlar (100a/16), (29b/1), (64b/10)

ç.-arlardı (30b/1)

ç.-ayın (37b/14)

ç.-dı (107b/10), (108a/10), (110a/7), (15a/13),
(15a/13), (55b/12), (55b/3), (57b/1),
(70a/11), (74b/13), (89b/8), (90a/7)

ç.-dik (14a/3)

ç.-dılar (109b/14), (57b/12)

ç.-duğum (13b/10), (31b/14)

ç.-duğ (13b/17)

ç.-ğıl (97b/15)

ç.-mağa (29a/16), (49a/15)

ç.-mağa (102a/13)

ç.-mağda (64a/11)

ç.-mağlığa (50a/2)

ç.-maz (37b/15)

ç.-mazdı (55b/17)

ç.-ub (104b/13), (105a/13), (108b/8), (52b/3),
(57b/2), (80b/4)

ç.-uğ (80a/15)

[= 72]

çıkār-: Dışarı çıkmasını sağlamak.

ç. (30a/9)

ç.-a (23a/4)

ç.-alar (23a/9), (82a/1)

ç.-dı (33b/10), (54a/6), (60b/15), (61a/2),
(68b/3), (85b/4)

ç.-dılar (10a/4), (113a/16), (24b/10), (24b/11),
(8a/13)

ç.-duğ (11b/9), (18a/15)

ç.-ıçak (52b/11)

ç.-sa (49b/6), (79a/3)

ç.-uğ (113a/15)

ç.-ur (15a/6)

ç.-urdu (59a/3)

ç.-urlar (50a/4)

ç.-uruz (41a/11)

[= 25]

çirāk: Bir ustanın yanında zanâat veya sanat
öğrenen kimse.

ç. (41a/4)

[= 1]

çin: Çin memleketi.

ç. + e (36b/13), (39a/16)

[= 2]

çicek: *bk.* çiçek.

ç. + ler (55a/11)

[= 1]

çiçek: 1. Tohumlu bitkilerin, üreme organlarını taşıyan güzel renkli ve ekseri güzel kokulu kısmı. 2. Çiçek açan süs bitkisi.

ç. + ler (13a/6)

[= 1]

çift: <Far. 1. İki, tek olmayan. 2. İki bir takım meydana getirmiş olan, iki tâneden ibâret.

ç. (13a/7), (13a/7), (13b/1), (13b/1), (13b/1), (13b/2), (13b/2), (13b/2), (13b/3), (13b/3), (13b/4), (40b/10), (40b/10)

ç. + dür (105b/14), (106a/7)

ç. + i (105a/11)

ç. + leri (13b/4)

ç. + üdür (106a/2)

[= 18]

çifte: <Far. İki bir arada olan, ikili.

ç. + leri (13a/11)

[= 1]

çihân: *bk.* cihân.

ç. + a (58b/17)

[= 1]

çirkin: 1. Göze ve kulağa hoş gelmeyen şey. 2. Beğenilmeyen. 3. Kötü, fena.

ç. (42a/3)

[= 1]

çobanlık: Çobanların yaptığı iş, hayvan güdücülüğü.

ç. + ederdî (53b/4)

[= 1]

çoğ: *bk.* çok.

ç. + ı (10b/2), (22a/5)

[= 2]

çoğacı: Güneşe karşı olan, güneşi eksik olmayan yer.

ç. (91b/10)

[= 1]

çoğal-: Fazlalaşmak, artmak, az iken çok olmak, ziyâdeleşmek, taaddüt etmek, tekessür etmek.

ç.-dılar (37b/15)

[= 1]

çok: 1. Miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan, fazla, ziyâde. 2. Çok olan şey, çok şey.

ç. (104b/1), (10a/4), (111b/5), (113a/16), (113b/10), (115b/1), (115b/5), (116b/15), (116b/16), (117a/11),

(11a/9), (14b/3), (16b/11), (22a/10),
(24b/10), (28b/14), (2b/2), (34b/4),
(34b/4), (3b/3), (41a/11), (41a/11),
(41a/13), (44b/13), (47a/15), (47a/15),
(49b/1), (55b/6), (63b/7), (66a/5),
(66a/5), (68b/5), (77b/10), (77b/16),
(7a/6), (7b/7), (85a/2), (87a/14),
(95a/15)

ç. + dur (104a/9), (110a/1), (40b/3), (90b/3),
(90b/5), (98b/13)

ç. + ola (75a/6)

[= 46]

çokluk: Fazlalık.

ç. + cerī (111b/6)

[= 1]

çök-: Bulunduğu seviyeden aşağıya doğru
inmek, batmak, göçmek.

ç. (102a/9)

ç.-er (102a/9)

ç.-erdi (40b/8), (61a/3)

[= 4]

çökük: Aşağı göçmüş, çökmüş.

ç. + dür (58a/8)

[= 1]

çöpür: Keçi kılı.

ç. + den (68a/15)

[= 1]

çukur: 1. Çevresine göre daha aşağı seviyede
bulunan yer. 2. Belli bir amaçla
kazılmış yer. 3. *teşmil.* Mezar.

ç. (68b/10)

ç. + a birağurdu (68b/11)

[= 2]

çuval: <Far. İplikten yapılmış büyük torba.

ç. (49b/2)

[= 1]

çün: <Far. 1. Çünkü, mâdemki. 2. Gibi.

ç. (101a/5), (104a/1), (104a/14), (104a/15),
(104a/3), (104a/6), (107b/12),
(108a/12), (108a/13), (108a/5),
(108b/10), (109b/12), (109b/5), (10a/6),
(110a/6), (117b/7), (118a/10),
(118a/15), (11a/11), (11a/14), (11b/1),
(13b/11), (13b/14), (13b/17), (16b/10),
(16b/11), (16b/3), (17a/16), (17a/7),
(17b/14), (18a/10), (19a/12), (21a/4),
(21a/4), (21b/12), (23b/13), (25a/12),
(25b/1), (26a/16), (27a/6), (27b/8),
(28a/12), (28a/14), (28a/6), (29a/10),
(29b/16), (2a/17), (2b/9), (30b/11),

(30b/16), (33a/1), (34a/3), (34b/1),
(34b/7), (35b/16), (36a/5), (36a/6),
(36a/7), (37b/1), (37b/2), (38a/6),
(39a/11), (39a/7), (3a/8), (40a/4),
(40a/5), (44a/14), (47a/1), (48b/9),
(49a/3), (49b/16), (53a/13), (53b/15),
(53b/17), (53b/6), (54a/11), (54a/16),
(54b/1), (54b/6), (55b/10), (55b/9),
(56a/14), (56a/4), (56b/9), (57a/14),
(57a/17), (57b/13), (57b/2), (58a/13),
(58a/6), (58b/1), (58b/15), (58b/7),
(59a/17), (59a/6), (59b/14), (59b/6),
(5a/3), (67b/1), (70a/13), (73b/16),
(7a/14), (7a/17), (7b/15), (80b/12),
(84a/16), (88b/5), (88b/8), (99b/11),
(9b/14), (9b/3)

ç. + dür (73b/15)

[= 112]

çünkü: <Far. 1. Şundan dolayı ki, şu sebepten
ki, zîrâ. 2. Mâdemki.

ç. (101a/6), (20b/4), (2a/6), (47b/8), (52a/13),
(52a/17)

ç. + m (101a/11), (101a/14), (118a/4), (55b/3),
(56b/1), (83b/16), (84a/2), (84a/9)

[= 14]

çürü-: *bk* çürü-.

ç.-mesün (108b/13)

ç.-ye (20b/10), (51b/8)

[= 3]

çürü-: Kimyevî değişikliğe uğrayıp bozulmak,
çürümek.

ç.-müş (36a/16)

ç.-müş süňükler (34b/13)

[= 2]

çürük: Çeşitli dış sebeplerin veya mikropların
etkisiyle kimyevî değişikliğe uğrayıp
bozulmuş olan, çürümüş.

ç. + süňük (32b/6)

[= 1]

çürüt-: Çürütmesine sebep olmak.

ç.-dün (11a/1)

[= 1]

-D-

dahhāk: Kişi adı.

d. (100a/13), (104b/9), (36b/6), (41a/8),
(45a/12), (49b/11), (64a/13), (64a/14),
(67b/6), (89a/7), (91b/8), (98b/3)

d. + dan (64a/12), (74b/17)

[= 14]

ḍalālet: <Ar. 1. Doğru yoldan ayrılma, yoldan çıkma, sapıtma, sapıklık. 2. İnanç ve akîdede bâtila sapma.

d. + de (19a/6)

d. + de oluram (9a/15)

d. + desiz (19a/9)

[= 3]

ḍarīʿ: <Ar. Hurma dikenini, acı ve dikenli bir ağaç.

d. (100b/10), (100b/14), (100b/9), (101a/5),
(101a/6), (101b/1), (101b/3), (101b/4),
(101b/5), (29b/14)

d. + den (29b/16)

d. + ola (100b/8)

d. + vērūḡ (101a/5)

[= 13]

ḍād: <Far. Hak, intikam, adalet.

d. + ımı (24b/5)

[= 1]

ḍāʾim: <Ar. Devam eden, sürekli, devamlı.

d. (100a/16), (106b/3), (40b/8), (61b/2),
(64a/17), (74a/10), (74a/12), (74a/13),
(75a/10), (85b/15), (91a/4), (91a/5),
(99b/13)

d. + buluna (83b/5)

[= 14]

dānā: <Far. Bilgili, bilgin, âlim.

d. (16b/1)

[= 1]

dāne: <Far. 1. Tohum, habbe. 2. Tohuma benzeyen yuvarlak ve ufak şeyler için kullanılır, tâne.

d. (26b/10), (27a/1)

d. + ler (60b/17)

d. + lerden (11b/6)

d. + leri (11b/5), (41a/12), (64b/11)

[= 7]

dār: <Far. Âdâma mahkûm olanların asıldığı darağacı.

d. + a aşğıl (88a/15)

[= 1]

dāvud: Hz. Dâvud, kendisine zebur inen peygamber.

d. + a (99b/3)

d. + âvāzlu (26b/8)

[= 2]

da'vā: <Ar. 1. Hakkını elde etmek ya da korunmasını sağlamak veya bir anlaşmazlığın çözümü için mahkemeye baş vurma.

d. + édeler (47b/2)

d. + sın (60a/12)

[= 2]

da'vet: <Ar. 1. Peygamberlerin insanları hak dine çağırması. 2. Çağırma, gelmesini isteme, çağrı.

d. (52a/13)

d. + éde (52b/16)

d. + éderdi (62a/8)

d. + étidi (104a/3), (109a/8), (54a/1)

d. + eylemege (7a/15)

d. + i (9b/17)

d. + kılavuz (7b/13), (7b/3)

d. + kıldılar (53b/8)

d. + kılurlar (9a/5)

[= 12]

dağarcuğ: Dağarcık, içine öteberi ve yiyecek konan torba. 2. *mec.* (Bilgi, zekâ vb. için) Sâhip olunan varlık, hazîne, sermâye.

d. + uma (105b/5)

[= 1]

dağı: 1. Dahi, de. 2. Bundan başka, aynı zamanda, hem de, ve... 3. Başka, diğer. 4. Daha (Sıfatların başında). 5. Daha ziyade, daha çok. 6. Henüz, hâlâ. 7. Sonra, bundan sonra, artık, bir daha. 8. Yine, yine de.

d. (100b/13), (100b/15), (101a/13), (101a/2), (101a/2), (101a/9), (101b/12), (101b/13), (102a/10), (102a/9), (102b/1), (102b/11), (102b/4), (102b/5), (103b/7), (104b/8), (105a/17), (105a/2), (105a/2), (105a/7), (105b/15), (105b/3), (105b/6), (106a/3), (106b/17), (106b/5), (107b/11), (108b/13), (109a/17), (109a/4), (10a/12), (110b/13), (111a/7), (111b/2), (111b/6), (112a/14), (112a/17), (112b/5), (112b/6), (113a/1), (113a/15), (113a/4), (113a/9), (113b/3), (114b/13), (115a/10), (116a/7), (116b/11), (116b/13), (117a/15), (117b/6), (118b/15), (119a/10), (119a/13), (11a/12), (11a/2), (11a/5), (11b/10), (11b/14), (11b/5), (11b/8), (11b/9), (12a/12), (12a/16), (12a/2), (12a/9), (12b/1), (12b/11), (12b/13), (12b/17), (12b/3), (12b/6), (12b/7),

(12b/8), (12b/9), (13a/1), (13a/11),
(13a/12), (13a/16), (13a/3), (13a/3),
(13a/5), (13a/6), (13b/17), (13b/5),
(13b/5), (13b/9), (14b/5), (15a/1),
(15a/11), (15a/14), (15a/16), (15a/17),
(15a/5), (15b/12), (15b/15), (15b/16),
(15b/17), (16b/14), (16b/8), (17a/4),
(18a/1), (18a/12), (18a/16), (18b/3),
(19a/10), (19a/12), (19a/17), (19a/4),
(19b/13), (19b/3), (19b/5), (20a/10),
(20a/13), (21a/10), (21a/16), (21b/1),
(21b/15), (22b/7), (23a/11), (23a/2),
(23a/8), (24a/11), (24a/15), (24a/5),
(24a/8), (24b/1), (24b/13), (24b/13),
(24b/14), (24b/16), (25b/14), (26a/12),
(26a/13), (26a/16), (26a/8), (27a/3),
(2a/11), (2a/9), (2b/1), (2b/10), (2b/13),
(30a/5), (30b/10), (31b/10), (31b/12),
(31b/2), (31b/6), (32a/15), (32a/5),
(32a/6), (32b/13), (32b/2), (33a/6),
(33b/12), (33b/16), (34a/13), (34a/14),
(34a/3), (34b/10), (34b/17), (35b/11),
(36b/17), (38b/13), (39a/2), (39b/3),
(3b/4), (40a/13), (40a/13), (40a/15),
(40b/13), (40b/14), (40b/16), (40b/6),
(41a/13), (41a/3), (41a/4), (41a/9),
(42a/10), (42b/14), (43a/10), (43a/6),
(43a/6), (43b/11), (43b/13), (44a/8),
(44b/1), (44b/15), (44b/6), (45a/12),

(46a/16), (46a/16), (46b/11), (46b/14),
(47b/11), (47b/4), (47b/5), (48a/10),
(48a/12), (48a/12), (48a/3), (48a/3),
(48b/5), (48b/6), (49a/10), (49b/15),
(49b/3), (49b/7), (4b/10), (4b/2), (4b/3),
(50a/6), (52b/10), (52b/14), (52b/17),
(53a/16), (53a/17), (53a/4), (53a/4),
(53a/8), (53b/1), (53b/12), (54a/7),
(54a/8), (54b/11), (55a/16), (55a/9),
(56a/15), (56a/16), (57a/4), (57a/9),
(57b/14), (58a/13), (58a/14), (5a/2),
(5a/4), (5b/12), (5b/12), (5b/13),
(60a/13), (60a/16), (60b/15), (60b/17),
(60b/7), (61a/11), (61a/2), (61a/7),
(62a/11), (62b/11), (64a/1), (64b/13),
(64b/13), (65b/2), (65b/7), (66a/2),
(66a/8), (66b/2), (67a/4), (67a/6),
(68a/1), (68a/7), (68b/17), (69a/10),
(69a/8), (69b/7), (69b/8), (6b/10),
(6b/12), (6b/13), (6b/3), (6b/7), (70a/8),
(70a/8), (70b/12), (70b/13), (70b/5),
(71b/7), (71b/7), (72b/12), (73b/3),
(73b/9), (74a/12), (75a/17), (77a/3),
(77b/15), (77b/7), (78a/4), (78b/4),
(79b/5), (7a/10), (7a/16), (7a/6), (7a/6),
(7a/7), (80a/11), (80a/13), (80b/5),
(82a/3), (82b/5), (82b/5), (82b/7),
(82b/9), (83a/1), (83a/12), (83a/7),
(83b/12), (84a/1), (84a/11), (84a/11),

(84a/13), (84a/17), (84b/13), (84b/14),
(85a/4), (86a/4), (86a/5), (86a/6),
(86a/7), (87b/7), (89a/3), (89a/6),
(8a/1), (8a/14), (8a/2), (8a/7), (8b/12),
(8b/16), (8b/8), (90a/15), (90a/9),
(90b/13), (90b/5), (91b/14), (92a/8),
(92b/17), (92b/2), (93a/8), (93b/15),
(94a/11), (94a/14), (94a/17), (94a/8),
(94b/10), (94b/12), (94b/16), (94b/17),
(94b/2), (94b/7), (95b/10), (95b/5),
(95b/8), (97a/13), (97a/14), (97b/11),
(97b/2), (98a/3), (98b/1), (98b/4),
(99b/9), (9a/11), (9a/15), (9a/5), (9a/7),
(9b/13), (9b/13), (9b/16), (9b/17),
(9b/17), (13b/12)

[= 369]

dağ-: 1. Takmak. 2. Bir şeyi başka bir şey
üzerine tutturmak, iliştiirmek ya da
geçirmek, asmak.

d.-mıışlar (25a/6)

[= 1]

dağın-: Takınmak, kendine takmak.

d.-ur (93a/17)

[= 1]

dam-: Damlamak.

d.-maz (79b/4)

[= 1]

damla-: Damlamak.

d.-r (45a/16)

[= 1]

darçuk-: Daracık.

d. (49b/6)

[= 1]

dart-: Tartmak, terâzi gibi ölçme aletiyle bir
şeyin ağırlığını bulmak.

d.-arlar (49b/1), (80b/3)

d.-dılar (74b/8), (85a/17)

d.-duğın (78b/13)

d.-dukların (80b/1)

d.-mağ (49b/10)

d.-mağda (74b/7), (75b/4), (75b/7)

d.-ub (107b/13)

[= 11]

dartıl-: Tartmak işi yapılmak.

d.-sa (69a/7)

[= 1]

dartın-: Esirgemek.

d.-mağ (105b/1)

[= 1]

dartış- 1. Tartışmak. 2. Bir konuyu değişik görüş açıları ile ele alıp karşılıklı olarak savunmak.

d.-dılar (35b/4)

d.-ırlar (35b/11)

d.-urlar (35b/11), (35b/7), (35b/7)

[= 5]

daşı- Taşımak, bir şeyi başka bir yere götürmek.

d.-mağa (79b/5)

[= 1]

dayak- Dövme işi.

d. (59a/14)

[= 1]

dayı- Bir kişinin annesinin erkek kardeşi.

d. + sı oğlu (89a/8)

[= 1]

de- Bağlaç olan de.

d. (105a/11), (105a/11), (114a/3), (115b/15),
(35b/13), (35b/14), (66b/5), (83b/12),
(86b/14), (86b/15)

[= 10]

dê- Söylemek.

d. (102b/8)

d.-di (103a/1), (103b/5), (103b/5), (105a/6),
(105b/3), (108a/10), (108a/17),
(108a/8), (108b/1), (108b/10),
(109b/18), (111a/4), (111b/11),
(112a/12), (112b/4), (113a/15),
(113a/8), (118b/13), (14a/4), (14a/6),
(1b/12), (31a/9), (32b/11), (32b/16),
(32b/17), (32b/7), (32b/8), (34b/1),
(34b/11), (34b/8), (36a/15), (36b/3),
(37b/16), (3b/3), (40b/3), (43a/5),
(44b/7), (46b/15), (49a/7), (4b/12),
(52b/6), (53a/6), (53a/7), (53b/14),
(54a/5), (54a/5), (56b/14), (57a/6),
(58b/13), (58b/5), (59a/2), (59b/5),
(60a/13), (60a/6), (62a/12), (64a/15),
(65b/6), (66a/2), (70a/9), (72b/10),
(75a/15), (7b/8), (85b/13), (86b/14),
(86b/16), (86b/16), (87a/15), (87a/17),
(87a/3), (87b/10), (87b/11), (87b/13),
(87b/16), (87b/17), (87b/3), (87b/9),
(88a/10), (88a/13), (88b/1), (88b/11),
(89a/6), (90a/10), (95a/1), (95b/5),
(97b/17), (98b/15)

d.-digi (51a/3), (77b/12)

d.-digimiz (69a/11)

d.-digüm (88a/14)

d.-dikleri (32b/1), (33b/13)

d.-diler (100b/10), (102a/8), (109b/4),
(110b/13), (111a/4), (112a/10),
(112a/14), (118a/17), (13b/12),
(24b/11), (38a/10), (53a/8), (54b/15),
(54b/7), (54b/8), (55a/13), (55a/14),
(55a/2), (55a/9), (55b/11), (55b/6),
(55b/7), (56a/5), (56b/16), (56b/17),
(57b/15), (58a/1), (77a/5), (87b/15),
(89a/1), (89a/3), (8a/6), (91b/17),
(9a/14)

d.-dim (51b/8)

d.-diydiler (24b/11)

d.-diyise (112a/2), (75a/13)

d.-dügi (100a/7), (100b/9), (101a/6), (103a/3),
(104b/17), (105a/1), (105a/10),
(105a/3), (105a/4), (105a/9), (105b/12),
(105b/14), (105b/7), (105b/9),
(106a/10), (106a/11), (106a/11),
(106a/12), (106a/12), (106a/13),
(106a/14), (106a/16), (106a/6),
(106a/7), (106a/8), (106a/9), (106b/13),
(106b/14), (106b/15), (106b/16),
(106b/6), (106b/9), (106b/9), (107a/12),
(107a/14), (111b/8), (13a/9), (35b/8),
(35b/9), (36b/3), (36b/4), (36b/7),
(37a/2), (37a/3), (37a/4), (37b/10),
(37b/12), (38b/3), (39b/5), (39b/6),
(39b/7), (41a/10), (41a/13), (41a/5),

(41a/7), (42b/17), (43b/8), (44b/4),
(45b/13), (45b/15), (46a/12), (48a/15),
(49a/1), (49a/10), (49a/17), (49b/12),
(49b/17), (49b/8), (50a/10), (50a/11),
(50a/13), (50a/15), (50a/17), (50a/3),
(50a/7), (50b/2), (50b/5), (51a/6),
(51a/8), (51b/12), (51b/13), (51b/15),
(51b/17), (51b/7), (55a/3), (59b/3),
(60a/7), (60a/9), (63a/11), (63a/12),
(65a/3), (76b/12), (76b/5), (76b/6),
(77a/7), (77a/7), (78b/2), (79a/11),
(79a/13), (79a/2), (79b/2), (82a/17),
(82a/17), (82b/1), (82b/15), (82b/16),
(82b/2), (83a/3), (84b/15), (84b/15),
(84b/17), (84b/17), (86a/3), (86a/4),
(86a/5), (86a/6), (88b/15), (88b/15),
(89a/16), (90b/1), (90b/5), (92b/6),
(93a/16), (93b/16), (94a/9), (95b/15),
(98b/3)

d.-düginden (106b/11), (111b/4), (76b/13)

d.-dügünün (97a/15)

d.-dügüm (118a/5)

d.-dügün (78a/5)

d.-dük (44a/11)

d.-dükleri (118b/16), (45a/12)

d.-dükleridür (110b/8)

d.-düm (14a/8), (36a/10), (36a/12), (85b/10)

d.-medi (72b/11)

d.-medüm (28b/10)

d.-megün (95a/4)

d.-mek (101a/6), (103a/10), (104a/13), (107a/8),
(109a/7), (111b/5), (117a/10), (117a/9),
(118b/3), (25b/7), (37b/3), (40a/6),
(41a/10), (41a/5), (42a/14), (48b/7),
(4a/13), (4a/17), (4b/14), (50b/17),
(54b/11), (54b/9), (57a/6), (62b/15),
(65a/3), (76b/14), (77a/7), (77a/7),
(77a/9), (78a/7), (82b/10), (82b/6),
(84b/11), (85b/7), (93a/13), (93a/13),
(94a/10), (95a/9), (97a/9), (99a/3),
(99a/9), (118b/17)

d.-mekden (67a/3)

d.-mekdir (3b/16)

d.-mekdür (43a/8), (3b/13), (42b/1), (6b/13)

d.-mekle (99a/4), (99a/5)

d.-mek olur (76a/3)

d.-meyüb (72a/7)

d.-mezler (101b/4), (116b/13)

d.-mezün (112a/7)

d.-mişdür (115b/1)

d.-mişler (18b/12)

d.-mişlerdür (102b/6), (10a/2), (16a/10),
(38b/17), (84b/7)

d.-r (102a/9), (112a/5), (11a/15), (21a/12),
(22a/7), (40a/15), (52b/5), (66b/8),
(66b/9), (68b/2), (74b/11), (93b/11),
(93b/12)

d.-rdi (104a/15), (110a/12), (16a/5), (33a/9),
(88b/1)

d.-ridi (51a/11)

d.-rin (112a/6)

d.-rler (101b/5), (101b/5), (103a/10), (106b/1),
(110b/10), (110b/7), (110b/8),
(111b/13), (111b/7), (114a/17),
(114b/17), (115a/3), (115b/3),
(116a/17), (116a/7), (17b/1), (17b/7),
(17b/9), (29b/14), (33b/12), (33b/12),
(36a/17), (43b/12), (46b/2), (49a/10),
(50a/2), (51b/10), (51b/6), (54b/5),
(85a/10), (92b/12), (92b/9)

d.-rlerdi (105a/7), (107b/7), (109a/5), (109a/6),
(16a/4), (19a/7), (31b/1), (3a/3),
(56b/10), (56b/9), (59a/4), (74b/15),
(80a/5)

d.-rleridi (6a/14)

d.-rsek (55a/9)

d.-rsin (32b/6), (88a/14)

d.-rsiz (8b/17)

d.-se (113a/11), (38a/3), (46b/16), (49a/6),
(54a/5), (72b/9), (85b/1), (90b/6),
(92a/10), (92a/2), (95a/2), (95a/6),
(95a/9)

d.-seler (25b/16)

d.-ye (118a/9), (118b/7), (20a/17), (23a/12),
(23a/8), (23b/12), (24b/13), (24b/6),
(29a/12), (29b/2), (37b/5), (39a/7),
(47b/10), (48a/1), (4b/1), (72a/17),
(82a/5), (95b/2)

d.-yeler (118b/8), (118b/8), (17a/3), (18b/11),
(21a/7), (26a/13), (26a/7), (27a/17),
(27b/16), (29a/1), (38b/17), (39a/1),
(39a/10), (71a/2), (71a/2), (78b/5),
(90a/4), (48a/5), (62a/15), (28a/16),
(30a/9), (48a/8), (118a/6), (68a/3),
(117b/12), (38b/14), (92a/9)

d.-yelüm (104a/10)

d.-yem (118b/13)

d.-yen (104b/2), (94b/14)

d.-yenlerle (36b/9)

d.-yeydi (48a/17)

d.-yeydüm (72b/9)

d.-yiser (118b/15)

d.-yiserdür (118b/16)

d.-yü (101b/5), (103b/12), (103b/5), (104a/6),
(107b/8), (108b/14), (111b/11),
(114b/9), (118b/15), (17a/9), (17b/9),
(19a/7), (19a/9), (25b/12), (32a/10),
(35b/11), (35b/5), (40b/6), (44a/7),
(44a/7), (46a/11), (48b/1), (49b/16),
(53b/15), (54a/1), (54a/2), (56b/12),
(59a/8), (61a/15), (62a/9), (62b/4),
(76a/11), (81a/3), (82a/5), (86b/13),
(99b/7), (102b/8)

d.-yüb (102a/12), (102b/8), (104a/9), (104b/12),
(106b/10), (108b/8), (109b/15),
(110a/10), (117b/12), (118a/7),
(118b/14), (119a/10), (49b/13),
(50a/12), (50a/5), (58b/2), (62b/3),
(65b/1), (69b/5), (80a/3), (82b/4),
(87a/6), (88a/17), (88b/3), (89b/13)

d.-yübdurur (115b/7)

d.-yüben (65a/9)

d.-yüp (104b/10), (88b/7)

d.-yüvêrdi(87b/7), (88a/6)

[= 543]

dég-: *bk.* deg-.

d.-e (40b/9)

[= 1]

dēñiz: Deniz.

d. (88a/8)

[= 1]

debūr: <Ar. Batıdan esen rüzgar.

d. + yêlini (67b/5)

[= 1]

dede: 1. Bir kişinin annesinin ya da babasının

babası, büyük baba. 2. Büyük babadan

önceki ataların her biri, ata, cet.

d. + lerimiz (36a/16)

d. + sidür (107a/12)

d. + sinden (73a/6)

d. + sine (73a/7)

[= 4]

def: <Ar. Öteye itme, kovma, savuşturma.

d. + êde (74a/14), (74a/15)

d. + eyledi (56b/1)

[= 3]

def'a: <Ar. Kez, kere, sefer.

d. (29a/12)

[= 1]

defin: <Ar. Ölü için gömme, gömülme.

d. + êderler (63b/17)

d. + êtmediler (8a/6)

d. + eylediler (14b/11)

[= 3]

defter: <Ar. Yapıştırılarak ya da dikilerek kitap biçimine sokulmuş kâğıt destesi.

d. + in (114a/15)

[= 1]

deg-: Temas etmek.

d.-ince (68b/1)

d.-mez (100b/12)

d.-miş (53a/5)

d.-mişdi (59b/8)

d.-se (68b/2)

[= 5]

degil: Bulunduğu cümledeki bir husûsu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç gibi kullanılır.

d. (102b/10), (117b/10), (117b/4), (19a/15), (30b/15), (35b/5), (75b/7), (90a/2)

d. + dir (42b/2), (52a/12)

d. + dük (29a/1)

d. + dür (10b/6), (116a/16), (116b/2), (18a/16), (21a/13), (21a/9), (25b/12), (30a/13), (31b/2), (31b/7), (36a/5), (3a/2),

(45a/5), (45b/8), (52a/12), (5b/2),
(62b/17), (64a/5), (69b/17), (70b/5),
(70b/6), (71a/12), (71a/4), (74a/1),
(7a/11), (82a/13), (85b/7), (8a/17),
(90a/17), (90b/4), (90b/6), (94a/14),
(98a/14)

d. + midir (34a/4)

d. + midür (33b/7)

d. + sin (103a/16), (103a/9)

d. + siz (8b/2), (8b/5)

[= 50]

degin: Bir işin sona erdiği yeri ve zamânı
gösterir, -e dek, -e kadar.

d. (109b/15), (109b/2), (110a/7), (117a/6),
(12b/4), (16a/13), (16a/15), (16a/17),
(17b/14), (18a/2), (18b/9), (22a/6),
(22a/6), (22a/6), (22a/7), (23a/10),
(29a/13), (29a/14), (29a/14), (29a/15),
(2b/7), (2b/7), (36a/13), (38b/16),
(45a/10), (45b/1), (46b/10), (54a/11),
(56a/13), (5a/13), (5b/6), (61b/9),
(65b/8), (65b/9), (65b/9), (68a/4),
(68a/5), (69a/14), (73a/11), (75b/5),
(84b/11), (84b/12), (92a/3), (95a/16)

[= 44]

degme: 1. Üstün, seçme, değerli. 2. Sıradan,
rastgele.

d. (109b/17), (42b/8), (43a/1), (43a/1), (43a/2),
(43a/2), (43b/4), (43b/4), (43b/5),
(43b/6), (57a/10)

[= 11]

degül: *bk.* değil.

d. (31a/11), (35b/11)

d. + di (10a/14), (57a/1), (5b/3)

d. + dür (63a/4)

d. + em (113a/10), (115a/14)

d. + idi (115b/14)

d. + ik (113a/9)

d. + midür (34a/2)

d. + sin (61b/4)

d. + siz (19a/5)

[= 13]

degür: *E. T. Türk. ve halk ağzı.* 1. Eriştirmek,
ulaştırmak. 2. Dokundurmak,
değdirmek.

d.-esin (63a/1)

d.-gil (103a/13)

d.-ürler (63a/16)

[= 3]

dek: Sessiz, rahat, sakin.

d. (8b/12)

[= 1]

dek: Değın.

d. (65b/9)

[= 1]

del-: Üzerinde delik açmak.

d.-diler (111a/7)

d.-üb (100b/2), (109a/3)

[= 3]

delıl: <Ar. 1. Bir şeyın varlığını, aslını, ne olduğunu ispatlamaya yarayan şey, kanıt. 2. Yol gösteren, rehber, kılavuz.

d. (15a/14), (15a/16), (15a/17), (19b/13), (67a/5), (76a/1)

d. + dür (11b/13), (11b/16), (11b/5), (12a/4), (18a/12), (18a/15), (18a/17), (19b/9), (78a/4)

d. + i (35b/8)

d. + olduğu (1b/13)

[= 17]

delım: Çok, ziyade.

d. + sözler (102b/6)

d. + yeller (42a/17)

[= 2]

delın-: Üzerinde delik açılmak.

d.-ür (77b/7), (77b/8)

[= 2]

delü: Deli, aklî dengesini yitirmiş kimse.

d. (113a/10), (69b/16)

d. + olam (113a/14)

[= 3]

delüg: *bk.* delük.

d. + i (109b/18)

d. + ince (110a/3)

[= 2]

delük: Delik, bir cismin bir yanından öbür yanına kadar geçen oyuk şeklindeki açıklık.

d. (111a/12), (111a/14), (58a/11), (77b/7), (77b/8), (77b/8), (92b/8)

d. + de (66b/14)

d. + den (110a/5), (49b/6)

d. + eder (92b/8)

d. + eyledi (111a/12), (111a/14)

d. + olub (58a/11)

d. + olur (77b/9)

[= 15]

delûlûk: Delilik, deli olma durumu.

d. (113a/13)

[= 1]

demür: < Dövülüp şekillendirilmesi, çekilip
uzatılması, inceltilmesi kolay ve
döküme elverişli olan element.

d. (117a/10), (49b/2)

d. + den (100a/14)

d. + kilîd (104a/4)

d. + mıhlar (111b/4), (113b/7)

[= 6]

deŋ-: Denmek, ifâde edilmek, anlatılmak.

d.-di (72a/13)

d.-ir (64b/1)

d.-ilenler (97b/5)

[= 3]

deŋiz: Yer yüzünün büyük bir kısmını kaplayan
tuzlu su kütlesi, bahir, deryâ.

d. (14b/7), (45a/14), (55a/5), (57b/17), (58a/7)

d. + cānavārları (46b/5)

d. + de (13a/14), (18b/5), (50a/15)

d. + dibinde (20b/13)

d. + e (58a/17), (58a/6), (58b/16), (88a/7),
(88a/8)

d. + e depdi (58b/6)

d. + e dökdi (55b/3), (88a/10)

d. + e girdiler (58b/16), (58b/8)

d. + i (57b/6)

d. + ile (105b/17)

d. + ine (57b/13), (57b/2)

d. + kenārına (14a/1)

d. + ler (14b/6), (20a/7), (26b/17), (43b/1),
(67b/4), (67b/7), (67b/9), (67b/9),
(68a/1), (68a/1), (71b/15)

d. + lerde (13a/13)

d. + lere (68a/3)

d. + leri (95a/7)

d. + lerine (43b/7)

d. + ola (20a/7), (67b/8)

d. + şuyı (67b/10)

d. + üŋ (58a/13)

[= 44]

deŋlü: *bk.* denlü.

d. (110a/1)

[= 1]

deniz: *bk.* deniz.

d. + ler (67b/5)

[= 1]

denlü: Kadar.

d. (110a/2)

[= 1]

dep-: 1. (İleri doğru) sürmek. 2. Üzerine basarak sıkıştırmak, ayakla bastırmak. 3. (Hayvan) Arka ayağı ile vurmak, çifte atmak.

d.-di (58b/6)

d.-diler (9b/7)

[= 2]

depe: Tepe, etrâfındaki arâziden daha yüksek olan yeryüzü biçimi, küçük dağ.

d. + lerin (27b/9)

d. + lerinde (27b/6)

d. + sinden (87b/14)

[= 3]

depele-: 1. Tepelemek. 2. Şiddetle, kıyasıyla dövmek, adamakıllı hırpalamak. 3. mec. Baş kaldıramayacak şekilde

mağlûp etmek, yenmek, bozguna uğratmak.

d.-di (113a/6)

d.-diler (68b/17), (9b/15), (9b/8)

d.-gil (103b/1)

d.-ğ (103a/11), (105b/5), (113a/15)

d.-rüz (8b/12), (9a/14)

[= 10]

depelen-: 1. Şiddetle dövülmek. 2. Öldürülmek.

d.-di (113a/3)

d.-meklik (103b/6)

[= 2]

depelet-: 1. Öldürtmek. 2. Şiddetle dövdürmek.

d.-dün (113a/8)

[= 1]

depren-: Kımıldamak, harekete geçmek.

d.-eler (67b/13)

[= 1]

depselen-: (Depsermek) Dil, dudak için, kuruyup buruşmak.

d.-ler (27b/12)

[= 1]

der: Ter.

d. (22a/7)

[= 1]

der: Deri.

d. + lerine (65b/10), (65b/8), (75b/5)

[= 3]

der-: Toplamak.

d.-di (54a/9)

[= 1]

derd: <Far. İnsana ızdırıp veren her türlü hal,
zorluk, sıkıntı, üzüntü.

d. + lere (87b/10)

[= 1]

derdā: Kişi adı.

d. (100b/17)

[= 1]

dere: <Far. Genellikle kışın akan küçük akar su.

d. (8a/13), (8a/9)

d. + de (43b/3), (52a/3), (8a/10)

d. + dür (43b/3)

d. + ler (103a/5)

d. + ye (22a/14)

[= 8]

derece: <Ar. Seviye, kademe.

d. + den (82b/12)

d. + ler (80b/2)

d. + lerünj (80b/3)

d. + ye (82b/13)

[= 4]

dergāh: <Far. 1. Tarikatlarda dervişlerin zikir
ve ibâdet ettikleri ve içinde tarikatın
gerektirdiği biçimde yaşadıkları yer,
tekke. 2. Bir büyüğün, büyük bir yerin
herkes için başvurma yeri olan kapısı.

d. + ımızda (40a/7)

d. + ımuza (37b/4)

d. + ında (75b/14)

[= 3]

derhāl: <Far. O anda, hemen, hiç vakit
geçirmeksizin, süratle, âcilen.

d. (102a/16), (14b/14), (38a/3), (53a/16),
(70a/14)

d. + geldi (58a/15)

d. + varalar (102a/15)

[= 7]

deri: İnsan ve hayvan vücûdunu bir örtü gibi
saran koruyucu tabaka, ten, cilt.

d. + ler (20b/12)

d. + lerin yüzüb (110a/15)

d. + si (101a/12)

d. + sinden (50a/3)

d. + siyle (49b/4)

[= 5]

derim: Görkemli, büyük çadır.

d. + evler (107b/4)

[= 1]

deril-: Toplanmak.

d.-diler (54a/12)

d.-mişler (85a/16), (86a/2)

[= 3]

derle-: Terlemek.

d.-meye (65b/11), (65b/14)

d.-meyeler (65b/13)

d.-ye (22a/6), (22a/6), (22a/7), (22a/7)

d.-yeler (22a/6), (75b/5)

d.-yicek (26b/4)

[= 10]

dermân: <Far. Çâre, devâ, çıkış yolu.

d. + da (104a/11)

d. + dur (96b/7)

d. + olmağı (87a/16)

[= 3]

dernek: Toplantı yeri.

d. (111b/5)

[= 1]

dervîş: <Far. Tarîkata girip bir şeyhe bağlanan, onun izinden Hak yolunda yürüyüp nefsini ıslâh eden, varlık iddiâsından geçip Allah'ın birliğini bütün kâinatta görerek kendini Hakk'a ve yarattıklarına adayan kimse.

d. (47a/10), (47a/11)

d. + e (115a/13)

d. + ler (59b/4)

[= 4]

dervîşlik: Dervîş olma durumu.

d. (114b/7)

[= 1]

deryâ: <Far. Deniz.

d. (36b/12)

d. + ya (39a/15)

[= 2]

desdegirmi: Yusuvarlak.

d. (40b/7)

[= 1]

dest: <Far. El.

d. + i kudretiyle (44b/9)

[= 1]

desti: Testi.

d. (43b/6)

[= 1]

destür: <Far. İzin, müsâade.

d. (16b/10), (16b/10), (16b/13), (16b/14)

d. + buldı (110a/6)

d. + dur (28a/16)

d. + gele (28b/7)

d. + gelmeye (16b/13), (16b/14)

d. + ıla (51a/4)

d. + ola (26a/14)

d. + olunca (16b/10)

d. + olur (110a/2), (16b/11)

d. + vër (109b/18), (110a/3)

d. + vërdi (111a/11)

d. + vërdügi (46a/5)

d. + vëre (45a/1)

d. + vërse (45b/4)

d. + verür (46a/1)

[= 21]

devâ: <Ar. 1. Şifâ, derman. 2. Çâre.

d. + kılur (87a/12)

[= 1]

deve: Geviş getiren memelilerden, sırtı bir veya

iki hörgüçlü, eti yenip sütü içilen,
bacakları ve boynu çok uzun yük ve
binek hayvanı.

d. (101b/17), (101b/5), (102b/12), (103a/3),
(18b/5), (32a/2)

d. + den (102b/9), (67a/14)

d. + deñ (43b/5)

d. + güdüci (39a/14)

d. + gütdürürdi (68a/16)

d. + ler (67a/10), (67a/11), (67a/14)

d. + lerimüz (101b/1)

d. + nün (49b/17)

d. + nün burnı (102b/16)

d. + nün yuları (102b/15)

d. + sin (107b/10), (108b/8)

d. + sini (107b/12)

d. + yedilür (102b/16)

d. + yi (102a/8), (102b/8)

d. + yise (29b/15)

d. + yükü (54a/10)

[= 26]

devlet: <Ar. 1. Belli bir toprakta bir hükûmet idâresi altında teşkîlâtlanmış bulunan bağımsız siyâsî topluluk, milletin hukûkî şahsiyet kazanmış şekli.

d. + ler (90a/13)

[= 1]

devr: <Ar. Devir.

d. + inde (98b/14)

[= 1]

dık-: Tıkmak, iterek zorla sokmak.

d.-alar (76a/16)

[= 1]

dırnak : Tırnak, insan ve omurgalı hayvanlarda parmak uçlarının üst kısmını örten boynuzsu tabaka.

d. + ları (49a/14)

d. + larından (50a/3)

[= 2]

dîdâr: <Far. 1. Yüz, çehre, güzel yüz. 2. Tecellî, görünüş. 3. *tasavvuf*. Cenâbıhakk'ın müminlere vâdettiği görünüşü, tecellîsi.

d. (66b/16)

[= 1]

dîn: <Ar. 1. İnsanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan îmanlarını, ona yapacakları ibâdetlerin bütünü ve bu îmâna göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu. 2. Îman, inanç.

d. (5a/14)

d. + de (24a/2)

d. + den (103a/14)

d. + den döndiler (103b/2)

d. + e (109a/8), (24a/10), (24a/14), (24a/7),
(24b/1), (52b/16), (7a/15), (7b/13),
(7b/3)

d. + e dön (9a/13)

d. + e gelmedi (103a/17)

d. + i (115a/5), (87a/3), (87a/3), (87a/4),
(90b/12)

d. + idür (90b/12)

d. + imden (112a/11)

d. + ime dönüp (89b/1)

d. + inçden (88a/1), (89a/1), (89a/3)

d. + inçden döngil (112a/9)

d. + inden (87b/16)

d. + inden dönmezse (88b/11)

d. + ine (24a/9), (52a/11)

d. + lerinden dönmege (89b/5)

d. + lerine döndürmüşler (9a/13)

d. + ümizden dönmeziz (54b/15)

d. + üñ (87a/5)

d. + üñden (87b/12), (87b/15)

d. + üñden dön (112a/14)

d. + üñden dönmeğil (89a/5)

d. + üñüzden dönmege (89b/3)

d. + üñüze (9a/14)

d. + yolın (96a/13)

d. + yolına (24a/12)

d. + yoluna (24a/14)

[= 44]

dīndār: <Ar.-Far. Dīnin emir ve yasaklarına
hakkıyla uyan, dīnine kuvvetle bağlı
olup gereğini yerine getiren (kimse),
mütedeyyin.

d. + olmaz (10a/2)

[= 1]

dīvān: <Far. Büyük meclis, yüksek meclis.

d. + dan (21b/5)

d. + ına (92a/10)

d. + ından gidere (74a/13)

[= 3]

dīvār: <Far. Duvar kelimesinin eski metinlerde
geçen asıl şekli.

d. + a kaçdılar (9b/8)

d. + dan (9b/15)

d. + dibinde (34a/11)

d. + gölgesinde (34a/12)

d. + ları (34a/9)

[= 5]

dīzār: *bk.* dīdār.

d. (27b/15)

d. + göstermekden (77b/15)

d. + ın (25b/6), (99b/15)

d. + ına (50b/4)

d. + ını (78a/7)

d. + ını göstere (78a/5)

d. + ını göstermekden (78a/3)

[= 8]

dīb: 1. Dip. 2. Bir şeyin bulunduğu yere bitişen
en alt kısmı veya bunun hemen yanı
başı.

d. + inde (12b/7), (20b/13), (25a/14), (34a/11),
(52a/3)

d. + inden (49a/14), (49a/14)

d. + ine (100a/16), (17b/7), (24b/16)

[= 10]

didim: Didik.

d. + êtdi (110a/16)

[= 1]

dīk: Dosdoğru vaziyette duran, herhangi bir
tarafa doğru eğik olmayan.

d. + üye dutmuşdur (20a/2)

[= 1]

dīken: Bâzı bitkilerde bulunan ucu sivri, sert,
batıcı çıkıntı.

d. + e (100b/14)

[= 1]

dīkenli: Üzerinde dikenler bulunan.

d. + dür (100b/12)

[= 1]

dīkenlū: *bk* dikenli.

d. (100b/9)

[= 1]

dīkil-: Dik duruma getirmek.

d.-e (43b/16)

[= 1]

dīkil-: Bitkinin yetişmesi için toprağa
yerleştirilmesi.

d.-miş (108a/6)

[= 1]

dīl: Ağız boşluğunda yer alan, tat duymaya,
besinleri ağız içinde evirip çevirmeye,
yutmaya ve sesleri çıkarmaya yarayan
etli, uzun ve hareketli organ.

d. (33a/13)

d. + e geldi (38a/1)

d. + i (25a/10), (27b/12), (41b/12), (48b/16),
(48b/17), (8a/15)

d. + i bağlandı (6a/11)

d. + ile (118b/17)

d. + imden (53a/4)

d. + in (98b/6)

d. + inde (75b/2), (93b/3)

d. + inde dutsa (74a/10)

d. + in dutub (99b/13)

d. + ine (26a/2)

d. + ini (41b/12)

d. + inün uçına (53a/5)

d. + i ucu (53a/14)

d. + iyile (102b/17)

d. + iyle (53b/12)

d. + le (38a/1)

d. + lere (2a/8)

d. + lerin (41b/17)

d. + üñi bezedi (84a/14), (84a/9)

d. + vèrdi (112b/2), (89a/5)

d. + vèren (38a/13)

[= 30]

dile- 1. Bir şeyin gerçekleşmesini istemek, ummak, temennî etmek. 2. Bir şeye erişmeyi istemek, talep etmek, arzu etmek.

d. (3a/15), (3a/16), (3a/17), (3a/17)

d.-di (104a/9), (37b/16), (53b/15), (54b/3),
(58b/11), (81a/4), (89a/3), (94b/15)

d.-dikim (53a/12), (5a/3)

d.-dikleri (19a/10)

d.-diler (3a/11), (55a/1), (55a/17), (55b/9),
(56a/12), (56a/15), (56a/3), (6b/15),
(88a/1), (88a/8), (91b/14)

d.-dügi (63a/9)

d.-dügin (88a/6)

d.-dügin kıldı (88a/12)

d.-dügüm (94b/3)

d.-dük (14a/1)

d.-medi (71a/7)

d.-mekde (4a/15)

d.-mekdür (19a/10)

d.-merj (75b/2)

d.-meye (118b/10), (118b/10), (118b/10),
(118b/9), (118b/9), (118b/9)

d.-meyenler (80b/16)

d.-meyince (71a/5), (71a/7)

d.-mezler (9a/4)

d.-mezsın (71a/14)

d.-mezsiz (19a/6)

d.-miş (4a/16)

d.-ñ (26a/3), (26a/4)

d.-r (110a/8), (15b/14), (30a/10), (46b/17),
(73a/12)

d.-ridim (98a/2)

d.-rim (70a/3)

d.-rin (94a/17)

d.-rise (11b/17), (63a/7), (63a/8), (73a/14),
(73a/14), (73a/14), (73a/5), (84b/6),
(96a/13)

d.-rler (55a/7), (56b/14), (94a/16)

d.-rse (102a/15), (115b/3), (18b/4), (26a/1),
(46a/9), (51b/16), (66b/1), (70b/15),
(91a/13), (91a/15)

d.-rsem (93b/10)

d.-rseñ (66b/10), (66b/13)

d.-rsin (3b/2)

d.-rsiz (19a/6), (26a/3), (26a/5)

d.-rven (70a/5)

d.-ryisem (71a/10), (71a/11)

d.-se (15b/11), (34a/6), (55b/15), (64a/4),
(68b/1), (84b/13), (84b/5), (9a/11)

d.-seler (102a/10), (43b/14), (80b/12), (80b/2)

d.-sevüz (18b/7)

d.-seydi (19a/3), (48a/16)

d.-seydük (30b/7)

d.-sünler (56b/12)

d.-ye (71a/4), (95b/1), (96b/14)

d.-yeler (101a/8), (26a/4), (28b/7), (29b/14),
(29b/16)

d.-yem (87a/17)

d.-yenler (70b/14)

d.-yeydük (30b/6)

d.-yeyim (3a/15), (3b/1)

d.-yeyin (109b/5)

d.-yüb (2b/15)

[= 122]

dileg: *bk.* dilek.

d. + i (37a/16), (40a/1), (71a/15)

d. + in (112b/13)

d. + ünüz (71a/5), (71a/6)

d. + ünüzi (26a/5)

[= 7]

dilek: Olması istenen şey, istek, arzu, talep, ricâ,
temennî.

d. (37b/1), (37b/1), (40a/4), (40a/4), (71a/1),
(71a/10), (71a/4)

[= 7]

dilermeg: İstemek.

d. + i (27a/12)

[= 1]

dilsiz: Konuşamayan kimse, susmuş, sessiz.

d. (41b/11)

[= 1]

diñ- Sona ermek.

d.-di (55a/10)

[= 1]

diñle- *bk.* dinle-.

d.-di (11a/8)

d.-rsin (62b/14)

d.-yelere (2b/16)

d.-yenlere (28a/5)

[= 4]

diñlen- Yorgunluk gidermek.

d.-e (34a/15)

d.-meyeler (43b/10)

d.-ür (50a/10)

[= 3]

dinle- İsteyerek duymak, işitmek için kulak vermek.

d.-rdi (86b/11)

[= 1]

dir- Dirilmek.

d.-gil (88a/15)

[= 1]

direg: *bk.* direk.

d. + i (38a/3), (38a/5)

d. + in (37b/11)

d. + ün (60b/12)

[= 4]

direk: 1. Destek veya taşıma vazîfesi görmek üzere bulunduğu yere dikine yerleştirilen uzun ve kalın ağaç, demir vb. 2. teşmil. Sütun.

d. (37b/12), (37b/17), (38a/4)

d. + den (38a/12)

d. + ler (108a/1)

[= 5]

direklü: Direkli, direkleri olan.

d. (107b/4), (107b/9)

[= 2]

direksiz: Direği olmayan.

d. (102b/5)

[= 1]

direksüz: *bk.* direksiz.

d. (40b/17)

[= 1]

diren-: Kendi dediğinde ısrar etmek, inat etmek,
dediğinden vazgeçmemek.

d.-miş (102b/17)

[= 1]

dirgen-: Toplanmak, birikmek.

d.-enler (82b/5)

[= 1]

dirgir-: < *bk* dirgür-.

d.-mege (41b/2)

[= 1]

dirgür-: Diriltmek.

d. -e (37b/8)

[= 1]

dirhem: < *Ar.* Okkanın dört yüzde birine eşit
eski bir ağırlık ölçüsü birimi (3,2075
gr.)

d. (115a/13)

[= 1]

diri: Canlı, yaşamakta olan (kimse), sağ.

d. (51b/6), (97a/13), (97a/14)

d. + dür (106b/8), (85a/6)

d. + kıla (30b/16), (34b/1), (60b/4), (64a/5)

d. + kıldığı (12a/4)

d. + kıldığına (12a/4)

d. + kıldığ (11b/5)

d. + kılmağa (34a/4), (35a/3)

d. + kılsa (38b/2)

d. + kılsunlar (8a/14), (8a/16)

d. + kılun (8a/6)

d. + kılar (32b/8)

d. + kılaruz (6b/10), (6b/9), (8a/3)

d. + ola (21a/10)

d. + oldı (110b/15)

d. + olıcağ (97a/16)

d. + olsa (97a/16)

d. + olub (64a/6)

[= 27]

diril-: Canlanmak, yaşar duruma gelmek.

d.-di (8a/8)

d.-e (31b/5), (51a/5), (68a/13), (68b/16)

d.-eler (21a/4), (47b/8)

d.-evüz (51b/8), (51b/9)

d.-meyeler (97b/5)

d.-meyince (110b/12)

d.-seler (67b/1)

d.-üb (77a/5)

d.-üben (71b/17)

d.-ür (32b/6), (32b/7)

d.-ürler (82b/9)

[= 17]

dirild- Diriltmek, canlandırmak, yaşar duruma getirmek.

d.-e (32b/10), (33a/16), (33b/1), (33b/16),
(34a/17)

[= 5]

dirilik: Diri olma durumu, diri durumda bulunma, canlılık, zindelik.

d. (26b/2), (38a/13)

d. + den (97b/3)

d. + ile (106b/1)

d. + olmaya (97b/2)

[= 5]

dirliğ: *bk.* dirlik.

d. + i (29b/10), (61a/9)

d. + inde (119a/6)

d. + ini (61a/9), (98a/7)

d. + ünüz (40b/14)

[= 6]

dirlik: 1. Hayat. 2. Bir tedirginliği, üzüntü ve sıkıntısı olmama durumu, huzur, rahat, iyi geçim.

d. (82b/17), (83a/1), (91a/11)

d. + den (31a/8)

d. + hâlindeyiken (66b/7)

d. + maşlaḥatın (96a/9)

[= 6]

diş: Üst ve alt çene kemikleri üzerinde karşılıklı sıralanmış olan ve ağza alınan şeyleri koparıp çiğnemeye yarayan sert, beyazımtırak parçalardan her biri.

d. (114b/16)

d. + i (118a/12)

d. + ini (10a/3)

d. + ümi (24b/10)

[= 4]

dişi: Kadın.

d. + lü (105b/15), (40b/10)

d. + ye (96a/7)

[= 3]

ditre-: 1. Kasların kasılması sonucunda hızlı ve küçük hareketlerle sarsılmak. 2. Bir şeyden korkmak.

d.-di (88a/3)

d.-mek (53b/14)

d.-mekden (45b/2)

d.-mekle (92a/4)

d.-meyince (51a/2)

d.-r (45b/2)

d.-ye (51a/1), (51a/6), (51b/2)

[= 9]

ditreyici: Titreyici.

d. (51a/1)

[= 1]

diyet: <Ar. 1. Bir şeyin karşılığı olarak ödenmek zorunda kalınan şey. 2. Birini öldüren veya yaralayandan alınıp ölenin mîraşçılara veya yaralanan kişiye verilen para yâhut mal, kan pahası, kan parası, kan akçesi.

d. (6a/5)

[= 1]

diz: Bacakta uylukla baldırın birleştiği oynak kısım.

d. + i (36a/9), (49b/17)

d. + ine (65b/8)

d. + leri (22a/3)

d. + lerinden (110a/14)

d. + lerine (109b/1), (109b/14), (110a/7),
(29a/14)

[= 9]

dizâr: <Far. Yüz, çehre.

d. (27b/14)

[= 1]

döst: <Far. 1. Birini riyâsız ve samîmî duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse, enis. 2. Allah, (Allah yoluna götüren kimse olarak) mürşit.

d. (12b/6)

d. + a (78a/8)

d. + dan (28a/14)

d. + ı (28a/13)

d. + ıdur (94a/2)

d. + ile (12b/6)

d. + ları (24a/16), (25b/5)

d. + larım (48b/11)

d. + larına (47b/7)

d. + larına erişdüreler (26a/17)

d. + larum (26a/15)

d. + ʔāʔatında (78a/10)

[= 13]

döstlük: 1. Birine veya bir şeye karşı duyulan riyâsız, samîmî ve güvenilir sevgi, böyle bir sevgi duyma, dost olma durumu. 2. Dostça davranış, ahabplık, muhabbet.

d. + edenler (22a/10)

d. + kıldıyısı (29a/7)

[= 2]

doğ-: İnsan ya da hayvan yavrusunun gününü tamamlayıp anne karnından dışarıya çıkmak, dünyâya gelmek.

d.-a (73a/8)

d.-ar (104b/17)

d.-dı (118b/14), (73a/8)

d.-duğı (118b/14)

d.-ıcaķ (83b/14)

d.-maķ (49b/12)

d.-sa (68a/14), (68b/11), (68b/11)

[= 10]

doğru: *bk.* doğru.

d. (63b/9)

d. + yola (52a/8)

[= 2]

doğru: Hakikat.

d. + yoldur (70b/15)

[= 1]

doğur-: Dünyaya getirmek.

d.-urdu (68b/10)

[= 1]

doğud-: Dokuma işini yaptırmak.

d.-ub (111b/9)

[= 1]

doğun-: Temas etmek.

d.-dı (87a/7), (98b/15)

d.-mış (46b/11)

d.-mışdı (108b/16)

d.-ub (92b/7)

[= 5]

dol-: Dolu hale gelmek.

d.-ar (79b/3)

[= 1]

dolan-: (Bir şeyin etrâfında) dolaşmak, dönmek.

d.-maya (51b/2)

d.-mışlardı (89a/17)

d.-ur (17b/2)

[= 3]

dolu: İçinde boşluk olmayan.

d. (108a/7), (108a/7)

[= 2]

doğdur-: Buz tutmasını, katılaşmasını sağlamak.

d.-an (110b/8)

[= 1]

don-: Hareketsiz kalmak.

d.-ısar (58b/5)

[= 1]

dög-: Dövmek.

d.-erdi (86b/13), (86b/13)

d.-miş (47a/15)

[= 3]

dök-: (Göz yaşı, kan, ter vb.) Akıtmak.

d.-di (111a/15), (55b/3), (88a/10)

d.-diler (54a/11)

d.-dük (64b/8)

d.-e (101a/15)

d.-eler (44a/1)

d.-enler (16a/8)

d.-er (33b/6)

d.-mişler (108a/4)

d.-miş ola (47a/16)

[= 11]

dökil-: *bk.* dökül-.

d.-e (67b/13)

d.-seler (71b/15)

d.-ür (79a/12)

[= 3]

dökül-: 1. Sıvı ya da tâne hâlindeki şeylerin bulunduğı yerden başka bir kaba veya yere boşaltılması.

d.-di (56a/4)

d.-e (101a/12), (20a/7), (30a/2)

d.-ici (41a/5)

d.-seler (67a/7)

d.-ür (79b/3), (93a/13)

[= 8]

dölen-: Yönelmek, dolaşmak.

d.-düginden (63b/6)

d.-sün (40b/6)

[= 2]

dön- Doğru yoldan sapmak, geri dönmek.

d. (87b/15)

[= 1]

döndür- *bk.* döndür-.

d.-üridi (110a/17)

[= 1]

dön- 1. Geri dönmek. 2. (Din için) tekrar benimsemek.

d. (112a/14), (88a/1), (89a/1), (9a/13)

d.-di (48b/10), (64b/4), (64b/6)

d.-diler (103b/2)

d.-e (66a/10), (81b/12)

d.-eçek (42a/15)

d.-eler (26a/14), (26a/17), (30a/2)

d.-er (64a/14), (64a/14), (87b/16)

d.-erler (107a/2)

d.-esin (63a/5)

d.-evüz (51b/6), (51b/7)

d.-eydi (89a/4)

d.-gil (112a/7), (112a/9), (87b/12)

d.-iserdür (82a/13)

d.-isersiz (35a/10)

d.-medi (87b/13), (87b/15), (88a/1), (89a/1)

d.-mediler (56a/5), (56b/2)

d.-mege (30b/10), (89b/4), (89b/5)

d.-megil (89a/5)

d.-mek (51b/10)

d.-meye (82a/11)

d.-meyeydi (30b/2)

d.-mezin (112a/11), (112a/17)

d.-meziz (54b/15), (55b/6)

d.-mezler (10b/5)

d.-mezse (88b/11)

d.-mezüz (109b/4)

d.-üb (112b/10), (19b/8), (80a/7), (94b/17)

d.-üñ (70b/10), (89b/2)

[= 53]

dönder- *E. T. Türk ve halk ağzı.*

Çevirmek, döndürmek.

d.-digiçün (62a/16)

[= 1]

döndür- Bir tarafa doğru yöneltmek, çevirmek.

(Din, fikir, inanç, niyet vb. şeylerden)

Vazgeçirmek, değiştirmesine sebep olmak.

d.-di (60a/3), (62a/17)

d.-dükleri (36a/11)

d.-e (118a/8), (17a/17), (41b/9), (93b/7)

d.-eler (29a/8)

d.-em (93b/10), (93b/11)

d.-en (30b/15)

d.-enlere (103a/15)

d.-mişler (9a/13)

d.-ürler (18b/16), (49a/16), (76a/15)

d.-ürsin (62b/16)

d.-ürvüz (30b/13)

[= 18]

dörd: *bk.* dört.

d. + i (82b/10)

d. + üñ (61b/13)

[= 2]

dördünci: Dört sayısının sıra sıfatı, sırada yeri üçüncüden sonra, beşinciden önce olan.

d. (11a/2), (18a/9), (22a/10), (22b/2), (23b/6), (45a/8), (4b/5), (75a/7), (89a/9)

d. + de (114a/7)

[= 10]

dört: Üçten sonra, beşten önce gelen sayının adı.

d. (107b/1), (110b/15), (111a/7), (112a/8), (116a/10), (13a/15), (27a/3), (27a/3), (27a/5), (43b/5), (46b/3), (48b/13), (49a/7), (4a/2), (50b/9), (53b/10), (60b/12), (61b/11), (66a/15), (74a/11), (74a/9), (74a/9), (74a/9), (83b/7), (85b/1), (99a/14), (99b/1), (99b/8)

[= 28]

dört yüz: 400.

d. (107b/1), (110b/14), (99b/8)

[= 3]

dört yüz: *bk.* dört yüz.

d. + i (13a/15)

[= 1]

dört yüz altmış beş: 465.

d. (83b/7)

[= 1]

döşe-: Döşemek.

d.-di (60b/10), (60b/14), (60b/9)

d.-medi (60b/10)

d.-mişler (108a/5)

[= 5]

döşek: Yatak.

d. (26b/11)

d. + kılmadum (40b/5)

d. + lerdür (101b/15)

d. + lerin (102b/11)

[= 4]

döşen-: Yayılmak, serilmek, kaplanmak.

d.-e (102a/11)

[= 1]

döşenil-: Döşenme işinin başkası tarafından yapılması.

d.-mişdür (101b/16)

[= 1]

du'â: <Ar. Güçsüzlük ve ihtiyâcını ortaya koyarak Allah'a yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme, yakarış.

d. + édene (35a/11)

d. + kıldı (109b/11), (109b/5), (55a/14), (55a/3),
(55b/11), (55b/2), (55b/7), (55b/9),
(56a/17), (56a/3), (56a/5), (59a/11),
(8a/2), (9b/2)

d. + kıldılar (7b/9), (8a/7)

d. + kıldı (14a/1)

d. + kılub (113b/2), (56b/9), (88a/2), (88a/9)

d. + kılur (7b/7)

d. + kılurdı (8a/7)

d. + kıluruz (7b/5)

d. + sın (113b/4)

[= 26]

du'acı: Dua eden kişi.

d. (2b/13)

d. + za'îfden (2b/11)

[= 2]

dudağ: *bk.* dudak.

d. + ına (65b/9)

[= 1]

dudak: Ağızın yüze göre daha kırmızı renkteki dolgun ve etlice alt ve üst iki kenarından her biri.

d. + ları (101a/12), (101a/13), (101a/14),
(43b/16), (43b/17), (43b/17)

[= 6]

dur-: 1. Yapmakta olduğu hareketi kesmek, hareketsiz kalmak. 2. Sona ermek, kesilmek.

d. (53b/15)

d.-a (101a/5), (29b/16), (46b/2), (74a/11)

d.-acak (114a/3)

d.-alar (2a/16), (45a/2), (45b/17), (75b/11)

d.-asıldur (75b/14), (75b/9)

d.-asız (83a/2)

d.-dı (36b/8), (58b/3), (6a/10), (87b/2)

d.-dılar (109b/15), (118a/16), (56b/14)

d.-dukları (47b/10)

d.-dum (75a/16)

d.-ıcı (101a/6)

d.-ıçak (46a/4)

d.-mağa (50b/3), (83a/4)

d.-mazsanuz (8b/12)

d.-mışdur (45b/2)

d.-sa (101a/8)

d.-sun (70b/16)

d.-ub (47a/3)

d. -ugeldi (105b/4), (105b/6)

d.-ur (102b/5), (103b/3), (104b/13), (115b/7),
(29b/16), (41a/16), (64b/7), (72b/4),
(74a/15), (76a/9), (81a/3), (37a/7)

d.-urdı (42b/7), (51a/10), (56b/6)

d.-urken (92a/14)

d.-urlar (112b/9), (32a/2), (45b/3)

d.-ursa (72a/16)

d.-ursız (58b/2)

[= 54]

durag: Durulan yer.

d. (42a/16)

[= 1]

durğur-: 1. Durdurmak. 2. Kaldırmak. 3. Vücuda
getirmek.

d.-alar (118a/10)

d.-duk (40b/17)

[= 2]

durugel-: *bk.* durugel-.

d.-düm (75a/13)

[= 1]

dur: Saf, sade, açık.

d. + dur (94a/13)

[= 1]

durugel-: Ayağa kalkmak, kıyâm etmek.

d. -di (105b/4), (105b/6)

[= 2]

durut-: Durdurmak.

d.-sunlar (57a/11)

[= 1]

dut-: Tutmak, elle kavramak, elde bulundurmak,
eline almak.

d.-a (29a/13), (29a/14), (29a/15), (40b/9),
(53a/17), (62b/12), (64a/10), (64b/7),
(73b/16)

d.-alar (118a/2), (65a/14), (65a/9)

d.-anlar (27b/12), (73b/7)

d.-ar (109b/17), (12b/4), (31b/5), (75b/1),
(77b/1)

d.-ardı (62b/3), (74b/15)

d.-arım (74b/11)

d.-arlar (117a/7), (44a/8), (98b/11)

d.-arlardı (110a/11), (35b/6), (35b/6), (79b/12)

d.-arsağuz (112a/11)

d.-arsız (73a/16)

d.-asız (70b/10)

d.-avuz (36b/11)

d.-aydı (79a/4)

d.-dı (10a/8), (53b/14), (55a/6), (55a/6),
(60a/10), (63b/10)

d.-dılar (57b/2), (59b/1), (59b/6), (7b/16),
(87b/6), (8a/12)

d.-duğ (98a/14)

d.-gül (31a/16), (52a/13)

d.-ıcı (78b/16)

d.-mağ (105a/16)

d.-maz (78b/16)

d.-mazın (54a/5)

d.-mazlar (42a/1)

d.-mışdur (20a/2)

d.-mışlar (45b/4)

d.-sa (74a/10)

d.-sun (46a/10)

d.-ub (107b/5), (112b/16), (44b/2), (57b/8),
(79b/17), (80a/3), (99b/13)

d.-un (88b/11)

d.-up (88b/17), (89b/16)

[= 68]

dutdur-: Tutturmak, tutmak işini başkasına
yaptırmak.

d.-ub (70b/8)

[= 1]

dutul-: ~~bk~~ dutul-.

d.-dılar (94b/4)

[= 1]

dutruk: Ateş tutturacak çörçöp.

d. + ola (97a/9)

[= 1]

dutul-: Tutulmak, tutmak işi yapılmak.

d.-urdu (55b/14)

[= 1]

dutuş-: Alev almak.

d.-a (67b/4)

[= 1]

dükeli: Hep, cümle, hepsi, bütün, herkes.

d. (101a/3), (105a/3), (105b/14), (106a/2),
(107a/17), (110a/7), (114b/17),
(115a/4), (117b/15), (118a/6),
(118b/16), (118b/7), (119a/8), (37a/9),
(37b/17), (37b/6), (38a/15), (39b/12),
(40a/17), (40a/17), (40a/9), (46b/5),
(46b/7), (47b/7), (48b/7), (51a/13),
(51a/4), (51a/5), (54a/3), (54b/4),
(57a/15), (58b/8), (66b/11), (67b/15),
(67b/15), (67b/8), (71b/13), (74a/11),
(75a/16), (77b/4), (77b/5), (81a/11),
(81a/2), (81a/4), (82b/7), (82b/8),
(84a/4), (85a/15), (85b/5), (87a/12),
(88a/15), (88b/8), (93a/7), (93b/14),
(95a/11), (96a/10), (98a/15)

d. + dir (82b/6)

d. + miz (38a/9)

d. + ni (46b/7), (55b/3), (55b/8), (57b/8),
(59a/10)

d. + nün (71a/9)

d. + si (108b/15), (109b/14), (38a/6), (40b/13),
(46b/6), (51b/17), (88b/6)

[= 72]

dükelü: *bk.* dükeli.

d. + müzüñ (14a/8)

d. + nüz (38a/11)

[= 2]

düken-: Tükenmek, bitmek.

d.-di (91a/6)

d.-icek (43a/6)

d.-meksüzün (83b/4)

d.-meye (83b/5)

[= 4]

dün: *E. T. Türk. ve halk ağzı.* Gece.

d. (104b/13), (107a/1), (107a/2), (69b/7), (82b/5)

d. + i (37a/15), (40a/1)

d. + in (69b/2), (92b/2)

d. + ini (60b/7)

d. + üñ (82b/5)

[= 11]

dünyā: <Ar. 1. Güneş sistemine bağlı
gezegenlerden biri olan yer yuvarlağı.

2. İçinde yaşamakta olduğumuz
yeryüzü, cihan.

d. (17a/14), (18a/4), (18a/4), (18a/8), (20b/2),
(42b/15), (43a/9), (43b/6), (82a/7),
(98a/12)

d. + begleriçün (80b/12)

d. + belâlarından (9b/10)

d. + da (100a/10), (100a/12), (100a/17),
(101a/7), (101b/6), (104a/8), (108a/14),
(108a/7), (112b/13), (112b/14),
(116b/6), (116b/7), (119a/14),
(119a/16), (119a/6), (12a/16), (12b/3),
(22b/11), (23a/10), (27a/7), (27b/14),
(28a/9), (29a/7), (29b/1), (29b/7),
(36a/13), (36a/3), (37a/5), (38b/4),
(39a/8), (39b/8), (46a/2), (46a/5),
(46b/9), (48a/1), (48a/3), (60a/10),
(60a/10), (61b/7), (66b/10), (66b/14),
(69a/14), (78a/7), (78a/8), (78a/9),
(79a/3), (80a/13), (83b/10), (85b/14),
(90a/6), (95b/11), (99b/12)

d. + dadur (30a/16), (38b/5)

d. + daki (101a/1)

d. + dan (118b/14), (21b/7), (35b/15), (36a/3),
(37a/15), (40a/1)

d. + dirliginde (119a/6)

d. + dirligini (61a/9), (98a/7)

d. + dur (98a/10)

d. + ehli (17a/14)

d. + ehlinden (29a/17), (79a/3)

d. + ehlinün (29b/9)

d. + gögine (117a/16)

d. + günine (15b/13)

d. + halkı (29b/4), (29b/7)

d. + lezzetlerinden (27b/12)

d. + nuñ (50b/10), (50b/9), (71b/5)

d. + odını (30a/16)

d. + taşlarına (29b/8)

d. + tolusu (116a/8)

d. + üzine (30b/1)

d. + ya (26b/15), (29b/4), (29b/9), (30a/17),
(39a/4), (46b/6), (51b/7), (64a/16),
(79a/3)

d. + yı (13b/1), (36b/12), (55a/6), (60b/13),
(61b/10)

d. + yıla (106a/2)

[= 108]

dünyâlık: Dünyâda geçimi sağlayan para, mal
mülk gibi şeyler.

d. (116b/4)

[= 1]

düpdüz: Çok düz.

d. (60b/6)

[= 1]

dür-: 1. Bir şeyi kendi üzerine katlayıp
yuvarlayarak boru gibi sarmak, tomar
hâline getirmek. 2. Katlamak, kıvrırmak.

d.-e (20a/15), (76a/16)

d.-ür (39b/10), (77b/10)

d.-ürler (52a/15)

[= 5]

düril-: Dürülmek, kıvrılmak, katlanmak.

d.-se (67a/4), (67a/4), (69a/8)

[= 3]

dürüş-: *bk.* dürüş-.

d.-erken (65b/11)

d.-üb (101b/6), (81b/3)

d.-ünj (79a/10)

[= 4]

dürüşici: Mücadele edici.

d. + sin (81b/6)

[= 1]

dürüş

d. (99a/10)

[= 1]

dürlü: 1. Türlü. 2. Çeşitli, muhtelif. 3. Çeşit, cins.

d. (113b/11), (113b/11), (118a/12), (118a/12),
(11a/7), (13a/10), (13a/11), (13a/14),
(13b/8), (14b/4), (14b/4), (16a/7),
(17a/3), (22a/9), (27b/2), (32a/5),
(32a/7), (32a/7), (38b/4), (41b/8),
(44b/6), (47a/12), (47a/12), (47a/13),
(47a/13), (48a/5), (4a/6), (4a/7), (4b/4),
(66b/6), (6a/9), (82b/8), (82b/8),
(83b/15), (83b/15), (84a/7), (84a/7),
(84a/8), (84b/5), (87b/9), (87b/9),
(8a/10), (96b/5), (96b/5), (96b/7),
(96b/9), (96b/9)

[= 47]

dürt-: Hafifçe itmek, sarsmak.

d.-diler (108b/13)

[= 1]

dürüst: <Far. Doğruluktan ayrılmayan, doğru,
mert.

d. (107a/13)

[= 1]

dürüş-: Karşı karşıya gelmek, çarpışmak,
mücâdele etmek.

d.-di (60a/4)

d.-meklik (81b/7)

[= 2]

düş: Rüyâ.

d. + ünde görür (85a/15)

[= 1]

düş-: (Kendi ağırlığının etkisiyle) Bulunduğu
yerden ayrılıp yukarıdan aşağıya doğru
inmek.

d.-di (104a/16), (111b/14), (11a/11), (55b/8),
(59a/1), (70a/14), (92a/14), (96b/11)

d.-düm (85b/9)

d.-e (30a/1), (57a/14), (73a/11)

d.-eler (118a/6), (67a/7), (67b/13)

d.-er (17b/6)

d.-eriz (59b/16)

d.-erüz (115a/2), (85b/16)

d.-ervüz (99a/14)

d.-medin (89b/6)

d.-miş (31a/5), (75a/10)

d.-üb (118b/8)

[= 24]

düşenbih: <Far. İkinci gün, pazartesi günü.

d. + gün (57b/5)

d. + günidür (86a/16)

[= 2]

düşmân: <Far. Birine karşı iyi duygular
beslemeyen, kötülük etmek için fırsat
kollayan kimse, yağı, hasım, adû.

d. (57a/4), (57b/17)

d. + ı (57a/3), (99b/12)

d. + ıdur (94a/3)

d. + ın (75a/3)

d. + ları (78b/12), (80b/17)

d. + ların (57a/1)

d. + larına (77b/16)

d. + olalar (29a/8)

d. + olurısa (3a/9)

d. + sözine (28b/14)

d. + umuzı (10a/13)

d. + uğuzdur (28b/11)

[= 15]

düşür-: Aşağı düşmesine veya dik durumdan yatık duruma gelmesine, devrilmesine sebep olmak.

d.-e (29a/13)

d.-eler (20a/9)

[= 2]

düşvār: <Far. Zor, güç.

d. (34a/6)

d. + dur (60b/2)

d. + ıdı (4a/11), (4a/14)

[= 4]

düşvārlık: <Far. Zorluk, güçlük.

d. (50a/4)

[= 1]

düz: Girintisi çıkıntısı olmayan.

d. (23b/4)

[= 1]

düz-: Bir şeyi, onun için gerekli hususları hazırlayarak meydana getirmek, bir bütün hâlinde hazırlamak, tertip etmek.

d.-di (33b/3), (60b/5), (11b/12)

d.-diler (111a/8), (37b/16), (54a/9)

d.-e (33b/3)

d.-er (33b/4), (33b/5), (33b/7)

d.-erler (11b/11), (50b/10)

d.-medi (11b/12)

d.-mez (33b/4)

d.-üb (111a/9)

d.-üñ (111a/5), (37b/14)

[= 17]

düzet-: Düzeltmek, düz etmek.

d.-di (73a/4), (96a/2)

[= 2]

düzici: Düzücü.

d. + ler (50b/7)

[= 1]

-E-

éd-: *bk.* et-.

e.-e (103b/2), (103b/4), (111a/5), (116b/17),

(117a/17), (117b/16), (26b/5), (20a/15),

(28a/1), (2a/17), (38a/2), (4a/9),

(52b/16), (68a/6), (74a/14), (74a/15),

(81b/1), (83b/17), (90b/16), (91a/6),

(9b/5), (29a/5)

e.-eler (25b/1), (2b/13), (38b/8), (47b/16),

(47b/2)

e.-elim (54a/1)

e.-emedi (87b/11)

e.-en (110a/10)

e.-eñ (95a/15)

e.-ene (35a/11)

e.-enler (16a/8), (22a/11), (42a/5)

e.-er (12b/6), (12b/9), (16b/10), (33b/6),
(40a/11), (53a/7), (6b/2), (77b/11),
(83b/14), (91a/15), (91a/4), (91b/6),
(92b/8), (93a/2), (94a/2)

e.-erdi (110b/1), (111b/10), (113b/1), (11a/6),
(11a/7), (40b/8), (53b/4), (62a/9),
(89b/7), (9b/3)

e.-erem (24b/5)

e.-erin (96a/2)

e.-eriz (14a/15)

e.-erken (19a/17), (48b/13)

e.-erler (104b/12), (107a/4), (12b/7), (18a/10),
(57b/16), (63b/17), (74b/4), (83a/9)

e.-erlerdi (56b/17), (74b/7), (80a/6)

e.-erse (56a/16)

e.-ersem (59b/16)

e.-erseñüz (112a/16), (8a/4)

e.-ersin (72b/13), (91a/14)

e.-erüz (112a/10), (116a/3), (8b/13)

e.-esi (54b/14)

e.-esin (88b/1)

e.-evüz (103b/11), (116a/5), (7b/14)

e.-eyim (104a/11)

e.-eyin (21b/10), (37b/15)

e.-icilerün (76b/9)

e.-içek (37a/10)

e.-ince (2a/17)

e.-indi (85b/15)

e.-iser (11a/9)

e.-iserdür (109b/13)

e.-üb (100b/5), (108b/1), (110b/17), (113b/5),
(118b/5), (36a/11), (38b/14), (50b/10),
(54b/3), (55a/17), (55a/7), (56a/12),
(56a/2), (64b/3), (82a/9), (87a/2),
(94a/17)

e.-üğün (53a/9)

e.-ün (110a/11), (119a/3), (72a/17), (95b/4),
(95b/5)

e.-ünüz (28a/10), (28a/9), (48a/1)

e.-üpdurur (116a/10)

e.-üvèridi (111a/9)

[= 126]

edin- 1. Bir şeyin sahibi olmak. 2. ... olarak kabul etmek.

e.-di (2b/10)

e.-enler (109a/3), (109a/3)

e.-esin (66b/15)

e.-esiz (38b/8)

e.-se (61b/15)

e.-üb (74a/10)

e.-ür (78a/6)

[= 8]

ëdügi: İdügi.

e. (106b/3)

[= 1]

ën: Genişlik.

e. + i (17b/1)

ëncidici: İncitici, gönül kırıcı.

e. + 'azābıla (83a/17)

[= 1]

ër: *zf* (Çağatay.) Erken.

e. (17a/3)

e. + uyanmışız (16b/17)

[= 2]

ër- Erişmek, belli bir merhaleye ulaşmak.

e.-di (108a/12), (57b/13), (87a/11), (87b/8)

e.-düm (85b/13)

e.-dün (85b/10)

e.-eler (95b/12)

e.-eyidi (99a/9)

e.-işe (2b/4)

e.-mez (78b/17)

e.-miş (43b/12)

e.-mişdi (34a/14), (34a/13)

e.-miş ola (100b/6)

e.-üçek (39b/13)

[= 15]

ërgür- Eriştirmek, ulaştırmak.

e. -evüz (37b/7)

[= 1]

ëriş- Belli bir yere varmak, ulaşmak.

e.-di (10a/15), (34a/9), (3a/13), (48a/5), (58a/14)

e.-dügi (15b/6)

e.-düginden (14a/16)

e.-düm (4b/12)

e.-e (101a/13), (14a/5), (17b/12), (17b/13),
(19a/16), (40a/5)

e.-eler (17a/16)

e.-ince (14a/16)

e.-meye (18b/8)

e.-se (53a/15)

e.-üb (12b/2)

[= 19]

erişdür-: Eriştirmek.

e.-di (14a/6)

e.-düreler (26a/17)

e.-dürür (12a/3)

e.-evüz (8b/8)

e.-mek (9a/11)

e.-meyeler (3a/9)

e.-siz (14a/5)

[= 7]

erkek: Canlı varlıkların üreme bakımından ayrıldığı iki cinsten dişisini dölleyecek şekilde yaratılmış olanı, dişinin karşıt cinsi, er.

e. (96a/7)

[= 1]

erte: 1. Bir günün veya belli bir zamânın hemen arkasından gelen gün veya zaman. 2.

Bir sonraki günün sabahı, yarın.

e. (106b/11), (69b/16), (69b/8), (69b/9), (97b/13), (97b/16)

e. + dür (104b/17)

e. + namâzı (104b/5), (104b/7)

e. + namâzıdur (106a/6)

e. + ye (12b/4), (2b/7)

e. + ye barımağa (69b/7)

[= 13]

êt-: Etmek.

e.-di (100a/12), (104a/3), (109a/8), (110a/16), (110b/14), (110b/15), (110b/7), (111a/14), (113a/14), (52b/16), (52b/4), (52b/9), (54a/1), (58a/15), (62b/8), (74b/12), (84a/1)

e.-diler (111a/1), (111a/1), (112a/8), (113a/16), (54a/10), (55b/9), (56b/5), (70a/10), (76a/10), (87b/11), (8a/9)

e.-dim (60a/1)

e.-dügi (84b/8)

e.-dügümüz (114b/14)

e.-dügün (109b/10)

e.-dük (58a/6), (98a/15)

e.-dükleri (29a/5), (54a/10)

e.-düm (66b/17), (95a/14)

e.-dün (11a/1), (11a/2), (11a/2)

e.-medi (10a/1), (14a/3)

e.-mediler (35b/5), (39a/12), (8a/6)

e.-mege (22a/1), (31b/7)

e.-meklik (81b/8)

e.-meye (109a/6)

e.-mez (38b/16), (53a/8), (78a/9)

e.-mezler (83a/10), (83a/9), (83a/9)

e.-miş (47a/17), (47a/17), (4b/1)

e.-mişdi (53b/5)

e.-mişdür (115b/3)

e.-seler (102b/8)

e.-señ (88a/17)

e.-sevüz (116a/3)

e.-sünler (56b/11)

[= 65]

éyd- *bk.* eyit-.

e.-em (2b/12)

e. -ün (23a/1)

e.-ürdi (10a/4), (68b/5)

[= 4]

éyer: Binek hayvanlarının sırtına konulan, binicisinin üzerine oturması için olan nesne.

e. + ler (32a/4)

[= 1]

éyid- *bk.* eyit-.

e.-eler (17a/4)

[= 1]

éyit- *bk.* eyit-.

e.-diler (57b/16)

[= 1]

éyle- *bk.* eyle-.

e.-diler (9b/4)

[= 1]

éyt- *bk.* eyit-.

e.-diler (41a/8)

[= 1]

ebāzer: Kişi adı.

e. (16b/7)

[= 1]

ebed: <Ar. Sonu olmayan gelecek zaman.

e. (43a/7)

e. + en (28a/17)

[= 2]

ebedī: <Ar. 1. Ölümsüz, sonsuz. 2. Devamlı, sürekli.

e. (44b/11)

e. + kalmak (43a/11)

[= 2]

ebī ḥalid: Kişi adı.

e. + den (97b/16)

[= 1]

ebī hureyre: Kişi adı.

e. + den (84b/16)

[= 1]

ebī umāme: Kişi adı.

e. + den (71b/4), (74a/5)

[= 2]

ebleh: <Ar. Ahmak, akı kıt, alık kimse.

e. + lerden (54a/3)

[= 1]

ebraş: <Ar. Baras illetine tutulmuş (kimse), abraş.

e. + ları (7b/6)

[= 1]

ebṭaḥ: <Ar. Kumlu dere ve ırmak.

e. + yerinde (70a/7)

[= 1]

ebū: <Ar. Eb kelimesinin, künye olarak kullanılan Arapça isim tamlaması şeklindeki özel isimlerin veya deyim niteliğindeki bâzı tamlamaların başında aldığı şekil.

e. (100b/17), (37a/5), (40a/2), (45b/7)

e. + dan (98b/6)

[= 5]

ebū āmā: Kişi adı.

e. + dan (62a/2)

[= 1]

ebū ‘aşım: Kişi adı.

e. + dan (91b/9)

[= 1]

ebū ‘abdullāh bin şālīḥ: Kişi adı.

e. (72b/7)

[= 1]

ebū bāyezīd-i beştāmī: Kişi adı.

e. (39b/8), (37a/5), (40a/2)

[= 3]

ebū bekir: Kişi adı.

e. (106b/5), (24a/7)

e. + e (106a/15)

[= 3]

ebū bekiri'ş-şiddik: Kişi adı.

e. (24a/6)

[= 1]

ebū bekir verrāk: Kişi adı.

e. (11a/16), (72b/8)

[= 2]

ebū cehil: Kişi adı.

e. (5b/14), (5b/14), (62a/6), (6a/2), (71a/1),
(79b/11)

[= 6]

ebū cehl: Kişi adı.

e. (5a/17)

e. + i (25a/9)

e. + iḡ (5b/17)

[= 3]

ebū'ḏ-ḏuḥā: Kişi adı.

e. + dan (42b/2)

[= 1]

ebū derdā: Kişi adı.

e. + dan (79a/1), (84b/14), (85a/1)

[= 3]

ebū ḥālid: Kişi adı.

e. + den (46a/3)

[= 1]

ebū ḥamza: Kişi adı.

e. (45a/7)

[= 1]

ebū hureyre: Kişi adı.

e. (19b/10), (27a/10)

e. + den (76b/4), (77a/14), (83a/10)

[= 5]

ebū ḫubeys: Kişi adı.

e. + ṭaḡuna (6a/4)

[= 1]

ebū ḫulābe: Kişi adı.

e. (64b/4)

[= 1]

ebūkā azdād: Kişi adı.

e. (106b/1)

[= 1]

ebū'l-ʿālī: Kişi adı.

e. + ye (41a/8)

[= 1]

ebū'l-ʿāliye: Kişi adı.

e. (97b/16)

[= 1]

ebū'l-aḥvaṣ: Kişi adı.

e. (97b/10)

[= 1]

ebū'l-cevz: Kişi adı.

e. (92b/8)

[= 1]

ebū'l-ḥasanī nūrī: Kişi adı.

e. (11a/10), (11a/6)

[= 2]

ebū'l-kāsim: Kişi adı.

e. (102b/14), (72b/3)

e. + dan (48a/14), (63b/3)

[= 4]

ebū'l-leys: Kişi adı.

e. (48a/12)

[= 1]

ebū muʿāviye: Kişi adı.

e. (46a/3)

[= 1]

ebū naʿīm: Kişi adı.

e. (67a/16)

[= 1]

ebū ravḳ: Kişi adı.

e. (104b/14)

[= 1]

ebū revaḳ: Kişi adı.

e. (50a/16)

[= 1]

ebū ṣāliḥ: Kişi adı.

e. (105b/13), (107a/15), (49a/12), (73a/13)

e. + den (46a/4)

[= 5]

ebū saʿīd: Kişi adı.

e. + den (105a/11), (118a/13)

[= 2]

ebū saʿīd ḥudrī: Kişi adı.

e. (19b/15)

e. + den (105a/6)

[= 2]

ebū saʿīd ḥuzrī: Kişi adı.

e. (26b/8)

[= 1]

ebū sufyan: Kişi adı.

e. (33a/4)

[= 1]

ebū ʿalīb: Kişi adı.

e. (3a/2), (92a/12), (92a/15), (92a/17)

e. + peygamber (92a/12)

[= 5]

ecel: <Ar. Her canlı için takdir edilmiş olan ölüm zamânı, ömrün son demi.

e. (18b/9)

e. + üni (93a/1)

[= 2]

eczā: <Ar. Parçalar, cüzler, kısımlar.

e. + sı (67a/4)

[= 1]

edeb: <Ar. 1. İnsanın hatâya düşüp utanılacak şeyler yapmasını önleyen, yerinde ve ölçülü davranmasını sağlayan meleke, söz ve davranışlardaki ölçülülük, her

hususta haddini bilip sınırı aşmama, terbiye, nezâket, zarâfet. 2. (tasavvuf). Dâima Hakk'ın huzûrunda olduğunu bilerek bu huzûrun gerektirdiği şekilde davranma, kâinatta Allah'ın birliğini görerek bütün yaratılmışlara karşı saygılı olma.

e. (3a/3)

[= 1]

ednā: <Ar. Çok (daha, en, pek) aşağı, âdî.

e. + kişinin (26b/10)

[= 1]

eg-: Eğik hale getirmek.

e.-mişdür (20a/3)

[= 1]

egdür-: Eğik hale getirtmek.

e.-meye (25b/11)

[= 1]

eger: <Far. 1. Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şâyet. 2. Tekrar edilerek kullanıldığında “ister ... ister, gerek ... gerek” anlamına gelir.

e. (103b/16), (104b/1), (106b/2), (106b/4), (109b/10), (10a/6), (10b/6), (110a/1),

(112a/11), (114a/11), (114a/12),
(114a/4), (114a/5), (114a/6), (114a/8),
(114a/9), (114b/14), (114b/17),
(115a/6), (115b/17), (115b/6),
(116a/14), (118a/3), (118a/3), (11a/17),
(15a/7), (16a/8), (18a/5), (18b/7),
(19a/14), (21a/10), (23b/8), (25b/10),
(26b/14), (26b/16), (29a/17), (29b/3),
(29b/5), (29b/6), (29b/8), (29b/9),
(2b/3), (2b/3), (2b/4), (2b/4), (2b/5),
(2b/5), (2b/6), (30a/9), (30b/1), (30b/6),
(30b/7), (33b/14), (36b/14), (37a/14),
(38a/13), (39a/17), (39b/16), (3a/14),
(3a/6), (43a/5), (43b/2), (43b/6),
(47a/4), (48a/16), (4b/17), (51b/9),
(53a/10), (53a/11), (53b/9), (54b/10),
(54b/10), (55b/14), (55b/16), (55b/5),
(56b/16), (59b/15), (59b/3), (5a/1),
(5a/2), (5a/5), (5a/7), (62a/14), (62b/6),
(66b/10), (66b/11), (66b/13), (68a/17),
(68b/10), (68b/11), (70a/15), (72a/15),
(72b/4), (72b/7), (72b/8), (73a/14),
(74a/11), (78a/6), (79a/2), (85b/15),
(87a/14), (87a/16), (87a/4), (87b/16),
(8a/4), (8b/12), (91b/16), (93a/8),
(93b/9), (94a/7), (97a/14), (97a/6),
(97b/14), (99a/13), (9a/10)

[= 115]

egle-: Alıkoymak, geciktirmek, durdurmak.

e.-di (86b/15)

[= 1]

eglen-: Eğlenmek.

e.-eler (42a/17), (43a/4)

e.-mediler (61b/8)

e.-meyince (42b/14)

e.-se (43a/4)

[= 5]

eglenci: 1. Bekleyen, bekleyici. 2. Eğlenen,
eğlenceye düşkün.

e. + lersiz (30a/6)

[= 1]

egn: Arka, sırt.

e. + inde (26b/13), (35b/17)

[= 2]

egri: Eğri.

e. + si (60b/6)

[= 1]

egrilük: Eğrilik, dümdüz olmama, eğri olma
durumu.

e. (105b/16)

[= 1]

ehl: *bk* ehl.

e. + leri (25b/14)

[= 1]

ehl: <Ar. 1. Sâhip, mâlik. 2. Bir yerin, bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup bulunanlar, cemâat.

e. (5a/17)

e. + i (100b/16), (17a/10), (17a/14), (25a/12),
(25b/4), (26b/1), (28a/7), (28a/7),
(28b/3), (28b/4), (2a/10), (43a/7),
(43b/1), (43b/13), (43b/7), (44b/11),
(47b/8), (48a/9), (48a/9), (72b/9),
(78b/4), (79a/2), (82a/7), (85b/6),
(97a/14), (97b/1), (98a/3)

e. + idir (37a/8), (39b/11)

e. + ile (19b/8), (54a/14)

e. + inden (28a/13), (29a/17), (78b/4), (79a/3),
(85b/6), (85b/7)

e. + ine (101a/3), (102a/14), (102a/5), (29b/13),
(44a/13), (44b/13), (51a/10), (80a/7),
(81b/12)

e. + ini (100a/8), (114a/1)

e. + iniñ (44a/15)

e. + inün (100b/15), (101a/1), (25b/10), (26a/1),
(26b/6), (28b/2), (29b/6), (29b/9),

(43a/16), (43a/16), (44a/15), (44b/5),
(79b/2)

e. + iyidi (107b/5)

e. + ünüz (23a/16)

[= 65]

ehl: <Ar. Bir yerde oturanlar, oranın halkı.

e. i (22b/2)

e. + i tamuda (43b/7)

[= 2]

ejderhâ: <Far. 1. Genellikle kanatlı, gövdesi aslana, kuyruğu yılan benzeyen, ağzından ateş püsküren korkunç masal canavarı. 2. Büyük yılan.

e. (52b/10), (53b/16), (86b/17), (87a/1)

e. + ını (53b/15)

e. + oldı (53b/10), (54b/1)

[= 7]

ek-: Ürün elde etmek için toprağa tohum atmak.

e.-diyise (13a/3)

e.-en (13a/4), (13a/4)

e.-er (14a/15), (12b/3)

e.-eriz (14a/15)

e.-meyenler (13a/1), (13a/2)

[= 8]

ekber: <Ar. Çok (daha, en, pek) büyük.

e. + dür (16a/10)

[= 1]

eğek: 1. Çene, çene kemiği. 2. Gerdan.

e. + lerine (5b/6)

[= 1]

ekil-: 1. Belli bir ürün elde edilmek amacıyla toprağa tohum atılması ya da fide dikilmesi. 2. (Toprak için) Üzerinde tarım yapılmak.

e.-enler (12b/17)

e.-ür (17b/10)

[= 2]

ekin: Arpa, buğday vb. tahılların, tohumlarının tarlada filizlenmesinden harmana kadarki durumlarına verilen isim.

e. (107b/6), (13a/1), (14a/15)

e. + in (12b/5)

e. + lerimiz (55b/5)

e. + lerin (55a/16)

[= 6]

ekseri: <Ar. Çok defa, çok zaman, çoğunlukla, ekseriya.

e. + ne (5a/16)

[= 1]

eksik: 1. Mevcut olmadığı için ihtiyaç duyulan (kimse veya şey), noksan. 2. Bir kısmı bulunmayan veya bitmemiş olan, tamam olmayan, noksan, nâkıs, nâtamam.

e. (17a/3), (74b/1), (74b/4), (74b/5), (74b/7), (75a/7), (75b/4), (96a/15)

e. + étmedi (14a/3)

e. + ola (115a/16)

[= 10]

eksil-: 1. Eskisinden az duruma gelmek, azalmak, tenâkus etmek. 2. Yok olmak [Bu anlamda olumsuz şekli kullanılır].

e.-di (18a/7)

e.-meksüzün ola (83b/4)

e.-ür (21b/7)

[= 3]

eksük: *bk.* eksik.

e. (75b/6), (75b/8)

[= 2]

el: Kolun, bilek mafsallından îtibâren avuç ve parmakları içine alan ve tutmaya yarayan kısmı.

e. (114b/15), (29a/5), (31a/5), (33a/12), (76b/2), (99a/8)

e. + de (47a/7), (47b/7)

e. + den (114b/14), (115a/7), (116a/14), (116a/8), (87a/9), (99a/9)

e. + deyiken (116a/9)

e. + e (116a/9)

e. + egirmez (116a/13)

e. + egirür (116a/12)

e. + i (78b/17), (93b/1), (99a/8)

e. + in (115a/12), (20a/2), (36b/11), (52b/11), (53a/12), (54a/6), (81b/14), (81b/14), (88b/4)

e. + inçden (55b/7)

e. + inde (113b/17), (19b/5), (19b/6), (24b/3), (24b/4), (32b/5), (38a/16), (59a/14), (71a/12), (80a/5), (88b/17)

e. + indedür (63a/14), (91a/4), (91a/5), (91b/1)

e. + inden (111b/14), (20a/8), (53b/10), (89a/2)

e. + inden boşana (118a/5)

e. + ine (111b/9), (22b/8), (22b/8), (44b/8), (44b/9), (53b/16), (55a/2), (81b/10), (81b/13), (82a/1), (82a/2), (82a/6), (87a/3)

e. + ini (14b/12), (53a/13), (53b/15), (55a/1), (8a/12)

e. + iye (35b/16)

e. + iyile (98b/10), (98b/10)

e. + leri (41b/13), (42a/1), (45a/5), (5b/9)

e. + lerinde (22b/14)

e. + leriyle (11b/11)

e. + leriyle (5b/6)

e. + süz (18b/1)

e. + üm (118b/12)

e. + ümdedür (71a/10)

e. + ümden (8a/4)

e. + ümle (21b/10)

e. + ümüzedür (71a/1)

e. + üñde (62b/17), (71b/1)

e. + üñüz (105a/15), (54b/10), (54b/11)

e. + üñüzde (71a/3), (71a/4)

e. + üñüzedür (71a/3)

e. + ünüz (54b/9)

[= 94]

el-: <Ar. Arapça'da isimleri mârife yapan (belirli duruma getiren) bir ön ek olup dilimize aşağıdaki şekillerde girmiştir.

e.-kışşa (53b/6)

e.-kāfırde (48b/6)

e.-ünğden (16a/9)

[= 3]

elbetde: *bk.* elbette.

e. (50b/15), (50b/15), (50b/17), (50b/17),
(54b/8), (54b/9)

[= 6]

elbette: <Ar. Muhakkak, şüphesiz, mutlaka.

e. (54b/12), (70a/5), (97a/16)

[= 3]

elbî: Kişi adı.

e. (93a/17)

[= 1]

elci: < *bk.* elçi.

e. (69b/11)

[= 1]

elçi: 1. Peygamber, resul. 2. Belli bir husûsu konuşmak üzere bir taraf adına diğer tarafa gönderilen kimse, aracı.

e. (89b/1)

[= 1]

elek: Kasnaktan yapılmış eleme âleti.

e. (77b/8)

[= 1]

el-hācī hāzırber çelebî: Kişi adı.

e. (2b/11)

[= 1]

elḥamdülillāh: <Ar. Allah'a şükürler olsun, hamdolsun.

e. (48a/7)

[= 1]

elḥamdülillahi: < *bk.* elḥamdülillāh.

e. (4a/13)

[= 1]

elif: <Ar. Arap alfabesinin ilk harfi.

e. (48b/6)

[= 1]

elli: Kırk dokuzdan sonra, elli birden önce gelen sayının adı. 50.

e. (23b/10), (23b/10), (47a/3), (99b/1)

[= 4]

elli biç: 50 000 sayısı.

e. (23b/10), (47a/3)

[= 2]

emān: <Ar. Himâyesinde olmak.

e. + ında (2b/7)

e. + ında ola (2b/7)

[= 2]

emānet: <Ar. Güvenilir bir kimseye saklaması
veya birine teslim etmesi için bırakılan
şey veya kimse.

e. (117a/5)

e. + ler (99a/3)

[= 2]

emek: Bir işin yapılması için harcanan beden
veya kafa gücü.

e. + lerünjizi (105a/14)

[= 1]

emīn: <Ar. İnanılır, güvenilir kimse.

e. + dür (69b/14)

e. + ola (2b/4)

[= 2]

emīnlık: Emin olma durumu.

e. (117b/17)

[= 1]

emīr-

e.-i (33a/4)

[= 1]

emir: <Ar. Bir şeyin yapılması veya
yapılmaması husûsunda bildirilen kesin
hüküm, hükmüne uyulması istenen
zorlayıcı söz, buyruk.

e. (17a/8), (17a/9), (18a/6), (29a/11)

e. + êtdi (58a/14)

e. + eyledi (18a/6), (58a/11), (58b/17), (59b/11)

e. + eyledigi (4a/9)

e. + eylerüz (6b/11)

e. + eyleye (17a/8)

e. + kıldı (10a/7)

e. + olsa (118a/3)

e. + oluna (17a/9)

[= 15]

emr: *bk* emir.

e. + e (16b/12)

e. + êder (40a/11)

e. + eyler (34a/7)

e. + i (103a/5), (34a/5)

e. + ile (34b/13)

e. + i ma'rûf (13b/16)

e. + ine (2b/14)

e. + ola (20a/3)

e. + ümde (53a/17)

e. + üme (116b/5)

[= 11]

emşāl: <Ar. Örnek, örnekler, nümûne.

e. + i (106a/4)

[= 1]

emzükli: 1. Emzikli. 2. Memede çocuğu olan, çocuğuna meme veren (kadın).

e. + ler (20a/8)

[= 1]

emzür-: 1. Emzirmek. 2. (Kadın veya dişi hayvan) Yavrusunu memesindeki sütü emdirmek sûretiyle beslemek, meme vermek.

e.-dügin (20a/8)

[= 1]

en: Yanında bulunan kelime ile önünde sonunda, neticede anlamına gelir.

e. + üñ şorınca (51a/2), (51a/7)

[= 2]

eñ: Başına geldiği sıfata üstün derece anlamı katar.

e. (104a/17), (26b/9)

[= 2]

eñse: 1. Boynun arka kısmı. 2. *E. T. Türk.* Arka, art.

e. + lerine erişe (101a/13)

e. + sine (43b/17)

[= 2]

enām: <Ar. Yaratılmış olan bütün mahlûkat, halk.

e. + dur (69b/14)

[= 1]

enbāz: <Far. Benzer, eş, ortak.

e. (91a/14)

[= 1]

enbiyā: <Ar. Nebîler, peygamberler.

e. (1b/8), (47a/9)

e. + lar (40a/10)

e. + yı (1b/8)

[= 4]

endir-: İndirmek, (Allah) emirlerini
peygamberler vasıtasıyla kullarına göndermek.

e.-dügümüz (10a/11)

e.-medi (72b/3)

[= 2]

endişe: <Far. 1. Düşünce [Eskimiştir]. 2. Merak,
kuruntu. 3. Kaygı, tasa, gam, keder.

e. + si (64a/16)

e. + yi (34b/2)

[= 2]

endür-: *bk.* endir-.

e.-dikim (51a/11)

e.-medi (8b/5)

[= 2]

enes bin mālīk: Kişi adı.

e. + den (91a/16)

[= 1]

enes ibni mālīk: Kişi adı.

e. + den (77b/15)

[= 1]

engel: <Far. Bir işin yapılmasını önleyen sebep,
mâni.

e. (118a/11)

[= 1]

enlū: Enli, eni fazla olan, geniş.

e. + döşeklerdür (101b/15)

[= 1]

enşār: <Ar. “Yardımcılar, koruyucular”
mânâsına gelen kelime, İslâmiyet’i
kabul ederek Hz. Muhammed’i ve
Mekkeli müslümanları Medîne’ye
dâvet eden ve hicret ettikleri zaman
onlara yardımcı olan, koruyan Medîneli
müslümanlar hakkında kullanılmıştır.

e. + uḡ (6b/14)

[= 1]

envāʿ: <Ar. Neviler, çeşitler, türler.

e. (27b/2)

[= 1]

envāʿi: *bk.* envāʿ.

e. (41a/1)

[= 1]

epsem: Ses çıkarmayan, sessiz.

e. + oldı (52b/7)

[= 1]

er: Erkek kişi, yiğit.

e. (66a/1), (67a/10), (69a/3), (95a/5)

e. + den (93b/7)

e. + i (57b/10)

e. + iñ (93a/14)

e. + leri (88a/3)

[= 8]

erihā: Kale ismi.

e. + ƙal'ası (51b/16)

[= 1]

eri-: 1. (Katı bir cisim) Bir sıvı içinde katılığını kaybedip dağılmak, o sıvıya karışmak.

2. (Katı bir cisim) Isı etkisiyle sıvı durumuna gelmek.

e.-yenler (20b/14)

e.-yüb (29b/8)

[= 2]

erkān: <Ar. Bir şeyin güçlü olan yönleri.

e. + ın (4b/15)

[= 1]

erkek: Erkek kişi.

e. + lü (105b/14), (40b/10)

[= 2]

erte: Bir günün veya belli bir zamânın hemen arkasından gelen gün veya zaman.

e. (13b/17)

[= 1]

erzānī: <Far. Lâyık, değer, uygun.

e. + ƙıl (28a/5)

e. + ƙıldı (84a/12)

[= 2]

eşahh: <Ar. Çok (daha, en, pek) doğru, pek sahih.

e. (19a/7), (19b/14)

[= 2]

eşer: <Ar. Sarfedilen bir emek, yapılan bir iş sonucunda meydana gelen, yetenek, gayret veya emek ürünü şey, yapıt.

e. + i (37b/5), (40a/8)

[= 2]

eşim: <Ar. Suçlu, günahkâr.

e. (77a/7), (77a/8), (77a/8)

[= 3]

es-: (Hava için) Bir yönden bir yöne doğru hissedilir şekilde hareket etmek.

e.-di (110a/13)

e.-er (110b/7), (12b/10), (12b/5), (12b/9)

e.-mege (110a/9)

[= 6]

esdür-: *bk.* estir-.

e.-e (67b/5)

[= 1]

esîr: <Ar. Savaşta düşman eline düşen kimse,
tutsak.

e. + kılasız (38b/8)

[= 1]

esîrlîk: Esir olma durumu, esâret, kölelik,
tutsaklık.

e. (103b/6)

[= 1]

eski: Çok zamandan beri var olan, üzerinden
zaman geçmiş olan, kadim.

e. (17b/6), (96b/10)

[= 2]

eski-: 1. Üzerinden zaman geçmek. 2. Zaman
etkisiyle veya kullanılmaktan ötürü
yıpranmak, aşınıp bozulmak, yeniliğini
kaybetmek.

e.-mek (26b/4)

[= 1]

eslâf: <Ar. Bizden öncekiler, bizden evvel
geçmiş kimseler, eskiler.

e. (18a/16)

[= 1]

esri-: *E. T. Türk ve halk ağzı.* 1. Kendinden
geçmek, sarhoş olmak, coşmak.
2. Sertleşmek, çok kızmak.

e.-yeydi (79a/4)

[= 1]

esrük: Sarhoş.

e. (20a/9)

[= 1]

estağfirullâh: <Ar. “Allah’tan af ve mağfiret
dilerim” anlamında duâ sözü.

e. (60a/7)

[= 1]

estir-: Estirmek, esmesini sağlamak.

e.-di (110a/13)

[= 1]

eş-: Kazmak.

e.-di (58a/16)

e.-erler (36a/1)

[= 2]

eşbâh: <Ar. Benzeyen şeyler, benzerler.

e. + ı (106a/4)

[= 1]

eşeg: *bk.* eşek.

e. + üne (34b/11)

[= 1]

eşek: Tek parmaklılardan, uzun kulaklı, attan küçük binek ve yük hayvanı, merkep.

e. (34b/12)

[= 1]

eşig: *bk.* eşik.

e. + inde (99b/6)

[= 1]

eşik: 1. Kapı boşluğunun alt tarafına gelen kısım. 2. Kapı.

e. + den (108b/4)

[= 1]

eşit-: İştirmek.

e.-düm (63b/3)

[= 1]

et: 1. İnsan ve hayvan vücûdunun kas ve yağdan meydana gelen kısmı. 2. Hayvan

vücûdunun yiyecek maddesi olarak kullanılan kas kısmı.

e. + den (50a/3)

e. + ile (64a/13)

e. + in çekmiş (47a/16)

e. + inden (32a/7)

e. + iyle (49b/4)

e. + ün (118a/9), (118b/7)

[= 7]

etrâf: <Ar. 1. Taraflar, yanlar. 2. Çevre.

e. + r'âlemi (68a/2)

[= 1]

etbâ: <Ar. 1. Bir kimseye tâbi olanlar, ona uyanlar. 2. Hizmetkârlar.

e. + ları (79b/12)

[= 1]

eteg: 1. Etek, elbisenin belden aşağı kısmı. 2. Vücûdun belden aşağısına giyilen giyecek.

e. + i (104b/1)

e. + ine (104a/17)

[= 2]

etmeg: *bk.* etmek.

e. + i (34a/13), (34a/13)

[= 2]

etmek: 1. Ekmek. 2. Unun su ile yoğrulmasından elde edilen hamurun fırın, saç veya tandırda pişirilmesiyle yapılan ve insanın başlıca gıdâsı olan yiyecek.

e. (34b/10), (36b/8), (92a/13)

[= 3]

ev: Bir âilenin oturması için yapılmış yapı, içinde yaşanılan, ikâmet edilen yer, konut, mesken, hâne, ikâmetgâh.

e. (104a/8), (109a/4), (112b/3), (113b/2), (113b/5), (43b/4), (6b/15)

e. + de (43b/5), (57a/10), (86b/14), (86b/14), (86b/15)

e. + e (86b/13), (99b/7)

e. + edinenler (109a/3), (109a/3)

e. + i (25b/12)

e. + idür (25b/13)

e. + in (59b/4), (59b/9)

e. + inde (41b/5), (59b/9), (68b/1)

e. + ine (14b/11), (35a/1)

e. + ler (107b/4), (107b/5), (117a/14)

e. + leri (34a/10), (34a/15), (55b/13), (57a/11)

e. + lerinden (109b/14), (14a/9)

e. + lerine (19b/8), (79b/17), (80a/7)

e. + lerini (59b/1)

e. + lerinüj (14a/7)

[= 39]

evkât: <Ar. Vakitler, zamanlar.

e. (17b/16)

e. + ıolıçak (68b/9)

[= 2]

evlād: <Ar. Bir anne baba için kendi oğulları veya kızları.

e. + ıla (54a/14)

[= 1]

evliyā: <Ar. 1. Allah'ın sevgilisi olan, hâli, davranışları, çok üstün vasıfları ve gösterdiği kerâmetler sebebiyle bu husus halk tarafından da kabul edilmiş bulunan seçkin kul, ermiş, ermişler, velîler.

e. + lar (40a/10)

[= 1]

evliyâullah: <Ar. Evliyâ.

e. + da (10a/1)

[= 1]

evliyāullah ‘alī: Kişi adı.

e. (24b/1)

[= 1]

evvel: <Ar. 1. Başlangıçta, evvelâ, ilk önce, ilk olarak. 2. Karşılaştırma yoluyla bir yer, zaman veya oluşun bahsedilen yer zaman veya oluştan önde veya önce bulunduğunu veya olduğunu anlatır, önce.

e. (104b/7), (109a/3), (10b/17), (114a/3), (11a/4), (20b/6), (22a/9), (22b/1), (23a/17), (23b/11), (23b/13), (23b/16), (23b/5), (24a/6), (27a/6), (27a/7), (33b/2), (37a/7), (39b/10), (40b/7), (4a/11), (51a/1), (54b/4), (60a/12), (60b/10), (60b/11), (75a/2), (78a/11), (80b/13), (81a/6), (82b/17), (83b/14), (84a/2), (84b/9), (92a/4), (94b/13)

e. + den (61b/10)

e. + i (69b/8)

e. + idür (81a/11)

e. + inde (51a/4), (90b/10), (92a/7), (95b/6)

e. + inden (16a/17), (84b/11)

e. + ki (104a/10), (106a/10), (117b/1), (19b/15), (38b/5), (4b/4), (51b/5)

[= 52]

evvelīn: <Ar. Evvel zaman insanları, eski zaman adamları.

e. (41a/16)

[= 1]

ey: Hitap edilen kimsenin dikkatini çekmek veya anlamı güçlendirmek için kullanılır.

e. (103a/1), (105a/13), (105a/17), (109a/11), (10a/17), (10b/5), (110b/11), (112a/6), (112b/2), (113a/7), (113b/2), (115a/11), (116a/11), (118b/13), (119a/10), (119a/11), (119a/14), (119a/6), (11a/10), (11a/8), (16a/6), (16a/6), (19a/8), (20b/12), (20b/12), (20b/12), (20b/13), (20b/13), (21a/2), (21a/2), (23a/1), (23a/10), (23a/5), (23a/6), (23a/7), (24b/12), (24b/7), (24b/9), (26a/15), (26a/3), (26a/4), (26b/1), (27b/11), (28a/9), (28b/11), (28b/2), (31a/10), (31a/16), (31a/6), (31a/8), (31a/9), (31b/17), (33a/4), (34b/13), (35b/12), (36a/14), (36a/2), (36a/3), (36a/5), (37a/10), (37b/2), (38b/1), (38b/16), (39b/13), (3b/9), (40a/14), (40a/5), (44a/11), (46a/16), (47a/1), (47a/1), (47a/5), (47a/6), (47a/9), (47b/11), (47b/6), (47b/9), (48a/3), (48b/10), (48b/16), (51a/11), (52b/4), (52b/6), (58b/12), (5a/6), (60b/1),

(64b/3), (64b/5), (66b/10), (71a/17),
(72a/10), (72b/15), (73a/2), (75a/11),
(75a/14), (78a/5), (81b/6), (81b/6),
(81b/8), (87a/3), (87a/4), (87a/8),
(88b/13), (89a/5), (8a/14), (95a/11),
(95a/12), (95a/13), (95a/3), (9a/17),
(9a/3), (9b/1), (9b/10), (9b/12)

[= 114]

eyd-: Söylemek.

e.-e (101a/4), (101a/9), (118a/8), (119a/10),
(23a/10), (23a/5), (23a/6), (23a/6),
(23a/7), (23a/7), (24b/5), (24b/7),
(26a/3), (26a/4), (26a/7), (39a/8),
(47b/17), (48b/5), (72b/12), (72b/15)

e.-eler (117b/3), (117b/3), (117b/8), (117b/9),
(119a/14), (119a/6), (16b/17), (17a/2),
(21a/2), (21a/5), (25a/17), (26a/12),
(26a/15), (26a/6), (27a/16), (27b/13),
(28b/17), (29b/1), (30a/2), (30a/3),
(30a/4), (30a/6), (30a/7), (39a/3),
(46a/16), (48a/10), (48a/11), (48a/2),
(48a/7), (68a/2), (78b/4), (80a/15)

e.-em (11a/17), (66b/15)

e.-erlerse (39b/16)

e.-eydüm (72b/8)

e.-i (95b/1)

e.-ikim (10a/15)

e.-ile (78a/11)

e.-ir (41a/10)

e.-irler (50a/1)

e.-üm (72a/17)

e.-ün (109a/11)

e.-ünj (19a/14)

e.-ünjüz (20a/4)

e.-ür (100a/13), (100a/17), (100a/7), (100b/6),
(102a/5), (102b/10), (102b/12),
(102b/5), (102b/7), (104b/13), (104b/6),
(104b/6), (104b/7), (104b/8), (105b/4),
(105b/8), (106a/8), (106b/5), (107a/11),
(107a/12), (107a/14), (108a/13),
(110b/10), (112a/4), (112a/7), (114b/4),
(114b/8), (115a/14), (115a/17),
(116a/11), (13a/14), (13b/10), (14b/5),
(16b/2), (16b/5), (18a/16), (18a/17),
(18b/13), (18b/14), (19a/8), (20b/9),
(21a/7), (21b/8), (23b/11), (25b/6),
(26a/1), (26b/17), (27a/10), (30b/16),
(31a/1), (31a/14), (31a/2), (33b/14),
(35b/12), (36a/1), (36a/12), (36b/16),
(36b/6), (36b/7), (37a/1), (37a/10),
(37a/16), (37a/6), (37b/10), (37b/14),
(37b/14), (37b/2), (37b/9), (38a/1),
(38b/12), (38b/4), (38b/9), (39a/10),

(39a/11), (39a/2), (39b/13), (39b/2),
 (39b/4), (39b/8), (3a/6), (3b/15),
 (40a/12), (40a/2), (40a/5), (40b/4),
 (42a/1), (42a/13), (42a/14), (42a/7),
 (42a/8), (42b/17), (43a/3), (43b/2),
 (43b/3), (44a/12), (44a/16), (44a/2),
 (45b/15), (45b/7), (45b/9), (48b/6),
 (49a/17), (49a/8), (49b/13), (49b/16),
 (49b/2), (49b/7), (49b/8), (49b/9),
 (4a/2), (4b/10), (50a/2), (50a/7),
 (51a/3), (51a/8), (51b/11), (51b/6),
 (5b/13), (62b/6), (63a/8), (63b/1),
 (63b/2), (64b/3), (64b/4), (66b/10),
 (67a/1), (67a/2), (67a/7), (67b/1),
 (67b/1), (67b/5), (67b/8), (67b/9),
 (68a/1), (68a/8), (68a/8), (68b/12),
 (68b/8), (69a/9), (6a/2), (6a/7), (6b/12),
 (6b/14), (71a/13), (72a/15), (72a/6),
 (72b/1), (72b/3), (72b/4), (72b/7),
 (72b/8), (74b/9), (75a/10), (75a/11),
 (75a/16), (76a/4), (77a/11), (77a/2),
 (77b/3), (77b/6), (79b/7), (81b/8),
 (82a/16), (82b/16), (84b/8), (84b/9),
 (85a/9), (85b/17), (85b/8), (85b/8),
 (86a/1), (86a/11), (86a/16), (86a/5),
 (86b/2), (89a/10), (89a/15), (89a/5),
 (89a/7), (91a/5), (91b/6), (92b/16),
 (93a/2), (93a/5), (93b/9), (95a/11),

(95a/12), (96a/16), (97b/13), (97b/4),
 (98b/13), (99a/16), (9b/7), (9b/8)

e.-ürdi (16a/2), (16a/4), (52b/3), (61b/2),
 (62b/3), (74b/10), (97b/14), (11a/15)
 (9b/16)

e.-ürdüm (72b/5)

e.-ürler (101a/17), (102a/13), (103a/3), (107a/1),
 (111b/5), (116b/15), (37a/8), (38b/16),
 (39b/10), (42b/1), (42b/4), (49a/10),
 (49b/5), (50a/11), (51a/12), (56b/7),
 (61b/8), (64a/6), (76b/10), (76b/12),
 (7b/8), (84b/9)

e.-ürlerdi (109a/6), (3a/1), (51b/5), (56b/9),
 (80a/9), (89b/12)

e.-ürlerdikim (36a/15)

e.-ürlerse (37a/14), (56b/16)

e.-ürmiş (102b/17)

e.-ürse (115a/2), (71a/10)

e.-ürsem (65a/1), (97b/14)

e.-ürsin (31a/17), (61a/16)

[= 308]

eydivér-: Ansızın söylemek.

e.- (95a/4)

e.-di (108b/2), (62b/8), (87b/12)

e.-elim (53b/7)

e.-gil (108a/17)

[= 6]

eydil-: Söylenilmek.

e.-mişdür (98b/5)

e.-se (51b/4)

[= 2]

eydivër-: bk. eydivër-.

e.- irdi (45b/15)

[= 1]

eyid-: *bk.* eyt.

e.-ebilürem (8a/1)

e.-e (117b/5)

e.-eler (39a/13), (62a/14)

[= 4]

eyit-: *bk.* eyt.

e. (115a/11), (33b/1), (39a/8), (40a/13),
(57a/10), (86b/14), (86b/15)

e.-di (100a/10), (100a/11), (100a/2), (100b/11),
(100b/14), (100b/16), (100b/3),
(102a/4), (103a/15), (104a/11),
(104a/7), (104b/17), (105a/1),
(105a/10), (105a/12), (105a/13),
(105a/3), (105a/4), (105a/6), (105a/6),

(105a/8), (105b/5), (105b/6), (105b/7),
(106a/13), (106a/16), (106b/10),
(106b/12), (107a/15), (107a/17),
(107b/1), (107b/2), (107b/4), (108a/14),
(108a/16), (108a/8), (108b/10),
(108b/6), (108b/9), (109a/11),
(109b/12), (109b/18), (109b/5),
(109b/8), (110a/11), (110a/3), (110a/4),
(110a/5), (110b/11), (111a/2), (111a/3),
(111a/3), (111a/5), (111b/15),
(111b/16), (111b/17), (111b/8),
(112a/10), (112a/16), (112a/3),
(112a/6), (112a/6), (112b/11),
(112b/17), (112b/2), (112b/7), (113a/1),
(113a/10), (113a/13), (113a/14),
(113a/15), (113a/2), (113a/2), (113a/5),
(113a/7), (113a/8), (113b/12),
(113b/16), (113b/2), (118a/13),
(118b/1), (118b/3), (118b/4), (118b/5),
(119a/17), (11a/12), (11a/16), (11a/8),
(14b/13), (14b/15), (14b/16), (14b/17),
(16b/6), (16b/7), (16b/9), (19b/12),
(20a/4), (21b/15), (21b/16), (21b/16),
(21b/17), (21b/5), (21b/7), (23a/16),
(23a/17), (25b/9), (26a/11), (26a/15),
(27a/11), (27a/12), (27a/13), (31a/10),
(31a/11), (31a/16), (31a/6), (31a/8),
(31a/8), (31a/9), (31b/1), (31b/15),
(32b/12), (32b/14), (32b/15), (32b/16),

(32b/6), (32b/9), (33a/16), (33a/7),
(33a/7), (33b/11), (34a/16), (34b/16),
(34b/6), (35b/10), (35b/8), (35b/9),
(36a/13), (36a/14), (37a/15), (38a/10),
(39b/17), (3a/14), (3a/14), (3a/15),
(3a/16), (3a/16), (3a/16), (3a/17),
(3a/17), (3b/1), (3b/1), (3b/2), (40b/2),
(41a/7), (41b/5), (41b/6), (41b/7),
(41b/7), (42b/10), (42b/13), (42b/16),
(42b/3), (42b/6), (42b/9), (43a/4),
(43a/9), (43b/9), (44a/14), (44a/14),
(44a/3), (44b/17), (45a/3), (45a/4),
(45b/10), (45b/6), (46a/17), (46a/4),
(46b/14), (47a/11), (47a/9), (47b/12),
(47b/14), (48a/13), (48a/14), (48a/5),
(48b/15), (48b/16), (48b/17), (48b/17),
(49a/12), (49a/5), (49b/10), (50a/10),
(50a/15), (50b/1), (50b/2), (50b/5),
(50b/6), (51a/14), (51a/17), (51a/6),
(51b/1), (51b/1), (51b/1), (51b/15),
(52a/10), (52a/11), (52a/12), (52a/16),
(52a/7), (52b/1), (52b/16), (52b/5),
(52b/6), (53a/1), (53a/3), (53b/1),
(53b/12), (53b/14), (54a/15), (54a/15),
(54a/2), (54a/5), (54b/8), (57a/10),
(57a/5), (57b/7), (58a/1), (58a/10),
(58a/2), (58b/12), (58b/4), (59a/11),
(59a/15), (60a/12), (60a/6), (61b/1),
(61b/3), (62a/10), (62a/13), (62a/2),

(62a/3), (63a/12), (63a/15), (63a/16),
(63a/6), (63b/16), (63b/3), (63b/3),
(63b/4), (63b/6), (63b/8), (63b/9),
(64a/10), (64a/13), (64a/13), (64a/14),
(64a/14), (64a/15), (64b/15), (64b/16),
(65a/12), (65a/12), (65a/16), (65a/8),
(65a/9), (65b/11), (65b/15), (65b/17),
(65b/6), (66a/11), (66a/16), (66a/17),
(66a/17), (66b/2), (66b/6), (67b/11),
(67b/16), (67b/9), (68a/11), (68a/12),
(68b/15), (69a/1), (69a/13), (69a/3),
(69a/5), (69b/1), (69b/14), (69b/9),
(70a/15), (70a/2), (70a/3), (70a/4),
(70a/5), (70a/6), (70a/6), (70a/6),
(70a/7), (70a/7), (70a/8), (70b/11),
(70b/12), (70b/17), (70b/9), (71a/1),
(71b/4), (72a/14), (72a/17), (72b/10),
(72b/12), (72b/14), (72b/17), (73a/10),
(73a/13), (73a/7), (73a/8), (73a/8),
(73a/9), (73a/9), (73b/11), (73b/12),
(73b/2), (74a/16), (74a/8), (74b/14),
(74b/6), (75a/1), (75a/14), (75a/9),
(75b/1), (75b/3), (76a/11), (76a/8),
(76b/16), (77a/13), (77a/14), (77a/3),
(77b/10), (77b/11), (77b/14), (78a/1),
(78a/17), (78a/6), (78b/12), (78b/8),
(79a/14), (79a/5), (79a/8), (79a/8),
(79a/9), (79b/14), (79b/2), (7a/8),
(7b/1), (7b/12), (7b/15), (7b/4), (7b/6),

(80b/1), (80b/9), (81b/5), (82a/17),
(82a/17), (82a/3), (82b/1), (82b/2),
(83a/11), (83a/12), (83a/6), (83b/9),
(83b/9), (84b/1), (84b/14), (84b/16),
(85a/2), (85a/5), (85a/7), (85b/10),
(86a/10), (86a/12), (86a/13), (86a/14),
(86a/15), (86a/17), (86a/3), (86a/5),
(86a/7), (86a/9), (86b/14), (86b/5),
(86b/7), (87a/14), (87a/15), (87a/2),
(87a/3), (87a/8), (87b/10), (87b/15),
(87b/2), (87b/3), (87b/3), (87b/4),
(88a/11), (88a/12), (88a/13), (88a/14),
(88a/14), (88a/2), (88a/5), (88a/5),
(88a/9), (8a/1), (8a/14), (8a/15),
(8a/16), (8a/3), (8a/3), (8a/8), (90a/9),
(90b/10), (90b/4), (90b/9), (91a/15),
(91a/8), (91b/16), (91b/6), (91b/9),
(92a/1), (92a/15), (92a/16), (92a/3),
(92a/5), (92b/17), (92b/5), (92b/6),
(92b/8), (93a/11), (93a/15), (93a/16),
(93a/17), (93a/4), (93b/1), (93b/1),
(93b/16), (93b/2), (93b/5), (93b/6),
(93b/8), (93b/9), (94a/1), (94a/9),
(94b/11), (94b/8), (95a/3), (95a/4),
(95b/2), (95b/3), (95b/4), (96a/14),
(96a/8), (96b/7), (97a/10), (97a/13),
(97a/2), (97b/10), (97b/16), (97b/16),
(97b/7), (98a/1), (98a/10), (98a/11),
(98a/11), (98a/2), (98a/3), (98b/2),

(98b/4), (98b/6), (98b/8), (98b/9),
(99a/14), (99a/17), (9a/14), (9a/3),
(9b/12)

e.-diler (100b/17), (101b/1), (102a/1), (102a/7),
(103a/13), (103b/14), (105b/13),
(106a/11), (106b/15), (106b/9),
(107b/3), (109b/2), (109b/3), (109b/9),
(110a/9), (110b/12), (111a/2), (111a/3),
(111a/4), (112a/14), (112a/9),
(113b/14), (118a/16), (13b/11),
(13b/13), (14a/10), (14a/12), (14a/13),
(14a/14), (14a/15), (14a/17), (14a/8),
(14b/2), (14b/3), (19a/12), (19a/13),
(19a/2), (19a/3), (20a/3), (21b/6),
(2a/7), (38a/8), (41a/6), (43a/12),
(43a/15), (43a/16), (43b/10), (44b/13),
(44b/3), (45a/12), (45a/4), (45a/7),
(45b/8), (46a/12), (47a/10), (48a/9),
(49b/11), (50a/17), (50a/4), (50b/9),
(51a/9), (53a/7), (53a/9), (53a/9),
(53b/9), (54b/14), (54b/6), (55a/12),
(55a/2), (55b/1), (55b/4), (55b/6),
(56b/15), (57b/14), (58a/8), (60a/11),
(60a/7), (63a/15), (67b/4), (67b/6),
(68a/9), (6a/4), (71a/8), (72a/13),
(72a/15), (72a/8), (73a/14), (75a/1),
(75a/17), (75a/2), (75a/2), (75b/12),
(76a/10), (76a/2), (79b/14), (7b/13),
(7b/17), (7b/2), (7b/5), (80a/1), (80a/3),

(83a/10), (87b/12), (87b/14), (88a/1),
 (88b/6), (88b/7), (89a/1), (89a/3),
 (89b/3), (8a/10), (8a/5), (8b/1), (8b/13),
 (8b/5), (8b/7), (8b/9), (90a/8), (91b/15),
 (95b/15), (95b/16), (96a/10), (96a/12),
 (96a/9), (96b/16), (96b/2), (97a/4),
 (97b/9), (98a/8), (9a/12)

e.-dim (14a/17), (14a/8), (69a/4), (75a/11),
 (78a/5), (98b/7)

e.-düm (104b/17), (105a/3), (105a/4), (105a/5),
 (105a/6), (13b/13), (14a/10), (14a/11),
 (14a/13), (14a/14), (14a/15), (14b/2),
 (14b/3), (16b/8), (31b/15), (36a/10),
 (36a/2), (36a/5), (85a/4), (85b/9),
 (86a/2), (98a/1), (98a/2), (98b/8)

e.-dünj (95a/12)

e.-gil (103a/7), (52a/5), (88a/16), (95b/14)

e.-megil (87a/10)

e.-mez (45b/10)

e.-se (72a/16), (72b/5)

e.-seler (18b/10)

e.-sün (94b/13)

[= 662]

eyle: Öyle.

e. (118a/17), (34b/7), (49b/7)

e. + ola (80a/14)

[= 4]

eyle-: “Etmek, yapmak” anlamında yardımcı fiil.

e. (24b/13)

e.-di (102a/2), (104a/5), (108a/15), (110b/2),
 (111a/12), (111a/14), (11a/13), (11b/1),
 (14a/4), (15a/10), (15a/11), (17b/11),
 (17b/15), (18a/6), (33b/16), (34a/13),
 (34a/16), (34b/3), (3a/4), (43a/3),
 (55a/17), (56b/1), (58a/11), (58b/17),
 (59b/11), (59b/15), (61b/12), (63b/15),
 (7a/16), (84a/10)

e.-digi (4a/9)

e.-dik (103b/12)

e.-dikleri (5b/8)

e.-diler (14b/11), (49b/17), (54a/8), (7a/14)

e.-dim (93b/12)

e.-dimegil (73a/10)

e.-dügün (72b/6)

e.-dük (17b/5), (30b/9), (59a/5), (7a/11)

e.-düklerin (119a/5)

e.-düm (24b/12)

e.-gil (112a/7), (112b/3), (89a/5), (96a/1)

e.-gilki (3b/8)

e.-ki (29b/11)

e.-medi (100a/14), (43a/4)

e.-mege (19b/7), (19b/8), (44b/17), (45a/1),
(50b/14), (7a/15)

e.-meginçün (67b/1)

e.-mek (29b/3), (30a/13), (30b/3), (4a/11),
(4a/14), (62b/17), (94a/3)

e.-memek (62b/17)

e.-meyem (26a/8), (49a/7)

e.-mez (114b/9), (65a/15)

e.-mezem (23a/8)

e.-mezler (11b/13), (30b/11), (32a/7)

e.-miş (22b/14)

e.-ŋ (83a/13)

e.-r (12a/1), (33a/14), (33b/5), (33b/6), (34a/7),
(40b/5), (49a/11), (80b/14), (91a/5)

e.-rdi (68a/15)

e.-rler (38a/4), (50a/8)

e.-rsiz (19a/10)

e.-rüz (6b/11), (8b/16)

e.-se (66a/9), (77a/15)

e.-ye (101a/1), (17a/8), (20b/3), (20b/4),
(24b/13), (27a/12), (2b/16), (33a/13),
(33b/8), (37a/17), (40a/2), (47b/2),
(9b/4)

e.-yeler (11b/3), (17a/6), (25a/15), (25b/2),
(29a/5), (2a/16), (3a/11)

e.-yen (11a/16)

e.-yevüz (18b/7)

e.-yü (49a/9)

e.-yüb (94a/16)

[= 121]

eyled-: Bekletmek.

e.-icek (16a/5)

[= 1]

eylik: *bk.* eylük.

e. + dür (91a/3)

[= 1]

eylög: *bk.* eylük.

e. + e (96b/1)

e. + i (72b/6)

[= 2]

eylök: İyilik, iyi olma durumu, iyi olan şeyin
niteliği.

e. (63b/7), (72b/6)

e. + kılanlar (73b/7)

e. + kıldılar (73b/3)

e. + ler (44b/12)

e. + lerine (90b/13)

[= 6]

eyt-: *bk.* eyd-.

e. (36a/10)

e.-mişlerdür (43a/8)

[= 2]

eyü: İyi.

e. (36a/14), (44b/14), (46a/2), (47a/4), (68a/8),
(72a/3), (83b/14), (83b/2), (90a/11),
(96b/1)

e. + 'ameller (47a/13)

e. + 'amellere (50a/17)

e. + 'amelleri (22a/3), (78a/14), (78b/1)

e. + den (46a/14), (53a/8)

e. + ler (78b/10), (78b/17), (78b/2), (79a/14),
(79a/14)

e. + lere (41a/17), (78b/15)

e. + lerin (78b/14), (78b/7)

e. + oldu (7b/9)

e. + sünnet (72a/4)

e. + yi (115a/4)

[= 29]

eyyüb enşārī: Kişi adı.

e. (41b/5)

[= 1]

eyyübü enşārī: Kişi adı.

e. + den (105a/7)

[= 1]

ezā: <Ar. Eziyet, sıkıntı verme, incitme, üzüntü,
cefâ, cevr.

e. (16b/16)

e. + kıla (16b/16)

[= 2]

ezberle-: Çok tekrar edilen bir şeyi iyice
öğrenmiş olmak, bellemek.

e.-düm (91b/12)

[= 1]

ezel: <Ar. 1. Başlangıcı olmayan geçmiş zaman,
başlangıcı tasavvur edilemeyen zaman.

2. Ruhlar âleminin başlangıcı.

e. + de (5b/2)

[= 1]

-F-

fā'il: <Ar. Yapan kişi.

f. + imuhtâr (71a/13)

[= 1]

fâcir: <Ar. Kötü işler yapan, zinâ ve işrete düşkün olan, fîsk u fûcur sâhibi (kimse), sefih.

f. + ler (73b/10)

f. + lerdür (66a/14)

[= 2]

fâhişe: <Ar. Büyük günah.

f. (75a/6)

[= 1]

fâ'ide: <Ar. 1. Yarar, fayda. 2. Menfaat, kâr.

f. (12b/9), (17a/15), (17a/15), (5a/3)

f. + eder (6b/2)

f. + etmez (38b/16)

f. + göreler (18b/9), (97b/3)

f. + kıla (17a/15)

f. + kılmaya (10b/2), (17a/15), (9a/11)

f. + kılorise (97a/6)

f. + si (2b/12), (32a/13), (39a/9), (97a/15)

f. + si yokdur (39a/1)

[= 18]

fâni: <Ar. 1. Ölümlü, bâkî olmayan, sonlu. 2. Ölümlü olan insanoğlu.

f. (18b/9)

f. + kılduñ (10b/17)

f. + yi (20b/1)

[= 3]

fâriğ: <Ar. 1. Terketmiş, vazgeçmiş. 2. Gürültüden uzak, rahat, âsûde.

f. + olmuş (37a/15), (40a/1)

f. + olmuşdı (82a/9)

[= 3]

fâris: <Far. İran.

f. + de olan (89a/14)

f. + e (36b/12), (39a/15)

f. + ilinde (89a/12)

[= 4]

fârisî: <Far. Farsça, Acemce, İran dili.

f. (15a/2), (5b/3)

[= 2]

fâsık: <Ar. Şeriat hükümlerine uymayan günahkâr kimse.

f. + lar (96b/1)

f. + ların (76b/8)

[= 2]

fâş: <Ar. “Meydana çıkmış, açığa vurulmuş, duyulmuş” anlamına gelen kelime dilimizde etmek, olmak yardımcı fiilleriyle kullanılır.

f. + oldu (7b/10)

[= 1]

fâtıma: Kişi adı.

f. (24b/12), (24b/13), (24b/3), (24b/7)

f. + yı (118b/11)

[= 5]

faḥrû: <Ar. Övünme, iftihar, gururlanma.

f. + dür (4b/6)

[= 1]

faḳîr: <Ar. Yoksul ve muhtaç kimse.

f. (115a/14), (2b/5), (47a/10), (47a/10)

f. + oldurdu (47b/6)

[= 5]

faḳr: <Ar. 1. Eksiklik. 2. Kendinde varlık görmeyip her bakımdan Allah’a muhtaç olduğunu bilme, mevhum varlığından kurtulup ef’al, sıfat ve zâtını Allah’ın

sıfat ve zâtında fânî kılma, fenâfillâha erişme hâli, mânevî yokluk.

f. (37b/1), (40a/4)

[= 2]

farîza: <Ar. İslâm dîninin kula farz kıldığı mükellefiyet, şer’an yapılması zorunlu olan Allah emri.

f. (114a/15), (114a/16), (72a/6)

f. + larını (73b/4)

[= 4]

farḳ: <Ar. İki şeyin birbirinden ayrılmasını sağlayan değişik taraf, farklılık.

f. (18a/6)

f. + étmez (53a/8)

[= 2]

farz: <Ar. İslâm dîninde Allah’ın emri olduğu kesin bir delille sâbit olan, yapılması sevâbı, özürsüz olarak terki büyük günâhı, inkârı ise küfrü gerektiren îtikâdî, amelî, ahlâkî yükümlülük.

f. + eyledi (61b/12), (84a/10)

[= 2]

faşıl: <Ar. Eğlence.

f. + günü (41a/15)

[= 1]

faşîh: <Ar. Güzel, âhenkli, açık ve anlaşılır
şekilde düzgün ve yanlışsız söylenen
(söz), fesâhatle söylenen (söz).

f. + diliyle (53b/12)

f. + dille (38a/1)

[= 2]

faşîhraç: <Ar. Güzel söylenen söz

f. + dır (52b/17)

[= 1]

faşl: <Ar. 1. Mevsim. 2. Bölüm, kısım; devre.

f. + ında (11b/16), (12a/11), (12a/15), (12a/3),
(12a/9), (12b/2), (12b/6)

f. + ını (12a/6), (12a/7)

[= 9]

faẓā'il: <Ar. Fazîletler.

f. + i işitdi (2b/9)

[= 1]

faẓl: <Ar. İyilik, cömertlik, kerem.

f. + ıla (71a/16)

f. + ıı (72b/13)

[= 2]

fedā: <Ar. Bir şey uğrunda değerli bir şeyden
vazgeçme, uğruna verme.

f. + olalım (38a/9)

f. + olsun (118b/1), (38a/9)

[= 3]

feh̄m: <Ar. Anlama, idrak, anlayış.

f. (33a/13)

f. + i gider (30b/13)

[= 2]

feleg: *bk.* Felek.

f. + ine (18a/10), (18a/10)

[= 2]

felek: <Ar. 1. Gökyüzü, semâ. 2. Eskiden her
birinde bir gezegenin bulunduğu kabul
edilen gök katlarından her biri. 3.
Dünya, âlem, devran.

f. + de (50a/14)

f. + lerde (18a/3)

[= 2]

fenā: <Ar. Gelip geçici olma durumu, devamlı
ve kalıcı olmama, ölümlü ve son bulucu
olma, ölümlülük, fânîlik.

f. + maḳāmıdır (40a/3)

f. + maḳāmıdur (37a/17)

[= 2]

ferāiz: <Ar. Farz olan şeyler.

f. + inde (99a/10)

[= 1]

ferah: <Ar. Hoşa giden bir halden duyulan zevk,
gönül açıklığı, sevinç, sevinme.

f. (27a/4)

f. + dur (27a/9)

[= 2]

ferd: <Ar. İnsanlardan her biri, kişi, şahıs.

f. (13b/4)

[= 1]

ferište: <Far. Melek.

f. (109b/17), (117a/15), (118a/2), (15b/13),
(20a/10), (2a/15), (45a/10), (45a/10),
(45a/17), (45a/17), (45a/8), (45b/1),
(45b/2), (58b/1), (64b/2), (74a/11),
(74a/12), (74a/13), (85a/13), (85a/7),
(85b/5), (91a/4), (91a/7), (93a/2),
(93a/5), (93a/6)

f. + dür (45a/7)

f. + ler (114a/15), (117b/2), (117b/3), (117b/7),
(118a/3), (118a/5), (118b/5), (17a/10),
(20a/11), (22a/2), (22b/13), (23b/13),
(24a/4), (26a/12), (26a/14), (27a/17),

(28a/7), (36a/1), (36b/17), (40a/9),
(41a/1), (41a/2), (42a/7), (45a/11),
(45a/2), (45a/5), (45a/6), (45b/12),
(45b/16), (45b/3), (46a/4), (50a/3),
(50b/3), (52a/15), (57a/12), (69b/12),
(76a/17), (85a/2)

f. + lerden (45a/17), (73a/17)

f. + lerdür (49a/11), (49a/13), (49b/17), (50a/10),
(50a/7), (50b/1), (50b/8), (63a/15),
(63a/16), (86a/15), (92b/17)

f. + lere (46b/3)

f. + leri (117b/1), (117b/10), (117b/6), (15b/2),
(28a/13), (28b/4), (40a/15), (98b/17)

f. + leridür (78b/8), (92b/16)

f. + lerile (45b/14)

f. + lerim (95a/13)

f. + lerine (40a/12)

f. + lerle (39b/3)

f. + lerün (50b/13)

f. + ye (50b/9)

f. + yi (113b/17)

[= 96]

ferište: *bk.* ferişte.

f. + ler (2a/7), (3a/11), (40a/14)

f. + lerden (4a/3)

[= 4]

feriştelig: Meleklik.

f. + i (69b/17)

[= 1]

fermân: <Far. Emir, buyruk.

f. + ın erişdürevüz (8b/8)

[= 1]

feryād: <Far. 1. Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma, bağırıtı, haykırış, çığlık, âvâze, figan. 2. İmdat isteme, yardım dileme.

f. + édüb (38b/14), (54b/3), (55a/17), (55a/7), (56a/12), (56a/2)

f. + étdiler (55b/9)

f. + kıllalar (101a/4), (101a/8), (28a/15)

f. + kıldılar (55a/1)

f. + kılırıldı (33a/3)

f. + kılırsın (33a/5)

[= 13]

fesād: <Ar. 1. Tabîî halden çıkma, bozulma, bozukluk. 2. Kargaşalık, karışıklık, fenâlık, kötülük, bozgunculuk, fitne.

f. (105b/16), (13b/15), (13b/17), (16b/12)

f. + ı (113b/10)

f. + işlere (60a/3)

[= 6]

fisk: <Ar. Hak yoldan çıkıp her türlü günâhı işlemeyi huy hâline getirme, sefâhata dalma, fenâlık, ahlâksızlık.

f. (13b/15), (16b/12)

[= 2]

fitır: *bk.* fitre.

f. + şadaqasın (97b/9)

[= 1]

fîl: <Ar. Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, kolayca evcilleşen, yaşamakta olan kara hayvanlarının en irisi, hortumlu, kalın derili, memeli hayvan.

f. (102b/9), (18b/5), (32a/2)

[= 3]

figân: <Far. İztiyapla bağırma, haykırma, feryat.

f. + eylerler (38a/4)

[= 1]

fikir: <Ar. Zihinde tasarlanan şey, düşünce.

f. + édüb (87a/2)

[= 1]

fkr: *bk* fikir.

f. + ile (102a/16)

[= 1]

fırāk: <Ar. Ayrılık, ayrılma, ayrı düşme, hicran.

f. (37a/10), (37a/8), (39b/11), (39b/12), (39b/14)

f. + ağısı (53b/4)

f. + hāli (37a/7), (39b/10)

f. + heybetinden (37a/6), (39b/9)

f. + ımdan (38a/6)

f. + korkusu (37a/11)

f. + umdan (38a/11)

[= 13]

fır'avn: <Ar. Firavun sözünün eski metinlerde geçen asıl şekli.

f. (111b/13), (111b/8), (112a/3), (112a/5),
(112a/8), (112b/17), (112b/6), (112b/8),
(113a/1), (113a/15), (113a/17),
(113a/3), (113a/6), (113a/7), (113a/8),
(113b/7), (53a/6), (53b/13), (53b/14),
(53b/8), (54a/1), (54a/13), (54a/15),
(54a/5), (54a/8), (54b/16), (54b/3),
(54b/5), (54b/8), (56a/15), (56b/15),
(57a/3), (57a/5), (57a/5), (57b/13),
(57b/14), (57b/14), (58a/16), (58a/17),
(58b/1), (58b/11), (58b/13), (58b/5),

(58b/6), (58b/7), (60a/11), (60a/2),
(60a/4)

f. + a (111b/10), (111b/3), (112a/2), (112b/17),
(52a/10), (52a/17), (52a/4), (52b/1),
(52b/16), (52b/8), (56b/14), (57b/4),
(57b/6), (58b/10), (60a/1), (99b/8)

f. + çerisi (57b/9), (58a/14), (58b/16)

f. + çerisiyle (59a/5)

f. + ı (25a/3), (52a/11), (59a/16), (60a/10),
(60a/15)

f. + ı la'în (57b/7)

f. + kavmi (56a/9)

f. + kavminün (56a/5), (57a/12)

f. + ı la'în (112a/6), (113a/11), (113a/3)

f. + uñ (112a/1), (53a/6), (57b/11), (57b/9),
(59a/7), (60a/17), (99b/5)

f. + uñ cāzūları (54b/3)

f. + uñ hācibleri (58b/1)

f. + uñ iline (58a/16)

f. + uñ köşkine (54b/2)

f. + uñ sarāyına (53b/8)

[= 92]

fır'avn: *bk* fır'avn.

f. + kızınun (89a/8)

[= 1]

fir'avna: *bk.* fir'avn.

f. + dan (56b/12)

[= 1]

fir'avun: < *bk.* fir'avn.

f. (53b/3)

[= 1]

fir'avuḡ: < *bk.* fir'avn.

f. (53b/16)

[= 1]

firdevs: < **Ar.** Cennet.

f. + i ā'ḷāyī (48b/12)

[= 1]

fiṭre: < **Ar.** Ramazan ayı sonunda, şer'an zengin sayılan bütün müslümanların bayramdan sonraya bırakmamak şartıyla fakirlere vermeleri vâcip olan sadaka.

f. + vermekden (98a/4)

f. + yi (97b/14), (97b/15)

[= 3]

fiṭne: < **Ar.** Fesat, karışıklık, kargaşalık.

f. (7b/16)

f. + ye (22a/12)

[= 2]

fukarā: < **Ar.** 1. Fakirler, yoksullar; fakir, yoksul. 2. Zavalı, âciz kimse, bîçâre.

f. + yı (25a/8)

[= 1]

furşat: < **Ar.** Fırsat. Bir şeyin yapılması için uygun düşen, elden kaçırılmayacak durum ve zaman, vesîle.

f. (47a/7), (47b/6)

f. + ı (116a/13)

[= 3]

fuṣṣulluḡ: Haddini bilmeme, fodulluk.

f. (31a/13)

[= 1]

fülā: *bk.* fülân.

f. (113a/1)

[= 1]

fülân: < **Ar.** Falan, filân.

f. (112b/7), (23a/1), (40a/12), (40a/14), (50b/15), (59a/4), (59a/4), (70a/10), (85a/9), (85a/9), (85b/6), (85b/7), (87b/15)

f. + uḡ (23a/1)

[= 14]

-G-

ġāfil: <Ar. 1. Hak'tan habersiz (kimse). 2.

Çevresinden ve gerçeklerden habersiz
olan, gaflet içinde bulunan, dalgın,
dikkatsiz ve düşüncesiz (kimse),
basîretsiz, aymaz.

g. (114b/8)

g. + ler (16b/15), (47a/1)

g. + lerdür (5a/14)

g. + ola (67a/14)

g. + olursın (62b/16)

[= 6]

ġāfillık: *bk.* ġāfillık.

g. + larından (73a/1)

[= 1]

ġāfillık: Gāfil olma durumu, gaflet.

g. (116a/6)

[= 1]

ġāfilluġ: *bk.* ġāfillık.

g. + umuzdandır (98a/15)

[= 1]

ġā'ib: <Ar. 1. Göz önünde olmayan, hazır
bulunmayan (şey). 2. Gözle
görünmeyen âlem.

g. (98a/14)

g. + dür (8a/6), (98a/13)

g. + olduğu (6b/5)

g. + olmayalar (73b/11)

[= 5]

ġā'it: <Ar. İnsan pıslığı, dışkı.

g. (26b/3)

[= 1]

ġālib: <Ar. 1. Yenen, üstün gelen kimse. 2.
Baskın, üstün, güçlü.

g. (16b/1), (17b/16), (38b/6)

g. + dür (5a/8)

g. + gelir (54a/16)

g. + iz (54b/5)

g. + kıldum (38b/7)

g. + kelāmı (5a/9)

g. + ola (17b/16), (29b/13)

g. + oldu (30a/8), (99b/9)

[= 12]

ġāşiye: <Ar. Örtü, perde.

g. (99b/16)

[= 1]

ġāyet: <Ar. 1. Çok, pek çok, son derece. 2. Nihâyet, son.

g. (112a/15)

g. + e (100b/6)

g. + e ėrmiş (43b/12)

[= 3]

ġāzî: <Ar. Gazâ eden, İslâm dini ve vatan uğruna elde silâh düşmanla savaşı, gazâdan şehit olmadan dönen kimse.

g. + ler (50a/11), (50b/5)

g. + lerdür (49b/14)

[= 3]

ġaddâr: <Ar. Gadreden, karşısındakine aşırı derecede haksız davranan, kırıyıcı, zâlim, merhametsiz, insafsız (kimse), vahşî, hunhar.

g. (20b/2)

[= 1]

ġaffâr: <Ar. “Kullarının günahlarını affeden, bağışlaması çok olan” anlamında esmâ-i hüsnâdan Allah’ın isimlerinden biridir.

g. (33b/12)

[= 1]

ġaflet: <Ar. 1. Çevresinde olanları farkedememe, açık gerçeği görememe, dalgınlık, dikkatsizlik, basîretsizlik, aymazlık, ġāfillik. 2. Hak’tan habersizlik, kalbin Hak’tan ġāfil olması, O’nun zikrinden mahrum kalması.

g. + le (16a/6)

[= 1]

ġafûr: <Ar. “Çok mağfiret eden, çok şefkat gösteren, bağışlayan, yarlıgayan” anlamında Allah’ın en güzel isimlerindendir.

g. + tañrıya (72b/10)

[= 1]

ġam-gūsâr: <Ar.-Far. Teselli veren, gam gideren.

g. + dur (36a/15)

[= 1]

ġammazla-: Ara bozmak amacıyla birinin yaptığı işi veya söylediği sözü başka birine duyurmak, fitlemek, fitnelemek.

g.-yanlar (42a/3)

[= 1]

ğamz: <Ar. Söz taşıma, ara bozuculuk, gammazlık.

g. + ederlerdi (80a/6)

[= 1]

ğani: <Ar. Zengin.

g. (2b/5)

[= 1]

ğarb: <Ar. Dört ana yönden güneşin battığı yön, batı, mağrip.

g. + a (110b/3)

[= 1]

ğaribğ: Gariplik.

g. + la (36b/8)

[= 1]

ğarīb: <Ar. Tuhaf.

g. (38a/14)

g. + olmaya (36b/14), (39b/1), (99b/16)

[= 4]

ğarīb: <Ar. Zavallı.

g. + ler (59b/5)

[= 1]

ğark: <Ar. 1. (Suya) batma, (suya) batırma, (suda) boğulma. 2. Bir şeyle aşırı derecede dolmuş olma, bir şeye batmış, boğulmuş halde bulunma, müstağrak.

g. (60a/10)

g. + eyledük (59a/5)

g. + eyleyevüz (18b/7)

g. + eyleyü (49a/9)

g. + idi (52b/15)

g. + kılduk (58b/11)

g. + ola (29a/15)

g. + olalar (22a/7), (65b/10), (65b/8), (75b/5)

g. + olanlar (20b/13)

g. + olmuş (49b/11)

g. + olmuşlar (48b/4)

g. + olub (49b/14)

g. + olur (49b/10), (49b/7)

[= 17]

ğarri: <Ar. Acemi, toy.

g. (28a/2)

[= 1]

ğassāk: (?) Cehennemde içilen zehir.

g. (43a/14), (43a/16), (43a/16), (43b/3), (43b/8)

[= 5]

ğayb: <Ar. 1. Gözle görülemeyen, göz önünde olmayan, gizli olan şey, hal. 2. Gözle görülmeyen mânevî âlem, gayp âlemi.

g. + 'âleminde (14b/4), (15a/1)

g. + da (14b/5)

g. + haberini (70b/4)

g. + ı 'azâbından (6b/6)

g. + yağmurun (14b/15)

g. + yağmurın (14b/17)

[= 7]

ğaybet: <Ar. Gıybet.

g. + den (22b/4)

[= 1]

ğayr: <bk. ğayrı.

g. + ımahlûkdur (90b/6)

[= 1]

ğayrı: <Ar. 1. Başka. 2. takı. (-den) Başka. 3. zıf.

E. T. Türk. ve halk ağzı. Artık.

g. (14b/5), (32a/10), (75a/4), (87b/4), (9a/10)

g. + sı (32a/2)

[= 6]

ğazâ: <Ar. İslâm dîni uğruna yapılan savaş, cihat.

g. + kıl (16a/9)

g. + kılmış (66a/6)

g. + sı (32b/17)

g. + sınıdur (38b/9)

g. + sında (10a/3), (46a/12)

g. + sından (38b/5)

g. + ya (38b/7), (62b/5), (66a/6)

g. + yiekberdür (16a/10)

g. + yolında (16a/9)

g. + yolunda (16a/8)

[= 13]

ğılığış: <Ar. ğill “düşmanlık”, Fars. u “ve”, Ar. ğışş “kin” ile ğill ü ğışş. 1. Gizli kin ve düşmanlık, gönül fesâdı, karışıklık.

g. (25a/15)

[= 1]

ğılman: <Ar. 1. Gençler, gulâmlar, 2. Köleler. 3. Cennette hizmet eden delikanlılar.

g. (44b/8)

[= 1]

ğırīv: <Far. Bağırma, çığlık atma, feryat etme,
bağırışma.

g. (58b/17)

g. + kobdı (38a/1)

[= 2]

ğırbet: <Ar. Arkasından söz söyleme.

g. + èdicilerün (76b/9)

[= 1]

ğuşşa: <Ar. Gam, hüziün, keder, tasa.

g. (24a/17), (27a/10), (48a/6)

g. + evi (25b/12)

g. + lar gidericidür (65a/15)

g. + sı (66b/6)

g. + sıdur (66b/7)

[= 7]

ğusl: *bk* gusul.

g. + une (2a/17)

[= 1]

ğusul: <Ar. İslâm dîninde, cünüplükten
kurtulmak veya kendini mânen temiz
hissetmek için dînî kurallara uygun
şekilde yıkanma, boy abdesti alma.

g. + eylemek (94a/3)

g. + eyleyeler (25a/15)

[= 2]

gāh: <Far. 1. Vakit, zaman. 2. *zf* Bâzan, bâzı
zaman.

g. (102a/16), (102a/16), (102a/16), (102a/16),
(102a/17), (102a/17), (102b/1),
(102b/1), (102b/2), (26b/5)

[= 10]

gece: 1. Gece. 2. Güneş battıktan sonra başlayan
ve gün ağarınca kadar süren karanlık
zaman.

g. (104b/11), (104b/14), (104b/8), (105b/16),
(106a/14), (106b/3), (107a/2),
(110a/12), (12b/4), (13b/10), (15a/12),
(15a/13), (15a/16), (15a/7), (15a/7),
(15a/8), (15a/8), (15b/3), (15b/6),
(16b/13), (17a/7), (17b/16), (17b/17),
(17b/17), (17b/6), (18a/1), (18a/1),
(18a/5), (2b/7), (31b/14), (56a/1),
(64a/17), (80b/14), (85a/15), (85b/15)

g. + de (15b/10), (15b/12)

g. + den (15a/5)

g. + lerde (15b/17), (16a/1), (16a/7), (16a/9)

g. + lerdür (86a/14)

g. + leridür (104b/13)

g. + nün (15b/12), (16b/15)

g. + oldu (35b/16)

g. + si (28a/2), (82b/10), (85a/12)

g. + siydi (57b/1)

g. + tırmak (15b/15)

g. + ye (17b/12), (2b/7), (84b/12)

g. + yi (13b/3), (15a/10), (16a/6), (40b/13),
(61b/11)

g. + yidi (15b/4)

g. + yile (106a/13), (106b/2), (116a/9)

[= 64]

gêç-: Geçmek.

g.-e (104b/10)

[= 1]

gêçe: *bk.* gêce.

g. (57a/15), (57b/1), (57b/4)

g. + oldu (57a/17)

[= 4]

gêçici: Devamlı olmayan, sonu gelen, yok olan,
fânî.

g. (77a/7)

[= 1]

gên: *E. T. Türk.* Geniş.

g. + kılsa (114b/3)

[= 1]

gênlig: *E. T. Türk.* Genişlik.

g. + i (81a/15)

[= 1]

gêne: Yine.

g. (93a/9)

[= 1]

gêrû: 1. Geri. 2. Arkada bulunan taraf, arka taraf.

3. Eski zaman, mâzî.

g. (102a/10), (102a/12), (102b/3), (106b/5),
(109b/10), (10a/6), (110b/12),
(113a/14), (116a/15), (117a/11),
(118a/8), (118a/8), (118a/9), (119a/4),
(11a/11), (11b/1), (11b/15), (14b/1),
(16a/17), (16b/11), (17a/1), (17a/17),
(17a/2), (17a/4), (17a/4), (17a/8),
(18a/15), (18b/8), (20b/1), (21a/10),
(21b/11), (26a/14), (26b/1), (27a/15),
(27b/13), (27b/4), (28a/10), (28b/7),
(29a/17), (30a/9), (30b/10), (30b/15),
(31a/7), (32b/6), (33b/16), (33b/7),
(33b/8), (35a/9), (36a/16), (36a/6),
(36a/7), (36a/7), (37a/11), (37b/3),
(37b/4), (39a/4), (39a/5), (40a/6),
(40a/7), (40b/1), (40b/3), (43a/5),

(45a/11), (45b/14), (46b/7), (47b/8),
 (48a/1), (48a/10), (48a/13), (48b/10),
 (49a/16), (51a/5), (51b/5), (51b/6),
 (51b/7), (51b/8), (51b/9), (51b/9),
 (52b/11), (53a/16), (53b/16), (54a/6),
 (54a/7), (54b/1), (55a/1), (55a/13),
 (55a/14), (55a/17), (55a/2), (55b/11),
 (55b/11), (55b/7), (55b/9), (56a/12),
 (56a/3), (56a/3), (56a/5), (56b/1),
 (59b/15), (59b/16), (59b/6), (60b/4),
 (62a/15), (63a/3), (64a/6), (66a/9),
 (72a/7), (72b/11), (75a/3), (75b/7),
 (77a/16), (77a/16), (77a/16), (77a/4),
 (79a/3), (80b/15), (82b/4), (83a/1),
 (85b/16), (88a/11), (88a/4), (89a/2),
 (93a/11), (93b/10), (93b/11), (93b/12),
 (93b/6), (93b/8), (94b/17), (99a/14),
 (99a/16), (9a/13)

g. + döndüre (17a/17), (93b/7)

g. + döndürürler (76a/15)

g. + dönmediler (56a/4), (56b/2)

g. + durmağa (83a/4)

[= 138]

gëy-: Giymek.

g.-di (15b/1)

g.-eler (27a/15), (42a/5)

g.-erlerdi (57b/11)

g.-miş (41b/14), (85b/3)

g.-üb (110b/16), (12b/13)

[= 8]

gëydür-: Giydirmek.

g.-ürdi (68a/15)

[= 1]

gëyesi: Elbise, giyecek.

g. + ler (60b/17)

[= 1]

gec-: Geçmek.

g.-di (32b/17), (6a/12)

g.-e (26a/2)

g.-eler (22a/3)

g.-er (99b/5)

g.-meyinçek (42a/13)

g.-miş (16a/2)

g.-se (15b/13)

[= 8]

gece: *bk.* gëce.

g. + sinde (103b/15)

[= 1]

gecmiş: *bk.* geçmiş.

g. + lerin (77a/11)

[= 1]

geçir-: 1. Geçirmek. 2. Bir hâle, bir işe konu
olmak, o hâli, o işi yaşamış olmak.

g.-enler (16a/6)

g.-irler (114a/16)

g.-ün (114a/15)

[= 3]

geç: Belirtilen, istenen veya alışılan zamandan
sonra.

g. (86b/12)

[= 1]

geç-: Bir yerden başka bir yere gitmek.

g.-di (54a/17), (54b/17), (86b/16)

g.-dik (14a/2)

g.-diler (58a/14)

g.-dim (86a/4)

g.-düm (86a/6)

g.-e (17b/4), (22a/8), (22b/5), (51a/3), (51a/10),
(51a/10), (51b/8)

g.-eler (23b/13), (43a/5)

g.-emezler (87a/1)

g.-er (75b/3)

g.-erdi (11a/8), (32b/14), (56b/6), (68a/17)

g.-erdüm (91b/12)

g.-erken (86b/10)

g.-erler (103a/5)

g.-erlerdi (80a/2)

g.-medi (79a/17)

g.-meye (101a/7)

g.-mez (58b/4)

g.-miş (8b/17)

g.-sünler (87a/6)

g.-üb (24b/12)

[= 29]

geçen: Geçmiş olan.

g. (23b/11)

[= 1]

geçin-: Yaşamak için gerekli şeyleri sağlayıp
hayâtını sürdürmek.

g.-ün (51a/10)

[= 1]

geçmiş: Zaman bakımından geride kalmış.

g. (36a/4), (63a/12)

g. + günâhlarıdır (18b/13), (18b/14)

[= 4]

geçür-: Geçirmek.

g.-di (114a/10), (34b/2)

g.-e (44a/1)

g.-mek (84b/12)

g.-ürlerdi (101a/8)

[= 5]

gel-: Uzak bir yerden daha yakın bir yere doğru
yol almak, bir mesâfe katedip uzak bir
yerden daha yakın bir yere varmak.

g. (23a/11), (53b/13), (9a/13)

g.-di (104a/12), (105b/4), (105b/5), (105b/6),
(107a/9), (107b/12), (108a/12),
(108a/13), (108b/11), (108b/2),
(109a/8), (109b/11), (109b/12),
(109b/6), (110b/11), (110b/13),
(111a/11), (111a/2), (112a/3),
(112b/16), (115a/11), (115a/9),
(115b/12), (117b/3), (117b/8),
(118a/14), (11a/11), (14b/12), (20b/14),
(33a/1), (34b/11), (34b/13), (34b/14),
(34b/9), (38a/1), (51a/12), (51a/12),
(52a/2), (53b/16), (53b/17), (53b/7),
(55a/15), (55a/2), (56b/10), (57a/9),
(58a/16), (58a/4), (58b/1), (58b/6),
(59a/12), (59a/16), (59b/10), (59b/14),

(59b/6), (59b/8), (60b/7), (6a/10),
(74b/14), (74b/16), (78a/2), (85a/17),
(86b/11), (87a/8), (87b/2), (88a/11),
(88a/5), (8b/11), (92a/13), (92a/3),
(99a/1), (99a/1), (9a/2)

g.-diki (9b/4)

g.-dik (7b/13)

g.-diki (34b/11), (34b/6), (9b/9)

g.-dikim (5b/16)

g.-diler (30a/3), (45a/3), (46b/6), (53b/8),
(54a/13), (54b/4), (59a/17), (7a/17)

g.-dügi (70a/14)

g.-dügiçün (62b/1)

g.-dügini (38a/12)

g.-dük (7b/2), (8b/8)

g.-düklerini (79b/13)

g.-düm (9a/17)

g.-dünüz (105a/13), (7b/12), (7b/15), (8b/10)

g.-e (101a/11), (117a/15), (17a/16), (17b/14),
(19b/1), (19b/3), (20a/11), (20a/12),
(20a/6), (20b/11), (22b/11), (22b/9),
(23a/14), (24b/6), (25a/3), (25a/5),
(27b/10), (27b/11), (27b/4), (28a/3),
(28a/8), (28b/1), (28b/7), (28b/8),
(30a/10), (38b/13), (43a/6), (43a/6),

(45a/11), (47a/12), (47a/14), (47b/9),
(58b/12), (62a/4), (62b/14), (63b/13),
(65b/4), (67a/14), (68a/6), (71a/5),
(82a/2), (95a/8)

g.-eler (117b/11), (117b/11), (117b/2), (117b/7),
(25a/17), (26a/12), (26a/14), (28a/12),
(28a/13), (28a/8), (44b/10), (47b/1),
(62a/9), (80a/16)

g.-elim (39a/5), (85b/17)

g.-elüm (10a/6), (116a/15), (117a/11), (119a/4),
(11b/1), (21b/12), (40b/3), (47b/8),
(53a/16), (59b/17), (99a/14)

g.-em (70a/10)

g.-en (15b/16), (50b/3), (62b/6), (74a/14),
(74a/15), (82a/6)

g.-enler (11b/2)

g.-esidür (117b/10), (117b/4)

g.-esin (41b/4), (82a/2)

g.-esiz (26a/13)

g.-icek (37a/1), (43b/15), (49a/13), (49a/16)

g.-ince (103a/11)

g.-incek (39b/4)

g.-iyor (59b/11)

g.-me (118a/9)

g.-mede (26a/2)

g.-medi (100a/6), (103b/1), (10b/1), (110b/2),
(30a/3), (5a/13)

g.-mediler (55b/4), (5b/1)

g.-medük (96b/11)

g.-mekden (80b/10)

g.-mekle (103a/9)

g.-mekligi (5b/3)

g.-meye (18b/15), (19b/1), (81b/13), (16b/13),
(16b/14)

g.-mez (100b/12), (71a/6), (8a/4)

g.-mezler (5a/16), (6a/16)

g.-mezse (16a/9)

g.-mezüz (110b/13)

g.-miş (102b/16), (17a/13), (17a/6), (17a/9),
(34b/7)

g.-mişdi (53b/3)

g.-mişdür (117a/16), (13b/6), (15a/9), (30b/1),
(4a/6), (54b/16), (84b/1)

g.-mişiz (8b/2)

g.-mişola (93b/17)

g.-se (61a/4), (62b/2), (65a/2), (69a/11),
(86b/13)

g.-sün (63a/17), (63b/9)

g.-üb (100b/13), (108b/2), (108b/4), (109a/6),
(118a/17), (53b/4)

g.-übdür (40b/7), (43b/13)

g.-ün (109b/8)

g.-ün (110b/11), (7b/7), (80a/15), (89b/1)

g.-ür (102b/14), (104a/1), (109a/4), (110a/16),
(114a/13), (114b/14), (115a/7),
(117a/2), (119a/8), (12a/10), (12a/9),
(40a/10), (43b/1), (44b/4), (45a/13),
(46b/1), (46b/12), (47a/8), (49b/9),
(52a/16), (52b/2), (54a/16), (55b/16),
(56a/12), (57a/12), (58b/11), (59a/7),
(64a/16), (64b/2), (70a/1), (70a/12),
(75a/2), (77a/8), (79a/13), (85a/6),
(85b/17), (85b/2), (85b/5), (93b/4),
(94b/13), (95a/15), (95a/16), (99b/4)

g.-ürdi (113b/1), (115a/7)

g.-ürken (65b/13)

g.-ürler (7b/11)

g.-ürse (55b/7), (81b/10)

g.-ürsin (21b/5), (86b/12)

[= 301]

gelecek: Daha gelmemiş.

g. + günāhun (16a/3)

[= 1]

gemi: Su üstünde giden büyük taşıt.

g. (18b/1), (18b/5)

g. + çalkandı (88a/10)

g. + de (18a/13), (18b/1)

g. + ler (18b/3), (43b/2)

g. + lerdür (50a/15)

g. + leridür (18a/17)

g. + si (18a/16), (18b/3)

g. + sinde (18a/14)

g. + sindeki (18a/13)

g. + ye (18b/5), (88a/7)

[= 15]

geñ: (Gin), Geniş.

g. (70b/10), (72a/17)

g. + kıl (53a/4)

[= 3]

gegez: Kolay.

g. (81b/11)

g. + dür (118b/17)

g. + kıla (100a/3)

g. + kılām (92a/8)

g. + kıldı (63b/14)

g. + kılınur (53a/4)

g. + kılıvêrdi (96a/17)

g. + kılıvêrevüz (97a/3)

g. + şeri'atı (97a/5)

[= 9]

geñit-: < Gen etmek, genişletmek.

g.-di (60b/14)

[= 1]

genc: *bk.* genç.

g. (89a/2), (89a/4)

[= 2]

genç: Çocuklukla orta yaşlılık arasındaki dönem.

g. (88b/17)

[= 1]

genid-: *bk.* geñit-.

g.-e (51b/16)

[= 1]

ger-: 1. Bir şeyi kenarlarından veya uçlarından çekilebileceği kadar çekerek gelebileceği en düz duruma getirmek.
2. Gergin veya düz bir şeyle örtmek veya önünü kapamak.

g.-di (77b/16)

g.-eler (118a/11)

g.-erdi (111b/9)

[= 3]

gercek: *bk.* gerçek.

g. (94a/13), (95a/12)

[= 2]

gerçek: 1. İnkâr edilmeyecek şekilde var olan, hakîkî. 2. Uydurma olmayan, aslı olan, sahih, doğru.

g. + dir (46a/6)

g. + lerden iseñ (109b/10)

g. + señüz (19a/14)

[= 3]

gerdân: < Far. Omuzla baş arasındaki kısım.

g. (52a/15)

[= 1]

gerek: 1. Herhangi bir şeyin yapılabilmesi için şart olan şey, lâzım. 2. Varlığına ihtiyaç duyulan şey. 3. Cümlede aynı görevi yapan kelimelerin her birinin başına ayrı ayrı getirildiğinde “ister” anlamında kullanılır ve bunlardan birinin tercih edilebileceğini gösterir.

g. (110a/2), (114b/9), (115a/14), (116a/9),
(119a/12), (14b/1), (27b/13), (28b/16),
(30b/3), (39a/1), (45b/4), (47b/7),
(81a/17), (84b/12), (8a/17), (96a/12),
(97a/16), (97a/17), (98b/5), (99a/4)

g. + ise (12a/1), (26a/8)

g. + oldukça (14a/16)

g. + olsa (33b/12)

g. + se (57a/5), (57a/7), (89b/3), (89b/4)

[= 28]

gerek-: Lâzım olmak, gerekli olmak.

g.-mez (117a/12), (31b/2)

[= 2]

getür-: Getirmek.

g. (109b/10)

g.-di (102a/8), (118b/3), (33a/15), (3b/3),
(48a/16), (55b/2), (59a/8), (59b/13),
(66b/5), (73b/12), (84a/3), (85a/10),
(87b/1), (92a/13), (97b/12)

g.-diler (108b/12), (108b/14), (111a/6),
(112a/13), (112a/17), (113a/2),
(13b/12), (24b/14), (53a/12), (54a/11),
(83b/2), (85a/17), (87b/12), (87b/7),
(88b/7), (8a/10), (8a/2), (90a/11)

g.-dügi (15b/4), (44b/10)

g.-düginün (108a/11)

g.-dük (54b/7), (88b/6)

g.-düm (9a/17)

g.-dün (109b/4), (85b/12)

g.-e (119a/1), (93b/6)

g.-eler (117b/16), (117b/16), (118a/1),
(118a/10), (118a/14), (118b/4),
(118b/5), (23b/13), (23b/13), (24a/15),
(24a/4), (24a/4), (25a/10), (25a/11),
(25a/4), (25a/6), (25a/7), (25a/8),
(25a/8), (25a/9), (25a/9), (25b/2),
(27b/1), (30a/1), (44b/7), (46b/2),
(61a/6)

g.-elerdi (29a/17), (9b/14)

g.-elim (55b/1), (68a/3)

g.-elüm (8a/6)

g.-em (118b/12), (37b/11), (46b/15), (92a/6)

g.-en (109b/11)

g.-enlere (79b/10)

g.-esin (103a/17)

g.-evüz (55a/9), (56a/16)

g.-ile (24a/11), (24a/8), (24b/17), (25a/1),
(28a/1)

g.-iler (24b/2)

g.-medi (48a/16)

g.-mediler (55a/13), (55a/2)

g.-mege (85a/14)

g.-mekden (60a/3), (77b/14)

g.-meyen (111b/15)

g.-meyüb (61a/13)

g.-mezsiz (19a/12)

g.-miş (102b/14)

g.-se (46a/7), (85a/8)

g.-seler (85a/13)

g.-üb (2a/16), (86b/11), (88b/8), (9b/3)

g.-übdür (99a/11), (99a/6)

g.-ün (109b/8), (85a/2)

g.-üp (88b/12)

g.-ür (115a/8)

g.-ürler (85a/9)

g.-ürseñ (87a/16)

g.-ürsin (58b/13)

g.-ürüz (14a/17), (14b/1)

[= 119]

getürt-: Getirmek, getirme işini başkasına yaptırmak.

g.-di (113a/12)

[= 1]

gevde: İnsan bedeni, vücut.

g. (36a/6)

g. + lerinden (43a/17), (49a/11)

g. + lerine (41b/15), (45b/14), (49a/16)

g. + lüledür (45a/6)

g. + me (8a/10)

g. + sine (108b/13)

[= 9]

gevher: <Far. 1. Mücevher, cevher, inci, elmas.

2. Bir şeyin özü.

g. (116a/4), (116a/5), (116a/8), (59b/12)

g. + dür (116/ā)

g. + i (116a/2), (116a/3)

g. + i laṭīf (1b/9)

[= 8]

geyik: Çift parmaklılar takımından, erkeklerinin

başında uzun ve çatallı boynuzlar

bulunan, geniş getirici, memeli hayvan.

g. (48a/5), (69a/17)

g. + dür (69b/6)

g. + ler (112b/9)

[= 4]

gez-: Yürümek, dolaşmak.

g.-eler (102b/2)

g.-elim (68a/3)

g.-er (102a/17)

g.-erken (107b/11)

[= 4]

gezdır-: Bir kişinin hoş vakit geçirmesini sağlamak için bir yere götürmek, dolaştırmak.

g.-diler (7b/17)

[= 1]

gibi: 1. Benzerlik bildirir; benzer, benzeyen. 2.

Bir kimsenin bir işi kendisine benzetildiği kimse tarzında yaptığını veya bir işin kendisine benzetildiği şeydeki biçimde olduğunu göstermek için kullanılır: ... imişçesine, -e benzer biçimde.

g. (102a/7), (106b/13), (106b/14), (107b/3), (107b/8), (108a/3), (108a/8), (109b/2), (111a/14), (116a/8), (117a/9), (117b/7), (118a/12), (118a/13), (118a/2), (118a/4), (118b/17), (119a/16), (119a/17), (11b/11), (13b/7), (17b/10), (17b/3), (17b/7), (18b/3), (18b/5), (20a/14), (20a/6), (20a/9), (20b/15),

(20b/9), (21a/4), (26b/5), (26b/7), (27b/10), (27b/17), (28a/2), (29a/16), (29b/9), (30a/12), (30b/13), (32a/2), (32a/2), (32a/2), (34a/2), (37b/17), (39a/9), (40b/7), (41a/13), (41a/3), (42a/7), (43b/1), (46b/1), (48a/4), (49b/2), (50a/1), (50a/8), (52b/11), (54a/17), (55a/5), (57a/3), (58a/11), (58a/12), (58a/7), (60b/11), (63a/3), (65a/2), (67a/4), (67a/9), (69b/1), (72b/12), (77b/8), (78b/2), (79a/15), (79a/16), (81a/10), (81a/15), (82a/13), (88b/16), (8b/3), (8b/5), (90a/15), (96a/3), (96b/11), (97b/1), (97b/2), (98a/14)

g. + dür (115b/16), (117a/10), (117a/8), (5b/9), (77b/3)

[= 93]

gid-: *bk.* git-.

g.-e (118a/8), (16b/4), (17b/16), (24b/16), (67b/12)

g.-eler (22a/4), (24a/11), (24a/15), (24a/8), (24b/1), (24b/14), (26a/17), (27a/16), (28b/3), (28b/3), (5b/10)

g.-er (30b/13), (40b/13), (45b/1), (45b/1), (55b/1)

g.-erdi (34a/8)

g.-ere (43a/14)

g.-erem (118b/12)

g.-erken (66a/6), (86b/17), (97b/17)

g.-erler (103a/4), (103a/4)

g.-ersiz (70b/8), (7b/2)

g.-iser (32a/15)

g.-üb (96b/10)

g.-üp (68b/4)

[= 34]

gider-: Ortadan kaldırmak, yok etmek.

g. (53a/4)

g.-e (74a/13)

g.-icek (55a/8)

g.-üñ (46b/1)

g.-ür (101b/3)

[= 5]

giderici: Ortadan kaldırıcı.

g. + dür (65a/15)

[= 1]

gîñ: *bk.* genç.

g. (70b/10)

[= 1]

gine: Gene, yine.

g. (82b/17)

[= 1]

gîr-: Dışarıdan içeriye geçmek, içeriye varmak,
dâhil olmak.

g.-çek (38b/11)

g.-di (105b/5), (107b/14), (110a/15), (111a/13),
(113a/6), (49a/2), (55a/10), (58a/17),
(58b/1), (58b/4), (58b/7), (62a/10),
(9b/3)

g.-diler (57a/7), (58a/13), (58b/16), (58b/8),
(58b/8)

g.-dim (75a/10), (86a/1), (86a/1), (97b/16)

g.-dükçe (104a/3)

g.-e (100b/1), (100b/5), (28b/17), (82a/3),
(97a/10)

g.-eçek (48b/15)

g.-eler (17a/1), (25b/1), (26a/15), (27a/16),
(27a/6), (44a/17)

g.-elerdi (9b/14)

g.-elim (58a/10)

g.-elüm (58a/8)

g.-en (42b/14), (64a/17)

g.-eseydür (78a/13)

g.-esidür (108b/8)

g.-icek (26b/5), (42a/17)

g.-mek (42a/12)

g.-mekden (45b/14)

g.-mekdür (6b/8)

g.-mekle (29b/2)

g.-mez (116a/13), (116a/9), (74a/16)

g.-sünler (29a/12)

g.-üb (12a/13), (17b/8), (69b/1), (70a/15)

g.-ün (58a/10), (58a/8)

g.-üp (48a/4)

g.-ür (116a/12), (45a/14), (75b/1)

g.-ürler (75a/17)

g.-ürsem (9a/15)

[= 65]

girde bāliş: Yuvarlak yastık.

g. + ler (101b/14)

[= 1]

giriŋār: Yakalanmış, tutulmuş, müptelâ.

g. + olalar (97b/4)

[= 1]

git-: (Bir şey veya bir kimse) Konuşana göre
yakın bir yerden daha uzak bir yere

doğru hareket etmek, bir mesâfe
katedip yakın bir yerden daha uzak bir
yere varmak.

g.-di (108a/10), (109b/13), (118b/15), (11a/11),
(31a/13), (32b/17), (35b/16), (57b/3),
(58b/2), (62b/5), (6a/12), (70a/14)

g.-diklerini (6b/12)

g.-diler (10b/4), (112b/10), (57b/4), (57b/6),
(87a/7), (87b/17)

g.-dim (75a/16)

g.-dügi (118b/14)

g.-dük (36a/4)

g.-mege (30b/10)

g.-mekdür (30b/16)

g.-meyeler (71b/10)

g.-miş (17a/13)

g.-mişdi (115b/11)

g.-se (56b/9), (61b/13), (67a/3), (67b/10)

[= 31]

giyür-: Giydirmek.

g.-di (26a/10)

[= 1]

giz: < Sır, gizem.

g. (24b/7)

[= 1]

gizle-: Başkalarının göremeyeceği bir yere koymak veya belli olmayacak bir duruma sokmak, saklamak.

g.-di (88b/2)

g.-dim (79a/14)

g.-dügini (83a/16)

g.-düm (79a/15), (99a/3)

g.-gil (88a/16)

g.-medi (62b/8)

g.-r (112b/13), (45b/9)

g.-ridi (111b/12)

g.-rün (112b/11)

g.-se (62b/6)

g.-yeydi (62b/7)

[= 13]

gizlen-: Kendi kendini gizlemek, görünmeyecek şekilde saklanmak.

g.-dügi (69b/1)

g.-ür (69b/2), (92b/2)

g.-ürler (69a/17)

[= 4]

gizli: 1. Gizli. 2. Açıkça bilinmeyen, görülmeyen, açık ve âşikâr olmayan, meçhul. 3. Herkese açıklanmayan, başkalarına bildirilmeyen, etraftan saklanan, mahrem, mahfî, hafî, mektum.

g. (7a/11), (90a/17)

g. + sırlarını (32b/2)

g. + sin (97a/1), (97a/3)

[= 5]

göbeg: Göbek, karnın ortasındaki çukurluk.

g. + ine (65b/8)

[= 1]

gög: *bk.* gök.

g. + e (117b/5), (15b/2), (17a/12), (17a/2), (17a/5), (34b/7), (68a/5), (82b/12)

g. + e ağdururlar (76a/4)

g. + e ağırlar (76a/17)

g. + e ağırurlar (76a/14)

g. + e ereyidi (99a/9)

g. + i (20a/14), (2a/6), (60b/2), (60b/5)

g. + ine (117a/16)

g. + üñ (112a/1), (50a/5), (60b/7), (69b/17), (73b/17)

g. + üñ tañrısı (112a/4), (113a/10)

g. + ünde (18a/9)

[= 25]

gögis: *bk.* göğüs.

g. + süñügidür (93b/3)

[= 1]

gögs: *bk.* göğüs.

g. + e (49b/9)

g. + i (112a/17), (41b/12)

g. + idür (93a/17)

g. + inden (93a/14)

g. + ine (22a/6), (65b/9)

[= 7]

gögüs: Vücûdun boyunla karın arasında bulunan
ve kalp, akciğer gibi organları içine
alan bölümü, bağır, döş, sîne.

g. + lerine (101a/14), (43b/17)

[= 2]

gök: 1. Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe
biçimindeki mâvi boşluk, semâ,
âsuman. 2. Bütün gök cisimlerini içine
alan sonsuz boşluk, uzay, fezâ.

g. (100b/7), (102b/4), (13a/5), (17a/16), (34a/3),
(3a/10), (42a/6), (42a/7), (49b/12),

(55a/15), (64b/16), (69b/12), (70b/3),
(76a/4), (81a/13), (81b/4), (84a/15),
(84a/16), (87b/5), (90b/17), (92b/1),
(92b/13), (94a/10), (94a/6), (96b/5)

g. + ayı (76a/5)

g. + de (13a/13), (18a/9), (42a/8), (4b/4), (4b/5),
(4b/5), (4b/5), (4b/6), (4b/6), (4b/6),
(70a/13), (78a/16), (92b/8), (92b/9)

g. + dedür (45a/8)

g. + deki (91b/7)

g. + den (10a/11), (10a/11), (45b/11), (50a/10),
(60b/9), (67a/7), (69b/13), (76b/3),
(82b/12), (8b/5), (99a/17)

g. + den indürdüğü (75a/4), (76a/12)

g. + ferîşteleri (117b/10), (117b/6), (40a/15)

g. + ferîştelerine (40a/12)

g. + gürleri (117b/6)

g. + hâzînesi (70b/11)

g. + ile (105b/17), (13a/7)

g. + kapucıları (76a/14)

g. + kapuları (76b/1)

g. + kırâñında (82b/2)

g. + ler (14b/6), (20a/6), (42a/7), (44b/15),
(51a/8), (69a/7), (70a/4), (98b/16)

g. + lerde (40a/13)

g. + lenden (45a/8)

g. + leri (34a/1), (40b/16), (51a/7), (60b/3)

g. + ler kapısı (8a/11)

g. + ler meligi (90a/2)

g. + ler yarıla (68a/5)

g. + yarılrsa (71b/14)

[= 84]

gökçe: *bk* gökçe.

g. + dür (76b/7)

[= 1]

gökçek: *bk* gökçek.

g. (12a/15)

g. + yüzlü (8a/11)

[= 2]

gökçe: Mâviye çalar renk, mâvimsi, mâvimtrak.

g. + ola (102a/6)

[= 1]

gökçek: Güzel, hoş, şîrin, latif.

g. (36a/10), (36a/8), (84a/4)

g. + şüretlü (85b/3)

[= 4]

gökyüzü: Göğün gündüz mâvi, gece karanlık olan ve üzerinde güneş, ay, yıldızlar, gezegenler gibi gök cisimleri bulunan, yerden görünen yüzeyi, gökkubbe, semâ, âsuman, felek.

g. + nde (16b/17)

[= 1]

gölge: 1. Işığın geçmesine engel olan bir cismin ışıklı yer üzerinde meydana getirdiği karartı, sâye. 2. Güneş ışınlarına mâruz olmayan yer, gölgelik.

g. (22a/8), (25b/16), (64b/17)

g. + si (22a/8)

g. + sinde (25b/8), (34a/12), (65b/14)

g. + sinde olalar (25b/14)

g. + sine (22a/9)

[= 9]

gömül-: *bk* gömül-.

g.-en (68b/16)

[= 1]

gömül-: 1. Saklanmak veya başka bir maksatla bir şey bir yere veya diğer bir şeyin içine sokulup örtülmek. 2. (Ölü) Toprağa yerleştirilip üstü toprakla örtülmek, defnedilmek.

g.-ürlerdi (109b/2)

[= 1]

gönl: *bk.* göñül.

g. + i (14a/13), (14a/9), (77a/15)

g. + i kararêdur (77b/3)

g. + inde (104a/11), (62a/13), (77b/7)

g. + inden (26a/2), (87a/2)

g. + ine (40a/17), (63b/6), (77a/17)

g. + üm (36a/2)

g. + ümi (53a/4)

g. + ün (52a/5)

g. + üñi bezedi (84a/13)

g. + ünde (26a/4), (26a/5), (40b/1)

[= 19]

gönleg: 1. Gömlek. 2. Erkeklerin ceket veya yelek altına giydikleri, vücûdun üst kısmını örten giyecek.

g. + i (24b/4), (24b/4)

[= 2]

göñül: 1. Cenâb-ı Hakk'ın insanda tecellî ettiği yer, tasavvufî aşkın kaynağı. 2. İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin mânevî yönü, yürek, dil.

g. (6b/5), (77b/3)

g. + âyinesi (77b/1)

g. + hoşlıgıla (116b/17)

g. + kuvvetin (102a/14)

g. + ler (51a/17), (51a/17), (51b/1), (51b/1), (51b/2)

g. + leri (31b/5), (5a/10), (6b/10), (83a/16)

g. + lerin (51b/2)

g. + lerinden (79a/17)

g. + lerini (77a/13)

g. + murâdını (61a/12)

[= 18]

gönder-: 1. Gitmesini sağlamak veya gitmesine yol açmak, yollamak, irsal etmek. 2. Bir araçla ulaştırmak, yollamak.

g.-di (113a/12), (87a/14)

g.-dük (119a/7)

g.-üb (47a/6)

[= 4]

göndür-: Uğurlamak, göndermek.

g.-dü (52a/12)

[= 1]

gör-: Bir kimsenin veya nesnenin varlığını algılamak, hissetmek.

g. (48b/11)

g.-di (104a/16), (107b/14), (107b/16), (107b/17),
(108a/5), (108a/6), (31a/4), (32b/14),
(34a/9), (34b/10), (34b/12), (34b/7),
(35a/1), (35b/17), (48b/13), (49a/2),
(54b/17), (58b/14), (58b/7), (59a/16),
(59b/7), (59b/7), (5b/15), (70a/11),
(70a/13), (85b/14), (86b/17), (8a/1)

g.-dikim (49a/3)

g.-diklerinde (37a/4)

g.-diler (103b/6), (112b/10), (112b/8), (13b/11),
(54a/6), (54a/7), (54b/6), (56a/11),
(56a/13), (56a/14), (56a/2), (58a/12),
(59a/11), (59a/13), (59a/2), (88b/6)

g.-düğü (107b/17)

g.-düğün (113a/2)

g.-düğü (107b/15)

g.-düğümüz (118a/17)

g.-dük (118a/17), (29b/1), (80a/1)

g.-dükleri (102b/9), (61b/7)

g.-düklerinden (39b/7)

g.-düm (112b/7), (13b/11), (14a/11), (14a/12),
(14a/7), (14a/9), (14b/1), (31b/14),

(36a/7), (36a/8), (36a/9), (48a/15),
(75a/10), (86a/4), (86a/6), (8a/11),
(8a/11), (8a/9), (91b/9)

g.-dün (113a/2), (113b/8), (31a/10), (8a/8)

g.-dünde (38b/16)

g.-e (101a/2), (103b/17), (103b/17), (104a/1),
(104a/1), (108b/2), (10b/15), (10b/15),
(10b/16), (118a/4), (46a/15), (48b/4),
(61a/6), (69a/13), (90b/15)

g.-edi (107b/12)

g.-edururken (111a/13)

g.-eler (103b/7), (10b/9), (118b/5), (16b/17),
(17a/12), (17a/2), (17a/5), (18b/9),
(25a/13), (27b/8), (28a/15), (37a/1),
(37b/9), (38b/14), (39b/4), (43a/5),
(43a/6), (48a/6), (61a/8), (65b/16),
(66a/4), (80b/1), (80b/3), (80b/4),
(97b/3), (97b/6)

g.-elim (54a/16), (57b/9), (68a/4)

g.-elüm (109b/10)

g.-em (70a/4)

g.-emeziz (58a/10)

g.-enleri (25a/8)

g.-enlerün (29b/3)

g.-esi (51b/5)

g.-esin (68b/6)

g.-esiz (110a/12), (38a/11)

g.-gil (37b/3), (40a/6), (64b/3)

g.-icek (119a/10), (37a/13), (38a/12), (48a/11),
(53b/9), (80b/17)

g.-imeyince (27b/15)

g.-medi (29b/1), (6a/1), (79a/16)

g.-medik (6a/13)

g.-mediklerini (39b/8)

g.-mediler (10b/3), (31b/17), (61b/10), (6a/7),
(89b/15), (89b/7), (98a/4)

g.-medim (113a/3)

g.-medük (107a/6)

g.-medüklerini (37a/5)

g.-medüğ (111b/1), (111b/2)

g.-medüğmikum (109a/1)

g.-mege (108b/1), (83a/3)

g.-mek (70a/5), (94b/15)

g.-mekdedür (25b/6)

g.-mesem (78a/7)

g.-meye (27a/2), (82a/12)

g.-meyeler (27a/10), (43b/10), (43b/10)

g.-meyelim (38a/10)

g.-meyen (7b/14)

g.-meyeydik (48a/4)

g.-meyince (59a/1)

g.-meyisersiz (28a/11), (28a/17)

g.-mez (117a/5)

g.-mezdi (6a/2)

g.-mezler (102b/4), (5b/13)

g.-mez oldı (6a/12)

g.-mez olmuş (87a/13)

g.-mez olmuş (31a/5)

g.-mezsiz (21a/16)

g.-miş (102b/10), (14b/15)

g.-mişsin (15a/1)

g.-se (48b/3)

g.-seler (48a/2), (56b/6), (80a/8)

g.-seğüz (12a/6)

g.-seydüg (70a/16)

g.-üb (107b/15), (14a/12), (34b/16), (37b/11),
(48b/2), (92a/15)

g.-ücek (100b/16), (39b/15), (47b/11)

g.-üğ (114a/14), (59a/2)

g.-ür (111a/3), (113a/13), (113b/14), (49b/11),
(82a/15), (85a/15), (85b/2)

g.-ürin (85a/12)

g.-ürler (32a/5), (56a/9), (78b/11), (78b/13)

g.-ürlerdi (58a/13)

g.-üroldı (87b/1)

g.-ürsüz (8b/16)

g.-ürüz (8b/10)

[= 225]

göre: Uygun şekilde, uygun olarak.

g. (64b/7), (93b/8)

[= 2]

görin-: *bk.* görün-.

g.-e (26b/14), (26b/14), (27b/5), (44b/10)

[= 4]

görüŖ- 1. GörüŖmek. 2. Karşı karşıya gelip konuşmak, birbirini görmek.

g.-enlerden (21a/3)

[= 1]

görk: 1. Güzellik. 2. İyi huy. 3. Süs.

g. (45a/15)

g. + ine (45a/15)

[= 2]

görlü: 1. *E. T. Türk ve halk ağızı.* Güzel, gösterişli, görkemli. 2. Mübârek.

g. (74b/8)

[= 1]

görül-: (Bir nesne veya kimsenin) Varlığı gözle hissedilmek.

g.-dü (70a/11)

[= 1]

görün- : Kendini göstermek, ortaya çıkmak, gözükmek, zuhur etmek.

g.-meye (27b/11)

g.-mez (111a/4)

g.-mezdi (55a/16)

[= 3]

göster- 1. Görülmesini sağlamak, görülmesine sebep olmak. 2. (Birin) Görmesini sağlamak. 3. Göz önüne sermek, başkalarının gözleri önüne koymak, teşhir etmek, izhar etmek.

g.-di (13b/12), (52b/8), (58b/14), (59b/17), (60a/2), (96a/10), (96a/12), (96a/13), (96a/16), (96a/5), (96a/6), (96a/9), (96b/3), (9b/9)

g.-dün (37b/4), (40a/7)

g.-e (58a/3), (77b/17), (78a/5)

g.-em (36b/16), (39b/3), (52a/7)

g.-medi (77b/17)

g.-mekden (77b/15), (78a/4)

g.-mişlerdi (50b/4)

g.-ün (53b/9)

g.-ven (46a/11)

g. -eyün (27b/14)

[= 29]

gösterici: Gösterici.

g. + dür (58a/2)

[= 1]

götür-: Bulunulan yerden daha uzak bir yere taşımak, ulaştırmak, iletmek.

g.-di (108a/9), (5b/15)

g.-diler (88b/17)

g.-dügi (13a/2), (15b/3)

g.-e (2a/8)

g.-en (17a/10), (20a/10), (20a/11)

g.-ibildükleri (57a/6)

g.-ile (21a/4), (24a/5)

g.-mege (79b/4)

g.-mez (70b/2)

g.-mişdün (70a/17)

g.-mişlerdi (89b/16)

g.-üb (111a/15), (95a/17)

g.-ür (13a/3), (13a/4), (13a/4), (64b/17), (70b/2)

g.-ürdi (107a/16)

g.-ürler (32a/4)

[= 25]

götürül-: Götürmek işi yapılmak.

g.-di (43a/11)

g.-e (16b/12)

g.-miş (14b/17)

[= 3]

göyün-: Yanmak.

g.-di (53a/13), (53a/14)

g.-mek ehlidir (37a/8), (39b/11)

[= 4]

göyündür-: Yakmak.

g. (90a/4)

g.-di (89b/9), (90a/7)

g.-düm (21b/11)

[= 4]

göz: İnsanda ve hayvanda görme organı.

g. (114b/15), (23a/4)

g. + den (41b/4)

g. + i (5b/9), (8a/15), (8a/2)

g. + idür (93b/1)

g. + ile (37b/9)

g. + in (87a/11)

g. + in alayın (115a/12)

g. + ine (87a/6)

g. + ini örtü (5b/17)

g. + i yaşıdur (43a/16), (43a/17)

g. + kaçışdu (80a/2)

g. + kaçışub (79b/16)

g. + ler (52b/12), (79a/15), (79a/16)

g. + leri (26b/6), (31a/5), (51b/2), (54a/7),
(5b/10), (6a/12), (87a/13), (87b/1)

g. + lerim (87a/14)

g. + lerin (5b/12)

g. + lerini örtmişlerdür (5b/7)

g. + lerüm (36a/6)

g. + lerümi (36a/7)

g. + üm (36a/2)

g. + ümi (8a/13)

g. + ümüzle (59a/1)

g. + ü (87b/2)

g. + ünden (14b/17)

g. + ü (59a/2)

g. + ü (105a/15)

g. + ünde (7b/9)

g. + ünden (8a/1)

g. + üni (7b/6), (93a/6)

g. + yaşından (28b/8)

[= 44]

gözcilik: *bk.* gözcülük.

g. (16a/9)

[= 1]

gözcülük: Gözcü olan kimsenin yaptığı iş,
gözetlemek işi, gözetmenlik.

g. + edenler (16a/8)

[= 1]

gözed-: Gözetmek, himâye etmek, korumak.

g. -eler (80a/11)

g. -ür (113b/16), (82a/15), (93a/1)

[= 4]

gözedici: Gözetici, bakıcı.

g. + ler (73a/17)

[= 1]

gözik-: Gözükmek, görünmek.

g. -mez (69b/2)

[= 1]

gözlü: Gözü olan. *E. T. Türk* Gönül gözü açık,
basîretli.

g. (108b/7)

g. + kılur (87b/8)

[= 2]

gözsüz: *bk.* gözsüz.

g. (41b/11), (59a/13), (62a/9), (62b/1), (62b/1),
(62b/10), (62b/2)

g. + den (62a/13), (62b/15), (62b/7)

g. + lere (62a/14)

g. + leri (87b/8)

[= 12]

gözsüz: Gözleri görmeyen kimse, âmâ.

g. (41b/17)

g. + i (62b/5)

g. + in (87a/11)

g. + lerüñ (7b/5)

[= 4]

gözyaşı: Ağlarken gözlerden akan berrak sıvı,
yaş.

g. + n (16a/8)

[= 1]

gūr: <Far. Mezar, kabir.

g. (36a/14), (63b/16), (63b/16), (64a/2)

g. + a (64a/4)

g. + ‘azābına (83a/4)

g. + a bırağılan (68a/13)

g. + dan (35b/10), (35b/9), (51a/15), (64a/7),
(82a/11), (83a/1)

g. + dan kıpası (51b/4)

g. + dan kıpavuz (51b/9)

g. + dan kıpduğı (51a/16)

g. + dan kıpmağa (60b/1), (51a/13)

g. + dan kıpmasına (44a/9)

g. + dan kıpup (82a/13)

g. + ından (64a/4)

g. + kıpusına (23a/10)

g. + lar (71b/17)

g. + larında (61b/9)

g. + larından (41b/8), (75b/8)

g. + uñuzdan (41b/4)

[= 27]

gūrīstān: <Far. Mezarlık.

g. + da (28a/10)

[= 1]

gürüstân: *bk.* güristân.

g. + ları (14a/11)

[= 1]

güc: 1. Güç. 2. Bir iş veya hareketi sağlayan maddî ve fizikî kuvvet. 3. Vücuttaki iş yapabilme, mecal, derman, tâkat, enerji.

g. + deŋ (40b/11)

g. + ile (103a/16)

g. + inde (67b/12)

g. + i yêter (60b/3)

g. + i yeter (60b/3)

g. + leri (19b/7)

g. + leri yetmez (32a/11)

g. + üŋ (99a/10)

[= 8]

güd-: *bk.* gütmek.

g.-erdi (7b/1)

g.-erler (59b/7)

[= 2]

güdücü: Güden kişi.

g. (39a/14)

[= 1]

gül-: (Bir kimse bir şeyi tuhaf bulduğu veya bir şeye sevindiği zaman) Kesik kesik sesler çıkarmak sûretiyle duygusunu, sevinç veya hayretini açığa vurmak.

g.-eler (80a/13)

g.-erin (44a/1)

g.-erler (79b/10)

g.-erlerdi (79b/12), (79b/14), (80a/14)

g.-mek (14a/13)

g.-mezlere (14a/13)

g.-mezsiz (14a/13)

[= 9]

güleş-: Güreşmek.

g.-irler (80a/7)

[= 1]

gülistân: < Far. Gül bahçesi, gülü çok olan yer, gülşen, gülzar.

g. + kılduk (3b/4)

g. + larda (20b/3)

[= 2]

güliş-: Gülüşmek, karşılıklı gülmek.

g.-diler (79b/17)

g.-dük (80a/3)

g.-eler (80a/12), (80a/17)

[= 4]

gümān: <Far. Şüphe, zan.

g. + étmiş (47a/17)

g. + lar (17a/4)

[= 2]

gümiş: *bk.* gümüş.

g. (115a/13)

g. + den (108a/2), (72a/2)

g. + den ola (23b/15)

[= 4]

gümü: Tabiatla altın, bakır, bâzan platinle birlikte bulunan, altından sonra en kolay dövölüp haddelenebilen, ısı ve elektriği en iyi ileten, ziynet ve kıymetli süs eşyâsı îmâline yarayan element.

g. (117a/9), (56b/12), (56b/16), (57a/8)

g. + den (108a/14), (59a/9)

g. + ma'denleri (117a/8)

g. + tahtalar (111a/7)

[= 8]

gün: 1. Dünyânın kendi yörüngesi etrâfında bir defa dönmesinden ibâret 24 saatlik zaman parçası. 2. Güneşin doğuşu ile

batışı arasındaki zaman parçası, gündüz. 3. Güneş. 4. Zaman, vakit.

g. (104a/7), (104b/2), (105b/13), (105b/13), (105b/9), (107b/10), (110a/13), (110a/13), (111a/1), (111b/14), (118b/7), (11a/6), (13b/16), (14b/14), (16a/14), (16a/16), (16b/14), (16b/6), (17a/6), (19b/11), (20b/8), (29a/4), (2b/9), (31a/4), (32b/13), (32b/5), (34a/7), (34a/8), (34b/7), (34b/8), (36b/3), (37a/15), (37b/14), (40a/1), (45a/1), (45a/17), (45a/9), (46b/12), (47a/9), (50b/17), (52b/2), (56a/11), (56b/6), (57b/4), (57b/5), (5b/14), (61a/5), (61b/7), (62a/5), (65a/4), (65b/15), (65b/17), (66a/8), (6a/3), (6a/8), (70a/10), (73a/7), (74a/10), (75a/9), (75b/11), (75b/14), (78a/1), (7b/11), (83b/11), (83b/11), (84b/1), (84b/1), (84b/2), (85a/12), (85a/2), (85a/3), (85b/17), (86b/16), (87a/9), (8a/9), (91b/12), (92a/12), (93b/14), (93b/15), (95a/15), (96a/14), (97b/13), (99b/4), (99b/8)

g. + çün (119a/11)

g. + de (11a/5), (18b/2), (21b/17), (47a/4), (51a/16), (59a/17), (74a/2), (75b/11), (91a/9)

g. + den (37a/13), (39b/15)

g. + dür (104a/7), (106a/14), (42b/12), (42b/15),
(42b/17), (43a/1), (43a/2), (46a/9),
(51a/6), (73b/13), (73b/14), (73b/17),
(75b/14), (84b/10), (86a/5), (8a/5),
(8a/8)

g. + e (37a/13), (39b/15), (54a/11), (56a/13)

g. + i (104b/8), (117a/16), (118b/4), (27a/13),
(27a/17), (41a/15), (41a/16), (42b/12),
(42b/15), (42b/17), (42b/8), (43a/1),
(43a/2), (43a/9), (46a/17), (46a/6),
(46a/9), (57a/2), (61a/4), (68b/16),
(73b/13), (73b/14), (76a/7), (84b/10),
(84b/11), (84b/3)

g. + için (119a/7)

g. + idür (104b/10), (104b/14), (105a/1),
(105b/13), (106a/15), (21a/15), (24b/8),
(84b/17), (84b/17), (86a/10), (86a/16),
(86a/17), (86a/3), (86a/4), (86a/6),
(86a/8)

g. + ikim (41a/15)

g. + ile (105a/10)

g. + inde (100a/9), (101a/1), (103b/16), (45b/16),
(46a/13), (78b/17), (95a/6)

g. + inden (84b/2)

g. + ine (15b/13), (66b/1), (77a/1)

g. + ini (77a/4)

g. + inün (23b/9)

g. + ki (54b/16)

g. + kim (41b/4), (46b/14)

g. + lerde (103b/16)

g. + leridür (104b/16)

g. + lerinde (46b/10)

g. + lük (18b/2)

g. + oldı (54a/11)

g. + olduğundan (82b/3)

g. + üdür (46a/6), (86a/9)

g. + ün (119a/14)

g. + ünde (101b/6), (102a/14), (118a/14),
(119a/15), (119a/5), (119a/9), (12a/12),
(12a/14), (12a/17), (12a/9), (12b/11),
(12b/12), (12b/7), (12b/9), (13a/1),
(45a/11), (47a/12), (47b/12), (48a/6),
(48b/3), (50b/16), (62a/3), (65b/4),
(66a/10), (66a/3), (66b/14), (66b/3),
(71b/7), (72b/14), (73b/10), (74a/3),
(74a/7), (75b/8), (77b/12), (80a/13),
(94a/5), (94b/4)

g. + üne (11b/14), (12a/7), (12a/8), (13a/8),
(60b/2), (77a/12)

g. + üni (12a/6), (46a/12), (73b/12)

g. + üniñ (84b/8)

[= 234]

gün: *bk* gün.

g. (117b/1)

g. + ler (52a/14)

[= 2]

günāh: <Far. 1. Allah'ın emirlerine aykırı olan davranış, mâsiyet. 2. Dince suç olduğu açıklanmamış olsa da insanlara zarar verdiği, vicdanları incittiği, doğrudan uzaklaştığı için suç sayılabilecek iş ve davranış, suç, yazık.

g. (14a/14), (40b/2), (77b/7)

g. + ağırlığı (22a/5)

g. + çerkinden (52a/6)

g. + dan (77a/17)

g. + ı (14a/15), (30b/16), (31a/1), (69a/10),
(85a/17)

g. + ım (66b/8)

g. + ıñuz (7a/4)

g. + ına (44a/4)

g. + ında (75b/9)

g. + ından (85b/5)

g. + ımı (47b/4), (47b/4)

g. + ı yarlıgamağdur (6b/8)

g. + işlese (77a/14), (77a/16), (77b/4), (77b/6)

g. + işleyü (77b/4), (77b/8)

g. + lar (65a/8)

g. + lardan (39a/4)

g. + lardur (18b/12)

g. + ları (29a/5), (30b/17)

g. + larıdur (18b/13), (18b/14)

g. + ların (47a/5)

g. + larını (61b/16), (66b/11)

g. + larını yuya (74a/13)

g. + larumiçün (31a/13)

g. + laruñız (15b/16)

g. + um (16a/4)

g. + un (16a/3)

g. + uñ (16a/3)

[= 41]

günāhkār: < Günah işleyen, günah işlemiş kimse.

g. (77a/7), (77a/8)

g. + iş (77a/9)

g. + lara (71b/11)

g. + lardur (71b/9)

g. + lar ümîdine (118b/17)

[= 6]

gündüz: 1. Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman, gün. 2. *zf* Bu zaman içinde, gündüzleyin, gündüz vaktinde.

g. (104b/12), (104b/6), (105b/17), (106b/2), (106b/2), (116a/10), (12b/4), (13b/3), (15a/13), (15a/14), (15a/17), (15a/7), (15a/8), (15a/9), (17b/17), (17b/17), (18a/1), (18a/1), (34b/8), (56a/1), (64a/17), (70a/1), (80b/14), (85b/15)

g. + den (18a/5), (82b/1)

g. + dür (106a/13), (82a/17), (82b/1)

g. + e (17b/13)

g. + i (15a/12), (15a/5), (16a/6), (40b/14), (61b/11)

g. + in (69b/2), (92b/2)

g. + lerdür (86a/14)

g. + olsa (106b/3)

g. + üni (60b/8)

[= 40]

güneş: Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayatın devâmı için gerekli enerjiyi veren gök

cisminin adı, dünyâyâ en yakın yıldız, şems.

g. (105b/17), (14b/6), (16a/13), (16a/14), (16b/12), (16b/3), (16b/7), (16b/8), (16b/9), (17a/11), (17a/12), (17a/16), (17a/9), (17b/1), (17b/15), (17b/17), (17b/3), (18a/1), (20a/7), (25b/16), (26b/15), (34b/7), (50a/13), (54a/16), (67a/1), (67a/2), (67a/3)

g. + den (18a/3)

g. + e (17a/8), (17b/12), (34a/11)

g. + harâreti (22a/4)

g. + i (13b/1), (18a/9), (41a/3)

g. + in (16a/13), (18a/5)

g. + in cirmi (18a/4)

g. + in eczâsı (67a/3)

g. + üñ nûrı (52b/12)

[= 40]

gürle-: 1. Kalın ve gür bir ses çıkarmak.
2. Yüksek sesle hiddetle bağırarak, çıkışmak.

g.-r (117b/6)

[= 1]

güt-: Bir veya birçok hayvanı önüne katıp otlatmak.

g.-mege (67a/12)

[= 1]

gütdür-: Otlatma işini başkasına yaptırmak.

g.-ürdi (68a/16)

[= 1]

güyā: <Far. Sanki, sözde.

g. (116b/8), (35b/12), (38b/12), (66b/10),
(97a/15), (98b/13)

[= 6]

güz: Yazın bitimi sayılan 22 Eylül'de başlayıp
kışın başlangıcı sayılan 21 Aralık'ta
sona eren mevsim, sonbahar, hazan.

g. + faşında (11b/15)

[= 1]

güzel: 1. Göze ve kulağa hoş gelen, görülmesi,
duyulması insana zevk veren, cemil. 2.
Hoş.

g. (104a/8)

[= 1]

güzide: <Far. Seçilmiş, seçkin, elit.

g. + si (1b/16)

[= 1]

-H-

hâce: <Far. Dînî hizmetlerde görevli kimse,
hoca, molla.

h. + oldu (108a/11)

[= 1]

hâcet: <Ar. 1. Gerek duyulan, muhtaç olunan
şey, ihtiyaç. 2. Allah'tan veya büyük bir
makamdan yerine getirilmesi,
gerçekleştirilmesi istenen dilek. 3.
Lüzum.

h. (15b/14)

h. + dile (3a/15)

h. + diledük (14a/1)

h. + dilemekde (4a/15)

h. + dilese (15b/11), (84b/13), (84b/5)

h. + i (2b/6)

h. + i dilemiş (4a/16)

h. + im (3a/14)

h. + imiz (14a/1)

h. + iñ (3a/15), (62b/4)

h. + iñizi (75b/2)

h. + ler (15b/14)

h. + leri (4a/13), (7b/11)

h. + lüler (7b/10)

h. + üñ (3a/13)

[= 19]

hâcetlî: Hacetli.

h. (2b/6)

[= 1]

hâcî: <Ar. Hac farîzasını yerine getiren, hacca giden kimse.

h. + lar (104b/11), (105a/13), (107a/2)

h. + lara (105a/17)

h. + larıdur (105b/3)

[= 5]

hâcib: <Ar. Kapıcı, kapıcı başı.

h. (26a/12)

h. + ler (26a/12)

h. + leri (58b/1)

[= 3]

hâl: <Ar. 1. Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum. 2. Kulun gayreti ve kastı olmadan sırf Allah'ın bir lutfu olarak kalbe gelen mânâ, feyiz, bunun dervişe geçici olarak verdiği coşkunluk ve cezbe. 3. Geçmiş ile gelecek arasındaki içinde bulunulan, yaşanmakta olan zaman.

h. (115b/17), (118a/17), (31a/15), (36a/7),
(46b/17), (47a/1), (4a/9), (59a/5),
(68a/3)

h. + de (10b/13), (22a/8), (48a/4), (68a/4),
(6b/5), (9b/9)

h. + den (82b/15)

h. + diliyle (102b/17)

h. + e (82b/16)

h. + i (28a/14), (29b/3), (37a/7), (39b/10),
(69a/2), (88a/13)

h. + i hâyâtda (9b/17)

h. + im (3b/2)

h. + ime (31a/12)

h. + i memâtda (9b/17)

h. + imiz (16a/5), (47a/2), (47a/4)

h. + imüze (51b/5)

h. + inde (66b/8)

h. + indeyiken (66b/7)

h. + ine (22a/1), (22a/1), (30b/15), (80a/12),
(80a/17)

h. + leri (29b/11)

h. + leridür (5b/9)

h. + lerini (80b/4)

h. + üñ (118b/2)

[= 43]

ḥālat: <Ar. Haller.

h. + da (3a/12)

[= 1]

ḥālet: <Ar. Hal, nitelik, keyfiyet.

h. + i vāḥidede (97a/17)

[= 1]

ḥāliyā: <Ar. Şimdi, şimdiki halde, şimdiki zamanda.

h. (85a/16)

[= 1]

ḥāmid: <Ar. Şükreden, hamdeden kimse.

h. + dür (4b/5)

[= 1]

ḥāmīle: <Ar. Karnında yavru bulunan (kadın), gebe, iki canlı, yüklü.

h. + ler (20a/8)

[= 1]

ḥāşıl: <Ar. 1. Husûle gelen, olan, meydana çıkan. 2. Ortaya çıkan semere, netîce.

h. + dur (90a/14)

h. + éde (83b/17)

h. + édüb (82a/9)

h. + kılavuz (104a/8)

h. + ola (66a/13)

h. + oldı (34b/17), (43a/12), (98b/15)

h. + oldu (55a/11)

h. + olduğu (12b/17)

h. + olur (12b/1), (32a/6)

[= 12]

ḥāşā: <Ar. Bir kimsenin kabul edemeyeceği, mümkün görmediği bir şeyden bahsederken “asla, kat’iyen, hiçbir şekilde” anlamında kullandığı ret sözü.

h. (71a/3)

[= 1]

ḥāzır: *bk.* ḥāzır.

h. + dur (90a/3)

h. + dutduk (98a/14)

h. + olalar (2a/17)

[= 3]

ḥāzır: <Ar. Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan.

h. (10b/6), (115b/15)

h. + dur (98a/12), (98a/14)

h. + eylemiş (22b/14)

h. + kılur (73a/12)

h. + ol (23a/12)

h. + ola (26a/2)

h. + olalar(10b/9),(21a/10), (21a/12)

h. + olmuş (32a/12)

h. + olmuşlardı (54b/3)

h. + olurlar (85a/3)

[= 14]

ḥabbāb: Kişi adı.

h. + e (79b/14)

[= 1]

ḥabīb: <Ar. 1. (Habībullah “Allah’ın sevgilisi” sözünün kısaltılmışı olarak) Hz. Muhammed. 2. Sevilen kimse, sevgili, dost.

h. + dür (4b/7)

h. + im (48b/11), (48b/16)

h. + üm (3b/9), (92a/6)

[= 5]

ḥabībī neccār: Kişi adı.

h. (9a/3)

h. + ı (10a/7)

[= 2]

ḥabībū neccār: Kişi adı.

h. (7b/10), (9b/12), (9b/2)

h. + a (9b/9)

h. + ı (9b/5)

h. + kavmine (10a/10)

[= 6]

ḥacc: <Ar. İslâm dîninde şer’an zengin sayılan her müslümanın ömründe bir defa kurban bayramı günlerinde belli usûllere göre Kâbe’yi ziyâret etmesi şeklindeki farz ibâdet.

h. (106b/14), (47b/3), (84a/10)

h. + a (105b/8)

h. + dan (114a/9), (23b/7)

h. + geceleridür (104b/13)

h. + lar (47a/13)

h. + uñuz (105a/16)

h. + uñuzı (105a/14)

[= 10]

ḥadd: <Ar. 1. Sınır. 2. Mertebe, derece. 3. *din*. Cenâbıhakk’ın Kur’an-ı Kerîm’de insanların hareket ve davranışları için belirlediği sınır.

h. + e  rdi (87a/11)

h. + i (41a/2), (42b/4), (55a/12)

h. + ikim (43b/16)

h. + in (43a/3)

[= 6]

 ad s: <Ar. 1. Hz. Muhammed'in s zleri, davran  ları ve ba kalarının yapt   kendisi tarafından tasvip edilen hareketleri. 2. Haber, k ssa, s z.

h. (10b/12), (19b/9), (86a/1), (86a/4)

h. + de (40a/10), (43b/1), (43b/13), (44b/4),
(46b/1), (47a/8), (64a/16), (84b/1)

h. + eyd r (37b/14)

h. + i (105a/5)

h. + i  uds d r (98b/12)

h. +  ıldı (104b/16), (45a/2), (46a/3), (48a/8),
(50b/8), (51b/13), (62a/1), (67a/15),
(70b/16), (71a/7), (71b/3), (72a/12),
(73a/5), (76b/5), (80b/8), (83b/8),
(84b/15), (86b/4), (90b/8), (91b/4),
(94a/8)

h. +  ılındı (45a/6), (65b/5), (66a/16), (76a/9),
(93a/3), (94b/6)

[= 42]

 ak: <Ar. 1. Do ru, ger ek. 2. Hisse.

h. + du unı (91b/17)

h. + dur (59a/15), (87a/3), (91b/16), (91b/16)

h. + ları (47a/15)

h. + ların (74b/1)

h. + ların v rgil (75b/4)

h. + larını alurlar (74b/3)

[= 9]

 ak kat: <Ar. 1. Asıl olan durum ve  ekil, asıl, ger ek. 2. Do ru olan  ey, do ru.

h. (119a/1), (36b/6), (37b/9), (44a/16), (75b/8),
(78a/6), (80b/6), (94a/1), (94a/2)

h. + de (19a/11)

h. + d r (82a/14)

[= 11]

 ak : <Ar. Allah, Tanrı, Cen bhak, Hud .

h. (101a/9), (102a/14), (104a/5), (104b/10),
(35b/11), (35b/5), (46a/2), (47a/17),
(47a/5), (53b/9), (61b/10), (66b/3),
(70b/16), (72a/15), (73b/12), (82a/16),
(89a/6), (93a/11)

h. + a (116a/16), (36b/5), (5b/8), (63a/5),
(70b/14), (70b/15), (71a/2), (73a/15),
(75b/16), (77a/12), (77b/12), (78a/14)

h. + a   marladı (88b/5)

h. + dergāhında (75b/14)

h. + dur (8b/1)

h. + emri (103a/5)

h. + gündür (46a/9)

h. + günüdür (46a/6)

h. + ḥazreti (74a/6), (75a/4), (77b/16), (82a/16),
(85a/16), (93b/6), (95a/12), (96b/15),
(98b/12)

h. + ḥazretine (46b/15)

h. + ḥazretüni (92a/17)

h. + ı (115a/5), (47a/1), (47a/8), (49b/15),
(50b/15), (73b/9), (84a/16), (94a/13)

h. + ın (46b/11), (46b/12), (46b/8), (46b/9),
(47b/1), (47b/12), (47b/13), (47b/16)

h. + ın (75b/4)

h. + ına (35b/16)

h. + ında (119a/17), (22b/2), (5b/2), (63b/7),
(6a/8), (6a/9), (74b/16), (79b/15),
(92a/12), (95b/15)

h. + ındadır (5b/14), (6a/2), (6a/8)

h. + ından (114a/13), (22b/2), (22b/2), (22b/2)

h. + ımı (116b/14)

h. + ıyıcıun (4b/14), (82/11)

h. + ıyıcıunki (33a/5)

h. + ıyıcıunkim (50a/16), (50a/6), (69b/16)

h. + ıyıcıun (105a/2), (105a/9), (106b/11),
(82b/4), (94a/10), (104b/8), (54b/5),
(104b/6), (28a/4), (69b/10), (49a/9),
(69b/10), (104b/7), (4b/15), (104b/5),
(107a/1), (107a/2), (49a/9), (50a/13),
(51a/15), (69b/7), (69b/8), (69b/9),
(76a/11), (82b/8), (82b/9), (84a/16),
(92b/1), (92b/2), (94a/11), (94a/6),
(104b/9), (84b/1), (3b/16), (32b/11),
(105a/2), (82b/5), (92b/13), (4b/14),
(82b/6), (82b/6), (84a/17)

h. + peygāmbersin (3b/10)

h. + peygāmbəriyin (109a/12)

h. + sözidür (94a/13)

h. + subḥānehu (117b/13), (2b/14), (3a/4)

h. + te^cālā (100a/3), (100b/17), (101a/2),
(101a/4), (101b/2), (102a/1), (102a/3),
(102a/5), (102a/8), (102b/10), (102b/6),
(102b/7), (103b/15), (103b/2), (103b/4),
(103b/4), (104b/5), (105a/17), (105a/2),
(105b/1), (105b/10), (105b/8),
(106b/10), (106b/16), (106b/6),
(107b/7), (107b/8), (108a/16), (108a/7),
(108a/8), (108b/3), (109b/13),
(109b/15), (109b/17), (109b/6),
(109b/8), (10a/7), (110a/12), (110a/3),

(110a/5), (110b/5), (111a/11),
(111a/17), (112b/1), (112b/3),
(113a/17), (113b/10), (113b/15),
(113b/4), (114a/14), (114b/10),
(114b/2), (114b/6), (115a/1), (115a/4),
(115b/2), (116ā), (116a/9), (117a/16),
(117a/2), (117a/3), (117a/4), (117b/4),
(118a/8), (118b/7), (119a/15),
(119a/16), (11a/6), (11a/9), (11b/1),
(13a/8), (16b/4), (17a/13), (17b/10),
(18a/17), (18a/8), (19a/14), (20b/15),
(20b/7), (21a/13), (21a/16), (21b/4),
(25a/11), (25a/2), (28a/1), (29a/2),
(31a/1), (31b/1), (32a/15), (34b/5),
(35b/12), (35b/6), (36a/6), (36b/1),
(36b/15), (37a/10), (37a/2), (37a/4),
(37b/10), (37b/2), (38b/12), (38b/3),
(39a/11), (39a/5), (39a/8), (39b/1),
(39b/13), (39b/5), (39b/7), (40a/11),
(40a/14), (40a/16), (40a/5), (40b/4),
(40b/5), (40b/7), (41a/15), (41b/1),
(41b/3), (41b/7), (41b/9), (42a/14),
(42b/10), (43a/3), (43b/14), (44a/15),
(44a/2), (44b/4), (44b/9), (45a/16),
(45a/4), (45a/9), (45b/1), (45b/5),
(46a/1), (46a/4), (46b/1), (46b/11),
(46b/3), (46b/7), (46b/7), (47a/12),
(47b/1), (47b/14), (47b/17), (47b/7),
(47b/8), (48b/10), (48b/17), (49a/5),

(49a/8), (49b/16), (4a/6), (50a/14),
(50b/4), (50b/9), (51a/12), (51a/14),
(51b/11), (51b/16), (52a/10), (52a/12),
(52b/15), (52b/6), (53a/12), (53b/1),
(53b/5), (54a/12), (54b/12), (54b/15),
(55a/10), (55a/14), (55a/3), (55a/7),
(55b/10), (55b/2), (56a/17), (56b/2),
(57b/15), (58a/11), (58a/14), (58a/2),
(58a/9), (58b/16), (58b/9), (59b/10),
(59b/10), (59b/14), (59b/5), (5a/3),
(5b/17), (60a/15), (60a/9), (60b/11),
(61a/11), (62a/10), (62a/16), (62b/7),
(63a/7), (63a/9), (63b/11), (63b/5),
(63b/8), (64a/15), (64a/4), (64a/9),
(66a/9), (66b/10), (66b/4), (66b/8),
(66b/9), (67a/17), (67b/5), (68b/14),
(69b/6), (6a/6), (70b/17), (71a/13),
(71a/5), (71a/7), (71a/9), (71b/5),
(71b/8), (71b/9), (72b/14), (72b/7),
(72b/8), (73a/11), (74a/10), (74a/8),
(74b/11), (74b/16), (74b/7), (75a/3),
(75a/8), (76b/11), (77b/1), (77b/14),
(77b/9), (78a/3), (79a/14), (79a/17),
(80b/11), (81a/3), (81a/6), (81a/8),
(81a/9), (82b/4), (83a/15), (83b/10),
(83b/13), (84a/1), (84b/4), (85a/5),
(85a/7), (86b/2), (87b/1), (88a/10),
(88a/6), (88b/13), (89a/4), (89b/6),
(90b/14), (91a/9), (91b/1), (91b/7),

(92a/2), (92a/5), (92b/1), (92b/14),
(92b/5), (93a/4), (93b/5), (93b/9),
(94b/15), (94b/8), (95a/1), (95a/11),
(95b/1), (95b/6), (96a/10), (96b/9),
(98b/13), (98b/9), (99a/17), (99b/14),
(99b/7), (9b/9)

h. + te‘ālādan (109b/11), (95a/17)

h. + te‘ālādur (106a/9), (86a/9)

h. + te‘ālānuḡ (105a/3), (105b/2), (105b/2),
(37a/13), (39b/16), (45b/10), (51a/4),
(71b/12), (76a/12), (87a/6), (90b/7),
(99b/11)

h. + te‘ālāya (37a/16), (40a/2), (62a/8), (64a/5)

h. + yıçün (92b/13)

[= 446]

ḥaḳlu: Haklı.

h. (46b/8), (47b/1), (47b/16)

[= 3]

ḥakīm: <Ar. 1. Eşyânın hakikatini olduğu gibi bilen, Allah ile kâinat, insanla âlem arasındaki bağları, âlemle ilgili gerçekleri kavrama ilmine sâhip kimse.
2. “Son bulması tasavvur edilemeyen dâimî ve ezeli en yüksek ilme sâhip olan, kühünü kendisinden başkasının tam mânâsıyla bilemeyeceği bir ilimle

bilen, gerçek hikmet sâhibi” anlamında
esmâ-i hüsnâdan (Allâh’ın en güzel isimlerinden)dır.

h. (3b/16)

[= 1]

ḥalîmlüḡ: Halimlik, yumuşak huyluluk.

h. + uḡ (72b/8)

[= 1]

ḥalvet: <Ar. 1. Tenhaya çekilme. 2. Kapalı yer, تنها.

h. + kıla (72b/15)

h. + olub (108a/12)

h. + sarāy (104a/2)

[= 3]

ḥamîd: <Ar. Methodilecek sıfatlara sâhip olan, övülmeye lâyık.

h. (1b/11), (89b/16)

[= 2]

ḥamîm: <Ar. Çok sıcak nesne, özellikle su.

h. (43b/11), (43b/11), (43b/14)

[= 3]

ḥaml: <Ar. Anne karnındaki çocuk.

h. + in düşüreler (20a/8)

[= 1]

ḥamle: <Ar. 1. İleriye doğru atılma. 2. Düşmana karşı yapılan saldırı, hücum.

h. + kıla (118a/5), (39a/3)

h. + kıldı (104a/14), (54b/2)

[= 4]

ḥammād bin seleme: Kişi adı.

h. + den (71a/8)

[= 1]

ḥammād ebū sinān: Kişi adı.

h. + dan (51b/13)

[= 1]

ḥandak: <Ar. Hendek kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli.

h. (89b/8)

h. + ina (89a/11), (89b/17)

[= 3]

ḥannāṛı: <Ar. “Çok merhametli, çok acıyan” anlamında Allah’ın sıfatlarından.

h. (38a/5)

[= 1]

ḥarāb: <bk ḥarāb.

h. + kıla (20b/2)

h. + olur (12b/2)

[= 2]

ḥarāblık: < Harap olma durumu, perîşanlık, vîranlık.

h. + êtdi (111a/14)

[= 1]

ḥarāc-güzār: <Ar-Far. Haraç veren kimse.

h. (38b/1)

[= 1]

ḥarām: <Ar. 1. Dînin kesin bir delille yasakladığı, işlenmesi azâbı, inkâr edilmesi küfrü gerektiren (şey, hareket veya davranış). 2. Yasak, doğru olmayan, hak olmayan (şey).

h. (116b/13), (12a/16)

h. + a (105a/16)

h. + dan (115a/5), (22b/1), (73b/4)

h. + dutmaṅ (105a/15)

h. + kıldı (118a/9), (118b/7), (85a/5)

h. + yéyenler (41b/16)

[= 11]

ḥarāret: <Ar. Sıcaklık.

h. + i (22a/4), (22a/5)

[= 2]

ḥarb: <Ar. Devletlerin birbirleriyle diplomatik münâsebetlerini keserek yaptıkları silâhlı çarpışma, savaş, cenk.

h. + e (33a/2)

h. + oldı (33a/1)

[= 2]

ḥarc: <Ar. 1. Feda etmek, harcamak. 2. Öldürmek.

h. + êtdüḡ (11a/1)

h. + eyledik (103b/12)

[= 2]

ḥareket: <Ar. 1. Bir şeyin, bir nesnenin bütününün veya bir kısmının yerini, konumunu veya durumunu değiştirmesi, kımıldama. 2. Davranış, davranma.

h. + e (15b/3), (20a/6)

h. + êderdi (40b/8)

h. + e geldi (34b/14)

[= 4]

ḥarf: <Ar. 1. Dildeki sesleri gösteren ve alfabeyi meydana getiren işâretlerden her biri. 2. Lâf, söz.

h. (3b/13)

h. + dür (103b/13), (3a/1), (48b/9), (61b/17),
(66a/15), (71b/2), (74a/4), (80b/8),
(83b/7), (91b/4), (94b/6), (99b/17)

h. + i (2a/15), (61b/15)

h. + kıldı (61b/15)

h. + ler (61b/16)

h. + leri (94b/9)

[= 18]

ḥarîṣ: <Ar. Bir şeyi elde etmek husûsunda aşırı derecede istekli olan, hırslı.

h. + oluḡ (79a/10)

[= 1]

ḥasan: Kişi adı.

h. (100b/17), (106a/12), (113b/14), (24b/3),
(43a/2), (43b/10), (45b/8), (49b/11),
(51b/6), (67b/9), (68a/8)

h. + a (24b/13), (44a/13)

h. + dan (64a/12), (71a/6)

h. + ı (118b/11)

h. + uḡ (24b/4)

[= 17]

ḥasani baṣrî: Kişi adı.

h. (56b/4)

[= 1]

ḥasenāt: <Ar. İnsanların iyiliği için yapılan hayırlı işler, iyilikler.

h. + uṭ (23a/8)

[= 1]

ḥasene: <Ar. İyilik, iyi ve güzel iş.

h. (72a/5)

h. + den (43b/8)

[= 2]

ḥasīs: <Ar. Kıymetsiz.

h. + yerlere (116a/2)

[= 1]

ḥasret: <Ar. Ayrı kalınan veya elden kaçırılan bir şeye karşı duyulan istek, tekrar görme ve kavuşma arzusu, özleyiş, özlem, iştiaak.

h. (10a/17)

h. + leri (17a/15)

[= 2]

ḥasta: <Far. Sağlığı bozuk olan, sıhhati yerinde olmayan kimse.

h. (9b/2)

h. + dur (7b/7)

h. + olur (14a/14)

[= 3]

ḥastalığ: *bk* hastalık.

h. + a (87a/12), (87b/9)

[= 2]

ḥastalık: Sağlık durumu bozuk olma hâli.

h. (14a/14), (8b/11)

[= 2]

ḥasūd: <Ar. Çok kıskanç, haset eden, kıskanan kimse.

h. + lar (25a/6)

h. + ları (25a/7)

h. + ların (76b/9)

[= 3]

ḥaṭra: <Ar. Hal, keyif, hatıra.

h. + larından (103b/12)

[= 1]

ḥaṭīb: <Ar. 1. Güzel söz söyleyen, hitâbet yeteneği olan kimse. 2. Topluluk karşısında söz söyleyen kimse.

h. (84b/7)

[= 1]

ḥatim: <Ar. Kur'an'ı baştan sonra okuma.

h. + kılmışca (2a/1)

[= 1]

ḥattā: <Ar. “Bile, üstelik, dahi, hem de, bundan başka” gibi anlamı kuvvetlendirmek için kullanılır.

h. (102b/16), (55b/17), (76b/1)

[= 3]

ḥatun: <Far. Kadın, eş.

h. (112a/15), (46b/4)

h. + ı (65b/15)

[= 3]

ḥavāle: <Ar. Bir işi, bir şeyi başkasının sorumluluğuna bırakma, başkasına devretme.

h. + kıla (75a/4)

[= 1]

ḥavās: <Ar. Duyular, hasseler.

h. + da (114b/17)

[= 1]

ḥavız: <Ar. Havz. Bahçeleri süslemek, sulamak, içinde yüzmek veya belli maddeleri ıslatmak, boyamak, süzmek gibi maksatlar için kullanılan, etrâfı

beton, tuğla, mermer vb. şeylerle çevrilmiş su biriktirme yeri.

h. + lar (108a/7)

[= 1]

ḥavvā: Kişi adı.

h. + dur (106a/8)

[= 1]

ḥavvās-i ḥamse-i zāhir: <Ar. Dıştaki beş duyu. (Duyma, görme, koklama, dokunma, tat alma.)

h. + de (115b/1)

[= 1]

ḥavvās-i ḥamse-i bāṭna: <Ar. İçteki beş duyu.

h. + da (115b/2)

[= 1]

ḥavvāse-yi ḥamse: *bk.* ḥavvās-ı ḥamse.

h. + (114b/16)

[= 1]

ḥayā: <Ar. 1. Utanma, utanç, sıkılma. 2. Nâmus, ar, edep. 3. Kulun kusurlarından dolayı Allah'tan utanması, kulluk görevlerini Cenâb-ı Hakk'a lâıyk görmemesi ve Allah'ın

sevgisini kaybetmekten doğan korku ile
kötülüklerden kaçınması hâli.

h. (31b/12)

[= 1]

ḥayāsızlık: 1. Edepsizlik, utanmazlık. 2. Ahlâka
aykırı davranış.

h. (31b/12)

[= 1]

ḥayât: <Ar. 1. Organların canlının varlığını
devam ettirecek şekilde işlemesi ve
canlıların, organlarının gösterdiği
faâliyet sonucunda varlıklarını
sürdürmesi durumu, sürüp giden
yaşama, canlı olma, dirilik. 2.
Doğumdan ölüme kadar geçen süre,
yaşanan, yaşanmakta olan veya ileride
yaşanacak zaman, ömür.

h. (11b/15), (27a/4)

h. + da (9b/17)

h. + dan (20a/1)

h. + dur (27a/9)

[= 5]

ḥaykır-: Çok yüksek sesle bağırarak.

h.-mağdur (51a/4)

[= 1]

ḥayme: <Ar. Çadır.

h. + si (26b/17)

[= 1]

ḥayrān: <Ar. Bir kimse veya bir şey karşısında
hayranlık duyan, onu çok beğenen, çok
takdir eden kimse.

h. + oldı (46b/16)

h. + olub (104a/10), (107b/15)

[= 3]

ḥaysiyyet: <Ar. İtibar, onur, şeref.

h. + le olalar (102b/1)

[= 1]

ḥayvān: <Ar. 1. Hizmete yarayan at, eşek, katır
cinsinden yaratık. 2. Hareket edip yer
değiştirebilme ve hissetme yeteneği
olan canlı yaratık. 3. Bu niteliği taşıyan
insan dışındaki canlı yaratık.

h. (20b/3), (30b/9), (34b/13)

h. + dan (116a/7)

h. + kurasında (20b/13)

h. + lar (34a/10), (47b/9), (96a/3)

h. + lardan kılmadı (114b/12)

h. + lardan kılsa (114b/14)

h. + ları (66a/9)

[= 11]

hayvāncık: Hayvancık.

h. + lar (100b/11), (46b/5)

h. + lardan (47b/9)

[= 3]

hayz

h. + ı (41a/9)

[= 1]

hazırla-: (Yapılacak işi) Uygun duruma sokmak,
istenildiği zaman faydalanılmak üzere
hazır etmek, hazır hâle getirmek.

h.-dum (48b/11)

[= 1]

hazra mevt: Bir şehir ismi.

h. + de (108b/11), (108b/14)

[= 2]

hazret: <Ar. 1. Şahıs veya kutsal sayılan varlık
isimlerinin başına getirilip Farsça isim
tamlaması şeklinde kullanılır ve saygı
ifâde eder. 2. Bir büyük zattan
bahsedilirken isim yerine kullanılır.

h. + de (47a/2)

h. + den (3b/1)

h. + e (118b/12)

h. + i (101a/2), (102a/1), (105a/8), (10b/10),
(114a/16), (117a/7), (16b/6), (1b/14),
(31b/13), (32b/13), (37b/16), (38a/3),
(40a/11), (48b/10), (51a/10), (61b/13),
(61b/2), (62a/12), (62a/5), (62b/4),
(66b/2), (6a/12), (6a/3), (73a/10),
(73a/7), (74a/6), (74a/8), (74b/13),
(75a/4), (77a/10), (77b/16), (81a/7),
(82a/16), (83a/11), (83b/13), (84b/1),
(85a/16), (92a/13), (92b/14), (93b/6),
(94b/11), (95a/12), (95a/3), (95b/3),
(96b/15), (98b/12)

h. + inde (47b/1)

h. + inden (45b/2), (61a/11), (84b/4)

h. + ine (115a/10), (46b/15), (47a/12), (66b/4),
(66b/9)

h. + inün (10a/3), (37a/4), (39b/7)

h. + i resül (48b/12)

h. + i resülden (66a/17)

h. + iyile (59b/10)

h. + iyle (59b/15)

h. + ünün (92a/17)

[= 66]

hazan: <Far. Sonbahar, güz.

h. + geçici (77a/7)

[= 1]

hazîne: <Ar. Toplu halde bulunan altın, gümüş, mücevher, para vb. maddî değeri yüksek şeylerin bütünü.

h. (81a/16)

[= 1]

hazînedâr: <Ar. Bir hazîneyi korumak ve yönetmekle görevli kimse.

h. + ı (111b/11)

[= 1]

helâllık: Helâl olma durumu.

h. (46b/17)

[= 1]

hıkd: <Ar. Öc alma arzusu, gizli düşmanlık, kin.

h. (22b/3)

[= 1]

hımâr: <Ar. Eşek, merkep.

h. (114b/13), (73a/14)

[= 2]

hısm: Aynı soydan gelen veya evlenme yoluyla aralarında yakınlık bulunanlardan her biri.

h. + ından (109a/13)

[= 1]

hışım: <Far. Kızgınlık, öfke, gazap.

h. + eylemeyem (26a/8)

[= 1]

hışım: <bk. hışım.

h. + ıla (78a/3)

[= 1]

hîle: <Ar. Bir kimseyi kandırmak, aldatmak ve yanıltmak amacıyla yapılan düzen, tertip.

h. + eyleyüb (94a/16)

h. + si (65a/13)

[= 2]

hicâb: <Ar. 1. Utanma, sıkılma, mahcûbiyet. 2. Gönülde hakkın tecellisine ve ilâhî hakikatleri görmeye engel olan ve insanı Allah'tan uzaklaştıran maddî, mânevî her şey.

h. + ola (10b/14)

[= 1]

hicâz: <Ar. Mekke ve Medine'yi içine alan bölgenin ismi.

h. + a (39a/14)

h. + ı (39a/12)

[= 2]

hikāyet: <Ar. Hikāyeler.

h. (31a/4), (34a/8), (35b/14), (46b/12), (7a/14),
(21b/5)

h. + de (102b/13), (104a/1), (115a/7), (35a/2),
(52b/2), (59a/7)

h. + i (104a/2), (115b/9), (53b/4)

h. + ini (53b/7)

h. + olundu (85a/14)

[= 17]

hikmet: <Ar. 1. Hakîmlîk, bilgelik. 2.

Cenâbıhakk'ın her şeyi yerli yerince
yaratma, her şeyi lâıyk olduğu yere
koyma sırrı, âlemin insanlar tarafından
anlaşılamayan gizli amacı.

h. (102b/8), (71b/7)

h. + dür (66b/4)

h. + ini (34a/16)

h. + ler (115a/1)

[= 5]

hinzır: <Ar. 1. Hınzır. 2. Domuz. 3. Gaddar,

hâin kimse.

h. (114b/13)

[= 1]

hisâb: <Ar. Hesap.

h. (103b/10), (12a/17), (51b/4)

h. + alur (85a/16)

h. + dur (21a/12)

h. + édevüz (103b/11)

h. + ın (81b/11)

h. + ola (28a/6)

h. + şoralar (22a/17)

h. + şorucı (22b/10)

h. + vakti (20b/14)

h. + vèreler (47a/4)

h. + vèresidür (82a/14)

h. + vèresiz (51a/15)

h. + vèriserlerdür (103b/9)

h. + vèrmege (83a/4)

h. + vèrmeye (82a/11)

h. + vèrmezüz (77a/5)

h. + vèrüb (35a/10)

h. + yerine (22a/16)

[= 20]

hişâb: **bk.** hişâb.

h. (5b/1)

h. + geldi (109b/11)

h. + gele (22b/9)

[= 3]

hizmet: <Ar. Bir kimsenin yapmakla sorumlu tutulduğu iş, kendisine verilen görev.

h. + ini (13a/2)

[= 1]

hoca: <Far. Dînî hizmetlerde görevli kimse, din görevlisi.

h. + nuḡ (115b/10)

h. + yı (115b/12)

h. + yıla (115b/11)

[= 3]

hör: <Far. Değersiz, hakir, bayağı.

h. (91a/11)

h. + dur (116b/2)

h. + görenleri (25a/8)

h. + kılurın (116b/7)

[= 4]

hōrluk: Horluk, değersizlik.

h. (76b/17)

[= 1]

hōş: <Far. Duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, iyi, latif.

h. (12a/7), (36a/10)

h. + āvāzlar (25b/4)

h. + dutanlar (73b/7)

h. + geldi (86b/11)

[= 5]

hōşlıḡ: Hoşluk, hoş olma durumu.

h. + ıla (116b/17)

[= 1]

hoşnūdlıḡ: *bk.* hoşnūdluk.

h. + ı (78a/4)

[= 1]

hoşnūdluk: Hoşnut olma durumu.

h. (117b/17)

[= 1]

hūrī: <Ar. Cennet kızı.

h. (26b/13), (27a/2)

h. + kızları (102b/2), (44b/1)

h. + ler (25b/1)

h. + lerile (26a/13)

h. + lerüḡ (26b/14)

h. + nūḡ egninde (26b/13)

[= 8]

hülle: <Ar. Cennette giyilecek elbise.

h. (24a/4), (26b/13), (35b/17)

h. + ler (22b/13), (26b/13)

h. + ler yağa (27a/15)

[= 6]

hurmā: <Far. Hurma ağacının tatlı, besleyici, etli meyvesi.

h. (17b/7), (17b/8)

h. + lardan (11b/8)

h. + salkumını (17b/8)

h. + salkumunun (17b/7)

[= 5]

huşūmet: <Ar. Hasımlık, düşmanlık.

h. + de (19a/17)

[= 1]

husbān: Dağ ismi.

h. + tağıyla (51b/15)

[= 1]

huṭbe: <Ar. Cuma namazından önce ve bayram namazlarından sonra hatîbin minberde yaptığı, Arapça ve Türkçe olmak üzere

iki kısımdan meydana gelen dînî konuşma.

h. (84b/7)

[= 1]

hüccet: <Ar. 1. Delil, belge, senet. 2. Şeriat mahkemeleri kadıları tarafından düzenlenen resmî belge.

h. (29a/11), (5a/5), (5b/2), (6a/17)

h. + den (109b/4)

h. + eyler (33a/14)

h. + eylersiz (19a/9)

[= 7]

hüküm: *bk.* hüküm

h. + eyler (12a/1)

[= 1]

hüküm: <Ar. 1. Bir şeyin şöyle veya böyle olduğu hakkında verilen karar, yargı. 2. Emir, buyruk.

h. (41b/17), (67a/17)

h. + kılsalar (75a/4)

h. + ler sürdi (99b/10)

[= 4]

hürmet: <Ar. Bir şeye veya bir kimseye değer vermekten ileri gelen ölçülü davranma

hissi, çekinme ile karışık bir sevginin
verdiği dikkat ve îtinâ gösterme
duygusu, saygı.

h. + ine (61b/16)

[= 1]

hürmetlü: Saygılı.

h. (73a/17), (80b/12)

[= 2]

hüseyn: Kişi adı.

h. (24b/3)

h. + i (118b/11)

h. + üñ (24b/4)

[= 3]

hüsn: <Ar. Güzellik.

h. (27a/14)

h. + üñüz (27a/16)

[= 2]

hâc: <Far. Birbirini dik olarak kesen iki doğru
parçasından meydana gelen ve Hz.
Îsâ'nın çarmıhtaki duruşunu temsil
eden Hristiyanlık sembolü, put,
istavroz.

h. + a tapıcılardan (89a/17)

[= 1]

hâ'if: <Ar. Korkak.

h. + ler (25a/1)

[= 1]

hâl: <Ar. Durum.

h. + i (41a/2)

[= 1]

hâlık: <Ar. Yaratıcı, yaratan, esmâ-i hüsnâdan
Allah'ın isimlerindendir.

h. (33b/2), (96a/2)

h. + a (1b/11), (1b/6), (33b/1), (9a/6)

h. + dan (19a/6)

h. + dur (34a/2)

[= 8]

hândân: <Far. Gülen, neşeli, şen.

h. + da (24b/7)

[= 1]

hânedân: <Far. Köklü, asil ve büyük âile,
târihteki tanınmış bir kimseye dayanan
soy.

h. + dansın (3b/7)

[= 1]

hâfır: <Ar. Düşünme, akılda tutma yeteneği,
hâfıza, zihin.

h. + ından (34b/2)

[= 1]

hâtır: <Ar. İrâdesi olmadan kulun kalbine doğan mânevî hitap. **2.** Bir kimsenin biri üzerindeki saygılı etkisi, îtibar.

h. + uñ (3b/10)

[= 1]

hâzır: <Ar. Huzur.

h. + larında (73b/16)

[= 1]

haber: <Ar. **1.** Olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dâir orada olmayanlara erişen bilgi, ondan ona nakledilen söz. **2.** (Ulemâdan bir kısmına göre) Hz. Peygamber'den yâhut sahâbe ve tâbiinden rivâyet edilen hadis [Diğer bir kısmına göre ise sâdece Hz. Peygamber'in söz, fiil ve takrirlerine hadis, sahâbe ve tâbiininkine ise haber denir].

h. (10a/9), (17a/6), (35b/8), (35b/9), (63a/16), (66a/9), (72a/13)

h. + de (117a/16), (15a/9), (30b/1)

h. + den (35b/7), (36b/2)

h. + eyleyeler (17a/6)

h. + getürelim (68a/3)

h. + i (100a/6), (107a/9), (108a/11), (52a/2), (56b/14), (7b/10)

h. + in (108a/12), (61b/5)

h. + inden (36b/2)

h. + ini (70b/4), (70b/4)

h. + lerden (36b/2)

h. + oldı (57b/4), (57b/7)

h. + ümizi (63a/1)

h. + vèr (105b/6)

h. + vèrdi (112b/17), (115a/14), (54b/15), (87a/8)

h. + vèrdiler (30a/3)

h. + vèrem (108a/15)

h. + vèrgil (45a/4), (86a/2), (98a/1)

h. + vèrilmişken (83a/5)

h. + vèrir (76a/10)

h. + vèrüng (76a/3)

h. + vèrür (105b/10), (110b/5), (111a/17), (36b/16), (39a/6), (54b/12), (56b/2), (57b/15), (58b/9), (70b/5), (77b/2)

h. + vèrüverem (7a/4)

[= 54]

ḥabīr: <Ar. 1.“Her şeyden haberdar olan” anlamında esmâ-i hüsnâdan Allah’ın isimlerindendir. 2. Haberi olan, haberdar, vâkıf. 3. Bilgili, âlim.

h. (3a/6)

[= 1]

ḥafīf: <Ar. 1. Tartıda ağırlığı az gelen. 2. Etki gücü az olan. 3. Belli, tabîi veya kabul edilmiş bir ölçüye göre yoğunluğu, miktârı, şiddeti, etkisi az olan, az miktarda, biraz.

h. + ola (2b/8)

[= 1]

ḥalās: <Ar. Kurtuluş, kurtulma.

h. (2b/6)

h. + dilerise (84b/5)

[= 2]

ḥalāyık: <Ar. Esir edilmiş kız, kadın.

h. (117a/8), (17a/12), (20a/9), (22a/13),
(28a/12), (28a/2), (51a/16), (54a/12),
(65b/16), (67b/11), (69a/2), (85a/15),
(86a/1), (87a/5), (87a/7), (88b/5),
(95b/7), (96a/9)

h. + a (40b/9), (63a/1)

h. + ı (11a/8), (22a/16), (23b/1), (71b/8),
(88b/11)

h. + ıḡ (113a/7), (22a/5), (66b/6)

h. + ıḡ a‘zāsından (20b/9)

h. + ı süreler (22a/13), (22a/2), (22b/12), (28a/7)

h. + lar (118a/6), (119a/14), (65b/7), (75b/11)

h. + lara (40a/16)

h. + ortasında (117b/15), (117b/16)

[= 40]

ḥaleli: <Ar. Daireli.

h. (7b/9)

[= 1]

ḥalīfe: <Ar. Hz. Muhammed’den sonra onun vekîli olarak din ve dünya işlerinde bütün müslümanların önderi, aynı zamanda devletin reisi olan kişi, emîrû’l-müminin.

h. (52b/3), (52b/4), (52b/5)

h. + kıldı (62b/5)

h. + ler kıldı (109a/16)

[= 5]

ḥalk: <Ar. 1. Bir milleti meydana getiren insan topluluğu. 2. (İsim tamlamasının ikinci

ögesi olarak) Aynı yerde bulunan kimseler.

h. (56b/13), (69a/4), (87a/1), (8a/1), (96a/16)

h. + a (108a/10), (42a/1), (45b/9), (62b/8)

h. + dan (6b/5), (89a/16)

h. + dur (45b/7)

h. + ı (28b/14), (29b/4), (29b/7), (30b/9),
(7a/15), (88a/15), (9b/4)

h. + ıñ (117a/9), (40a/17)

h. + ına (7a/13)

h. + ını (28a/13), (7b/3)

h. + ınıñ (18b/1), (7a/13)

h. + uñ (118a/5), (40a/17), (47a/15), (88b/8),
(99b/9)

[= 31]

ḥalka: <Ar. Çember.

h. + dan (110b/17)

[= 1]

ḥalvet: <Ar. 1. Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma, tenhâya çekilme. 2. Kulun Allah'ın huzûrunda onunla halleşmesi, mânen sohbet etmesi durumu.

h. (104a/8), (5b/15)

h. + e (17a/4)

h. + e gireler (17a/1)

[= 4]

ḥamr: <Ar. Şarap.

h. + dur (27a/4)

h. + ırmağından (27a/9)

[= 2]

ḥamse: <Ar. Beş.

h. (114b/16), (115b/1), (115b/2)

[= 3]

ḥandak: Hendek.

h. + lar (88b/10)

h. + ları (89b/11)

[= 2]

ḥarāb: <Ar. 1. Yıkık dökük, yıkılmaya yüz tutmuş, vîran. 2. Kötü durumda, bitik, perişan.

h. (117a/14)

h. + köye (34a/9)

[= 2]

ḥarac: <Ar. Sahibi müslüman olmayan araziden alınan vergi.

h. + ederüz (116a/2)

h. + édevüz (116a/5)

h. + étsevüz (116a/3)

[= 3]

ḥarbīl: Kişi adı.

h. (112b/10), (112b/15)

[= 2]

ḥarbīḡ: İsim.

h. + adlu (111b/11)

[= 1]

ḥarbil: Kişi adı.

h. + i (112b/6)

[= 1]

ḥaşlet: <Ar. Yaratılıştan gelen özellik, huy, tabiat.

h. (69a/14)

h. + ler (2b/2)

[= 2]

ḥaşm: <Ar. Düşman.

h. (33a/13)

h. + oldu (33a/14)

[= 2]

ḥasta: <Far. Sağlığı yerinde olmayan.

h. + lara (7b/5)

[= 1]

ḥaṭā: <Ar. 1. Aslına uygun olmayan, doğru olmayan şey; yanlış, yanlışlık. 2. Makbul olmayan iş, kusurlu davranış, kabahat. 3. İstemeyerek ve bilmeyerek yapılan kusur, bir kasıt olmadan yapılan yanlışlık, yanılma.

h. + kıldum (31a/16)

[= 1]

ḥatim: <Ar. 1. Bitirme, sona erdirmе, tamamlama. 2. Kur'an-ı Kerim'i başından sonuna kadar ezberden veya yüzünden okuma.

h. + olmaqlığı (6a/16)

[= 1]

ḥatun: < Kadın, eş.

h. (112b/1), (113a/10), (113a/6), (113b/1)

h. + ı (113a/16), (59b/7), (59b/8), (65b/6)

h. + uḡ (113a/6), (113b/4)

[= 10]

ḥavf: <Ar. Kulun amellerinin ve ibâdetlerinin Hak katında makbul olup olmama endişesinden doğan Allah'ın sevgisini kaybetme korkusu, Hakk'ın azameti

karşısında kendi hâlimden hayâ etme ve çekinme durumu.

h. (13a/7)

[= 1]

ḥavvāš: <Ar. Duyular.

h. + ı i'tibārile (117a/10)

[= 1]

ḥayber: Şehir ismi.

h. + e (39a/14)

h. + i (39a/12)

[= 2]

ḥayır: <Ar. 1. Her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan hal ve iş. 2. Maddî veya mânevî karşılık beklenilmeden yapılan iyilik, yardım, ihsan.

h. + cezâsı (21b/3)

h. + dan (10b/9), (30a/12), (46a/14), (61a/6), (69a/12), (6b/12), (7a/10), (92b/15)

h. + la yazılmışdır (78b/7)

[= 10]

ḥayli: <Far. Oldukça fazla, epey, çokça.

h. (86b/16)

[= 1]

ḥayr: <Ar. Her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan hal ve iş.

h. (13a/3), (13a/4), (55a/13)

h. + 'amelün (21b/1)

h. + a olurdu (52b/12)

h. + dan (84b/4)

h. + ı (21a/17), (21b/2), (90b/3), (90b/5), (96a/4)

[= 11]

ḥayrân: <Ar. 1. Şaşkın, şaşırıp kalmış kimse. 2. Bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen, çok takdir eden kimse.

h. + kalalar (28a/12)

h. + kıla (69a/7)

[= 2]

ḥayrât: <Ar. 1. İyilikler, hayırlı işler. 2. Hayır maksadıyla yapılan çeşme, cami, köprü.

h. + lar (119a/7)

h. + yolından (63b/4)

[= 2]

ḥayrû'l-beriyye: <Ar.-Ar. Hayırlı çöl.

h. + dür (4b/8)

[= 1]

hazîne: <Ar. 1. Toplu halde bulunan altın, gümüş, mücevher, para vb. maddî değeri yüksek şeylerin bütünü. 2. Bunların saklandığı yer. 3. Maddî veya mânevî büyük servet değerindeki şey.

h. (57a/5)

h. + den (57a/7)

h. + ler (12a/10), (99a/3)

h. + lerin (84a/13)

h. + lerinden (116a/4)

h. + si (70b/11)

h. + sidür (3a/17)

[= 8]

hazînedâr: <Ar.-Far. Bir hazîneyi korumak ve yönetmekle görevli kimse.

h. + 'avratı (112a/3)

h. + ları (25a/16)

[= 2]

hışm: Aynı soydan gelen veya evlenme yoluyla aralarında yakınlık bulunanlardan her biri.

h. + ı (73a/12)

h. + larına (68b/3)

[= 2]

hışm: <Far. Öfke, kızgınlık, gazap.

h. + ı (69a/9)

[= 1]

hıyânetlik : Hâinlik, hâinlik durumu.

h. + eder (94a/2)

[= 1]

hikâyet: <Ar. Hikâye.

h. (94b/14)

[= 1]

hilâf: <Ar. 1. Aykırı, ters. 2. *Halk ağzı.* Yalan.

h. (27b/15)

h. + ından (54b/9), (54b/9)

h. + kılmışlardır (42b/1)

[= 4]

hil'at: <Ar. Pâdişahlar ve vezirler tarafından birine iltifat veya mükâfat olarak giydirilen, kürklü veya işlemeli kıymetli kaftan.

h. + in (81a/9)

h. + ini (12b/13), (15b/1)

h. + lar (80b/16)

[= 4]

ḥiṭāb: <Ar. 1. Sözü veya yazıyı bir kimseye yöneltme, tevcih etme. 2. İnsanın ancak gönlünde duyduğu ve hissettiği sesleniş, gönüldeki konuşma [Hitaplar ilâhî hitap, melekler yoluyla gelen hitap, nefs-i levvâmeden, nefs-i emmâreden ve şeytandan gelen hitap olmak üzere ayrılmıştır].

h. + dur (19a/8)

h. + geldi (115a/11)

h. + geldiki (9b/9)

h. + gele (20a/11), (20a/12), (22b/10), (28a/8),
(28b/8), (47b/9)

h. + kıla (114a/14)

h. + kılalar (47b/15)

h. + kıldı (109b/17), (48b/10)

h. + kıldıki (9a/16)

[= 14]

ḥōd: <Far. Kendi, bizzat, -de, dahi.

h. (14b/14), (19b/7), (27b/15), (31a/10),
(32a/11), (54a/2), (5a/2), (9a/8), (8b/2)

h. + oluṣ (30a/11)

[= 10]

ḥōr: <Far. Değersiz, hakir, bayağı.

h. + dur (48b/3)

h. + kılduğımı (116b/4)

h. + kılub (71a/16)

h. + ola (100a/9)

h. + olmaz (106b/7)

[= 5]

ḥōrīa-: <Far. 1. Değer vermeyip küçük düşürmek, küçük görmek. 2. Kötü davranmak.

h.-dı (114b/8)

h.-mazin (116b/4)

[= 2]

ḥōrlıḡ: *bk.* ḥōrlık.

h. + a (38b/10)

h. + ıla (47b/5)

h. + ımı (37b/4)

[= 3]

ḥōrlık: 1. Horluk. 2. Hor olma durumu, değersizlik, bayağılık.

h. (106a/17), (12a/17)

[= 2]

ḥōrluḡ: < *bk.* ḥōrlık.

h. + ımı (40a/7)

[= 1]

hōş: <Far. Duyguları okşayan, zevk veren,
beğenilen, güzel, iyi, latif.

h. + dutardı (62b/3)

[= 1]

hōşluğ: <bk hōşluk.

h. + ı (29b/2)

[= 1]

hōşluk: < Hoş olma durumu.

h. (29b/1)

[= 1]

horōs: <Far. 1. Horoz. 2. Eskiden atla
döndürülerek buğday öğüten değirmen.

h. (38b/16)

[= 1]

hoşnūd: <Far. Bir kimseden veya bir halden
memnun durumda olan, râzı.

h. + olası (35b/14)

h. + un (35b/13)

[= 2]

hoşnūdluk: Hoşnut olma durumu.

h. + kadehleri (79b/8)

[= 1]

hūb: <Far. Güzel.

h. + şüretlere (25b/5)

[= 1]

hulkūm: <Ar. (İnsan ve hayvanlarda) Boğaz.

h. + a (38b/13)

[= 1]

hullet: <Ar. Gerçek dostluk, arkadaşlık.

h. + sarāyında (15b/1)

[= 1]

hurdmürd: < Far. Parçalanarak ölmek.

h. + oldı (111a/16)

[= 1]

hurmā: <Far. Hurma ağacının tatlı, besleyici,
etli meyvesi.

h. + ağacına (54b/12)

h. + yı (64b/12)

[= 2]

huzeyfe: Kişi adı.

h. (77b/3)

[= 1]

hüküm: <Ar. Bir şeyin şöyle veya böyle olduğu
hakkında verilen karar, yargı.

h. + kılmagıcün (117b/15)

[= 1]

hā: Arap alfabesinden bir harf.

h. + sından (49a/3)

[= 2]

hābil: Kişi adı.

h. (65b/1)

[= 1]

hāmān: Kişi adı.

h. (53b/17), (54a/2), (57b/13), (58b/3), (58b/4),
(58b/8), (59a/11), (59a/15)

h. + dan (58b/16)

h. + ı (59a/10), (59a/12), (59a/13)

h. + ıla (52a/17)

[= 13]

Hārūn: Kişi adı.

h. (54a/13), (54b/7)

h. + ı (118b/9), (52b/16), (53a/16), (53b/2),
(53b/6), (57b/3)

h. + ıla (53b/7)

[= 9]

hārūn bin keşir: Kişi adı.

h. (62a/1), (94b/7)

h. + e (91b/5)

[= 3]

hārūn bin keşir: Kişi adı.

h. (71b/3)

[= 1]

hārūn keşir zeyd bin eslem: Kişi adı.

h. + den (80b/8)

[= 1]

hafta: <Far. Yedi gün.

h. (55a/4)

[= 1]

havā: <Ar. Gökyüzü.

h. + da (67a/9), (79b/2)

h. + dan (64b/8)

h. + ya (110a/17), (111a/15), (20a/6), (58a/7),
(67b/14)

[= 8]

hażm: <Ar. Yenen şeylerin vücutta
değişikliklere uğrayarak kana karışacak
duruma gelmesi işi, sindirim.

h. + ola (26b/5)

[= 1]

hesāb: <Ar. 1. Sayısal işlemlerden bahseden
ilim. 2. Tahmin.

h. + ın (100a/3)

h. + ında (76a/7)

h. + ola (44a/6)

[= 3]

heb: 1. Hep. 2. Hiçbiri veya hiçbir kimse dışarıda
kalmamak üzere, bütün. 3. zf. Her
zaman, dâima.

h. (117a/14), (38a/9), (54a/11), (55a/10),
(55b/10), (55b/8), (71b/13), (74a/3)

[= 8]

hediyeye: <Ar. Sevgi veya saygı ifâdesi olarak
karşılıksız verilen şey, armağan.

h. + sin (26a/17)

[= 1]

helāk: <Ar. 1. Ölme, mahvolma, yok olma. 2.
Perişan olma, bitkin duruma gelme.

h. + êde (68a/6)

h. + êden (110a/10)

h. + êderler (57b/16)

h. + êdiserdür (109b/13)

h. + êtdi (110b/13), (110b/6)

h. + êtmeye (109a/6)

h. + eyledi (110b/2)

h. + kıldı (107a/10), (107a/7), (109a/2),
(111b/1), (113b/9)

h. + kılduk (10a/13), (10b/4)

h. + kıldum (59a/12)

h. + kıлмаğa (10a/13)

h. + ola (20a/9)

h. + olalardı (29b/7)

h. + olan (110b/12), (59a/17), (59a/8)

h. + olasın (82a/2)

h. + olaydı (94a/7)

h. + olayıdı (29b/4)

h. + oldı (108b/10), (111b/16), (56a/14), (57a/4),
(87a/7)

h. + oldılar (10a/16), (10a/8), (111a/16), (59a/6),
(88a/4)

h. + olduğın (108b/2)

h. + olmaduk (59a/15)

h. + olmağlığı (60a/17)

h. + olmağlığı (57a/1)

h. + olsun (76a/7)

h. + olub (94b/4)

h. + olurdı (107a/17)

[= 42]

helâklîg: <Ar. Perişanlık.

h. + a (82a/5)

[= 1]

helâl: <Ar. Dînin yasaklamadığı şey, hareket ve davranış.

h. (116b/13)

h. + i (115a/5)

[= 2]

hem: <Far. Kullanıldığı cümleye “üstelik, bir de, şu da var ki, zâten” mânâları katarak anlamı kuvvetlendirir.

h. (106b/4), (115a/8), (116b/6), (116b/6), (116b/7), (116b/7), (15a/10), (15a/11), (15a/9), (34a/14), (37b/11), (46b/17), (50b/16), (50b/16), (74b/12), (90b/12), (95b/11), (97a/17), (99a/7)

[= 19]

hemân: <Far. 1. Hemen kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli. 2. Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden.

h. (102b/3), (103a/14), (103a/8), (106a/3), (108b/3), (109b/6), (11a/9), (40a/1), (43b/15), (44a/1), (55a/1), (56a/10), (57a/1), (85b/8), (87b/5), (98b/16)

[= 16]

hemândem: <Far. Hemen, derhâl.

h. (70a/11)

[= 1]

hemîşe: <Far. Her zaman, dâima.

h. (106b/13), (37a/12), (39b/14), (70a/14)

[= 4]

hemîşîgi: <Far. Her zaman.

h. (16b/16), (17b/3)

[= 2]

henüz: <Far. 1. Daha şimdi, yeni. 2. (Olumsuz cümlelerde) Daha, hâlâ, şimdiye kadar, elan.

h. (112a/15), (26a/2), (34b/10), (34b/8), (34b/9), (67a/13), (94b/16)

[= 7]

hep: 1. Her zaman. 2. Hiçbiri veya hiçbir kimse dışarıda kalmamak üzere.

h. (49b/4), (57b/8), (72a/2)

[= 3]

her: <Far. 1. Tekil kelimelerin önüne getirilir ve o kelime için verilen hükmün aynı cinsten olan şeylerin hepsi için teker teker geçerli olduğunu gösterir, –nin hepsi, bütün, cümle. 2. Önüne geldiği

tekil kelime için cümlede verilen hüküm olumsuzsa, bu hükmün aynı cinsten olan şeylerin hepsi için değil ancak bazıları için geçerli olduğunu belirtir.

- h. (100a/2), (102a/15), (103a/11), (103b/11),
(103b/12), (104a/12), (104a/14),
(104a/3), (105a/9), (105b/15), (105b/8),
(105b/9), (106a/16), (106b/1), (107b/1),
(107b/1), (107b/17), (108a/1),
(109a/17), (110b/9), (113b/17),
(114b/10), (115a/1), (115a/12),
(115a/2), (115b/13), (115b/2), (115b/3),
(116/ā), (116/ā), (116a/4), (116b/6),
(117a/1), (117a/6), (117b/10),
(118a/12), (118a/2), (118b/10),
(12a/14), (12a/16), (13a/15), (13a/3),
(14a/12), (14a/4), (15b/12), (16a/14),
(16a/16), (18a/2), (18a/9), (18b/3),
(1b/16), (1b/17), (21b/4), (21b/7),
(22a/1), (22a/17), (22b/11), (22b/15),
(22b/5), (22b/5), (22b/6), (23a/3),
(23a/4), (23b/10), (23b/3), (23b/4),
(23b/8), (26a/1), (26a/11), (26b/10),
(26b/11), (26b/11), (26b/12), (26b/13),
(26b/17), (27a/1), (27a/1), (27a/13),
(27a/2), (29a/12), (2b/9), (32a/14),
(33b/12), (33b/13), (33b/2), (34b/17),
(35a/5), (35a/8), (35a/9), (38b/7),

(3b/13), (40b/11), (40b/17), (42a/7),
(42a/8), (42b/11), (42b/12), (42b/12),
(42b/15), (42b/15), (42b/17), (43a/3),
(43a/9), (43b/5), (44b/15), (45a/14),
(45a/16), (45a/17), (45a/8), (45a/9),
(45b/2), (45b/4), (46a/13), (46a/14),
(46a/7), (46a/9), (47b/15), (49a/14),
(49a/5), (4a/15), (4a/7), (4b/1), (4b/4),
(56a/8), (56b/5), (57b/10), (61a/11),
(61a/8), (61b/15), (62a/3), (62b/11),
(62b/13), (62b/14), (63a/7), (63a/8),
(63b/13), (64a/16), (65b/3), (66b/1),
(66b/14), (66b/2), (68a/11), (68a/9),
(69a/12), (69a/3), (6a/5), (6a/8),
(71a/10), (71b/4), (72a/5), (72a/6),
(72b/15), (73b/1), (74a/10), (74a/6),
(74a/9), (76a/13), (76a/14), (76a/16),
(77a/14), (77a/17), (77a/6), (79a/11),
(79a/17), (7a/10), (80b/10), (81b/13),
(81b/3), (81b/9), (83b/10), (84a/10),
(84b/13), (84b/3), (84b/5), (85a/3),
(85a/7), (88b/11), (8a/9), (90b/13),
(90b/15), (90b/6), (91a/10), (91a/13),
(91a/9), (91b/6), (92a/1), (92b/13),
(93a/2), (93a/5), (94a/1), (94a/2),
(94a/7), (94b/12), (94b/8), (95a/15),
(95a/2), (95a/5), (95a/5), (96a/17),
(96a/8), (96b/10), (96b/10), (96b/7),

(97b/10), (97b/6), (97b/9), (98a/5),
(98b/11), (99a/2)

[= 209]

hergiz: <Far. Asla, kat'iyen, hiçbir vakit, hiçbir şekilde.

h. (100b/12), (106b/8), (26a/8), (29b/6),
(52a/15), (55a/4), (67a/14), (85b/6),
(89b/7), (96b/13)

[= 10]

herze: <Far. Boş, beyhûde, söz, hezeyan.

h. (101b/10), (6a/9), (94a/15)

[= 3]

heştâd: <Far. Seksen.

h. (16a/14), (2b/17)

[= 2]

hevâ: <Ar. 1. İstek, arzu, heves, meyil. 2. Aşk, sevgi, tutkunluk. 3. (Nefisten gelen) Arzu, iptilâ.

h. + dan (22b/1)

[= 1]

heves: <Ar. 1. Arzu, istek. 2. Gelip geçici istek.

h. + eydürse (115a/2)

[= 1]

heybet: <Ar. 1. İnsanda korku ve saygı duygusu uyandıran etkili görünüş, ululuk, azamet. 2. Sûfilerin, Allah'ın celâl tecellîlerinden birine vâkıf veya mazhar olmaları dolayısıyla kalplerinde hissettikleri havftan ve kabzdan da öte korku hâli.

h. + den (20a/5), (67b/14)

h. + i (54b/16)

h. + ile (70a/12), (71b/10)

h. + inden (29b/4), (37a/6), (39b/9), (45b/2),
(51a/2), (87a/1)

[= 11]

heybetlü: 1. Heybetli. 2. Görünüşü korku ile karışık bir saygı uyandıran, böyle bir duygu uyandıracak büyüklük ve görünüşte olan.

h. + âvâzıla (117b/7)

h. + ferîşteler (36b/17)

h. + ferîştelerle (39b/3)

[= 3]

hezeyân: <Ar. 1. Sayıklama. 2. Saçma sapan konuşma, saçmalama. 3. Bu tarzda söylenen söz, herze.

h. (6a/9)

[= 1]

hezār: <Far. Bin.

h. (116a/13)

[= 1]

hīc: *bk* hīç.

h. (10b/1), (10b/13), (112b/12), (113a/11),
(13a/12), (14a/13), (14a/14), (15b/14),
(17b/17), (18b/15), (20b/10), (21a/13),
(21a/15), (22a/8), (23a/15), (23a/16),
(23a/6), (24b/11), (26a/6), (29b/1),
(29b/1), (33b/3), (34a/6), (34b/4),
(36b/14), (37a/17), (37a/17), (38a/14),
(38b/15), (38b/2), (39a/17), (3a/13),
(40a/2), (40a/3), (51a/1), (54b/14),
(55a/11), (5a/13), (5b/13), (76b/14),
(76b/16), (78b/16), (78b/16), (79a/14),
(79a/16), (79a/4), (7b/4), (96b/11)

[= 48]

hīç: <Far. Olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir, asla, kat'iyen.

h. (100b/12), (102a/17), (103a/15), (104b/3),
(106a/14), (106a/4), (106a/5), (106b/7),
(106b/7), (106b/7), (106b/8), (107b/12),
(107b/15), (107b/8), (108a/14),
(116b/16), (116b/16), (119a/16),
(44a/5), (45b/10), (45b/17), (46b/17),

(47a/11), (57a/13), (60a/13), (61b/10),
(61b/7), (62b/4), (65a/15), (65b/10),
(65b/17), (65b/4), (67a/12), (71b/1),
(73b/17), (74a/1), (83b/5), (84b/2),
(85a/13), (89b/14), (89b/15), (90a/17),
(99b/15)

[= 43]

hicāb: <Ar. Utanma, sıkılma, mahcûbiyet.

h. (28a/1)

[= 1]

hidāyet: <Ar. 1. Doğru yolu gösterme, hakka sevketme. 2. Doğru yol, hak yolu, Müslümanlık.

h. + bulmuşlar (9a/4)

h. + vèr (10a/5), (9b/16)

h. + vèrdi (96a/6)

[= 4]

hilāl: <Ar. Ayın yeni doğduğu zaman ilk üç günlük yay şeklindeki durumu.

h. (17b/6)

h. + e (42b/10)

h. + i (17b/10)

[= 3]

himmet: <Ar. 1. Yardım, ihsan. 2. Emek, gayret.

h. + i (64a/17), (64a/17)

[= 2]

hind: < Hindistan.

h. + e (36b/13), (39a/16)

[= 2]

hindü: <Far. Hindistan halkına mensup.

h. + meşeli (115b/16)

[= 1]

hişām: Kişi adı.

h. (75b/11)

[= 1]

hiżmet: <Ar. İş görmek.

h. + edeler (38b/8)

[= 1]

hūd: Kişi adı.

h. (109a/10), (109a/10), (109b/10), (109b/11),
(109b/12), (109b/13), (109b/4),
(109b/5), (109b/5), (109b/8), (109b/9),
(110a/11), (110a/9), (110b/11),
(110b/12), (110b/14), (110b/16),
(99a/15)

h. + a (110b/15)

h. + ı (110a/10)

h. + kavmi (109b/3)

h. + peygāmbəri (109a/8)

[= 22]

huşşām ca'fer: Kişi adı.

h. + den (72a/12)

[= 1]

hücüm: <Ar. Üstüne yürüme, saldırma, saldırı.

h. + kıla (118a/5)

[= 1]

hüseyin: Kişi adı.

h. + den (65a/12)

h. + e (24b/13)

[= 2]

hüseyn ibin fazıl: Kişi adı.

h. (86a/12)

[= 1]

hüvel vāhidü'l-kaḥhār: Tek galip, tek yöneten
O'dur.

h. (12a/1)

[= 1]

-I-

ılgum salgum: *E. T. Türk ve halk ağzı*. Serap.

1. (42a/10)

[= 1]

‘ırāk: Irak memleketi.

a. + a (36b/12), (39a/15)

a. + da (102a/16)

[= 3]

ırağ: *bk.* ırak.

1. + ıdı (6b/15)

1. + oluğ (30a/11)

[= 2]

ırak: Uzak.

1. (14a/10), (6b/17), (7a/6)

1. + dan (105a/13), (14a/10)

1. + düşeriz (59b/16)

1. + düşerüz (115a/2), (85b/16)

1. + düşervüz (99a/14)

1. + ola (97a/8)

1. + olalım (39a/5)

1. + olan (97a/11)

1. + olunuz (47a/7)

1. + olursanız (7a/9)

[= 14]

ırmağ: *bk.* ırmak.

1. (45a/13)

1. + a (45a/14)

1. + ına (55a/10)

1. + ından (27a/7), (27a/7), (27a/8), (27a/9),
(55b/12)

[= 8]

ırmak: Doğrudan doğruya denize dökülen büyük
akarsu.

1. (27a/3), (48b/13)

1. + akar (49a/3), (49a/4), (49a/4), (49a/4)

1. + dan (27a/5), (45a/16), (49a/7)

1. + lar (25b/8), (27a/4), (27b/2), (28b/8),
(90a/13), (94a/12)

[= 15]

‘ırz: <Ar. İffet, namus.

a. + ın (47a/15)

[= 1]

ıslan-: Islak duruma gelmek.

1.-mamış (34b/11)

[= 1]

ıslan-: Islanmak.

1. adı (34a/14)

[= 1]

ışmarla- *E. T. Türk. ve halk ağızı*. Birinin veya bir şeyin korunmasını yâhut bakılmasını birine bırakmak, emânet etmek, tevdî etmek. *E. T. Türk. ve halk ağızı*. Nasıl davranması gerektiğini söylemek, tembih etmek, tavsiye etmek *halk ağızı*. Çağırarak.

1.-dı (108b/5), (50b/9), (75a/15), (88b/5)

1.-dılar (94b/4)

1.-ruz (14a/15)

1.-yıcak (39a/12)

[= 7]

ışşı: Hükümdar, vali.

1. + kıla (62b/12)

[= 1]

ıyş: <Ar. 1. Yaşayış, yaşama. 2. Hayâtın keyfini çıkarma.

a. (37a/11), (39b/14)

a. + ları (28a/4)

[= 3]

-İ-

İmân: <Ar. 1. Allah'a inanma, dînî inanç. 2.

Allah'ın birliğini, melekleri, mukaddes kitapları, peygamberleri, kıyâmet gününü, kaderi, ölümden sonra dirilmeyi kalp ile tasdik ve dil ile ikrar etme, kalben inanma ve dil ile söyleme.

i. (105b/15), (112b/13), (114b/11), (117b/17), (9b/13), (9b/16)

i. + a geldi (109b/6), (112b/16)

i. + a geldiler (54b/4)

i. + a geldüm (9a/17)

i. + a gele (58b/11)

i. + a gelince (103a/11)

i. + a gelmedi (110b/2)

i. + a gelmediler (55b/4)

i. + a gelmekligi (5b/3)

i. + a gelmezler (5a/16), (6a/16)

i. + a gelmezüz (110b/13)

i. + a gelün (110b/11)

i. + a getüresin (103a/17)

i. + a girtindiler (73b/4)

i. + çün (5b/2)

i. + dan (23b/5), (31b/12)

i. + gelmediler (5b/1)

i. + getürdi (87a/17)

i. + getürdiler (13b/12), (83b/2), (88b/7),
(90a/11)

i. + getürdük (54b/7), (88b/6)

i. + getürdüm (9a/17)

i. + getürelim (55b/1)

i. + getüren (109b/11)

i. + getürenlere (79b/10)

i. + getürevüz (55a/9), (56a/16)

i. + getürmediler (55a/13), (55a/2)

i. + getürmekden (60a/2)

i. + getürmeyen (111b/15)

i. + getürmezsiniz (19a/12)

i. + getürüb (86b/11), (88b/8), (9b/3)

i. + getürün (109b/8)

i. + getürürsen (87a/16)

i. + getürürsin (58b/13)

i. + götürmüşlerdi (89b/16)

i. + ıla (21b/14), (84a/13)

i. + ın gizleridi (111b/12)

i. + ile (13b/2)

i. + nürü (106b/11)

i. + umı (112b/11)

[= 56]

īmān: *bk.* īmān.

i. + a gel (53b/13)

[= 1]

i-: Cevher fiili.

i.-di (101a/2), (106b/3), (107b/3), (107b/3),
(107b/5), (109a/4), (109b/1), (109b/1),
(109b/7), (10a/1), (110b/10), (110b/16),
(111a/11), (111b/3), (113a/4),
(114b/14), (115b/13), (115b/14),
(115b/15), (11a/15), (14b/16), (15a/11),
(15b/3), (15b/6), (18a/14), (30b/2),
(33a/4), (35a/2), (35b/15), (36a/17),
(36b/11), (37b/14), (44a/9), (45b/10),
(45b/9), (46a/13), (46b/17), (46b/17),
(46b/9), (4a/10), (4a/17), (51b/6),
(52b/10), (52b/11), (52b/12), (52b/12),
(52b/13), (52b/13), (52b/13), (52b/14),
(52b/14), (52b/15), (52b/5), (53a/5),
(53a/5), (53b/12), (53b/17), (53b/17),
(53b/2), (54a/17), (54b/5), (55a/7),
(56a/10), (56a/9), (56a/9), (56b/7),
(57a/9), (57b/10), (57b/10), (57b/11),
(58a/17), (58a/4), (58b/5), (5b/17),
(60a/13), (61b/2), (61b/3), (62a/8),
(62b/1), (62b/1), (67a/3), (68a/14),
(68b/12), (68b/2), (69a/12), (6a/13),
(74b/11), (74b/14), (74b/9), (75a/12),

(75a/15), (75b/3), (7b/10), (7b/9),
 (85b/12), (86b/14), (86b/6), (86b/9),
 (88b/17), (89a/12), (89a/13), (89a/14),
 (89a/15), (89a/15), (89a/16), (8a/10),
 (91b/10), (91b/12), (91b/14), (92a/12),
 (94b/14), (97b/13), (99b/5), (9a/3),
 (9a/8), (9b/2)

i.-diler (102b/10), (43b/2)

i.-din (38b/16)

i.-düm (11a/10)

i.-dün (11a/10), (27b/14), (58b/13)

i.-miş (102b/16), (55a/13), (85a/15), (85b/14),
 (85b/14), (8b/2)

i.-mişsin (31a/10), (54a/3)

[= 131]

i'tibār: <Ar. Saygı görme ve gösterme, değer
 verme.

i. (119a/11)

i. + ile (117a/10)

i. + iledür (23b/9)

[= 3]

i'tikād: <Ar. İnanma, kalben tasdik ederek
 inanma, inanç.

i. (49a/6)

[= 1]

i'timād: <Ar. Güvenme, emniyet etme, güven,
 emniyet.

i. + ëtmediler (35b/5)

[= 1]

i'zāz: <Ar. Ağırılama, ikram etme, saygı
 gösterme.

i. + ı ikrāmıla (28b/4)

[= 1]

'ibādet: <Ar. İnsanın tek Tanrılı dinlerde
 Allah'a, diğer din ve inanışlarda ise
 inanıp bağlandığı kudrete kulluğunu
 göstermek üzere yaptığı hareketler.

a. + dūr (106b/14)

a. + e (110b/17)

a. + éderdi (9b/3)

a. + hizmetini (13a/1)

a. + hıl'atini (12b/13)

a. + idür (3b/13)

a. + ile (84b/12)

a. + kılanlar (22a/9)

a. + kılayım (9a/10)

a. + kılmağdan (7b/14)

a. + kılmazam (9a/6)

a. + lerdür (106b/13)

a. + t̄acın (12b/13)

a. + toḥmunı (13a/2)

a. + yemişinden (12b/14)

[= 15]

‘ibāret: < **Ar.** Yalnızca -den meydana gelmiş.

a. + dir (57a/2)

[= 1]

‘ibret: < **Ar. 1.** Bir olaydan çıkarılan ders.

a. (60a/17), (64b/7)

a. + ala (64a/11)

a. + alalar (11b/2)

a. + alavuz (14a/12)

a. + duta (64a/10), (64b/7)

a. + dutub (112b/16)

[= 8]

iblis: < **Ar.** İblis.

i. (48a/15), (48b/1), (76a/8), (78b/9), (78b/9)

i. + la‘īn (111a/8)

[= 6]

ibni ‘abbās: Kişi adı.

i. (100b/13), (104b/14), (104b/6), (107b/2),

(26a/1), (26a/11), (33b/10), (36b/6),

(45a/6), (45b/9), (60b/9), (63a/14),

(67a/7), (67b/4), (68b/8), (69a/13),

(6b/13), (78a/17), (82b/2), (92b/15),

(93a/16), (94b/10)

i. + dan (100a/1), (106a/6), (114a/1), (41a/7),

(45b/10), (45b/13), (49a/12), (67a/16),

(74b/6), (76a/2), (79a/13), (83a/2),

(83b/9), (84b/14), (90b/10), (94a/9),

(97b/8)

i. + uḡdur (82b/13)

[= 40]

ibni ‘aṭā: Kişi adı.

i. (106b/10), (97b/4)

[= 2]

ibni ‘ömer: Kişi adı.

i. (60b/11), (75b/14), (75b/3), (97b/12)

i. + den (42b/13), (64b/2), (66a/17), (73b/5),

(75b/12)

[= 9]

ibni cüreyh: Kişi adı.

i. (70a/2)

[= 1]

ibni isḥāk: Kişi adı.

i. (107a/12)

[= 1]

ibni mes'ūd: Kişi adı.

i. (50b/2)

i. + dan (42b/3), (45a/7)

[= 3]

ibni veheb: Kişi adı.

i. (85a/1)

[= 1]

ibni zeyd: Kişi adı.

i. (45b/15), (67b/3), (98b/2)

[= 3]

ibrāhīm: Kişi adı.

i. (118b/9), (3a/12), (3a/13), (3a/14), (3a/14),
(3a/15), (3a/16), (3b/1), (3b/2), (45a/3),
(72a/15), (98b/2), (98b/3), (98b/4)

i. + den (69b/5), (75b/12)

i. + e (99b/2), (94b/8)

i. + i (118b/11), (3a/10)

i. + peygāmbere (15a/17), (65a/17)

i. + şuhufında (98b/5)

[= 23]

ibrāhīm bin huccāc: Kişi adı.

i. (71a/7)

[= 1]

ibrāhīm bin teymī: Kişi adı.

i. + den (64b/15)

[= 1]

ibtidā: <Ar. 1. Başlama. 2. Bir işin, bir şeyin ilk
defa ortaya çıkan kısmı veya başlama
zamânı, başlangıç.

i. + kıldı (95b/6)

[= 1]

ibūklūce: Hühüt, çavuşkuşu.

i. (46b/13)

[= 1]

ic: *bk* iç.

i. + i (27a/1)

i. + imüzde (117b/10)

i. + inde (112b/9), (18b/1), (21a/3), (22a/7),
(25b/17), (26b/14), (26b/14), (27a/3),
(27b/11), (29a/15), (36a/15), (71a/14),
(76a/12), (76a/6), (76b/13), (76b/16),
(76b/5), (76b/9), (78a/15), (78b/1),
(79b/8), (81a/16), (96a/11), (97a/12)

i. + indedür (78b/10), (78b/9)

i. + indeki (34a/10), (71b/17)

i. + inden (27b/10), (8a/13)

i. + ine (30a/1), (76b/11), (97a/12)

i. + i tolu (13b/11)

[= 36]

ic-: *bk.* iç-.

i.-di (82b/5)

i.-eler (27a/8), (27a/8), (27a/9), (27b/4), (27b/9),
(28a/3), (30a/1)

[= 8]

icâbet: <Ar. (Teklif edilen, istenen bir şeyi)
Kabul etme, muvâfakat etme, uyma.

i. (52a/13)

i. + êde (81b/1)

[= 2]

icerü: *bk.* içeri.

i. (111a/12), (26a/15)

[= 2]

icür-: İçirmek, içmesini sağlamak veya içmeye
mecbur etmek.

i.-eler (43b/2)

i.-mekden (98a/4)

[= 2]

iç: Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı,
dâhil.

i. + i (38a/8), (41a/1), (54a/17)

i. + i geçdi (54b/17)

i. + inde (100a/11), (100a/14), (100a/17),
(100a/9), (100b/14), (100b/3),
(101b/11), (101b/12), (102a/10),
(102a/14), (104a/12), (107a/1),
(107b/17), (108b/14), (113b/3),
(118a/11), (13b/16), (33a/2), (34b/3),
(36a/1), (36a/7), (37a/10), (37a/7),
(37b/12), (38b/14), (39b/10), (39b/12),
(41b/17), (42b/10), (43a/12), (43b/10),
(43b/2), (43b/3), (43b/9), (45a/9),
(46b/12), (48a/14), (48a/6), (48b/13),
(48b/4), (48b/5), (49b/2), (50b/6),
(52a/14), (60a/17), (61a/5), (61b/16),
(63a/11), (64b/4), (65b/15), (66a/8),
(67b/16), (69a/6), (69b/12), (71a/10),
(73b/17), (74b/1), (75a/5), (75a/6),
(75a/7), (75b/16), (76a/1), (76a/13),
(76a/16), (79a/12), (82a/7), (82b/5),
(83a/16), (84b/3)

i. + inde olalar (73b/5)

i. + indedür (63a/10), (70b/9), (75b/17), (78b/7),
(90b/8)

i. + inde kıllalar (61b/12)

i. + indeki (44a/13), (65a/5)

i. + inden (109b/12), (51b/8)

i. + inde ola (65b/14)

i. + inde olalar (73b/8)

i. + inde olduğu (70a/4)

i. + ine (101a/12), (101b/8), (108a/4), (108b/13),
(46b/16), (48b/15), (54a/9), (88b/10),
(88b/11), (88b/12), (89b/3)

i. + leri (54a/9)

i. + lerin (44a/1)

i. + lerinden (25a/15)

i. + üñdedür (117a/17)

i. + üñizde (117b/12)

i. + üñdedür (78a/15)

[= 104]

İç-: Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

i.-di (108a/7), (51a/14), (56a/15), (69b/3),
(69b/5)

i.-diler (56a/13)

i.-dügi (104b/10), (106b/11), (49b/13), (50a/13),
(50a/5), (51a/13), (69b/6)

i.-dükim (51a/14)

i.-dükleri (43a/14), (43b/7), (44b/3)

i.-ebilürlerdi (56a/11)

i.-eler (11b/9), (25a/15), (25b/2), (27a/7),
(43b/11), (44b/2)

i.-enler (56a/14)

i.-er (104b/5), (105a/2), (42a/14), (49a/8),
(49b/16), (82a/16)

i.-erin (69a/15)

i.-erler (43a/17), (45b/7), (79a/2), (79b/6),
(79b/7), (79b/9)

i.-erlerdi (54b/4), (56a/7)

i.-eserem (38a/5)

i.-esiz (27b/13)

i.-ir (86b/2)

i.-mekde (25b/6)

i.-meyeler (43b/11)

i.-mezüz (27b/15)

i.-miş (106b/17)

i.-mişdi (59a/7)

i.-üp (83a/5), (88b/14)

[= 50]

İçeri: İçte kalan yer, iç kısım, iç taraf.

i. + leri (101a/15)

[= 1]

içerü: *bk.* içeri.

i. (107b/12), (107b/14), (108b/4), (44a/1),
(49a/2)

i. + girdi (62a/10)

[= 6]

için: 1. Sebep bildirir; sebebiyle, -den ötürü, -
den dolayı. 2. Amaç bildirir;
maksadıyla, amacıyle, gāyesiyle.

i. + dür (48b/6), (5b/2)

[= 2]

içmek: Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

i. + de (25b/4)

[= 1]

içün: *bk.* için.

i. (100a/10), (104a/2), (31b/7), (32a/8), (38a/9),
(40b/11), (41a/17), (42a/15), (44b/17),
(48b/11), (5a/2), (61a/2), (64b/13),
(64b/14), (66a/6), (68a/13), (70b/14),
(72b/16), (75b/11), (79a/14), (83b/3),
(85a/2), (95b/7)

i. + dür (5a/5), (6a/17)

i. + mi (8b/16)

i. + se (5a/1)

[= 27]

içür-: içir-.

i.-e (100b/6), (74a/7)

i.-eler (100b/7), (43b/13), (43b/15), (44b/7),
(78b/15)

i.-ün (43b/14)

[= 8]

idrīs: Kişi adı.

i. + e (99b/2)

[= 1]

igne: Dikiş dikmekte, nakış işlemekte kullanılan,
bir tarafında iplik geçirilecek bir deliği
bulunan, ucu sivri, ince çelik âlet.

i. + si (110a/5)

i. + yordusınca (77b/7)

[= 2]

ihrām: <Ar. Hacceden müslüman erkeklerin
dikişsiz, beyaz bir peştemal ve omuza
alınan bir havludan, kadınların ise bolca
bir elbiseden ibâret olan ve kefeni
andıran kıyâfetleri.

i. + bağlanmışdum (105b/4)

i. + bağlanub (104b/11)

i. + da (105b/5)

i. + sız (105b/6)

[= 4]

iẖtilāf: *bk* iẖtilāf.

i. + kılınışlardır (42b/5)

[= 1]

iẖtişār: <Ar. Kısaltma, anlama zarar vermeden açıklama ve ayrıntıları çıkararak maksadı daha kısa ifāde etme.

i. + kılalum (118a/10)

[= 1]

iẖtiyāc: <Ar. 1. İhtiyaç. 2. Gerekli olan, elde bulunmayan bir şeyin eksikliğini duyma. 3. Gereği duyulan şey.

i. + ı (34a/7)

i. + ımız (10a/12)

[= 2]

iẖyā: <Ar. Diriltme, canlandırma.

i. + da (115b/1), (115b/3)

i. + kılub (3b/8)

i. + yı ‘ulūmında (115a/8)

[= 4]

iẖfā: <Ar. Gizleme, saklama.

i. + yıla (22a/11), (8a/7)

[= 2]

iẖlās: <Ar. 1. Riyâsız ve yapmacıksız inanış, çok samîmî bağlılık. 2. Kulun bütün amel, ibâdet ve davranışlarının şirk ve riyâdan uzak olarak sâdece Allah için olması.

i. (13a/6)

[= 1]

iẖtilāf: <Ar. 1. Anlaşmazlık, uyuşmazlık. 2. Farklı olma, ayrılık.

i. (13b/14)

i. + dan (84b/10)

i. + kılınışdurlar (103a/12)

i. + kılınışlardır (107a/10), (19b/8), (45a/2), (67b/3), (82b/14), (86b/3), (93a/15)

[= 10]

iẖtiyār: <Ar. Seçme.

i. (21b/2), (71a/12)

i. + ı cüzvîsi (71a/12)

[= 3]

iẖtiyār kıl-: İstemek, seçmek.

i.-dı (21b/2), (21b/3)

i.-duş (98a/11)

i.-ursız (98a/8)

[= 4]

ikāb: <Ar. Azap, eziyet.

a. (106a/2), (41a/17), (48b/5)

a. + görmeye (82a/12)

[= 4]

iklīm: <Ar. Diyâr, ülke.

i. + e (103a/4), (117a/5)

i. + i (102a/17)

[= 3]

ikrār: <Ar. 1. İtiraf etme. 2. Kabul etme, tasdik etme. 3. Dille bildirme, söyleme.

i. + étđi (113a/14)

i. + étmediler (39a/12)

i. + eylegil (112a/7)

i. + eyleyeler (11b/3), (29a/5)

[= 5]

iken: Zarf, belirteç.

i. (105b/6), (105b/6), (110a/1), (114b/10),
(12a/3), (12b/1), (19a/17), (23a/10),
(2a/14), (47a/7), (47b/7), (51b/12),
(67a/10), (67b/12), (67b/12), (68a/4),
(68a/5), (85b/13), (8a/10)

[= 19]

iki: 1. Birden sonra, üçten önce gelen sayının adı. 2. Bu sayıyı gösteren rakam, 2, II.

i. (104b/10), (105b/8), (106a/10), (107b/14),
(107b/4), (109a/4), (10a/8), (110a/17),
(110a/17), (112a/10), (112a/12),
(112b/10), (112b/12), (112b/8),
(118b/1), (11a/9), (11b/13), (13b/16),
(15b/12), (16a/7), (19b/11), (19b/9),
(26b/10), (26b/7), (28a/7), (2b/17),
(31b/12), (31b/13), (33a/1), (33b/16),
(35a/7), (37a/7), (38b/4), (39b/10),
(42a/8), (42b/12), (45a/9), (45b/13),
(51a/3), (51a/3), (51a/4), (55b/6),
(57a/4), (58a/7), (59b/7), (5b/2),
(60a/11), (60a/14), (60a/15), (60a/15),
(62b/5), (69a/14), (70a/13), (70a/16),
(74b/15), (75a/11), (75a/11), (75a/12),
(75a/13), (75a/14), (75a/15), (76b/2),
(7a/16), (7a/17), (83b/7), (87b/13),
(87b/14), (91a/1), (91a/2), (91b/13),
(91b/4), (93a/17), (93b/1), (93b/1),
(93b/1), (94b/5), (94b/6), (97b/3),
(99b/17)

i. + den (60b/16)

i. + nün (44b/16)

i. + si (16b/14), (17a/13), (17b/14), (19b/15),
(90a/8)

i. + sinün (112b/15)

[= 87]

iki bin: 2000.

i. (109a/4), (57a/4)

[= 2]

iki bin yedi yüz toksan altı: 2796.

i. (2b/17)

[= 1]

ikinci: İki sayısının sıra sıfatı, sırada yeri
birinciden sonra, üçüncüden önce olan.

i. (10b/17), (112a/14), (117b/5), (117b/6),
(22a/9), (22b/1), (23a/17), (23b/17),
(23b/5), (35a/8), (4a/13), (4b/5),
(51a/2), (51a/5), (75a/4), (80b/15),
(81a/8), (83b/15), (84a/6), (89a/8)

i. + de (114a/5)

[= 21]

ikindü: 1. İkinci. 2. Öğle ile akşam arasındaki
zaman.

i. (34b/7)

i. + den (84b/9)

i. + namâzıdır (106a/7)

[= 3]

iki yüz toksan bir: 291.

i. (94b/6)

[= 1]

iki yüz toksuz: 209.

i. (91b/4)

[= 1]

ikrām: <Ar. 1. Ağır lama, kıymet vererek
hürmet etme, misâfirperverlik
gösterme. 2. Hürmet, şefkat ve sevgi
ifâdesi olarak gönül hoşluğu için bir
şeyler verme, sunma, takdim etme. 3.
Bağış, ihsan, kerem.

i. (39b/15)

i. + ıla (28b/4)

i. + olanlardan (9b/13)

i. + urmaqlıktır (37a/12)

[= 4]

ikrime: Sahabe.

a. (104b/13), (113b/14), (64b/14), (68a/12),
(72a/6), (73a/13), (75a/16), (82a/17),
(82b/1), (86a/10), (93b/8), (97b/8)

a. + den (100a/1), (70a/3), (73a/6), (94a/9)

[= 16]

il: E. T. *Türk. ve halk ağzı.* Ülke, memleket, yurt,
diyar.

i. + inde (50a/12), (75b/11), (89a/11), (89a/12),
(89a/12), (89a/14)

i. + indedür (74a/14)

i. + inden (78a/1)

i. + ine (58a/16), (65b/12)

i. + ini (88b/1)

i. + lerde (107b/8), (113b/9)

[= 13]

ilā: <Ar. -e kadar, -e değin.

i. (1b/6), (33a/10), (71a/14)

[= 3]

ilāhī: <Ar. “Ey benim Allah’ım” anlamında
Allah’a hitap sözü.

i. (104a/11), (109b/18), (10a/5), (110a/4),
(112b/11), (118b/8), (11a/15), (24b/5),
(28a/4), (30a/8), (30b/3), (38a/10),
(38b/14), (39a/3), (48b/15), (52a/12),
(52b/16), (53a/3), (59a/11), (59a/15),
(88a/2), (88a/9), (92a/3), (9b/16)

i. + dünyāda (27b/14)

i. + dūr (81a/10)

[= 26]

ile: 1. İki kelimeyi, iki öbeği birbirine bağlar.

2. *takı*. İsimlerin sonuna gelerek
berâberlik, refâkat, vâsıta, araç, hal,
tarz, ilişki vb. anlamlarda zarflar yapar.

i. (100a/11), (101a/10), (102b/2), (105a/15),
(105a/16), (105b/17), (106b/2),
(108a/4), (108b/11), (108b/2),
(109b/13), (109b/17), (113b/7),
(116a/12), (116a/13), (116a/16),
(116a/4), (116a/6), (116b/4), (117b/3),
(11b/14), (13b/3), (28a/16), (33a/3),
(36b/17), (41a/1), (41a/2), (43b/15),
(47a/12), (47a/13), (47a/13), (47a/13),
(49b/6), (54b/7), (59a/12), (59a/2),
(59b/11), (59b/12), (5a/12), (60a/11),
(60a/11), (64a/5), (70b/16), (71a/17),
(71b/12), (79b/9), (80a/2), (80b/13),
(81a/5), (83b/13), (83b/16), (84a/12),
(90b/15), (90b/17), (98a/9), (98b/14),
(99a/8), (99b/10)

[= 58]

iled-: *bk.* ilet-.

i.-e (102b/15), (17a/17), (93b/8)

i.-eler (114b/1), (22a/14), (22a/2), (22b/12),
(22b/7), (24a/5), (28b/4), (28b/7)

i.-elüm (6a/5)

i.-irler (76a/16)

i.-üb (99b/15)

i.-ürler (76b/1), (76b/3), (85a/4)

i.-ürmiş (21b/8)

[= 18]

ilerü: 1. İleri. 2. Bir yerin veya şeyin arka kabul edilen kısmına göre önde bulunan taraf, ön taraf.

i. (15b/16), (2a/6), (30b/10), (36a/1), (46a/14), (46b/13), (68b/8), (6b/11), (72a/3), (72a/7), (72a/8), (72b/6), (77a/11), (86b/5), (90a/15), (98b/1)

i. + den (68b/3)

i. + gitmeyeler (71b/10)

i. + ki (30b/9)

i. + kiler sözidür (77a/11), (77a/2)

[= 21]

ilet-: 1. İletmek. 2. Götmek veya getirmek, ulaştırmak, eriştirmek.

i. (39a/4), (95b/2)

i.-diler (9b/6)

i.-eler (28b/6)

i.-medi (36b/8)

i.-mege (50b/1)

i.-ürin (68b/3)

[= 7]

ilhām: <Ar. 1. Ruhta meydana gelen ve yaratıcılığa iten coşku, içe doğma.

2. Allah tarafından ilâhî feyz yoluyla peygamberlerin ve seçkin kulların gönlüne verilen ilâhî düşünce, hâlet ve duygular.

i. (96a/6)

[= 1]

‘ilim: <Ar. 1. Bilme. 2. Bilim.

a. (106a/17)

a. + den (61a/17), (62a/11)

a. + meclisine (65b/13)

[= 4]

‘iliyyīn: <Ar. 1. Gökyüzünün ve cennetin en yüksek kabul edilen yeri. 2. Müminlerin iyi amellerinin kaydolduğu yer, cennet.

a. (76a/10)

a. + e iledürler (76b/3)

[= 2]

ilk: En önce.

i. (57a/15)

[= 1]

illā: <Ar. 1. Ne olursa olsun, muhakkak, mutlaka, ille. 2. Bilhassa, hele, özellikle. 3. Aksi takdirde, aksi halde.

i. (103a/14), (103a/17), (10a/15), (10b/1),
(10b/13), (10b/6), (114a/11), (114a/12),
(114a/4), (114a/6), (114a/7), (114a/8),
(114a/9), (18b/15), (19b/1), (21a/16),
(21a/9), (22a/8), (31b/2), (38b/15),
(42b/3), (44a/12), (59a/10), (61b/4),
(61b/8), (61b/9), (70b/2), (71a/16),
(71a/16), (72b/12), (74a/16), (77a/1),
(77a/6), (79a/4), (87b/17), (89a/1),
(89b/15), (8b/3), (8b/5)

[= 39]

‘**illeyyün**: **bk.** ‘illiyyīn.

a. + e (76b/3)

[= 1]

‘**illiyyīn**: <Ar. Cennetin ve gökyüzünün en
kutsal, en yüksek tabakası.

a. (78a/15), (78b/2), (78b/7)

a. + e (4b/12)

a. + ehlinden (78b/4)

a. + ferishteleridür (78b/8)

[= 6]

‘**illiyyün**: **bk.** ‘illiyyīn.

a. (78b/6)

[= 1]

‘**ilm**: **bk.** ‘ilm.

a. + i (13b/3), (61a/17)

a. + iñ bilmek (52a/15)

a. + inde (5a/17)

a. + inden (86b/12)

a. + üñ (61b/5)

a. + üñile (72b/16)

[= 7]

‘**ilme’l-yakīn**: Bir şeyi kesin olarak bilme.

a.(34b/17)

[= 1]

iltifāt: <Ar. 1. Bir şeye arzu duyma, alâka
gösterme, onunla ilgilenme, rağbet
gösterme. 2. Bir kimseye gönlünü
alacak şekilde davranma, güler yüz
gösterme, hatırını sorma, ilgilenme,
teveccüh.

i. + kılmadı (3a/12), (3b/3)

[= 2]

iltimās: <Ar. Birini, başkalarının veya
bulunduğu işin zararı pahasına da olsa
tutma veya birinden tutulmasını ricâ
etme, tercih edilmesini isteme, arka
çıkma, kayırma.

i. + kıldı (2b/11)

[= 1]

imām: <Ar. Cemâatle kılınan namazlarda en önde duran ve namaz kılınırken kendisine uyulan kimse.

i. (78a/1)

[= 1]

imām-ı ‘alī: Kişi adı.

i. (49a/12)

[= 1]

imām-ı ğazālī: Kişi adı.

i. (115a/8), (115b/1)

[= 2]

imām-ı vāhidī: Kişi adı.

i. (13a/13)

[= 1]

imām şāfi‘ī: Kişi adı.

i. (78a/2)

[= 1]

‘imāme: <Ar. Sarık.

a. (118b/12)

a. + ğüzi (14b/16)

a. + sine (14b/12)

[= 3]

‘imāret: <Ar. Misâfirlere yemek veren aş evi.

a. + ler (117a/14)

[= 1]

imden: Şimden.

i. (37a/11), (37b/4), (39b/14), (40a/7), (63a/3)

[= 5]

imdi: 1. Bunun için, bundan dolayı, bu sebepten, öyle ise, o halde, binâenaleyh. 2. Şimdi.

i. (104b/1), (105a/14), (112b/12), (23a/11), (28b/16), (28b/2), (44a/15), (46b/17), (47b/6), (48a/1), (4a/7), (64b/5), (70b/7), (95a/8)

[= 14]

imru’ul-ķays: Kişi adı.

i. + ı (25a/10)

[= 1]

in: Yabanî hayvanların kendilerine barınak edindikleri kovuk.

i. + i (91a/1)

i. + ine (102b/16), (102b/17)

i. + ine ilede (102b/15)

[= 5]

inle-: Acı ve üzüntü ifâde eden kesik kesik sesler çıkarmak.

i.-di (112b/1), (37b/17), (37b/17), (3a/11)

i.-r (38a/4)

i.-rlerdi (110b/9)

[= 6]

inled-: İnletmek, inlemesine yol açmak.

i.-em (37b/11)

[= 1]

in-: Bulunduğu yerden aşağıya doğru gelmek.

i. (58a/15)

i.-di (101a/17), (103b/13), (38a/3), (44b/5),
(61b/17), (63b/7), (66a/14), (71b/2),
(74a/4), (75b/13), (83b/6), (92a/12),
(94b/5), (95b/3), (95b/4), (99b/16)

i.-dikim (79b/15)

i.-dirdi (1b/10)

i.-e (101a/14), (117b/15), (117b/15), (43b/17),
(44a/1)

i.-eler (117b/11), (117b/2), (27b/3)

i.-en (5a/6), (90b/2)

i.-er (15b/13), (18a/10), (45b/12)

i.-erler (107a/2), (45b/12), (50a/11)

i.-medi (98b/8)

i.-mege (102a/13)

i.-mekiçün (42a/7)

i.-memiş (41a/9)

i.-üb (79a/12)

i.-üp (107b/13)

[= 41]

inan-: 1. Bir şeyi doğru olarak kabul etmek. 2. Güvenilir bulmak, güvenmek, îtimat etmek. 3. Bağlanılacak varlık olarak kabul ve tasdik etmek, îman etmek.

i.-alar (102b/12), (19a/16), (36b/17), (36b/5),
(37b/12), (38b/13), (39b/3)

i.-an (37b/8)

i.-anlara (61b/5)

i.-dı (35b/12)

i.-dılar (111a/6), (83a/14)

i.-dıyısı (90b/13)

i.-duğ (38b/15), (39a/3)

i.-duğ (38b/17)

i.-ırlar (5a/2)

i.-madı (35b/12), (60a/2)

i.-madılar (102a/3), (102a/7), (35b/4), (39a/11),
(51a/13), (54a/7), (55b/11), (55b/4)

i.-maduklarından (90a/16)

i.-maduñuz (39a/8), (39a/9)

i.-mağičün (5a/1)

i.-mağičünmidür (4b/17)

i.-mağuş (39a/1)

i.-mağ (38b/15), (5a/1), (5a/2)

i.-masa (46a/8)

i.-mayanlar (60b/2), (77a/13)

i.-mayanlara (36b/16), (39b/2)

i.-mayanları (25a/9), (38b/13), (83a/15)

i.-mayub (90b/15)

i.-mazduñuzuş (78a/12)

i.-mazız (59a/1)

i.-mazlar (36b/4), (5a/2), (77a/1), (83a/5),
(83a/7)

i.-mazlardı (44a/9), (44a/9)

i.-mışlardur (90a/2)

i.-urlar (36b/4)

i.-urlardı (36a/17)

[= 57]

ince: Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az
olan.

i. (23b/2)

[= 1]

incil: <Ar. Dört kutsal kitaptan Hz. İsa'ya
indirileni.

i. (99b/3)

i. + de (4b/9)

i. + dedür (4a/5)

[= 3]

incü: 1. İnci. 2. İstiridye cinsinden deniz
hayvanlarının içinden çıkarılan ve süs
eşyası olarak kullanılan küçük,
yuvarlak, sert, sedefli tâne.

i. + den (27a/1), (90b/16)

i. + den ola (26b/10)

i. + ler (108a/4)

i. + lerinden (108a/9)

i. + yile (107b/15), (108a/2)

[= 7]

indir-: Yukarıdan aşağıya doğru gelmesini,
inmesini sağlamak.

i.-di (1b/11), (71a/9), (99a/17)

[= 3]

indür-: *bk.* indir-.

i.-di (113b/11), (70b/17), (92b/1), (99b/1),
(99b/2)

i.-dügi (75a/4), (76a/12), (94b/9)

i.-dügüdür (69b/11)

i.-dük (41a/4)

i.-eler (100a/16)

i.-gil (117a/17), (117b/6)

i.-ici (41a/11)

i.-medük (10a/10)

i.-mege (69b/13)

i.-ür (41a/7), (94a/7)

i.-ürler (76a/5)

[= 19]

inîş: İnme işi.

i. (23b/4)

[= 1]

inkār: <Ar. Kabul etmemek, tanımamak.

i. (23a/5)

i. + kıldılarsa (3b/9)

i. + kıılır (33a/14)

[= 3]

ins: <Ar. İnsan.

i. (105b/17), (37a/12), (39b/14)

i. + e (36b/13), (39a/17)

[= 5]

insān: <Ar. 1. Yaratılmışlar arasından en güzel sūrette ve en son yaratılan, Allah'ın sıfat ve isimlerine mazhar olan, kendi yaratıcısını bilen veya inkār edebilen, yaptıklarından sorumlu canlı. 2. İki ayaklı, iki elli, akı ve konuşma yeteneği olan memeli canlı.

i. (1b/8), (3b/13), (81b/6), (93a/12)

i. + dan (3b/14)

[= 5]

inşā'allāh: "Eğer Allah isterse, Allah nasip ederse" anlamında dilek sözü.

i. (47b/7)

i. + u te'ālā (95b/12)

[= 2]

intākīyye: Antakya.

i. + halkınun (7a/13)

[= 1]

intikām: <Ar. Öç alma, yapılan bir kötülüğe gereken karşılığı verip acısını çıkarma.

i. (24b/7)

i. + almadum (24b/11)

i. + alur (5a/9)

[= 3]

inzār: <Ar. Sonunun kötü olacağını haber vererek korkutma, sakındırma, ihtar edip çekindirme.

i. (6a/17), (6b/2)

i. + ıı (6b/10)

[= 3]

ip: Dokuma malzemesinden yapılan ve bağlamak için kullanılan, çeşitli kalınlıkta bükülmüş sicim.

i. (54a/10)

i. + ler düzdiler (54a/9)

i. + lere (54a/16)

i. + leri (54b/2)

[= 4]

iplik: Pamuk, keten, yün, ipek vb.nden bükülerek yapılan ve dikiş dikmekte kullanılan ince uzun lif.

i. + le (108b/16)

[= 1]

irem: Efsâneye göre Ad kavminden Şeddâd'ın cenneti yeryüzünde kurmak maksadıyla yaptığı şehrin adı olup edebiyâtımızda “cennet bağı, dünya cenneti, cennet kadar güzel ve bayındır yer” anlamında kullanılır.

i. (107a/13)

[= 1]

irîq: Cerâhat.

i. + aķa (41b/13)

i. + ile (31b/9)

i. + leri (43b/1)

[= 3]

īsā: <Ar. İsa peygamber.

a. (118b/9)

a. + dur (86a/11)

a. + nuı nübüvvetini (7b/3)

a. + peygāmbēr (7b/13)

a. + peygāmbēr‘aleyhi (7a/14)

a. + peygāmbērdür (89a/8)

a. + peygāmbērüı (7b/2)

a. + ya (99b/3)

[= 8]

isbāt: <Ar. 1. Tanık ve delil göstererek bir şeyin doğruluğunu şüpheye yer bırakmayacak, reddedilemeyecek şekilde ortaya koyma. 2. Var etme, meydana çıkarma, izhar etme.

i. + kıldı (1b/12), (3a/5)

[= 2]

istīṣnā: <Ar. 1. Ayır tutma, benzerlerinden ayırma. 2. Kural dışı tutma.

i. (103a/12)

[= 1]

ise: İmek.

i. (103a/5), (105b/3), (10b/9), (110a/2),
(112b/13), (114a/14), (114a/16),
(36b/14), (38a/14), (39a/17), (3a/7),
(47a/4), (56a/6), (56a/9), (59a/9),
(5a/2), (61a/15), (68a/17), (73a/13),
(87a/5), (87b/16), (96a/8), (99b/15)

i. + jüz (53b/9)

[= 24]

ishāk bin ‘abdullāh: Kişi adı.

i. (74b/16)

[= 1]

ishāk bin beṣīr: Kişi adı.

i. (90b/9)

[= 1]

islām: <Ar. 1. Allah’ın Kur’an ile vahyettiği ve esasları Hz. Muhammed tarafından bildirilen din, müslümanlık. 2. (İsim tamlamasının birinci ögesi olarak)

İslâmiyet’le, İslâm dîniyle ilgili, İslâmiyet’e âit.

i. (25a/1), (84a/3), (84a/4)

i. + a (62a/9)

i. + a geldüklerini (79b/13)

i. + dīnidür (90b/12)

i. + dīnine (24a/9), (52a/11)

i. + dur (4b/16)

i. + ıla (84a/9)

i. + yolında (24a/6)

[= 11]

islām bin sūleym: Kişi adı.

i. (91b/4)

[= 1]

islive: Şehir adı.

i. (55a/5)

[= 1]

ism: <Ar. Varlıkları birbirinden ayırmaya yarayan kelime, ad.

i. + i ā‘zamdur (4a/6)

i. + ün (4a/1), (4b/2)

[= 3]

ismā‘īl: Kişi adı.

i. + peygāmb̄er (5a/13)

[= 1]

ismāʿīl bin ʿīsā: Kişi adı.

i. (90b/9)

[= 1]

ismāʿīl: Kişi adı.

i. + i (118b/9)

[= 1]

ispās: < **Far.** Sipas, şükretmek, dua etmek.

i. (63b/1)

i. + kılmadı (63b/10)

i. + kılmayan (64a/6)

[= 3]

isrāfīl: < **Ar.** Dört büyük melekten, öttüreceği
boru ile kıyâmet gününü bildirmekle
görevli olanı.

i. (20a/10), (20a/13), (20a/5), (50b/11), (50b/12),
(94b/14)

i. + aʿzāsı (20b/10)

i. + i (70a/16)

i. + in şayhasından (21a/9)

i. + şayhasına (19a/16)

i. + şūrı (39a/2)

i. + ün (91b/1)

[= 12]

issi: Sahip, efendi.

i. (11a/5), (20a/1), (41a/4), (43b/12), (54a/17),
(55b/10), (67a/13), (69b/12)

i. + de (22a/13), (7a/5)

i. + dūr (111b/4), (69b/12), (84a/16)

i. + kıldı (63b/16), (63b/16)

i. + nūn (67a/10)

i. + si (100b/5), (100b/6)

i. + yidi (111b/5)

i. + yiken (63b/16), (63b/16)

[= 21]

issilig: *bk.* issilik.

i. + i (43b/12)

i. + inden (101a/11)

i. + ine (43a/13)

[= 3]

issilik: < Sıcaklık.

i. + den (43b/16)

[= 1]

issirek: Daha sıcak.

i. + dūr (100b/15)

[= 1]

iste-: Bir şeye karşı istek duymak, o şeyi arzu etmek.

i.-mege (79a/10)

i.-mek (63b/5)

i.-r (85b/1)

i.-rler (52a/15)

i.-rseñ (66b/12)

i.-yeler (47b/1), (65a/9)

i.-yü (112b/6)

i.-yü çıkdı (107b/10)

i.-yü çıkub (108b/8)

i.-yü gördiler (59a/11)

[= 11]

isti'ānat: <Ar. Yardım istemek.

i. + dileyüb (2b/14)

[= 1]

isti'āre: <Ar. Ödünç alma, eğreti olarak alma.

i. (111b/7)

[= 1]

isti'māl: <Ar. Kullanma.

i. + kıılır (33b/6)

[= 1]

istifhām: <Ar. 1. Sorup anlama. 2. Bir husûsu anlamak için sorulan soru.

i. + dır (40b/5)

i. + dur (101b/17), (107a/8)

[= 3]

istigfār: <Ar. 1. Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme, tövbe etme. 2. Allah'tan af dilemek için söylenen "estağfirullah" sözüne ve bu sözle başlayan duâlara verilen isim.

i. + eyleyeler (2a/16)

i. + maḥallīdūr (15a/14)

[= 2]

istiğrāk: < 1. Bir şeyin içine gömülme, içine dalma, garkolma. 2. Dalgınlık. 3. *tasavvuf*. Allah'tan başka her şeyden ilgisini keserek vecde dalma hâli, kendinden geçip dünyâyı unutma.

i. + ı cins (48b/6)

[= 1]

istihzā: <Ar. Biriyle ince ince alay etme, eğlenme, birini eğlenceye, maskaralığa alma.

i. + kııldılar (10b/2)

[= 1]

iş: 1. Bir maksatla yapılan faâliyet, çalışma,
amel. 2. Geçinmek için para karşılığı
yapılan çalışma.

i. (104a/16), (117a/12), (63a/4), (64a/5), (65b/4),
(65b/4), (67a/14), (71a/1), (71a/10),
(71a/3), (75a/5), (77a/9), (82a/12),
(85b/14), (94a/16), (99a/8)

i. + den (31a/5), (41b/8), (82b/16), (86b/7)

i. + deñ (40b/11)

i. + e (7b/12), (82b/16), (90a/5)

i. + e kındırmazlar (116b/12)

i. + i (50b/13), (68b/12), (87a/8), (8a/17), (8a/4)

i. + iden (63b/13)

i. + idür (113b/13)

i. + inde (35b/5), (67b/12)

i. + inden (87a/4)

i. + ine (112b/16), (44a/3), (87a/7)

i. + ini (50b/9), (71b/7)

i. + işlemegil (63a/3)

i. + işlemek (94a/17)

i. + ler (12a/1), (38b/1), (66a/12), (72a/12),
(72a/3), (75a/6), (88b/16), (91a/13)

i. + lerde (39a/5)

i. + ler düziciler (50b/7)

i. + lere (60a/3), (71a/14)

i. + leri (30b/11), (47a/17)

i. + lerine (113a/5), (47a/5)

i. + lerümi (72b/1)

i. + lerünüz (73b/1), (73b/1)

i. + lüler (77a/6)

i. + lülerin (75b/16), (76a/4), (76b/8)

i. + üñ (87a/9), (97a/1)

i. + yeñilendi (118b/2)

[= 68]

işâret: <Ar. Bir şeyin var olduğunu, meydana
çıktığını gösteren belirti, emâre, alâmet.

i. (38b/11), (38b/9), (72b/9), (80b/11), (83b/12),
(95b/5)

i. + dir (36b/4), (39b/9)

i. + dür (13a/9), (15a/4), (36b/3), (37a/2),
(37a/3), (37a/4), (37a/6), (39b/5),
(39b/6), (39b/7), (95b/10), (95b/9),
(95b/9)

i. + ler (80b/11)

[= 22]

işbu: Bu işâret sıfatının yazıda kullanılan eski bir
şekli, işte bu.

i. (107a/3), (110b/1), (112a/10), (112b/12),
(113a/2), (113a/5), (118b/3), (119a/7),
(30b/4), (35b/7), (35b/8), (38b/1),
(40b/17), (41b/6), (53b/13), (63a/10),
(63a/13), (63a/5), (63a/7), (64a/5),
(64b/7), (68b/2), (68b/5), (70b/14),
(74b/10), (78a/11), (78a/5), (79a/6),
(79a/6), (79a/8), (79a/8), (79a/9),
(80a/10), (87a/5), (89a/1), (89b/12),
(90a/7), (91b/15), (92a/16), (94a/4),
(97a/11), (98a/10), (98a/9), (98b/1),
(98b/4)

i. + dur (108b/9)

[= 46]

işid-: **bk** işit-

i.-eler (19a/16)

i.-enler (2b/12)

i.-icek (38a/7)

i.-irin (85a/13)

i.-sünler (5a/10)

i.-üb (81a/14)

i.-ürdi (55b/16)

[= 7]

işidil-: 1. Kulakla duyulmak. 2. Öğrenilmek,
haber alınmak.

i.-e (51b/11), (65a/5)

[= 2]

işit-: 1. Kulak yoluyla duymak. 2. Haber almak,
öğrenmek. 3. Dinlemek.

i.-di (104a/14), (111b/16), (118a/15), (11a/11),
(2b/9), (52b/7), (7b/15), (87a/13),
(88b/9)

i.-dik (75a/1)

i.-diler (10a/16), (2a/7), (37b/17), (9b/14)

i.-dim (48a/14), (62a/2), (66a/16), (77a/14)

i.-dügenleyin (85b/8)

i.-dük (103b/14), (43b/9), (75b/12)

i.-düm (105a/12), (63b/1), (63b/2), (63b/3),
(65a/11), (65a/12), (66a/17), (69a/1),
(72b/3), (77a/13), (83b/9), (91b/6),
(93a/4)

i.-medi (36b/10), (79a/16)

i.-medik (6a/14)

i.-mekde (25b/5)

i.-meye (44b/11)

i.-meyeler (101b/10)

i.-meyen (7b/14)

i.-mezlerdi (55b/14)

i.-se (110b/9)

i.-sünler (37b/16)

[= 45]

işle-: 1. Kayda geçirmek. 2. (El emeği, göz nûru ile sanatlı bir şekilde) İnce iş yapmak.

i.-di (107a/6), (32a/1), (69a/12), (81a/5), (88a/6)

i.-diler (88b/16)

i.-dilerse (119a/5)

i.-diyise (61a/6), (46a/14)

i.-dügi (81b/9)

i.-dügini (93a/3)

i.-dügünleyin (63a/4)

i.-dün (72a/12)

i.-megil (63a/4)

i.-mek (77b/10), (77b/3), (94a/16), (94a/17)

i.-meye (40b/3)

i.-meyem (71a/11)

i.-mişlerdi (22b/11)

i.-rise (92b/15)

i.-rlr (117a/12)

i.-rlrldi (107b/6)

i.-se (77a/15), (77a/16), (77b/4), (77b/6), (77b/7)

i.-yem (71a/11)

i.-yeven (94b/3)

i.-yicek (72b/2)

i.-yü (77b/4), (77b/4), (77b/8), (77b/8)

[= 36]

işlen-: Yapılmak.

i.-e (66a/13)

[= 1]

işlü: İşli.

i. (87a/7)

[= 1]

ışret: <Ar. İçki içme, içki.

a. (108b/3), (37a/11), (39b/14)

[= 3]

iştihā: <Ar. 1. İstek, arzu. 2. Cinsî arzu. 3. Yeme isteği, iştah.

i. + vère (44b/6)

[= 1]

it: Köpek.

i. (48a/3)

[= 1]

it-: 1. Bir şeye, ileri gitmesi için yerinden kaldırmadan kuvvetle abanmak, yerinden oynaması için yüklenmek.

i. (55b/7)

i.-üp (68b/6)

[= 2]

‘**itāb**: <Ar. Paylama, azarlama.

a. + êtdi (62b/7)

a. + kıldı (62b/3)

a. + kılub (62a/16)

[= 3]

ittibā’: <Ar. Uyuma, ardı sıra gitme, tâbi olma.

i. + kıla (6b/3)

[= 1]

ittifāk: <Ar. 1. Fikir birliğine anlaşmaya varma, uyuşma. 2. Birlikte hareket etmek üzere sözleşme.

i. + ı (6a/6)

i. + ıruz (8b/2)

i. + ile (14a/16), (8b/2)

[= 4]

iv-: *E. T. Türk. ve halk ağzı*. Acele etmek, çabuk davranmak, koşmak.

i.-erler (50b/1)

i.-sünler (79a/8)

[= 2]

‘**ivaz**: <Ar. Karşılık, bedel.

a. (44b/13), (83b/3)

a. ın (80b/6)

a. + ları (119a/9)

[= 4]

ivici: Aceleci.

i. + ler (79a/8)

[= 1]

‘**iyāl**: <Ar. Eş, zevce, aile.

a. (22b/2)

[= 1]

‘**izz**: <Ar. Ululuk, yücelik.

a. (37b/3)

a. + i rubūbiyyet (40a/6)

[= 2]

‘**izzet**: <Ar. 1. Kıymet, büyüklük, itibar, yücelik. 2. Saygı, hürmet. 3. Şeref.

a. (106a/17)

a. + ile (114b/1)

a. + inde (37b/4), (40a/7)

a. + kılalar (27b/8)

a. + kıldı (92a/2)

a. + üñ (37b/5), (40a/8)

a. + yöninden (117a/10)

[= 9]

ize's-şemsü: Kur'an'da sure adı.

i. + süresini (66b/1), (66b/2)

[= 2]

-K-

ķābe: *bk.* ķa^obe.

k. (15b/5)

[= 1]

ķābil: <Ar. Kabul eden, alan, alıcı.

k. + i (25a/6)

[= 1]

ķādir: <Ar. Kudret ve kuvvet sâhibi, yapabilme
gücüne mâlik olan (kimse), muktedir.

k. (30b/15), (33b/7), (34a/2), (34a/4), (38b/1)

k. + dir (10a/13), (33b/2), (33b/3), (34a/2),
(37b/7), (41b/1), (60b/3)

k. + dür (106b/7), (33b/15), (33b/16), (34b/17),
(35a/3), (93b/7)

k. + vem (93b/9)

[= 19]

ķādür: *bk.* ķadır.

k. + dür (93b/5)

[= 1]

ķāf: Dağ ismi.

k. + tağı (13b/10), (13b/7)

k. + tağından (13b/6)

[= 3]

ķāmetlū: Boylu, endamlı.

k. + yiken (107a/7)

[= 1]

ķānī: <Ar. Kanaat eden.

k. (16a/5)

[= 1]

ķāsım: <Ar. Bölen, ayıran, taksim eden.

k. + dan (75b/12)

k. + dur (4b/8)

[= 2]

ķa'be: <Ar. Bütün müslümanların kıblesi ve
ziyâret yeri olan Mekke şehrindeki
mukaddes binâ, beytullah.

k. + ķapusında (6a/3)

[= 1]

ķab: Kap.

k. (29a/16)

k. + a (49b/5)

[= 2]

ķaba: Hafif olduğu halde kalın veya hacmi büyük olan.

k. (49b/3)

[= 1]

ķabız: <Ar. 1. Teslim alma. 2. Tutma, el ile kavrama.

k. + eyledi (63b/15)

[= 1]

ķabīle: <Ar. Aynı soydan gelen ve bir başkanın yönetiminde yaşayan göçebe topluluk, boy.

k. (107a/14), (109b/7)

k. + nūj (68b/12)

[= 3]

ķabīle: *bk.* ķabīle.

k. + i enşāruj (6b/14)

[= 1]

ķabir: <Ar. Mezarlık.

k. + den (21b/12), (21b/13)

[= 2]

ķabķara: 1. Çok kara, simsiyah, kömür gibi kara.
2. Her tarafı kara.

k. (16b/4), (17a/12), (96b/10)

k. + ola (16b/4)

k. + olur (77b/1)

[= 5]

ķabla-: 1. Kaplamak. 2. Bir şeyin dış yüzünü başka bir madde ile örtmek, üstüne başka bir madde geçirmek, döşemek veya yapıştırmak.

k.-ya (29a/16)

[= 1]

ķabr: *bk.* ķabir.

k. + ime (85a/9)

k. + inden (21a/12)

k. + ine (14b/11)

[= 3]

ķabu: Kiler, bodrum kat.

k. + ların (57a/5)

[= 1]

ķabūl: <Ar. Bir şeye isteyerek veya istemeyerek râzı olma, muvâfakat etme.

k. (17b/2), (52a/13)

k. + étmez (78a/9)

k. + kıla (6b/3)

k. + kılan (6b/6)

k. + kıldım (95b/1)

k. + kılmağuğları (76a/5)

k. + kılmaz (76a/4), (77b/6)

k. + kılmazlar (18b/12)

k. + ola (84b/13)

k. + olmaya (17b/2)

[= 12]

ķabz: <Ar. Teslim alma.

k. (89b/7)

k. + ěde (91a/6)

k. + ěder (93a/2)

k. + eyledi (34b/3)

k. + eylediler (49b/17)

k. + eylemege (50b/14)

k. + eylemeyem (49a/7)

k. + eyler (49a/11)

k. + eylerler (50a/8)

k. + ındadur (76a/11)

k. + olunsa (76a/14), (76a/17)

[= 12]

ķabza: <Ar. Kılıķ, tabanca, ok gibi Şeylerin
tutulacak yeri.

k. + sı (23b/15)

k. + sına (20a/15)

[= 2]

ķac: *bk* kaç.

k. (99a/17)

[= 1]

ķacan: *bk* kaçan.

k. (102a/11), (114b/2), (114b/6), (12a/6),
(19a/13), (19a/2), (20a/3), (27a/17),
(33b/6), (34a/17), (40a/11), (61a/15),
(77a/2), (77b/5), (95a/16), (97b/12),
(97b/16), (22b/10)

[= 18]

ķaç: Bir Şeyin niceliğini sormaya yarayan soru
sıfatı, ne kadar, nice.

k. + dur (98b/7)

[= 1]

ķaç-: Birinden veya bir Şeyden kurtulmak iķin
sıratle uzaklaşmak.

k.-a (65a/11), (65a/9)

k.-arlar (65a/13)

k.-dı (58b/9), (70a/15)

k.-dılar (57b/8)

k.-ub (53b/3)

k.-up (65a/14)

[= 8]

kaçak: Kapkacak.

k. + larında (56a/6)

[= 1]

kaçan: *E.T.Türk ve halk ağzı.* Ne vakit, ne zaman ki.

k. (101a/17), (102a/1), (102a/10), (106b/15),
(111b/8), (114a/17), (118a/13),
(118a/8), (18b/10), (29b/15), (29b/17),
(34a/6), (42a/9), (46a/17), (48a/11),
(48a/2), (48a/6), (48a/9), (51a/10),
(51b/3), (52a/10), (52a/2), (56b/6),
(61a/16), (61b/2), (61b/5), (64a/4),
(64b/2), (65a/1), (65a/17), (65a/17),
(65b/1), (65b/1), (66a/9), (66b/14),
(67a/1), (67a/17), (67a/2), (67a/2),
(67a/3), (67a/5), (67a/6), (67a/7),
(67a/8), (67b/1), (67b/10), (67b/2),
(67b/4), (67b/8), (68a/13), (68a/14),
(68a/9), (68b/1), (68b/15), (68b/17),
(68b/4), (68b/9), (69a/10), (69a/11),
(71b/14), (71b/15), (71b/15), (71b/17),
(73a/10), (74b/14), (74b/2), (74b/3),
(75a/2), (75a/4), (75a/7), (75a/8),
(76a/14), (76a/16), (77a/14), (77a/15),
(77a/16), (77b/4), (77b/6), (77b/7),
(78b/3), (79b/3), (80a/15), (80a/6),
(80a/7), (80b/2), (81a/13), (81a/15),

(81a/3), (81b/4), (82b/9), (83a/8),
(84b/3), (86b/14), (86b/15), (86b/6),
(87a/10), (88a/17), (91b/7), (92a/9),
(93a/1), (94b/4), (95a/15), (95a/8),
(95b/2), (95b/4), (95b/4)

k. + ki (16b/9)

k. + kim (45b/4)

[= 108]

kağı: <Ar. İslâm hukukuyla yönetilen devletlerde davaları halleden memur.

k. (41a/16)

[= 1]

kadar: <Ar. Bir şeyin, kıyaslandığı diğerk bir şey ölçüsünde, derecesinde veya büyüklüğünde olduğunu anlatır.

k. (100b/12), (100b/15), (107a/3), (112a/16),
(113b/1), (16a/1), (16a/3), (28b/8),
(33a/5), (33a/6), (3a/9), (42a/17),
(42b/14), (43a/4), (43b/1), (44b/6),
(48b/14), (52b/4), (54b/14), (55a/15),
(55b/12), (55b/17), (56a/5), (57a/6),
(61b/8), (62a/12), (70b/1), (75b/15),
(7a/9)

k. + dur (41a/1)

[= 30]

kağeh: <Ar. 1. Bardak. 2. İcki içmekte kullanılan küçük bardak, cam, piyâle.

k. (101a/11), (27b/11)

k. + ler (101a/10), (27b/10), (44b/10), (44b/2), (44b/7), (44b/9)

k. + lerden (27b/8)

k. + leri (79b/9)

k. + leriñ (101a/12)

k. + leriyle (25b/2)

k. + lerüñ (43b/16)

[= 13]

kağem: <Ar. 1. Ayak. 2. Adım.

k. + başanlar (24a/6)

k. + leri (16a/2), (49a/14)

k. + üñüz (7a/9)

[= 4]

kağer: <Ar. (Zamânı ve oluş biçimiyle her şey hakkında) Allah tarafından ezelde tâyin ve tespit edilmiş hükümlerin bütünü, alın yazısı.

k. + dür (52a/1)

[= 1]

kağerle-: Takdir etmek.

k.-di (103a/2), (63b/12), (63b/14), (64a/9), (96a/15), (96a/17), (96a/4), (96b/3)

k.-nen (96a/17)

[= 9]

kağım: <Ar. Geçmişi uzun zamâna dayanan, eski.

k. + de (105b/10), (79a/17), (91b/1)

k. + dür (90b/7), (95b/7)

k. + inde (39a/6), (56b/2), (95b/6)

[= 8]

kağr: <Ar. 1. Kıymet, değer. 2. Şeref, itibar.

k. + i (106b/5), (115a/15), (43a/4), (64b/1)

k. + in (115b/17), (115b/4)

k. + in bilmek (116a/9)

k. + in bilürdüñ (115b/7)

k. + ince (44b/14)

k. + inçe (44b/4)

k. + ini (115b/16)

[= 11]

kağt: <Ar. Kuraklık sebebiyle ürünün yetişmemesinden ileri gelen kıtlık ve açlık.

k. (8b/10)

[= 1]

ka-: 1. Vura vura bir yere sokmak, çakmak, saplamak. 2. El veya ayakla itmek, ittirmek, itip dürtmek, vurmak.

k.-dı (53a/6), (54b/8)

k.-dılar (9b/8)

[= 3]

ka-: 1. Öfkelenmek, kızmak. 2. Sert sözlerle paylamak, azarlamak, takdir etmek.

k.-dı (112a/5), (32b/10), (46b/13), (7b/15)

k.-sa (111b/9), (86b/14)

k.-salar (86b/15)

[= 7]

ka-: Birbirini itip dürtmek.

k.-du (80a/2)

k.-ub (79b/16)

[= 2]

ka-: Olduğu yerde ve olduğu halde durmak.

k.-a (20b/3), (20b/6), (22b/7), (38a/6)

k.-alar (20a/11), (21b/13), (22a/13), (22a/15), (22a/17), (22b/7), (23a/2), (23b/9), (28a/12), (28a/2), (43a/7)

k.-an (48a/10), (59b/15), (82b/1), (96a/3)

k.-ana (17b/9)

k.-anın (75b/15)

k.-dı (23a/7), (58b/9)

k.-dık (14a/2)

k.-dıydı (110b/10)

k.-du (36a/4)

k.-dum (104a/11)

k.-madı (15a/10), (15a/12), (38b/15), (56a/2), (58b/8), (87b/7)

k.-mağ (43a/11)

k.-ma (43a/11)

k.-masa (67a/11), (67b/10), (81a/17)

k.-maya (10b/13), (119a/2), (20a/8), (20b/10), (29a/11), (29a/16), (65b/5), (67a/14), (67a/5)

k.-mayaydı (79a/4)

k.-mayub (95b/12)

k.-maz (47a/1), (47a/8)

k.-mı (31a/5), (62a/15)

k.-sa (105b/9), (15b/13), (53a/15)

k.-ub (12b/15)

k.-ur (12b/12), (49b/4), (61b/13), (82b/3)

k.-urlar (15a/6), (78a/11)

[= 62]

kal'a: Kale.

k. + kapısından (107b/14)

k. + lar (107b/11)

k. + sı (51b/16)

[= 3]

kalın: Kalmış.

k. (45a/11)

k. + ı (106b/5)

k. + ına (98b/8)

[= 3]

kalb: <Ar. 1. Gönül. 2. Kan dolaşımını sağlayan organ, yürek.

k. (3a/17)

k. + e şıgamadı (117a/3)

k. + i (1b/16), (1b/17)

k. + inde (37b/6), (40a/9), (99a/3)

k. + ini (3a/17)

[= 8]

kalbur: <Ar. İri tâneli maddeleri elemeye yarayan, tahta bir çembere gerilmiş delikli deri veya kafes kafes telden ibâret âlet.

k. (111a/14), (77b/8)

[= 2]

kaldır-: Bulunduğu yerden yukarıya doğru hareket ettirmek.

k.-ıb (54b/6)

[= 1]

kaldır-: *bk* kaldır-.

k.-alar (20b/15)

k.-uçak (118b/15)

k.-urlar (76b/8)

[= 3]

kalem: <Ar. Yazı yazmaya mahsus, genellikle çubuk biçiminde âlet.

k. (30b/17), (31a/13), (92a/2), (92a/3), (92a/4), (92a/5)

k. + i (91a/2), (92a/2)

[= 8]

kalıb: Kalıp.

k. + ına (117a/3)

[= 1]

kalınlığ: Derinlik.

k. + ı (40b/17), (76b/7)

k. + la (40b/17)

[= 3]

kalķ-: Kalkmak.

k.-a (102a/12), (69b/9)

k.-ar (102a/10)

k.-arlar (102b/3)

[= 4]

kalķan: Yuvarlark siper.

k. (40b/7)

[= 1]

ķamaş-: Fazla ışıktan dolayı gözlerin kararması.

k.-dı (54a/7)

k.-ur (52b/12)

[= 2]

ķamer: <Ar. Ay.

k. (82b/9)

[= 1]

ķamu: 1. Bir memleketteki halkın bütünü, amme.

2. Bütün, hep. 3. Herkes.

k. (102b/7), (13b/4), (24a/10), (25a/7), (26b/16),

(29b/13), (29b/2), (29b/4), (31a/12),

(31a/13), (33b/14), (34a/7), (36b/2),

(3a/7), (3b/3), (44a/10), (45a/8),

(48a/5), (4a/16), (51a/1), (51a/14),

(67a/17), (69a/11), (70b/11), (71a/13),

(79a/11), (79a/2), (86b/2), (87b/10),

(8a/1), (94a/7), (95a/12)

k. + lar (36a/11)

k. + nuŋ (18a/14)

k. + sı (10a/8), (10b/4), (20a/7), (26b/7), (29a/8),

(44b/2), (47b/15), (51b/12), (60a/8),

(71a/9), (71b/16)

k. + sın (72a/9), (73a/12), (93a/3)

k. + sından (24b/12), (4b/11)

k. + sını (13a/16)

k. + sınıŋ (44b/16), (6a/11)

[= 53]

ķan: Plazma ve kan yuvarlarından meydana

gelen ve damarların içinde dolaşarak

vücut dokularını besleyen kırmızı

renkli sıvı.

k. (41b/12), (56a/10), (56a/7)

k. + aĝlayalar (38a/6)

k. + dan (3a/3), (56a/13)

k. + ın (57a/11)

[= 7]

ķanā'at: <Ar. Yetinmek.

k. + ederler (107a/4)

[= 1]

kanad: *bk* kanat.

k. + ı (27b/1), (46b/11), (95a/17)

k. + ıyla (17a/17)

[= 4]

kanat: 1. Kanat. 2. Uçmayı sağlayan açılır
kapanır bir çift organ.

k. (94b/15)

k. + larından (45a/16)

[= 2]

kançaru: *bk* kançaru.

k. (70b/12), (70b/8), (70b/9)

[= 3]

kançaru: Neresi, nereye.

k. (55a/8)

[= 1]

kanda: < Nerede, nereye.

k. (103a/11), (16b/8), (18b/3), (25b/16),
(38b/16), (57a/3), (58b/13)

k. + dur (59a/12)

k. + n (21b/5)

[= 9]

kandalığ: Nerede olduğu.

k. + ın (34b/5)

[= 1]

kandan: Nereden.

k. (3a/3)

[= 1]

kandur-: Kandırmak.

k.-madım (11a/5)

k.-mayunca (49a/7)

[= 2]

kanı: Hangi.

k. (12b/11), (15b/10), (2a/14), (38b/7), (4a/12),
(64b/16), (64b/17)

k. + dur (105a/1), (44a/13)

k. + ıuz (14a/4)

k. + sı (112b/12), (112b/14), (54a/16)

k. + sın (74b/11)

k. + sina (73a/12)

[= 15]

kanı: Hani, nerede?

k. (110a/9), (20a/16), (20a/16), (20b/5),
(24a/12), (24a/16), (24a/6), (24a/9),
(24b/15), (24b/17), (24b/2), (25a/3),

(25a/6), (33a/3), (48b/16), (55b/3),
(88a/12), (88a/5)

[= 18]

kanlı: 1. Kan bulaşmış. 2. İçinde veya üstünde
kan bulunan.

k. + göñlegi (24b/4)

[= 1]

kap: İçine herhangi bir madde konan şey.

k. + kaçaklarında (56a/6)

k. + ları (79b/3)

k. + larına (56a/10), (79b/3)

[= 4]

kapaklı: Kapağı olan.

k. + nesnelerinde (56a/6)

[= 1]

kapkara: Simsiyah.

k. + eyledi (55a/17)

k. + ola (66a/11), (66a/8)

[= 3]

kapla-: Sarmak, kuşatmak.

k.-rdı (93a/9)

[= 1]

kaplayıcı: Kaplayıcı.

k. + dur (90b/1)

[= 1]

kapu: 1. Kapı. 2. Bir yere girilip çıkılırken
içinden geçilen yer. 3. Giriş çıkışı
sağlamak için bir yere yerleştirilen,
tahta yâhut demirden iki veya tek
kanatlı açılır kapanır düzen.

k. (107b/14), (113a/17), (17a/17), (42a/7),
(80a/14), (80a/16)

k. + cıları (76a/15)

k. + da (104a/12), (104a/14), (104a/17)

k. + dan (104a/14), (17b/1)

k. + lar (104a/12), (104a/15), (42a/6)

k. + ları (104a/13), (14a/11), (76b/1)

k. + ların (104b/2), (104b/3), (107b/16)

k. + ını (103a/1)

k. + nuñ (17b/1), (48b/16)

k. + oğlanlarıydı (57b/12)

k. + sı (104a/2), (108a/3), (14a/8), (17b/1),
(26b/10), (42a/8), (42a/8), (42a/9),
(8a/11)

k. + sına (108b/3), (23a/10), (25a/16), (28b/7),
(53b/7), (57a/11), (80a/16)

k. + sında (26a/11), (6a/3), (99b/12), (99b/5),
(9b/6)

k. + sından (107b/14), (11a/7)

k. + yı (104a/3), (104a/4), (17b/2)

[= 51]

kar: Hava olayı.

k. + ını donduran (110b/8)

[= 1]

kara: 1. Siyah. 2. Kömür renginde olan rengin
adı.

k. (107b/5), (1b/15), (22a/16), (22b/8), (25a/10),
(35a/1), (5b/10), (60b/7), (96b/5)

k. + ata (57b/12)

k. + aygıra (58a/16)

k. + benek (77a/15), (77a/16), (77a/17)

k. + kıldı (77a/13)

k. + lar geyerlerdi (57b/11)

[= 16]

karār: <Ar. Bir iş veya mesele hakkında verilen
kesin hüküm.

k. (16b/3)

k. + duta (40b/9), (73b/16)

k. + dutasız (70b/10)

k. + dutdılar (59b/6)

k. + kıla (16b/3)

[= 6]

karārgāh: < Ar.-Far. Karar kılınan, durulan,
kalınan yer.

k. + ına (16a/13)

[= 1]

karalığ: Kara olma durumu.

k. + ı (66a/13)

[= 1]

karān: (Kıran) Kenar, uç.

k. + ına (50a/5)

k. + ında (69b/17)

[= 2]

karāq: *bk.* karan.

k. + ından (50a/5)

[= 1]

karāqu: Karanlık.

k. + dan (69b/16)

k. + dereye (22a/14)

k. + olsa (67a/1)

[= 3]

karāqulığ: Karanlık.

k. + ı (40b/13)

[= 1]

karanlık: Karanlık.

k. (66a/8)

[= 1]

karanu: *bk* karanu.

k. + da kalurlar (15a/6)

[= 1]

karanlık: Karanlık.

k. + ı (106b/12)

[= 1]

karard-: Kararmasına neden olmak.

k.-ur (14a/13), (77b/3)

[= 2]

karavaş: Cariye, halayık, köle kız.

k. (22b/2)

k. + edinesiz (38b/8)

[= 2]

karcaş-: Karışmak, dağıtmak.

k.-urken (46b/10)

[= 1]

karçaşmağ: *bk* karçaş-.

k. + a (54a/17)

[= 1]

kardeş: Aynı anne babadan doğmuş veya yalnız anneleri ya da babaları aynı olan kimselerin birbirine göre durumu.

k. + dan (28a/14)

k. + ı (118b/9), (28a/14), (53b/7)

k. + ım (53a/16)

k. + ından (65a/5)

k. + ıydı (109a/10)

k. + lar (30a/12)

k. + ları (25b/11)

k. + uş (53b/2)

[= 10]

karındaş: *halk ağzı*. Kardeş.

k. + ım (31b/15), (52b/16), (95a/3)

k. + ı (53b/6)

k. + ından (65a/17)

k. + lar (65a/10)

k. + um (118b/3)

[= 7]

karış: Başparmak ile serçe parmağın uçları arasındaki açıklık.

k. (41a/2)

[= 1]

karış- 1. İki ya da daha fazla maddenin birbiri içinde dağılması, birleşmesi. 2. Düzeni, tertibi bozulmak.

k.-a (67b/8)

k.-alar (67b/15), (67b/16), (67b/17)

k.-dı (33a/1)

k.-sa (71b/16)

[= 6]

karīb: <Ar. Soy ya da aralarındaki ilişki bakımından yakın.

k. (22b/2)

[= 1]

kar kalīṭā:(?) Zebur'da Hz. Muhammed için kullanılan ifade.

k. + dur (4b/9)

[= 1]

karın: *bk.* karın.

k. + ı (31b/9)

k. + ına (64a/17), (91a/13)

k. + ında (51b/12), (72a/1), (81a/17)

k. + ından (64b/1), (67a/10)

k. + ını yarub (108b/12)

[= 9]

karşu: 1. Bir şey, yer veya kimsenin yüz tarafının ilerisi. 2. Bulunulan yerin ön ilerisinde olan. 3. Baş kaldırmak, itâatsizlik etmek, boyun eğmeyip diklenmek.

k. (108a/3), (118a/7), (118a/8), (118b/12), (34a/11), (50b/3), (52b/4), (56b/7), (63a/4), (86b/10)

k. + gele (24b/6)

k. + geleler (117b/11), (25a/17)

k. + larından (27b/5)

k. + sına (10b/15), (2a/15)

[= 16]

kaşd: <Ar. 1. Niyet, amaç, istek, gāye. 2. Bilerek kötü davranma, kötü niyet.

k. + eylediler (9b/4)

[= 1]

kašem: <Ar. Yemin, ant.

k. (107a/3), (3b/17), (5a/1), (5a/4), (92b/12)

k. + den (5a/2)

k. + dir (49a/8), (49b/16), (50a/6)

k. + dür (104b/5), (42a/13)

[= 11]

kasırgalı: Şiddetli rüzgârlı.

k. (41a/8)

[= 1]

kaş: Gözlerin üzerinde kavisli bir çizgi meydana getirecek biçimde yer alan kısa kıllar.

k. + ı (108b/7), (26b/6)

[= 2]

kat: Kısım, bölüm, derece.

k. (108b/15), (109b/15), (110a/6), (26b/11),
(35b/17), (40a/12), (40a/15), (40b/16),
(45a/8), (68a/4), (75b/17), (76a/13),
(76a/5), (76a/8), (76b/3), (76b/6),
(78a/16), (92b/8), (95a/7)

k. + ı (65a/1)

k. + ımda (116b/1), (116b/2)

k. + ında (61a/17)

k. + ına (112a/3), (113a/6), (117b/6), (118a/16),
(25a/11), (25a/7), (25a/9), (32b/5),
(53b/4), (62b/2), (68b/5), (79b/15),
(7b/12), (86a/2), (86b/17), (87a/8),
(87b/2), (88a/11), (88a/5)

k. + ında (105b/4), (108b/9), (117b/1), (14b/7),
(14b/7), (16b/6), (21a/11), (22b/16),
(25a/5), (42b/6), (57b/6), (59b/9),

(68b/10), (69b/12), (78a/1), (7b/11),
(86b/10), (2a/14)

k. + ındadır (61a/17)

k. + ındağı (53a/7), (69a/3)

k. + ındaki (67a/11)

k. + ından (75a/16), (75b/3)

k. + ınızda (47a/9)

k. + larında (6a/10)

k. + umda (23a/7)

k. + umuza (10b/6), (10b/8), (21a/10), (21a/11)

k. + umuzdadur (70b/12)

k. + umuzdan (80a/2)

[= 74]

kaṭrān: <Ar. Odun, petrol vb.nin damıtılmasından elde edilen, koyu, yapışkan, rengi kahverengi ile siyah arasında değişen, keskin is kokulu, suda erimediği için sürüldüğü yeri suya ve rutûbete karşı koruyan ve birçok organik maddenin îmâlinde kullanılan madde.

k. + da (41b/14)

k. + dan (42a/4)

[= 2]

kaṭre: <Ar. Damla.

k. (14b/7), (20a/8), (26b/16), (29b/9), (33a/12),
(33b/2), (43b/6), (45a/16), (67b/10),
(79b/4)

k. + kılām (93b/11)

k. + since (71b/6)

[= 12]

kaṭ-: Koymak, ilave etmek.

k.-arlar (116b/14)

[= 1]

kaṭāde: Kişi adı.

k. (100a/11), (100b/6), (102b/10), (104b/9),
(35b/9), (37b/9), (41a/6), (45b/8),
(45b/9), (49b/11), (50a/12), (50a/4),
(50b/6), (51a/3), (67a/2), (67b/1),
(67b/9), (68a/8), (69a/9), (69b/1),
(70a/2), (77b/13), (79a/5), (84b/16),
(92b/17), (93b/13), (93b/5), (96b/15)

k. + den (65a/16)

k. + kavli (79b/5)

[= 30]

kaṭı: 1. Çok fazla, çok şiddetli. 2. Acı. 3. Şiddetli.

k. (109b/14), (109b/14), (109b/6), (110b/8),
(116b/15), (116b/16), (29b/14),
(51b/11), (52b/1), (52b/4), (52b/4),

(65a/5), (67b/13), (68a/6), (74b/7),
(76b/11), (8b/12)

k. + ʿazāb (112a/16)

k. + dur (29b/3)

k. + lıqlara (83a/3)

k. + ola (100b/5), (101a/3), (109a/7)

[= 23]

kaṭıl-: 1. İlâve edilmek, karıştırılmak, eklenmek.

2. Dâhil olmak.

k.-mışdur (79a/5)

k.-mış ola (79a/11)

k.-ur (45a/15)

[= 3]

kaṭılığ: Katılık, katı olma durumu.

k. + ından (65a/2)

[= 1]

kaṭılıklı: Katılıklı.

k. + lar (107a/14)

[= 1]

kaṭır: 1. Erkek eşekle kısırağın çiftleşmesinden

doğan, eşekten büyük, başı iri ve uzun,
yelesi kısa, göğsü dar, karnı geniş,
sağrısı ve bacakları cılız, uzun kulaklı,

kuvvetli, dayanıklı, ağır işlere, dağlık
arâziye uygun melez hayvan.

k. (18b/5)

[= 1]

katl: <Ar. Öldürölme.

k. + i (46a/8)

[= 1]

katlan-: Dayanılması güç bir duruma tahammül
etmek, dayanmak.

k.-dılar (56a/11), (56a/13)

k.-madı (104a/16), (52b/5)

k.-umayasın (70a/5)

[= 5]

kavış-: Kavuşmak.

k.-a (50a/2)

[= 1]

kavışdur-: Kavuşma işini başkasına yaptırmak.

k.-um (53b/2)

[= 1]

kavî: <Ar. 1. Kuvvetli, güçlü. 2. Güvenilir,
sağlam.

k. + dür (106b/7)

[= 1]

kavil: ~~bk~~ kavıl.

k. + de (3b/12), (3b/16), (3b/17), (4b/1)

k. + dür (19b/15)

[= 5]

kavl: <Ar. 1. Söz, kelâm. 2. Bir sözle bildirilen
fikir, düşünce, hüküm.

k. (104b/6), (107a/13), (67a/1), (82b/13),
(90a/7), (95b/14), (97b/7)

k. + i (3b/12), (48a/12), (60b/9), (79b/5),
(82b/14)

k. + idür (104b/6), (70a/1), (90a/8), (93b/13),
(95b/14), (96b/15), (97b/8)

k. + imi (54a/4)

k. + iñ (75a/3)

k. + inde (104b/9), (37a/1), (37b/9), (38a/15),
(38b/12), (38b/2), (39b/4), (48b/8),
(48b/9), (51a/8), (58b/3)

k. + lerün (93b/12)

k. + üm (11a/10)

k. + ün (59a/15)

[= 35]

kavla-: (Üstündeki deri, kabuk, tüy, boya vb.
şeyler) Parça parça, pul pul kalkıp
dökülmek.

k.-ya (101a/12), (43b/16)

[= 2]

ķavm: <Ar. Aynı soydan gelen, dil, töre ve
kültürleri ortak insan topluluğu, budun.

k. (107a/14), (107b/5), (109a/11), (109b/2),
(10a/1), (10a/16), (110a/11), (110a/7),
(110a/9), (110b/10), (110b/11),
(110b/12), (110b/15), (111a/16),
(111a/2), (22b/2), (31b/14), (32a/14),
(41b/8), (45a/3), (57b/7), (59b/6),
(73a/11), (75a/3), (75b/6), (75b/7),
(7a/14), (80a/9), (88b/16), (89b/5),
(8b/1), (9a/12), (9a/3), (9b/5)

k. + dur (45b/6)

k. + dür (5a/16), (86b/4)

k. + e (109b/12), (110b/11), (78a/4), (7a/8)

k. + e erişdi (10a/15)

k. + i (105a/17), (109b/11), (109b/3), (110a/17),
(23a/1), (41b/13), (51b/17), (56a/7),
(56a/9), (57a/9), (58a/13), (5a/12),
(6a/2), (6a/3), (6a/5), (74b/6), (78a/3),
(88b/15), (91b/15), (91b/16), (94a/4)

k. + ikim (5a/12)

k. + ile (57a/7)

k. + in (60a/5)

k. + in (109a/8), (59b/1)

k. + iniden (90a/14)

k. + inden (107a/13), (107b/9), (56b/13)

k. + indenüz (13b/13)

k. + ine (107a/6), (109a/10), (109a/2), (10a/10),
(111b/1), (111b/3), (56b/11), (56b/14),
(57a/6), (5a/13)

k. + ini (10a/13), (110b/6), (113b/9)

k. + inün (107a/16), (56a/6), (57a/12), (62a/7),
(91b/10), (91b/12), (91b/13)

k. + i sürerdi (58b/2)

k. + iyle (58b/10)

k. + iz (8b/17)

k. + ler (82a/7)

k. + lerden (113b/3)

k. + leri (71b/6)

k. + lersiz (8b/10)

k. + siz (13b/13)

k. + üm (9b/12)

k. + üme (10a/5), (9b/16)

k. + ün (103a/16), (59a/9), (75a/3)

[= 107]

ķavim: *bk.* ķavm.

k. + leri (10b/4)

[= 1]

ķavuş- Başka yerde olan, hasreti çekilen bir kimseyi veya şeyi tekrar bulmak ve görmek, bir araya gelip buluşmak.

k.-dı (58b/17)

[= 1]

ķavuşdır- Birinin hasret kaldığı bir kimseye veya yere kavuşmasını sağlamak.

k.-am (53b/6)

[= 1]

ķaya: Sert ve iri taş kütlesi.

k. (109a/3)

k. + dan (109a/5)

k. + lar (100b/2), (109a/2)

k. + ya (109b/14)

k. + yı (107a/16)

[= 6]

ķayd: İhtiyaç.

k. + ı (57a/14)

k. + ında olalar (71b/11)

k. + ları (56a/8)

[= 3]

ķayġu: 1. Kaygı. 2. Üzücü bir şey olacak korkusundan doğan endişe, keder, gam, tasa.

k. (26b/2), (27a/10), (50a/4)

k. + lar (48a/6), (65a/15), (74b/5)

k. + sından (97b/5)

[= 7]

ķayġulandır- Endişelendirmek, kaygıya düşürmek.

k.-masun (32a/17)

[= 1]

ķayġulu: Kaygı içinde olan, endişeli, tasalı.

k. + oldılar (118a/16)

[= 1]

ķāyime: <Ar. (Kâmet kökünden) Ayakta duran, esaslı.

k. + sine (94b/16)

k. + sinden (94b/16)

[= 1]

ķayır- İlgilenip korumak, gözetmek, himâye etmek.

k.-uvüz (101b/2)

[= 1]

ķayna-: (Bir kap iindeki sıvı) Sıcaklığı belli bir
dereceyi bulunca fokurdamak.

k.-r (100b/7)

k.-r (43a/14) (Sıfat-fiil fonksiyonunda
kullanılmıştır.)

k.-sa (67b/9)

[= 3]

ķayu: *E. T. Trk. ve halk ağzı*. Kaygı, endiēe,
tasa.

k. + sı (65b/17), (65b/5), (66a/1), (67a/11),
(67a/14)

k. + sı ola (65a/7)

[= 6]

ķazā: <Ar. Olacağı ezelden, Allah tarafından
bilinen Şeylerin vukua gelmesi.

k. + mdan (116b/3)

[= 1]

ķaz-: 1. Toprağı herhangi bir Şeyle yarıp eēerek
yerinden ıkarmak. 2. Oymak.

k.-ardı (68b/4)

k.-dılar (88b/10), (89b/3)

k.-ub (108b/14)

[= 4]

ķazan-: Elde etmek.

k.-acak (36a/5)

k.-asın (84a/13)

k.-mağın (96a/10)

k.-mağdan (36a/4)

k.-ub (64b/1)

k.-urduķ (116a/4)

[= 6]

ķazın-: Kesici veya sert bir āletle stnden ince
bir tabaka kaldırılmak.

k.-a (74a/13)

[= 1]

ķazuk: Kazık.

k. + cadırı (111b/6)

[= 1]

ķıbgızıl: Kıp kızıl, ok kızıl.

k. + ķan (56a/6)

[= 1]

ķıbtı: <Ar. ingene.

k. + leriņ (57a/12)

[= 1]

ķıęır-: *E. T. Trk. ve halk ağzı*. ağırmak, dāvet
etmek, seslenmek.

k.-dı (104a/7)

k.-ğıl (52a/11)

[= 2]

kığırd-: *bk* kığırt-.

k.-ı (42b/6)

[= 1]

kığırt-: Çağırtmak.

k.-dı (112a/5), (60a/5)

[= 2]

kıl: İnsan ve hayvan vücûdunda biten sertçe ve kalınca tüy.

k. (49a/14)

k. + dan (23b/2)

k. + ı (26b/6)

k. + ları (34b/12)

[= 4]

kıl: <Ar. (Kıla, kala) Surlar, kaleler.

k. + ları (34a/15)

[= 1]

kıl-: Etmek, eylemek, yapmak.

k. (16a/9), (28a/6), (31a/7), (34b/11), (34b/9),
(53a/17), (53a/4), (53b/1), (53b/1),
(6b/7), (7a/12), (9b/16)

k.-a (100a/3), (10b/17), (10b/17), (114a/14),
(117b/5), (118a/5), (118a/5), (119a/13),
(16b/16), (16b/3), (17a/11), (17a/15),
(20b/2), (21a/14), (22b/16), (24a/11),
(24a/15), (24a/8), (24b/2), (26b/1),
(30b/16), (34b/1), (39a/3), (43a/13),
(48b/5), (59b/10), (5a/4), (60b/4),
(61b/16), (62b/12), (64a/5), (65b/4),
(69a/4), (69a/7), (6b/3), (6b/3),
(71a/15), (72b/15), (75a/4), (81a/5),
(83b/17), (94a/5)

k.-alar (101a/4), (101a/8), (16b/14), (17a/14),
(17a/7), (24a/5), (24b/14), (24b/17),
(27a/14), (27b/8), (28a/15), (47b/15),
(48a/2), (61b/12), (80b/12)

k.-alım (37b/5), (39a/4), (40a/8), (58b/3)

k.-alum (118a/10), (24b/9), (28a/16), (30a/13)

k.-am (118b/6), (38a/16), (38b/1), (38b/1),
(59a/8), (66b/14), (92a/11), (92a/7),
(92a/8), (93b/11)

k.-amazsın (71a/15)

k.-an (6b/7), (87a/16)

k.-ana (2b/15)

k.-anı (116b/5)

k.-anlar (16a/6), (22a/10), (22a/10), (24a/14),
 (24a/9), (24b/15), (27b/12), (27b/13),
 (41b/17), (73b/7)

k.-asız (38b/7), (38b/8), (7a/6), (8b/9)

k.-avuz (104a/8), (18b/8), (37b/6), (40a/10),
 (7b/13), (7b/3), (8a/4)

k.-aydı (26b/15), (29b/4), (4a/12)

k.-ayduķ (119a/10), (119a/7), (30b/10), (30b/6),
 (30b/8), (30b/8)

k.-ayduņ (103a/1)

k.-ayım (52b/9), (9a/10)

k.-ayın (113a/5), (20a/1)

k.-dı (100a/17), (100b/13), (102b/11), (102b/8),
 (104a/11), (104a/14), (104b/16),
 (105a/11), (106a/6), (107a/10),
 (107a/15), (107a/7), (107b/10),
 (108a/16), (109a/16), (109a/2),
 (109b/11), (109b/17), (109b/5),
 (10a/16), (10a/7), (10a/8), (111b/1),
 (113b/9), (114b/11), (114b/12),
 (115a/10), (115a/11), (118a/9),
 (118b/7), (11b/2), (13b/14), (14b/10),
 (14b/10), (19b/10), (19b/16), (1b/12),
 (1b/7), (1b/8), (21b/2), (21b/3), (26b/9),
 (29a/7), (2b/11), (34b/11), (35b/16),
 (36b/13), (36b/14), (37b/17), (39a/16),
 (39a/17), (3a/5), (3b/17), (41b/2),

(42b/2), (43a/11), (45a/2), (45b/10),
 (46a/3), (48b/10), (48b/12), (4a/10),
 (4a/13), (4a/14), (4a/17), (4b/3),
 (50b/8), (51b/13), (51b/14), (52a/3),
 (53a/3), (54b/2), (55a/14), (55a/3),
 (55b/12), (55b/2), (55b/8), (55b/9),
 (56a/17), (56a/3), (56a/5), (57b/3),
 (59a/11), (60a/12), (60b/5), (60b/6),
 (60b/8), (61a/3), (61b/11), (61b/15),
 (62a/1), (62b/3), (62b/5), (63b/14),
 (63b/16), (63b/17), (64a/16), (64a/9),
 (67a/16), (69b/4), (6a/7), (70b/16),
 (71a/14), (71a/7), (71b/10), (71b/11),
 (71b/12), (71b/3), (71b/8), (72a/11),
 (72a/12), (73a/4), (73a/5), (73b/16),
 (73b/5), (73b/6), (74a/5), (75a/1),
 (75b/12), (76b/6), (77a/13), (78a/16),
 (78b/2), (80b/8), (81a/10), (81a/7),
 (81a/9), (81b/3), (83a/12), (83b/8),
 (84a/12), (84a/3), (84a/7), (84b/15),
 (85a/1), (85a/5), (86b/4), (87b/3),
 (87b/3), (88a/12), (8a/2), (90b/8),
 (91b/1), (91b/4), (91b/8), (92a/2),
 (92b/5), (93a/11), (94a/8), (95a/1),
 (95b/6), (96a/3), (96b/15), (97b/12),
 (97b/12), (97b/13), (97b/15), (9b/2)

k.-dığı (4b/17), (5a/4)

k.-dığımız (98b/1)

k.-dık (40b/11)

k.-dıklariçün (10b/1)

k.-diki (9a/16)

k.-dıkim (41b/3), (53a/14)

k.-dılar (10a/4), (10b/2), (10b/9), (13b/16),
(24a/13), (24b/10), (38a/7), (53b/8),
(55a/1), (56a/2), (6a/6), (70a/3),
(73b/3), (74b/17), (7b/9), (80a/3),
(83b/2), (87b/14), (8a/7), (90a/12),
(90a/4)

k.-dılarsa (3b/9)

k.-dım (14a/7), (48a/1), (95b/2)

k.-dısa (61a/13)

k.-dıyısa (29a/8)

k.-duğı (12a/4), (61b/16), (63b/6)

k.-duğı ‘azāb (119a/15)

k.-duğımı (116b/1)

k.-duğına (12a/4)

k.-duğından (19a/2)

k.-duğum (116b/9)

k.-duğımı (116b/4)

k.-duğunuzdan (7a/7)

k.-duğunı (9b/13)

k.-duk (40b/11)

k.-duk (10a/14), (10b/4), (11b/5), (14a/1),
(17a/3), (32a/3), (3b/4), (40b/13),
(40b/14), (40b/15), (41a/3), (41a/4),
(46a/11), (58b/11), (5b/12)

k.-dukları (32b/2)

k.-duklariçün (101b/7)

k.-dum (107a/4), (31a/16), (36a/7), (38b/4),
(38b/6), (38b/7), (59a/12)

k.-duñ (10b/17), (43a/12), (71a/17), (72b/16),
(98a/11)

k.-ğıl (112b/13), (96a/1)

k.-ıbdur (93a/5), (99a/7)

k.-ın (31a/12)

k.-ındı (41b/5), (42b/9)

k.-ısar (11a/7)

k.-ısarvan (83b/1)

k.-ıvêrdi (96a/17)

k.-ıvêrevüz (97a/3)

k.-ma (99a/11)

k.-madı (100a/10), (114b/12), (114b/13),
(114b/13), (3a/12), (3b/4), (48a/7),
(63b/10), (63b/17), (64a/1), (72b/3),
(96a/3)

k.-madılar (90a/5)

k.-madım (11a/5), (40b/6)

k.-maduğını (65a/10)

k.-maduğları (76a/5)

k.-maduk (30b/11)

k.-madum (40b/5)

k.-maduğ (11a/14)

k.-mağa (100a/12), (10a/13), (26a/12), (34a/4),
(35a/3), (59b/11)

k.-mağı (72b/2), (96b/17)

k.-mağıçün (21a/8)

k.-mağicün (117b/15)

k.-mağ (14a/7), (4a/17)

k.-mağda (25b/5), (66a/5)

k.-mağdan (7b/14)

k.-mağdur (37a/9), (39b/12)

k.-mamış (22b/5)

k.-mamış ola (119a/16)

k.-maņ (105a/14)

k.-maya (10b/2), (17a/15), (21a/13), (9a/11)

k.-mayan (64a/6)

k.-mayanlar (100b/5)

k.-mayısar (11a/9), (21b/4)

k.-maz (103a/15), (114b/8), (76a/4), (77b/6)

k.-mazam (9a/6)

k.-mazlar (18b/12), (83a/10)

k.-mazlardı (10a/6)

k.-mış (22b/6), (23b/8), (27b/14), (46a/3),
(47a/14), (66a/6), (69b/7)

k.-mışca (2a/1)

k.-mışdı (108b/11), (21a/6), (53b/3)

k.-mışdur (58a/3)

k.-mışdurlar (103a/12)

k.-mışlardı (22a/2)

k.-mışlardur (107a/10), (19b/8), (42b/1),
(42b/5), (45a/2), (67b/3), (82b/14),
(86b/3), (93a/15)

k.-sa (114b/14), (114b/3), (114b/7), (115a/7),
(38b/2)

k.-salar (4a/8), (75a/5)

k.-sun (115a/3), (115b/4), (70b/16)

k.-sunlar (79a/7), (8a/14), (8a/16)

k.-ub (100a/14), (113b/2), (2b/14), (33a/14),
(3b/8), (56b/9), (62a/16), (71a/16),
(77b/17), (83a/9), (88a/2), (88a/9),
(8a/16), (8b/15), (9a/8)

k.-uñ (105b/2), (15b/17), (28a/16), (7b/7),
(8a/6), (9a/3)

k.-uñıla (12a/7)

k.-up (95a/17)

k.-ur (104b/14), (104b/15), (10a/1), (111b/6),
(112b/9), (114b/5), (12b/4), (15b/13),
(27b/3), (27b/3), (29b/12), (31a/14),
(32b/8), (33a/14), (33b/6), (40a/10),
(40a/13), (40a/9), (44a/16), (45b/12),
(4b/15), (58a/2), (5a/9), (69a/1),
(70b/1), (73a/12), (74a/15), (74a/8),
(79a/1), (80b/14), (86a/7), (86a/8),
(87a/12), (87b/9), (91a/10), (91a/11),
(91a/12), (91a/16), (99b/15)

k.-urđı (113b/8), (16a/1), (34a/16), (5b/15),
(6a/1), (6a/3), (8a/7)

k.-urđı (33a/3)

k.-urđı (116b/6), (116b/7), (87b/13), (95a/9)

k.-urısa (119a/8), (97a/6), (98a/6)

k.-urken (16b/13)

k.-urlar (100b/17), (10a/5), (112b/9), (31a/12),
(32a/13), (3b/14), (80b/13), (85a/3),
(97b/8), (9a/5)

k.-urlardı (113b/10)

k.-ursavuz (30a/4)

k.-ursavuz (30a/10), (99a/13)

k.-ursın (105a/5), (23a/5), (33a/5), (72b/13)

k.-ursız (19a/13), (98a/8)

k.-uruz (15a/6), (6b/10), (6b/9), (7b/5), (7b/6),
(8a/3)

k.-uvêrevüz (37b/6)

[= 570]

kıldır-: Kılmak işini yaptırmak.

k.-sın (31a/11)

[= 1]

kılıc: *bk.* kılıç.

k. + âyet (103a/10)

k. + uñuz (38b/6)

[= 2]

kılıcı: Kılıcı.

k. (65a/3)

k. + dur (15b/16)

k. + lar (79a/7)

[= 3]

kılıç: 1. Kılıç. 2. Kın içine konup bir kayışla bele
takılan, çelikten yapılmış, eğri veya
düz, uzun kesici silâh.

k. + dartub (107b/13)

[= 1]

kılın-: Yapılmak, edilmek.

k.-dı (100a/1), (107b/9), (111b/10), (114a/2),
(43b/8), (45a/6), (51a/9), (52a/10),
(64a/12), (64b/15), (65a/16), (65b/5),
(66a/16), (67b/10), (69b/1), (72b/14),
(74b/6), (75b/1), (76a/1), (76a/9),
(76b/4), (79a/13), (83a/10), (84b/14),
(93a/4), (93b/15), (94b/10), (94b/6)

k.-mıışdı (28b/16)

k.-ur (106b/13), (106b/14), (53a/4)

[= 32]

kılınc: Kılıç kelimesinin değişik bir kullanılışı.

k. + dan (23b/2)

[= 1]

kılınubdur-: Kılınıpdurmak.

k.-ur (41a/16)

[= 1]

kına-: Ayıplamak.

k.-dı (60a/10)

[= 1]

kındır-: Tahrik, teşvik etmek.

k.-mazlar (116b/12)

[= 1]

kır-: İncinmek.

k.-asız (38b/7)

k.-dılar (13b/17)

[= 2]

kırā'eti'l-kurān

k. (1b/15)

[= 1]

kıraç: *E. T. Türk. ve halk ağzı.* Kenar, kıyı, uç,
çevre.

k. + ında (49b/12), (70a/1), (82b/3), (89b/8)

[= 4]

kırıl-: 1. (Vücûdun bir kemiği) Düşme veya
çarpma sonunda kırık duruma gelmek.
2. Kırmak işi yapılmak. 3.
Parçalanmak, iki veya daha fazla
parçaya ayrılmak.

k.-mağ (46a/12)

k.-mıış (34a/10)

k.-sa (67a/17)

k.-ur (101b/5)

[= 4]

kırk: 1. Otuz dokuzdan sonra, kırk birden önce
gelen sayının adı. 2. Bu sayıyı gösteren
rakam, 40.

k. (19b/11), (19b/12), (20b/2), (20b/8), (21a/3),
(28b/1), (36b/8), (42b/17), (42b/8),
(48b/8), (48b/9), (51a/3), (60a/14),
(62a/1), (98b/10), (98b/11), (99a/2)

k. + ar (59b/8)

k. + ola (19b/11)

[= 19]

kırk altı: 46.

k. (48b/8)

[= 1]

kırk pes: Kırk beş, 45.

k. (48b/9)

[= 1]

kısa: İki ucu arasında az mesâfe olan, boyu uzun
olmayan.

k. + boylu (108b/7)

[= 1]

kışa: <Ar. Suçluyu, yaptığı fiilin aynısıyla
cezalandırma.

k. (47b/9)

k. + buyura (46b/8)

[= 2]

kışa: <Ar. 1. Kısa hikâye, ibretli hikâye, fıkra,
rivâyet. 2. Vak'a, mâcerâ, sergüzeşt.

k. (52b/15), (54a/1)

k. + dur (88b/15)

k. + h'ânlardur (42a/1)

k. + larıdur (77a/11)

k. + sı (104b/1), (53a/5)

k. + sın (59b/15)

[= 8]

kışa: <Ar.-Far. Hikaye okuyucusu.

k. + lardur

kışa: *bk.* kısrak.

k. + ı (58b/6)

[= 1]

kışa: Dişi at.

k. (58a/15), (58a/17)

[= 2]

kış: 22 Aralık'ta başlayıp 21 Mart'ta sona eren,
sonbahar ile ilkbahar arasındaki yılın en
soğuk mevsimi.

k. + gününde (12b/11)

k. + ında (12b/14)

k. + uñ (110b/7)

[= 3]

kışır: Haykırmak, bağırmak.

k.-dı (53b/11)

[= 1]

kıt: *bk.* kat.

k. + ında (51b/14)

[= 1]

kıt: <Ar. Az, yetersiz.

k. + ola (75a/8)

[= 1]

kıyāmet: <Ar. Semâvî dinlerdeki ortak inanışa göre takdir edilen zamânı gelince bu âlemin ve bu âlemdeki canlı cansız her şeyin bir anda mahvolup yok olması, ölülerin dirilmesi, âhiret hayâtının başlaması olayı ve bu olayın meydana geldiği zaman.

k. (16b/3), (17a/9), (17b/14), (17b/4), (19b/1),
(19b/2), (61a/16), (61b/4), (61b/5),
(67b/11), (73b/17), (84a/17)

k. + de (100a/12), (100b/1), (10b/1), (10b/2),
(11a/17), (11a/4), (11a/6), (12a/4),
(12b/4), (13a/3), (13a/6), (19a/13),
(23a/16), (28a/10), (28a/6), (32a/14),
(35a/2), (65b/14), (65b/6), (69a/1),
(6b/9), (72a/15), (82b/15), (85a/11)

k. + dedür (16b/3)

k. + den (61a/15)

k. + dür (18b/13), (51a/9), (84b/15)

k. + e (117a/6), (16a/14), (16a/17), (17b/14),
(18a/2), (21a/7), (33a/14), (36a/13),
(37b/8), (38b/13), (38b/15), (39a/3),
(39b/2), (44a/9), (45a/10), (45b/1),
(65b/13), (92a/3), (95a/16)

k. + e inanmayanlara (36b/16)

k. + e inanmayanları (83a/15)

k. + e inanmazlar (83a/5)

k. + günü (117a/16), (118b/4), (41a/16), (46a/17),
(46a/6), (46a/9), (61a/4), (68b/16),
(73b/13), (73b/14), (76a/7)

k. + günidür (106a/15), (21a/15), (86a/10),
(86a/8)

k. + günikim (41a/15)

k. + güninde (100a/9), (100b/17), (103b/16),
(45b/16), (46a/13), (78b/17), (95a/6)

k. + günine (66b/1), (77a/1)

k. + günini (77a/4)

k. + gününü (23b/9)

k. + günüdür (86a/9)

k. + gününde (101b/6), (102a/14), (118a/14),
(119a/15), (119a/5), (119a/8), (12a/12),
(12a/17), (12a/9), (12b/12), (12b/7),

(12b/9), (13a/1), (45a/11), (47a/12),
(47b/12), (48a/6), (48b/3), (50b/16),
(62a/3), (65b/3), (66a/10), (66a/3),
(66b/14), (66b/3), (71b/7), (72b/14),
(73b/10), (74a/2), (74a/7), (75b/8),
(77b/12), (80a/13), (94a/5)

k. + gününe (11b/14), (12a/7), (12a/7), (13a/8),
(60b/1), (77a/12)

k. + gününü (12a/6), (46a/12), (73b/12)

k. + haberi (100a/6)

k. + haberinden (36b/2)

k. + i (61b/7), (77a/6), (83a/13)

k. + iañar (61b/2)

k. + iñ (65a/5)

k. + i yalanlamaya (77a/1)

k. + kopa (16b/3), (17b/4), (18a/11), (19b/3),
(19b/4), (19b/5), (19b/6), (39a/3)

k. + kopacağın (36b/1)

k. + koparavuz (38b/10)

k. + koparmağa (41b/2)

k. + kopasına (35b/4), (37b/12), (39a/11)

k. + kopdı (38a/8)

k. + kopmaz (77a/4)

k. + kopmış (85a/15)

k. + kopmuş (21a/5)

k. + kopsa (42a/6), (42a/9), (69a/12), (81b/4),
(95a/16)

k. + korpularından (67a/15)

k. + nişānlarıdır (72a/1)

k. + olıcağ (42a/10)

k. + üñ (100a/6), (39b/2), (65a/1), (36b/16)

[= 172]

kıyās: <Ar. 1. Bir şeyi diğer bir şeye göre
değerlendirme, başka bir şeye
benzeterek hakkında hüküm verme,
karşılaştırma, mukāyese etme. 2. Bir
sayma, denk tutma.

k. + eyleki (29b/11)

k. + eylemek (30b/3)

[= 2]

kıymet: <Ar. Bir şeyin taşıdığı maddî varlığa
göre tespit edilen karşılık, hakkında
biçilen değer.

k. + e (19b/4)

k. + i (64b/1)

k. + i olmaydı (106b/5)

[= 3]

kıymetlî: Kıymetli, değerli, maddî kıymeti yüksek olan.

k. + gevher (116a/8)

k. + gevherdür (116/ā)

k. + taşlarından (108a/9)

k. + tönler (56b/15)

k. + tönlerden (57a/8)

[= 5]

kız: Dişi cinsten olan evlât.

k. (102b/3), (111a/1), (111b/16), (112a/2),
(112a/3), (59b/7), (68a/13), (68b/10),
(68b/6)

k. + dur (73a/8)

k. + ı (112a/12), (68a/14), (68b/1), (68b/2),
(68b/4)

k. + ın (68a/17)

k. + ın (111b/14)

k. + ını (112a/12), (68b/13)

k. + ınun (89a/8)

k. + ınun meşşâsıydı (111b/13)

k. + lardan (68b/16)

k. + ları (102b/2), (44b/1)

k. + larun (25b/7)

k. + um (118b/11)

k. + uğu (112a/14)

[= 27]

kız-: Aşırı derecede ısınmak, sıcaklığı çok artmak.

k.-mışsu (101a/9)

[= 1]

kızcuğaz: Kızcağız.

k. + ı (112a/15), (112a/17), (112b/4)

[= 3]

kızdırıl-: 1. Çok ısıtılmak, çok sıcak duruma getirilmek. 2. Öfkelenendirilmek, sinirlendirilmek.

k.-mış (100a/14)

k.-sa (69a/9)

[= 2]

kızdur-: Isıtmak.

k.-ur (69a/10)

[= 1]

kızdırıl-: Isıtma işleminin başkası tarafınan yapılması.

k.-a (97a/12)

[= 1]

kızğur-: Kızdırmak.

k.-a (118a/4)

[= 1]

kızıl: Parlak kırmızı renk.

k. (13a/5), (53a/10), (53a/9), (96b/4)

k. + yâķüt (107b/14)

k. + yâķütđan (23b/15), (27b/7)

k. + yâķütđandur (91a/2)

[= 8]

kızılık: Kızıl olma durumu, kızıl renk.

k. + đur (82b/2)

[= 1]

kızlık: Kıtılık, pahalılık.

k. (103b/6), (109b/6)

k. + ola (75a/7)

[= 3]

ķo-: Koymak.

k.-đı (107b/13), (117a/5), (35b/16), (59b/9),
(60b/12), (72a/7), (72a/9), (88b/2),
(88b/4), (9a/16)

k.-đılar (108b/15), (108b/16), (111a/8), (54a/9),
(8a/7)

k.-đısa (72a/5), (72a/5)

k.-đu (59b/13)

k.-đum (21b/10), (81a/2), (81a/3), (99a/3)

k.-ğıl (52a/13)

k.-ma (116a/14), (99a/10)

k.-madı (110b/4), (54b/2)

k.-mağla (71a/17)

k.-maz (46b/12)

k.-mıřđur (113b/17)

k.-muřđı (108b/10)

k.-r (85b/4)

k.-rığı (68b/1)

k.-rın (85a/11)

k.-rlar (17b/8), (50a/9), (76a/6), (76b/10),
(76b/13), (76b/3)

k.-salar (102a/12)

k.-sam (93a/9)

k.-yam (54b/12)

k.-yub (53a/10), (53a/11)

[= 45]

ķob-: *ķk* kop-.

k.-đı (38a/1)

[= 1]

ķocal-: Yaşlanmak, kocamak, ihtiyarlamak.

k.-dı (86b/6)

k.-dum (86b/7)

[= 2]

ķocalık: < İhtiyarlık.

k. + dan (93b/10)

[= 1]

ķocuş-: Kucaklaşmak.

k.-alar (28b/1)

[= 1]

ķoç-: Sarılmak, kucaklaşmak.

k.-dı (38a/3), (118b/1)

[= 2]

ķoçal-: bk. ķocal-.

k.-dum (37b/15)

[= 1]

ķok-: Kokmak.

k.-alar (42a/3)

[= 1]

ķoku: Cisimlerden yayılan zerrelerin burun
zarındaki sinirlerde meydana getirdiğı
duyu.

k. + ŋ (36a/10)

k. + sı (79a/4)

k. + sından (29b/7), (36a/9)

[= 4]

ķoķulu: Kokusu olan.

k. (36a/8), (42a/3), (96b/6)

[= 3]

ķoķusız: Kokusu olmayan.

k. (96b/6)

[= 1]

ķoņşuluğ: 1. Komşuluk. 2. Komşu olma durumu.
3. Komşular arasındaki ilişki.

k. + ında (25b/9)

[= 1]

ķon-: < Konaklamak.

k.-alar (25a/14)

k.-dı (111a/12), (34a/11)

k.-mış (66a/7)

k.-mış ola (66a/5)

[= 5]

ķonşu: Evleri birbirine yakın veya bitişik olan
kimselerin birbirlerine göre aldıkları
ad.

k. + m (75a/10)

k. + sın (42a/2)

[= 2]

konuk: Bir eve, bir yere geçici olarak kalmak üzere gelen kimse, misâfir.

k. + larıdur (105b/2)

[= 1]

konuk evi: Misâfirhâne.

k. + n (59b/4)

[= 1]

konul-: Koymak işi yapılmak, konmak.

k.-miş (101b/14)

[= 1]

kop-: Ayağa kalkmak.

k.-a (42a/2)

k.-alar (12b/8), (41b/16), (41b/17), (42a/2),
(65b/7), (69a/2)

k.-ar (41b/8)

k.-ara (64a/5)

k.-ardı (21a/2), (21a/3)

k.-arlar (21b/15)

k.-ası (36a/16), (51b/4)

k.-asına (36b/5)

k.-asız (51a/15)

k.-avuz (51b/9)

k.-duğı (51a/16)

k.-mağa (51a/13), (60b/1)

k.-mağ (21a/9)

k.-mağlıkda (35b/10)

k.-mağlıktır (35b/9)

k.-masına (44a/9)

k.-maya (64a/7)

k.-ub (41b/4)

k.-up (75b/8), (82a/11), (82a/13), (83a/1)

[= 29]

kop-: Gürültülü veya tehlikeli olaylar için kullanılır.

k.-a (16b/3), (17b/4), (18a/11), (19b/3), (19b/4),
(19b/5), (19b/6), (39a/3), (61a/15),
(61a/16)

k.-acağın (36b/1)

k.-aravuz (38b/10)

k.-armağa (41b/2)

k.-asına (35b/4), (37b/12), (39a/11), (61b/5)

k.-asını (61b/3)

k.-dı (38a/8)

k.-maz (77a/4)

k.-mış (85a/15)

k.-muş (21a/5)

k.-sa (42a/6), (42a/9), (69a/12), (81b/4),
(95a/16)

[= 27]

ķop-: Meydana çıkmak, zuhur etmek.

k.-a (27a/14)

k.-acaķlar (75b/7)

k.-dı (58b/17)

[= 3]

ķop-: Ayrılmak, çıkmak.

k.-a (41b/13)

k.-alar (67b/2)

k.-ar (41b/14), (49a/16), (50b/15)

k.-ub (93b/6)

k.-dı (89b/1)

k.-sa (69a/7)

[= 8]

ķop-: Haşrolmak.

k.-ısar (32a/14), (32a/15)

[= 2]

ķor: İyice yanıp ateş hâline gelmiş odun veya
kömür parçası.

k. (53a/9)

k. + a (53a/11)

k. + a şöķdı (53a/13)

k. + ı koyub (53a/10)

[= 4]

ķork-: Korkuya kapılmak, korku duymak,
ürkmek.

k.-a (40b/2), (5a/10), (62b/15), (6b/3), (6b/5),
(6b/6)

k.-alar (67b/14)

k.-amazlardı (44a/8)

k.-anı (97a/7)

k.-anlara (60a/17), (61b/4)

k.-ar (66b/9)

k.-arız (48a/8), (58a/10)

k.-asın (52a/9)

k.-dı (53b/14), (53b/9), (54b/17), (92a/15)

k.-dılar (57b/17)

k.-dışa (61a/12)

k.-duĝuņa (88b/7)

k.-duķları (17a/5)

k.-ĝıl (75b/4)

k.-ma (112b/2)

k.-maĝıl (70a/15)

k.-maz (109a/13)

k.-mazuz (54b/14)

k.-ub (22a/12), (37a/6), (39b/9), (65a/9)

k.-uñuz (18b/11)

k.-utduğuş (6a/15)

k.-utmaduğuş (6a/15)

[= 35]

ķorķu: 1. Bir tehlike veya tehlike ihtimâli karşısında duyulan ürkütücü duygu. 2. Kaygı, üzüntü, endîşe.

k. (24a/17)

k. + da (31b/4)

k. + dan (118a/6), (2b/3)

k. + ları (100a/6)

k. + larından (67a/15)

k. + sı (37a/11)

k. + sından (14b/2), (16a/7), (22a/12), (53b/3),
(54b/17), (58b/5), (70a/17), (75b/5)

k. + va‘desin (68b/14)

k. + yla (92a/4), (95b/17)

[= 18]

ķorķud-: *bk* ķorķut-.

k.-asın (5a/11)

[= 1]

ķorķudıcı: İnsanda korku hissi uyandıran, korku verici.

k. + sın (61b/4)

[= 1]

ķorķulu: Korku veren, korku dolu, ürkütücü.

k. (2b/3), (44a/13)

k. + ola (51a/17), (51b/3)

[= 4]

ķorķut-: Korkmasına yol açmak.

k. (5a/14)

k.-ma (11a/8)

k.-madı (5a/14)

k.-madılar (5a/12)

k.-uñ (46a/10)

[= 5]

ķoru-: Muhafaza etmek.

k.-rlar (93a/6), (93a/7), (93a/8)

[= 3]

ķoş-: Ayaklarını sıra ile yerden keserek öne doğru hızla gitmek.

k.-avuz (56a/17)

[= 1]

kov-: Defetmek.

k.-uŋ (87b/17)

[= 1]

kovuŋ: Oyuk.

k. (54a/9)

[= 1]

koy-: Bir yere bırakmak, bir yere yerleştirmek.

k.-a (90b/16)

k.-alar (101a/11), (101a/15), (23a/13), (23a/13),
(73b/10), (88a/7), (95a/7), (95a/8)

k.-alardı (29b/7), (29b/8)

k.-alum (6a/5)

k.-ar (91a/13)

k.-arlar (56a/10)

k.-arlardı (88b/12)

k.-dı (34a/14)

k.-dılar (88b/13)

k.-ğıl (112b/15)

k.-maŋdan (64a/4)

k.-ub (109b/4), (3a/10), (67a/9), (6b/12)

k.-updur (85a/7)

k.-updurur (115a/1)

k.-uvérđi (111a/15)

[= 26]

koyun: Göğüsle elbise arasında kalan kısım.

k. + una (54a/6)

[= 1]

koyul-: Bir şey bir yere bırakılmak.

k.-alar (67b/7)

[= 1]

koyun: Geviş getirenlerden, eti, sütü ve
yapağısından faydalanılan, boynuzlu,
memeli, evcil hayvan.

k. (46b/9), (53a/10), (53a/9), (68a/16)

k. + dan (46b/9)

k. + güderdi (7a/17)

k. + lardan (74b/11)

k. + uŋ (49b/3), (49b/3), (49b/4)

[= 10]

kubbe: <Ar. Yarım küre şeklinde olan binâ,
dam.

k. (111a/10), (48b/13), (49a/1)

k. + nüŋ (111a/12), (48b/13), (49a/2)

k. + nüŋ kilīdi (48b/15)

k. + yi (111a/12), (111a/15), (111a/16), (48b/15)

[= 11]

ḳudret: <Ar. 1. Kuvvet, tâkat, güç. 2. Yetenek, kâbiliyet, ehliyet. 3. Allah'ın her şeye kâdir olması, dilediği her şeyi yapması şeklinde tecellî eden sıfatı, kâinatta zâhir olan gücü.

k. (106a/17), (117a/4), (34b/1), (98b/10), (98b/10), (99a/2)

k. + aşasıyla (117a/4)

k. + den (76b/2)

k. + i (34b/16), (70b/2)

k. + imiz (18a/17)

k. + indendür (35a/5), (35a/6)

k. + ine (18a/12)

k. + ini (41b/1)

k. + iyile (87a/6)

k. + iyile (44b/9)

k. + ḳabzasına (20a/15)

k. + ümize (18a/15)

k. + ümüz (32a/1)

k. + zencîrleriyle (109b/16)

[= 21]

ḳudsi: <Ar. Kutsal, mukaddes.

k. + dür (98b/12)

[= 1]

ḳudüs: Yer ismi.

k. + cemenleri (79b/8)

k. + de (46b/2)

[= 2]

ḳul: <Ar. 1. Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd. 2. Başka ülkelerden esir olarak alınan köle ya da câriye.

k. (115b/12), (22b/2), (23a/6), (38b/8), (58b/4), (72b/12), (77a/14), (77b/6), (84b/3), (95a/9)

k. + a (99b/14)

k. + dur (86a/17)

k. + ı (114b/1), (115b/10), (37b/7)

k. + ıdur (90b/12)

k. + ım (66b/10)

k. + ına (1b/11)

k. + ını (40a/11)

k. + iken (91a/12)

k. + ḳılur (91a/12)

k. + lar (94a/7), (96b/3)

k. + lara (10a/17), (10b/16), (62a/15), (94a/6)

k. + ları (14b/4)

k. + larım (35b/13)

k. + larına (4a/10)

k. + larından (11a/6), (63a/7)

k. + larınun (16b/2)

k. + larıyla (84a/1)

k. + larıyçün (104b/2)

k. + larum (117a/17), (117b/6)

k. + larumı (117a/17), (117b/5), (93a/8)

k. + laruğa (72b/13)

k. + olanun (71a/12)

k. + olsa (95a/15)

k. + um (115a/11), (23a/10), (23a/5), (23a/6),
(23a/7), (37a/10), (37b/2), (39b/13),
(40a/5), (4b/12), (66b/15), (95a/11),
(95a/12), (95a/14)

k. + umı (40a/12), (40a/13)

k. + umun (114a/14), (92a/10)

k. + un (114a/15), (40a/16), (85a/3)

k. + un 'amelüdür (86a/17)

k. + una (114b/10)

k. + unı (78a/9)

[= 67]

ķulağ: *bk.* ķulaķ.

k. + ı (8a/15)

k. + ımıla (85a/13)

k. + ına (55b/15)

k. + ını (20a/2)

k. + ı tüzine (88b/4)

[= 5]

ķulağuzla-: Yol göstermek.

k.-yam (52a/8)

[= 1]

ķulak: Başın iki yanında bulunan işitme organı.

k. (114b/15)

k. + lar (65a/2), (79a/16)

k. + ları (55b/13)

k. + larına (75b/5)

[= 5]

ķulaksız: Kulağı olmayan.

k. (41b/11)

[= 1]

ķulavuzla-: *bk.* ķulağuzla-.

k.-yam (52a/7)

[= 1]

ķullıg: *bk.* ķulluķ.

k. + ıla (58b/4)

[= 1]

ķullık: *bk* ķulluk.

k. + dan (81a/2)

[= 1]

ķulluk: 1. Kul olma durumu. 2. Kulun Allah'ın emir ve yasaklarına uyma sorumluluğu, kul olmanın gereği olan hizmet, ibâdet.

k. (37a/16), (37b/4), (40a/7), (78a/8)

k. + êtdiler (111a/1)

k. + eyleye (40a/2)

[= 6]

ķulzüm: <Ar. Kızıldeniz.

k. + denizi (57b/5)

k. + denizine (57b/13), (57b/2)

[= 3]

ķumār: <Ar. Para karşılığı ve para kazanmak için oynanan oyun.

k. + a beğzerdi (74b/10)

[= 1]

ķumař: <Ar. İpek, yün, pamuk vb. malzemeden makine veya tezgâhlarda dokunmuş her türlü dokuma.

k. + ı (115b/12), (115b/13)

k. + ıla (115b/11)

[= 3]

ķurān: <Ar. 1. Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen kutsal kitap, İslâm dîninin temel kitabı, kelâm-ı kadim, Kur'an-ı Kerim.

k. (1b/13), (35b/11), (39a/9), (44a/13), (4b/15), (70b/14), (70b/16), (70b/6), (70b/9), (77a/10), (77a/11), (81a/10), (83a/8), (90b/2), (90b/7), (90b/8), (91b/14), (91b/17), (94a/13), (94a/14), (96b/16), (99b/4)

k. + a (6b/3), (90b/6), (97a/9)

k. + âyetleri (63a/10)

k. + da (108a/8), (18a/8), (19b/13), (96b/15)

k. + dadur (4a/5)

k. + daķıldı (108a/16)

k. + dan (31b/5), (62a/11), (70b/7), (97a/8)

k. + dur (35b/8), (45b/15)

k. + ı (17a/3), (2a/1), (63a/8), (96b/12)

k. + ı kerīm (69b/10)

k. + ı kerīmde (76b/11)

k. + ıla (63a/7), (63a/9), (96b/16), (97a/6),
(97a/7)

k. + ı mübîndür (90b/2)

k. + uñ (1b/17), (81a/11)

[= 52]

ķurb: <Ar. 1. Yakınlık. 2. Yakın. 3. (Allah’a)
Yakınlık, (Allah’a) yakın olma.

k. (79b/7)

k. + ı (21a/11)

[= 2]

ķurbān: <Ar. Allah yolunda kesilen hayvan.

k. + bayramıdır (105a/10)

k. + bayramınun (105a/1)

k. + günidür (86a/6)

k. + olsun (38a/9)

[= 4]

ķurbāga: Küçük göl ve derelerde yaygın olarak
bulunan, yumurta ile üreyen, derisi
çıplak, sıçrayıcı ve yüzücü, kendine has
bir ötüşü olan küçük hayvan.

k. (52b/14), (55b/12), (55b/17), (56a/1)

k. + lar (56a/3)

[= 5]

ķurb: <Ar. Yakınlık.

k. -ı hisābdur (21a/12)

k. -ı kerāmet (21a/13)

[= 2]

ķurb-ı hisāb: < Hesap yakınlığı.

k. + dur (21a/12)

[= 1]

ķurb-ı kerāmet: Mucizevî yakınlık.

k. (21a/13)

[= 1]

ķureys: <Ar. Kabile adı.

k. + kavmi (6a/2), (6a/3), (91b/16)

k. + kavminün (91b/13)

[= 4]

ķurı: Kuru.

k. + ca (55a/1)

[= 1]

ķurı-: < Kurumak.

k. -sa (67b/9)

[= 1]

ķur’ān: <Ar. İslām dininin kutsal kitabı, Kur’an-
ı Kerîm.

k. (31b/2), (3b/17), (3b/17), (5a/12), (98b/4)

k. + a (35b/4)

k. + âyetleri (63a/6)

k. + da (10a/9), (17b/15), (4b/9)

k. + ḥakīm (3b/15)

k. + ı (5a/7)

k. + ıla (31b/4)

k. + ı münzeldür (5a/7)

k. + nāmesi (63a/13)

[= 15]

ḳur: Mevki, derece, defa.

k. + la (83b/12)

[= 1]

ḳursağ: 1. Kursak. 2. Kuşlarda ve bâzı hayvanlarda yemek borusunda şişkin bir kısım olarak bulunan ilk sindirim torbası. 3. Mîde.

k. + ında (20b/14)

[= 1]

ḳurşun: < Ağır, yumuşak, kolayca dövülebilen, mâviye çalan gri (ḳurşunî) renkli, boru îâmîli ve birçok kimyevî birleşikte kullanılan, yoğunluğu 11,3, erime derecesi 327°, atom ağırlığı 207,21,

atom numarası 82, sembolü Pb olan metal element.

k. + aḳıtdılar (111a/7)

[= 1]

ḳurṭubî: < Müfessir, dilci.

k. (36b/15), (39b/1), (51b/1), (74b/9)

[= 4]

ḳurtar-: Kurtulmasını sağlamak; bir canlıyı bir tehlikeden, mahvolmaktan, helâk olmaktan uzaklaştırmak, halâs etmek.

k. (118b/8)

k.-a (66b/3), (94a/5)

k.-alum (24b/9)

k.-dı (88a/11)

k.-duḡ (85b/10)

k.-ğıl (113b/3)

k.-mayalar (9a/12)

[= 8]

ḳurtul-: **bk** ḳurtul-.

k.-a (100a/3), (114a/11), (114a/12), (114a/4), (114a/6), (114a/7), (114a/8), (114a/9)

k.-alar (44a/17)

k.-avuz (57b/16)

k.-dı (98a/7)

k.-dılar (55b/11), (56b/1)

[= 13]

kurtul-: 1. (Bir tehlikeden, sıkıntılı bir durumdan) Sıyrılmak, uzaklaşmak, selâmete çıkmak, halâs olmak. 2. (Bulunduğu veya bağlı olduğu yerden) Çıkmak, ayrılmak.

k. (9b/10)

k.-a (84b/6)

k.-dı (97b/10), (97b/11), (97b/7), (97b/9)

k.-dılar (55b/3), (56a/4)

k.-sa (114b/1)

[= 9]

kuru: 1. Kara, toprak. 2. Cansız duruma gelen bitkiler için kullanılır. 3. Mecaz anlamda kullanılır.

k. (105b/17), (38a/12), (38a/13)

k. + ağaçdı (52b/10)

k. + da (13a/15), (18b/5)

k. + dan (59a/13)

k. + sına (101b/5)

k. + söz (99a/8)

[= 9]

kuru-: 1. Islaklığı, yaşlığı kaybolarak kuru duruma gelmek. 2. Bitkinin suyu çekilerek cansız duruma gelmesi.

k.-muş (34a/11)

k.-muşdur (12b/14)

k.-muşyeri (11b/14)

k.-r (17b/10)

k.-sa (12b/11)

k.-yıcağ (100b/11)

k.-yub (11b/16)

[= 7]

kurul-: (Parçalardan oluşan bir şey) Parçaları birleştirilerek bütün hâle getirilmek.

k.-mış ola (22b/12)

[= 1]

kurut-: 1. Kuru duruma getirmek. 2. (Bitkiler için) Susuz bırakıp kurumasına sebep olmak. 3. (Bâzı sebze, meyve, çiçek vb.ni) Güneşte bırakıp kuru duruma gelmesini sağlamak.

k.-dı (55a/11), (58a/9)

k.-masun (17b/9)

[= 3]

kuş: Yumurtlayan omurgalılarından gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücûdu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı.

k. + lar (20b/3), (27b/3), (27b/4), (46b/5), (47b/13), (67b/15)

k. + lara (63b/17)

k. + lardan (47b/13)

k. + ları (47b/14)

k. + uş (39a/1)

[= 10]

kuşcağaz: Kuşcağız.

k. (46b/14)

k. + ı (46b/16)

[= 2]

kuşluk: Günün sabahla öğle arasındaki saatleri.

k. (61b/8), (61b/9)

k. + vaktinde (57b/5)

[= 3]

kuşbî: Kişi adı.

k. (36b/15), (39b/1)

[= 2]

kuvvet: <Ar. Güç.

k. (106a/17), (109a/14), (109a/7), (44b/6), (69b/11)

k. + den (93b/15)

k. + duta (53a/17)

k. + in (102a/14)

k. + leri (109b/1)

k. + üjüzi (109a/17)

k. + vèrdi (94b/15)

[= 11]

kuvvetli: 1. Kuvvetli. 2. Maddî güce sâhip olan, kuvveti olan, güçlü. 3. Zorlu, şiddetli.

k. (107a/14), (107a/7), (109a/7)

k. + cānavārları (32a/3)

k. + ferîşteler (118a/2), (118a/5)

[= 6]

kuyruğ: Hayvan gövdesinin arkasında bulunan esnek uzun organ.

k. + ınurub (53b/11)

[= 1]

kuyu: Derin çukur.

k. (68b/4)

k. + dur (76b/5)

k. + kazardı (68b/4)

k. + sı (105b/4)

k. + ya (68b/5), (68b/6), (68b/6)

[= 7]

kāfir: <Ar. 1. Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve Allah'tan getirdiklerine inanmayan yahut bunlardan birini inkâr eden kimse. 2. (İsim tamlamasının birinci ögesi olarak) Tanımayan, bilmeyen kimse.

k. (33a/12), (46a/8), (48a/15), (48a/16), (76a/15), (80a/13), (84a/5)

k. + e (63b/9)

k. + ler (100b/8), (103a/17), (109b/7), (19a/13), (19a/15), (19a/8), (28b/17), (31b/1), (31b/6), (36b/6), (37b/11), (38a/12), (3a/1), (42a/15), (42a/16), (44a/11), (46a/16), (47b/11), (48a/11), (48a/2), (48b/7), (48b/7), (49a/13), (49a/15), (49b/1), (49b/10), (49b/5), (49b/6), (4b/17), (51b/5), (5a/2), (5b/5), (5b/7), (64a/6), (66a/10), (66a/14), (77a/1), (77a/6), (77b/12), (78a/13), (80a/10), (80a/8), (80b/3), (80b/6), (83a/16), (88b/16), (89b/11), (89b/14), (90a/15), (90a/4), (90a/7), (90b/3)

k. + lerdür (100b/3), (22a/15), (88b/15)

k. + lere (100b/7), (103a/14), (103a/7), (18b/10), (19a/12), (19a/2), (19a/8), (21a/11), (38b/4), (49b/14), (63a/4), (63b/1), (78a/11), (80a/13), (80a/15), (80a/17), (83a/13), (83a/17), (94b/1), (94b/4)

k. + leri (30b/6), (37b/6), (68a/6), (89b/8), (94a/15)

k. + lerinde (50a/12)

k. + leriñ (76a/14), (76b/8)

k. + lerine (51b/4)

k. + lerün (30b/14), (35b/11), (38a/16), (5b/9), (75b/17), (90a/17), (94a/4)

k. + levlânlar (90a/15)

k. + oldılar (103b/2), (111a/9)

k. + olduyısa (90b/15)

k. + olur (71a/11), (90b/7)

[= 105]

kāfirün: <Ar. Kâfirler.

k. (48a/16)

[= 1]

kāfur: Çin ve Hindistan'da yetişen kâfur ağacından elde edilen ve hekimlikte kullanılan yarı şeffaf, beyaz, kolaylıkla parçalanır ıtırılı madde.

k. (108b/13), (79a/5)

[= 2]

kāğid: <Far. Yazı yazmak için kullanılan ince yaprak.

k. (85b/11), (85b/4), (85b/5)

k. + a (85a/11)

[= 4]

kāğida: <Far. Kağıt.

k. + n (67a/4)

[= 1]

kāmīl: <Ar. Bütün, noksansız.

k. (82b/10)

[= 1]

kār: <Far. Fayda.

k. + étmişdi (53b/5)

[= 1]

kāriz: <Far. Lağım.

k. + llerden (108a/6)

[= 1]

kāşki: <Far. Dilek cümlelerinin başına getirilir.
“Ne olurdu anlamı katar.”

k. (119a/10), (119a/6), (46a/16), (47b/11),
(48a/11), (48a/3), (48b/5)

[= 7]

kātib: <Ar. Bir resmî dâirede, bir kurumda veya bir kişinin yanında yazı yazmakla görevli kimse, yazar, yazıcı.

k. + ler (23a/5)

[= 1]

kaʿab: Kişi adı.

k. (108b/6), (42b/16)

[= 2]

kaʿb: Kişi adı.

k. (108a/14), (108b/10), (108b/9), (76a/11),
(76a/3)

k. + dan (103b/14)

[= 6]

kaʿbe: <Ar. Bütün müslümanların kiblesi ve ziyâret yeri olan Mekke şehrindeki mukaddes binâ, beytullah.

k. (60b/13)

k. + de (6a/1), (6a/3)

k. + dür (106a/11)

k. + ye (45b/1)

k. + yi (104b/12), (60b/12)

[= 7]

ka'f şeddād: Kişi adı.

k. (108a/17)

[= 1]

ka'bu'l-aḥbār: Kişi adı.

k. + dan (76a/2), (76a/9), (80b/1)

k. + ı (108a/13)

[= 4]

keç bayram: Kurban bayramı.

g. (103b/15), (104b/10)

[= 2]

kêçi: *bk.* keçi.

k. + siyle (75a/12)

[= 1]

kebîr: <Ar. Ulu, büyük.

k. + de (14b/5)

[= 1]

keennehu: <Ar. Gûyâ, sanki, sözde.

k. (3a/6), (3b/15), (5b/8)

[= 3]

kef: Arap alfabesinden bir harf.

k. (98b/14), (98b/15)

[= 2]

keffâret: <Ar. 1. *din.* İşlenmiş bir günah, suç

veya kabahatin affi için şeriat

hükmünce verilmesi veya yapılması

gereken şey. 2. Bir hatânın, bir

kabahatin affi için ödenen karşılık.

k. + dür (15b/17)

[= 1]

keffe: <Ar. Kefe sözünün eski metinlerde

kullanılan asıl şekli.

k. + sinde (22b/13), (22b/14)

k. + sine (23a/12), (23a/13), (95a/6), (95a/7)

[= 6]

kelām: <Ar. 1. Tek kelime veya kelimelerden

meydana gelmiş söz, ifâde. 2. Dil,

lehçe.

k. (30a/14), (92b/10)

k. + ı (5a/10)

k. + ı qadîmde (105b/10), (79a/17), (91b/1)

k. + ı qadîmdür (90b/7), (95b/7)

k. + ı qadîminde (39a/6), (56b/2), (95b/6)

k. + ıla (84a/9)

k. + ı nefsidür (90b/7)

k. + ım (5a/3)

[= 14]

kelb: <Ar. Köpek.

k. (73a/14)

k. + üni (30a/12)

[= 2]

kelbī: Kişi adı.

k. (100b/11), (107a/17), (67b/8), (83a/9),
(89a/15), (93a/2)

[= 6]

Keleb: <Ar. Köpek.

k. (114b/13)

[= 1]

kelebī: Kişi adı.

k. (104b/9), (79b/14)

[= 2]

keleci: Söz.

k. (101b/10), (62a/8)

k. + de (58a/4)

k. + den (62b/6)

k. + miz (103a/13)

[= 5]

kelime: <Ar. 1. Bir veya birkaç heceden meydana gelen anlamlı söz, sözcük. 2. Cümle, söz, lakırdı, kelâm.

k. (3b/13), (74a/9), (99b/17)

k. + den (23a/11), (23a/11)

k. + dir (61b/17)

k. + dür (103b/14), (2b/17), (48b/9), (66a/15),
(71b/2), (74a/4), (74a/9), (80b/7),
(83b/7), (91b/4), (94b/6)

k. + i ta'accübdür (117b/13)

k. + ler (74a/16)

k. + sin (36b/9), (84a/12), (97b/7), (99b/13)

k. + sinden (114a/4)

k. + yi (71b/13), (74a/9), (94b/13)

k. + yi 'azāb (5a/16)

k. + yi ta'accübdür (35a/4)

k. + yi tetriyedür (35a/4)

[= 30]

kemāl: <Ar. 1. En olgun, en yetişkin döneminde olma, olgunluk. 2. Bir şeyin tam ve noksansız dereceye erişmiş olması durumu, mükemmellik, tamlık.

k. + i kıdretine (18a/12)

k. + i kıdretümize (18a/15)

[= 2]

kemter: <Far. Çok değersiz.

k. + üz (116a/7)

[= 1]

kenār: <Far. 1. Bir şeyin bitiş kısmı, bitiş yeri, uçta kalan kısmı. 2. (İsim tamlamasının ikinci ögesi olarak) Bahsedilen şeyin yakınındaki yer, yan.

k. + ı (91a/1), (91a/2)

k. + ına (14a/1), (88b/17)

k. + ında (12b/7), (12b/7), (23b/12), (25b/8),
(27b/2)

k. + ından (10a/8), (9a/2)

[= 11]

kenʿān: Kişi adı.

k. + ı (118b/10)

[= 1]

kendi: Kişinin öz varlığı, zâtı [Eski metinlerde kendü şeklindedir, bugün daha çok iyelik ekleriyle birlikte kullanılır: Kendim, kendin, kendisi, kendimiz, kendiniz, kendileri].

k. (44b/9), (48b/1), (64a/11)

k. + ler (46b/6)

[= 4]

kendü: *bk.* kendi.

k. (102a/3), (102b/6), (10b/15), (10b/15),
(116b/14), (117a/2), (20b/1), (21a/14),
(21a/16), (21b/4), (22a/1), (34a/12),
(34a/14), (35a/1), (35b/16), (38b/14),
(41b/1), (48b/4), (64a/8), (65a/5),
(65a/7), (67a/16), (68a/12), (68a/9),
(68b/13), (69a/3), (72a/14), (72a/15),
(72b/4), (73a/10), (73a/7), (78a/3),
(78a/3), (78a/4), (78a/4), (81a/1),
(81b/12), (82a/7), (84a/2), (89b/6),
(95b/6), (99b/14), (9a/13), (9a/8)

k. + den (10a/11), (13b/6), (14b/5), (4a/2),
(72a/4), (72a/9)

k. + ler (11b/12), (11b/12), (42a/1), (44b/10),
(57a/14), (9a/4)

k. + lerden (28a/3)

k. + lere (32a/10)

k. + m (98b/9)

k. + mi (118b/6), (8a/13)

k. + ı (93a/9)

k. + nden (33a/16)

k. + nin (80b/16)

k. + nün (58b/14), (70b/2), (95b/7)

k. + si (24a/3), (57b/3), (59b/9)

k. + ye (102b/17), (104a/6), (104a/9), (2b/10),
(33b/15), (62b/6), (78a/9), (80b/14),
(80b/14)

k. + yi (37a/17), (40a/3), (49b/11), (70b/1)

k. + yle (81a/6)

[= 84]

kendüzi: Kendisi, şahsı.

k. + (62b/5)

k. + n (21b/8)

k. + ni (77b/17), (77b/17), (78a/8)

[= 5]

kendüzü: *bk* kendüzi.

k. + m (36a/6)

[= 1]

kepçe: <Ar. Uzun saplı büyük kaşık.

k. + ler (43b/15)

[= 1]

kerāmet: <Ar. Bir ermişin, Allah'ın kendisine
yakın kullarına lutfettiği olağanüstü
şeyler yapma gücü ile ortaya koyduğu,
akıl sınırlarını aşan tabiat üstü iş,
hârikulâde hal.

k. (21a/13)

k. + i (88b/5)

k. + in (76b/2)

k. + inden (77b/13)

k. + ler (99b/12)

[= 5]

kerem: <Ar. Lutuf, iyilik, merhamet, ihsan.

k. (104b/1), (37a/12), (39b/14)

k. + i (115b/5)

k. + in (28a/4)

k. + inden (84a/2), (99b/14)

k. + ün (11b/1)

[= 8]

kerīm: <Ar. 1. Kerem sâhibi (kimse), cömert,
âlicenap. 2. Ulu, büyük, şerefli, aziz.

k. (11a/13), (59b/3), (59b/5), (69b/11), (6b/8),
(72a/10), (99b/14), (99b/7)

k. + de (76b/11)

k. + dür (90b/3), (90b/5)

k. + e (99b/14)

k. + tañrıya (72b/9), (73a/2)

[= 14]

kes-: 1. (Bıçak, makas, balta vb. bir âletle) İkiye
ayırarak, kat'etmek. 2. (Kesici bir

âletle) Bulunduğu yerden ayırmak,
çıkarmak.

k.-ecek (17b/8)

k.-em (54b/10), (54b/11), (54b/9), (54b/9)

k.-erler (31b/14), (33b/13)

k.-ersem (54b/10), (54b/11)

k.-mek (39a/1)

k.-mezler (17b/8)

k.-miş (87a/1)

k.-üb (109a/3), (109a/3)

[= 14]

kesb: <Ar. 1. Kazanma, çalışarak kazanma. 2.
Kazanç.

k. + êtdükleri (29a/5)

k. + êtdün (11a/1)

[= 2]

kese: *E. T. Türk. ve halk ağzı*. Parça.

k. (116a/6)

[= 1]

kesik: Kesilmiş.

k. (42a/1)

[= 1]

kesil-: (Bıçak, makas, balta vb. bir âletle) İkiye
ayrılmak, kat'edilmek.

k.-di (55a/4)

k.-megün (97b/5)

k.-meye (83b/5)

[= 3]

kesük: *bk.* kesik.

k. (41b/13)

[= 1]

keşf: <Ar. Varlığı bilinmeyen bir şeyi bulup
ortaya çıkarma.

k. + êderse (56a/16)

[= 1]

keşiş: <Far. Manastırda münzevî bir hayat
yaşayan, hiç evlenmemiş hristiyan
papazı, karabaş.

k. + ler (100b/2)

[= 1]

key: 1. Çok, pek çok, gayet. 2. İyi, iyice. 3.
Uygun, lâyük, münasip, yerinde, doğru.
4. Büyük, muhteşem.

k. (100b/5)

k. + kılan (87a/16)

[= 2]

keykir-: Heyecana kapılmak.

k.-di (108a/5)

[= 1]

keysān: Kişi adı.

k. (100b/16)

[= 1]

kez: Defa, kere, sefer.

k. (106b/14), (108b/4), (109a/4), (14a/12),
(19b/12), (19b/9), (19b/9), (29a/17),
(29b/2), (29b/5), (30a/17), (45a/9),
(45b/13), (49a/6), (4a/8), (51a/2),
(51a/4), (51b/11), (54b/17), (57a/4),
(57a/4), (59a/16), (59a/17), (60a/11),
(60a/15), (62b/5), (85b/12), (92a/8),
(92a/9)

k. + den (107a/17), (38a/7), (48a/7), (68a/6)

[= 33]

kezzāb: <Ar. Çok yalan söyleyen kimse, çok yalancı.

k. (24b/11)

[= 1]

ki: İki cümleyi sebep, sonuç vb. çeşitli fonksiyonlarda birbirine bağlayarak birleşik cümle hâline getirir.

k. (100a/10), (100a/12), (100a/13), (100a/17),
(100b/16), (101a/3), (102a/1),
(102b/11), (102b/14), (102b/17),
(102b/9), (103a/10), (103b/10),
(103b/14), (104a/1), (104a/16),
(104a/5), (104b/6), (105a/2), (105b/8),
(105b/9), (105b/9), (106a/15),
(106a/16), (106a/16), (106a/4),
(106a/7), (106b/11), (106b/13),
(106b/14), (106b/16), (106b/7),
(106b/8), (107a/13), (107b/15),
(107b/16), (107b/7), (108a/16),
(108b/16), (108b/7), (109a/11),
(109b/18), (10a/1), (10a/11), (10a/14),
(10a/15), (10a/5), (10b/1), (10b/12),
(111a/4), (111a/9), (111b/3), (111b/8),
(112a/17), (112a/6), (112b/14),
(112b/2), (112b/3), (114a/10),
(114a/13), (114a/14), (114a/3),
(114b/16), (114b/8), (115a/12),
(115a/4), (115b/2), (115b/3), (116/ā),
(116/ā), (116a/14), (116a/16), (116a/4),
(116a/9), (116b/2), (116b/6), (116b/8),
(117a/17), (117a/6), (117a/9),
(117b/11), (117b/15), (117b/9),
(118a/14), (118a/17), (118a/8),
(118b/13), (118b/4), (119a/1),
(119a/10), (119a/2), (119a/8), (11a/12),
(11a/13), (11a/13), (11a/17), (11a/2),

(11a/4), (11a/4), (11a/8), (11b/11),
 (11b/14), (11b/16), (11b/2), (11b/5),
 (11b/6), (11b/9), (12a/11), (12a/14),
 (12a/14), (12a/16), (12a/8), (12b/1),
 (12b/11), (12b/11), (12b/14), (12b/17),
 (12b/6), (12b/8), (13a/10), (13a/11),
 (13a/11), (13a/12), (13a/12), (13a/3),
 (13a/3), (13a/4), (13b/11), (13b/6),
 (13b/6), (13b/8), (13b/9), (14a/4),
 (14a/4), (14a/6), (14a/7), (14a/8),
 (14b/13), (14b/6), (15a/1), (15a/13),
 (15a/14), (15a/5), (15a/8), (15b/10),
 (15b/13), (15b/14), (15b/15), (16a/1),
 (16a/10), (16a/13), (16a/5), (16a/7),
 (17a/11), (17a/12), (17a/5), (17a/9),
 (17b/12), (17b/13), (17b/15), (17b/16),
 (18a/1), (18a/17), (18a/3), (18a/7),
 (18b/11), (18b/12), (18b/4), (18b/7),
 (18b/8), (19a/11), (19a/13), (19a/14),
 (19a/3), (19a/4), (19a/6), (19b/10),
 (19b/9), (1b/17), (1b/7), (20a/11),
 (20a/12), (20a/16), (20a/3), (20a/5),
 (20b/1), (20b/11), (20b/14), (20b/6),
 (21a/11), (21a/11), (21a/17), (21a/3),
 (21a/6), (21b/2), (21b/3), (21b/5),
 (21b/6), (22a/14), (22a/15), (22a/2),
 (22b/10), (22b/16), (22b/5), (22b/5),
 (22b/9), (23a/1), (23a/14), (23a/5),
 (23a/9), (24a/10), (24a/11), (24a/13),

(24a/15), (24a/16), (24a/17), (24a/7),
 (24a/8), (24b/14), (24b/17), (24b/2),
 (24b/2), (24b/3), (25a/1), (25a/3),
 (25a/5), (25b/12), (26a/10), (26a/6),
 (26b/1), (27a/17), (27a/5), (27a/8),
 (27b/11), (27b/14), (27b/15), (28a/16),
 (28a/17), (28a/8), (28b/1), (28b/11),
 (28b/12), (28b/14), (28b/8), (28b/8),
 (29a/1), (29a/11), (29b/10), (29b/13),
 (2a/14), (2a/7), (2a/8), (2a/8), (2b/11),
 (2b/12), (2b/2), (30a/10), (30a/14),
 (30a/15), (30a/6), (30b/1), (30b/12),
 (30b/14), (30b/15), (31a/1), (31a/11),
 (31a/12), (31a/12), (31a/14), (31a/15),
 (31a/16), (31a/16), (31a/3), (31a/7),
 (31b/10), (31b/14), (31b/17), (31b/4),
 (31b/5), (32a/1), (32a/1), (32a/10),
 (32a/11), (32b/15), (33a/12), (33a/13),
 (33a/16), (33a/17), (33a/4), (33a/7),
 (33a/8), (33a/9), (33b/1), (33b/10),
 (33b/12), (33b/15), (33b/16), (33b/2),
 (33b/2), (33b/3), (33b/7), (34a/1),
 (34a/14), (34a/2), (34a/3), (34a/9),
 (34b/1), (34b/10), (34b/11), (34b/12),
 (34b/13), (34b/16), (34b/7), (34b/8),
 (34b/8), (34b/9), (34b/9), (35a/1),
 (35a/2), (35a/5), (35a/8), (35a/9),
 (35b/12), (36b/16), (36b/2), (36b/7),
 (37a/1), (37a/14), (37a/15), (37a/16),

(37a/2), (37a/9), (37b/10), (37b/12),
(37b/7), (38b/12), (38b/13), (38b/16),
(38b/17), (38b/3), (39a/10), (39a/3),
(39a/4), (39a/8), (39a/9), (39b/1),
(39b/17), (39b/17), (39b/2), (39b/4),
(39b/5), (3a/11), (3b/10), (3b/13),
(40a/10), (40a/12), (40a/13), (40a/15),
(40a/2), (40a/8), (40b/2), (41a/11),
(41a/17), (41a/9), (42b/1), (43a/8),
(43b/12), (44a/13), (44a/16), (46b/12),
(46b/4), (46b/8), (47a/12), (47a/5),
(48a/12), (48b/14), (48b/3), (48b/5),
(49a/2), (49a/5), (49a/5), (49a/8),
(49b/8), (4a/11), (4a/15), (4b/12),
(4b/17), (50a/10), (50a/13), (50a/15),
(50a/4), (50a/5), (50a/9), (50b/1),
(50b/2), (51a/1), (51a/12), (51b/11),
(51b/13), (52a/12), (52a/2), (52b/9),
(52b/9), (53a/6), (53b/5), (54a/10),
(54a/16), (54a/3), (55b/12), (55b/16),
(56a/12), (56a/14), (56b/11), (56b/5),
(57a/1), (57a/13), (57a/2), (58a/12),
(58a/15), (58a/3), (58a/4), (58a/6),
(58b/11), (58b/11), (59a/7), (59b/3),
(59b/3), (5a/10), (5a/14), (5a/6),
(60b/11), (60b/3), (60b/9), (61b/15),
(62a/5), (62b/10), (62b/15), (63a/5),
(63b/1), (63b/8), (63b/9), (66a/1),
(66a/2), (66a/4), (66b/10), (66b/12),

(66b/13), (66b/4), (66b/6), (67a/3),
(67a/6), (67b/7), (68b/5), (69b/6),
(6a/1), (6a/16), (6a/8), (6b/15), (6b/2),
(6b/2), (70b/1), (70b/13), (71a/16),
(71b/10), (71b/11), (71b/12), (71b/13),
(72a/12), (72a/15), (72b/5), (72b/6),
(72b/7), (72b/9), (73a/15), (74a/14),
(74a/14), (74b/9), (75a/10), (75a/16),
(75a/7), (75b/2), (76a/7), (77a/12),
(77a/14), (77a/7), (77b/4), (78a/14),
(78a/6), (79a/1), (79a/11), (7a/13),
(7a/5), (7b/13), (7b/15), (7b/2), (7b/7),
(80b/10), (80b/15), (81a/7), (82a/13),
(82a/14), (82b/14), (83a/3), (83a/6),
(83a/7), (83b/12), (83b/17), (84a/1),
(84a/13), (84a/8), (85a/11), (85a/6),
(85a/7), (8a/10), (8a/14), (8a/8), (8a/8),
(8b/1), (8b/10), (8b/14), (8b/2), (8b/7),
(8b/7), (8b/8), (8b/9), (90a/10),
(90a/15), (90b/10), (90b/13), (91a/6),
(91a/7), (91b/1), (92a/12), (92a/16),
(92a/2), (92a/3), (92b/13), (92b/5),
(93a/17), (94b/13), (94b/14), (95a/15),
(95a/2), (95b/10), (95b/12), (95b/15),
(95b/6), (95b/6), (96b/10), (97a/14),
(97a/15), (97a/16), (97b/4), (98a/12),
(98a/17), (98b/13), (98b/15), (98b/7),
(99a/17), (99a/5), (9a/4), (9a/4), (9a/6),
(9b/1), (9b/12), (9b/2), (9b/7)

[= 567]

kine: <Far. Kin.

k. + olmaz (10a/2)

[= 1]

kiçi: Küçük.

k. + siyile (74b/15), (75a/12)

[= 2]

kiçi bayram: Kurban bayramı.

k. + uñ (105b/12)

[= 1]

kilid: <Far. Anahtar, düğme vb. bir parça ile işleyen kapatma âleti. **2. E. T. Türk.** (Bir kimsenin) Girişini çıkışını sıkı kontrol altında tutmak.

k. (104a/4)

k. + i (48b/16)

[= 2]

kilidle-: Kilidi anahtarla kapamak.

k.-di (104a/4)

[= 1]

kim: 1. Hangi kimse. **2. E. T. Türk.** Ki.

k. (100a/1), (100a/2), (100a/8), (100b/11),
(100b/12), (100b/14), (100b/14),

(100b/5), (100b/6), (100b/9), (101a/13),
(101a/17), (101a/7), (101b/17),
(101b/2), (101b/4), (101b/7), (102a/6),
(102a/7), (102a/8), (102b/12),
(102b/14), (102b/15), (102b/16),
(102b/3), (102b/5), (102b/6), (103a/1),
(103a/13), (103a/14), (103a/16),
(103a/17), (103a/2), (103a/3), (103a/8),
(103a/9), (103b/1), (103b/10), (103b/3),
(103b/5), (104a/11), (104a/12),
(104a/16), (104a/7), (104a/9),
(104b/11), (104b/14), (104b/15),
(104b/16), (104b/17), (105a/11),
(105a/11), (105a/12), (105a/13),
(105a/16), (105a/3), (105a/4), (105a/6),
(105a/8), (105a/9), (105b/14), (105b/2),
(105b/7), (106a/14), (106a/3), (106a/6),
(106a/8), (106b/6), (106b/6), (106b/8),
(107a/15), (107a/3), (107a/6), (107a/8),
(107a/9), (107b/12), (107b/17),
(107b/9), (108a/14), (108a/15),
(108a/16), (108a/6), (108a/7), (108a/8),
(108b/2), (108b/3), (109a/10),
(109a/16), (109a/2), (109a/4), (109a/6),
(109a/7), (109a/7), (109b/1), (109b/11),
(109b/17), (10a/2), (110a/13),
(110a/16), (110b/15), (110b/6),
(111a/5), (111b/11), (111b/15),
(111b/2), (112a/4), (112b/12), (112b/8),

(113a/14), (113a/17), (113a/5),
 (113a/8), (113b/16), (113b/3), (113b/7),
 (113b/8), (113b/9), (114a/17),
 (114a/17), (114a/2), (114b/11),
 (114b/15), (114b/9), (115a/1),
 (115a/11), (115a/11), (115a/14),
 (115a/16), (115a/7), (115a/8),
 (115b/10), (115b/13), (115b/16),
 (115b/5), (116a/16), (116a/17),
 (116a/8), (116b/14), (116b/16),
 (116b/17), (116b/8), (116b/9), (117a/1),
 (117a/1), (117a/12), (117a/13),
 (117a/16), (117a/17), (117a/2),
 (117a/2), (117b/1), (117b/2), (117b/3),
 (117b/4), (117b/5), (117b/8), (117b/8),
 (117b/8), (118a/13), (118a/15),
 (118a/16), (118a/16), (118a/3),
 (118a/3), (118b/13), (118b/13),
 (118b/2), (119a/12), (119a/2), (12a/4),
 (13a/5), (15a/16), (15a/17), (15a/7),
 (15a/8), (15a/9), (15b/15), (17b/7),
 (19a/7), (19b/3), (1b/11), (21a/12),
 (21a/3), (21a/4), (22a/3), (22b/11),
 (24a/12), (24b/15), (25b/16), (26a/7),
 (28b/16), (2a/9), (30b/12), (32a/14),
 (32b/4), (32b/8), (33a/16), (33b/12),
 (33b/9), (34a/5), (35b/14), (35b/3),
 (35b/8), (36b/15), (36b/3), (36b/5),
 (36b/5), (36b/7), (37a/11), (37a/8),

(37b/1), (37b/16), (37b/17), (37b/3),
 (37b/5), (37b/7), (38a/11), (38a/12),
 (38a/15), (38a/2), (38b/1), (38b/11),
 (38b/12), (38b/2), (39a/2), (39a/6),
 (3a/1), (3a/5), (40a/11), (40a/13),
 (40a/14), (40a/4), (40a/6), (40b/1),
 (40b/7), (40b/8), (41a/14), (41a/6),
 (41a/8), (41b/1), (41b/1), (41b/12),
 (41b/15), (41b/15), (41b/16), (41b/16),
 (41b/17), (41b/7), (42a/1), (42a/1),
 (42a/2), (42a/3), (42a/4), (42b/11),
 (42b/13), (42b/16), (42b/2), (42b/3),
 (42b/4), (42b/7), (42b/9), (43a/12),
 (43b/1), (43b/1), (43b/13), (43b/14),
 (43b/15), (43b/8), (43b/9), (44a/1),
 (44a/4), (44b/15), (44b/17), (44b/6),
 (45a/1), (45a/13), (45a/16), (45a/2),
 (45a/3), (45a/4), (45a/7), (45b/10),
 (45b/12), (45b/13), (45b/15), (45b/4),
 (45b/5), (45b/9), (46a/16), (46a/2),
 (46a/4), (46a/5), (46b/1), (46b/10),
 (46b/10), (46b/17), (46b/4), (46b/6),
 (46b/8), (46b/9), (47a/10), (47a/3),
 (47a/7), (47a/9), (47b/15), (47b/16),
 (47b/17), (47b/9), (48a/10), (48a/14),
 (48a/15), (48a/2), (48a/5), (48a/7),
 (48b/1), (48b/1), (48b/10), (48b/16),
 (48b/4), (48b/5), (49a/11), (49a/13),
 (49a/15), (49b/1), (49b/1), (49b/10),

(49b/12), (49b/14), (49b/17), (49b/17),
(49b/9), (4a/10), (4a/11), (4a/6), (4a/7),
(4a/8), (4a/8), (4a/9), (4b/1), (4b/14),
(50a/1), (50a/1), (50a/11), (50a/17),
(50a/2), (50a/7), (50b/15), (50b/3),
(50b/5), (50b/6), (50b/9), (50b/9),
(51a/10), (51a/13), (51a/6), (51a/9),
(51b/15), (51b/17), (51b/4), (51b/5),
(51b/8), (51b/9), (52a/10), (52a/2),
(52a/3), (52a/4), (52a/5), (52a/5),
(52a/9), (52b/1), (52b/12), (52b/15),
(52b/16), (52b/4), (52b/6), (52b/7),
(53a/6), (53b/2), (54a/1), (54a/3),
(54a/6), (54a/8), (54b/10), (54b/14),
(54b/16), (55a/11), (55a/15), (55a/17),
(55a/4), (55a/6), (55b/13), (55b/17),
(55b/3), (56a/10), (56a/11), (56a/15),
(56a/5), (56b/11), (56b/17), (56b/7),
(56b/9), (57a/15), (57a/3), (58a/16),
(58a/3), (58b/14), (58b/2), (59a/12),
(59a/13), (59a/16), (59a/2), (59a/7),
(59b/10), (59b/11), (59b/12), (59b/13),
(59b/7), (59b/7), (5a/16), (5a/3), (5a/7),
(60a/1), (60a/13), (60a/7), (60b/3),
(60b/5), (61a/11), (61a/15), (61a/16),
(61a/4), (61a/5), (61a/8), (61b/10),
(61b/12), (61b/7), (61b/7), (62a/12),
(62a/14), (62a/16), (62a/2), (62a/2),
(62a/7), (62b/11), (62b/2), (62b/7),

(63a/1), (63a/16), (63a/17), (63a/4),
(63b/1), (63b/10), (63b/12), (63b/17),
(63b/17), (63b/3), (63b/7), (63b/9),
(64a/1), (64a/11), (64a/11), (64a/12),
(64a/15), (64a/16), (64a/2), (64a/5),
(64a/6), (64a/8), (64a/9), (64b/15),
(64b/2), (64b/7), (64b/8), (64b/9),
(65a/13), (65a/14), (65a/16), (65a/2),
(65a/8), (65b/10), (65b/11), (65b/11),
(65b/16), (65b/17), (65b/2), (65b/2),
(65b/4), (65b/4), (65b/6), (65b/6),
(66a/11), (66a/12), (66a/17), (66a/9),
(66b/1), (66b/11), (66b/14), (66b/15),
(66b/4), (67a/12), (67a/14), (67a/16),
(67a/3), (67a/5), (67b/10), (67b/11),
(67b/11), (67b/16), (67b/17), (68a/14),
(68a/9), (68b/15), (68b/16), (68b/4),
(69a/1), (69a/16), (69a/3), (69b/2),
(69b/3), (69b/5), (6b/14), (6b/7),
(70a/1), (70a/10), (70a/11), (70a/12),
(70a/3), (70a/3), (70a/9), (70b/1),
(70b/10), (70b/17), (70b/17), (70b/4),
(71a/10), (71a/10), (71a/6), (71a/9),
(71b/1), (71b/4), (72a/1), (72a/11),
(72a/13), (72a/17), (72a/17), (72a/3),
(72a/4), (72a/5), (72a/6), (72a/7),
(72a/8), (72a/9), (72b/11), (72b/12),
(72b/13), (72b/14), (72b/2), (72b/4),
(72b/5), (73a/10), (73a/16), (73a/3),

(73a/7), (73b/1), (73b/12), (73b/13),
(73b/14), (73b/15), (73b/16), (73b/16),
(73b/17), (73b/3), (73b/3), (73b/6),
(74a/12), (74a/13), (74a/16), (74a/17),
(74a/6), (74a/8), (74b/10), (74b/13),
(74b/6), (74b/8), (75a/1), (75a/1),
(75a/2), (75a/9), (75b/1), (75b/11),
(75b/12), (75b/13), (75b/15), (75b/16),
(75b/16), (75b/17), (75b/3), (75b/4),
(75b/6), (75b/7), (75b/8), (76a/1),
(76a/10), (76a/10), (76a/10), (76a/12),
(76a/14), (76a/16), (76a/2), (76a/2),
(76a/3), (76b/1), (76b/12), (76b/13),
(76b/15), (76b/15), (76b/17), (76b/5),
(76b/6), (76b/9), (77a/10), (77a/11),
(77a/14), (77a/14), (77a/2), (77a/2),
(77a/3), (77a/4), (77a/8), (77b/12),
(77b/16), (77b/17), (78a/10), (78a/12),
(78a/14), (78a/16), (78a/2), (78a/3),
(78a/4), (78a/6), (78a/7), (78a/9),
(78b/16), (78b/16), (78b/2), (78b/4),
(78b/5), (78b/6), (78b/7), (79a/13),
(79a/14), (79a/14), (79a/14), (79a/15),
(79a/2), (79b/10), (79b/3), (79b/6),
(7a/1), (7a/8), (7a/9), (80a/1), (80a/11),
(80a/14), (80a/15), (80a/3), (80a/4),
(80a/4), (80a/9), (80b/11), (80b/12),
(80b/13), (80b/16), (80b/3), (80b/3),
(80b/5), (80b/9), (81a/10), (81a/16),

(81a/17), (81a/2), (81a/3), (81a/3),
(81a/4), (81a/6), (81b/13), (81b/2),
(81b/2), (81b/3), (81b/7), (81b/9),
(82a/10), (82a/2), (82a/4), (82b/2),
(82b/6), (83a/11), (83a/13), (83a/2),
(83a/6), (83b/1), (83b/14), (83b/16),
(83b/2), (83b/4), (83b/5), (83b/9),
(83b/9), (83b/9), (84a/12), (84a/2),
(84a/5), (84a/5), (84a/6), (84a/7),
(84b/1), (84b/10), (84b/12), (84b/14),
(84b/16), (84b/3), (84b/7), (85a/15),
(85a/17), (85a/2), (85a/2), (85a/7),
(85b/11), (85b/14), (85b/14), (85b/17),
(85b/2), (85b/5), (85b/6), (85b/9),
(85b/9), (86a/2), (86a/3), (86a/7),
(86a/7), (86a/9), (86b/14), (86b/15),
(86b/17), (86b/2), (86b/3), (86b/5),
(86b/8), (87a/11), (87a/2), (87a/9),
(87a/9), (87b/6), (87b/8), (88a/1),
(88a/16), (88a/7), (88a/8), (88b/9),
(89a/10), (89a/3), (89a/6), (89b/1),
(89b/12), (89b/12), (89b/16), (90a/1),
(90a/11), (90a/12), (90a/14), (90a/4),
(90a/6), (90b/10), (91a/14), (91a/17),
(91b/14), (91b/6), (91b/6), (91b/9),
(92a/8), (92a/9), (92b/1), (92b/11),
(92b/13), (92b/14), (92b/15), (92b/16),
(92b/17), (92b/3), (92b/4), (92b/6),
(92b/7), (93a/10), (93a/11), (93a/12),

(93a/16), (93a/4), (93b/10), (93b/14),
 (93b/15), (93b/16), (93b/17), (93b/3),
 (93b/5), (93b/7), (93b/9), (94a/13),
 (94a/5), (94a/9), (94b/10), (94b/2),
 (94b/3), (94b/7), (95a/10), (95a/14),
 (95a/9), (95b/1), (95b/7), (96a/2),
 (96a/4), (96a/7), (96b/1), (96b/12),
 (96b/13), (96b/14), (96b/14), (96b/4),
 (96b/6), (97a/11), (97a/4), (97a/7),
 (97a/8), (97a/9), (97b/1), (97b/11),
 (97b/12), (97b/13), (97b/14), (97b/14),
 (97b/16), (97b/17), (97b/2), (97b/2),
 (97b/5), (98a/1), (98a/10), (98a/11),
 (98a/3), (98a/7), (98a/9), (98b/2),
 (98b/5), (98b/5), (98b/6), (98b/7),
 (98b/8), (98b/9), (99a/1), (99a/4),
 (99a/9), (99b/4)

k. + den (105a/6)

k. + e (12b/9), (12b/9), (21b/10), (46a/1)

k. + i (12b/10), (12b/10), (22a/3), (22a/3),
 (22a/6), (22a/6), (22a/6), (22a/7),
 (22a/7)

k. + in (4b/3), (4b/3)

k. + inkim (6a/5)

k. + inle (11a/10)

k. + indür (20a/17)

k. + lerdür (31b/15)

k. + sin (31a/8)

k. + üñile (29a/7)

[= 882]

kiml

k. (100a/2), (105b/8), (105b/9), (110b/9),
 (115a/2), (115b/3), (116b/6), (117a/13),
 (119a/5), (35b/10), (36a/12), (38b/7),
 (44b/10), (44b/15), (46a/13), (46a/14),
 (46a/7), (46a/9), (47b/15), (49a/5),
 (61b/15), (62a/3), (62b/11), (62b/13),
 (62b/14), (63a/7), (63a/8), (66b/1),
 (66b/2), (71a/10), (71b/4), (74a/6),
 (74a/9), (80b/10), (83b/10), (87b/2),
 (88b/11), (89a/13), (89a/14), (89a/14),
 (89a/16), (90b/13), (90b/15), (90b/6),
 (91a/13), (91b/6), (92a/1), (93a/2),
 (94a/1), (94a/2), (94b/12), (94b/8),
 (95a/2), (97b/10), (97b/6), (97b/9),
 (98a/5)

k. + dir (37a/14), (39b/16)

k. + dür (40b/2), (47a/10), (47b/16)

k. + e (73a/9), (96a/13)

k. + i (39a/13), (96b/6), (96b/7)

k. + ine (47b/2), (47b/2), (47b/2), (47b/3),
 (47b/3)

k. + ini (110b/3), (110b/3), (38b/7), (38b/7),
(38b/8), (38b/8), (47a/15)

k. + inün (47a/15), (47a/16)

k. + isi (96b/6), (96b/6)

k. + ki (103b/14)

k. + lerdür (66a/13)

k. + ün (64a/16), (81b/13), (81b/9), (91a/6),
(91a/6)

[= 90]

kimesne: *bk* kimse.

k. (10b/13), (13a/12), (13b/6), (18b/7), (34b/4),
(37a/5), (39b/8)

k. + lere (62a/15)

k. + ye (54a/4), (74a/1)

[= 10]

kimse: Herhangi bir kişi, kim olduğu
belirtilmeyen bir şahıs.

k. (107b/13), (107b/16), (109a/7), (111a/4),
(112b/12), (112b/17), (119a/16),
(119a/17), (11b/16), (14b/5), (21b/17),
(23a/17), (44b/17), (4a/3), (4a/3),
(5a/14), (65b/10), (66a/1), (74a/1),
(78b/5), (90b/6)

k. + de (46b/12), (47a/1)

k. + den (85b/1)

k. + nün (22a/1), (46b/12), (46b/17), (47a/1),
(78b/16)

k. + ye (116a/17), (19a/3), (21a/15), (21b/4),
(23a/12), (26a/6), (87a/10), (87a/15),
(87b/10)

k. + yi (23a/17)

[= 39]

kinâyet: <Ar. 1. Kinâyat. 2. Kinâyeler. 3.
Söylenmek isteneni doğrudan doğruya
değil dolaylı olarak anlatan sözler.

k. (4b/3)

[= 1]

kindār: <Far. İçinde kin besleyen kimse, kinci,
kinli.

k. (10a/2)

[= 1]

kir: Vücûdun veya nesnelerin üzerinde oluşan
pislik.

k. (26b/3)

[= 1]

kirāmen kâtibīn: <Ar. İnsanın sağında ve
solunda bulunan melekler.

k. (6b/11)

[= 1]

kirāmen kātībīne: *bk.* kirāmen kātībīn.

k. + ferīşteleridür (92b/16)

[= 1]

kirbig: 1. Kirpik. 2. Göz kapağının kenarlarında sıralanmış olan kıllar ve bu kıllardan her biri.

k. + i (26b/6)

[= 1]

kiriş: Ok yayının iki ucu arasına gerilen esnek bağ.

k. + ine (88b/2)

[= 1]

kirtin-: İnanmak, imân etmek.

k.-diyise (90b/14)

[= 1]

kisve: <Ar. 1. Elbise, üst baş, kılık kıyâfet. 2. Bir sınıfa, bir mesleğe mahsus olan veya belli bir yerde giyilen özel kıyâfet.

k. + si (23b/15), (23b/16)

[= 2]

kişi: <Ar. İnsan, şahıs, kimse.

k. (102a/15), (105b/4), (108a/5), (108a/7), (108b/7), (108b/9), (108b/9), (109b/6),

(10a/2), (112b/8), (114b/4), (114b/4), (114b/7), (115a/9), (116b/2), (118b/17), (15b/14), (19b/3), (19b/4), (19b/5), (19b/6), (21b/7), (22a/1), (22b/15), (2b/3), (2b/3), (30b/1), (37b/2), (40a/5), (40b/1), (40b/11), (46a/13), (46b/4), (52b/6), (55b/17), (57a/9), (61a/5), (63a/9), (64b/2), (65a/5), (65b/3), (68a/12), (68a/9), (68b/13), (69a/12), (71a/11), (72a/3), (74a/10), (74a/16), (74a/9), (74b/14), (7a/16), (80b/12), (80b/13), (81b/11), (85a/14), (85b/10), (85b/13), (85b/2), (85b/3), (85b/8), (86a/1), (86a/4), (86a/6), (8a/12), (91b/6), (92a/1), (94a/1), (94a/2), (97b/11), (97b/7), (98b/5), (9a/2)

k. + çün (63b/13)

k. + den (109b/7), (110b/2), (112b/12), (93b/17)

k. + dür (9b/2)

k. + ler (112b/10), (12b/3), (46a/5)

k. + lersiz (7b/1), (7b/12)

k. + lerün (119a/12)

k. + niş (26b/10), (9a/3)

k. + nün (79a/11), (82a/1), (85b/4), (85b/9)

k. + sin (85b/9)

k. + siş (36a/10)

k. + ye (109b/13), (44b/6), (64b/3), (6b/2)

k. + yi (114b/6), (66b/3), (74a/11), (80b/10),
(85a/16)

k. + yile (72b/15)

[= 103]

kitāb: <Ar. 1. Bir araya getirilmiş yazılı veya basılı yapraklardan meydana gelen bütün. 2. Herhangi bir konuda yazılmış manzum veya mensur eser.

k. (115a/3), (92a/7), (99a/17), (99b/1)

k. + a (39a/9)

k. + da (1b/12)

k. + dur (115b/4), (71a/9)

k. + ı (42b/10), (42b/7), (71a/8), (78a/14)

k. + ıdır (63a/12)

k. + ından (64b/17)

k. + indirdi (1b/10), (1b/11)

k. + larda (98b/1)

k. + ları (76a/12)

k. + laruḡ (94b/9)

[= 19]

köbri: *bk.* köprü.

k. + ler (47a/14)

[= 1]

kök: 1. Bitkilerin, topraḡın altında kalan ve topraktaki besin maddelerini emmelerine yarayan kısmı. 2. Bâzı şeyleri bulunduğu yere kuvvetle bağlayan dip bölümü, derinlerdeki alt ucu.

k. + i (100b/9)

[= 1]

kömiür: Yüksek basınç veya yüksek sıcaklık altında bitkilerin yapısının değişmesi sonucu meydana gelen, karbonca çok zengin, siyah, yanıcı, kalorisi yüksek madde.

k. (99b/6)

[= 1]

köpri: *bk.* köprü.

k. + ler (101b/13)

k. + sin (118a/10)

[= 2]

köprü: Aralarında doğrudan doğruya geçişi önleyen bir engel bulunan iki yeri birbirine bağlayan veya bir trafik akımının diğerini kesmeden üstten geçmesini sağlayan yapı.

k. + si (114a/2)

[= 1]

köprücük: Omuz başı ile göğüs kemiğinin üst ucu arasında ve derinin hemen altında bulunan uzunca kemik.

k. + sünjügi (93b/2)

[= 1]

kör: <Far. Görme duyusundan mahrum olan, görmeyen, âmâ.

k. + olur (81a/1)

[= 1]

köstek: 1. Hayvanın kaçmasını önlemek için iki ayağına bağlanan kısa ip veya zincir. 2. Nalbantların at nallarken veya binicilerin atı kendi etraflarında döndürerek çalıştırırken tepmesini önlemek için kuskun kayışına eklenen zincir.

k. (59a/8)

[= 1]

köşe: 1. Yer, yan, taraf. 2. Bir nesnede en ve boyun kesiştiği sivri yer, uç.

k. + de (31a/5)

k. + m (24b/12), (24b/7), (24b/9)

k. + sinde (27a/1)

[= 5]

köşk: <Far. Bahçe içindeki büyük süslü ev, kasır.

k. (102a/11), (108a/1), (54a/14)

k. + e (102a/11), (102a/7)

k. + ine (54b/2), (79a/12)

k. + ler (102a/5), (107b/12), (107b/17),
(107b/17), (108a/4), (109a/5),
(117a/14), (44a/17), (80b/2)

k. + lerde (102b/1)

k. + leri (119a/9), (34a/15), (55b/13)

k. + lerin (102b/11)

[= 21]

köy: <Far. Belediye teşkilâtı olmayan, genel karar organları halk tarafından seçilen, halkı daha çok zirâatla uğraşan, kır düzenindeki konutlardan, ahır, ağıl, tarla, çayır vb.nden meydana gelen, câmi, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi malları ortak olan yerleşme birimi.

k. + e (34a/9)

[= 1]

kūfî: < Arap yazısının X. yüzyıla kadar Mushaf yazmakta ve daha sonraları mîmârî eserlerin kitâbe ve tezyînâtında

kullanılan, dik ve köşeli çizgilerden
meydana gelmiş bir şekli.

k. + ler (48b/8)

[= 1]

küfr: *bk* küfür.

k. + i (13b/2)

k. + ile (105b/15), (6a/16)

k. + in (44a/11)

k. + üñüz (28b/16)

[= 5]

küfür: <Ar. 1. Allah'ın varlığını, birliğini kabul
etmeme, dînin esaslarına inanmama.

k. (12b/5), (13a/7), (63b/10)

k. + den (115a/5), (44a/4)

k. + karanulığı (106b/12)

k. + söyledi (60a/15)

k. + üñüz (8b/13)

[= 8]

kükre-: 1. (Aslan için) Bağırmak. 2. (Deniz,
nehir, sel vb.) Taşmak, kabarmak. 3.
Coşmak.

k.-ye (118a/4)

[= 1]

küllî: *bk* küllî.

k. (35a/7)

[= 1]

küllî: <Ar. 1. Bütüne âit, bütünle ilgili, bütünü
kapsayan. 2. Hep, bütün.

k. + si (10b/6), (18b/12)

[= 2]

kürsî: <Ar. 1. Arş-ı a'zam'ın altında bir düzlükte
olan, levh-i mahfuz'un bulunduğu yer.
2. Oturulacak yüksekçe yer. 3. Taht.

k. (14b/6), (24b/6), (26b/11), (27a/2), (59b/12),
(59b/13), (59b/14), (95a/8), (98b/16)

k. + de (26b/11), (27a/2), (4b/7)

k. + düzdiler (111a/8)

k. + ler (27b/7)

[= 14]

küstâhlık: 1. Küstah olma durumu. 2. Küstahça
davranış.

k. + eder (53a/7)

[= 1]

küt: Kısa ve kalın olan, sivri ve uzun olmayan.

k. (110a/14)

k. + üzdi (110a/14)

[= 2]

-L-

lā: Olumsuzluk edatı.

1. (5a/4)

[= 1]

lākin: <Ar. Ancak, ama, fakat.

1. (30a/13), (36a/17), (98a/10)

[= 3]

lām: Arap alfabesinden bir harf.

1. (48b/6), (50b/16)

[= 2]

lāyık: <Ar. 1. Uygun, yaraşır, münâsip. 2.

Nitelikleriyle bir şeye hak kazanacak
seviyede olan, bir şeyi hak edecek
nitelikte bulunan.

1. (39a/5), (44a/10)

1. + dır (44a/3)

1. + dur (35a/8), (70a/9)

1. + oldı (5a/15)

1. + olmuşlardır (90a/15)

[= 7]

lāzım: <Ar. Gerekli, lüzumlu.

1. + dır (8b/14)

[= 1]

laʿīn: <Ar. Lânetlenmiş, Hakk'ın rahmetinden
mahrum olmuş, lânetli kimse, mel'un.

1. (113a/11), (113a/3), (57b/7)

[= 3]

laʿl: <Ar. 1. Parlak kırmızı renk. 2. sıf. Bu
renkte olan.

1. + kadehlerden (27b/8)

1. + kadehleriyle (25b/2)

[= 2]

laʿnet: <Ar. 1. Allah'ın rahmetinden, af ve
merhametinden mahrum olma.
2. Karşısındaki bu af ve merhametten
mahrum kalmasını dileme, bedduâ
etme, ilenç, kargıma.

1. (86b/3)

1. + gelsün (63a/17), (63b/9)

1. + i (88b/14)

1. + okudı (63b/8), (63b/9)

[= 6]

lafz: <Ar. Gerek anlamlı olsun (kelime), gerek
anlamı başka kelimelerle ortaya çıksın
(edat) ağızdan çıkan veya yazılan söz.

1. (107a/7)

1. + ı (95b/10), (95b/9), (95b/9)

1. + ıla (48a/15), (48a/16)

[= 6]

laîf: <Ar. 1. Maddeyle değil ruhla ilgili, gözle görülebilecek maddî bir varlığı olmayan. 2. Zevk ve ruh okşayıcı ince bir güzelliğe sâhip olan, hoş, nâzik, yumuşak. 3. Allah'ın isimlerinden biri.

1. (116a/2), (11b/13), (1b/9), (36a/8), (3a/6)

1. + kâğıda (85a/11)

1. + kişi (85b/2)

[= 7]

laîfe: <Ar. İnsanda ilâhî hakikatleri idrak ve müşâhede eden kalp, ruh, sır, sırru's-sır, hafî, ahfâ vb. mânevî melekelerin her birine verilen ad.

1. (52b/2)

[= 1]

lebbeyk: <Ar. Buyrunuz, ne emrettiniz efendim [Aslında hac sırasında Cenâbıhakk'a hitâben söylenen, "Senin emrini yerine getirmeye hazırım, maksadım dâima sensin, muhabbetim, ihlâsım, kulluğum sanadır" anlamındaki bir cümlemin ilk kelimesidir].

1. (24a/10), (24a/13), (24a/17), (24a/7), (24b/15), (24b/3)

[= 6]

leşker: <Far. Asker.

1. (10a/11), (10a/11), (33a/1), (33a/2), (33a/4)

1. + e (10a/12)

1. + idür (32a/12)

1. + isürdi (58b/7)

1. + iyile (33a/1)

[= 9]

leţâyif: <Ar. 1. *tasavvuf*. İnsanda ilâhî hakikatleri idrak ve müşâhede eden kalp, ruh, sır, hafî, ahfâ vb. mânevî melekeler. 2. Latîfeler, şakalar.

1. + e (116a/14)

[= 1]

levh: <Ar. Yaratılmışlar hakkında bütün bilgiyi kapsayan kitâb-ı mübin.

1. (108b/16)

1. + e (91a/10)

1. + ıı (91a/1)

1. + i (92a/2)

[= 4]

levhı'l-mahfûz: *bk.* levh-ı mahfûz.

1. (91a/17), (91a/5), (91a/7), (91a/8)

1. + dadur (4a/3)

1. + dur (63a/11)

[= 6]

levh-ı mahfûz: <Ar. *din*. Allah'ın takdir ettiği, olmuş ve olacak bütün şeylerin üzerinde yazılı bulunduğu kabul edilen levha.

1. (90b/16), (90b/8)

1. + uñ (90b/10)

[= 3]

levhı'l-mahfûz: *bk.* levh-ı mahfûz.

1. (91b/2)

[= 1]

levhı'l-mahfûz: *bk.* levh-ı mahfûz.

1. + da (7a/11)

[= 1]

leyl: <Ar. Gece.

1. (15a/5)

[= 1]

leys: Kişi adı.

1. (93b/2)

[= 1]

lezzet: <Ar. 1. Herhangi bir şeyden alınan zevk, haz, safâ. 2. Ağızla duyulan tat, çeşni.

1. + bulayınki (20a/1)

1. + i (44b/6)

1. + ler (42a/4)

1. + lerinden (27b/12)

[= 4]

libās: <Ar. Elbise, giyecek şey.

1. + ıla (84a/8)

1. + ına (14b/13)

1. + larınun (29b/6)

1. + unuz (14b/13)

[= 4]

loğma: <Ar. Bir defada ağza götürülen yiyecek parçası, bir seferde yutulacak miktardaki yiyecek.

1. + yı (19b/6)

[= 1]

lūt: <Ar. Lut peygamber.

1. (118b/10)

1. + peygāmbir (65b/1)

[= 2]

luṭf: <Ar. 1. İyi muâmele, yumuşaklık, iyilik, hoşluk. 2. Bağış, bağışlama, kerem, ihsan, cömertlik.

l.-ins (37a/12), (39b/14)

l. + ina (72a/11), (72a/16)

l. + ından (58a/9), (89b/6)

l. + ımı (37a/13), (39b/16)

l. + uṇ (28a/4)

[= 9]

lüḡat: <Ar. 1. Dil, lisan. 2. Bir dilin kelimelerini belli bir sıraya göre ele alıp anlam veren eser, sözlük.

l. (4a/7)

l. + da (4a/7)

l. + ları (13a/15)

l. + larına (13a/16)

[= 4]

lūknet: <Ar. Kekeleme, pelteklik, tutukluk gibi konuşma kusûru.

l. (53a/14)

[= 1]

-M-

mā: <Ar. “O şey ki, şu nesne ki” vb. anlamlarla bâzı Arapça kelimelerin başına gelen bir çeşit ön ek.

m. (10b/7)

[= 1]

māl: <Ar. Bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, îrat, varlık, servet.

m. (114b/9), (116a/8), (117a/1), (83b/17)

m. + ı (114b/4), (116b/15), (36b/10)

m. + ımuṣ (57b/7)

m. + ıṇuṣ (19a/11)

m. + ların (24a/12), (24a/14)

[= 11]

mālīk: <Ar. Bir şeye sâhip olan kimse, sâhip.

m. (30a/5), (32a/1), (85b/17), (86a/11)

m. + den (75a/9)

m. + e (30a/4)

m. + i (11a/1), (74a/3)

m. + ine (39a/8)

m. + olası (74a/1)

m. + olmayalar (44b/17)

[= 11]

māllu: Zengin.

m. (62b/12)

m. + yısa (62b/13)

[= 2]

mānend: <Far. Benzer, eş, misil, nazir, menend.

m. + i (106a/3)

[= 1]

māni': <Ar. Bir işin yapılmasını önleyen şey,
engel.

m. (11b/17)

[= 1]

ma'adin: <Ar. Mâdenler.

m. + ile (117a/7)

[= 1]

ma'az: Kişi adı.

m. (41b/6), (41b/7)

m. + dan (43b/9)

[= 3]

ma'az bin 'aşir: Kişi adı.

m. + den (93a/4)

[= 1]

ma'az bin cebel: Kişi adı.

m. (41b/5)

[= 1]

ma'būd: <Ar. Kayıtsız şartsız kulluk edilmeye
lâayık olan, kendisine ibâdet olunan
varlık, ilâh, Allah.

m. + lar (32a/10)

m. + lara (9a/10)

m. + larıyla (32a/14)

[= 3]

ma'den: <Ar. Kendine has parlaklığa sâhip,
dövölüp haddelenebilen, ince levha ve
tel hâline getirilebilen, asitler ve
bazılarla birleşebilen demir, altın, bakır
gibi elementlerin ortak adı, metal.

m. + leri (117a/8)

[= 1]

ma'din: *bk.* ma'den.

m. + ler oldu (117a/6)

[= 1]

ma'din: *bk.* ma'den.

m. + ler (117a/8)

[= 1]

ma'dūm: <Ar. Mevcut olmayan, var olmayan,
yok, nâbud.

m. + lar (34a/7)

[= 1]

ma'kûl: <Ar. Akla yatkın.

m. + ı maḥsûsıla (102b/11)

[= 1]

ma'lûm: <Ar. Herkes tarafından bilinen şey.

m. (42b/2)

m. + dur (7a/11)

m. + oldu (35a/2), (77b/17), (95b/10)

m. + oldiki (15a/6)

m. + oldıkim (6b/17)

m. + olmadı (19b/12)

m. + olur (106b/2), (84b/10)

[= 10]

ma'mûr: <Ar. 1. Gelişip güzelleşmiş, bayındır duruma gelmiş. 2. Yerleşik.

m. + oldu (99b/11)

[= 1]

ma'nâ: <Ar. 1. Kelime, hareket, söz, davranış vs. ifâde ettiği şey, anlatılmak istenen veya onlardan anlaşılan şey, anlam, mefhum. 2. Asıl, gerçek, öz, hakikat.

m. (18b/4), (35a/7), (35a/8), (86a/7)

m. + dur (35a/7)

m. + sı (10b/12), (50b/17)

m. + sına (10b/7), (18a/16)

m. + sınadur (35a/6), (35a/7)

m. + sında (103a/12), (107a/11)

[= 13]

ma'ni: <Far. Mânâ kelimesinin eski şiirlerde geçen şekli.

m. + den (62a/15)

m. + si (32a/14), (39a/10), (41b/6), (42b/10), (42b/7), (64b/16), (38a/15)

m. + sinde (42a/17), (76a/3), (82b/14), (91a/16), (99a/7)

m. + sinden (67b/3), (77b/15), (78a/2)

[= 16]

ma'rîfet: <Ar. İş yapma konusundaki ustalık, hüner, beceriklilik, mahâret.

m. (84a/14)

[= 1]

ma'rûf: <Ar. Bilinen, mâlûm, belli.

m. (13b/16), (16b/12), (93b/3)

[= 3]

ma'siyet: <Ar. 1. Günah. 2. İtâatsizlik, âsîlik.

m. (15a/15), (16b/11), (40b/1)

m. + çekürgesi (12b/5)

m. + de (8b/17)

m. + kılursavuz (30a/9)

m. + kışında (12b/14)

m. + le (16a/6)

m. + ler kıldı (100a/17)

m. + tozından (52a/6)

m. + yaramazlığını (11a/16)

[= 11]

ma'ser: <Ar. Birlikte yaşayan insanların meydana getirdiği topluluk, insan topluluğu, cemâat, cemiyet, tâife.

m. + ehli (85b/6)

[= 1]

ma'yüb: <Ar. 1. Kusurlu. 2. Ayıplanmış.

m. + dur (3b/1)

[= 1]

ma'zür: <Ar. Mâzereti olan, özrü bulunan, özürlü.

m. + dur (53a/12)

m. + dutgıl (31a/16)

[= 2]

mağara: <Ar. Yer altında, dağ yamaçlarında, kayalar arasında çeşitli sebeplerle tabî olarak meydana gelmiş olan, insan ve hayvanlara barınak olabilecek genişlikteki oyuk veya kovuk, in, gar, kehf.

m. (108b/14)

m. + sına (69a/17)

m. + ya (9b/3)

[= 3]

mağbûn: <Ar. Alış verişte aldatılmış, maddî zarara uğramış, kandırılmış.

m. (47b/5)

m. + éderlerdi (74b/7)

[= 2]

mağbûnluk: <Ar. Kandırılmış, şaşkın.

m. (51b/10)

[= 1]

mağfiret: <Ar. Allah'ın lutuf ve merhamet ederek kullarının günahlarını affetmesi, bağışlaması, yarlığama.

m. (6b/7)

m. + leri (6b/7)

[= 2]

mağrib: <Ar. Güneşin battığı yer ya da güneşin battığı taraf, yön, batı, garp.

m. (70a/12)

m. + de (17a/17), (23b/16)

m. + dedür (102a/17)

m. + den (17a/11), (17b/3)

m. + dür (16a/16)

m. + e (17a/17), (17a/8)

m. + ile (91a/1)

[= 10]

mağrūr: <Ar. “Aldanmış” Kendini beğenen, böhürlenen, gururlu, kibirli.

m. + eyledi (11a/13), (11b/1)

m. + eyleyen (11a/16)

m. + kıldı (72a/11)

[= 4]

maḥalle: <Ar. Şehir, kasaba, nâhiye ve büyük köylerin, çeşitli isimlerle birbirinden ayrılan ve idârî yönden bir muhtarlığa bağlı olan kısımlarından her biri.

m. + ye (107a/17)

[= 1]

maḥallī: <Ar. Bir yere âit veya bir yere mahsus olan, yerli, yerel, yöresel.

m. + dür (15a/14), (15a/15)

[= 2]

maḥbūb: <Ar. Sevilen kimse, sevgili.

m. + kılar (40a/9)

[= 1]

maḥbūs: <Ar. Bir yere kapatılmış, hapsedilmiş.

m. (2b/5)

[= 1]

maḥcūb: <Ar. Utanmış, sıkılmış, hicap etmiş kimse.

m. + olasıdur (77b/13)

[= 1]

maḥlūk: <Ar. Allah tarafından yaratılmış, yok iken var edilmiş.

m. + şıfatıdur (106a/16)

[= 1]

maḥmūd: <Ar. Övülmüş methedilmiş, methe ve övgüye değer.

m. + dur (4b/5)

[= 1]

maḥrūm: <Ar. İyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksun olan, istediğini elde edemeyen kimse, nasipsiz.

m. (47b/5), (77b/13)

m. +ède (38a/2)

m. +kalmaya (119a/2)

m. +kalmayub (95b/12)

m. +kalub (12b/15)

[= 6]

maḥsūs: <Ar. Yalnız bir kimse, bir nesne veya

bir yere âit olan, başkasında
bulunmayan, özgü, has.

m. +ıla (102b/11)

[= 1]

maḥşer: <Ar. Âhiret hayâtında bütün insanların,
dünyâda yaptıklarının hesâbını Allah
huzûrunda vermek üzere tekrar dirilip
toplanacakları yer.

m. (46b/2)

m. +de (118b/15)

m. +ehli (47b/8)

m. +e ilemeler (22a/2)

m. +kavmi (23a/1), (41b/13)

[= 6]

maḥv: <Ar. 1. Yok etme, varlığına son verme.

2. Kulun beşerî zaafılardan kurtulup

bütün iş ve davranışlarında Allah'ın

külli irâdesine teslim olması durumu.

m. +kıluyduḡ (30b/6)

m. +olaydı (26b/16)

[= 2]

maḥdüm: <Ar. Kendisine hizmet edilen kimse,
efendi.

m. +ı (2b/10)

m. +uḡ emrine (2b/13)

[= 2]

maḥlûḡ: <Ar. 1. Allah tarafından yaratılmış,
yok iken var edilmiş. 2. Yaratılmış şey,
insan, hayvan, yaratık.

m. (10b/8), (13b/8), (13b/9), (34a/2), (46b/7),
(81a/4), (98b/17)

m. +dan (19a/6)

m. +dur (105b/14), (90b/6), (90b/6)

m. +ıdır (45b/11)

[= 12]

maḥlûḡāt: <Ar. Yaratılmış olan şeyler,
maḥlûḡlar.

m. (1b/7)

m. +dur (34a/3)

m. +ı (105a/4)

[= 3]

maḥşer: <Ar. *din*. Âhiret hayâtında bütün insanların, dünyâda yaptıklarının hesâbını Allah huzûrunda vermek üzere tekrar dirilip toplanacakları yer.

m. + e (22a/4)

[= 1]

makâm: <Ar. Sâlikin Allah yolunda ulaştığı kalıcı mertebe, mânevî rütbe.

m. (107b/8), (37a/17), (40a/3)

m. + a (37b/2), (40a/5)

m. + da (118a/9), (40b/3), (98b/13)

m. + dur (37a/17), (37b/2), (40a/3), (40a/5),
(42a/15), (76b/4), (78a/16), (78b/2)

m. + êtdüm (95a/14)

m. + ı (61a/10), (61a/14)

m. + ıdır (40a/3)

m. + ıdur (37a/17), (76a/6)

m. + ı kerîm (59b/3), (59b/5)

m. + ı kerîme (99b/14)

m. + ına (15b/5)

m. + ında (18a/9)

m. + lara (79a/6)

m. + uñuz (7a/4)

[= 29]

makbûl: <Ar. 1. Kabul edilen, reddedilmeyen.
2. Geçerli, mûteber. 3. Beğenilen, hoşagiden, hoş.

m. + olur (15b/11)

[= 1]

makdûr: <Ar. 1. Allah tarafından takdir edilen, kader îcâbı olan şey, mukadder. 2. Elden gelen şey; güç, kuvvet.

m. + i beşer (30a/13)

[= 1]

maḥşud: <Ar. 1. Söylenilmek, belirtmek istenilen, kastedilen. 2. İstenilen şey, amaç, gâye, maksat.

m. (38a/12)

m. + a erele (95b/12)

m. + dan (115a/2), (59b/16), (85b/16), (99a/13)

m. + dur (104a/10)

[= 7]

mancınık: <Far. İri taşları uzağa atabilecek şekilde yapılmış ve kale duvarlarını dövmek için kullanılmış olan eski bir savaş âleti.

m. + a koyub (3a/10)

[= 1]

manşūr: Kişi adı.

m. + dan (63b/2)

[= 1]

manşūr bin ‘abdullāh: Kişi adı.

m. + dan (65a/12)

[= 1]

marāz: <Ar. Hastalık, illet.

m. + la (13b/2)

[= 1]

marşed: Kişi adı.

m. (108b/11), (108b/11)

[= 2]

maşlahat: <Ar. 1. İş, husus, mesele. 2. İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan şey.

m. + a (7b/1), (93b/13)

m. + ı (16b/2)

m. + ın (96a/9)

m. + unuz (40b/15)

[= 5]

maşharalık: < Maskaralık, maskara olma durumu, şaklabanlık.

m. (94a/14)

[= 1]

maşhara: <Ar. Maskara kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli.

m. + ya (35b/6), (79b/12)

m. + ya dutarlardı (110a/11)

m. + ya dutub (79b/16), (80a/2)

[= 5]

maşrık: <Ar. Güneşin doğduğu yer ya da yön, gün doğusu, doğu, şark.

m. (16a/16), (91a/1)

m. + da (102a/17), (23b/15)

m. + dan (16b/11), (17b/3), (70a/1)

m. + ıla (70a/12)

[= 8]

meşşāta: <Ar. Eskiden gelinleri giydirip süsleyen kadın.

m. (111b/13)

m. + sıydı (111b/13)

[= 2]

maymūn: <Ar. Memeli, zeki bir hayvan türü.

m. (73a/14)

m. + şüretinde (41b/10), (41b/15)

[= 3]

mazleme: <Ar. Zulüm, haksızlık, mazlûmun
zulümden doğan hakkı.

m. + den (114a/11)

m. + ler (65a/8), (72a/9)

[= 3]

mazlûm: <Ar. Haksızlığa uğramış, zulüm
görmüş kimse.

m. + dan (47a/7)

[= 1]

mecâl: <Ar. 1. Güç, kuvvet, derman, tâkat. 2.
eski. Fırsat, imkân.

m. + i olmaya (22a/1)

m. + leri ola (19b/7)

[= 2]

mecânin: <Ar. Akıl hastaları, deliler,
mecnunlar.

m. + den (115a/6)

[= 1]

mecbûl: <Ar. Yaratılmış.

m. + düir (117a/1)

[= 1]

mecîd: <Ar. Şâni, şerefi yüce olan, çok büyük,
ulu.

m. (90b/2)

[= 1]

meclis: <Ar. Bir konuyu konuşmak, görüşmek
için yapılan toplantı, içtimâ.

m. + inde (79b/8)

m. + inden (91b/12)

m. + ine (65b/13)

[= 3]

mecmû': <Ar. 1. Bir araya getirilmiş,
toplanmış. 2. Bütün, cümle, hep.

m. + ı (41a/2), (43b/7), (44b/6), (45b/1), (46b/5),
(46b/6), (47b/1), (47b/9), (48a/16),
(48b/7), (55a/6), (56a/3), (57b/11),
(67b/6)

m. + ı hâlâyık (54a/12)

m. + ını (110b/1), (54a/11), (61a/1)

m. + ınığ (41a/1)

m. + ınığ (104b/9)

m. + ı vilâyetine (108b/12)

[= 21]

mecūsî: <Ar. Zerdüşt dînine inanan ve ateşe
tapan kimse, Zerdüşti.

m. (84a/6)

[= 1]

mecv: <Ar. Utanmazlık.

m. + ola (7a/4)

[= 1]

meded: <Ar. Yardım, imdat.

m. (85a/11)

m. + êrdüm (85b/13)

m. + êrdünj (85b/10)

m. + eyleyeler (3a/11)

m. + ister (85b/1)

m. + lerine erişmeye (18b/7)

[= 6]

medîne: <Ar. Şehir, kasaba, belde.

m. (38a/8)

m. + de (74a/4), (74b/9)

m. + ehli (98a/3)

m. + kavmi (74b/6)

m. + mescididür (106b/9)

m. + mescidine (85b/17)

m. + ye (39a/14), (53b/3), (59b/6), (74b/14)

m. + ye' (62b/5)

m. + yi (39a/12)

[= 13]

meger: <Far. 1. "Oysa ki, halbuki" anlamıyla

önceden farkına varılmayıp sonradan
anlaşılan bir durumu bildirir, meğerse.

2. "Ancak, yalnız, fakat, şu kadar ki,
illâ" gibi anlamlarla istisnâ belirtir,
meğerki.

m. (100b/8), (102b/10), (102b/14), (102b/16),
(108a/8), (115b/14), (18b/8), (19a/15),
(19a/5), (20a/10), (20b/10), (26b/6),
(43b/11), (44b/17), (58b/8), (71a/4),
(78b/4), (83b/2), (86b/9), (94a/17),
(96b/14), (99b/4)

[= 22]

megerü: Meğer.

m. (94a/16)

[= 1]

mekir: 1. Hile, aldatma. 2. Oyun, düzen.

m. + den (22b/4)

[= 1]

mekkâr: <Ar. Çok hîle yapan kimse, düzenbaz,
hilekâr.

m. (20b/2)

[= 1]

mekke: Arabistan'da Hz. Muhammed'in doğduğu ve içinde müslümanların kiblesi olan Kâbe'nin bulunduğu şehrin adı.

m. (106b/9), (51b/3)

m. + de (103b/13), (105a/12), (2b/16), (61b/17), (66a/14), (71b/2), (83b/6), (94b/5), (99b/16)

m. + halkına (7a/13)

m. + kavmi (105a/17)

m. + kavminün (62a/7)

m. + kâfirleri (94a/15)

m. + leşkeriyle (33a/1)

m. + müşrikleri (101b/1), (35b/3), (79b/10)

m. + şehrinde (36b/8)

m. + ye (39a/14)

[= 21]

mekteb: <Ar. Okul.

m. + e (36b/8), (3a/2)

[= 2]

mel'ûn: <Ar. Allah'ın lânetine uğramış, rahmetinden mahrum kalmış, lânetlenmiş, lânetli.

m. (111a/5), (32b/10), (32b/14), (32b/15), (58b/12)

[= 5]

melek: <Ar. Gözle görülüp elle tutulmayan, yiyip içmeyen, cinsiyet farkı bulunmayan, sâdece Allah'a itâat etmek ve dâima hayra vâsita olmak üzere yaratılmış olan sayısız nûrânî varlıklardan her biri.

m. (35a/6)

m. + ülmeyt (49a/13), (49a/15), (49a/17)

[= 4]

melekût: <Ar. 1. Çok büyük, uçsuz bucaksız mülk. 2. Hükümdarlık, saltanat, azamet, tasarruf. 3. Melekler âlemi, zaman ve mekânla sınırlı olmayan, beş duyu ile idrak edilemeyen ruhlar, ilâhî kuvvetler ve mücerret varlıklar âlemi.

m. (35a/6), (35a/6), (35a/7)

m. + ı (35a/5)

[= 4]

melekü'l-meyt: <Ar. Ölüm meleği, Azrail.

m. (36b/17), (39b/3)

[= 2]

melig: *bk.* melik.

m. + e (88a/13), (88b/7)

m. + i (90a/2)

[= 3]

melik: <Ar. Hükümdar, pâdişah, hâkan.

m. (87b/11), (87b/15), (87b/2), (87b/3), (87b/6),
(87b/8), (88a/11), (88a/14), (88a/5),
(88a/7), (88b/9), (89a/13), (89b/2)

m. + ilini (88b/1)

m. + katına (87b/2), (88a/11), (88a/4)

[= 17]

melûl: <Ar. 1. Boynu bükük, mahzun, üzgün. 2.

Usanmış, bezmiş, bıkmış, bıkkın,
bezgin.

m. + olma (32b/3)

m. + olmasun (3b/10)

m. + olur (114b/9)

[= 3]

memât: <Ar. Ölüm, mevt.

m. + da (9b/17)

[= 1]

memleket: <Ar. 1. Bir devletin, bir hükümdârın
yönetimi altında bulunan yer, ülke. 2. İl,
şehir, kasaba, belde, yöre.

m. + e (36b/13), (39a/16)

[= 2]

menâzil: <Ar. Konaklama yerleri, duraklar,
merhaleler, menziller.

m. (16a/15)

[= 1]

menf: <Ar. Yasaklamak, önüne geçmek,
engellemek.

m. (74b/12)

m. + edevüz (7b/14)

m. + eyleye (9b/4)

[= 3]

menfa'at: <Ar. Fayda, kâr, yarar, çıkar.

m. (31b/5), (32a/5), (40b/9)

m. + dutarlar (117a/7)

m. + ler (32a/6)

[= 5]

menşüb : <Ar. Bir kimse, bir görüş veya şeyle
ilgisi, bağı bulunan, ilgili, âit, -den olan,
-e bağlı.

m. (5a/5)

[= 1]

mensûh: *bk.* mensûh.

m. + oldı (103a/9)

[= 1]

mensûh: <Ar. Geçersiz kılınmış, hükümsüz bırakılmış, hükmü ortadan kaldırılmış, iptal edilmiş, neshedilmiş.

m. (43a/10)

m. + kıldı (43a/11), (96b/15)

[= 3]

menşûr: <Ar. Yayılmış, dağıtılmış.

m. (12b/5), (81a/10)

[= 2]

menzil: <Ar. 1. Oturulan, ikâmet edilen yer, mesken, ev, ikâmetgâh. 2. Yolcuların konakladıkları yer, konak yeri, konak.

m. (108b/10), (42a/16)

m. + i (16a/13), (16a/14), (17b/5)

m. + ler (17b/5)

m. + leri (17b/6), (6b/14)

m. + lerinde (25b/1)

[= 9]

mercân: <Ar. Süs eşyalarının yapımında kullanılan kırmızı madde.

m. (59b/12)

[= 1]

merfû: <Ar. 1. Yükseltilmiş, kaldırılmış. 2. Hükmü kaldırılmış, hükümsüz hâle getirilmiş, feshedilmiş. 3. Hz. Peygamber'e isnat edilen ve kesin olarak Hz. Peygamber'in söz, fiil ve takrîri olduğuna hükmedilen hadis.

m. (5a/7)

[= 1]

merhamet: <Ar. Herhangi bir canlının acısını, kederini, mutsuzluğunu yüreğinde hissedip üzüntü duyma ve ona karşı yardım hisleriyle dolma, acıma.

m. (71b/11)

[= 1]

merkeb: <Ar. 1. Binilecek şey, binek, taşıt. 2. Eşek.

m. (22a/3)

m. + ine (34a/8), (34b/17)

m. + ini (34a/11)

m. + ler (18b/5)

[= 5]

mermer: <Yun. Kireç taşı.

m. + ler delüb (109a/3)

[= 1]

mertebe: <Ar. Kademe, derece, sıra, basamak.

m. (37a/7), (39b/10)

m. + ye (37b/7)

[= 3]

mervān bin mu‘āviye

m. (105a/11), (97b/15)

[= 2]

merve: Merve tepesi.

m. (42b/6)

m. + dūr (106a/11)

[= 2]

meryem: Kişi adı.

m. + i (118b/9)

[= 1]

meşālīh: <Ar. İşler.

m. (86b/14)

[= 1]

meşābe: <Ar. Derece, ölçü, değer, menzile.

m. + sinde (11b/16)

[= 1]

meşel: <Ar. 1. Ders ve ibret alınacak küçük hikâye, kıssa. 2. Asıl anlamı dışında başka bir şeyi anlatmak için dolaylı ve

üstü kapalı olarak söylenen ibret alınacak söz.

m. (33a/15)

m. + i (115b/16)

m. + imiz (115b/15)

m. + kıldı (64a/16)

[= 4]

meşelā: <Ar. Örnek olarak, misal olarak, söz gelişi.

m. (106b/2), (115b/17), (33b/4), (46b/3), (4b/4), (74b/10)

[= 6]

meşelen: *bk.* meşelā.

m. (5a/17)

[= 1]

meşnevī: <Ar. Her beyti kendi içinde kâfiyeli olan nazım şekli.

m. + de (99a/11)

[= 1]

mesācid: <Ar. Mescitler.

m. + lere (65b/12)

[= 1]

mescid: <Ar. Müslümanların vakit namazlarını kılmaları ve ibâdetlerini yerine getirmeleri için yapılan, içinde cuma ve bayram namazları kılınmayan minâresiz, minbersiz küçük câmi.

m. (6b/15)

m. + den (6b/14)

m. + e (22a/10), (6b/16), (6b/17), (7a/6)

m. + e varmakda (14a/10)

m. + i (37b/12)

m. + idür (106b/9)

m. + ine (86a/1), (86a/1)

m. + kapusından (11a/7)

m. + ler (47a/13)

m. + lere (17a/6)

m. + leri (14a/9)

m. + üñ (38a/5)

[= 16]

mesî: <Ar. Cezâ olarak Allah'ın bir kimsenin şeklini, sûretini değiştirerek çirkin duruma getirmesi.

m. + eyledük (30b/9)

m. + kılayduk (30b/8)

[= 2]

mesrûk: <Ar. Hırsızlık yapılarak elde edilmiş, çalınmış, sirkat olunmuş.

m. (105b/13)

[= 1]

mest: <Far. 1. İçki vb. sarhoşluk veren bir şeyin etkisiyle şuûru zayıflamış, kendinden geçmiş kimse, sarhoş. 2. Aşk, sevgi, zevk vb. bir duygudan dolayı aklı başından gitmiş, sarhoş olmuş kimse.

m. + olup (15b/4)

[= 1]

meşgûl: <Ar. Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan.

m. (17a/1), (17a/4)

m. + kıla (65b/4), (69a/4)

m. + ola (22a/1), (65a/7), (69a/3)

m. + olalar (25b/10), (25b/3)

m. + oldı (60a/3), (85b/15)

m. + oldılar (96b/1), (96b/2)

m. + oldular (110b/17)

m. + olursam (62a/14), (85b/16)

m. + olursavuz (116a/14)

m. + olursın (62b/16)

[= 18]

meşhūr: <Ar. Herkes tarafından bilinen, ünlü, şöhretli.

m. (93b/3)

m. + dur (104a/3), (104a/5), (104b/1), (53a/6), (53b/4), (94b/14)

m. + olub (87a/11)

[= 8]

meşrebe: Maşrapa.

m. (29b/17), (30a/1)

m. + yi (29b/17)

[= 3]

metāʿ: <Ar. Kumaş, elbise vb. giyilen, kullanılan veya herhangi bir şekilde kendisinden faydalanılan eşyâ, mal.

m. (115b/13)

m. + ıdur (60b/16)

[= 2]

mevc: <Ar. Dalga.

m. (59a/2)

[= 1]

mevcūd: <Ar. Var olan, bulunan şey ya da kimse.

m. + olur (34a/7)

[= 1]

mevç: *bk.* mevc.

m. + ular (67b/16)

[= 1]

mevkıf: <Ar. Duracak yer, durak.

m. + da (22b/1), (22b/1), (22b/1), (22b/2), (22b/2), (22b/2), (22b/3), (22b/3), (22b/4), (22b/4), (22b/6), (23b/10)

m. + dur (22a/17), (23b/10)

m. + lar (23b/9)

[= 15]

Mevlānā Nizāmu'd-dīn: Kişi adı.

m. + i (99a/5)

[= 1]

mevlānā celāleddīn: Kişi adı.

m. (99a/11)

[= 1]

mev mev: (?) Tivratta Hz. Muhammed için kullanılan ifade.

m. + dūr (4b/9)

[= 1]

mevt: <Ar. Ölüm.

m. (49a/13), (49a/15), (49a/17)

m. + de (2a/14)

[= 4]

mevzi: <Ar. Yer, mekân, mahal.

m. + de (4b/4)

m. + dür (16b/10)

[= 2]

meydân: <Ar. Üzerinde binâ vb. şeyler bulunmayan düz, açık ve geniş yer, açıklık, alan, sâha.

m. + a (54b/3)

m. + a getürdiler (54a/11)

m. + ına (20b/17)

m. + ında (83a/2)

[= 4]

meyyit: <Ar. Ölmüş insan, ölü.

m. (2b/8), (8a/5)

[= 2]

mezheb: <Ar. 1. Bir dinde belirli görüş ve anlayış farklılıklarından doğan kollardan her biri. 2. Gidilen, benimsenen yol.

m. + edinür (78a/5)

[= 1]

mez-kür: <Ar. Az önce ismi geçen, yukarıda anılan, sözü edilen, zikrolunan.

m. (11b/9)

m. + dur (19b/13)

m. + ni'etleri (11b/11)

[= 3]

mı: Soru eki.

m. (101b/16), (105a/5), (111b/17), (11a/5), (11a/5), (14a/17), (14b/3), (19a/3), (19b/12), (21b/15), (23a/5), (23a/5), (23a/7), (26a/16), (26a/5), (27a/13), (30b/14), (40b/5), (40b/6), (52a/5), (54b/8), (60b/2), (60b/2), (62b/4), (65b/11), (66b/8), (66b/9), (66b/9), (73a/16), (75b/6), (87b/4), (97b/14), (9a/10)

m. + dur (108a/14), (15b/14), (35b/11), (35b/5), (36a/16), (3a/13), (66a/1), (69a/4), (7b/4)

m. + sın (75a/11)

[= 43]

mıh: <Far. Çivi, büyükçe çivi.

m. + kıldı (61a/3)

m. + la (112a/8)

m. + lar (111b/4), (111b/9), (113b/7), (40b/6)

[= 6]

mıhla-: Çivi çakmak, çivilemek.

m.-dılar (113a/16)

[= 1]

mışır: <Ar. Büyük şehir, başşehir, hükûmet merkezi; ülke.

m. (39a/13)

m. + a (39a/15), (53b/6), (59a/13), (59a/17),
(59b/8)

m. + da (59b/4)

m. + dan (57a/16), (57b/12), (57b/2), (58b/9)

m. + da olduğumuz (57b/17)

m. + kapusına (53b/6)

m. + uñ şoqaqları (55b/12)

m. + vilāyeti (54a/3)

[= 15]

mışır: **bk.** mışır.

m. + a (53b/2)

m. + a kılmışdı (53b/2)

m. + uñ (55a/5)

m. + uñ şoqaqları (55a/4)

[= 4]

mi: Soru eki.

m. (100a/6), (102b/4), (107a/4), (107a/4),
(107a/6), (10b/3), (111b/1), (111b/2),
(113a/2), (113b/8), (116a/7), (11b/12),
(11b/13), (15a/7), (17a/3), (17a/3),
(19b/11), (19b/9), (19b/9), (21b/7),
(28b/10), (29b/1), (30a/3), (31a/11),
(31b/17), (32a/7), (33a/16), (51b/6),
(51b/6), (51b/7), (51b/8), (54a/15),
(54a/15), (54a/4), (62b/9), (75b/6),
(85a/4), (87a/3), (87a/3), (98a/1)

m. + di (98b/9)

m. + dür (117b/12), (117b/3), (117b/9),
(30b/15), (35b/11), (35b/5), (5a/1),
(66a/1), (69a/3), (75b/7)

m. + sin (117a/6), (58b/4)

m. + siz (14a/15), (78a/6), (98a/10)

[= 56]

mikā'il: <Ar. Dört büyük melekten kulların rızıklarını taksim etmekle görevli olanı.

m. (109b/17), (109b/18), (110a/4), (20a/10),
(20a/12), (50b/10), (50b/12), (50b/12),
(94b/14), (95a/1), (95a/15), (95a/16),
(95a/2), (95b/1)

m. + e (109b/18), (109b/17)

[= 16]

mīl: <Far. Çeşitli işlerde kullanılmak üzere farklı kesit ve ölçülerde yapılmış metal çubukların ortak adı.

m. (27a/1)

[= 1]

mīm: <Ar. Arap alfabesinin yirmi dördüncü harfî.

m. + inden (49a/3), (49a/4), (49a/4)

[= 3]

mīrās: <Ar. Ölen bir kimseden yakınlarına kalan mal, mülk, para vb.

m. + ına kıatarlar (116b/14)

m. + yerler (116b/13)

[= 2]

mīzān: <Ar. 1. *din* Mahşer günü herkesin dünyâda yaptığı iyilik ve kötülüklerin tartılıp değerlendirileceği mânevî terâzi. 2. Tartı, ölçü âleti, terâzi.

m. (22b/12)

m. + a iledeleler (22b/12)

[= 2]

mī'râc: <Ar. İslâm inancına göre Hz. Muhammed'in, Cenâbıhakk'ın dâveti üzerine yedi kat semâyı aşp Allah'ın

huzûruna yükselerek O'nunla görüşmesi mûcizesi.

m. + açığıdığım (13b/10), (31b/13)

m. + dan (48b/10)

m. + ıdır (81a/8)

[= 4]

mihnet: <Ar. 1. Sıkıntı, eziyet, zahmet, zorluk, meşakkat. 2. Üzüntü, elem, dert, gam, keder, ızdırıp.

m. + de (12a/14)

m. + erişdirmek (9a/10)

[= 2]

mihribân: Kişi adı.

m. (118b/13)

[= 1]

mikdâr: <Ar. 1. Bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, sayılabilme, azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, kemiyet. 2. Değer, kıymet, derece, seviye.

m. + dur (30b/3)

m. + ı (118b/6), (16b/13), (16b/15), (17a/7), (20b/2), (20b/8), (21b/13), (22a/13), (22a/14), (22a/15), (22a/17), (22b/6), (23a/2), (23a/9), (23b/10), (23b/11),

(23b/9), (23b/9), (28b/1), (33b/13),
(56a/1)

m. + ıdur (14b/7), (18a/4), (18a/5)

m. + ınca (61b/9)

m. + ında (47a/3), (92a/5)

m. + ı ola (21b/14)

[= 29]

milk: Mülk.

m. + inde (91a/14)

m. + ine (117b/14)

[= 2]

millet: <Ar. Genellikle aynı topraklar üzerinde yaşayan, aynı soydan gelen ve aralarında dil, din, târih, sanat, töre, dünya görüşü ve ülkü birliği bulunan insanlar topluluğu, ulus.

m. + den kılmadı (114b/12)

[= 1]

min: <Ar. Türkçede “–den, –den beri, –den dolayı, –den ötürü” karşılığı olan ve ön ek gibi kullanılan harf-i cer. Arapça kelimelerin, tamlamaların veya zamirlerin başına gelerek genellikle zarf fonksiyonunda şekiller yapar.

m. (4a/1), (4b/2)

[= 2]

mināre: <Ar. Müezzinlerin ezan okuması ve okunan ezanın çevreden rahatça duyulabilmesi için cāmilerle birlikte yapılan bir, iki veya üç şerefeli, zarif yapılı, yüksek kulelerden her biri.

m. (118a/13)

[= 1]

minber: <Ar. Cāmi içinde genellikle mihrâbın sağ tarafında bulunan, cuma namazının farzından önce hatîbin üzerine çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü.

m. (37b/14), (37b/16)

m. + den (38a/3)

m. + e (105a/12)

m. + e çıkub (52b/3)

[= 5]

minnet: <Ar. 1. Yapılan bir iyiliğin yükü, ağırlığı altında ezilme, iyilik yapana karşı kendini dâima borçlu hissetme. 2. Şükür, teşekkür.

m. + eyler (40b/5)

[= 1]

mişk: <Ar. Asya dağlarında yaşayan bir ceylân cinsinin erkeğinde karın derisi altında

bulunan kese şeklindeki bir bezden elde
edilen güzel kokulu siyah madde.

m. (26b/4), (27a/15), (47b/10)

m. + depelerinde (27b/6)

m. + rāyihāsi (26b/5)

[= 5]

mişkāl: <Ar. Altın, gümüş, inci gibi kıymetli
mâdenleri tartmakta kullanılan ağırlık
ölçüsü birimi.

m. + leri (69a/5)

[= 1]

mişl: <Ar. Sayılarla kullanıldığında Kat.

m. + i (106a/3)

m. + ini (7a/13)

[= 2]

misk: *bk.* mişk.

m. (108a/5)

[= 1]

miskīn: <Ar. Aşırı derecede tembel, uyuşuk,
mıymıntı kimse.

m. (102b/17), (71a/17)

m. + ce (49b/3)

m. + ler (119a/11), (59b/4)

m. + lere (116b/11)

m. + leri (116b/10)

[= 7]

misvāk: <Ar. 1. Sıcak memleketlerde yetişen
dikensiz, ince dallı küçük bir ağaç. 2.
Dış temizliğinde kullanılması İslâm
dînine sünnet olan çubuk.

m. (33b/13)

[= 1]

miyāncısız: Aracısız.

m. (85a/13)

[= 1]

mizān: <Ar. Tartı, terâzi, ölçü âleti.

m. + a (23a/11)

[= 1]

mūnis: <Ar. Kolayca dostluk kurabilen, cana
yakın, sıcakkanlı.

m. + olduḡ (36a/12)

m. + ün (36a/13)

[= 2]

mūsā: Hz. Musa.

m. (118b/8), (52a/10), (52a/12), (52a/12),
(52a/14), (52a/16), (52a/2), (52a/3),
(52b/10), (52b/16), (52b/8), (53a/12),

(53a/3), (53a/5), (53b/1), (53b/15),
 (53b/15), (53b/3), (53b/4), (53b/5),
 (53b/6), (53b/9), (54a/13), (54a/14),
 (54a/15), (54a/5), (54a/6), (54b/1),
 (54b/7), (55a/1), (55a/14), (55a/3),
 (55b/1), (55b/11), (55b/2), (55b/6),
 (55b/7), (55b/9), (56a/15), (56a/17),
 (56a/3), (56a/5), (56b/14), (56b/9),
 (57a/10), (57a/7), (57b/1), (57b/13),
 (57b/16), (57b/3), (58a/1), (58a/10),
 (58a/3), (58a/8), (59a/1), (59a/11),
 (59a/15), (59a/16), (59a/2), (59b/13),
 (59b/14), (59b/17)

m. + 'aleyhisselām (13b/14), (14a/3), (15b/3)

m. + dan (55a/7), (73a/6)

m. + kavmi (56a/7), (58a/13)

m. + kavmiyle (58b/10)

m. + nıñ (59b/15)

m. + nuñ (53a/13), (53b/16)

m. + nuñ kavmi (57a/8)

m. + şuhufında (98b/2), (98b/3), (98b/4)

m. + ya (52b/15), (55a/13), (55b/4), (56b/11),
 (57a/6), (58a/6), (94b/8), (99b/3)

[= 85]

mu'āmele: <Ar. Başkasına karşı olan davranış
 biçimi, tutum.

m. (80b/13), (80b/15), (81a/1), (81a/6), (81a/8),
 (81a/9), (83b/14), (84a/8)

m. + de (83b/15)

m. + eder (83b/14)

m. + kılurlar (80b/13)

m. + ler etti (84a/1)

m. + si (84a/2), (84a/6)

m. + yi (81a/5)

[= 15]

mu'āriz: <Ar. Birine ya da bir fikre karşı çıkan,
 muhālefet eden kimse, muhālif.

m. + olmaz (11b/17)

[= 1]

mu'āviye: Kişi adı.

m. (108a/13), (108a/13), (69b/4)

m. + katında (108b/9)

m. + ye (108a/11)

m. + zamānında (108b/6)

[= 6]

mu'allak: <Ar. Boşlukta, havada duran.

m. + yapılmış (108a/1)

[= 1]

mu'allim: <Ar. 1. Öğreten, öğretici, eğitici kimse.

m. + den (3a/2)

[= 1]

mu'arref: <Ar. 1. Târif edilmiş, tanımlanmış. 2. Bilinen, tanınan, belli, mâlûm.

m. (48b/6)

[= 1]

mu'azzam: <Ar. 1. Çok büyük, çok iri, pek kocaman. 2. Büyüklüğü şüphe götürmeyen, yüce, ulu.

m. (2b/10)

[= 1]

mucağ (müce): Hisse.

m. (17b/6)

[= 1]

mu'cizât: <Ar. Mûcizeler.

m. (56b/5), (56b/6), (60a/1)

m. + gösterün (53b/9)

m. + ı (54a/7), (54b/6)

[= 6]

mu'cize: <Ar. *din*. Peygamberlerin Allah'ın izniyle peygamberliklerini ispat için

yaptıkları, akılla açıklanması mümkün olmayan olağanüstü iş.

m. + êtdi (52b/9)

[= 1]

mu'sırât: 1. Yağdırıcı. 2. Yel.

m. (41a/10), (41a/5), (41a/6), (41a/7), (41a/8)

[= 5]

mu'teber: <Ar. 1. Saygı gören, hatırı sayılır, saygın, îtibarlı. 2. İnanılır, güvenilir, îtimat edilir.

m. (108a/11)

[= 1]

mu'tedil: <Ar. Orta halde, orta kararda olan, îtidalli, orta, vasat.

m. + kıldı (73a/4)

[= 1]

muğîre: Kişi adı.

m. (5b/1)

[= 1]

muḥakkık: <Ar. 1. Bir şeyin, bir olay veya durumun aslını esâsını, doğru olup olmadığını araştıran, gerçeği ortaya koyan, tahkik eden kimse. 2. Mârifet ve keşif yoluyla varlıkların, meselelerin

hakikatini bilme seviyesine erişen
kimse.

m. + ler (16a/10)

[= 1]

muḥammed: <Ar. Övülmeye değer olan, en
güzel huylara sâhip kimse
[Peygamberlerin sonuncusu ve en
büyüğü olan İslâm peygamberinin
adıdır].

m. (100a/6), (101b/17), (102b/4), (103a/13),
(103a/15), (103a/6), (103b/8), (107a/6),
(109a/1), (111b/1), (111b/2), (113b/13),
(113b/7), (114b/11), (116a/16),
(117a/12), (117a/15), (118a/8), (26b/8),
(32a/17), (32b/6), (33a/7), (33b/1),
(36b/16), (37b/10), (38a/15), (38b/12),
(38b/4), (39a/11), (39b/2), (3a/2),
(3a/6), (3b/15), (44b/12), (44b/15),
(4b/14), (51b/11), (52a/1), (5a/11),
(5a/6), (5a/9), (61a/15), (61b/4),
(62a/14), (62a/17), (62b/10), (62b/11),
(62b/17), (62b/9), (63a/3), (70a/15),
(70b/3), (73b/13), (76b/15), (78b/6),
(7a/12), (80a/10), (80a/4), (82/11),
(83a/17), (90a/14), (90b/12), (90b/2),
(92a/16), (92b/3), (93a/5), (93a/8),
(93b/9), (94b/1), (95b/14), (95b/15),
(96b/12), (98a/5), (98b/14), (99a/4)

m. + dür (4b/4), (84b/15), (86a/12), (86a/8)

m. + e (31b/1), (39a/8), (5a/13), (80a/4),
(94a/16), (94b/9), (97a/5)

m. + iğ (63a/17)

m. + muşafāya (36b/15), (39b/2)

[= 89]

muḥammed bin ‘aclān: Kişi adı.

m. (77a/13)

[= 1]

muḥammed bin ‘alī: Kişi adı.

m. + den (43b/8)

[= 1]

muḥammed bin ‘alī tirmizī: Kişi adı.

m. (86a/15)

[= 1]

muḥammed bin ḥāmid: Kişi adı.

m. (97a/2)

[= 1]

muḥammed bin ka‘ab: Kişi adı.

m. (111b/7)

[= 1]

muḥammed bin ma‘mer ‘abdurrahmān: Kişi adı.

m. (86b/4)

[= 1]

muḥammedī

m. (31b/6), (91b/16), (31b/4)

[= 3]

muḥammed muṣṭafā: Haz. Muhammed
peygamber.

m. (118a/6), (15b/5), (23b/11), (23b/13), (24a/1),
(69b/16), (99a/15)

m. + dur (106b/11)

m. + ya (14a/5), (99b/4)

[= 10]

muḥammed muṣṭafā: *bk.* muḥammed muṣṭafā.

m. + ya (92a/6)

[= 1]

muḥarrem: <Ar. Hicrî senenin veya kamerî
yılın birinci ayı, aṣûre ayı.

m. + ayının (104b/7)

[= 1]

muḥkem: <Ar. 1. Anlamı kesin ve açık olan
(âyet). 2. Anlamı kesin ve açık olan,
başka türlü anlaşılmasına imkân
bulunmayan, açıklama ve yoruma
ihtiyaç göstermeyen (söz, yazı, hüküm
vb.)

m. (40b/16)

m. + kılur (111b/6), (4b/15)

[= 3]

muḥtâc: <Ar. Bir şeye veya kimseye ihtiyâcı
olan, ihtiyaç duyan.

m. + olmazlar (79b/5)

[= 1]

muḥālîf: <Ar. Uygun olmayan, uymayan,
benzemeyen şey, aykırı, zıt.

m. (75a/5)

[= 1]

muḥālîfet: <Ar. Karşı çıkma.

m. + kıldısa (61a/13)

[= 1]

muḥtâr: <Ar. Seçilmiş.

m. (71a/13)

[= 1]

muḥtaşar: <Ar. 1. Ayrıntılı olmayan, derli toplu,
kısa, öz, mücmel. 2. Büyük kitapların
ayrıntı ve tekrarları çıkarılarak
meydana getirilen kısaltılmış şekli.

m. (11a/12)

m. + kılalum (30a/13)

m. + kelâm (30a/14)

[= 3]

muhâcir: <Ar. 1. Mekke'den Medîne'ye göç eden sahâbelerden her biri.

m. + ler (24a/7)

[= 1]

mukâtil: Kişi adı.

m. (106a/13), (106a/8), (107b/3), (113b/15),
(41a/6), (43a/9), (44a/3), (47b/13),
(47b/14), (49a/17), (50b/1), (63a/6),
(63a/8), (63b/6), (67b/6), (68a/11),
(70a/2), (72b/1), (78b/12), (79b/14),
(82b/16), (83a/9), (89a/10), (90b/9),
(91b/1), (93b/9), (96a/6)

[= 27]

mukâdder: <Ar. 1. Allah tarafından ezelde belirlenip takdir edilen, alın yazısında bulunan şey. 2. *eski*. Değeri biçilmiş, kıymeti belirlenmiş.

m. + dür (116b/8)

[= 1]

mukâddes: <Ar. Her türlü ayıp ve noksanlıktan arındırılmış, yüce ve kutsal bilinmiş, kutsal, kutsî.

m. + dür (106b/10)

[= 1]

mukarreb: <Ar. 1. Yaklaşmış, dost kabul edilmiş kimse, yakın. 2. *tasavvuf*. Her an Allah'ın huzûrunda olduğunu idrak etme seviyesine erişen, Allah'a yakın olan (kimse veya melek).

m. + ler (79b/6), (79b/7)

[= 2]

mukâşşır: <Ar. Kusur işleyen.

m. + oldılar (78a/10)

[= 1]

muktedî: <Ar. 1. Örnek alan, uyan tâbi olan, iktidâ eden (kimse). 2. İmama uyup arkasında namaz kılan kimse.

m. + kıldı (1b/8)

[= 1]

mukteşid: <Ar. Gereksiz yere para harcamayan, savurgan veya cimri olmayan kimse, tutumlu.

m. + lerdür (95b/8)

m. + lere (95b/10)

[= 2]

mulhid: <Ar. Allah'ı tanımayan, Tanrı'yı inkâr eden, dinsiz, îmansız kimse.

m. + ler (95b/15)

[= 1]

muntazır: <Ar. Bekleyen, gözleyen, intizar eden.

m. (19a/15)

m. + dur (20a/3)

m. + olasız (7a/7)

[= 3]

murād: <Ar. Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, dilek, istek, amaç.

m. (104a/7), (106b/11), (107a/8), (111b/4),
(18a/16), (30b/16), (43a/7), (43a/8),
(48a/17), (48b/7), (67a/3), (76b/13),
(82b/17), (90b/1)

m. + ını (61a/12)

m. + kabrinden (21a/12)

m. + lar (82a/9), (99b/10)

[= 18]

murād muḥammed: Kişi adı.

m. + dūr (3b/15)

[= 1]

muraşşāʿ: <Ar. İnci, elmas, yâkut vb. kıymetli taşlarla süslenmiş, mücevherle bezenmiş.

m. (57a/8)

m. + kürsī (59b/13)

[= 2]

murdār: <Far. İslâm dînince yenmesi yasaklanmış yâhut temiz ve yenilebilir kabul edilmeyecek şekilde ölmüş veya öldürülmüş (hayvan).

m. (76b/12)

m. + cānları (76b/10)

[= 2]

muşāhib: <Ar. Biriyle karşılıklı konuşan, sohbet arkadaşı olan kimse.

m. + lerine (79b/17)

m. + olur (80b/14)

[= 2]

muşallā: <Ar. 1. Namaz kılınan veya namaz kılınması için ayrılmış olan açık yer, namazgâh. 2. Câmi avlusunda veya civârında cenâze namazlarının kılındığı yer.

m. + ya (97b/17)

[= 1]

muşannif: <Ar. Kitap telif eden kimse, yazar, müellif.

m. (65a/11)

[= 1]

muşavvir: <Ar. 1. Bir kimse veya bir şeyi söz yâhut yazı ile anlatıp göz önünde canlandıran, tasvir eden (kimse). 2. “Yarattığı her varlığa ayrı bir şekil, sûret ve özellik veren” anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah’ın en güzel isimlerinden)dır.

m. (33b/4)

[= 1]

muştafâ: Kişi adı.

m. + dur (4b/6)

m. + nuṣ risâletine (1b/13)

m. + ya (1b/10)

[= 3]

muşahhar: <Ar. 1. Büyülenmiş, büyü, büyü ile aldatılmış. 2. mec. Bir kimse veya şeyin büyülenmiş gibi etkisi altında olan.

m. + kılavuz (37b/6)

m. + kıldım (48a/1)

m. + kılduk (32a/3)

[= 3]

muşburâk: < Dari ağacının yaş hali.

m. (101b/4)

[= 1]

muşt: Müjde.

m. + ıla (83a/17)

[= 1]

muştuluğ: bk. muştuluk.

m. + ı (115b/14)

[= 1]

muştuluk: Müjde.

m. (49a/5)

[= 1]

muṭāla‘a: <Ar. Etraflıca düşünme, inceleme, tetkik.

m. + kılsun (115a/3), (115b/4)

[= 2]

muṭahhar bin hüteym: Kişi adı.

m. (73a/6)

[= 1]

muṭî‘: <Ar. 1. Uyan, itâat eden, boyun eğen, tâbi olan kimse. 2. Yumuşak başlı, uysal, itâatli, itâatkâr (kimse).

m. + edünüz (48a/1)

m. + lere (5a/9)

m. + ola (81b/2)

m. + olanı (116b/5)

m. + olmazsın (71a/15)

m. + olmuşlardır (69b/13)

m. + olsa (81a/14)

m. + olub (102b/13)

[= 8]

muṭlak: <Ar. Kesin, kat'î, tam, eksiksiz.

m. (46a/8)

[= 1]

muṭma'inne: <Ar. Kanmış, rahatlamış, doyuma
ermiş, huzurlu.

m. (9b/10)

[= 1]

mutaşavver: <Ar. Tasavvur edilen, zihinde
canlandırılan.

m. + ola (97b/1)

[= 1]

muttakî: <Ar. Dînin emir ve yasaklarına tam
olarak uyan, günah ve haramdan
sakınan, Allah'tan korkan kimse.

m. + ler (44a/16)

[= 1]

muṭafakat: <Ar. 1. Uyuma, uygun gelme,
uygunluk. 2. Uygun görme, râzı olma,
kabul etme, müsâade.

m. + kılub (2b/14)

[= 1]

muṭafik: <Ar. 1. Uygun, münâsip. 2. Aynı
tarafı destekleyen, aynı görüşü
paylaşan, birbirine muhâlif olmayan
kimselerden her biri.

m. (104a/8)

m. + dır (44a/3), (44a/4), (44a/5)

m. + olsa (15b/10)

[= 5]

muṭlim: <Ar. Uğursuz.

m. + ler (47a/3)

[= 1]

mü'min: <Ar. İman sâhibi kimse, müslüman.

m. + ler (102a/12), (102a/13)

m. + leri (89a/11)

[= 3]

mübâlağa: <Ar. Abartma.

m. (77a/9)

m. + dur (98a/17)

[= 2]

mübārek: <Ar. 1. Çok saygı değer, hürmete lâayık, muhterem. 2. Hayırlı, uğurlu, kutlu, mukaddes.

m. (26b/3), (37b/13), (38a/2), (5b/16)

m. + 'imāmeñüzi (14b/16)

m. + başını (10a/3)

m. + beñzi (118a/15)

m. + dişini (10a/3)

m. + hāturuñ (3b/9)

m. + kademleri (16a/2)

m. + ola (2b/4)

[= 11]

müberred: Kişi adı.

m. (41a/9), (51b/1)

m. + den (75b/1)

[= 3]

mübīn: <Ar. İyiyi kötüyü, doğruyu yanlış birbirinden ayırt eden, açıkça ortaya koyan.

m. + dūr (90b/2)

[= 1]

mübtelā: <Ar. 1. Bir şeye kendini kaptırmış olan, tutulmuş, düşkün. 2. Bir derde, bir hastalığa tutulmuş.

m. + olasin (87a/10)

[= 1]

mücāhid: Kişi adı.

m. (105b/13), (35b/8), (42b/17), (44b/3), (45a/3), (45b/10), (45b/6), (47b/12), (49b/8), (50a/10), (50a/16), (51a/17), (51a/6), (63a/14), (64a/10), (67b/6), (79a/7), (82a/16), (90b/9), (93b/6)

m. + den (74b/17)

m. + kavlidür (70a/1)

m. + kavlinde (38b/12)

[= 23]

mücrim: <Ar. Suç işlemiş olan, suçlu, kabahatli kimse.

m. + ler (28b/2)

m. + lerdür (79b/10)

[= 2]

müctehid: <Ar. Kur'an ve sünnette bulunmayan veya açıkça belirtilmeyen bir meselede yine Kur'an ve sünnetin özüne, rûhuna

uygun olarak fikir yürütmek sûretiyle
şer'î hüküm koyan büyük din âlimi.

m. + ler (16b/15), (16b/16)

[= 2]

müdbir: <Ar. Tâlihi kendisine yüz çeviren,
tâlihsiz, bahtsız, bedbaht kimse.

m. + oldı (60a/4)

[= 1]

müddeşir: <Ar. Kur'an'da Hz. Muhammed
için kullanılan ifade.

m. (4b/10)

[= 1]

müddet: <Ar. 1. Bir şeyin, bir olayın başı ile
sonu arasında geçen zaman bölümü,
süre. 2. Vakit, zaman.

m. (43a/4), (86b/16)

m. + in (43a/3)

[= 3]

müfessir: <Ar. Kur'an-ı Kerim âyetlerini tefsir
usûlüne göre açıklayan, bu hususta eser
yazan kimse.

m. (39b/4)

m. + kavlinde (37a/1)

m. + ler (100b/10), (101a/17), (102a/1),
(103a/3), (107a/1), (38a/15), (38b/2),
(77b/2), (82b/13), (82b/14)

m. + lerün (3b/12)

[= 13]

müfred: <Ar. Bir tâneden ibâret, tek, yalnız şey.

m. (48a/15)

[= 1]

mühlet: <Ar. Bir işin yapılması veya bir borcun
ödenmesi için verilen belirli süre, vâde,
mehil.

m. (28b/7)

m. + vèr (39a/3)

m. + vère (94b/1)

m. + vèreyin (94b/2)

m. + vèrün (28a/15)

[= 5]

mühr: <Far. 1. Damga. 2. Bu damganın
basıldığı zaman kâğıt, mühür mumu vb.
üzerinde kalan izi.

m. + ura (29a/2)

m. + uravuz (29a/4)

m. + ün (78b/17)

[= 3]

mühürlen-: Üzerine mühür basılmak.

m. + miş bitidür (76b/15)

m.-mişdür (78b/16), (79a/5)

[= 3]

mühürlü: Mühür basılmış, mühürlenmiş.

m. + şarâbdan (74a/7)

[= 1]

mü'min: <Ar. 1. îman sâhibi kimse, müslüman.

m. (15b/10), (30b/17), (63b/16), (76b/2),
(95a/5), (9a/8)

m. + e (93a/5)

m. + i (93a/7)

m. + idi (111b/12)

m. + iñ (2a/14)

m. + kûl (84b/3)

m. + kullarımı (93a/8)

m. + ler (102a/10), (102a/17), (19a/12),
(19a/14), (21a/7), (26a/13), (26a/3),
(26a/3), (26a/4), (26a/5), (27a/14),
(27a/6), (27b/13), (27b/8), (27b/8),
(37b/8), (49b/17), (50a/1), (50b/1),
(5a/1), (5a/1), (5a/1), (80a/10),
(80a/13), (80a/17), (80b/2), (81a/5),
(83a/14), (89a/16), (89b/12), (90a/1)

m. + lerden (89b/14)

m. + lerdür (22a/14)

m. + lere (36a/14), (79b/12), (81a/8), (90a/13),
(90a/4)

m. + leri (109b/12), (48a/12), (48a/13), (81a/4),
(90a/6)

m. + lerile (28a/9)

m. + leriñ (50a/7), (50a/9), (50b/2)

m. + leriñ mi'râcıdır (81a/8)

m. + lerine (48a/10)

m. + üñ (26b/17), (93a/6)

[= 63]

mü'mine: <Ar. Kadın inanan.

m. (95a/5)

[= 1]

mü'vekkel: <Ar. Vekil tâyin edilen, kendisine
vekâlet verilen kimse, vekil.

m. + dür (91a/4)

[= 1]

mü'kedder: <Ar. Kederli, gamlı, üzgün,
mahzun.

m. + dür (48b/3)

[= 1]

mükerrem: <Ar. Saygı değer, hürmete lâyık, yüce, muhterem, aziz.

m. + kıla (81a/5)

m. + kılalar (80b/12)

m. + kıldı (1b/7)

[= 3]

mülâzemet: <Ar. 1. Bir kimseye, bir şey veya yere hiç ayrılmak istemeyecek şekilde bağlanma. 2. Bir yere devam etme, devamlı gidip gelme.

m. + kılanlar (22a/10)

m. + kılasız (7a/6)

[= 2]

mülk: <Ar. 1. Bir hükümdar veya devletin hüküm ve idâresi altında bulunan toprakların tamâmı, memleket. 2. *mec.* Ülke, âlem, diyar, dünya.

m. (20a/17), (38a/17)

m. + inden (117b/13)

[= 3]

mülzem: <Ar. 1. Bir tartışma, münâzara vb.nde yenilip konuşamaz, cevap veremez duruma getirilmiş, susturulmuş. 2. Gerekli görülmüş, lüzumlu, gerekli.

m. + olalar (8a/15)

[= 1]

mümkin: <Ar. Mümkün kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli.

m. (43b/12), (5b/3)

[= 2]

münâcât: <Ar. Allah'a yalvarıp yakarma, duâ ve niyazda bulunma.

m. (81a/6)

m. + eyledi (59b/15)

m. + kıla (59b/10)

m. + kıldı (104a/10), (115a/10), (53a/3)

m. + kılmağa (59b/11)

[= 7]

münâdî: <Ar. 1. Bir haberi yüksek sesle duyuran, îlân eden kimse, tellâl. 2. Çağırان, dâvet eden kimse, dâvetçi.

m. + ler (17a/11), (22b/16), (24a/11), (24a/15), (24a/5), (24a/8), (24b/2), (26b/1)

[= 8]

münâfık: <Ar. 1. *din.* Allah'a, Peygamber'e ve diğer îman esaslarına inanmadığı halde inanmış gibi görünen ve öyle davranan kimse.

m. + lar (79b/16)

m. + ları (76b/8), (77a/6)

[= 3]

münakkaş: <Ar. Kısaltılmış, eksiltilmiş, azaltılmış.

m. + olmasun (25b/12)

[= 1]

münezzeh: <Ar. 1. Eksiklik, noksanlık, kötülük vb.nden arındırılmış olan, uzak, berî. 2. (Allah için) İnsanlara mahsus her türlü sıfat, zaaf ve noksanlıktan uzak olan, hiçbir şeye ihtiyâcı bulunmayan.

m. (13a/10)

m. + dür (95b/16)

m. + tağrı (35a/5)

[= 3]

münîr: <Ar. Aydınlatan, ışık veren, ışıklı, parlak.

m. (4b/10)

[= 1]

münkâd: <Ar. Boyun eğen, boyun eğmiş, râmolmuş, tâbi, itâatkâr.

m. + olmayub (5b/8)

[= 1]

münker: <Ar. 1. Ret ve inkâr olunan, kabul edilmeyen. 2. Hoşa gitmeyen, beğenilmeyen, makbul olmayan. 3. Dince uygun görülmeyen, câiz olmayan şey.

m. (16b/12)

[= 1]

münkir: <Ar. 1. İslâm dinindeki îman esaslarını inkâr eden, inanmayan (kimse).

m. + ler (3b/9), (5a/10)

m. + olanlar (21a/7)

m. + olurlar (3a/7)

[= 4]

müntakim: <Ar. “Yaptıklarından pişmanlık duymayan, tövbe etmeyen, müşrik, zâlim gibi günahkârları adâletinin gereği olarak hak ettikleri cezâyâ çarptıran ve böylece mazlûmların, mağdurların intikâmını alan” anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah’ın isimlerindendir.)

m. + dür (5a/8)

[= 1]

münzel: <Ar. 1. Cenâbıhakk’a âit yücelikten, peygamberlerine indirilmiş, vahiy

yoluyla gönderilmiş, vahyedilmiş. 2.

Yukarıdan aşağıya indirilmiş.

m. + dūr (5a/8)

[= 1]

mürsel: <Ar. 1. Gönderilmiş, yollanmış. 2.

Peygamber, nebî, resul.

m. (98b/7)

m. + ler (7a/13)

m. + lerdensin (3b/16)

m. + lere (72b/16)

[= 4]

mürtefi: <Ar. Yükselmiş, yüksek, yüce.

m. + oldu (31a/14)

m. + olur (30b/17)

[= 2]

mürüvvet: <Ar. 1. Yiğitlik, mertlik. 2. İnsanca

davranma, insanlık.

m. + leri (75b/2)

[= 1]

müşakqale: <Ar. Dile ağır gelen.

m. + dūr (50b/16)

[= 1]

müsāfir: <Ar. 1. Misafir. 2. Görüşme, ziyâret

vb. amaçlarla birinin evine veya bir

yere gelen ve geçici olarak kalan kimse,

konuk, mihman. 3. Seferî olan kimse,

yolcu.

m. (2b/4)

[= 1]

müslim: <Ar. Müslüman.

m. (51b/15)

[= 1]

müslimān: *bk.* müslümān.

m. (68a/10)

m. + a (68a/11)

m. + eylemek (62b/17)

m. + idi (113a/4)

m. + lar (41b/9), (64a/2), (80a/1), (80a/9)

m. + lardan (108b/6)

m. + ları (113a/5), (113a/8), (113b/7), (80a/8),

(88b/12), (88b/13)

m. + ları (76a/17)

m. + ola (62b/10)

m. + olacak (52a/11), (52a/12)

m. + olasin (52a/5), (52a/9)

m. + olmak (8a/16)

m. + olunca (103b/1)

[= 23]

müslime: Kişi adı.

m. + den (42b/13)

[= 1]

müslümân: < İslâm dîninden olan kimse,
müslim, Muhammedî.

m. + larıla (79b/15)

m. + olmağı (71a/6)

[= 2]

müstağrak: < **Ar.** 1. Batmış, dalmış, içine
gömülmüş, garkolmuş. 2. Sevgi,
heyecan vb. bir duyguyle kendinden
geçmiş, kendini bilmeyecek derecede
coşku ve vecit içinde olan.

m. (48b/4)

[= 1]

müstakîm: < **Ar.** Doğru, düz.

m. (4b/16), (4b/16)

[= 2]

müstecâb: < **Ar.** Olumlu, müspet cevap alınan,
kabul edilen (istek, duâ vb.).

m. + edüb (113b/5)

m. + olur (84b/5)

[= 2]

müşebbek: < **Ar.** Ağ ve kafes gibi örülmüş veya
oyulmuş (nakış, pano vb.) muşabak,
muşabbak.

m. + oldu (58a/12)

[= 1]

müşk: Misk.

m. + den (108a/9), (27b/5)

m. + depelerin (27b/9)

m. + ile (78b/16), (79a/5)

[= 5]

müşkil: < **Ar.** 1. Zor, güç, çetin. 2. Halledilmesi,
çözüme kavuşturulması güç iş veya
mesele, zorluk, güçlük.

m. (4a/10), (4a/17)

[= 2]

müşrik: < **Ar.** Allah'a ortak koşan, birden fazla
tanrıya inanan kimse.

m. + ler (101b/4), (102a/7), (29a/1), (32a/12),
(32a/9), (35b/7), (36a/15), (62a/14),
(6a/8), (90b/3)

m. + lere (102a/2), (36b/4)

m. + leri (101b/1), (103a/11), (35b/3), (79b/10)

m. + leriñ sözi (32b/1)

m. + lerine (51b/4)

[= 18]

müşteri: <Ar. Satın alan kimse, alıcı.

m. + dür (69b/4)

[= 1]

mütâla'at: <Ar. Mütâlaalar, tetkikler, düşünceler.

m. + kılun (9a/3)

[= 1]

mütegayyir: <Ar. Başka bir şekle giren, başka bir hal alan, değişen, başkalaşan.

m. + oldu (118a/15), (118b/2)

[= 2]

mütekebbir: <Ar. 1. Büyüklük taslayan, kendini beğenmiş (kimse), kibirli. 2. “En büyük ve en yüce olan, büyüklüğünü, ululuğunu her an ve her yerde gösteren” anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah’ın en güzel isimlerinden)dır.

m. + ler (20a/16), (25a/3), (25a/4)

[= 3]

mütemekkin: <Ar. Bir yere yerleşmiş, yerleşik, mukim.

m. + oldılar (59b/6)

[= 1]

müttekî: <Ar. Emin olan.

m. + ler sözi (31b/7)

[= 1]

müvekkel: <Ar. Vekil tâyin edilen, kendisine vekâlet verilen kimse, vekil.

m. (80a/11)

m. + dür (50b/12), (50b/13), (50b/14)

m. + kılıbdur (93a/5)

m. + olan (3a/11)

[= 6]

müverrih: <Ar. Târih yazan kimse, târihçi.

m. (41a/7)

[= 1]

müzd: <Far. 1. Mükâfat, ecir, sevap. 2. Karşılık, bedel.

m. (83b/3), (91b/8), (92a/10), (94b/10)

m. + dilemezler (9a/4)

m. + e (47b/3)

m. + en (95a/4)

m. + i (76b/14)

m. + in (47b/2), (47b/2), (47b/3), (47b/3),
(92b/16)

m. + vère (83b/12)

[= 14]

müzde: *bk* müzd.

m. + den (69a/6)

m. + vère (71b/6)

[= 2]

Müzdelife: <Ar. Hac'da Arafat vakfesinden
sonra ikinci vakfenin yapıldığı yer.

m. + de (107a/2)

[= 1]

müzemmil: <Ar. Kur'an'da Hz. Muhammed
için kullanılan ifade.

m. (4b/9)

[= 1]

-N-

niçün: *bk* niçün.

n. (18b/3), (18b/4), (31b/17)

[= 3]

nāfi': <Ar. 1. Faydalı, faydası olan, menfaatli.
2. "Hayır ve menfaat verici şeyler

yaratan" anlamında Allah'ın
isimlerindendir.

n. (97b/13)

n. + den (42b/13), (97b/12)

[= 3]

nāfiye: <Ar. Faydalı.

n. + ola (11b/11)

[= 1]

nāgāh: <Far. 1. Vakitsiz, zamansız. 2.
Birdenbire, ansızın.

n. (10a/16), (15a/6), (27b/17), (33a/13),
(46b/11), (68a/4), (85b/1), (85b/13),
(86b/16), (88a/10)

n. + erişe (19a/16)

[= 11]

nāgihān: <Far. Nâgehan, ansızın, birdenbire.

n. (62a/9)

[= 1]

nāme: <Far. Mektup.

n. (23a/12), (23a/13), (23a/13), (23a/14),
(23a/17), (23a/4), (23a/9), (63a/14)

n. + de (23a/9)

n. + den (23a/14)

n. + ler (63a/10), (63a/11)

n. + lerdür (63a/10)

n. + lere (23a/5)

n. + si (63a/13)

n. + yi (81a/10)

[= 16]

nār: <Ar. 1. Ateş, od. 2. Cehennem.

n. + umıla (31a/3)

[= 1]

nārillāhi

n. (33a/10)

[= 1]

nāzil: <Ar. 1. İnmek, nüzul etmek. 2. İlâhî kitapları peygamberlere bildirilmek.

n. + ola (2a/7)

n. + oldı (2b/16), (33a/11), (6b/15)

[= 4]

nāzlan-: 1. Edâlî bir tavır takınmak. 2. Bir şeyi istediği halde istemiyormuş gibi davranmak.

n.-ursın (71b/1)

[= 1]

naʿīm: <Ar. Cennetlerden birinin adı.

n. + uçmağ (73b/7)

n. + uçmağı (73b/5)

[= 2]

naʿra: <Ar. Haykırmak, yüksek sesle bağırarak.

n. + ları (28a/2)

n. + urdı (108b/4)

[= 2]

nafaqa: <Ar. Geçinmek için gerekli olan yiyecek, içecek ve bunun için sarfedilen para.

n. + kılanlar (24a/14)

n. + kıldılar (24a/13)

n. + vermeyelüm (19a/7)

[= 3]

naqd: <Ar. Akçe, para.

n. + dur (98a/13)

[= 1]

naķır: <Ar. 1. Pek küçük ve önemsiz şey. 2. 1 dirhemin (3.20 gr) on altıda biri olan kıratın otuz ikide biri miktârındaki eski bir ağırlık ölçüsü.

n. + den (103b/11)

[= 1]

naķıl: <Ar. 1. Bir yerden başka bir yere götüirme, aktarma, taşıma, geçirme.
2. Başkasına âit bir sözü veya bir fikri, bir olayı bir yerde anlatma, hikâye etme.

n. + etti (110b/15)

[= 1]

namâz: <Far. İslâm dînince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslâm'ın beş şartından birini teşkil eden ibâdet.

n. (106b/13), (17a/1), (81a/8), (84a/10), (94a/3)

n. + a (7a/7), (97b/15)

n. + a tırmağdan (16a/1)

n. + da (81a/7), (95a/1)

n. + dan (114a/5), (23b/5)

n. + dur (105a/10)

n. + ı (104b/5), (104b/7), (17a/2), (47b/2),
(61b/11), (61b/12), (82b/4), (98a/6)

n. + ıdur (106a/6), (106a/7), (106a/7), (106a/8)

n. + ı kılduğunuzdan (7a/7)

n. + ın (14a/7), (93b/16), (97b/11)

n. + ında (95a/2)

n. + ın kıldı (14b/10), (35b/16), (97b/13)

n. + ınur (106a/9)

n. + kılmazlar (83a/10)

n. + kılur (112b/9), (12b/4)

n. + kılurdu (5b/15), (6a/1), (6a/3)

n. + kılurlar (112b/9)

n. + lar (47a/13)

[= 42]

naşib: <Ar. Allah'ın bir kimseye tâyin ve kısmet ettiği şey, baht, tâlih.

n. + etdüm (66b/17)

[= 1]

naşihat: <Ar. Bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması gereken şeyler üzerine dikkatini çekmek için söylenen söz, öğüt.

n. (18b/12), (37b/15), (6b/3), (77b/5)

n. + dur (31b/2)

n. + ı (10a/1)

n. + kılub (8b/15)

[= 7]

naşrānī: Hristiyan.

n. (68a/10)

n. + ye (68a/10)

[= 2]

nazar: <Ar. 1. Bakış, göz atma, bakma. 2.

Görme, tecrübe ve kıyasa dayanarak düşünme, fikir yürütme.

n. + da (91a/10)

n. + eder (91a/4)

n. + etmege (22a/1)

n. + eydün (22b/17)

n. + eyler (91a/5)

n. + ı kılaydı (26b/15)

n. + kıl (34b/11), (34b/9)

n. + kılaydı (29b/4)

n. + kıldı (71b/10), (71b/11), (71b/12)

n. + kılur (31a/14), (91a/10)

[= 14]

nazik: <Far. Hareketleri karşısındakinde

hoşnutluk uyandıracak şekilde ince, zarif, ölçülü, yumuşak ve terbiyeli olan kimse.

n. (85b/2)

[= 1]

ne: Hangi şey.

n. (100b/12), (101b/3), (101b/3), (102a/15),
(103b/12), (106b/3), (107a/6), (109b/4),

(10b/14), (10b/14), (10b/17), (112a/16),
(113b/1), (114b/14), (115a/1),
(115a/10), (115a/7), (115b/2), (116a/7),
(117a/13), (118b/2), (119a/11),
(119a/5), (119a/5), (11a/13), (11b/17),
(12a/7), (13a/3), (13b/13), (13b/9),
(13b/9), (14b/15), (15b/11), (17b/12),
(17b/12), (18a/10), (18a/10), (19a/13),
(19b/7), (19b/7), (20a/4), (20b/2),
(20b/3), (20b/3), (20b/3), (21b/2),
(22b/11), (24a/16), (24a/17), (26a/1),
(26a/3), (26a/4), (26a/4), (27a/16),
(2a/7), (2a/8), (2a/8), (30b/10),
(30b/10), (30b/3), (31a/15), (33a/5),
(35b/6), (36a/10), (36a/10), (36a/10),
(36b/1), (38a/5), (38a/5), (38a/6),
(3a/15), (3b/13), (3b/2), (42b/1),
(43a/4), (44b/15), (45a/2), (45a/4),
(46a/13), (46a/14), (47a/2), (47a/2),
(47a/2), (47a/4), (47b/15), (48a/7),
(48a/8), (48b/14), (48b/17), (49b/6),
(53a/8), (54b/14), (55b/5), (56a/11),
(56a/5), (56a/8), (57a/5), (57a/7),
(58b/3), (5a/14), (5a/3), (61a/5),
(62b/9), (63b/10), (63b/11), (63b/14),
(66b/4), (68b/17), (69a/4), (70a/6),
(71a/17), (71a/17), (72a/1), (72a/16),
(72a/3), (72a/4), (72a/6), (72a/7),
(72a/8), (72a/9), (72b/11), (72b/16),

(72b/16), (72b/17), (72b/5), (73a/2),
 (73a/4), (73b/1), (73b/13), (73b/14),
 (73b/14), (76a/3), (76b/15), (78b/6),
 (78b/6), (79a/14), (7a/9), (7b/1), (7b/1),
 (7b/12), (7b/12), (80a/4), (81a/16),
 (83a/6), (84b/13), (84b/5), (84b/5),
 (85b/9), (86a/7), (86b/4), (88a/14),
 (88a/7), (8a/8), (91a/13), (92a/16),
 (92a/3), (92a/3), (92b/15), (92b/3),
 (93a/10), (96a/8), (98b/14), (9a/6),
 (9b/12)

n. + de (114a/10), (11a/1)

n. + dir (102b/8), (105a/4), (64b/16), (76b/15),
 (92b/4), (93a/16)

n. + dür (105a/10), (105a/3), (105b/7),
 (106a/15), (111b/4), (21b/1), (21b/1),
 (59b/3), (64a/13), (76a/10), (76a/11),
 (86a/3), (86a/7), (92b/4), (97a/15)

n. + kadar (34b/6)

n. + ki (55b/7)

n. + ler (13a/12), (48b/11)

n. + lerdendir (45b/9)

n. + leri (59a/9)

n. + mdür (3a/16)

n. + olacağın (58b/15)

n. + ydersin (32b/15)

n. + ydügi (106b/4)

n. + ye (111a/2), (111a/4), (11a/1), (19a/5),
 (58b/2), (64a/14), (64b/4), (64b/6)

n. + yledi (111b/1), (111b/3), (113b/8)

[= 208]

ne: *bk* ne.

n. + delim (111a/4)

[= 1]

net-: Ne etmek.

n.-dün (98a/2)

[= 1]

ne'üzübillāh: <Ar. Allah korusun.

n. (113a/14)

[= 1]

ne'üzübillāhi: *bk*. ne'üzübillāh.

n. (115a/16), (47b/6)

[= 2]

nebdē'-i tō: <Far. Yâsîn anlamına gelmektedir.

n. (4b/14)

[= 1]

necs: <Ar. Pis, murdar.

n. + den (100b/15)

[= 1]

neden: < Ne sebepten, niçin.

n. (11a/1), (36b/1), (53a/9)

n. + dūr (33a/16)

[= 4]

nedīm: <Ar. Sohbet arkadaşı, meclislerde
birlikte bulunulan, sohbet edilen kimse.

n. + kılr (80b/14)

[= 1]

nefes: <Ar. Akciğerlere hava alıp verme ve bu
yolla alınıp verilen hava, soluk.

n. (116/ā), (116a/10), (117a/1), (26b/4), (92b/13)

n. + de (116b/16)

n. + lerinden (103b/11)

n. + uraydı (29b/5)

[= 8]

nefḥa: <Ar. 1. Üfürme. 2. Can veren, ihyâ eden
üfleme, diriltici nefes.

n. (19b/11)

n. + yı fezi^c (19b/15)

n. + yı şa^cık (19b/13), (19b/15)

[= 4]

nefis: <Ar. Herkes tarafından beğenilen, çok
güzel.

n. + gevheri (116a/2), (116a/3)

[= 2]

nefis: *bk* nefis.

n. + ler (68a/7)

n. + lerindendür (13a/12)

[= 2]

nefs: <Ar. 1. Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz
benliği, kişiliği. 2. Bedene âit yeme,
içme vb. ihtiyaçların bütünü. 3. Bir
şeyin içi, merkezi, kendisi.

n. (3b/1), (79a/14)

n. + i (65b/17), (91a/6)

n. + ile (13b/3)

n. + i muṭma'inne (9b/10)

n. + iḡ (93a/3)

n. + iḡi (3a/17)

n. + iḡle (16a/9)

n. + in ārzūlarından (61a/12)

n. + ine (65a/7), (69a/3)

n. + ine uymışdı (82a/8)

n. + ine uyub (82a/10)

n. + ler (100a/7)

n. + lü (65b/17)

n. + üñ (22b/10)

n. + üne (69a/14)

[= 18]

nefsî: <Ar. İnsanın maddî arzularıyla ilgili.

n. (118a/6), (118a/6), (118b/8)

n. + dedükleri (118b/16)

n. + dèyeler (118b/8)

n. + dür (90b/7)

[= 6]

nehy: <Ar. Engelleme, men etme, alıkoyma.

n. + ètdi (74b/12)

[= 1]

nem: <Far. 1. Hafif ıslaklık, hafif yaşlık. 2. Rutûbet.

n. (14b/14), (73a/8)

[= 2]

neseb: <Ar. Soy sop, atalar.

n. + i (73a/11)

[= 1]

nesne: 1. Belli bir ağırlığı, maddesi ve hacmi olan her türlü cansız varlık, şey. 2. E. T. **Türk.** (Olumsuz cümlelerde) Hiçbir şey.

n. (101a/6), (101a/7), (105a/15), (105b/1), (105b/15), (106a/4), (106b/2), (106b/3), (114b/17), (11a/13), (11a/4), (11b/13), (15a/5), (19b/5), (20b/10), (23a/15), (26a/2), (27a/3), (29b/1), (31a/10), (31a/9), (34a/6), (3a/2), (43a/12), (43a/13), (45b/9), (47b/15), (4a/10), (51a/1), (53a/15), (59a/12), (5b/13), (61a/17), (62b/6), (63b/10), (65a/15), (65b/5), (69a/6), (70b/11), (71b/1), (72a/11), (72b/11), (72b/16), (72b/5), (73a/3), (75a/2), (80a/4), (80a/5), (81a/17), (87a/15), (90a/17), (90a/3), (95a/13), (98a/1), (98a/4)

n. + de (74a/1)

n. + den (105b/1), (23b/5), (35b/6), (63b/11), (68b/17), (75a/2), (93a/10), (95a/12)

n. + deñ (95a/11)

n. + denki (7a/4)

n. + dür (100b/14), (45a/2), (45a/4), (48b/17), (78b/6), (92a/16)

n. + ler (13b/5), (31b/6), (35b/14), (51a/14), (51a/5), (63b/6), (72a/1), (79a/15), (79a/16), (82/11), (90b/15), (93b/17), (96a/11)

n. + lerde (22b/5), (22b/6)

n. + lerden (13a/11), (32a/1), (79a/15), (96a/11)

n. + lerdendir (64a/2)

n. + lere (83a/7), (86b/2)

n. + leri (102a/1), (115b/6)

n. + lerinde (56a/6)

n. + leriyle (80b/17)

n. + lerün (115b/4)

n. + niñ (1b/16)

n. + nün (15b/2), (34a/6), (35a/5), (35a/8),
(43a/3), (74a/3)

n. + si (47a/11)

n. + ye (103b/12), (106a/5), (115a/4), (34b/17),
(64b/1), (69a/4)

n. + yi (33b/2), (40b/14), (44a/10), (51a/5),
(55a/12), (65a/1), (7a/10), (94a/1),
(96a/4)

[= 122]

nev'i: <Ar. Tür, cins.

n. (1b/7)

n. + dür (5a/4)

[= 2]

nevbet: <Ar-Far. Nöbet.

n. (99a/1)

[= 1]

nevmiz: <Far. Nevmid, ümitsizlik.

n. + olalar (30a/12)

n. + olmayalar (71b/12)

[= 2]

neyle-: < Ne eylemek.

n.-di (109a/2)

[= 1]

nıkbahıtlı: Talihli, bahtiyar.

n. + ı (96a/16)

[= 1]

nıl: <Far. Irmak ismi.

n. (56a/4)

n. + den (56a/9)

n. + ırmağına (55a/10)

n. + ırmağından (55b/12)

[= 4]

ni'met: <Ar. 1. Lutuf eseri olan iyilik, ihsan,
bağış. 2. İnsanın iyi yaşamasını
sağlayacak her türlü şey, servet, refah,
dirlik düzenlik, sağlık vb.

n. (50b/3), (63b/7), (78b/10), (78b/14), (83b/3)

n. + de (101b/6), (25b/13)

n. + den (105a/17)

n. + i (78b/11)

n. + ine (101b/7)

n. + le (57b/1)

n. + ler (109a/14), (114b/10), (115a/15), (32a/8),
(44b/12), (55a/11), (90a/13)

n. + lerdür (115a/15)

n. + lere (79a/6), (79a/8), (79a/8)

n. + leri (115b/16), (11b/11), (79a/9)

n. + lerinün (4a/12)

n. + leriğin (4a/11)

n. + lerümüze (11b/13)

[= 28]

nice: < 1. Çok, birçok pek , çok. 2. *zf. E. T.*

Türk. ve halk ağzı. Nasıl.

n. (101b/17), (101b/6), (102a/8), (102a/9),
(102b/5), (106a/10), (107a/1), (108b/5),
(10b/4), (110a/16), (110b/10), (113a/5),
(114a/13), (115b/11), (117a/5), (11a/7),
(12a/1), (12b/3), (16a/5), (20a/1),
(20a/1), (29b/11), (29b/3), (30a/4),
(31a/10), (31a/11), (32a/5), (32b/7),
(34b/10), (38b/2), (3a/9), (3b/1),
(42a/5), (43a/12), (57a/6), (58a/8),
(62b/2), (69a/2), (6a/1), (71a/9),
(72b/17), (73a/11), (76b/10), (76b/12),

(77b/10), (77b/2), (78b/12), (79b/2),
(80a/17), (80b/3), (8a/16), (94b/16),
(95b/15), (96a/12), (97b/1), (98b/11),
(99a/3), (99b/10)

n. + den (36a/16)

n. + dür (38b/11), (64a/11), (64a/11)

n. + ler (103a/15), (106b/15), (106b/9), (107b/1),
(107b/3), (111b/5), (116b/15), (12b/1),
(29a/15), (36b/4), (36b/4), (38b/8),
(43a/16), (43b/2), (50a/1), (60a/11),
(60a/7), (72a/8), (91a/11), (91a/4),
(91a/7), (95b/16), (96a/10), (96a/12),
(96a/9), (96b/15), (96b/2), (97a/4),
(97b/8), (98a/8)

n. + lere (91a/10)

n. + leri (29a/13), (29a/14), (29a/14), (36a/15),
(91a/11), (91a/12)

n. + leriğ (44b/9)

n. + leriyle (91b/13)

n. + lerün (29a/13)

n. + si (117a/9), (118a/16)

n. + sin (108a/11)

n. + sine (80b/4)

n. + siniğ (110b/4)

[= 107]

nicelig: Nicelik, bir şeyin ölçülebilir veya sayı ile ifade edilebilir özelliği.

n. + inde (42b/5)

[= 1]

nicün: *bk.* niçün.

n. (14a/8), (16a/3)

[= 2]

niçe: *bk.* nice.

n. (100a/8), (100b/10), (101a/17), (102b/13),
(102b/14), (103a/3), (103a/4),
(104a/11), (107a/10), (109a/3),
(109a/5), (38b/1), (45b/12), (46b/4),
(47a/14), (48a/14), (48b/6), (49b/5),
(52a/14), (52a/16), (53b/2), (54a/1),
(56a/11), (56a/12), (57b/16), (57b/6),
(58a/10), (58b/11), (59b/4), (64a/9),
(66a/8), (68b/12), (83b/10), (83b/11),
(86a/13), (88b/13), (91a/14), (99a/3)

n. + de (101a/6)

n. + den (63b/13), (87a/13)

n. + dür (64a/9)

n. + ler (102a/13), (102a/5), (102b/12), (102b/7),
(103a/12), (106b/12), (37a/8), (39a/2),
(39b/10), (42a/7), (42a/8), (42b/1),
(42b/4), (43a/15), (44b/13), (46a/12),
(49a/10), (49b/10), (49b/13), (49b/2),

(49b/5), (50a/11), (51a/13), (58b/3),
(61b/8), (63a/11), (63a/15), (65a/7),
(65a/9), (65b/8), (65b/8), (65b/9),
(65b/9), (67b/1), (68a/1), (69b/1),
(69b/8), (81b/7), (84b/8), (84b/8),
(84b/9), (85a/6), (86a/16), (86a/17)

n. + leri (36a/17), (41b/14), (91a/11), (91a/12)

n. + leriñ (66a/4)

n. + lerün (44b/8)

n. + ligi (42b/2)

n. + si (117a/10), (117a/9), (117a/9), (35b/3),
(41b/10), (41b/10), (41b/11), (41b/11),
(41b/11), (41b/13)

n. + siniñ (41b/13)

[= 104]

niçün: Niçin, ne için.

n. (102b/8), (103b/5), (109a/13), (116b/8),
(117a/1), (118b/17), (11b/12), (14a/11),
(14b/2), (26a/7), (28a/5), (30b/11),
(36a/3), (56b/17), (91a/13), (95b/7),
(98a/11)

n. + dür (14a/10), (14a/14), (73b/15)

[= 20]

nidā: <Ar. Seslenme, bağırma, çağırma.

n. (17a/11)

n. + geldi (104a/12), (34b/11), (34b/13), (34b/9),
(59a/12), (59a/16), (92a/3)

n. + geldiki (34b/11), (34b/6)

n. + gele (25a/3), (25a/5), (27b/11), (28a/16),
(28b/1)

n. + kıla (117b/5), (17a/11), (22b/16), (24a/11),
(24a/15), (24a/8), (24b/2), (26b/1)

n. + kılalar (24a/5), (24b/14), (24b/17)

n. + kıldı (52a/3)

n. + kıılır (15b/13), (40a/13)

n. + yı (104a/14)

[= 30]

nifâk: <Ar. 1. İnsanlar arasında anlaşmazlıktan
gelen ayrılık, ara bozukluğu. 2. İki
yüzlülük.

n. (13a/7)

n. + dan (31b/13)

[= 2]

nihâyet: <Ar. 1. Son. 2. Sonunda, en sonunda.

n. + i (4a/12)

[= 1]

nişân: <Far. Belirti, işâret, iz.

n. + belüre (67b/11)

n. + dur (92a/17)

n. + ın (81a/1)

n. + lar (52b/9), (69a/11), (82b/6)

n. + ları (52b/8), (60a/1)

n. + larıdur (72a/1)

n. + larından (92a/17)

n. + larını (36b/16), (39b/2)

n. + olsun (57a/11)

[= 13]

nite: *E. T. Türk.* Nasıl.

n. (102b/13), (104a/16), (107a/7), (109a/2),
(111b/1), (113b/9), (118b/5), (42b/10),
(51b/16), (52a/12), (64a/9), (75a/2),
(85b/14), (96a/7)

n. + dür (108a/15), (68a/3)

[= 16]

niteki: *bk.* nitekim.

n. (16a/10), (16b/4), (16b/5), (18a/8), (21b/8),
(25a/11), (30b/17), (30b/9), (32a/15)

[= 9]

nitekim: Cümle başında kendisinden önce gelen
cümledeki hükmü doğrulamak için
“gerçekten, hakikaten, nasıl ki ...
olduğu gibi” anlamlarında kullanılır.

n. (100b/3), (101a/16), (102a/15), (102b/13),
(104a/4), (105b/10), (105b/15),
(106a/5), (107a/15), (107b/9),
(109a/17), (10a/2), (10a/9), (10b/9),
(10b/9), (110b/4), (111a/17), (111b/6),
(113b/12), (114a/16), (115a/16),
(115a/7), (115b/7), (116a/11),
(117a/16), (117a/7), (13a/16), (16a/15),
(17a/13), (17b/15), (1b/14), (20b/15),
(24a/3), (25a/2), (31b/8), (35a/6),
(35b/10), (38b/17), (39a/5), (3a/10),
(40a/10), (42a/13), (43a/14), (43b/13),
(44b/1), (44b/4), (44b/7), (45b/15),
(45b/5), (46b/12), (47a/8), (50a/14),
(52a/14), (52a/7), (52b/1), (52b/17),
(52b/2), (54a/12), (54b/12), (54b/15),
(56b/13), (56b/2), (57a/16), (57b/15),
(58b/9), (60b/15), (61b/1), (61b/3),
(63a/2), (64a/12), (64a/16), (66a/1),
(66a/11), (67b/16), (68b/7), (69a/17),
(69b/14), (70a/1), (70b/12), (73a/13),
(73b/11), (73b/2), (73b/8), (74a/1),
(75b/9), (76b/16), (77a/3), (77b/1),
(77b/11), (77b/14), (77b/9), (78b/8),
(79a/17), (80a/13), (80b/4), (81a/7),
(81b/4), (82a/3), (83a/5), (90a/8),
(91a/15), (91a/8), (93a/14), (93a/7),
(94a/1), (96b/7), (97a/10), (97a/13),

(97b/12), (98b/11), (98b/16), (99a/11),
(99a/4), (99a/5)

[= 114]

nitelik: Nitelik, bir şeyin nasıl olduğunu belirten,
onu başka şeylerden ayıran özellik.

n. + i (108a/17)

[= 1]

nol-: Ne olmak.

n.-aydı (103a/1), (47b/11)

n.-duñ (112a/3)

[= 3]

nöbet: <Ar. 1. Kez, kere, defa. 2. Sıra, nevbet.

n. (2a/1)

[= 1]

nūḥ: Kur'an'da adı geçen peygamberlerden
biridir.

n. (118b/10)

n. + dan (109a/14)

n. + dur (107a/13)

n. + gemisi (18a/16), (18b/3)

n. + peygāmb̄er (18a/13), (65a/17)

n. + peygāmb̄erden (109a/16)

[= 8]

nūn: <Ar. Arap alfabesinin beşinci harfi.

n. (50b/16), (50b/16)

n. + a (98b/15)

n. + dan (98b/14)

[= 4]

nūr: <Ar. 1. Gözle görülen aydınlık, maddî şeyleri görmeye yarayan ışık, ziyâ. 2. Mânevî ışık.

n. (103b/17), (103b/17), (103b/17), (104a/1),
(15a/10), (15a/11), (15a/12), (27b/10),
(41a/3), (45a/15), (52b/11)

n. + dan (35b/17), (45a/13)

n. + dur (91a/2)

n. + em (31a/3)

n. + ı (106b/12), (15a/11), (15a/6), (16b/4),
(17b/16), (18a/5), (18a/6), (18a/7),
(26b/15), (36a/2), (52b/12), (67a/5)

n. + ına (45a/15)

n. + ından (78b/3)

n. + ını (28a/1), (37a/4), (39b/7)

n. + lar (27b/10), (27b/17)

n. + ları (17a/13)

n. + ola (103b/17)

n. + olmuş (54a/6)

n. + ıolsa (82b/10)

n. + umdur (31a/3)

n. + umı (31a/3)

n. + un (36a/10), (78b/14)

n. + yüzünün (38a/10)

[= 43]

nūrānî: <Ar. Işıklı, mübârek, nurlu.

n. + dür (48b/2)

[= 1]

nūrlu: 1. Aydınlık, parlak. 2. Mübârek, temiz.

n. (36a/8), (60b/8), (66a/4)

n. + ola (62a/4)

n. + yılduzdur (92b/6)

[= 5]

nuşret: <Ar. Yardım, Allah'ın yardımı.

n. (58a/3)

n. + kılanlar (24a/9)

[= 2]

nuṭfe: <Ar. Menî, bel.

n. + den (33a/12)

n. + şuyı (73a/10)

n. + şuyından (63b/12)

n. + ye (73a/12)

[= 4]

nübüvvet: <Ar. Peygamberlik, nebîlik.

n. + hil'atini (15b/1)

n. + ine (3b/17)

n. + ini (7b/3)

[= 3]

nüvâziş: <Far. Okşama, gönül alma, iltifat etme.

n. + dür (37a/13), (39b/15)

[= 2]

nüzûl: <Ar. 1. Kur'an âyetlerinin vahiy yoluyla

Hz. Peygamber'e bildirilmesi. 2.

Yukarıdan aşağıya inme.

n. + edeler (25b/1)

n. + i (32b/4), (35b/3), (3a/1), (62a/5), (6b/14)

n. + in (76b/2)

[= 7]

-O-

o: Üçüncü tekil şahıs.

o. (107a/2), (27b/6), (31a/3), (32b/8), (5a/16),
(6b/2), (84b/7)

o. + ları (107a/10)

o. + nuñ (46b/11)

[= 9]

oba: Göçebe âilelerin konakladığı yer, yurt.

o. + nuñ (107a/16)

[= 1]

od: Ateş.

o. (100a/13), (100a/9), (100b/3), (21b/6),
(22a/5), (29a/13), (29a/15), (29a/15),
(33b/10), (33b/12), (33b/13), (33b/14),
(33b/14), (38b/10), (38b/14), (39a/3),
(48b/2), (60a/11), (61a/1), (68a/2),
(88b/11), (88b/12), (90a/6), (90a/7),
(97a/12)

o. + a (100b/1), (100b/5), (16a/7), (32b/8),
(89a/17), (89b/5), (97a/11), (97a/8)

o. + 'azābı (103b/3)

o. + 'azābın (103b/7)

o. + 'azābından (103b/7)

o. + a atdılar (3a/10)

o. + a baturalar (29a/17)

o. + a birağıldılar (89b/6)

o. + a birağılmağa (89b/4)

o. + a birağılursın (89a/3)

o. + a birağırlar (114a/1)

o. + a birağıruz (89a/1)

o. + a bıraşdılar (89a/2), (90a/6)

o. + a düşmedin (89b/6)

o. + a göyündür (90a/4)

o. + a koydılar (88b/13)

o. + a yanar (24b/6)

o. + a yanduram (31a/15)

o. + dan (100b/10), (100b/15), (101a/10),
(22b/15), (25a/4), (25a/6), (29b/17),
(41b/14), (42a/2), (43b/15), (43b/4),
(48b/2), (75a/11), (75a/15), (89b/7)

o. + degmiş (53a/5)

o. + dur (100b/11)

o. + eksilür (21b/7)

o. + ھاذاقına (89a/11), (89b/17)

o. + ھاذاقılar (89b/11)

o. + ı (100a/11), (21b/10), (3b/4)

o. + ıdur (100a/7)

o. + ıla (33b/15), (92a/15)

o. + ın (10b/16)

o. + ını (21b/7), (30a/17)

o. + ını (30a/16)

o. + ola (68a/1)

o. + olalar (67b/6)

o. + olsa (67b/4)

o. + ıaşıdı (89b/8)

o. + ıuz (30a/15)

o. + ıakdılar (88b/10), (89b/3)

[= 88]

odun: Yakılmak üzere kesilmiş ağaç.

o. (88b/10)

[= 1]

oğı: ~~bk~~ oğıul.

o. + ı (108b/11), (23a/1), (35b/15), (79a/9),
(89a/8), (99a/7), (9b/2)

o. + ı ismā'ili (118b/9)

o. + ı ken'ānı (118b/10)

o. + u (108a/15), (24b/4), (91b/13)

o. + um (118b/11), (36a/13), (7b/6), (87a/8)

o. + uma (36a/2)

o. + u (75a/17)

o. + undan (65a/17)

o. + unu (99a/8)

[= 20]

oğlak: Keçi yavrusu.

o. + boğazlasunlar (57a/10)

[= 1]

oğlan: 1. Erkek çocuk. 2. Yetişkin erkek, delikanlı.

o. (68b/11), (86b/10), (86b/13), (86b/15),
(86b/7), (86b/8), (87a/11), (87a/15),
(87a/2), (87a/7), (87b/9), (88a/13),
(88a/14), (88a/2), (88a/5), (88a/9),
(88b/4), (88b/6), (89a/7)

o. + a (112b/2), (86b/11), (87a/13), (87b/11),
(87b/14), (87b/8), (96a/15)

o. + dur (53a/8)

o. + ı (39a/14), (45b/11), (45b/7), (46b/5),
(57b/11), (64a/8), (64b/3), (64b/5),
(72a/10), (72b/15), (73a/2), (81b/6),
(81b/8), (86b/12), (87a/12), (87b/17),
(87b/7), (87b/7), (88a/11), (88a/4),
(88a/7), (88a/8), (88b/1), (88b/17),
(88b/3)

o. + ıdur (45b/9)

o. + ın (72b/1)

o. + ını (72a/14)

o. + ınıñ (113b/15)

o. + ınıñ (64b/6)

o. + ısız (8b/3)

o. + ken (53a/5)

o. + lar (68a/13)

o. + ları (25b/11), (28b/11), (35a/1), (64a/10)

o. + larıdur (50a/17), (86a/10), (86a/14),
(86a/16)

o. + larına (21b/2), (45b/8), (48a/1)

o. + larından (65a/6)

o. + larını (21a/17), (30b/14), (48a/6)

o. + larınıñ (13a/11), (45b/13), (49a/11),
(57a/12), (69a/9), (79a/16)

o. + larıydı (57b/12)

o. + şuyı (93b/4)

o. + şuyını (93b/7)

[= 84]

oğlar: *bk* oğlan.

o. (88a/12)

[= 1]

oğlancık: Küçük erkek çocuk.

o. (33a/6)

o. + lar (20a/9), (31a/1), (68a/13)

o. + ları (83b/13)

o. + ların (73b/7)

o. + larınıñ (73b/9)

[= 7]

oğlancuğ: *bk* oğlancık.

o. + a (89a/4)

o. + ı (35b/17)

o. + ın (89a/2)

[= 3]

oğlancık: *bk.* oğlancık.

o. (102a/9), (30b/13)

[= 2]

oğlanlık: *bk.* oğlanlık.

o. + a (93b/11)

[= 1]

oğlanlık: Erkek çocukluk.

o. + dan (93b/11)

[= 1]

oğul: < Cinsiyeti erkek olan evlât.

o. (111a/1), (36a/5), (73a/8)

o. + dan (28a/14)

[= 4]

ok: Yay denilen âletle fırlatılan ve ucunda sivri
bir demir bulunan ince kısa değnek, tir,
sehim, nâvek.

o. (88a/16), (88b/2), (88b/3)

o. + la (88a/17)

o. + larını (49b/15)

[= 5]

okı-: *bk.* oku-.

o. (22b/10), (66b/11), (66b/12), (66b/13)

o.-dum (91b/15)

o.-madı (75b/15)

[= 6]

oklağı: Oklava.

o. + yıla (46b/4)

[= 1]

oku-: 1. Bir yazıda ne yazıldığını sâdece gözle
veya aynı zamanda seslendirerek
çözmek. 2. Bir yazıda anlatılmak
istenen mânâyı anlamak, öğrenmek.

o.-duğuş (91b/15)

o.-dı (115b/15), (11a/15), (63b/8), (63b/9),
(65b/2), (6a/11), (72a/13), (2a/6),
(74b/13), (75b/13), (83a/11), (91b/11),
(94b/11), (98a/3), (98a/9)

o.-duķ (17a/3)

o.-ğıl (5a/6)

o.-madı (3a/3)

o.-mağa (2b/13)

o.-mağı (2b/10)

o.-maķ (36b/9)

o.-makda (2b/2)

o.-makdır (69a/5)

o.-nsa (10b/7), (2b/8), (5a/5), (5a/7), (83a/8)

o.-r (45a/9)

o.-rdıñ (36a/13)

o.-rısıa (83b/10), (94b/12), (103b/16), (100a/2),

o.-rsa (66b/3)

o.-sa (103b/15), (1b/17), (2b/3), (2b/3), (2b/4),
(2b/5), (2b/5), (2b/6), (2b/6), (4a/16),
(62a/3), (74a/6), (80b/10), (91b/7),
(94b/8), (99b/13)

o.-salar (2a/14)

o.-sun (66b/2)

o.-ya (5a/9), (71b/5)

o.-yalar (2a/10), (2a/16), (2a/9)

o.-yam (91b/14)

o.-yan (2b/6), (2b/7), (35b/13)

o.-yanlara (28a/5), (2b/15)

o.-yavuz (96b/12)

o.-yıçak (83a/12)

[= 67]

oku-: Çağırmaq.

o.-dı (7b/12)

o.-yub (22a/12)

[= 2]

okun-: Bir yazının ne olduğu gözle çözülmek
veya yüksek sesle söylenmek.

o.-urken (23a/17)

[= 1]

okut-: Okumak işini başkasına yaptırmak, kırâat
ettirmek.

o.-an (22b/7)

o.-ğıl (62a/12)

o.-sa (77a/10)

[= 3]

okut-: Çağirtmak.

o.-dı (108a/12), (108a/13)

[= 2]

ol: Üçüncü tekil şahıs zamiri ve işâret sıfatı,
“o”nun eski şekli.

o. (100a/10), (100a/11), (100a/13), (100a/15),
(100a/15), (100a/17), (100a/6),
(100b/11), (100b/16), (100b/7),
(100b/8), (101a/10), (101a/11),
(101a/12), (101a/14), (101a/5),
(101b/11), (101b/12), (101b/3),
(101b/3), (101b/9), (101b/9), (102a/10),
(102a/11), (102a/12), (102a/9),

(102b/15), (102b/17), (103a/16),
 (103a/17), (103a/7), (104a/15),
 (104a/7), (104b/1), (104b/10),
 (104b/13), (104b/14), (104b/14),
 (104b/15), (105b/12), (106a/14),
 (106a/4), (106b/14), (106b/17),
 (106b/6), (106b/7), (107a/11),
 (107a/12), (107a/14), (107b/10),
 (107b/16), (107b/7), (108a/10),
 (108a/10), (108a/15), (108a/2),
 (108a/3), (108a/4), (108a/5), (108a/7),
 (108a/8), (108a/9), (108b/3), (108b/8),
 (108b/9), (108b/9), (109a/16),
 (109b/11), (109b/12), (109b/13),
 (109b/14), (109b/16), (109b/17),
 (109b/18), (109b/3), (109b/7), (109b/9),
 (10a/1), (10a/12), (10a/15), (10a/15),
 (10a/16), (10a/4), (10a/7), (10b/13),
 (10b/16), (110a/1), (110a/12),
 (110a/17), (110a/4), (110a/6), (110a/7),
 (110a/8), (110a/9), (110a/9), (110b/11),
 (110b/15), (110b/3), (110b/6), (110b/7),
 (111a/10), (111a/12), (111a/12),
 (111a/13), (111a/14), (111a/15),
 (111a/15), (111a/16), (111a/16),
 (111a/16), (111a/3), (111a/6),
 (111b/14), (111b/16), (111b/17),
 (111b/6), (112a/12), (112a/15),
 (112a/15), (112a/17), (112a/2),

(112b/1), (112b/10), (112b/15),
 (112b/2), (112b/4), (112b/4), (112b/5),
 (113a/16), (113a/4), (113a/6), (113a/6),
 (113a/9), (113a/9), (113b/1), (113b/4),
 (113b/7), (114b/1), (114b/3), (114b/4),
 (114b/7), (115a/10), (115a/11),
 (115a/13), (115a/14), (115a/15),
 (115a/9), (115b/12), (115b/15),
 (115b/5), (115b/7), (116a/3), (116b/1),
 (116b/2), (117a/12), (117a/17),
 (117a/2), (117a/3), (117a/4), (117a/7),
 (117b/3), (118a/12), (118a/5),
 (118b/16), (118b/7), (119a/11),
 (119a/12), (119a/14), (119a/5),
 (119a/9), (119a/9), (11a/13), (11b/10),
 (11b/6), (11b/9), (12b/12), (13a/11),
 (13b/11), (13b/16), (13b/7), (13b/8),
 (14b/14), (14b/17), (15b/10), (15b/12),
 (15b/15), (16a/1), (16a/5), (16b/1),
 (16b/10), (16b/15), (16b/16), (17a/5),
 (17b/1), (17b/1), (17b/2), (17b/6),
 (17b/9), (18a/10), (18a/7), (18b/1),
 (18b/10), (19a/16), (19a/16), (19a/3),
 (1b/11), (1b/12), (1b/6), (20a/16),
 (20a/5), (20a/5), (20b/6), (20b/6),
 (20b/6), (20b/8), (21a/5), (21a/9),
 (21b/14), (21b/17), (21b/2), (21b/3),
 (22a/17), (22a/8), (23a/12), (23a/13),
 (23a/13), (23a/14), (23a/6), (23a/9),

(23b/16), (24a/4), (24b/15), (25a/13),
(25a/14), (25a/14), (26a/12), (26a/6),
(26a/9), (26b/13), (27b/1), (27b/4),
(27b/4), (27b/9), (28b/16), (28b/8),
(29a/4), (29b/10), (29b/15), (29b/16),
(29b/3), (2a/7), (2b/13), (30b/13),
(30b/4), (30b/6), (31a/8), (32a/1),
(32a/1), (32a/10), (32a/11), (32a/12),
(32a/3), (32a/6), (32a/8), (32b/1),
(32b/10), (32b/14), (32b/15), (32b/7),
(33a/3), (33a/9), (33b/1), (33b/1),
(33b/10), (33b/15), (33b/2), (33b/2),
(33b/9), (34a/1), (34a/15), (34a/15),
(34a/15), (34a/2), (34a/6), (34b/10),
(34b/10), (34b/13), (34b/3), (34b/8),
(35b/11), (35b/9), (36a/12), (36b/17),
(37a/1), (37a/13), (37b/1), (37b/17),
(37b/5), (37b/8), (38a/16), (38a/3),
(38b/15), (38b/6), (39a/13), (39b/16),
(39b/3), (39b/4), (3a/12), (3a/17),
(3a/3), (3b/7), (40a/13), (40a/16),
(40a/4), (40a/8), (40b/1), (40b/2),
(41a/1), (41a/12), (41a/14), (41a/6),
(41a/9), (41b/17), (41b/3), (41b/5),
(42b/8), (42b/9), (43a/1), (43a/6),
(43a/9), (43b/12), (43b/16), (43b/17),
(43b/2), (43b/3), (43b/6), (43b/8),
(44a/11), (44a/7), (44b/14), (44b/16),
(44b/6), (45a/1), (45a/10), (45a/14),

(45a/16), (45a/17), (45b/3), (46a/16),
(46a/5), (46a/9), (46b/14), (46b/16),
(47a/3), (47a/4), (47b/3), (48a/17),
(48b/13), (48b/15), (48b/16), (48b/17),
(49a/1), (49a/11), (49a/12), (49a/2),
(49b/3), (49b/4), (49b/4), (49b/5),
(49b/9), (4a/6), (4b/11), (4b/12),
(50a/1), (50a/10), (50a/11), (50a/13),
(50a/15), (50a/16), (50a/7), (50b/1),
(50b/17), (50b/2), (50b/5), (50b/6),
(50b/7), (51a/1), (51a/16), (51a/3),
(51b/16), (51b/2), (51b/5), (52a/11),
(52a/12), (52a/3), (52a/4), (52b/17),
(52b/8), (52b/9), (53b/16), (53b/17),
(53b/17), (54a/10), (54a/11), (54a/16),
(54b/16), (54b/2), (54b/4), (55a/11),
(55a/15), (55a/9), (55b/10), (55b/2),
(56a/13), (56a/3), (56b/1), (56b/6),
(56b/9), (57b/1), (58a/11), (58a/17),
(58a/9), (58b/11), (58b/13), (58b/6),
(59a/17), (59b/14), (5a/10), (5a/12),
(5a/12), (5a/6), (5a/8), (5b/5), (5b/6),
(60a/1), (60a/1), (60a/8), (60b/16),
(60b/3), (60b/5), (60b/7), (61a/16),
(61a/17), (61a/5), (61b/12), (61b/15),
(62a/13), (62a/2), (62b/1), (62b/1),
(62b/10), (62b/15), (62b/15), (62b/2),
(62b/5), (63a/11), (63a/14), (63a/15),
(63a/16), (63a/17), (63a/9), (63b/15),

(63b/2), (63b/3), (64b/2), (64b/3),
(64b/5), (64b/6), (64b/7), (65a/12),
(65a/15), (65a/16), (65a/2), (65a/4),
(65a/5), (65b/11), (65b/15), (65b/17),
(65b/4), (66a/10), (66a/16), (66a/17),
(66a/17), (66a/3), (66a/5), (66a/8),
(66b/3), (67a/14), (67a/14), (67b/14),
(68a/13), (68a/14), (68a/2), (68a/5),
(68b/16), (68b/4), (68b/6), (68b/6),
(69a/2), (69a/6), (69a/6), (69a/9),
(69b/11), (69b/17), (69b/3), (69b/3),
(70a/10), (70a/7), (70a/8), (71a/11),
(71a/16), (71a/8), (72a/17), (72a/7),
(73a/12), (73a/2), (73a/3), (73a/7),
(73b/11), (73b/16), (73b/17), (73b/17),
(73b/6), (74a/10), (74a/11), (74a/12),
(74a/13), (74a/14), (74a/14), (74a/2),
(75a/13), (75a/14), (75a/14), (75a/3),
(75b/14), (75b/6), (75b/7), (76a/11),
(76a/15), (76a/16), (76a/17), (76b/1),
(76b/10), (76b/11), (76b/11), (76b/12),
(76b/15), (76b/2), (76b/3), (76b/4),
(76b/7), (77a/1), (77a/11), (77a/12),
(77a/16), (78a/13), (78a/17), (78a/8),
(78a/9), (78b/13), (78b/15), (78b/15),
(79a/10), (79a/12), (79a/4), (79a/5),
(79b/3), (79b/6), (79b/6), (7a/13),
(7a/14), (7a/17), (7a/4), (7a/5), (7a/8),
(7b/4), (7b/8), (7b/9), (80a/1), (80a/13),

(80a/14), (80a/8), (80b/10), (80b/13),
(80b/3), (81b/11), (81b/9), (82a/1),
(82a/10), (82a/13), (82a/13), (82a/6),
(82b/2), (82b/3), (83a/15), (83a/16),
(83a/17), (84a/5), (84b/13), (84b/14),
(84b/4), (84b/6), (84b/9), (85a/1),
(85a/10), (85a/3), (85a/8), (85b/10),
(85b/11), (85b/13), (85b/4), (85b/8),
(85b/9), (86b/10), (86b/11), (86b/12),
(86b/12), (86b/6), (86b/7), (86b/8),
(86b/9), (86b/9), (87a/1), (87a/11),
(87a/12), (87a/17), (87a/6), (87b/14),
(87b/17), (87b/8), (88a/11), (88a/2),
(88a/3), (88a/3), (88a/9), (88b/1),
(88b/12), (88b/16), (88b/16), (88b/4),
(88b/7), (89a/13), (89a/14), (89a/14),
(89a/2), (89a/4), (89a/6), (89b/11),
(89b/11), (89b/14), (89b/16), (89b/5),
(89b/8), (89b/8), (8a/3), (8a/8), (8b/1),
(90a/1), (90a/13), (90a/17), (90a/2),
(90a/3), (90a/4), (90a/6), (90a/6),
(90a/7), (90a/7), (90a/8), (91a/10),
(91a/8), (91b/11), (91b/11), (92a/10),
(92a/12), (92a/14), (92a/15), (92a/9),
(92b/16), (92b/17), (92b/7), (92b/9),
(93a/12), (93a/14), (93a/16), (93a/2),
(93a/6), (93b/12), (93b/15), (94a/1),
(94a/11), (94a/2), (94a/6), (94b/1),
(94b/10), (94b/3), (94b/3), (94b/7),

(95a/14), (96a/11), (96a/17), (96a/2),
(96a/4), (96b/14), (96b/14), (96b/16),
(96b/4), (96b/9), (97a/1), (97a/12),
(97a/12), (97a/2), (97a/7), (97b/11),
(97b/3), (97b/7), (98a/11), (98a/3),
(98a/6), (99a/1), (99b/10), (99b/14),
(99b/6), (99b/7), (9a/12), (9a/12),
(9a/3), (9a/6), (9b/15), (9b/2), (9b/3),
(9b/5), (9b/9)

o. + a (19a/13)

o. + alar (41b/16)

o. + da (75b/1)

o. + dur (100b/16), (102b/9), (105b/8), (105b/9),
(107a/13), (107b/7), (111b/8), (115b/9),
(119a/1), (17b/7), (18a/7), (26a/7),
(31a/16), (32b/4), (33b/14), (35b/3),
(36b/7), (37a/14), (37a/15), (37a/16),
(37b/10), (37b/12), (37b/5), (38b/3),
(39b/17), (39b/17), (40a/2), (40a/8),
(40b/2), (47a/10), (47a/12), (49b/10),
(49b/8), (4a/11), (4b/12), (51a/1),
(55a/4), (59b/3), (60a/7), (62a/5),
(63a/1), (64b/8), (6b/14), (71b/8),
(74a/3), (75a/2), (76a/1), (76b/12),
(76b/13), (78a/12), (7a/5), (80b/11),
(80b/13), (80b/15), (83a/3), (84a/2),
(93b/3), (96a/4), (96b/14)

[= 794]

ol-: Meydana gelmek, vukū bulmak.

o. (23a/12)

o.-a (100a/9), (100b/5), (100b/6), (100b/9),
(101a/13), (101a/2), (101a/3), (101b/6),
(102a/6), (102a/6), (103b/17),
(106b/16), (108a/14), (108b/8),
(109a/7), (109a/7), (10b/14), (10b/14),
(115a/16), (116b/7), (117a/13),
(117a/14), (118a/12), (118a/13),
(118a/13), (119a/16), (119a/17),
(11a/4), (11b/11), (12b/15), (16b/12),
(16b/12), (16b/15), (16b/4), (17a/15),
(17a/7), (17b/15), (17b/16), (17b/17),
(18b/11), (18b/4), (18b/8), (19b/11),
(19b/8), (20a/10), (20a/3), (20a/6),
(20a/7), (20a/9), (20b/10), (20b/5),
(21a/10), (21b/14), (22a/1), (22a/3),
(22b/13), (22b/13), (23a/4), (23a/9),
(23b/10), (23b/11), (23b/12), (23b/14),
(23b/14), (23b/15), (23b/15), (23b/16),
(23b/16), (23b/16), (23b/2), (23b/2),
(23b/3), (23b/3), (23b/3), (23b/4),
(23b/4), (23b/4), (23b/5), (24a/1),
(24a/2), (25a/13), (25a/14), (25a/14),
(25a/16), (25b/13), (25b/9), (26a/12),
(26a/15), (26a/2), (26b/10), (26b/10),
(26b/11), (26b/12), (26b/12), (26b/13),
(26b/13), (26b/4), (26b/5), (26b/6),

(26b/6), (26b/7), (26b/7), (26b/7),
(26b/8), (27a/1), (27a/1), (27a/2),
(27a/2), (27b/1), (27b/11), (27b/17),
(27b/2), (27b/3), (27b/3), (27b/4),
(27b/6), (27b/7), (27b/7), (28a/2),
(28a/4), (28a/6), (28b/8), (29a/11),
(29a/11), (29a/15), (29b/11), (29b/13),
(29b/14), (29b/3), (2a/8), (2b/12),
(2b/4), (2b/4), (2b/5), (2b/6), (2b/7),
(2b/8), (30a/12), (31a/15), (36b/5),
(36b/5), (37a/15), (37a/16), (37b/1),
(40a/1), (40a/1), (40a/4), (41a/13),
(41a/14), (41a/16), (41a/9), (41a/9),
(41b/12), (41b/15), (42a/11), (42a/6),
(42a/8), (43a/14), (43a/14), (43b/1),
(43b/12), (43b/8), (44a/6), (44a/7),
(44b/2), (44b/3), (44b/4), (46a/2),
(46a/3), (46b/7), (47a/14), (47a/15),
(47a/16), (47a/16), (47a/17), (47a/17),
(47a/17), (47a/2), (47a/4), (48b/1),
(4a/8), (4b/14), (51a/17), (51b/1),
(51b/1), (51b/3), (51b/8), (57a/14),
(57a/3), (58a/3), (5a/10), (61a/15),
(61a/7), (62a/4), (62b/10), (64a/17),
(64b/1), (64b/17), (65a/14), (65a/17),
(65a/17), (65a/2), (65a/3), (65a/7),
(65a/7), (65b/1), (65b/1), (65b/11),
(65b/14), (65b/17), (66a/11), (66a/13),
(66a/4), (66a/6), (66a/6), (66a/7),

(66a/9), (66b/9), (67a/14), (67b/8),
(68a/1), (68a/12), (69a/2), (69a/3),
(69a/6), (69b/8), (6b/3), (75a/5),
(75a/6), (75a/8), (75a/8), (75b/3),
(78b/4), (79a/11), (7a/4), (7a/5),
(80a/14), (81b/2), (82a/4), (83b/4),
(84b/13), (84b/13), (93b/14), (93b/17),
(96b/12), (97a/7), (97a/8), (97a/9),
(97b/1)

o.-acağı (46a/6)

o.-acağın (58b/15), (92a/3)

o.-acağ (52a/12), (52a/12), (79a/15)

o.-alar (100a/17), (101b/7), (101b/8), (101b/9),
(102b/1), (102b/2), (102b/3), (10b/2),
(10b/6), (10b/9), (117b/17), (13a/2),
(17a/1), (17a/4), (17a/6), (17b/15),
(18a/11), (20a/9), (21a/10), (21a/12),
(21a/4), (22a/4), (22a/7), (22b/14),
(22b/14), (22b/15), (22b/16), (24a/3),
(25a/15), (25b/10), (25b/14), (25b/3),
(27a/14), (28a/3), (28b/5), (29a/8),
(2a/17), (30a/12), (31b/6), (41b/14),
(41b/15), (41b/16), (41b/17), (42a/2),
(42a/3), (42a/5), (45a/12), (46a/5),
(47b/10), (47b/11), (48a/11), (48a/13),
(48a/14), (48a/2), (51a/8), (57a/15),
(65b/10), (65b/8), (67b/6), (71b/11),
(73b/17), (73b/5), (73b/8), (75b/5),

(8a/15), (92a/7), (95b/11), (97b/4),
(97b/4)

o.-alardı (29b/7), (30b/8)

o.-alım (38a/9), (39a/5), (39a/5)

o.-am (113a/14), (26a/8), (3a/8), (66b/15)

o.-an (110b/12), (113a/13), (32b/7), (33b/7),
(38b/1), (3a/11), (59a/17), (59a/8),
(89a/14), (97a/11)

o.-ana (2b/15)

o.-anı (116b/5)

o.-anlar (20b/13), (21a/7)

o.-anlardan (9b/13)

o.-anuç (71a/12)

o.-ası (74a/1), (85b/7)

o.-asıdur (77b/13)

o.-asın (3a/8), (52a/5), (52a/9), (82a/2), (87a/10)

o.-asıysa (51b/9)

o.-asız (35b/14), (7a/7)

o.-avuz (30a/10), (51b/6)

o.-aydı (118a/4), (18a/5), (26b/16), (26b/17),
(29b/10), (29b/9), (30b/10), (43b/7),
(48a/4), (94a/8), (9b/12)

o.-aydım (48b/6)

o.-ayduk (46a/16)

o.-ayduk (47b/12), (48a/12), (48a/3), (48a/4)

o.-ayıldı (29b/5)

o.-dı (103a/17), (103a/9), (104a/16), (106b/12),
(108a/11), (108b/10), (108b/12),
(110b/15), (111a/16), (111b/16),
(117a/6), (118a/15), (118b/2), (13b/15),
(13b/15), (14a/1), (1b/14), (27a/7),
(2b/16), (30a/8), (31a/14), (33a/1),
(33a/11), (33a/14), (33a/3), (34b/14),
(34b/14), (34b/15), (34b/17), (34b/4),
(34b/4), (35a/2), (35b/17), (36a/9),
(37b/15), (37b/3), (3b/15), (40a/6),
(42a/12), (42a/15), (42a/16), (43a/12),
(46b/16), (52b/7), (53b/10), (54a/11),
(54b/2), (55a/5), (56a/14), (56a/7),
(56b/1), (57a/17), (57a/4), (57b/5),
(57b/7), (58a/12), (58a/7), (58a/8),
(5a/15), (5a/3), (60a/14), (60a/3),
(60a/4), (60a/5), (6a/12), (6b/15),
(75b/15), (77b/17), (78b/5), (7b/10),
(7b/9), (83a/6), (85b/15), (85b/6),
(85b/7), (85b/8), (85b/9), (87a/12),
(87a/7), (87b/1), (88b/5), (89a/10),
(91a/6), (95b/10), (96b/11), (98b/15),
(98b/16), (99b/11), (99b/9), (9a/6),
(9b/2)

o.-diki (15a/7)

o.-dıkım (55a/5), (6b/17)

o.-dılar (103b/2), (10a/16), (10a/9), (111a/10),
(111a/16), (117b/15), (118a/16),
(53b/8), (59a/6), (59b/6), (78a/10),
(78a/9), (88a/4), (96b/1), (96b/2)

o.-du (55a/11)

o.-duğı (12b/17), (15b/14), (16b/1), (1b/13),
(23b/9), (30b/12), (37b/2), (40a/4),
(6b/5), (73b/16)

o.-duğımız (57b/17)

o.-duğın (108b/2)

o.-duğın (70a/4)

o.-duğca (14a/16), (14b/1)

o.-duğdan (108b/1)

o.-dular (111a/1)

o.-dum (26a/16), (59a/14), (59a/15)

o.-duğ (36a/11), (36a/12), (84a/9), (87b/9)

o.-duğuz (26a/16), (26a/5)

o.-duyısı (90b/15)

o.-ğıl (36a/14)

o.-ıcağ (117a/16), (118b/4), (42a/10), (47a/1),
(70a/10), (72a/3), (97a/16)

o.-ıcağ (48b/7), (57a/15), (68b/10)

o.-ımaz (23a/15)

o.-ıñuz (47a/7)

o.-ısar (11a/12)

o.-ısarlar (78b/2)

o.-ma (32b/3)

o.-madı (19b/12), (36b/10)

o.-madılar (61b/7), (89b/5)

o.-maduğ (59a/16)

o.-mağa (65a/3)

o.-mağı (71a/6), (87a/17)

o.-mağıdı (52b/14)

o.-mağıcün (16b/2)

o.-mağ (43b/12), (66b/13), (8a/17)

o.-mağlığı (6a/16)

o.-mağlığın (34a/6)

o.-masun (105a/16), (25b/12), (3b/10)

o.-maya (100b/8), (101b/10), (102a/13),
(104b/3), (107b/17), (118b/17),
(119a/2), (22a/1), (22a/3), (26b/6),
(36b/14), (38b/2), (39b/1), (43b/13),
(47a/11), (52b/1), (66a/1), (66b/9),
(83b/5), (93b/15), (97a/13), (97b/2),
(99b/16), (16b/16), (17a/1), (17b/2)

o.-mayadı (94a/7)

o.-mayalar (44b/17), (48a/14), (71b/12),
(73b/11), (97a/14)

o.-mayalum (26a/7)

o.-mayaydı (106b/4), (106b/5), (33b/14)

o.-mayınca (99a/5)

o.-mayub (5b/8)

o.-mayup (38a/14)

o.-maz (106b/7), (10a/2), (10a/2), (11b/17),
(24b/8), (25b/16), (34a/7), (85b/1),
(99a/4), (99a/5)

o.-mazdı (18a/6)

o.-mazıdı (115b/17)

o.-mazlar (79b/5)

o.-mazsa (70a/8)

o.-mazsın (71a/15), (71a/16)

o.-mış (14b/14), (27a/17), (32a/12), (34a/10),
(37a/15), (40a/1), (49b/11), (54a/7),
(59a/14), (6b/10), (87a/13)

o.-mıışdı (82a/9)

o.-mıışdur (33a/17)

o.-mıışlar (48b/4)

o.-mıışlardur (36a/17), (69b/13), (90a/15)

o.-muş (113a/13), (31a/5), (31a/7), (34b/12)

o.-muşıdı (65a/8)

o.-muşlar (17a/12), (35a/1)

o.-muşlardı (54b/4), (5a/17)

o.-muşuz (30a/9)

o.-sa (100b/13), (106b/15), (106b/3), (116a/6),
(118a/3), (15b/11), (22b/5), (22b/6),
(23b/8), (27a/17), (29b/10), (30b/17),
(33b/12), (46a/17), (46b/11), (48a/17),
(53a/9), (67a/1), (67b/4), (68a/7),
(68a/8), (68b/16), (68b/9), (71b/16),
(72b/5), (75a/6), (81a/14), (82b/10),
(82b/9), (84b/4), (93a/1), (95a/15),
(97a/16)

o.-salar (43b/2), (67a/8)

o.-sın (76a/7)

o.-sun (118b/2), (12b/15), (15b/15), (26a/10),
(26a/9), (38a/9), (38a/9), (49a/5),
(57a/11), (74b/11), (86b/3), (87b/16),
(88b/15)

o.-ub (102b/13), (104a/10), (107b/16),
(108a/12), (10b/8), (20b/8), (24a/11),
(24a/14), (24b/1), (24b/16), (25a/5),
(44a/17), (45a/11), (49b/14), (50b/4),
(53b/16), (55a/13), (55a/2), (58a/12),
(64a/7), (87a/11), (94b/4)

o.-uban (47b/5)

o.-uñ (30a/11), (30a/11), (40a/14), (47b/10),
 (48a/1), (48a/10), (79a/10), (89b/4),
 (89b/4), (9b/1)

o.-uñuz (7a/3)

o.-unan (50b/13)

o.-unca (103b/1), (16b/10), (22a/15), (68b/7)

o.-undı (85a/14)

o.-unsa (76a/14), (76a/17)

o.-up (15b/4), (24a/8), (89b/6)

o.-ur (100b/9), (101a/6), (103a/10), (106b/17),
 (106b/2), (107a/8), (109a/7), (10b/7),
 (10b/7), (110a/2), (111b/5), (114b/5),
 (114b/9), (117a/10), (117a/9), (118b/4),
 (11b/15), (11b/16), (12a/12), (12a/13),
 (12a/14), (12a/16), (12b/1), (12b/2),
 (13a/6), (13a/7), (14a/14), (14a/17),
 (14a/17), (14b/1), (14b/3), (15b/11),
 (16a/15), (16a/17), (16a/5), (16b/11),
 (17b/10), (17b/6), (17b/7), (24b/8),
 (25b/16), (30b/13), (30b/17), (31a/7),
 (32a/6), (34a/6), (34a/7), (37b/1),
 (37b/3), (40a/4), (40a/6), (40b/1),
 (40b/12), (41a/5), (42a/14), (45b/5),
 (46a/8), (46a/8), (48a/17), (48b/7),
 (48b/7), (49b/1), (49b/10), (49b/7),
 (4a/13), (4a/15), (4a/16), (4a/17),
 (4b/1), (50b/17), (54b/10), (54b/11),

(57a/1), (5a/16), (5a/6), (5a/7), (60a/9),
 (60b/16), (62b/15), (64a/2), (65a/3),
 (69b/2), (70b/1), (71a/11), (76a/3),
 (76b/14), (77a/7), (77a/7), (77a/9),
 (77b/1), (77b/9), (78a/7), (80b/15),
 (80b/15), (80b/17), (81a/1), (81a/16),
 (82/11), (82b/16), (82b/6), (84b/10),
 (84b/11), (84b/5), (90b/7), (93a/13),
 (94a/10), (95a/9), (97a/11), (97a/9),
 (99a/4), (99a/9)

o.-uram (9a/15)

o.-urđı (107a/17), (52b/10), (52b/12), (56a/10),
 (7b/11)

o.-urısa (3a/9)

o.-urlar (13a/1), (3a/7), (67a/13), (69b/2),
 (72b/9), (85a/3)

o.-urlardı (107b/6)

o.-ursa (53a/10), (55a/8)

o.-ursam (115a/1), (62a/14), (85b/16)

o.-ursañuz (7a/9)

o.-ursavuz (116a/15)

o.-ursın (54a/5), (62b/16), (62b/17)

o.-uruz (116a/6)

o.-usar (119a/11)

[= 865]

oldur-: Olmasını sağlamak.

o.-dı (47b/6)

[= 1]

olkadar: O kadar.

o. (9b/7)

[= 1]

olok: O dakikada, o anda.

o. + sâ'at (108b/5)

o. + sâ'atde (48a/11)

[= 2]

olubil-: Olacağını bilmek.

o. -mezlerdi (36b/1)

[= 1]

olun-: Olunmak.

o.-a (17a/9)

o.-maz (101b/14)

o.-sa (81b/2)

[= 3]

omça: Üzüüm dalı.

o. + ları (64b/12)

[= 1]

omuz: Vücutta boynun iki yanında kalan,
kolların gövdeye bağlandığı kısım.

o. + ında (59a/14)

[= 1]

on: Dokuzdan sonra, on birden önce gelen
sayının adı.

o. (104b/10), (104b/10), (104b/14), (104b/14),
(104b/15), (104b/7), (104b/8), (105a/1),
(107b/4), (108b/1), (109b/13), (109b/6),
(109b/7), (115a/13), (13b/16), (18b/2),
(22a/17), (2a/1), (2a/15), (41b/8),
(42b/11), (43a/10), (45a/9), (57b/10),
(58a/7), (61b/13), (61b/14), (61b/15),
(67a/10), (69a/14), (71b/3), (74b/10),
(82b/10), (83b/11), (91b/3), (91b/8),
(94b/5), (96a/14), (98b/7), (99b/1),
(99b/2), (60b/13)

o. + dört (28a/2)

o. + ı (103b/15)

o. + ıdur (104b/15)

o. + iki bin (45a/9)

[= 46]

onjar-: Yoluna koymak, düzeltmek.

o.-a (71b/7)

[= 1]

on biç: ~~bk~~ onbiç.

o. (60b/13)

[= 1]

on biç: 10000.

o. (115a/13)

[= 1]

on dörd: On dört. On üçten sonra, on beşten önce
gelen sayı. 14.

o. + i (82b/10)

[= 1]

on iki: On birden sonra, on üçten önce gelen
sayı. 12.

o. (104b/10), (107b/4), (69a/14)

[= 3]

on sekiz: On yediden sonra, on dokuzdan önce
gelen sayı. 18.

o. (108b/1)

[= 1]

on toköz: On dokuz. On sekizden sonra,
yirmiden önce gelen sayı. 19.

o. (61b/13), (61b/14), (61b/15), (71b/3), (94b/5)

[= 5]

onuncı: Onuncu. On sayısının sıra sıfatı.

o. (22b/4)

[= 1]

on yedi: On yedi. On altıdan sonra, on sekizden
önce gelen sayı. 17.

o. (109b/13), (109b/6), (109b/7), (91b/3)

[= 4]

orta: İki uçtan veya bütün noktalardan aynı
uzaklıkta olan yer.

o. (58a/13)

o. + da (57b/4), (85a/13)

o. + sına (17a/16), (88a/8)

o. + sında (117b/15), (117b/16), (84b/6)

[= 8]

ortag: Ortak.

o. + ı (113a/11)

[= 1]

ortaklıg: Ortak olma durumu.

o. + ı (112a/2)

[= 1]

oruc: İslâm dîninin beş şartından biri olan,
imsaktan güneş batıncaya kadar yeme,
içme ve cinsel ilişkiden uzak durma
şeklindeki ibâdet.

o. (106b/13), (84a/10), (94a/3)

o. + dan (114a/6)

o. + dutanlar (27b/12)

o. + dutar (12b/4)

o. + ını (93b/16)

[= 7]

orun: Makam, mevki.

o. + ıdur (61a/10), (61a/14)

[= 2]

‘oṣmān: Kişi adı.

a. (24a/13), (24a/14)

[= 2]

‘oṣmān bin ebū ‘ātik: Kişi adı.

a. + den (51b/15)

[= 1]

ot: Bir iki mevsim veya bir yıl, pek azı da daha fazla yaşadıktan sonra kuruyan, toprak üstündeki kısımları odunlaşmayıp yumuşak kalan küçük bitkilerin ortak adı.

o. (100b/10), (20b/9), (29b/15), (75a/8)

o. + bitmeyeydi (29b/6)

o. + dan (113b/17)

o. + dur (100b/9)

o. + lar (55a/11), (60b/16), (64b/13), (64b/9)

o. + lara (50b/12)

o. + ları (41a/12), (96a/5), (96b/4), (96b/9)

o. + laru (94a/11)

[= 17]

otla-: (Hayvan) Dolaşarak yerden ot yemek.

o.-yıcağ (101b/1)

o.-yub (82a/8)

[= 2]

otlağ: Otlak. Hayvan otlatılan yer, çayır, mera.

o. + ı (60b/15)

[= 1]

otur-: Vücûdun belden yukarı kısmı dik duracak ve vücut ağırlığı kaba etler üzerine binecek şekilde bir yere yerleşmek, kuut etmek.

o.-a (59b/14), (66a/11)

o.-alar (25b/15), (25b/17), (57a/13), (65b/14)

o.-an (100b/2)

o.-dı (34a/12), (59b/14)

o.-duğı (102a/15)

o.-mışlar (91b/13)

o.-mışlardı (6a/4), (89b/11)

o.-mışlar ola (27b/7)

o.-mış ola (26b/13), (27a/2)

o.-muşdık (16b/7)

o.-muşlardı (6a/8)

o.-sa (64b/2)

o.-ub (62a/6), (79b/8), (92a/13)

o.-urdu (108b/9), (41b/6), (86b/10)

o.-urdum (78a/1)

[= 26]

otuz: Yirmi dokuzdan sonra, otuz birden önce
gelen sayının adı. 30.

o. (103b/13), (26b/7), (42b/12), (43b/4), (43b/4),
(61b/17), (66a/15), (74a/4), (74a/5),
(80b/7), (99b/2)

[= 11]

otuz altı: Otuz beşten sonra, otuz yediden önce
gelen sayının adı. 36.

o. (74a/5)

[= 1]

oyna-: Eğlenmek, oyalanmak maksadıyle bir
şeyle meşgul olmak.

o.-riken (33a/6)

[= 1]

oyun: Bir menfaat olmadan hoşça vakit
geçirmek için yapılan, çeşidine göre
belli kurallara bağlanmış, mahârete
dayalı eğlence.

o. (94a/14)

[= 1]

-Ö-

öd: Karaciğer tarafından salgılanan yeşil sarı
renkte acı sıvı, safra.

ö. + i şıdardı (110b/9)

[= 1]

öde-: Bedelini karşılamak.

ö.-diler (73b/4)

ö.-yüb (72a/7)

[= 2]

öden-: Bedelin başkası tarafından karşılanması.

ö.-e (2b/5)

[= 1]

ög-: Övmek.

ö.-düği (107b/9)

ö.-eridi (48b/2)

[= 2]

öğred-: *bk.* öğret-.

ö.-e (86b/8)

ö.-evüz (96b/13)

ö.-eyin (86b/8), (96b/16)

ö.-ür (72b/12)

[= 5]

öğren-: Bir husus hakkında bilgi sâhibi olmak,
bilgi edinmek.

ö.-medi (3a/3)

ö.-ürdi (86b/12)

[= 2]

öğret-: 1. Bir konu hakkında bilgi sâhibi etmek.
2. Eğitim yoluyla belli bir konu
üzerinde bilgi kazandırmak, tâlim
etmek.

ö.-dügi (62a/11)

ö.-düm (13b/13)

ö.-gil (62a/11)

ö.-medük (31b/1)

[= 4]

öğüt: Nasîhat.

ö. (103a/15), (31b/2), (62b/12), (77b/5), (97a/6)

ö. + den (97a/11), (97a/8)

ö. + duta (62b/12)

ö. + dür (63a/6), (63a/6), (70b/14)

ö. + vëricisin (103a/14), (103a/8)

[= 13]

öğütle-: *T. Türk.* ve *halk ağzı.* Öğüt vermek,
nasîhat etmek.

ö.-gil (103a/13)

[= 1]

öğütlen-: Birisine bir şeyi yapma veya yapmama
konusunda teklif ve tavsiyelerde
bulunulmak.

ö.-e (119a/12), (63a/9), (97a/7)

ö.-sün (63a/7)

[= 4]

öl-: Hayâtı sona ermek, yaşamaz olmak, can
vermek, vefat etmek.

ö.-di (112b/6), (32b/17)

ö.-diler (24b/2), (59a/10), (61b/10)

ö.-dügümüzden (51b/7)

ö.-dügünüzden (60b/4)

ö.-eler (20a/13), (20a/12)

ö.-enler (31a/12), (32b/6), (20b/8)

ö.-enleri (33b/16)

ö.-icek (63b/17)

ö.-içek (110b/16)

ö.-meden (30b/15)

ö.-mekden (85a/4), (93b/5)

ö.-memek (97a/17)

ö.-mese (97a/17)

ö.-meye (51a/2), (97a/13)

ö.-meyeler (97a/14), (97b/4), (97b/2)

ö.-meyevüz (109a/5)

ö.-meyicek (97a/16)

ö.-mez (14b/4)

ö.-mezler (85a/6)

ö.-miş (34b/12)

ö.-mişlere (36b/14), (38a/13)

ö.-müşt (36a/16)

ö.-müştür (8a/5)

ö.-müştüm (8a/9)

ö.-müştler (36a/17)

ö.-müştlere (39a/17)

ö.-müştleri (37b/8)

ö. sün (87a/3)

ö.-sünler (20a/12)

ö.-ür (14b/3), (14b/4), (59a/17)

ö.-ürdi (56a/1)

ö.-ürler (45b/14)

ö.-ürsej (54b/14)

[= 46]

ölcek: *bk* ölçek.

ö. (74b/15)

[= 1]

ölç-: Bir niceliğin miktârını kendine mahsus bir ölçü ile belirlemek, tâyin etmek.

ö.-diler (74b/8)

ö.-eler (74b/4)

ö.-mekde (74b/2), (74b/6), (75a/7), (75b/4), (75b/7)

[= 7]

ölçeg: *bk* ölçek.

ö. + i (75a/13)

ö. + im (75a/12)

[= 2]

ölçek: Bir şeyi ölçmek için birim kabul edilen ölçü.

ö. + ler (75b/2)

ö. + leri (75a/14)

[= 2]

ölçü: Ölçücü.

ö. + ler (75a/17)

[= 1]

öldür-: 1. Bir canlının hayâtına son vermek. 2.

Ölümüne sebep olmak.

ö.-di (115b/12)

ö.-diler (10a/7), (13b/15)

ö.-e (51a/5)

ö.-elim (57b/9)

ö.-elüm (6a/6)

ö.-em (32b/12), (32b/16), (32b/16)

ö.-emezsin (88a/13)

ö.-esin (53a/11)

ö.-gil (87a/5)

ö.-medügi (68a/17)

ö.-mege (9b/4)

ö.-mek (68b/1)

ö.-mekden (64a/3)

ö.-mez (68a/17)

ö.-ün (53a/7)

ö.-ür (91a/11)

ö.-ürdi (68a/16), (68b/13)

ö.-ürem (32b/11), (33a/8)

[= 23]

ölü: Hayâtı sona ermiş bulunan, artık yaşamayan.

ö. (11b/5), (8a/8)

ö. + ler (12a/10), (71b/17)

ö. + lerden (72a/2)

ö. + leri (12a/4), (35a/3), (38b/2), (41b/2), (6b/9)

ö. + meşâbesinde (11b/16)

ö. + yi (34a/4), (8a/14), (8a/16), (8a/3)

[= 15]

ölüm: Bir canlıda hayâtî fonksiyonların tam ve kesin bir şekilde sona ermesi durumu, mevt, irtihal, vefat.

ö. (106b/1), (106b/8), (14b/3), (26b/2), (31a/11), (31a/12), (31a/7), (51a/12), (51a/12), (59a/16), (82b/17), (83a/1), (97b/1)

ö. + de (83a/3)

ö. + den (66b/8)

ö. + hâlinde (66b/7)

ö. + korkusundan (14b/2)

ö. + şerbetin (38a/5)

ö. + üm (38a/11)

ö. + vaktinde (50a/1)

[= 20]

‘ömer: Kişi adı.

a. (24a/10), (24a/9)

[= 2]

‘ömer bin ‘abdul‘azîz: Kişi adı.

a. (48a/13), (90b/4)

[= 2]

‘ömer ibni hattâb: Kişi adı.

a. (68a/7)

[= 1]

‘ömr: *bk.* ‘ömür.

a. + i (68a/17)

a. + ünde (85b/11)

a. + üni (10b/17)

[= 3]

‘ömür: <Ar. Yaşama ya da var olma süresi,
hayat.

a. (39a/3)

a. + de (106b/14)

a. + den (114a/10)

a. + vër (39a/4)

a. + vërdi (99b/8)

a. + vërürsevüz (30b/12)

[= 6]

öğ: 1. Arka, sağ ve soldan başka dördüncü yön,
görünen ileri taraf. 2. Bir şeyin esas
kabul edilen görünen yüzü. 3. (E. T.
Türk. ve halk ağzı.) Önce, evvel.

ö. + (70b/4)

ö. + din (10b/4)

ö. + ince (67b/11)

ö. + inde (26a/2)

ö. + ine (103b/17)

ö. + lerince (24b/3)

ö. + lerinde (5b/12), (6a/6)

ö. + lerine (27b/4)

ö. + ümüzden (57b/17)

ö. + ünjüzden (18b/11)

ö. + ünce (57b/13)

ö. + ünde (14a/11), (22b/12), (29a/6), (29a/7),
(32a/13)

ö. + ündedür (91a/7)

ö. + ünden (74a/14)

ö. + üne (61a/6)

[= 20]

öğden: *bk.* öğdin.

ö. (58b/13), (2a/6)

[= 2]

öğdin: Önce, ilk önce.

ö. (45b/14), (98b/14)

ö. + den (60b/13)

[= 3]

öğürd-: Önde gelmek.

ö.-e (17b/13), (98b/6)

ö.-üler (50b/7)

ö.-ürler (50a/16), (50a/17), (50b/2), (50b/3),
(50b/5), (50b/6)

ö.-ürse (105b/8)

[= 10]

öğürdici: Önde gelen.

ö. + ler (50a/16), (79a/9)

[= 2]

öğürt-: *bk.* öğürd-.

ö.-sünler (79a/9)

[= 1]

öp-: Sevgi ve saygısını göstermek üzere
dudaklarını bir şeye değdirmek.

ö.-di (118b/1), (38a/4)

[= 2]

öşr: <Ar. 1. Onda bir. 2. Eski zamanlarda
toprak ürünlerinden alınan vergi.

a. + in (42a/4)

[= 1]

ört-: Korumak, gizlemek veya görünmez duruma
getirmek için üstüne bir şey koymak,
örtülü duruma getirmek.

ö.-di (5b/17)

ö.-diler (108b/15)

ö.-dük (5b/12)

ö.-dün (14b/16)

ö.-er (100a/7), (40b/14)

ö.-mişlerdür (5b/7)

[= 7]

örtül-: Örtülmek, üstüne bir şey konmak sûretiyle
kapatılmak, bir şeyle kaplanmak.

ö.-mişlerdür (73a/1)

[= 1]

örtü: Örtmeye yarayan şey.

ö. (40b/13)

ö. + lü (5b/9)

[= 2]

örtücü: Örtücü.

ö. + dür (15a/14), (15a/15)

[= 2]

öşür-: Toplamak.

ö.-diler (9b/15)

[= 1]

öt-: (Kuş ve böcek) Değişik tonlarda nağmeli
sesler çıkarmak.

ö.-en (38b/16), (39a/1)

ö.-erlerdi (55b/13)

[= 3]

ötürü: *bk.* ötürü.

ö. (100b/1), (44a/7), (53a/14), (62b/7), (68b/17)

[= 5]

ötürü: -den dolayı, -in yüzünden, -in sebebiyle.

ö. (116a/17), (116b/2), (48a/17), (62a/15),
(62b/3), (63b/5), (63b/6), (65a/11),
(66b/6), (77a/17), (90a/16)

ö. + dür (115b/5)

[= 12]

öyle: 1. Öğle. 2. Güneşin gökyüzünde en yüksek
nuktada bulunduğu, günün sabahla
ikindi arasındaki vakti, gün ortası.

ö. (34a/9), (46a/1), (68a/14), (70a/13)

ö. + dür (112a/6)

ö. + namâzıdur (106a/7)

[= 6]

özr: <Ar. Hatâlı, yanlış bir davranışın mecbur
kalınarak ya da elde olmadan
yapıldığını söylemek ve hoş
görülmesini istemek için öne sürülen
mâzeret.

a. (29a/11)

a. + üñ (23a/6)

[= 2]

-P-

pâdişâh: <Far. 1. (Hüküm sâhibi olan,
hükmeden anlamında) Allah. 2.
Hükümdar.

p. (104b/1), (115b/5), (20a/15), (38b/2), (60b/3),
(84a/5)

p. + ım (9b/12)

p. + ımuz (47a/7)

p. + kudretindendür (35a/6)

p. + oldı (108b/12)

p. + uñ (35a/9), (66b/16)

[= 12]

pādişāhlıġ: Padişah olma durumu, hükümdarlık,
saltanat.

p. + ı (35a/8), (35a/9)

p. + ına (117b/14)

p. + ın berkitmişdi (111b/7)

p. + ından (117b/14)

[= 5]

pāk: <Far. 1. *mec.* Mübârek, kusursuz,
günahsız. 2. Temiz.

p. (46b/2)

p. + ları (95a/10)

p. + ola (25a/16)

p. + olalar (25a/15)

p. + tanrı (103a/2)

[= 5]

pāre: <Far. Parça.

p. (110b/1), (110b/13), (116a/5), (117a/13),
(17b/8), (51a/8), (51a/8), (58a/7),
(60b/10), (85b/4), (85b/5), (87b/16),
(99b/5)

p. + ederdi (110b/1)

p. + kıldılar (87b/14)

p. + kılurın (87b/13)

p. + ola (117a/13)

p. + oldı (58a/7)

p. + olsun (87b/16)

[= 19]

pāzār: <Far. Birçok satıcının bir arada
bulunduğu alış veriş yeri.

p. + ında (67b/12)

[= 1]

palās: <Far. Aba ve çul gibi kaba yünden
dokunan şeyler ve özellikle bunların
eskileri.

p. (110b/16)

[= 1]

parmaġ: *bk.* parmak.

p. + ı (53a/15)

p. + ı göyüندی (53a/13)

[= 2]

parmak: İnsanın ve bazı hayvanların el ve
ayaklarının son bölümünü oluşturan
eklemli uzantılardan her biri.

p. + kaldırıp (54b/6)

p. + miqdārı (23a/8)

[= 2]

pas: 1. *teşmil*. Kir, kirlilik. 2. Mâdenlerin ve özellikle demirin yüzeyinde oksitlenme sonucunda meydana gelen koyu kahverengi veya kırmızı renkli tabaka.

p. + dutar (77b/1)

[= 1]

pehlivân: <Far. Kuvvetli, iri yapılı kimse, cesur, yiğit, kahraman.

p. + ların (38a/17)

[= 1]

peltek: V, s, z gibi bâzı sesleri gerektiği gibi telaffuz edemeyen kimse.

p. (53a/5)

[= 1]

pençere: Pencere. Binâ duvarlarında, taşıtların belli yerlerinde, hava ve ışığın içeriye girmesi ve içeridekilerin dışarıyı görmesi için bırakılan açıklık.

p. + ler (58a/12)

[= 1]

pend: <Far. Nasihat, öğüt.

p. + uñı (6b/6)

[= 1]

perākende: <Far. Birbirinden ayrı, dağınık, darmadağınık.

p. + eyledi (7a/15)

p. + olmuş (34b/12)

[= 2]

perde: <Far. Bir şeyin doğrudan doğruya görülmesini, duyulmasını önleyen şey, engel, mâni.

p. (14b/17), (78a/10)

p. + ler (15a/15)

p. + lerün (72a/17)

p. + yigirdi (77b/16)

[= 5]

perhîz: <Far. 1. Dînin yasak ettiği şeylerden sakınma, kendini tutma, nefesine hâkim olup haramdan uzak durma. 2. Bâzı dinlerde nefsi körletmek için yiyecek ve içeceklerde belli bir süre için yapılan kısıtlama.

p. + kılanlar (27b/12)

[= 1]

perî: <Far. Tabiat üstü bir güce sâhip bulunduğu inanan cin tâifesinin çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim.

p. + ler (117b/8)

[= 1]

perrān: <Far. Uçucu, uçan.

p. + ola (20a/6)

[= 1]

perri: <Far. Peri.

p. + lerden (47b/14)

[= 1]

perverdigār: <Far. Allah.

p. + ım (95a/10)

[= 1]

pes: <Far. Öyleyse, şu halde, imdi.

p. (100a/11), (100a/15), (101a/10), (101a/4),
(101a/8), (101b/1), (101b/2), (102a/3),
(102a/4), (102a/6), (102a/6), (102a/8),
(102b/15), (103b/1), (103b/13),
(103b/17), (103b/4), (104a/10),
(104a/12), (104a/17), (104b/5),
(105b/3), (106b/16), (106b/5),
(107a/10), (107a/4), (107b/13),
(107b/16), (108a/11), (108a/17),
(108a/7), (108a/9), (108b/10), (108b/2),
(108b/6), (109a/10), (109a/12),
(109a/13), (109a/8), (109b/10),
(109b/13), (109b/5), (109b/5), (109b/8),

(10b/16), (110a/6), (110a/8), (110b/11),
(110b/11), (110b/13), (110b/8),
(111a/4), (111b/15), (111b/16),
(111b/17), (111b/6), (112a/12),
(112a/16), (112a/17), (112a/7),
(112a/8), (112b/1), (112b/10),
(112b/15), (112b/4), (112b/5), (112b/7),
(113a/15), (113a/3), (113a/6), (113a/8),
(113b/1), (113b/10), (113b/4),
(114a/15), (114b/3), (114b/4), (114b/9),
(115a/13), (115a/14), (115b/11),
(115b/15), (115b/4), (116a/3), (116a/7),
(116a/9), (116b/16), (117b/1),
(117b/10), (117b/11), (117b/3),
(117b/6), (117b/8), (118a/17), (118b/2),
(118b/8), (119a/15), (119a/6), (11b/12),
(13a/7), (15a/12), (17a/14), (1b/13),
(20a/4), (20b/5), (21b/16), (24a/13),
(24a/7), (28a/17), (28b/2), (28b/7),
(29a/1), (30a/2), (31b/6), (32a/7),
(33b/7), (35b/11), (35b/12), (36b/1),
(37a/13), (37b/5), (38a/10), (38a/4),
(39a/1), (39a/12), (39b/15), (3b/14),
(3b/2), (40a/13), (40a/8), (40b/1),
(40b/5), (41b/3), (41b/6), (41b/7),
(42a/12), (42a/14), (42a/16), (42b/5),
(43a/11), (43a/6), (43b/15), (43b/7),
(44a/11), (44a/12), (44a/15), (44a/5),
(45a/15), (46a/9), (46b/7), (47a/11),

(47a/7), (47b/10), (47b/15), (48a/17),
(48b/12), (48b/17), (48b/3), (48b/5),
(49a/15), (49a/4), (4a/8), (50a/16),
(50a/9), (50b/7), (51a/14), (51a/7),
(51b/12), (52a/12), (52a/12), (52a/5),
(52b/2), (52b/8), (53a/12), (53a/14),
(53a/3), (53a/7), (53b/1), (53b/14),
(53b/5), (54a/2), (54a/6), (54b/14),
(54b/8), (55a/12), (55b/11), (55b/2),
(55b/7), (56a/17), (56b/14), (57a/7),
(57a/8), (57a/9), (57b/14), (57b/9),
(58a/1), (58a/10), (58a/3), (58a/6),
(58b/4), (59a/16), (59a/2), (59a/3),
(59b/10), (59b/13), (59b/17), (59b/5),
(59b/6), (5a/16), (5a/2), (5a/9), (5b/1),
(5b/6), (60a/15), (60a/5), (60a/6),
(60a/9), (61a/10), (61a/13), (61a/8),
(61b/13), (61b/17), (64a/2), (64b/11),
(64b/7), (65a/14), (65a/5), (65b/10),
(65b/15), (65b/16), (66a/10), (66a/15),
(66b/10), (67a/5), (68a/5), (68b/14),
(68b/3), (68b/4), (69a/16), (69a/2),
(69a/4), (6a/17), (6b/17), (6b/7),
(70a/10), (70a/14), (70a/6), (70a/7),
(70a/9), (70a/9), (70b/7), (71a/14),
(71a/17), (71a/5), (71b/12), (71b/9),
(72a/1), (73a/9), (73b/5), (73b/8),
(74b/11), (74b/12), (74b/16), (74b/4),
(74b/7), (75a/14), (75b/14), (75b/3),

(76a/11), (76a/6), (76b/1), (77a/1),
(77a/8), (77b/17), (78a/2), (78a/5),
(78a/9), (78b/4), (78b/6), (79b/16),
(79b/4), (80b/13), (81a/3), (81b/3),
(82a/1), (82a/16), (82a/4), (82b/4),
(83a/12), (83a/17), (83a/6), (83b/17),
(84b/10), (85a/5), (85a/6), (85b/10),
(85b/13), (85b/14), (85b/4), (85b/5),
(85b/8), (86a/2), (86a/4), (86b/1),
(86b/11), (86b/12), (86b/13), (86b/15),
(86b/3), (86b/8), (87a/1), (87a/10),
(87a/12), (87a/13), (87a/17), (87b/11),
(87b/12), (87b/14), (87b/17), (87b/2),
(87b/7), (87b/9), (88a/6), (88a/7),
(88b/1), (88b/10), (88b/12), (88b/13),
(88b/16), (88b/17), (88b/4), (89a/2),
(89a/6), (89b/16), (89b/2), (89b/2),
(89b/5), (89b/5), (89b/7), (8a/16),
(90a/1), (90a/13), (90a/5), (90a/7),
(90b/13), (90b/17), (90b/7), (91a/13),
(91b/10), (91b/15), (91b/15), (92a/13),
(92a/15), (92a/4), (92a/4), (92b/1),
(92b/7), (93a/10), (93a/13), (93a/16),
(93b/14), (93b/17), (94b/1), (94b/11),
(94b/13), (94b/3), (95a/11), (95a/12),
(95a/13), (95a/2), (95a/4), (95b/1),
(95b/10), (95b/3), (95b/5), (95b/9),
(96a/2), (96b/11), (96b/9), (97b/13),
(97b/17), (97b/3), (98a/11), (98a/14),

(98a/5), (98b/8), (99a/3), (99a/4),
(99a/9), (99b/11), (61b/11), (61b/12)

[= 392]

peş: *bk* beş.

p. (69b/3), (48b/9)

[= 2]

peşmân: <Far. 1. Pişman. 2. Yaptığına üzülüp
hayıflanana, nâdim.

p. + olalar (10b/2)

p. + olusar (119a/10)

[= 2]

peyâpey: <Far. Birbiri arkasından gelen, birbiri
ardınca.

p. (28a/1)

[= 1]

peydâ: <Far. Meydanda ve açıkta olan, zâhir,
âşikâr.

p. + ola (27b/17)

[= 1]

peygâmbir: <Far. Allah tarafından emirlerini
kullarına bildirmekle görevlendirilmiş
kimse, Tanrı elçisi, nebî, resul.

p. (109a/11), (109a/15), (115a/10), (115a/13),
(118b/10), (118b/13), (118b/16),

(12a/4), (13b/9), (14b/14), (15a/17),
(15b/17), (15b/8), (16a/4), (16b/7),
(18a/13), (19b/1), (20b/9), (23a/2),
(24b/6), (26b/9), (29a/16), (2a/9),
(30a/14), (30a/3), (31a/1), (31b/8),
(32b/11), (32b/14), (32b/16), (32b/9),
(33a/2), (34a/8), (3a/2), (46b/13),
(48b/3), (53b/3), (53b/9), (5a/13),
(5a/13), (65a/17), (65a/17), (65b/1),
(6a/8), (79b/15), (7a/1), (7a/14), (7a/8),
(7b/13), (8b/2), (92a/12), (92a/16),
(98b/9), (99a/15)

p. + ‘aleyhisselâm (14b/10), (14b/11), (5b/16),
(6a/1), (6a/9)

p. + aşhâbından (105a/5)

p. + den (19b/10), (19b/16), (29b/12)

p. + dür (16a/5), (89a/9), (89a/9)

p. + e (25a/9), (31b/1), (73a/11), (89a/7)

p. + hatunı (65b/15)

p. + hâzreti (10b/10), (1b/14), (31b/13),
(32b/13), (62a/12), (6a/12), (6a/3)

p. + hâzretinün (10a/2)

p. + i (115a/9), (14a/5), (4b/3), (5b/14), (5b/17),
(6a/7)

p. + im (115a/11)

p. + in (4b/2), (4b/4)

p. + iñ ʿimāmesine (14b/12)

p. + iñüz (69b/16)

p. + kıl (53b/1)

p. + ler (118a/6), (118b/7), (21a/6), (24a/2),
(27b/7), (63a/12)

p. + lerde (98b/7)

p. + lere (71a/9)

p. + leri (13b/15)

p. + leriñ (85a/5), (85a/6)

p. + lerine (90b/14)

p. + ler ʿatınca (119a/8)

p. + mescidine (86a/1)

p. + sin (3b/10)

p. + üñ (14b/9), (32b/5), (5b/16), (65b/5), (7b/2)

p. + üñ nübüvvetine (3b/17)

p. + üñ risāletini (3a/5)

p. + üñven (85b/11)

[= 114]

peygamberlik: Peygamberlik, peygamber olma
durumu.

p. (3a/3)

[= 1]

pīr: <Far. 1. İhtiyar, yaşlı kimse. 2. Bir tarîkatın
kurucusu.

p. (31a/10), (31a/11), (31a/16), (31a/6), (31a/8),
(31a/9), (42b/6), (7b/1), (7b/4), (7b/6)

p. + e (7a/17)

p. + i (31a/4)

p. + ler (20a/9), (28b/5)

p. + leri (28b/5)

p. + ola (20a/9)

p. + olduğu (30b/12)

p. + olsa (30b/17)

p. + üñ (7b/9), (7b/9)

[= 20]

pīrlık: <Far. 1. Pir olma durumu, ihtiyarlık. 2.
Tarîkat pîri olma durumu.

p. (31a/3)

p. + den (30b/14)

[= 2]

pīşe: <Far. Huy, tabiat, âdet. 2. Amel, iş.

p. + den (63b/14)

[= 1]

pir: Pür.

p. (60b/10)

[= 1]

pişir- Isıda tutarak yenecek duruma getirmek.

p.-irlerdi (56a/8)

[= 1]

put: <Far. Eski dinlerde, kendisine tapınılan bir ilâhı veya ilâhların bâzı niteliklerini temsil etmek üzere yapılmış resim ve heykel.

p. (111a/16), (29a/6), (29a/7)

p. + a (29a/6)

p. + a tapmazlar (89b/12)

p. + düzüñ (111a/5)

p. + ı (111a/14), (111a/15)

p. + lar (32a/10), (32a/11), (8a/14)

p. + lara (32a/13), (32a/14), (7b/14)

p. + ları düzüb (111a/9)

p. + larıyla (32a/15)

p. + larumuzu (109b/4)

p. + laruñ (32a/12), (32a/13), (8a/15)

p. + uñ (111a/13)

[= 21]

putḥāne: <Far. Putların bulunduğu tapınak.

p. (111a/10)

[= 1]

püre: 1. Pire. 2. Pireler takımından, insanda ve memeli hayvanlarda asalak olarak yaşayan, bacakları sıçramaya elverişli olduğu için kolay yakalanamayan, gövdesi yassı, derisi sert, ayakları tutucu küçük böcek.

p. (26b/3)

[= 1]

püryān: <Far. Kebap, büryan.

p. + ola (27b/4)

[= 1]

-R-

rāḥat: <Ar. 1. Üzüntüsüz ve sıkıntısız olma durumu, huzur. 2. Sıkıntı vermeyen, dinlendiren, yorgunluk ve tedirginlik vermeyen.

r. (50b/4), (65b/14)

r. + bulalar (97b/2)

r. + da (12a/11), (12a/12)

r. + ıla (106a/1)

r. + ın (97b/6)

r. + oldı (36a/9), (85b/8)

r. + olur (12a/13), (40b/12)

[= 11]

rāḥatlık: Üzüntüsü ve sıkıntısı olmama, rahat olma durumu.

r. (40b/11), (43b/10)

r. + ları (56a/2)

[= 3]

rāhib: <Ar. Dünyâyı terkedip manastıra çekilmiş hristiyan din adamı.

r. (86b/14), (86b/9), (87a/3), (87a/4), (87a/8),
(87a/8), (87b/13)

r. + e (86b/13)

r. + i (87b/11), (87b/12), (87b/14)

[= 11]

rāst: <Far. Tesâdüf, rastlama.

r. + kıldı (96a/3)

r. + söylediler (21a/6)

[= 2]

rāvî: <Ar. 1. Rivâyet eden, anlatan, nakleden kimse.

r. (63b/1), (68b/12)

[= 2]

Rāyigān: <Far. Pek çok, pek bol, bedava.

r. (115b/6)

[= 1]

rāyiḥa: <Ar. Koku, güzel koku.

r. + sı (26b/5)

[= 1]

rāzî: <Ar. Kabul eden, uygun bulup benimseyen, olana boyun eğip rızâ gösteren.

r. (115a/14)

r. + olalar (101b/7)

r. + olam (26a/8), (66b/15)

r. + oldum (26a/16)

r. + olduğuz (26a/16), (26a/5)

r. + olmadılar (89b/5)

r. + olmayalım (26a/7)

r. + oluḡ (89b/4), (89b/4)

r. + olup (89b/5)

r. + van (112a/16)

[= 13]

rabb: <Ar. Allah, Tanrı.

r. + uḡa (95b/17)

[= 1]

rabî: Kişi adı.

r. (106a/9), (41a/8), (90a/8)

r. + in (91b/13)

[= 4]

rabīʿ bin selmān: Kişi adı.

r. (78a/1)

[= 1]

raḍiyallāhu ʿanhā: bk. raḍiyallāhu ʿanhu.

r. (14b/12), (21b/15), (23a/15), (61b/2), (79a/1)

[= 5]

raḍiyallāhu ʿanhu: <Ar. Allah onlardan razı olsun.

r. (16b/6), (19b/16), (24a/10), (24a/13),
(24a/17), (24a/7), (26a/1), (26a/11),
(26b/8), (27a/10), (27a/11), (29b/12),
(33b/11), (68a/8), (6b/13)

[= 15]

rağbet: <Ar. İstek, meyil, arzu, teveccüh.

r. + edeler (2b/13)

r. + kılıcılar (79a/6)

r. + kılsunlar (79a/7)

[= 3]

rağbetlü: Rağbet edilen, rabet gören.

r. + kılavuz (40a/10)

[= 1]

rahīk: <Ar. Saf, duru ve kokulu şarap.

r. (27a/6)

r. + çeşmeleri (27b/6)

[= 2]

rahīm: <Ar. 1. Çok merhametli kimse. 2.

“Âhirette mümin kullarına acıyan,
merhamet eden” anlamında esmâ-i
hüsnâdan Allah’ın isimlerindendir.

r. (26a/10), (66b/13), (72b/11)

r. + den (5a/6)

r. + dür (5a/8), (5a/9)

r. + lafzı (95b/10)

r. + mîminden (49a/4)

[= 8]

rahīm: <Ar. Allah’ın sıfatı.

r. + den (22b/3)

[= 1]

rahm: <Ar. Memelilerde yavrunun içinde
oluştğu etten torba.

r. + inde (96a/14)

r. + inden (96a/15)

r. + ine (73a/10), (93a/13)

[= 4]

rahmân: <Ar. “Kâfir-mümin ayırmadan yarattığı bütün varlıklara merhamet eden, nîmet veren” anlamında esmâ-i hüsnâdan Allah’ın en güzel isimlerindendir.

r. (44b/17), (66b/12)

r. + dan korka (6b/3), (6b/5)

r. + ıdur (44b/16)

r. + lafzı (95b/9)

r. + mîminden (49a/4)

[= 7]

rahmet: <Ar. Allah’ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi.

r. (35a/11), (35a/7), (48b/4), (50b/4), (70b/8)

r. + bulasız (18b/11)

r. + bulub (9b/14)

r. + eyleye (2b/16)

r. + ferîşteleri (28b/4)

r. + ile (71b/11)

r. + inden (71b/12), (77b/13)

r. + ine (112b/4), (70b/10)

r. + kıılır (5a/9)

r. + ola (18b/8)

r. + şuyıyla (30a/17)

r. + ün (30b/3)

[= 18]

rağs: <Ar. Genellikle mûsikî eşliğinde ayakta yapılan, çeşitli âhenkli hareketler dizisi, oyun, dans.

r. + a (15b/4)

[= 1]

ramazân: <Ar. Arabî ayların şâban ve şevval arasında kalan ve devâmı boyunca oruç tutulan dokuzuncu ayı.

r. + uñ (104b/15)

[= 1]

recâ: <Ar. 1. Ümit, umma, emel. 2. *tasavvuf*. Kalbin istenilen, sevilen bir şeyi umması ve bundan ferahlık ve rahatlık duyması hâli.

r. (13a/7)

[= 1]

recim: <Ar. 1. Taşlama, taşla tutma. 2. Lânetleme, sövme.

r. + eylerüz (8b/16)

[= 1]

red: <Ar. Kabul etmeme, geri çevirme.

r. +eyledi (3a/4)

[= 1]

re'is: <Ar. Baş, başkan, âmir.

r. +leridir (62a/7)

[= 1]

remzî: <Ar. Sembolik, işâret ve îmâ ile ilgili.

r. +dür (37a/12), (39b/14)

[= 2]

renc: <Far. Ağrı, sızı.

r. +e (96b/7)

[= 1]

reng: < Far. 1. Renk. 2. Cisimler tarafından
aksettirilen ışığın gözde yaptığı etki
sonucu meydana gelen duyum.

r. +i (44b/5)

r. +i gidüb (96b/10)

[= 2]

rengârenk: <Far. Renk renk, çeşit çeşit renkli.

r. (96b/5)

r. +otları (96b/9)

[= 2]

resûl: <Ar. 1. Peygamber, nebî [Özellikle Hz.
Muhammed için kullanılır]. 2. Elçi.

r. (10b/1), (118a/17), (118b/2), (118b/5),
(16b/8), (21b/17), (37b/13), (37b/14),
(38a/10), (38a/3), (38a/4), (38a/4),
(41b/7), (45a/4), (47a/11), (48b/12),
(48b/17), (49a/1), (62a/7), (62b/2),
(62b/6), (64a/12), (64a/14), (64a/15),
(65b/17), (69a/2), (69a/5), (70a/10),
(70a/13), (70a/15), (70a/5), (70a/6),
(70a/7), (70a/8), (73a/8), (74b/12),
(74b/14), (7a/17), (85a/5), (85a/7),
(94a/1), (95b/4)

r. +den (100b/14), (103b/14), (105a/7),
(107a/15), (66b/1), (69a/1), (70a/3),
(74a/16), (74a/8), (76a/2), (77a/14),
(78a/16), (83b/9)

r. +e (98b/7)

r. +hâzreti (105a/8), (114a/16), (117a/7),
(16b/6), (40a/10), (51a/10), (62a/5),
(62b/4), (66b/2), (73a/7), (73a/9),
(74b/13), (81a/7), (83a/11), (92a/13),
(94b/11), (95a/3), (95b/3)

r. +hâzretine (66b/3)

r. +i (16b/8), (65b/6), (72a/13), (86b/5)

r. +idür (90b/13)

r. +iñ (118a/16)

r. +inde (62a/2)

r. + inden (100a/2), (73b/6), (74a/6), (75a/1),
(76b/4), (80b/9), (84b/16), (85a/1),
(91b/6), (91b/9), (92a/1), (93a/4),
(94b/7)

r. + ine (45a/4)

r. + kıldı (36b/14), (39a/17)

r. + ler (9a/17)

r. + lere (9a/16), (9a/4), (9b/4)

r. + leri (10b/1), (9b/4), (9b/8)

r. + üñ (118a/15)

r. + üñ mescidi (37b/12)

r. + üne (41b/6)

[= 108]

resûlallâh: <Ar. Allah'ın elçisi, Hz.
Muhammed.

r. (105a/8), (118b/1), (118b/4), (118b/6),
(14b/16), (16a/2), (20a/3), (21b/15),
(23a/16), (2b/8), (38a/1), (38a/8),
(41b/6), (47a/10), (65b/10), (65b/15),
(66b/4), (70a/5), (75a/2), (85a/4),
(85a/9), (95a/4), (98b/9), (99a/17)

r. + ı (14b/13)

r. + i (62a/10)

[= 26]

resûllig: *bk.* Resûllüğü.

r. + ine (39a/11), (98a/5)

[= 2]

resûllüg: Resullük, elçilik.

r. + a (8b/7)

[= 1]

resûlullâh: *bk.* resûlallâh.

r. (44a/14)

[= 1]

revâ: <Far. Lâyık, uygun, münâsip, yerinde.

r. (2b/6)

r. + oldı (14a/1)

r. + olduğu (15b/14)

r. + olurdu (7b/11)

[= 4]

revân: <Far. 1. Yürüyen, giden. 2. Akan.

r. + ola (28b/8)

r. + oldı (33a/3)

[= 2]

riqvân: Kişi adı.

r. (117b/17), (22b/13), (59b/13), (66b/16)

r. + a (59b/11)

[= 5]

rıkkıyet: <Ar. Kulluk, esirlik, kölelik.

r. (71b/11)

[= 1]

rızā: <Ar. 1. Allah'ın kulun hâli ve yaptıkları karşısında duyduğu hoşnutluk. 2. Râzı olma, kabul etme.

r. (13a/6)

r. + dur (3b/8)

r. + sı (37a/16), (40a/1)

r. + yıla (116b/17)

[= 5]

rızık: *bk.* rızık.

r. + ımız (14a/3)

r. + lar (66b/12)

[= 2]

rızık: <Ar. 1. Allah tarafından herkese takdir edilen nîmet. 2. Yiyecek, azık.

r. + güşşasıdır (66b/7)

r. + ı (48a/3), (94a/6)

r. + ı dükendi (91a/6)

r. + ımı (20a/16)

r. + ımız (48a/3)

r. + ın (114b/3), (96a/9)

r. + ını (114b/7)

r. + için (42a/9)

r. + istersen (66b/11)

r. + kazanub (64a/17)

r. + lar (84a/7)

r. + lara (50b/13)

r. + uñı (93a/1)

[= 15]

rîhû'l-'akîm

r. + dūr (109b/16)

[= 1]

ribā: <Ar. Fâiz.

r. + yēyenler (41b/16)

[= 1]

rik'at: <Ar. 1. Rekat. 2. Namazda kıyam, rükû ve iki defa secdeden meydana gelen bölüm.

r. + dūr (106a/10)

r. + idūr (106a/10)

[= 2]

risālet: <Ar. Peygamberlik, insanları dîne davet etme işi, elçilik.

r. (37b/16), (48b/10), (61b/2)

r. + iñe (3a/7)

r. + ine (1b/13), (3a/6), (3b/9)

r. + ini (1b/12), (3a/5)

[= 9]

rivāyet: <Ar. 1. Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma. 2. Nakledilen haber veya söz.

r. (100b/6), (42b/12), (48b/9), (49a/12), (61b/10), (6a/2), (77b/13), (77b/15), (77b/6), (78a/15), (78a/17), (79a/7), (79a/8), (79a/9), (79b/14), (79b/6), (80b/1), (89a/10), (89a/15), (89a/6), (94a/1), (95b/2), (99a/14)

r. + de (114a/13), (117a/5), (119a/8), (26b/17), (42a/5), (45a/13), (54b/16), (55b/16), (56a/12), (57b/4), (57b/6), (58b/11), (85a/6), (85b/17), (94b/13), (95a/14)

r. + dir (118a/13)

r. + dür (103b/14), (16b/5), (27a/17), (71a/6), (75a/16), (75a/9), (75b/3), (83a/2), (91b/17)

r. + eder (91b/5)

r. + erişdi (48a/5)

r. + étidiler (56b/5)

r. + gelübdür (40b/7)

r. + i (60b/11)

r. + idir (49a/12)

r. + imde (64b/15)

r. + inde (100b/1), (106a/12), (106a/9), (41a/7), (50a/12), (91b/2)

r. + kıldı (100b/13), (105a/11), (106a/6), (107a/15), (19b/10), (19b/16), (26b/9), (42b/2), (45b/10), (51b/14), (69b/4), (73b/5), (73b/6), (74a/5), (75a/1), (75b/11), (78a/15), (78b/1), (85a/1), (91b/8), (97b/12), (97b/15)

r. + kıldılar (70a/2), (74b/17)

r. + kılındı (100a/1), (107b/9), (111b/10), (114a/2), (41b/5), (42b/9), (43b/8), (51a/9), (52a/10), (64a/12), (64b/15), (65a/15), (67b/10), (72b/14), (74b/6), (75b/1), (76a/1), (76b/4), (79a/13), (83a/10), (84b/14), (93b/15), (94b/10)

r. + kılur (104b/14), (104b/15), (29b/12), (45b/12), (69a/1), (74a/15), (74a/7), (79a/1), (86a/8), (91a/16)

r. + kılurlar (97b/8)

r. + kılursın (105a/5)

[= 121]

rûh: <Ar. 1. *din*. Allah tarafından yaratıldıktan sonra insan bedenine üflen, ölümünden sonra da varlığı devam eden ve mâhiyeti tam olarak bilinmeyen ilâhî ve mânevî cevher.

r. (117a/3), (3a/16), (45a/10), (45a/12), (45a/2), (45a/4), (45a/6), (45a/7), (45b/10), (45b/13), (45b/15), (45b/6), (45b/7)

r. + dandur (117a/2)

r. + ina (119a/3)

r. + ını (3a/16)

r. + vëribdi (117a/3)

[= 17]

rûm: <Ar. Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içinde oturanlara verilen isim.

r. + a (36b/12), (39a/15)

r. + da (102a/16)

[= 3]

rûşen: <Far. Parlak, aydınlık, aydın.

r. + oldı (78b/5)

[= 1]

rûzi kıl-: Nasip etmek, rızık vermek.

r. + (9b/16)

r. + am (92a/10), (92a/7)

r. + dı (81a/10), (81a/6), (81a/9), (84a/3), (84a/7)

r. + duğından (19a/2)

[= 9]

rûzî: <Far. 1. Kader, nasip, kısmet. 2. Rızık.

r. + kılğıl (112b/13)

r. + kılur (99b/15)

[= 2]

rûzigâr: <Far. 1. Rüzgar, yel. 2. Dünyânın içinde bulunduğu devir, zaman, vakit, dehr.

r. + ile (17b/9)

r. + lardur (42b/2)

[= 2]

rubâî: <Ar. 1. Dörtlü. 2. Kendine mahsus aruz vezni kalıpları ile yazılan, genellikle tasavvufî, felsefî fikirleri, dünya görüşünü özlü bir şekilde anlatan dört mısralık nazım şekli.

r. (15a/2), (29a/8), (3b/4)

[= 3]

rubûbiyyet: <Ar. Tanrılık, rab olma durumu.

r. (37b/3), (40a/6)

[= 2]

ruhban: <Ar. Râhipler.

r. + lardur (100b/2)

[= 1]

rukû'u: <Ar. Namazda elleri dizlere dayayıp vücûdun belden yukarı kısmı yere paralel gelecek şekilde eğilme.

r. + ʔuzda (95b/3)

[= 1]

rusher: < Şehir ismi.

r. + şehrine (108b/14)

[= 1]

rücû': <Ar. Geri dönme. 2. Sözüğü geri alma.

r. + muz (9a/7)

[= 1]

rüsvây: <Far. Rüsvâ, rezil, kötülükle şöhet bulmuş kimse.

r. + kılmadı (72b/3)

r. + ola (12b/15)

[= 2]

rüsvâyılık: Rezillik.

r. (65b/15)

r. + kıldum (38b/4)

[= 2]

şâfi: <Ar. Temiz, saf, hâlis.

s. + oldu (56b/1)

[= 1]

şâhib: <Ar. Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, mâlik.

s. + i (89a/10)

s. + i cemâl (22a/11)

s. + kıldı (36b/13), (39a/16)

[= 4]

şâlih: <Ar. Dînin emrettiği hususlara uygun davranan, iyi amel sâhibi, günah işlemekten kaçınan kimse.

s. (22a/2), (45b/7), (99a/15)

s. + den (72a/12)

s. + ler (12b/8), (15b/16), (17a/14), (78b/2), (96b/1)

s. + lerile (12b/8)

s. + lerün (78b/1)

s. + oğlu (35b/15)

[= 12]

şâik: <Ar. Sevk eden.

s. (19b/13), (19b/15)

[= 2]

şabā: <Ar. Sabaha doğru kuzeydoğudan hafif
hafif esen serin, hoş, latif bahar rüzgârı,
tan yeli.

s. + yelleri (12b/9)

[= 1]

şabāh: <Ar. Günün başlangıcı, gündüzün ilk
saatleri.

s. (16b/16), (17a/1), (2b/6), (57b/6), (98b/10),
(98b/11)

s. + a (92b/2)

[= 7]

şabr: <Ar. Katlanılması zor olan haksızlık,
sıkıntı, acı, hastalık, yoksulluk, felâket
vb. durumlar karşısında umutsuzluğa
kapılmayıp şikâyet etmeden,
sızlanmadan dayanma, tahammül
gösterme.

s. (108b/13)

s. + edemedi (87b/11)

s. + edün (110a/11)

s. + eylegil (112b/3), (89a/5)

[= 5]

şabr: *bk.* şabr.

s. + eylegilki (3b/8)

s. + ı kalmadı (87b/7)

s. + kılayın (113a/5)

[= 3]

şaç: Bir şeyi ortalığa dağıtmak, dökmek, etrâfa
serpmek.

s.-alar (25a/17)

s.-arlar (12b/1)

s.-dı (6a/11)

[= 3]

şaçıl: Ortalığa dağıtılmak, etrâfa dökülmek.

s.-a (27a/15)

[= 1]

şadağa: <Ar. 1. Karşılık beklenmeden sâdece
Allah rızâsı için fakirlere verilen para,
mal vb. 2. *din*. Zekât.

s. (19a/12), (2b/8), (47b/3)

s. + lar (47a/13)

s. + nuñ (97a/2)

s. + sın (97b/9)

s. + vërenler (22a/11)

s. + vërmeyelüm (19a/9)

s. + vërüñ (19a/2)

s. + yı (97b/14)

[= 10]

şaf: <Ar. Sıra.

s. (101b/13), (101b/13), (112b/9), (117a/15),
(117a/15), (45a/2), (45a/2), (46a/4),
(46a/4)

s. + bağlayub (2a/15), (45b/3)

s. + duralar (45b/17)

s. + olalar (45a/12)

s. + olub (45a/11)

s. + olunmaz (101b/14)

[= 15]

şafâ: <Ar. 1. Eğlence, neşe, zevk. 2. Gönül
şenliği, rahat, huzur, kedsizlik.

s. + dur (4b/6)

s. + ları (28a/4)

s. + yıla (106a/11), (42b/6)

[= 4]

şaff: *bk.* şaf.

s. + ında (40a/10)

[= 1]

şâğ: Yön olan sağ.

s. (10b/14), (117b/17), (22b/13), (22b/8),
(28b/3), (45a/13), (54b/10), (54b/11),
(81b/10), (81b/13), (81b/14)

s. + ına (103b/17)

s. + ında (36a/1)

s. + ındadır (74a/12)

s. + yanında (91b/2)

[= 15]

şâğ: Diri.

s. (18a/14)

s. + kıldı (87b/2), (87b/3)

[= 3]

şâğ-: Memeyi parmak uçlarıyla sıkarak içindeki
sütü akıtmak.

s.-mazlar (67a/12)

[= 1]

şâğalık: 1. Sağlık. 2. Vücûdun fizik ve psikolojik
bakımlardan bütün fonksiyonlarının
yerinde bulunması durumu, hasta halde
olmama, sıhhat, esenlik.

s. (26b/1)

[= 1]

şâğıl-: Sağalmak, iyileşmek.

s.-sun (7b/7)

[= 1]

şagır: Kulağı duymayan, işitme duyusundan mahrum olan kimse.

s. + kılıcı (65a/3)

s. + olmağa (65a/2)

[= 2]

şağış: Adet, sayı.

s. + ı (43a/11), (43a/7)

s. + inca (71b/6), (83b/11), (91b/8), (94b/9)

s. + ını (42b/3)

[= 7]

şagır: <Ar. Küçük, ufak.

s. + ola (51b/1)

[= 1]

şaglık: *bk* sağlık

s. + ıla (105b/17)

[= 1]

şaglık: Vücûdun fizik ve psikolojik bakımlardan bütün fonksiyonlarının yerinde bulunması durumu, hasta halde olmama, sıhhat, esenlik. Vücûdun sıhhat bakımından iyi veya kötü olması durumu.

s. (106b/4), (109a/14), (114b/15)

[= 3]

şaglık: *bk* sağlık.

s. (106b/3)

[= 1]

şahābe: <Ar. Hz. Muhammed'in sohbetinde bulunmuş olan müslümanlar, sahâbîler.

s. + ler (118a/16), (37b/13), (37b/15), (37b/17), (38a/4), (38a/6), (95b/14)

s. + lere (47a/9)

[= 8]

şahrā: <Ar. 1. Kasaba, köy vb. meskûn yerlerin dışında kalan boş ve geniş yer, kır, ova.
2. Çöl.

s. + lar (103a/5)

s. + ya (68b/3)

[= 2]

şahba (suheybe) : <Ar. Küçük dost, sahabecik.

s. + ya (79b/13)

[= 1]

şakal: Erkeklerde çene ve yanaklarda çıkan kılların bütünü. Hayvanların bâzılarında çene altındaki kıllar.

s. + ına (53a/6)

s. + larından (6a/13)

[= 2]

şakallı: 1. Sakalı olan, sakal bırakmış olan kimse. 2. Tıraş olması gerektiği halde olmamış, sakalını tıraş etmemiş, tıraşı gelmiş kimse.

s. (35a/1), (35a/2)

[= 2]

şakın-: Uzak durmak, çekinmek, kaçınmak, içtinap etmek.

s.-mağ (47b/7)

[= 1]

şakla-: 1. Bir şeyi kaybolmaması, zarar görmemesi için belli ve emin bir yere koymak, kaldırmak. 2. Bir şeyi başkasına göstermemek için kapamak, örtmek veya bir yere, bir şeyin içine koymak, gizlemek.

s. (88a/2), (88a/9)

s.-dı (88a/4)

s.-duğumuz (18a/13)

s.-duğ (18a/14)

s.-dumdı (85b/12)

s.-ğıl (30b/4)

s.-r (113b/15), (92b/15), (93a/3), (93a/7)

s.-rdı (68b/12)

s.-ruz (18b/1)

s.-sa (94a/1)

s.-ya (47b/7), (80b/11), (98b/6)

s.-yalar (74a/11), (80a/11)

s.-yu (85a/11)

[= 20]

şaklan-: (Kaybolması, zarar görmesi önlenmek üzere) Belli ve emin bir yere kaldırılmak.

s.-mışdur (91a/8)

[= 1]

şaklayıcı: Saklayıcı.

s. + dur (93a/2)

s. + feriştelerdür (92b/17)

s. + lar (73a/16)

[= 3]

şaklayıcı: Saklayıcı.

s. + feriştelerdür (86a/15)

[= 1]

şaklayuko-: Saklayıp koymak.

s.-rın (85a/11)

[= 1]

şal-: Koyvermek, serbest bırakmak, bırakmak.

s.-aruz (14b/1)

[= 1]

şalāh: <Ar. 1. İyi duruma gelme, düzelme, iyileşme, iyi olma. 2. Doğruluktan, dürüstlükten ayrılmama, dînin yasakladığı şeylerden kaçınma.

s. + ıla (105b/16)

[= 1]

şalavāt: <Ar. 1. Namazlar, salâtlar. 2. “Allahım, (Efendimiz) Hz. Muhammed’e ve (Efendimiz) Hz. Muhammed’in soyundan gelenlere salât eyle, onların şeref ve kadrini yücelt” anlamına gelen “Allâhümme salli alâ (seyyidinâ) Muhammedin ve alâ âli (seyyidinâ) Muhammed” cümlesi veya aynı anlama gelebilen duâlardan her biri.

s. + édün (119a/3)

s. + getürdün (85b/12)

s. + getürmege (85a/14)

s. + getürse (85a/8)

s. + getürseler (85a/12)

s. + getürüb (2a/16)

s. + ı (14a/7), (85a/10), (85a/2), (85a/4), (85a/8)

s. + ı getürdi (85a/10)

s. + ııdur (85b/11)

s. + ını (85a/3)

s. + sevābına (85b/15)

[= 15]

şalın-: Koyulmak, bırakılmak, atılmak.

s.-sa (67a/10)

[= 1]

şalivër-: Serbest bırakmak.

s. (110a/6)

s.-diler (112a/9)

s.-irler (49a/16)

[= 3]

şalıh: <Ar. Dînin emrettiği hususlara uygun davranan, iyi amel sâhibi, günah işlemekten kaçınan kimse.

s. + lere (119a/9)

[= 1]

şan-: Şöyle veya böyle olabilecek bir şeyin zihninde kurduğu gibi olduğuna inanmak, öyle olabileceğini düşünmek, zannetmek.

s.-alar (117b/2), (117b/8), (61b/10), (61b/7)

s.-dı (34b/8)

s.-dılar (55a/6)

s.-duğı (82a/13)

s.-ırdım (54a/2)

s.-ma (66b/12)

s.-mazlar (75b/6)

s.-ur (80a/4)

s.-urđı (82a/10)

s.-urduğ (55a/12)

s.-urdum (31a/9)

s.-urlar (64a/6)

[= 15]

şanc-: Saplamak, batırmak.

s.-ar (33a/9)

[= 1]

şandu: Sındu, makas.

s. + yıla keserler (31b/14)

[= 1]

şandugınlayın: Düşündüğün gibi.

s. (90b/4)

[= 1]

şanem: <Ar. Put.

s. + ler (60a/7)

s. + ler taşrısıvan (60a/8)

[= 2]

şark-: Yukarıdan aşağıya doğru eğilmek, uzanmak.

s.-mış (41b/12)

[= 1]

şarşıl-: Sallanmak, şiddetle titremek.

s.-a (67b/14)

[= 1]

şaru: 1. Altın rengi, kükürt rengi. 2. Bu renkte olan.

s. (13a/5), (14b/2), (43a/17), (96b/5)

[= 4]

şaralık: Sarılık, sarı olma durumu.

s. (82b/1)

[= 1]

şat-: Bir şeyi bir bedel karşılığında başkasına devretmek.

s.-ar (115b/13)

s.-ardı (74b/16)

s.-ardum (75a/13)

s.-dı (108a/11)

s.-dıkları (74b/4)

s.-mağı (74b/10)

s.-mağda (74b/5)

[= 7]

şataş-: Rahatsız edici davranışlarda bulunarak
kavga aramak, kavga çıkarmaya
çalışmak.

s.-asın (82b/16)

[= 1]

şatıcı: Alıcıya mal satan kimse.

s. + nuğ (75b/3)

[= 1]

şatun: Satın alma işi.

s. + almış (115b/6)

s. + alsalar (74b/2)

[= 2]

şavm: <Ar. Oruç.

s. + dan (23b/6)

s. + ı (14a/6)

[= 2]

şavur-: Atmak sûretiyle çevreye saçmak, öteye
beriye yayılacak şekilde dağıtmak.

s.-alar (27b/9)

[= 1]

şay-: Hesaba katmak.

s.-ar (92b/15)

s.-arsız (42b/16)

[= 2]

şayha: <Ar. Yüksek sesle bağırma, haykırma,
çığlık, nâra.

s. (10a/13), (10a/15), (19a/16), (21a/9), (51a/4),
(51a/5)

s. + kıldı (10a/8)

s. + sina (19a/16)

s. + sindan (21a/9)

s. + yı işideler (19a/16)

[= 10]

şayruluğ: *bk.* şayruluk.

s. + ıla (106b/3)

[= 1]

şayruluk: *bk.* şayruluk.

s. (106a/1)

s. + olmayaydı (106b/4)

[= 2]

şayruluk: Hastalık.

s. (26b/2)

[= 1]

şevâb: *bk.* şevâb.

s. + ola (46a/2)

[= 1]

şı-: 1. Kırmak. 2. Bozmak. 3. Yenmek.

s.-dum (75a/13)

s.-nsa (33b/6)

s.-yub (77a/16)

[= 3]

şid-: Kırmak.

s.-ardı (110b/9)

[= 1]

şiddik: <Ar. Hz. Muhammed'i ve onun Allah'tan getirdiği her şeyi tasdikte kemâle erişen, söylediği her sözü bizzat yaşayıp hal ederek peygamberlikten sonraki en yüce makâma erişen kimse, Allah'ın ermiş kulu, sıddikiyet makâmı ehli.

s. + lar (24a/2)

[= 1]

şidk: <Ar. 1. Doğruluk, gerçeklik. 2. İçten, yürekten bağlanma, bağlılık, sadâkat. 3. Allah'a gönülden bağlanıp yalan,

gösteriş, maddî mânevî çıkar hesâbı vb.

kötülüklerden uzaklaşarak her gördüğünü hak bilip ona göre davranma, olduğu gibi görünme veya görüldüğü gibi olma durumu.

s. + ıla (49a/5)

[= 1]

şifat: <Ar. Bir kimse veya şeyin sâhip olduğu nitelik, ona âit olan özellik, hal ve vasıf.

s. (5b/10)

s. + ıdur (106a/16), (106b/6)

s. + ı enbiyâyı (1b/8)

s. + ları (71a/14)

[= 5]

şığ: Bir şey için bütünüyle diğer bir şeyin içine girebilmek, o şey tarafından istifâd edilmek.

s.-acağ (110a/3)

s.-am (70a/9)

s.-amadı (117a/3)

s.-amazın (70a/7)

s.-arlar (41a/8)

s.-aydum (103a/1)

[= 6]

şığın: Yabani geyik.

s. + geyikdür (69b/6)

[= 1]

şığır: Gevişgetirenlerden manda, öküz, inek vb.
büyükbaş, boynuzlu, evcil hayvanların
ortak adı.

s. + burnı (109b/17)

[= 1]

şığış-: Sıkışık durumda yerleşmek, güçlükle, zar
zor sığmak.

s.-a (51b/17)

s. + mağıçün (46b/6)

[= 2]

şıhhat: <Ar. Sağlık, esenlik, âfiyet.

s. + i (13b/2)

[= 1]

şık-: Çevresine sarılarak veya bir şey sararak
sımsıkı kavramak, üzerine basınç
uygulamak.

s.-ar (41a/6)

[= 1]

şıkıcılar

s. (41a/5)

[= 1]

şıkındı: Sıkıntı, bir durumun baskı ve ağırlığının
verdiği gönül darlığı, can sıkınlığı,
huzursuzluk.

s. + sıdur (93b/2)

[= 1]

şıla: <Ar. (Gurbetteki bir kimse için) Âile
ocağı, hısım akrabâ veya doğup
büyüdüğü yerler, vatan, memleket.

s. + i raħimden (22b/3)

[= 1]

şına-: 1. Denemek, tecrübe etmek. 2. (Bilgi,
niyet vb. için) Anlamaya çalışmak,
yoklamak, imtihan etmek.

s.-sa (114b/3), (114b/7)

[= 2]

şınuk: Sünük, kemik.

s. + ların (33b/6)

[= 1]

şırāt-ı müstakim: <Ar. Doğru yol, İslâmiyet.

s. (4b/16), (4b/16)

[= 2]

şırāt: <Ar. 1. Sırat köprüsü. 2. İslâm inancına
göre, âhirette cehennem üzerinde

kurulacak olan, müminlerin üstünden kolayca geçerek cennete gireceklerine, kâfirlerin ise üzerinden cehenneme düşeceklerine inanılan köprü. **3.** Yol, düz yol.

s. (113b/17), (23b/1), (23b/1), (23b/3)

s. + a süreler (23b/1)

s. + ı (23b/11)

s. + ı geçeler (23b/13)

s. + kenârında (23b/12)

s. + köprisin (118a/10)

[= 9]

şurf: Yalnız, sâdece, ancak.

s. (79b/7)

[= 1]

şohbet: < **Ar. 1.** İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal, musâhabe. **2.** Arkadaşlık etme, birlikte bulunma, arkadaşlık.

s. + de (25b/4)

s. + ederler (12b/7)

s. + inden (38a/2)

[= 3]

şohbet: **bk.** şohbet.

s. + dedür (26a/13)

[= 1]

şok-: İçine veya arasına girmesini sağlamak.

s.-an (52b/14)

s.-arlar (53a/16), (76b/11)

s.-dı (53a/13), (53a/14), (54a/6), (54a/6)

s.-sa (79a/3)

[= 8]

şokak: Yerleşim yerlerinde ev ve dükkânlar arasında uzanan, caddeye nispetle daha dar ve kısa yol.

s. + lar ağızına (88b/9)

s. + ları (55a/5), (55b/12), (58a/9)

s. + larına (108a/6)

[= 5]

şol: **1.** Kalbin bulunduğu tarafta olan. **2.** Bu tarafta bulunan (yön).

s. (104b/15), (10b/15), (118a/10), (22b/14), (22b/8), (54b/10), (54b/11), (81b/14), (82a/1), (82a/2), (82a/6), (93a/12)

s. + a (28b/3)

s. + ına (103b/17)

s. + indadur (74a/13)

s. + unda (36a/1)

[= 16]

şol- 1. (İnsan için) Zayıflayıp cildi sarı-beyaz arası bir renk almak. 2. Rengi uçmak, rengi atmak, parlaklığını kaybetmek.

s.-dı (96b/10)

s.-duğın (38a/10)

[= 2]

şoğ- Nihâyet.

s. + a (105b/9)

s. + ı (83b/5)

s. + inca (51a/2), (51a/7), (79a/2)

s. + uñuzdan (18b/11)

[= 6]

şoñra- İçinde bulunulan veya bahsedilen ânın daha ilerisindeki bir zamanda, bilâhare.

s. (101a/4), (101a/8), (103a/9), (103b/9),
(106a/14), (108b/1), (108b/11),
(109a/14), (109a/17), (10a/11),
(110b/14), (111a/14), (112a/13),
(112b/5), (114a/14), (115a/4),
(117b/13), (117b/4), (118a/1), (11b/2),
(13b/15), (14a/16), (14a/3), (14a/6),
(17b/4), (20b/7), (22a/13), (22a/16),

(26a/14), (30a/5), (30b/14), (30b/15),
(34b/5), (37a/5), (38b/9), (39b/7),
(40a/15), (41b/2), (47b/17), (51b/7),
(54a/8), (56b/10), (59a/12), (60a/4),
(60b/10), (60b/4), (62b/2), (62b/4),
(63b/15), (64a/14), (64a/3), (64a/4),
(64b/9), (66b/8), (6a/1), (72a/4),
(72a/9), (74b/8), (7a/7), (82b/3),
(85a/4), (85b/14), (91b/12), (94b/12),
(94b/3), (96a/13), (9a/15)

s. + dur (84b/9)

[= 68]

şonra- *bk.* şoñra.

s. + ğı (106a/10)

[= 1]

şor- Soru yöneltmek bilgi istemek, sual etmek.

s.-a (107b/12), (11a/17)

s.-alar (114a/10), (114a/12), (114a/13), (114a/3),
(114a/4), (114a/5), (114a/6), (114a/8),
(114a/9), (117b/11), (22a/17), (22b/1),
(22b/1), (22b/2), (22b/2), (22b/2),
(22b/2), (22b/3), (22b/3), (22b/4),
(22b/4), (23b/5), (23b/6), (23b/6),
(23b/6), (23b/7), (23b/7), (23b/8)

s.-ar (61b/3)

s.-ardı (62b/4)

s.-arız (44a/10)

s.-arlar (36b/1), (61a/15)

s.-arlarsa (97a/14)

s.-avuz (103b/12)

s.-dı (108a/12), (112a/3), (112a/5), (47a/9)

s.-dılar (106a/15), (21b/5), (40b/2), (64b/16),
(65b/10), (66b/4), (76a/3), (77b/16),
(8a/8)

s.-duğ (105a/7)

s.-dum (44a/13), (44a/14), (86a/5), (86a/7),
(99a/16)

s.-duğ (41b/8)

s.-mağa (75a/10)

s.-muşlar (78a/2)

s.-salar (15a/7), (21a/11), (4b/17), (59b/3)

s.-saydı (72b/7)

s.-ucı (22b/10)

s.-uğ (105b/3)

[= 66]

şori: *bk* şori.

s. + dan (114a/17)

[= 1]

şorıl-: *bk* şorıl-.

s.-a (44a/7), (68b/16)

s.-sa (68a/14)

[= 3]

şorış-: *bk* şorış-.

s.-dıklarından (37a/7)

s.-urlar (35b/6), (36b/2)

[= 3]

şoru: Bilgi edinmek, açıklama istemek vb.
düşüncelerle bir kimseye yöneltilen ve
cevâbı beklenen söz veya yazı, sual.

s. (103b/9), (47a/3), (51a/15), (77a/5), (82a/11),
(82a/14)

s. + şoralar (114a/3)

[= 7]

şorul-: Bilgi almak için soru yöneltilmek, sual
edilmek.

s.-ur (11a/4)

[= 1]

şoruş-: Karşılıklı sorular sormak.

s.-duklarına (37a/3), (39b/5)

s.-duklarında (39b/9)

[= 3]

şovucağ: Serin hava.

s. (43b/11)

[= 1]

şovuk: 1. Soğuk. 2. Isısı düşük, harâreti az olan.

s. (11a/5)

s. + da (7a/5)

s. + yel (110a/10)

[= 3]

şu: Yağmur, göl, akarsu, baraj vb.nden sağlanıp
tabiî olarak içilen, yemeğe konan ve
temizlik işlerinde kullanılan sıvı, tatlı
su.

s. (100b/7), (101a/9), (101a/9), (18b/1), (20a/8),
(26b/16), (29b/16), (29b/17), (29b/9),
(33b/15), (43a/14), (43b/11), (43b/14),
(56a/10), (56a/6), (56a/9), (59a/10),
(60b/12), (79b/4), (79b/5), (93a/13),
(93a/14)

s. + da (18a/3), (50a/8)

s. + dan (100b/6), (101a/10), (33b/3), (33b/4),
(48b/14), (61a/1), (93a/12)

s. + dileyeler (101a/8)

s. + dur (43a/17)

s. + dutdı (55a/6), (55a/6)

s. + ırmağından (27a/8)

s. + icürmekden (98a/4)

s. + lar (12b/6), (55a/10), (58a/11)

s. + lardan (25a/14), (27b/4)

s. + ları (41a/5), (71b/6)

s. + ya (43b/12)

s. + yı (101a/14), (33b/15), (43b/17), (60b/15),
(67b/10), (73a/10), (93b/12), (93b/4)

s. + yıla (11a/5), (92a/14)

s. + yın (47a/16)

s. + yından (63b/12)

s. + yını (93b/7)

s. + yıla (30a/17)

s. + yla (101a/8), (33b/5)

[= 61]

şüfi: <Ar. Tasavvufa inanan, tasavvufu bir
hayat görüşü olarak benimseyen,
tasavvuf ehli kimse, derviş, mutasavvıf.

s. + ler (15a/17)

[= 1]

şür: <Ar. 1. İçi boru gibi boş olan ve üfürülmek
sûretiyle ses çıkarılan büyük boynuz 2.
İslâm inancına göre İsrâfil, Allah'ın
emriyle sûra üç defa üfürecek; insanlar

hesâba çekilmek üzere yeniden
dirilecektir.

s. (19b/9), (20a/1), (51a/3), (51a/3)

s. + dan (20b/11)

s. + ı (39a/2)

s. + ı urmaga (20b/10)

s. + un (20a/2)

s. + un ura (20a/5)

s. + urıla (19b/12), (41b/4), (51b/11)

s. + urılacak (51a/1)

s. + urılmağ (45b/13)

s. + urılub (51a/16)

s. + urmaga (20a/3)

s. + urula (51a/2)

s. + urulıcağ (20b/16)

[= 18]

şûret: <Ar. 1. Yüz, çehre, surat. 2.
Cenâbıhakk'ın sıfatlarının şehâdet
âleminde tecellî etmiş şekli olan her
varlık.

s. (33b/3)

s. + de (70a/4), (73a/4)

s. + düze (33b/3)

s. + düzmez (33b/4)

s. + i (13a/15), (45b/11), (45b/11)

s. + inde (41b/10), (41b/15), (45b/3), (45b/7),
(58b/2)

s. + indegü (69b/17)

s. + ine (70a/14), (73a/15)

s. + lere (25b/5)

s. + lerin (41b/9)

s. + lerini (30b/7)

[= 19]

şûretlî: Suretli.

s. (26b/8), (85b/3)

[= 2]

şubâşî: Şehirlerde kadınların emrinde bulunan,
güvenlik ve belediye işleriyle görevli
zâbıta memurlarının başı.

s. + sı (57b/10)

[= 1]

şubh: <Ar. Sabah vakti, sabah.

s. (69b/10), (69b/8)

[= 2]

şudur-: Su akıtmak.

s. -ur (79b/3)

[= 1]

şuğıl- Suyu çekilmek.

s.-a (68a/1)

[= 1]

şuhuf: <Ar. Allah'ın Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim isimleriyle bilinen dört büyük kitaptan başka bâzı peygamberlere gönderdiği vahiyleri ihtivâ eden sahîfeler, risâleler.

s. (99b/1), (99b/2), (99b/2), (99b/2)

s. + ında (98b/2), (98b/3), (98b/4), (98b/5)

s. + ları (94b/9)

[= 9]

şuhayb: Kişi adı.

s. + dan (86b/5)

[= 1]

şulb: <Ar. Nesil, zürriyet.

s. + ına (93b/8)

s. + ına eyledim (93b/12)

[= 2]

şultânîlg: Sultan olma durumu.

s. + ından (117b/14)

[= 1]

şulu: Suyu olan.

s. (58b/7)

[= 1]

şun-: Bir şeyi büyük veya saygı duyduğu bir kimse, topluluk yâhut makāma nezâket kurallarına uyarak vermek, göndermek, yollamak, arz etmek, takdim etmek.

s.-a (53a/12)

s.-alar (27b/8)

s.-an (27b/11)

s.-arsa (53a/11)

s.-dı (53b/15), (55a/1)

[= 6]

şun'ı: Yapış, yapma; te'sir, kudret.

s. + n (102b/6), (102a/3)

[= 2]

şusuzlık: Susuzluk, susuz kalma durumu.

s. + ların (43a/13)

[= 1]

şusuz: Suyu, su içmeye ihtiyâcı olan, susamış.

s. (21b/13)

[= 1]

şuvar-: Su vermek, sulamak.

s.-ırken (19b/3)

[= 1]

şābit: Kişi adı.

s. (45a/6)

s. + dür (6a/16)

[= 2]

şākīb: Yıldız ismi.

s. (92b/6)

[= 1]

şānī: <Ar. İkinci.

s. (49a/10)

[= 1]

şakīf: Kavm adı.

s. + kavmi (91b/15)

s. + kavminū (91b/10), (91b/12)

[= 3]

şemūd: <Ar. Salih Peygamber kavmi.

s. + kavmine (109a/2), (111b/1)

[= 2]

şevāb: <Ar. İyi ve güzel davranışlar karşılığında
Allah tarafından verilen mükâfat.

s. (41a/17), (48b/4), (83b/3), (92a/10)

s. + dur (36a/3)

s. + ı (95a/8)

s. + ı ‘aẓīm (14a/10), (6b/17)

s. + ı ‘aẓīmeleri (6b/7)

s. + ıla (106a/2)

s. + ın (95a/6)

s. + ın yazar (74a/12)

s. + ına (85b/15)

s. + ınca (95a/2)

s. + kazanacak (36a/5)

s. + kazanmaktan (36a/4)

s. + lar (47a/12)

s. + larıla (47a/14)

s. + terāzūsına (85b/4)

s. + un (36a/12)

s. + vērūr (2a/1), (95a/2)

[= 22]

şevbān: Kişi adı.

s. (7a/16)

[= 1]

şülüs: <Ar. Üçte bir.

s. (51a/10)

[= 1]

sā'at: <Ar. 1. Gece ile gündüzden meydana gelen bir günün yirmi dörtte birine eşit olan altmış dakikalık zaman birimi. 2. Günün hangi zamânında bulunulduğunu belirtmeye yarayan ve 1'den 24'e kadar rakamlarla gösterilen belli vakitlerinden her biri. 3. Vakit, zaman.

s. (108b/5), (15b/10), (15b/12), (21b/14), (22a/14), (23b/11), (26b/3), (48a/2), (49a/1), (50a/9), (61b/12), (61b/15), (72b/2), (84b/3), (84b/6), (84b/7), (84b/9), (88a/3), (93a/9)

s. + de (102a/17), (22b/5), (48a/11), (92a/8), (99a/2)

s. + dir (84b/8)

s. + dür (84b/9)

s. + e (15b/10), (84b/13), (84b/4)

s. + idir (84b/8)

s. + kıldı (61b/11)

s. + oldu (98b/16)

[= 32]

sābık: <Ar. 1. Zaman bakımından geride kalan, geçen, geçmiş, önceki, evvelki. 2. Bir iş, memûriyet veya makamda

şimdikinden daha önce bulunmuş olan, eski.

s. + 'ilminde (5a/17)

s. + lar (24a/7)

s. + lara (95b/9)

s. + lardur (95b/8)

[= 4]

sāhîr: <Ar. 1. Büyü yapan, efsun ve sihirle uğraşan kimse, büyücü, sihirbaz. 2. Büyü yapmışçasına tesir eden, karşısındakini etkisi altına alan, büyüleyici kimse veya şey.

s. (24b/11)

[= 1]

sāhira: 1. Yeryüzü. 2. Beyt'ül Mukaddes katında bir dağ. 3. Şam'da bir yer ismi.

s. (51b/12), (51b/13), (51b/15), (51b/17)

[= 4]

sāmi': <Ar. Dinleyen, dinleyici.

s. + lerün (73b/16)

[= 1]

sāyebān: <Far. Büyük çadır, otağ.

s. + lar (25b/16)

[= 1]

sa'adet: <Ar. Mutlu olma, mutlu ve mesut
yaşama, mutluluk, bahtiyarlık.

s. (119a/12), (96a/5)

s. + ehlinden (85b/6)

s. + e ulaşır (12b/10)

s. + ile (105b/16)

s. + yılleri (12b/10)

[= 6]

sa'īd: Kişi adı.

s. (100b/1), (49b/7)

s. + ilinden (78a/1)

[= 3]

sa'īd bin beşir: Kişi adı.

s. + den (84b/16)

[= 1]

sa'īd bin cübeyr: Kişi adı.

s. (100a/9)

[= 1]

sa'īd bin ebī 'urve: Kişi adı.

s. + den (65a/16)

[= 1]

sa'īd ibni cübeyr: Kişi adı.

s. (100a/7), (56b/5)

s. + den (100a/1)

[= 3]

sa'īd ibni müseyyeb: Kişi adı.

s. (107a/11), (27a/10)

[= 2]

sa'īd ibni yaḥyā: Kişi adı.

s. (73b/5)

[= 1]

sa'īr: <Ar. Alevli ateş, cehennem.

s. + şamasına (82a/3), (82a/5)

[= 2]

sa'īd bin cübeyr: Kişi adı.

s. (44b/3)

[= 1]

sa'īd ibni cübeyr: Kişi adı.

s. + den (83b/8)

[= 1]

sa'īd ibni ḥafīṣ: Kişi adı.

s. (83b/8)

[= 1]

sa'yen: Çalışma, gayret.

s. (81b/7)

[= 1]

sac: *bk.* saç

s. + ı (26b/6)

s. + ına (46b/15)

s. + ından yedeler (28b/6)

s. + lar (20b/13)

[= 4]

saç: Başı kaplayan kıllar.

s. + umdan (8a/12)

s. + u saçalar (25a/17)

[= 2]

saç-: Bir şeyi ortalığa dağıtmak, etrâfa serpmek,
dökmek.

s.-dı (117a/5)

[= 1]

sağış: *bk.* sağış.

s. + ı (42b/4), (42b/5), (84a/7)

s. + ınca (2a/15)

[= 3]

sağucu: Atasözü söyleyen.

s. + 'avratlardur (42a/5)

[= 1]

sakal: Erkeklerde çene ve yanaklarda çıkan
kılların bütünü.

s. + ından (59a/7)

s. + ından yedeler (28b/5)

s. + lar (20b/13)

s. + ların yülüdiler (7b/16)

[= 4]

sakf: <Ar. Dam, çatı.

s. + ı (60b/5)

s. + ında (53b/12)

[= 2]

salgum: Serap.

s. (42a/10)

[= 1]

salkım: 1. Salkım. 2. Bir sap üzerinde aşağıya
doğru sarkmış biçimde toplu halde
bulunan birçok yemişin, özellikle üzüm
tânelerinin meydana getirdiği bütün.

s. + ını (17b/8)

s. + unı (17b/7)

[= 2]

sağ: *bk.* sen.

s. + a (100a/6), (107a/9), (108a/15), (109b/11),
(109b/4), (112a/10), (112a/6), (113a/9),
(118b/1), (14a/6), (22b/10), (23a/8),
(31a/7), (32b/1), (36a/13), (37b/5),
(38a/8), (38a/9), (39a/5), (3a/14),
(3a/9), (3a/9), (40a/8), (47a/5), (49a/5),
(52a/2), (53b/2), (53b/6), (54a/3),
(55a/8), (55a/9), (55b/1), (55b/2),
(56a/16), (56a/17), (61a/15), (62a/11),
(62b/10), (62b/14), (62b/9), (66b/16),
(71a/17), (73b/13), (73b/14), (76b/15),
(78b/6), (84a/10), (84a/11), (85a/10),
(85b/13), (90a/16), (90b/2), (92b/3),
(92b/4), (96b/12), (96b/16), (97a/3),
(97a/4)

[= 58]

sarāy: <Far. Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük ve gösterişli binâ.

s. (104a/2), (63b/15), (63b/16), (99b/10)

s. + a (104a/3)

s. + da (107b/17)

s. + ı (99b/5)

s. + ına (53b/8), (80b/15)

s. + ında (15b/1)

s. + lar (107b/17), (109a/5), (117a/14), (44b/1),
(47a/14)

s. + larda (27a/5)

s. + ları (55b/13)

s. + uñ (53b/12)

s. + uñ eşiginde (99b/6)

s. + uñı (53b/13)

[= 20]

satır: <Ar. Bir sayfa üzerine enine yazılan veya dizilen kelimelerin meydana getirdiği yazı sıralarından her biri.

s. (23b/16)

s. + ı (23b/17), (23b/17), (24a/1)

[= 4]

savaş-: 1. (İki veya daha çok devlet) Birbiriyle silâhlı çarpışmaya girişmek, harbetmek, muhârebe etmek. 2. Mücâdele etmek, uğraşmak.

s.-dılar (35b/4)

s.-iğil (103b/1)

[= 2]

sayıkla-: Uykuda tutarsız sözler söylemek.

s.-r (75a/11)

[= 1]

sebeb: <Ar. 1. Bir şeyin olmasına yol açan şey,
durum yâhut kimse, neden, bâis, âmil.

2. Bir şeyin yapılmasını gerektiren şey,
gerekçe.

s. + den (14b/17), (1b/13)

s. + i (27a/8), (27a/8), (27a/9)

s. + i nüzûli (32b/4), (35b/3), (3a/1), (62a/5),
(6b/14)

s. + iyile (41a/12)

s. + iyle (28b/17)

s. + kılduk (40b/15)

s. + ola (57a/14)

s. + olana (2b/15)

[= 15]

sebîl: <Ar. Yol, tarik.

s. + i temşîldür (5b/13), (5b/7)

[= 2]

sec-: *bk.* seç-.

s.-er (94a/14)

[= 1]

secde: <Ar. Allah'ın büyüklüğü, yüceliği
önünde hiçliğini göstermek ve O'nu
ululamak maksadıyla vücûdu alın,
burun, el ayakları, dizler ve ayak

parmakları yere değecek duruma
getirme, bu durumda yere kapanma.

s. (16b/10), (16b/13), (16b/14)

s. + de (5b/17)

s. + den (118b/15)

s. + eder (16b/10)

s. + etmezler (83a/8)

s. + eylemedi (100a/14)

s. + eylen (83a/12)

s. + kılalar (16b/14)

s. + kıldı (29a/7), (83a/12)

s. + kılmakda (66a/5)

s. + kılmayanlar (100b/5)

s. + kılub (83a/9)

s. + kılurken (16b/13)

s. + kılurlar (32a/13)

s. + ye vardı (94b/17)

[= 18]

seç-: Seçmek, tercih etmek.

s.-e (41b/9)

s.-eler (28a/14)

s.-er (115a/4)

[= 3]

sed: <Ar. 1. Geçilmesi, aşılması zor tabî veya sun'î engel. 2. Bulunulan yere göre daha yüksekçe durumda olan düzlük. 3. Toprak kaymasını, suyun akıp yayılmasını önlemek için yapılan kalın duvar.

s. (5b/12), (5b/12), (6a/6)

s. + kıldı (6a/7)

[= 4]

sefer: <Ar. Savaş için yapılan yolculuk.

s. + den (40b/12)

s. + e gitmişti (115b/11)

s. + i (2b/4)

[= 3]

segird-: *bk.* segirt-.

s.-eler (20b/17), (21a/1)

s.-im (50b/5)

s.-ürler (50a/12)

[= 4]

segirt-: 1. Çabuk çabuk veya sıçrayarak bir yere doğru koşar gibi yürümek, hızlı hızlı gitmek. 2. Akın etmek, saldırmak, çapmak. 3. Koşturmak.

s.-mekdür (21a/1)

[= 1]

seher: <Ar. Şafağın sökmek üzere olduğu vakit.

s. + vaktinde (45a/14)

[= 1]

sekerât-ı mevt: <Ar. Can çekişirken gelen baygınlık.

s. + de (2a/14)

[= 1]

sekiz: Yediden sonra gelen sayı, 8.

s. (105b/12), (106a/12), (108b/1), (110a/12), (17b/5), (48b/12)

[= 6]

sekizinci: Sekiz sayısının sırası, 8.

s. (110a/13), (22b/3)

[= 2]

seksen: 80.

s. (107b/2), (42b/11), (42b/14), (71b/2), (99b/17)

[= 5]

selâm: <Ar. Bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve nezâket göstermek, sağlık, esenlik ve başarı dilemek için “selâmün aleyküm, merhaba, hayırlı işler” gibi sözlerden birini söyleme

yâhut aynı dileği taşıyan bir işâret veya
harekette bulunma.

s. + almak (36a/3)

s. + ın (36a/3)

s. + olsun (26a/10), (26a/9)

s. + umı (14a/5)

s. + uçu (36a/5)

s. + vârdiler (7b/1)

s. + vârdim (36a/2)

[= 8]

selâmet: <Ar. 1. Ruh ve beden yönünden
sağlıklı olma. 2. Güvenlik.

s. (18a/15), (88a/4)

[= 2]

selâsil: <Ar. Zincirler.

s. (118a/12)

[= 1]

selemî: (Sülemi) Kişi adı.

s. (63b/2)

s. + den (63b/2)

[= 2]

selmân-ı fârisî: Kişi adı.

s. (74a/15)

[= 1]

selsebîl: <Ar. İçimi çok hoş ve hafif su [Bu
anlam cennette bulunan aynı isimdeki
bir pınardan gelmektedir].

s. (27a/6), (27b/6)

[= 2]

semâvât: <Ar. 1. Gökler, gök katları. 2. Her bir
katında seviyelerine göre ruhların ve
meleklerin bulunduğu inanılan yedi
kat semâ, semâlar.

s. (17a/10)

s. + ehli (17a/10)

[= 2]

semird-: Şişmanlatmak.

s. + ür (101b/3)

[= 1]

semir-: Şişmanlamak.

s. -ür (101b/1)

[= 1]

sen: 2. Tekil şahıs.

s. (103a/14), (103a/16), (103a/6), (103a/8),
(110a/1), (110a/4), (112b/3), (113a/7),
(118b/8), (11a/10), (24b/12), (24b/8),
(31a/17), (31a/8), (31a/9), (32b/3),

(33b/10), (36a/11), (3a/8), (3b/10),
 (4b/15), (52a/13), (53b/2), (54a/15),
 (54a/2), (54a/4), (5a/14), (61a/16),
 (61b/4), (71a/17), (72a/16), (81b/6),
 (81b/8), (82b/12), (87a/10), (88a/13),
 (88a/14), (88a/2), (88a/9), (89a/3),
 (96b/16), (98a/2)

s. + de (113a/2)

s. + deki (117b/5)

s. + den (104a/13), (30b/16), (38a/2), (52b/6),
 (62b/3), (66b/15)

s. + i (11a/13), (13b/12), (31a/9), (32b/1),
 (32b/1), (32b/10), (32b/12), (32b/15),
 (32b/16), (33a/7), (37b/5), (40a/8),
 (47a/6), (52a/6), (52a/8), (52a/8),
 (53b/13), (54a/2), (5a/11), (66b/13),
 (71a/13), (71a/16), (72a/10), (72a/15),
 (72a/16), (72b/11), (72b/16), (72b/5),
 (72b/8), (72b/9), (73a/2), (73a/3),
 (73a/5), (87b/13), (89a/1), (9a/12),
 (9a/13)

s. + in (38a/9)

s. + iñ (113a/10)

s. + iñle olam (3a/8)

s. + ün (27b/15), (85a/9)

s. + üñ (107a/6), (107a/9), (109a/2), (111b/1),
 (111b/3), (112a/1), (112a/4), (113b/13),
 (113b/7), (117a/15), (117a/17),
 (118a/8), (118b/7), (11b/1), (16a/2),
 (23a/7), (31a/14), (31a/6), (38a/10),
 (38a/15), (3a/7), (3b/9), (44b/12),
 (44b/15), (46b/14), (47a/5), (47a/7),
 (48b/16), (59a/15), (61a/17), (61a/17),
 (61b/5), (62b/17), (63a/1), (66b/16),
 (6b/10), (6b/2), (6b/6), (71b/1),
 (72a/17), (72b/13), (72b/5), (73b/8),
 (73b/9), (75a/17), (85b/11), (85b/11),
 (87a/4), (87b/3), (87b/4), (90a/14),
 (95b/1), (95b/15), (95b/16)

s. + üñçün (112b/3)

s. + üñçiñ (48b/11)

s. + üñle (104a/7), (112b/17), (11a/10), (27a/12)

[= 152]

señ: bk. sen.

s. (57a/16), (58b/4), (62b/13), (63a/4), (66b/15),
 (87a/9)

[= 6]

serāperde: <Far. Pâdişah çadırı, otağ.

s. + lerine gireler (27a/16)

[= 1]

serçe: Serçegillerden, koyu boz renkli, yuvarlak başlı, kısa boyunlu, uzun kuyruklu, gagası koni biçiminde, sıçrayarak yürüyen, çırpınarak uçan ve kışın göç etmeyen küçük ötücü kuş.

s. (70b/1)

[= 1]

serfirâz: <Far. Baş yükseklik.

s. + dur (48b/2)

[= 1]

sergerdân: <Far. Baş dönen, ne yapacağını bilmeyen, şaşırılmış, sersemlemiş bir durumda olan kimse, şaşkın, perîşan.

s. + olalar (97b/3)

[= 1]

serîr: <Ar. Taht.

s. (36a/1), (36a/13)

[= 2]

serîr-i sakatî: Kişi adı.

s. + nûj (35b/14), (35b/15)

[= 2]

serleşker: <Far. Baş asker.

s. + kıldı (57b/3)

[= 1]

sermāye: <Far. Ana para.

s. (83b/16), (84a/12)

[= 2]

serûj: 1. Serin. 2. Soğuğa yakın, soğukça (hava).
3. Hoşa gidecek, ferahlık verecek derecede, hafifçe soğuk (şey).

s. (29a/11)

[= 1]

sev-: (Bir şey veya kimseye) Sevgi duymak, gönlünde (ona karşı) bir muhabbet beslemek.

s.-di (40a/14)

s.-düm (40a/12)

s.-eler (40a/15)

s.-eridi (112a/16)

s.-erler (116b/15), (116b/16), (117a/1)

s.-iñ (40a/15)

s.-se (40a/11)

s.-sünler (40a/13)

[= 10]

sevdâ: <Ar. Kuvvetli sevgi, aşk, muhabbet.

s. + dan (65b/6)

[= 1]

sevdür-: Sevdirmek, sevme işini başka birine yaptırmak.

s.-ür (40a/16)

[= 1]

sevgü: Sevgi.

s. + sin (40a/17)

s. + sini (40a/16)

[= 2]

sevgülü: Sevgi duyulan, kendisine sevgi beslenen.

s. (40b/1), (67a/11), (87a/5)

s. + dür (4b/11)

s. + yiken (67a/13)

[= 5]

sevin-: Sevinç duymak, memnun ve hoşnut olmak.

s.-düm (85b/9)

s.-ür (114b/5)

s.-ürler (50a/2)

[= 3]

seviniş-: < Karşılıklı sevinmek.

s.-diler (80a/3)

[= 1]

seyf: <Ar. Ayet adı.

s. (103a/10)

s. + âyeti (103a/9)

[= 2]

seyr: <Ar. 1. Gezip dolaşma, gezme, gezinme, teferrüç, tenezzüh. 2. Bulunduğu yer üzerinde hareket etme, ilerleme.

s. (50b/6)

s. + éderler (18a/9)

s. + édicilerdür (69a/16)

[= 3]

sezerniş: Serzeniş.

s. + kıлмаğıçün (21a/7)

[= 1]

sıcan: *bk.* sıcan.

s. + ı (105b/5)

[= 1]

sıcan: Memeli kemirgen hayvan.

s. (102b/14), (105b/4)

s. + inine (102b/16)

s. + uñ inine (102b/17)

[= 4]

sığa-: 1. Sıvamak. 2. Okşamak, sıvazlamak.

s.-dılar (7b/8)

[= 1]

sınuğ: Kırık.

s. + ı (60b/6)

[= 1]

sır: <Ar. 1. Bilinmesi, duyulması, açığa
vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.

2. Gizlilik.

s. + lar (93b/14)

s. + larını (32b/2)

s. + rumı (112b/13)

[= 3]

sırca: Serçe parmağı.

s. + barmağ (110a/3)

[= 1]

sırma: <Yun. İnce gümüş tel.

s. + ınesi (110a/5)

[= 1]

sırr: <Ar. Gizli tutulan şey.

s. + ın (65b/16)

s. + ına (104a/12)

[= 2]

sız-: Süzülüp çıkmak.

s.-ub (93a/14), (93b/4)

[= 2]

sızla-: Derinden ağrımak.

s.-madı (99b/9)

[= 1]

sīnā: Tur-ı sina.

s. + ya (59b/10)

[= 1]

siccīn: <Ar. Kafirlerin hesabının kaydedildiği
yer, cehennem.

s. (75b/17), (75b/17), (76a/10), (76a/12),
(76a/3), (76a/6), (76a/6), (76a/8),
(76b/13), (76b/15), (76b/6), (78b/9),
(78b/9)

s. + den (76a/6)

s. + e (76a/15)

[= 15]

sidretü'l-müntehā: <Ar. Yedinci kat gökte bir
makam.

s. + da (4b/7)

[= 1]

sil-: Temizlemek.

s.-di (18a/7)

[= 1]

siḷk-: 1. (Üzerindekileri düşürmek için bir şeyi)

Sallamak, sarsmak, silkelemek. 2.

Oynatmak, sarsmak, sallamak.

s.-erler (6a/13)

[= 1]

siḷkin-: Sarsılmak.

s.-ür (45a/16)

[= 1]

sin: <Ar. Arap alfabesindeki ince s harfi.

s. + i (3b/14)

[= 2]

siṇjir: Duyulardan ve hareketlerden gelen uyarıları organlardan beyne ileten beyazımsı teller ve bunların oluşturduğu demet.

s. + lerinden (50a/3)

[= 1]

siṇn̄an: <Ar. Kargı, süngü, ok vb. savaş âletlerinin keskin ve sivri ucu, ok temreni, mızrak.

s. + ı (23b/14)

[= 1]

sind: Ülke ismi.

s. + e (36b/13), (39a/16)

[= 2]

sineg: *bk.* sinek.

s. + i (93a/7)

[= 1]

sinek: Karasinek, sivrisinek gibi çeşitleri olan uçucu böceklerin ortak adı.

s. + le (111a/11)

[= 1]

sin: Mezar.

s. + lelerinin (21b/12)

[= 1]

sipās: <Far. Allah için yapılan şükür, hamd.

s. (1b/6), (84a/5)

[= 2]

sirāc-ı mün̄ir: <Ar. Kur'an'da Hz. Muhammed için kullanılan ifade.

s. + (4b/10)

[= 1]

sivrisinek: Çift kanatlılardan, daha çok sulak, bataklık yerlerde üreyip çoğalan ve bir kısmı sıtma mikrobu aşıl原因an uçucu, dişisi sokucu ve kan emici böcek.

s. (10a/12)

[= 1]

siyer: <Ar. Hz. Muhammed'in hayâtı ve onun hayâtını konu edinen ilim dalı, bu dalda yazılan eser.

s. + de (70b/4)

[= 1]

siz: 2. çoğul şahıs.

s. (105a/17), (109a/12), (109a/13), (119a/2),
(14a/5), (19a/8), (26a/16), (28a/11),
(30a/6), (35b/14), (41b/4), (51b/4),
(51b/4), (51b/5), (52b/5), (58b/2),
(59a/5), (59a/6), (5a/2), (70b/10),
(70b/12), (73a/15), (78a/12), (78a/5),
(83a/12), (8a/4), (8b/10), (8b/6)

s. + çileyin (48a/7)

s. + de (14b/3)

s. + den (15b/15), (19a/10), (26a/8), (28b/13),
(31b/9), (35b/13), (86b/5), (9a/4)

s. + e (105a/17), (105b/1), (109a/11), (109a/13),
(109a/15), (109b/5), (111a/5), (19a/10),
(19a/2), (19a/4), (19a/5), (19b/1),
(26a/9), (26a/9), (26b/1), (28b/10),
(28b/16), (28b/17), (30a/3), (35b/13),
(38a/17), (38b/1), (40b/4), (44a/12),
(46a/11), (60a/1), (60a/13), (68a/3),

(70b/3), (70b/5), (70b/8), (7a/3),
(85a/4), (8b/12), (8b/14), (8b/15),
(8b/7), (8b/7), (8b/8)

s. + i (109a/16), (109b/13), (15b/16), (26a/10),
(38b/6), (40b/9), (46a/11), (47b/17),
(50b/16), (54b/12), (60b/2), (60b/3),
(7b/13), (8a/4), (8b/12), (8b/9), (9a/4)

s. + iñ (14a/17), (8b/1), (9a/14), (9a/17)

s. + ler (40a/15), (98a/7)

s. + lerden (10b/13), (14a/4), (26a/15)

s. + ün (47a/2)

s. + üñ (109a/17), (117b/12), (117b/3),
(119a/11), (14b/16), (15b/15), (19a/11),
(28b/11), (30a/15), (38b/6), (40b/16),
(47a/9), (54b/9), (60a/14), (60a/6),
(69b/16), (71a/3), (71a/3), (71a/4),
(71a/5), (71a/5), (73a/16), (73b/1),
(8b/13), (9a/7)

s. + üñçün (33b/9)

s. + üñçiün (61a/1)

s. + üñile (117b/9)

s. + üñle (8b/11)

s. + üñledür (8b/13)

[= 134]

söyken-: Dayanmak, yaslanmak.

s.-üb (91b/10)

[= 1]

söyle-: 1. (Anlatmak istediği şeyi) Sözle
bildirmek. 2. (Bir fikir veya husûsu)
İleriye sürmek, ortaya koymak.

s. (52b/1)

s.-di (38a/1), (60a/15), (62a/12), (6a/9), (89a/7),
(9a/8), (9b/5)

s.-diler (101b/4), (21a/6), (35b/4), (7b/11)

s.-dügi (46a/2)

s.-dügini (93a/3)

s.-dünj (21b/6)

s.-mek (30a/11), (55b/15)

s.-meyeler (45b/17)

s.-mez (33a/8)

s.-miş (47a/17)

s.-r (33a/12)

s.-ridi (9b/17)

s.-rsin (62b/14)

s.-rsiz (19a/9), (8b/6)

s.-ye (10b/13), (46a/1), (46a/2), (46a/3)

s.-yeler (29a/4), (45b/4)

s.-yesin (52b/1)

s.-yesi olursam (115a/1)

s.-yiser (11a/9)

[= 34]

söyled-: Söylemek işini başkasına yaptırmak.

s.-e (29a/2)

[= 1]

söz: 1. Ağızdan çıkan, bir veya daha çok heceden
meydana gelen kelime veya kelime
dizisi. 2. Bir fikri, bir isteği yazılı veya
sözlü olarak anlatmaya, açıklamaya
yarayan kelimeler yâhut cümleler
dizisi, kelâm, kâvil, lakırdı.

s. (101b/10), (104a/9), (117a/11), (11a/9),
(11b/1), (31a/16), (40b/3), (44b/11),
(71a/2), (71a/2), (94a/15), (98b/13),
(99a/13), (99a/8)

s. + başına (10a/6), (21b/11)

s. + de (52b/17)

s. + dür (63b/1)

s. + e (13a/9), (46a/7), (76a/1), (7b/4)

s. + geldüğünü (38a/12)

s. + i (11a/11), (19a/6), (21a/7), (31b/7), (32b/1),
(32b/17), (38a/7), (70b/6), (7b/15),
(91a/3), (9a/7), (9b/14), (9b/17)

s. + idür (70b/7), (77a/11), (77a/3), (94a/13)

s. + in (3a/4), (46a/2)

s. + ine (28b/14), (7b/17)

s. + iştımayeler (101b/10)

s. + ler (102b/6), (115b/1), (63a/5)

s. + lerden (95b/16)

s. + leri (28a/4), (45b/4), (9b/5)

s. + lerini (32b/2), (86b/11)

s. + lerünjüz (73b/1)

s. + söyledi (6a/9)

s. + söylemek (55b/14)

s. + uzanur (115a/2), (116a/15)

s. + uzar (118a/9), (59b/16)

s. + ün (39a/9)

s. + üñ (60a/14), (97a/1)

s. + üñden (112a/6)

s. + üni (62b/13), (62b/14)

s. + üni iştımezlendi (55b/14)

[= 68]

sözlü: Konuşan.

s. (36a/8)

[= 1]

sûre: <Ar. Kur'an-ı Kerîm'in en küçüğü üç, en büyüğü 286 âyetten meydana gelen ve

Fâtiha, İhlâs, Nur gibi ayrı ayrı isimleri olan yüz on dört bölümünden her biri.

s. (103b/13), (15a/4), (2a/7), (2b/16), (61b/17), (66a/14), (71b/2), (74a/4), (80b/7), (83b/6), (91b/3), (94b/5), (99b/16)

s. + de (3a/5), (51a/12), (98b/1)

s. + nüñ (2a/15), (2b/15), (35b/3), (48b/8), (62a/5)

s. + sin (35b/13)

s. + sinde (104a/5)

s. + sine (36a/14)

s. + sini (103b/15), (2a/10), (2a/6), (62a/3), (66b/1), (66b/2), (71b/5), (75b/13), (83a/11), (91b/11), (91b/7), (94b/11)

s. + sinün (36a/12)

s. + yi (100a/2), (1b/13), (1b/17), (2a/14), (2a/8), (2a/9), (2b/12), (3a/4), (74a/6), (74b/12), (74b/16), (80b/10), (83a/12), (83b/10), (91b/11), (91b/15), (94b/12), (94b/8)

[= 55]

sûre': *bk* sûre.

s. (92a/12)

[= 1]

suç: Günah.

s. (89b/15)

s. + ların (72b/13)

[= 2]

sufyān: Kişi adı.

s. (51b/17), (67a/16), (67b/4)

s. + dan (42b/9), (94a/8)

s. + ı tevridden (51a/9)

[= 6]

sufyān-ı şevrī: Kişi adı.

s. (74a/7)

[= 1]

suʿāl: <Ar. Sorulan şey, soru.

s. (103b/4), (111b/3), (116b/8), (15a/7),
(25b/15), (28a/6), (37a/14), (39b/16),
(56b/16), (59b/3), (66b/3), (73b/14),
(76a/10), (97a/14)

s. + etseler (102b/8)

s. + inüz (105b/3)

s. + kıla (10b/16), (10b/17), (21a/14)

s. + kılsar (11a/7)

s. + kılmayısar (11a/9)

s. + kılsalar (4a/8)

s. + ola (23b/5)

s. + olısar (11a/12)

[= 24]

sulṭān: <Ar. 1. Mânevî saltanatları sebebiyle
bâzı din ve tasavvuf büyüklerine ve
tarîkat pirlerine verilen unvan. 2.
Hükümdar.

s. (7b/11), (7b/12), (7b/14), (8a/14), (8a/15)

s. + kılmışdı (108b/11)

s. + lara (42a/3)

[= 7]

sulṭānlıḡ: Sultanlık.

s. + ına (117b/14)

[= 1]

suriyanu: Süryâni, Eski Sûriye (Şam) halkından
olan ve Süryânîliğe mensup bulunan
kimse.

s. + şâʿirleri (25a/11)

[= 1]

suva: <Ar. Huzeyl kabilesinin taptığı put.

s. + ları (108a/3), (108a/3)

[= 2]

süci: Şarap.

s. + den (48b/14), (78b/15)

s. + dūr (79a/2)

s. + lerūj (79a/2)

s. + nūj (79a/4)

s. + ye (79a/10), (79a/5)

[= 7]

sūcūd: <Ar. Secde etme, secde.

s. + ında (95a/5)

s. + uñuzda (95b/5)

[= 2]

sūd: 1. Süt. 2. Doğumdan sonra belli bir süre yavrularını besleyebilmeleri için kadınların ve memeli dişi hayvanların memelerindeki bezler tarafından salgılanan besin değeri yüksek, tatlımsı, özel kokulu, mâvi veya sarıya çalan beyaz renkli sıvı.

s. + den (48b/14)

s. + dūr (64a/13)

s. + emirce (112b/2)

s. + ırmağından (27a/6)

s. + ile (92a/13)

s. + inden (32a/7)

s. + ün şağmazlar (67a/12)

[= 7]

sūddī: Kişi adı.

s. (100a/17), (104b/9), (49b/9), (74b/14), (96a/14)

[= 5]

sūkūn: <Ar. 1. Durma, hareketsiz kalma, durgunluk. 2. Gürültü ve patırtıdan uzak olma, sessizlik. 3. Rahat, iç huzûru.

s. (31b/12)

[= 1]

sūleymān: Kişi adı.

s. (42b/12), (46b/13), (46b/14), (46b/16)

[= 4]

sūmūk: Burun boşluklarından gelen yapışkan sıvı.

s. (26b/3)

[= 1]

sūñūg: *bk.* sūñūk.

s. + i (32b/7), (93b/2)

s. + idūr (93b/3)

s. + i sızlamadı (99b/9)

[= 4]

sūñūk: Kemik.

s. (32b/6), (32b/7)

s. + ler (20b/12), (34b/13)

s. + leri (33b/1), (33b/8), (34a/10), (34b/1),
(34b/12)

s. + lerin uvatdı (110a/14)

s. + lerümüz (51b/8)

[= 11]

sündüs: <Ar. Dokumasında altın ve gümüş
teller bulunan, parlak renkli ve değerli
bir ipek kumaş çeşidi.

s. + den (26b/12)

[= 1]

sünnet: <Ar. 1. Hz. Muhammed'in
müslümanlarca uyulması gereken
sözleriyle örnek iş ve davranışlarının
tamâmı. 2. Tutulan, benimsenen yol,
âdet.

s. (72a/4), (72a/4)

s. + i (3b/7), (3b/8)

s. + in (119a/1)

s. + kıldı (95a/1)

[= 6]

sünüg: *bk.* sünüg.

s. + i (33a/16), (33a/17)

s. + i görine (26b/14)

[= 3]

sür-: 1. Kovmak, uzaklaştırmak. 2. (Cezâ olarak)
Ülkesinden veya yerinden başka bir
ülkeye veya yere göndermek,
nefyetmek.

s.-di (14b/13), (46b/13), (58b/7), (99b/10)

s.-e (108b/3), (37b/11)

s.-eler (100b/3), (22a/14), (22a/16), (22a/2),
(22b/12), (23b/1), (25a/10), (25a/11),
(25a/5), (25a/7), (25a/9), (28a/7),
(28b/3), (47b/5)

s.-enler (42a/4)

s.-er (46b/17)

s.-erdi (58b/3)

[= 23]

sürü- Sürümek, sürüklemek.

s.-yeler (100a/13)

s.-yü (100a/15), (100a/15), (100a/16), (100a/16),
(28b/6), (46b/15), (46b/15)

s.-yü ileteler (28b/6)

[= 9]

sürin-: *bk.* sürün-.

s.-i (41b/11)

[= 1]

sürme: Kaygan.

s. (118a/4)

[= 1]

sürmelü: 1. Sürmeli. 2. Sürme çekilmiş, sürmelenmiş (göz). 3. Gözlerinde sürme bulunan, gözlerini sürmelemiş olan veya gözleri tabîî olarak sürmelenmiş gibi olan.

s. (26b/7)

[= 1]

sürür: <Ar. Sevinç.

s. + ı (36a/2)

[= 1]

sürün-: Karnı üzerinde yerde sürüklenir gibi ilerlemek.

s.-i (22a/4), (41b/11)

s.-i gideler (22a/4)

[= 3]

süs-

s. -miş (46b/9)

[= 1]

süsen: Boynuzlayan, boynuzla vuran.

s. + den (47b/12)

[= 1]

süsîl-: Boynuzla vurulmak, dürtülmek.

s.-en (47b/12)

[= 1]

-Ş-

şâîr: <Ar. Şiir söyleyen veya şiir yazan kimse.

ş. (115a/16), (115b/7), (116a/11), (21b/8), (31b/1), (32b/1), (96b/7)

ş. + lerdür (31b/15)

ş. + leri (25a/11)

[= 9]

şâîrlik: Şâir olma durumu ya da niteliği.

ş. (31b/12)

[= 1]

şâd: <Far. Sevinçli, memnun.

ş. + olacak (79a/15)

ş. + oldılar (53b/8)

ş. + olur (114b/5), (80b/17)

[= 4]

şâdılığ: bk. şâdlık.

ş. + ıla (82a/10)

[= 1]

şâdırvân: <Far. Genellikle câmi avlularında bulunan, ortasındaki fiskiyeden ve kenarlarındaki musluklardan su akan, üzeri açık veya bir kubbe ile örtülü, dâire şeklinde, dört köşe veya çok köşeli havuz.

ş. + lar (27a/4)

[= 1]

şâdıllıg: *bk.* şâdlık.

ş. + ıla (62a/4)

[= 1]

şâdıllık: *bk.* şâdlık.

ş. (26b/2), (81b/12)

ş. + de (25b/13)

ş. + evidür (25b/12)

[= 4]

şâdkâm: <Far. İsteğine kavuşup sevinmiş.

ş. (44a/17), (66a/4)

[= 2]

şâdlık: Sevinçli olma durumu.

ş. (57a/3)

ş. + dan (57a/2)

[= 2]

şâfi: Şâfi mezhebi.

ş. + yem (78a/6)

[= 1]

şâhid: <Ar. Kur'an'da Hz. Muhammed için kullanılan ifade.

ş. (4b/10)

[= 1]

şâhidin: Şahit.

ş. (86a/10), (86a/11), (86a/12), (86a/13),
(86a/14), (86a/15), (86a/16), (86a/3),
(86a/5), (86a/8), (86a/9)

[= 11]

şâm: Sûriye'nin başşehirinin ismi.

ş. + a (36b/12), (39a/15)

ş. + da (102a/16), (52a/1)

ş. + dadur (89a/13)

ş. + ıla (39a/13)

ş. + ilinde (89a/12)

[= 7]

şār: <Far. Şehir.

ş. + larda (107b/8), (113b/10)

[= 2]

şāyed: <Far. 1. Şart bildirir, eğer. 2. İhtimal bildirir; belki, ola ki, bilfarz, muhtemelen.

ş. (32a/10)

[= 1]

şā'yet: <Far. Şart bildirir, eğer.

ş. (53b/3)

[= 1]

şābla-: Tokat atmak.

ş.-sın (36b/9)

[= 1]

şādılığ: *bk.* şādılık.

ş. + ıla (82a/7)

[= 1]

şāfak: <Ar. Güneş doğmadan önce ufukta görülen aydınlık.

ş. (82a/17), (82a/17), (82b/1), (82b/2), (82b/4)

ş. + tölincak (82b/3)

[= 6]

şāfī: <Ar. Şefaatiçi.

ş. + dür (4b/7)

[= 1]

şāḥṣ: <Ar. 1. Kimse, kişi. 2. Bir insanın görünen şekli ve sūreti. 3. Bir insanın varlığı, nefsi, zâtı.

ş. (21b/4)

ş. + ı şerīf (1b/9)

[= 2]

şāk: <Ar. Kesim, bölüm, parça.

ş. + dur (25a/2)

[= 1]

şākī: <Ar. 1. Bahtsız, nasipsiz, Hak katında makbul olmayan kimse. 2. Yol kesici, haydut.

ş. + olur (97a/11)

[= 1]

şārāb: <Ar. 1. Meyve sularının ve özellikle üzüm suyunun belli usûllerde mayalandırılmasından elde edilen alkollü içki. 2. İlâhî aşk.

ş. (25b/5), (43a/12), (44b/8), (79a/12)

ş. + dan (74a/7)

ş. + dur (79a/11)

ş. + ı (98a/12)

ş. + ına (34b/9)

ş. + ı ṭahūr (27b/11), (27b/13), (27b/15), (28a/3)

ş. + ları (29b/10)

ş. + laruñ (79a/11)

[= 14]

şark: <Ar. Doğu yönü.

ş. + a (110b/3)

[= 1]

şecer: <Ar. Ağaç.

ş. + i ahđar (33b/13)

[= 1]

şeddād: Kişi adı.

ş. (108a/15), (108b/10), (108b/3), (108b/5)

[= 4]

şefā'at: <Ar. Peygamberlerin ve Allah'ın izin vereceği kimselerin, kulların suçlarının bağışlanması için Cenâbıhak katında aracılık etmeleri.

ş. + ède (111a/5)

ş. + eylemege (44b/17), (45a/1)

ş. + günidür (24b/8)

ş. + i (9a/11)

ş. + inden (119a/2)

ş. + kılalum (24b/9)

ş. + kıılup (95a/17)

ş. + olur (24b/8)

ş. + üñ (95b/1)

[= 10]

şeffāf: <Ar. Işığı içinden geçirdiği için arkasındaki cisimlerin net olarak görülmesine engel olmayan, saydam.

ş. + kıldı (60b/6)

[= 1]

şeff'ü'l-müznibîn: (Günahların affı için şefâat eden) Hz. Muhammed.

ş. + düir (4b/8)

[= 1]

şefkatlü: Şefkatli, davranışları şefkat dolu olan.

ş. (118b/13)

[= 1]

şehādet: <Ar. Allah yolunda, millî ve mânevî değerler uğrunda ölme, canını fedâ edip şehit olma. **2.** Görülen ve bilinen bir durum veya iş hakkında şahitlik etme, tanıklık yapma.

ş. (114a/3), (77b/14)

ş. + hil'atin (81a/9)

[= 3]

şehîd: <Ar. Allah yolunda ve din uğrunda savaşıırken ölen kimse.

ş. + edesin (88a/17)

ş. + ler (24a/2), (27b/7)

ş. + oldu (88b/5)

[= 4]

şehir: <Far. Yerleşim merkezi, kent.

ş. (107a/14), (107b/16), (108a/14), (13b/10),
(7b/2)

ş. + de (7b/17)

ş. + den (108a/10), (57b/1)

ş. + di (107b/9)

ş. + e (107b/11)

ş. + kapısı (108a/3)

ş. + kapusunda (9b/6)

ş. + kenârından (9a/2)

ş. + lere (7a/15)

ş. + yaratmadı (108a/8)

[= 15]

şehirli: Şehir halkından olan kimse.

ş. (88b/1)

[= 1]

şehir: *bk.* şehir.

ş. (43b/3)

ş. + e (115b/12), (7a/17), (7b/10), (8b/10)

ş. + e giresidür (108b/8)

ş. + inde (36b/8), (52b/3), (89a/12)

ş. + ine (107b/7), (108b/14)

ş. + ini (55a/5)

ş. + üñ (108a/15), (10a/8)

ş. + üñ kapısına (108b/3)

[= 15]

şehir bin havşeb: Kişi adı.

ş. (43b/3)

[= 1]

şehvet: <Ar. Ölçüyü aşan şiddetli arzu, şiddetli
istek.

ş. + e uyub (12a/16)

[= 1]

şek: <Ar. Şüphe, zan.

ş. (46a/7), (46a/7)

[= 2]

şekâvet: <Ar. 1. Eşkiyalık, yol kesicilik,
haydutluk, şakîlik. 2. Kötü yaratılışlı,
kötü iş işleyecek tıynette olma,
kutsuzluk

ş. (105b/16), (96a/5)

ş. + e (12b/11)

ş. + ehlinden (85b/6)

ş. + ümüz (30a/8)

ş. + yèlleri (12b/10)

[= 6]

şekker bağları

ş. + na (27b/1)

[= 1]

şek: <Ar. Şüphe.

ş. + ümüz (38b/15)

[= 1]

şem'un: Kişi adı.

ş. (8a/1), (8a/14), (8a/2), (8a/3), (8a/7)

[= 5]

şemme: <Ar. Çok az miktar, zerre miktârı.

ş. (37b/5), (40a/8)

[= 2]

şems: <Ar. Güneş.

ş. (16b/10), (16b/5)

[= 2]

şer: <Ar. Kötülük, fenâlık.

ş. (13a/4), (13a/4), (21b/3), (55a/12)

ş. + 'amelün (21b/1)

ş. + cezâsın (21b/3)

ş. + den (10b/9), (46a/14), (61a/6), (69a/12),
(6b/12), (7a/10), (84b/5), (92b/15)

ş. + i (21a/17)

[= 15]

şerâit: <Ar. Şartlar, koşullar.

ş. + i (84a/10)

[= 1]

şer': <Ar. Şeriat.

ş. + e (75a/5)

[= 1]

şerbet: <Ar. Meyve özü, su ve şekerle yapılan
tatlı içecek.

ş. (25b/2)

ş. + in (38a/5)

ş. + şunalar (27b/8)

[= 3]

şerh: <Ar. Açık açık anlatma, îzah.

ş. + êdersem (59b/16)

ş. + eylemek (29b/3), (30a/13)

[= 3]

şerî'at: <Ar. 1. Allah'ın kulları için peygamberleri vâsıtasıyla koymuş olduğu îman, ahlâk, ibâdet ve hukukla ilgili kural ve hükümlerin bütünü, din.

ş. (13b/12), (5a/15)

[= 2]

şerîf: <Ar. 1. Şerefli, kutsal, mübârek. 2. Soyu temiz ve şerefli olan, asil kimse. 3. Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hasan'ın soyundan gelen kimse ve bu kimseler için kullanılan unvan sözü.

ş. (1b/9), (3a/5), (3b/7)

ş. + gündür (84b/10)

[= 4]

şerîk: <Ar. 1. Ortak. 2. Arkadaş.

ş. + den (13b/5)

ş. + i (12a/1)

ş. + kıl (53b/1)

[= 3]

şerîk: <Ar. Ortak koşma.

ş. + den arındı (97b/6)

[= 1]

şerî'at: <Ar. İslam hukuku.

ş. + ı (97a/5)

[= 1]

şerr: <Ar. Kötülük, fenâlık.

ş. + i (96a/4)

ş. + inçden (44a/4)

ş. + inden (88a/2), (88a/9)

[= 4]

şevk: <Ar. 1. Allah aşkı ile insan gönlünde meydana gelen coşkunluk. 2. Işık, parıltı, şavk. 3. Sevinç, neşe, keyif. 4. Şiddetli arzu, istek, aşırı heves.

ş. (13a/7)

ş. + inden (26b/15)

[= 2]

şeyâtîn: <Ar. Şeytanlar.

ş. (93a/9)

[= 1]

şeyb: <Ar. Saçın sakalın ağarması, ihtiyarlık, kocama.

ş. + ünçden (31a/15)

[= 1]

şeybe: Kişi adı.

ş. (5b/1), (62a/6), (79b/11), (91b/14)

[= 4]

şeyh: <Ar. Bir tarîkata girip seyr ü sülûkünü tamamladıktan sonra o tarîkatın başına geçen kimse.

ş. (11a/10), (11a/5), (11a/7), (11a/8)

ş. + oğlu (99a/7)

ş. + oğlunun (99a/8)

[= 6]

şeytân: <Ar. Meleklerin başı ve hocası olduğu halde isyan edip Allah'ın emirlerine karşı geldiği için huzurdan kovulan ve rahmetten uzak kalan âsî varlık, iblis.

ş. (111a/3), (111a/3), (28b/13), (48a/17), (76a/13), (92b/7), (92b/7)

ş. + a şapmaduk (28b/17)

ş. + a şapman (28b/11)

ş. + dan (93a/6), (93a/8)

ş. + ı racım (70b/6)

ş. + lardan (91a/8)

ş. + maķāmıdur (76a/6)

ş. + yolına (60a/4)

[= 15]

şeytân-ı la'în: <Ar. Lanetlenmiş şeytan.

ş. (111a/1)

[= 1]

şîre: <Far. Şıra.

ş. (34a/13), (34b/10)

[= 2]

şît: <Ar. Şit Peygamber, Hz. Adem'in evlatlarından. Kendisine elli sayfa inmiştir.

ş. + e (99b/1)

[= 1]

şîr: <Ar. Duygu ve heyecanları etkili bir şekilde anlatan edebî eser.

ş. (31b/2)

ş. + öğretmedük (31b/1)

[= 2]

şîr: *bk.* şîr.

ş. (31b/7), (31b/7)

ş. + yile (31b/10)

[= 3]

şibli: Kişi adı.

ş. (11a/7)

[= 1]

şifâ: <Ar. 1. Hastalıktan kurtulma, iyi olma, eski sağlığına tekrar kavuşma, onma. 2. Derman, ilâç, devâ.

ş. (70b/8)

ş. + buldı (7b/8)

ş. + bulurlar (7b/5)

ş. + dur (27a/8)

ş. + kıla (43a/13)

ş. + oldı (9b/2)

ş. + vèrdi (87b/1)

ş. + vère (87a/17)

ş. + vèremezem (87b/10)

ş. + vèren (87a/15), (87b/10)

ş. + vèürsin (87b/9)

[= 12]

şikāyet: <Ar. Durumundan memnun olmayıp
yakınma veya başına gelen bir dertten
sızlanma.

ş. + édeyin (21b/10)

ş. + kıldı (115a/10)

[= 2]

şimāl: <Ar. 1. Dört ana yönden biri, yüzünü
doğuya dönen kimsenin sol tarafına
düşen cihet, kuzey. 2. Bulunulan yere
göre bu yöne düşen yer veya ülke.

ş. + yelleri (12b/8)

[= 1]

şimden: Şimden gerü, bundan sonra.

ş. (26b/1), (27b/13), (28a/10), (31a/7), (37b/3),
(40a/6)

[= 6]

şimdi: İçinde bulunduğumuz zamanda, şu anda.

ş. (110b/7), (38b/16), (39a/1), (39a/9), (53a/14),
(54a/4), (58b/12), (85b/13), (87a/2),
(98a/14)

ş. + den (53a/7)

ş. + ki (48a/4), (72b/6)

ş. + ye (38b/16)

[= 14]

şirīn: <Far. 1. Tatlı. 2. Hoşa gidecek niteliklere
sâhip, sevimli, iç açıcı, cana yakın.

ş. (36a/8)

[= 1]

şirk: <Ar. Allah'a eş ve ortak koşma, ortak isnat
etme.

ş. + ün (44a/11)

[= 1]

şiş: Gerilip kabarmak, şişkin bir durum almak.

ş.-erdi (16a/2)

[= 1]

şol: Şu, o.

ş. (101a/1), (101a/9), (101b/17), (102b/12),
(102b/12), (102b/4), (103a/3),
(104b/17), (106b/13), (109b/2),
(113a/13), (117a/17), (117b/15),
(119a/6), (17b/6), (17b/7), (2a/8),
(36a/7), (36b/3), (37b/7), (38b/13),
(39a/13), (39a/2), (40b/16), (43b/1),
(44b/6), (45b/9), (46a/17), (46b/14),
(51a/6), (52b/4), (55a/11), (55b/12),
(55b/16), (60a/16), (60b/11), (62a/12),
(63b/12), (64a/15), (64b/1), (65a/10),
(65a/8), (69a/16), (70a/4), (75b/10),
(75b/11), (75b/14), (7b/14), (80b/6),
(87a/11), (91a/17), (93a/12), (93b/14),
(93b/9), (97a/5), (97a/8)

[= 56]

şolkadar: Şu kadar.

ş. (85a/17), (87b/6)

[= 2]

şolok: O saatte.

ş. + sâ'at (48a/2), (72b/2), (88a/3), (93a/9)

[= 4]

şom: <Ar. Uğursuz.

ş. (8b/10), (8b/10), (8b/16)

[= 3]

şomluğ: *bk* şomluk.

ş. + ıdur (8b/14)

[= 1]

şomluk: Uğursuzluk.

ş. (8b/17)

[= 1]

şöyle: Şuna benzer, şunun gibi.

ş. (101a/13), (101b/7), (103a/2), (107a/7),
(109b/1), (110a/13), (113b/16),
(116b/14), (116b/16), (118a/15),
(18a/3), (20b/2), (38a/12), (41b/12),
(41b/15), (42b/11), (46b/4), (46b/8),
(49a/15), (49b/1), (49b/17), (49b/5),
(52b/11), (55a/17), (55a/5), (55a/6),
(55b/13), (55b/3), (61b/7), (61b/9),
(65b/4), (65b/7), (66a/11), (67a/12),
(67b/10), (67b/11), (67b/16), (70a/12),
(70b/1), (72a/13), (76a/12), (78b/16),
(79b/3), (81a/17), (83b/4), (92a/8),
(93a/8), (96b/13)

ş. + dür (38a/11)

ş. + siz (52b/5)

[= 50]

şu: Çok uzakta olmayan kimse veya şeyi işâret
yoluyla belirtir.

ş. (49b/14), (64a/2)

ş. + lardan (75b/2)

ş. + ına (46b/10), (46b/3), (64a/14), (87b/8)

ş. + ndan (89b/15)

ş. + nlar (12b/14), (41b/15), (78a/9)

ş. + nlara (2a/8)

ş. + nlardan (63b/17), (64a/1)

ş. + nlardır (79a/14)

ş. + nuş (102a/8), (118a/2), (37b/17), (51a/13),
(65a/2), (78b/2), (79a/15), (90a/12),
(97b/1), (97b/2)

[= 25]

şu'ayb: Kişi adı.

ş. (99a/15)

[= 1]

şu'ledâr: <Far. Alevli, alevlenmiş, ışıklı.

ş. (41a/3)

[= 1]

şuğul: <Ar. İş, meşgale, gâile.

ş. + dedür (25b/4)

ş. + leri (25b/9)

[= 2]

şübhe: <Ar. Kuşku, tereddüt.

ş. (46a/7)

[= 1]

şübheli: 1. Şüpheli. 2. Şüphe uyandıran, kuşku
veren. 3. Güvenilmeyen, karışık ve
sakıncalı tarafları olan.

ş. (12a/17)

[= 1]

şükür: *bk.* şükür.

ş. (1b/6)

ş. + üm (16a/5)

[= 2]

şükür: <Ar. Verdiği nîmetler için Allah'a karşı
duyulan minneti dile getirme.

ş. (114b/12), (13b/11), (14a/6), (84a/5)

ş. + eylemek (4a/11)

ş. + eylemez (114b/9)

ş. + eylemezler (11b/13), (30b/11), (32a/7)

ş. + eyleye (33a/13)

ş. + eyleyeler (25b/2)

ş. + kılaydı (4a/12)

ş. + kılmaz (114b/8)

ş. + kılur (114b/5)

[= 14]

-T-

tāʿat: <Ar. 1. Allah'ın emirlerine uyma, emredilene yapma. 2. İbâdet, takvâ.

t. (12b/3), (12b/5)

t. + a (110b/17)

t. + ıla (81b/1), (84b/12), (100b/4)

t. + ina (46a/10), (65b/11), (79a/7)

t. + inca (119a/8)

t. + ında (78a/10), (99a/10)

t. + ı (12b/14)

t. + ın kılmağa (100a/12)

t. + ın kılub (100a/13)

t. + kılamı (116b/5)

t. + kıldıklarıçün (101b/6)

t. + kılmağın (11a/14)

t. + kılun (15b/17)

t. + kılurdu (16a/1)

t. + umuza (119a/11)

[= 21]

tāhir: <Ar. 1. Temiz, pak, arı. 2.

tasavvuf Allah'ın ilâhî emirlere karşı gelmekten koruduğu kimse.

t. (46b/2)

[= 1]

tāʿife: <Ar. 1. Grup hâlindeki insan topluluğu, bölük, fırka, takım, cemâat. 2. Kabîle, kavim.

t. (16a/7), (22a/9)

[= 2]

tākāt: <Ar. Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet, derman.

t. + leri (30b/10)

[= 1]

tārik: Kişi adı.

t. (42b/5), (92b/2), (92b/4), (92b/4), (92b/6), (92b/8)

t. + ı (92b/5)

[= 7]

tāvūs: Kişi adı.

t. + dan (74b/17)

[= 1]

tāyife: <Ar. Bölüm, takım, guruh.

t. (95b/11)

[= 1]

ṭāz: <Far. Kel, saçsız.

t. (80a/1)

[= 1]

ṭaʿām: <Ar. Yemek, aş.

t. (116b/12), (19a/3), (26b/5), (34b/9), (45a/5),
(64b/4), (64b/5)

t. + dileyeler (29b/14)

t. + dur (100b/16), (60b/16)

t. + ı (100b/16), (100b/8), (98a/12)

t. + ına (64a/11), (64a/8), (64b/7)

t. + lar (12a/16), (84a/7)

t. + lardan (11b/10)

t. + ları (29b/10)

t. + larısa (12a/15), (12a/17)

t. + uñ (64a/13)

t. + vèrmek (19a/4)

[= 24]

ṭaʿāmlandur-: Doyurmak.

t.-mazlar (116b/10)

[= 1]

ṭaʿn: <Ar. Kınama.

t. + lar (52b/4)

[= 1]

ṭabak: <Ar. İçine yiyecek koyulan kap.

t. (44b/5)

[= 1]

ṭabīʿat: <Ar. 1. İnsan dışındaki canlı ve cansız varlıkların hepsi, doğa. 2. Bir kimsenin davranışlarına yön veren yaratılışı, huy, meşrep, mizaç.

t. + ın (27a/3)

[= 1]

ṭağ: 1. Dağ. 2. Çevresindeki arâziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi.

t. (112b/8), (13b/7), (51b/14), (75a/11), (88a/3)

t. + a (87b/17)

t. + dan (111a/6), (87b/15), (88a/1), (88a/3)

t. + dır (75a/11)

t. + ı (110b/14), (13b/10), (13b/7), (52a/3),
(70a/10), (70a/9)

t. + ında (15b/4)

t. + ından (13b/7)

t. + ıyla (51b/15)

t. + lar (100a/14), (103a/4), (118a/12), (118a/4),
(14b/6), (20a/6), (27b/5), (42a/10),

(51a/6), (51a/7), (58a/11), (58a/7),
(61a/3), (67a/8), (67b/13)

t. + lara (100a/15)

t. + larda (100b/2), (117a/5), (117a/6), (13a/13)

t. + lardan (13b/7)

t. + larda olurlardı (107b/6)

t. + ları (118a/3), (40b/6), (40b/8), (95a/7)

t. + larına (29b/8)

t. + uñ (100a/16), (75a/15)

t. + una (6a/5)

[= 50]

tağarcuk: Dağarcık.

t. (59a/14)

[= 1]

tağıl: 1. Dağılmak. 2. Düzgünlüğü, intizâmı
bozulmak, toplu ve düzenli durumdan
çıkmaq, karışık bir hal almak.

t.-mış kılları (kaleleri) (34a/15)

t.-mış saclar (20b/12)

[= 2]

tahta: Taht.

t. + lar (111a/8)

[= 1]

taħūr: <Ar. Çok temizleyici.

t. (27b/11), (27b/13), (27b/15), (28a/3), (44b/7)

t. + içmekde (25b/6)

t. + içüre (74a/7)

[= 7]

taķşirlik: Kusurlu, kabahatli.

t. + kılma (99a/10)

[= 1]

taķ-: (Bir şeyi başka bir şey üzerine) İliştirmek,
tutturmak veya geçirmek, asmak.

t.-dılar (9b/6)

[= 1]

taķeb: <Ar. 1. İsteme, dileme, arzu etme. 2.
Dilek, istek.

t. + i ĩmānçün (5b/2)

[= 1]

taķam-: Damlamak, damla hâlinde düşmek, damla
damla akmaq.

t.-aydı (26b/16), (29b/9)

t.-sa (43b/7)

[= 3]

taķama'sız: Aç gözlülük.

t. (37a/17), (40a/2)

[= 2]

ṭamu: Cehennem.

t. (100a/14), (100b/14), (106a/1), (118b/6),
(28b/16), (43a/3), (43b/10), (43b/3),
(43b/7), (43b/9), (80b/2), (97a/12),
(98b/17)

t. + ‘āṣīleri (118a/4)

t. + ‘azābı (30b/3)

t. + ‘azābından (44a/5)

t. + ‘azābını (30a/13)

t. + da (15a/11), (15a/12), (25b/11), (38b/14),
(43a/11), (43a/4), (43a/7), (43b/14),
(4b/8)

t. + dağı (5b/9)

t. + dan (118b/8), (15a/13), (30b/1), (48a/8),
(73b/11), (85b/10)

t. + dağ (21b/7)

t. + dandur (15a/13), (15a/9)

t. + dan kırtıla (100a/3)

t. + dan kırtılalar (44a/17)

t. + da yanarken (43a/17)

t. + dur (106a/13)

t. + ehli (100b/16), (28a/7), (28b/4), (43a/3),
(43a/7), (43b/13), (48a/9)

t. + ehline (101a/3), (29b/13), (44a/13)

t. + ehlini (100a/8), (114a/1)

t. + ehliniğ (44a/15)

t. + ehliniğ (100b/15), (101a/1), (25b/10),
(28b/2), (29b/6), (43a/16), (43a/16)

t. + halkını (28a/13)

t. + kapuların (104b/3)

t. + kapusına (28b/7)

t. + māliline (39a/8)

t. + muz (103a/7)

t. + nuğ (118a/11)

t. + odı (100a/11)

t. + odıdur (100a/7)

t. + odın (10b/16)

t. + sı (42a/11), (42a/15), (61a/10), (61a/7),
(69a/8), (76b/5)

t. + sın (118b/4)

t. + sına (73b/10), (82a/3), (82a/5)

t. + ya (112b/15), (12a/13), (28a/7), (28b/17),
(29a/12), (29b/2), (32a/15), (32b/10),
(32b/13), (38b/10), (42a/12), (42a/14),
(42b/14), (47a/6), (48a/4), (48a/9),
(49b/8)

t. + ya düşüre (29a/12)

t. + ya gideler (5b/10)

t. + ya gireseydür (78a/13)

t. + ya girür (75b/1)

t. + ya girürler (75a/17)

t. + ya kıya (90b/16)

t. + ya süreler (25a/10), (25a/11), (25a/5),
(25a/7), (25a/8), (28b/3), (47b/5)

t. + ya vardumıdı (21b/6)

t. + yı (118a/1), (118a/14), (29b/2), (69a/9),
(13a/17)

t. + yılanlarından (29b/5)

t. + zencirlerinden (29b/8)

[= 117]

tañ: Sabah vakti.

t. + ıladı (84b/11)

[= 1]

tañla-: Şaşırmak, hayret etmek.

t.-dı (107b/16)

t.-rdılar (79b/13)

[= 2]

tañla-: Ayıplamak.

t.-dı (112b/16), (92a/17)

t.-dılar (102a/2)

[= 3]

tañık: 1. Bir kimse veya şeyi, bir olayı gözüyle
gören ve gördüğünü, bildiğini anlatan
kimse, şahit. 2. Delil, hüccet.

t. + dur (3a/6)

t. + oluñ (9b/1)

[= 2]

tañıklık: 1. Tanık olma durumu, şahitlik, şahâdet.
2. Tanık olan kimsenin yaptığı iş.

t. + vèrdüm (3a/7)

t. + vèren (89a/8)

t. + vèrün (95a/13)

t. + vèürem (75a/16), (8a/17)

t. + vèürlerdi (89b/13)

t. + vèürse (98a/6)

[= 7]

tañıklık: *bk.* tañıklık.

t. + vèürem (3b/10)

[= 1]

tañış-: (Daha önce birbirini tanımayan kimseler)
Birbirlerinin kimliklerini, mesleklerini
vb. öğrenmek.

t.-dı (54a/2)

t.-ib (55b/4)

[= 2]

tanışıkçı: Müşavir.

t. + olur (80b/15)

[= 1]

tanıklık: *bk.* tanıklık.

t. (29a/5)

[= 1]

tap-: < Tanrı olarak tanımak, kulluk etmek.

t.-anlar (32a/15)

t.-arlar (54a/3)

t.-arlardı (20a/17)

t.-arsın (54a/4)

t.-arsız (111a/2), (111a/4), (54b/8)

t.-aruz (111a/2)

t.-dılar (111a/9)

t.-ıñ (28b/12)

t.-maduğ (28b/17), (30a/4)

t.-mañ (28b/11)

t.-mayaydum (78a/7)

t.-mazlar (89b/12)

t.-uñ (109a/11), (111a/5)

[= 17]

tapıca: Tapan, itaat eden.

t. + lardan (89a/17)

[= 1]

tar: Dar.

t. + dur (70a/8)

t. + kılsa (114b/7)

t. + ola (51b/1)

[= 3]

tarā: Tarakla tellerini birbirinden ayırmak,
karışıklığını gidermek.

t.-rken (111b/14)

[= 1]

taraf: Yön.

t. + ından (19a/14)

[= 1]

tarak: Saç, sakal ve tüylü şeylerin kıllarını
birbirinden ayırmaya ve karışıklığını
gidermeye yarayan, kadınların süs
olarak veya saçlarını tutturmak için de
kullandıkları dişli âlet.

t. (111b/14)

[= 1]

tart-: (Terâzi, kantar vb. ölçme âletleriyle) Bir şeyin ağırlığını bulmak.

t.-ariken (19b/5)

t.-mağda (74b/1), (74b/2)

t.-mağdan (75a/7)

t.-sağ (74b/4)

[= 5]

tartıcı: Tartma işini yapan kimse.

t. + lar (75a/17)

[= 1]

tartıl-: Tartılma işi.

t.-ur (23a/1)

[= 1]

taş: 1. Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, içindeki mâden, tuz ve oksitlere göre değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim. 2. Bunlardan kopmuş veya koparılmış parça.

t. (110b/4), (111a/6), (53a/15), (87a/3), (87a/6)

t. + a ururlardı (109b/1)

t. + dur (76b/7)

t. + ı (38a/5), (5b/15), (76b/7)

t. + ıñ (111a/7)

t. + ını (19b/4)

t. + ile (9b/8)

t. + la (8b/12)

t. + larından (108a/9)

t. + öşürdiler (9b/15)

t. + uñ (76b/11)

[= 17]

taş: 1. (Sulu ve sıvı şeyler için) Bulunduğu yere sığmayarak dışarıya doğru akmak. 2. (Kendisi için belli olan sınırın) Ötesine geçmek, bulunduğu yere sığmamak.

t.-dı (89b/8)

t.-ub (90a/7)

[= 2]

taşra: Dışarı.

t. (107b/13), (17a/2), (25a/11), (58b/8), (59a/10), (59a/3), (81a/17), (8a/13), (9b/7)

t. + dağı (104a/17)

t. + olmaya (119a/2)

[= 11]

tat-: Tat alma duyusu yardımıyla bir şeyin tadının nasıl olduğunu anlamak.

t.-mayalar (43a/13)

[= 1]

taflı: 1. Tatlı. 2. Şeker tadında olan, içinde şeker bulunan, tadı hoş olan, ağıza hoş gelen.

t. (96b/6)

t. + olaydı (26b/17)

t. + sı (71b/16)

t. + sina (67b/7)

[= 4]

taṣāf: <Ar. Kutsal sayıp etrâfını dolaşma, ziyâret etme.

t. + éderler (104b/12)

[= 1]

tavar: 1. İnek, özellikle koyun ve keçi gibi hayvanların ortak adı. 2. İnek, özellikle koyun ve keçi sürüsü.

t. (114b/3)

t. + a (18b/5)

t. + ımız (57b/8)

t. + ın şuarırken (19b/3)

t. + lardan (32a/1), (32a/6)

t. + uñuz (14a/17)

[= 7]

tavaruzlu: Mallı, zengin.

t. + kavm (107b/5)

[= 1]

tıraka: Korku.

t. + kopdı (58b/17)

[= 1]

toḡrağ: **bk.** toprak.

t. + ı (6a/13)

[= 1]

toḡrak: **bk.** toprak.

t. (6a/10)

[= 1]

toğ-: 1. (Güneş, ay, yıldızlar) Ufuktan yükselerek gökyüzünde görünmek, tulû etmek. 2. Var olup ortaya çıkmak, zuhur etmek.

t.-alar (17a/11), (17b/3)

t.-an (68a/17)

t.-ar (16a/14), (16a/16), (16b/11), (17b/13), (92b/3)

t.-madı (84b/2)

t.-uñ (17a/9)

[= 10]

toğır-: **bk.** toğır-.

t.-mış (59b/7)

[= 1]

toğra- 1. (Bir şeyi) Keserek parçalamak, parça parça kesmek. 2. (Bir şeyi) Parça parça keserek bir şeyin içine katmak.

t.-dı (34a/14)

t.-duğı (34b/10)

[= 2]

toğran- 1. Doğranmak. 2. Parça parça edilmek, kesilip parçalanmak.

t.-a (30a/2)

[= 1]

toğrı: *bk.* toğru.

t. + yol (28b/12), (52a/7), (63b/5)

[= 3]

toğrılığ: Doğruluk.

t. + ıla (105b/16)

[= 1]

toğru: Doğru. Hak ölçülerine uygun olan şey, gerçek, hakikat.

t. + yola (9a/5)

[= 1]

toğur- Doğurmak, meydana getirmek.

t.-mak (68b/9)

[= 1]

toğsan: 1. Doksan. 2. Seksen dokuzdan sonra, doksan birden önce gelen sayının adı. 3. Bu sayıyı gösteren rakam, 90.

t. (103b/13), (23a/13), (23a/14), (23a/3), (2b/17), (4a/5), (94b/6), (99b/17)

[= 8]

toğsan iki: Doksan birden sonra, doksan üçten önce gelen sayının adı. 92.

t. (99b/17)

[= 1]

toğsan toğuz: 99.

t. (23a/13), (23a/14)

t. + ı (4a/5)

[= 3]

toğuz: Sekizden sonra, ondan önce gelen sayının adı, 9.

t. (103b/13), (23a/13), (23a/14), (23a/4), (52b/9), (60a/1), (61b/13), (61b/14), (61b/15), (61b/15), (66a/15), (71b/3), (74a/4), (83b/6), (91b/4), (94b/5), (96a/14)

t. + ı (4a/5)

[= 18]

toğuzuncı: Dokuzuncu, dokuz sayısının sıra
sıfatı, sırada yeri sekizinciden sonra,
onuncudan önce olan.

t. (22b/4)

t. + sı (52b/15)

[= 2]

tol-: 1. Dolmak. 2. (Boş bir şey veya yer) İçine
giren bir şeyle dolu hâle gelmek, boş
olmaktan çıkmak.

t.-a (31b/10)

t.-dı (55b/13), (58b/17), (92a/14), (92a/15)

t.-mağ (31b/9)

t.-sa (82b/10)

[= 7]

tolâ: Dolamak, etrâfında döndürüp sarmak.

t.-sa (49b/3)

[= 1]

tolan-: Bir şeyin etrâfında dönmek, dolaşmak.

t.-alar (17b/3)

t.-dı (16b/7), (48b/15)

t.-ur (49b/13)

[= 4]

tolâş-: Dolaşmak, gezinmek.

t.-dı (54b/1)

t.-mış (41a/14)

[= 2]

ţoldur-: Doldurmak, boş bir şeyi dolu hâle
getirmek.

t.-dılar (108b/13)

t.-mış (70a/12)

t.-ub (88b/10)

[= 3]

ţolın-: *bk.* ţolun-.

t.-cağ (82b/4)

t.-duğından (82b/3)

t.-madı (84b/2)

[= 3]

ţolu: 1. Dolu. 2. Boşun zıddı.

t. (13b/11), (18a/14), (44b/2), (44b/2), (55b/5),
(58b/7)

t. + dur (41a/2), (55b/5)

t. + sı (116a/8), (12b/5)

[= 10]

ţolu: 1. Dolu. 2. Havanın üst tabakalarındaki su
zerrelerinin soğuktan donması ile

oluşan ve yere buz hâlinde düşen iri,
yuvarlak yağmur tânesi.

t. + urur (12b/2)

[= 1]

tolun-: Ayın dolunay durumuna gelmesi.

t.-ur (16a/16), (16b/9)

t.-urlar (17b/14)

[= 3]

tomar: <Yun. Boru şeklinde bükülmüş deri
kâğıt vb.

t. (20a/14)

[= 1]

ton: 1. Don. 2. *E. T. Türk. ve halk ağzı.* Elbise.

t. (56b/12)

t. + lar (56b/15), (83b/15), (85b/2)

t. + lardan (57a/8), (80b/16)

t. + ları (38a/16)

t. + ların (56a/8)

[= 8]

tonuz: Domuz.

t. (48a/3)

[= 1]

toprağ: toprak.

t. + ı (33b/5), (38a/6)

[= 2]

toprak: 1. Yer kabuğunun, üzerini kaplayan
çürümüş organik maddelerden ve kütle
kırıntılarından oluşan canlıların
yaşamalarına elverişli kısmı. 2. Bu
kısmından belli bir maksatla ayrılmış
parça.

t. (110b/4), (110b/9), (116a/5), (33b/7), (48b/2),
(66a/10)

t. + dan (33b/3), (33b/4), (48b/1)

t. + eder (33b/6)

t. + eylese (66a/9)

t. + olalar (47b/10), (48a/11), (48a/13), (48a/2)

t. + olaydım (48b/6)

t. + olayduk (46a/16)

t. + olayduk (47b/12), (48a/12), (48a/4)

t. + olmuşlardır (36a/17)

t. + olub (20b/8)

t. + oluğ (47b/10), (48a/1), (48a/10)

t. + yığardı (68b/7)

[= 26]

toptolu: Dopdolu, çok dolu, tamamen dolu.

t. + dur (41a/2)

[= 1]

topuğ: 1. Topuk. 2. Ayağın toparlakça olan arka kısmı.

t. + ına (22a/6), (29a/13)

[= 2]

toy-: 1. Doymak. 2. Açlık duygusu gidinceye kadar yemek, tok hale gelmek.

t.-mışdı (82a/8)

t.-ura (2b/3)

[= 2]

toyğar: Tarla kuşu.

t. + a (46b/13)

[= 1]

toz: Çok hafif ve küçük parçalara bölünmüş çok ince toprak.

t. (66a/5)

t. + konmuş (66a/7)

[= 2]

tūfān: <Ar. Nuh peygamber zamânında dünyâyı kaplayacak şekilde yağan çok şiddetli yağmur.

t. (52b/13), (55a/3)

t. + ı (55a/14)

t. + vëribdi (55a/3)

[= 4]

tūr: <Ar. 1. Hz. Mûsâ'nın vahiy ve tecellîye mazhar olduğu dağ, Sînâ dağı, Tûr-ı Sînâ. 2. İlâhî feyiz ve tecellîlerin müşâhede edildiği yer.

t. + ı sînāya (59b/10)

t. + tağı (52a/3)

t. + tağında (15b/4)

[= 3]

tudağ: *bk.* tudağ.

t. + ı (27b/12)

[= 1]

tudağ: 1. Dudak. 2. Ağzın yüze göre daha kırmızı renkteki dolgun ve etlice alt ve üst iki kenarından her biri.

t. (114b/16)

t. + larını (31b/14)

[= 2]

tufūliyyet: <Ar. Çocukluk.

t. + hāline (30b/15)

[= 1]

tur-: 1. Durmak. 2. Yapmakta olduğu hareketi kesmek, hareketsiz kalmak.

t. (34b/13)

t.-a (23b/12)

t.-alar (18a/2), (20b/17), (21b/12), (23b/10)

t.-dı (11a/8), (14b/12), (29a/6), (34b/15),
(53b/11), (59b/9)

t.-dılar (13b/16)

t.-dukları (30b/8)

t.-mağ (15b/15)

t.-mağdan (16a/1)

t.-mış ola (22b/13)

t.-mış olalar (22b/14), (22b/16), (24a/3)

t.-muş ola (24a/2)

t.-uñ (20b/14), (7a/9)

t.-ur (29b/15)

[= 24]

tuş ol-: İsabet etmek, rast gelmek.

t. + a (84b/13)

t. + sa (84b/4)

[= 2]

tut-: Elle kavramak, elde bulundurmak, eline
almak.

t.-a (29a/14)

t.-ar (27a/3)

t.-ariken (19b/4)

t.-arlar (32a/10)

t.-ayım (16a/4)

t.-dılar (9b/5)

t.-ğıl (68b/2)

t.-mayınca (88a/14)

t.-mış (102b/15)

t.-mış olalar (22b/15)

t.-ub (5b/7)

[= 11]

tutul-: (Güneş ve ay için) tutulma olayına
uğramak.

t.-a (20a/7)

[= 1]

tuz: Kokusuz, dili yakan yemekleri
tatlandırmada kullanılan madde.

t. (61a/1)

[= 1]

tün: Gece.

t. (26b/4)

[= 1]

tā: Ta ki.

t. (102b/11), (103a/11), (103a/11), (103b/1),
 (104a/16), (106b/11), (111a/9),
 (119a/2), (11b/2), (11b/9), (14a/15),
 (16a/13), (16a/14), (16a/17), (16b/10),
 (17b/14), (18a/2), (18b/9), (27b/15),
 (31a/3), (31b/4), (31b/5), (37b/7),
 (38a/13), (39a/4), (40a/15), (40b/8),
 (41a/11), (41a/17), (41a/2), (42a/12),
 (42b/14), (45a/10), (45b/1), (46b/8),
 (46b/9), (50a/4), (54a/10), (54a/10),
 (54a/16), (54a/8), (55b/17), (57a/13),
 (58a/12), (5a/13), (5b/6), (64a/11),
 (64a/9), (66a/1), (66b/11), (66b/12),
 (66b/13), (68b/1), (68b/7), (69a/14),
 (70b/1), (71b/10), (71b/11), (71b/12),
 (73a/11), (77a/17), (77b/4), (77b/8),
 (78b/17), (80b/16), (83b/17), (84a/13),
 (84b/11), (84b/13), (85a/11), (88a/14),
 (8a/14), (8b/10), (92a/3), (95a/16),
 (99a/5), (9b/13), (9b/16), (52a/9)

[= 79]

tābi': <Ar. 1. Birine veya bir şeye uyan, onun arkası sıra giden. 2. Birinin emri altında bulunan, onun hâkimiyeti altında olan, bağlı. 3. Hz. Muhammed'i görmüş olanları (ashâbı) gören, onlardan hadis dinleyen.

t. + ola (6b/3)

[= 1]

tāc: <Far. 1. Üstünlük, kudret ve kuvvet âlameti olarak başa konan başlık. 2. Hükümdarlık alâmeti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi.

t. (24a/4), (35b/17)

t. + ın (12b/13)

t. + ını (2a/17)

t. + urmuşlar (25a/4)

[= 5]

tāhā: <Ar. Kur'an'da Hz. Muhammed için kullnılan ifade.

t. (4b/10)

[= 1]

tā'ib: <Ar. Tövbe eden kimse.

t. + ler (24b/16)

[= 1]

tā tā: <(?) İncilde Hz. Muhammed için kullanılan ifade.

t. + dur (4b/9)

[= 1]

tāze: <Far. 1. Kurutulmamış veya kurumamış olan, yeşil. 2. İlk ve yeni durumunu

koruyan, bayatlamamış, bozulmamış
olan. **3.** Dinç görünüşlü, yıpranmamış,
körpe.

t. + dūr (34b/10)

t. + kan (56a/10)

t. + ola (66a/4)

t. + olur (11b/15)

[= 4]

tāzelig: Tazelik, taze olma durumu.

t. + in (78b/14)

[= 1]

ta'accüb: <Ar. Şaşma, hayret etme.

t. + dūr (117b/13), (35a/4)

t. + eyledi (34a/16)

t. + kıldı (34b/11)

[= 4]

ta'biye: <Ar. 1. Yerli yerine koyup hazırlama,
yerleştirme. 2. İstenen sonuca ulaşmak
için izlenen yol, taktik.
3. asker. Savaşın gerektirdiği şekilde
askerî birlikleri düşmana karşı
yerleştirme, kullanma ve yönetme
sanatı, taktik.

t. + étmişdür (115b/3)

[= 1]

ta'fīm: <Ar. 1. Öğretme, belletme. 2. Ders
verme, okutma, öğretim, tedris.

t. + kıldım (14a/7)

[= 1]

ta'rif: <Ar. 1. Dokunaklı söz söyleme,
dokundurma. 2. Kinâye yoluyla
söylenen dokunaklı söz, taş.

t. + kılub (9a/7)

[= 1]

ta'zīm: <Ar. Hürmet etme, saygı gösterme,
büyük sayıldığını belli edecek şekilde
güzel muâmelede bulunma.

t. + ile (96a/1)

[= 1]

ta'ziye: <Ar. Baş sağlığı dileme.

t. + sine (57a/13)

[= 1]

tafzīl: <Ar. Birini veya bir şeyi diğerlerine
tercih etme, diğerlerine üstün görme.

t. (77a/8)

t. + dūr (98a/16)

[= 2]

tağyîr: <Ar. 1. Değiştirme, başka şekle sokma.

2. Bozma.

t. + kılayduḡ (30b/8)

t. + oldı (34b/4)

[= 2]

taḥl: <Ar. İnsan ve hayvan besini olarak kullanılan buğday, arpa, yulaf, mısır, çavdar vb. tâneli bitkilerin ortak adı, hubûbat.

t. + lar (60b/17)

[= 1]

taḥrîr: <Ar. 1. Kaydetme, deftere geçirme. 2.

Yazı yazma, kitâbet.

t. + ine (2b/15)

[= 1]

taḥt: *bk* taḥt.

t. (108b/15)

t. + dayiken (91a/12)

t. + lar (78b/11), (78b/12), (80a/16)

[= 5]

taḥta: <Far. Kalınca ve uzun biçilmiş düz ağaç parçası.

t. (8a/6)

t. + dur (78a/17), (90b/16)

[= 3]

taḥfîf: <Ar. 1. Hafifletme. 2. Kolaylaştırma.

t. + ile (10b/7)

[= 1]

taḥl: <Ar. Buğday, arpa, yulaf, mısır, çavdar

vb. tâneli bitkilerin ortak adı, hubûbat.

t. + larına (55b/8)

[= 1]

taḥt: <Far. Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk.

t. + lar (101b/12), (25b/15)

[= 2]

taḥdîr: <Ar. 1. Ezelde Cenâb-ı Hakk'ın olmasını

dilediği şeyler, her şey hakkında vermiş

olduğu ezeli karar, alın yazısı, kader. 2.

Beğenme, güzel bulduğunu,

beğendiğini belirtme.

t. (17b/5), (50b/15)

t. + de olur (5a/5), (5a/7)

t. + edüpdurur (116a/10)

t. + eyledük (17b/5)

t. + idür (16b/2)

t. + i ilâhî (38a/10)

t. + i kelâm (92b/10)

t. + im (52a/15)

t. + imdendür (116b/3)

[= 11]

taḳrīr: <Ar. Söyle anlatma, ifâde ve beyan etme,
anlatış.

t. (73b/15)

t. + dūr (107a/8)

t. + êtdim (60a/1)

[= 3]

taḳṣīrlik: <Ar. Kusurlu, kabahatli olma durumu.

t. + ḳılmamış (22b/5)

t. + ḳılmış (22b/6), (23b/8)

[= 3]

ṭamām: <Ar. 1. Tam olarak, eksiksiz. 2.
Bütünlüğünü bozacak bir eksiği
olmayan (şey), bütün. 3. Bitmiş,
tamamlanmış.

t. (112a/10), (114a/8), (17b/8), (34b/8), (44b/13),
(49b/15), (55a/4), (55a/6), (58b/16),
(72b/11), (74b/3), (74b/5), (7a/5),
(91b/11)

t. + êtdügi (84b/7)

t. + ola (20b/10), (29a/11)

t. + oldu (106b/12), (34b/15), (37b/3), (40a/6),
(91a/6)

t. + olduğu (37b/2), (40a/4)

t. + olduğdan (108b/1)

t. + olmağičün (16b/2)

t. + olmuş (31a/7)

t. + olsa (82b/9), (93a/1)

t. + olur (16a/15), (16a/17), (4a/13), (4a/15),
(4a/17)

t. + vèrdiler (74b/9)

[= 35]

taḡrī: 1. Tanrı. 2. Allah.

t. (103a/2), (107a/3), (109a/11), (109a/13),
(116a/17), (117b/3), (13a/10), (16b/8),
(19a/4), (19a/5), (25b/6), (32b/10),
(34a/1), (35a/5), (42b/3), (44b/17),
(57a/3), (60a/13), (60a/6), (60b/5),
(63a/8), (71a/4), (72b/15), (73a/3),
(78b/11), (87b/5), (8b/5), (8b/7),
(90a/1), (90a/2), (90b/11), (90b/11),
(92a/7), (92b/4), (94a/17), (94b/2),
(96a/4), (97a/1)

t. + çün (22a/10)

t. + dan (26a/10), (27a/12), (3a/15), (52a/7),
(52a/8), (62b/15), (65a/10), (93a/2),
(97b/4), (9a/10)

t. + danqorkub (22a/12)

t. + danki (5a/8)

t. + dōstları (24a/16)

t. + dur (105a/4), (113b/14), (33b/9), (74a/3),
(75b/9), (96b/4)

t. + qorkusından (22a/12)

t. + kim (39a/13)

t. + kitābından (64b/17)

t. + larınızdır (60a/8)

t. + m (114b/4), (114b/8), (62b/3), (78a/7)

t. + ŋ (109a/2), (111b/1), (111b/17), (113b/7),
(61a/17), (62b/9), (87b/4), (87b/5),
(95b/15)

t. + ŋdan (81b/6), (81b/8)

t. + ŋ işidür (113b/13)

t. + ŋuza (9a/17)

t. + nıŋ (36b/10), (54a/4)

t. + nuŋ (112b/4), (16b/1), (30b/16), (34a/16),
(44b/15), (6b/6), (70b/1), (70b/10),
(72b/2), (73b/4), (79a/7), (94a/2)

t. + nuŋ āyetlerinden (18b/15)

t. + nuŋ birliğine (11b/14), (11b/4), (15a/5),
(98a/5)

t. + nuŋ dōstıdur (94a/2)

t. + nuŋ hıŋmı (69a/9)

t. + nuŋ hediyyesin (26a/16)

t. + nuŋ luŋfına (72a/11)

t. + nuŋ raŋmetinden (77b/13)

t. + nuŋ resūlinden (75a/1)

t. + nuŋ vaŋdāniyyetine (11b/3)

t. + nuz (58b/2)

t. + nuzvan (60a/14)

t. + resūli (65b/6), (72a/13), (86b/5)

t. + resūlinde (62a/2)

t. + resūlinden (100a/2), (42b/13), (73b/6),
(74a/6), (76b/4), (80b/9), (84b/16),
(85a/1), (91b/6), (91b/9), (94b/7)

t. + resūline (45a/3)

t. + resūlüne (41b/5)

t. + sı (112a/1), (112a/5), (113a/11), (52a/3),
(75b/11), (82a/14), (87b/5), (8b/1)

t. + sıdur (44b/15)

t. + sına (54b/7), (56a/15), (63b/1), (81b/2),
(88b/6)

t. + sınıu (81a/13)

t. + sıvan (60a/8)

t. + te^ʿālā (10b/13), (10b/14), (10b/16), (13a/14),
(16a/7), (18a/6), (21a/6), (23a/3),
(2a/5), (2b/3), (33b/7), (34a/17),
(34b/16), (34b/2), (35a/2), (71a/14),
(96b/14)

t. + te^ʿālādan (15b/11)

t. + te^ʿālānu (14b/4), (34a/5), (4a/2), (5a/17),
(7b/3)

t. + vaḥyidür (31b/3)

t. + ya (109a/11), (13b/11), (14a/6), (15b/16),
(25b/2), (32a/7), (53b/8), (54a/1),
(69a/15), (72b/10), (72b/11), (72b/9),
(73a/2), (88b/8), (89b/16), (95a/10),
(96a/1), (96a/2)

t. + ya taparuz (111a/2)

t. + ya yalvaralar (17a/7)

t. + ya yalvaralum (30a/6)

t. + yı (109a/16), (8b/16), (9b/1)

[= 188]

taḥrılığ: *bk.* taḥrılığ.

t. + ıma (112a/7)

t. + uḡla (58b/4)

[= 2]

taḥrılığ: Uluhiyet.

t. + da^ʿvāsın (60a/11)

[= 1]

taḥru: *bk.* taḥrı.

t. + m (87b/3), (87b/4), (88a/12)

t. + ŋ (107a/6), (107a/9), (110a/10), (111b/3),
(117a/15), (95b/16)

t. + ŋdan (44b/12)

t. + ŋuḡ luḡfına (72a/16)

t. + ŋuz (47b/16)

t. + ŋuzvan (60a/6)

[= 13]

tarla: Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak
parçası.

t. (107b/6)

t. + ların (55a/16)

[= 2]

taşarruf: <Ar. Bir şeye sâhip olma ve sâhip
olduğu şeyi istediği gibi kullanma
yetkisi.

t. + êder (91a/15)

[= 1]

taşdîk: <Ar. 1. Gerçek olduğunu söyleme, doğru olduğunu bildirme, doğrulama. 2. Doğru ve yerinde bularak kabul etme, onaylama, onama, tasvip etme.

t. + kılasız (8b/9)

t. + kılavuz (8a/4)

t. + kılub (8a/16)

[= 3]

taşrîh: <Ar. Açık açık anlatma, şüpheye yer bırakmayacak şekilde açıklama, apaçık belirtme.

t. (4b/3)

[= 1]

têz: <Far. 1. Çabuk geçen, süratli. 2. zî. Çabuk, hemen.

t. (17a/3), (50a/2), (53b/13)

t. + in (58a/15)

t. + ola (36b/5), (36b/5), (58a/3), (82a/4), (96b/12), (97a/7)

[= 10]

te‘âlâ: <Ar. “Şâni yüce olsun” anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır.

t. (100a/3), (100b/17), (101a/2), (101a/4), (101b/2), (102a/1), (102a/3), (102a/5),

(102a/8), (102b/10), (102b/6), (102b/7), (103b/15), (103b/2), (103b/4), (103b/4), (104b/5), (105a/17), (105a/2), (105b/1), (105b/10), (105b/8), (106b/10), (106b/16), (106b/6), (107b/7), (107b/8), (108a/16), (108a/7), (108a/8), (108b/3), (109a/1), (109a/8), (109b/13), (109b/15), (109b/17), (109b/6), (109b/8), (10a/7), (110a/12), (110a/3), (110a/5), (110b/5), (111a/11), (111a/17), (112b/1), (112b/3), (113a/17), (113b/10), (113b/15), (113b/4), (114a/14), (114b/10), (114b/2), (114b/6), (115a/1), (115a/4), (115b/2), (116/ā), (116a/9), (117a/16), (117a/2), (117a/3), (117a/4), (117b/13), (117b/4), (118a/8), (118b/7), (119a/15), (119a/16), (11a/6), (11a/9), (13a/8), (16b/4), (17a/13), (17b/10), (18a/17), (18a/8), (19a/14), (20b/15), (20b/7), (21a/13), (21a/16), (21b/4), (25a/2), (28a/1), (29a/2), (31b/1), (32a/15), (34b/5), (35b/12), (35b/6), (36a/6), (36b/1), (36b/15), (36b/2), (37a/10), (37a/2), (37a/4), (37b/10), (37b/2), (38b/12), (39a/11), (39a/8), (39b/13), (39b/5), (39b/7), (3a/4), (40a/11), (40a/14), (40a/16), (40a/5), (40b/4), (40b/5), (40b/7), (41b/1), (41b/3),

(41b/7), (41b/9), (42a/14), (42b/10),
(43a/3), (43b/14), (44a/15), (44a/2),
(44b/9), (45b/5), (46a/1), (46a/4),
(46b/1), (46b/3), (46b/7), (46b/7),
(47a/12), (47b/1), (47b/14), (47b/17),
(47b/7), (47b/8), (48b/10), (48b/17),
(49a/5), (49a/8), (49b/16), (4a/6),
(50a/14), (50b/4), (50b/9), (51a/12),
(51a/14), (51b/11), (51b/16), (52a/10),
(52a/12), (52b/15), (52b/6), (53b/1),
(53b/5), (54a/12), (54b/12), (54b/15),
(55a/10), (55a/14), (55a/3), (55a/7),
(55b/10), (55b/2), (56a/17), (56b/2),
(57b/15), (58a/11), (58a/14), (58a/2),
(58a/9), (58b/16), (58b/9), (59b/10),
(59b/14), (59b/5), (5a/3), (5b/17),
(60a/15), (60b/11), (61a/11), (62a/10),
(62a/16), (62b/7), (63a/7), (63a/9),
(63b/11), (63b/5), (63b/8), (64a/15),
(64a/4), (64a/9), (66a/9), (66b/10),
(66b/4), (66b/8), (66b/9), (67a/17),
(67b/5), (68b/14), (69b/6), (6a/6),
(70b/17), (71a/13), (71a/15), (71a/5),
(71a/7), (71a/9), (71b/5), (71b/8),
(71b/9), (72b/14), (72b/7), (72b/8),
(73a/11), (74a/10), (74a/8), (74b/11),
(74b/16), (74b/7), (75a/3), (75a/8),
(76b/11), (77b/1), (77b/14), (77b/9),
(78a/3), (79a/14), (79a/17), (80b/11),

(81a/3), (81a/6), (81a/8), (81a/9),
(82b/4), (83a/15), (83b/10), (83b/13),
(84a/1), (84b/4), (85a/5), (85a/7),
(86b/2), (87b/1), (88a/10), (88a/6),
(88b/13), (89a/4), (89b/6), (90b/14),
(91a/9), (91b/1), (91b/7), (92a/2),
(92a/5), (92b/1), (92b/14), (92b/5),
(93a/4), (93b/5), (93b/9), (94b/15),
(94b/8), (95a/1), (95a/11), (95b/1),
(95b/6), (96a/10), (96b/14), (96b/9),
(98b/13), (98b/9), (99a/17), (99b/14),
(99b/7), (9b/9)

t. + dan (109b/11), (2b/14), (95a/17)

t. + dur (106a/9), (86a/9)

t. + nuş (105a/3), (105b/2), (105b/2), (37a/13),
(39b/16), (45b/10), (51a/4), (71b/12),
(76a/12), (87a/6), (90b/7), (99b/11)

t. + ya (37a/16), (40a/2), (62a/8), (64a/5)

[= 300]

tebdîl: <Ar. 1. Değiştirme, değiştirilme, başka
şekle sokma. 2. Kıyâfet değiştirerek
halkın arasında gezme.

t. (34b/4)

[= 1]

tebessüm: <Ar. Gülümseme.

t. + eyleye (20b/3)

[= 1]

tebsi: *bk.* tepsi.

t. + ye (53a/10)

[= 1]

tecellî: <Ar. 1. Görünme, belirme, görünür olma, zuhur etme. 2. Allah'ın kudretinin şahıslarda ve eşyâda görünmesi.

t. (28a/2)

t. + êde (28a/1)

t. + kılub (77b/17)

[= 3]

tedbîr: <Ar. Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çâre, önlem.

t. (64b/7)

t. + eyleciler (50b/7)

t. + kıldı (64a/9)

[= 3]

tefâsîr: <Ar. Kur'an tefsirleri.

t. + de (104a/4)

[= 1]

teferriuc: <Ar. 1. Eğlenmek için yapılan gezinti. 2. Ferahlama, içi açılma, gamı gitme.

t. + êderken (48b/13)

t. + kıldı (48b/12)

t. + kıldı (34a/16)

[= 3]

tefsîr: <Ar. 1. Yorumlama, yorum. 2. Kur'an-ı Kerîm'in âyet veya sûrelerini açıklama.

t. (86a/6)

t. + de (102b/14), (109a/4), (110a/16), (110b/10), (46b/1), (52a/16)

t. + e (116a/15), (117a/11), (119a/4), (40b/3), (47b/8), (53a/16), (59b/16), (85b/17), (99a/14)

t. + i kebîrde (14b/5)

t. + inde (13a/13), (36b/15), (39a/10), (39b/1)

t. + kıldı (92b/5)

t. + kıldı (69b/1)

t. + lerde (48a/15)

[= 24]

tefsîr-i merâyâdî: <Ar. Merâyâdî Tefsiri.

t. + de (4a/1)

[= 1]

tehlîl: <Ar. Kelime-i tevhîdî, "Lâ ilâhe illallah" sözünü söyleme.

t. + ile (117b/7)

t. + ile ineler (117b/1)

[= 2]

te'hîr: <Ar. 1. Erteleme, sonraya bırakma. 2. Geciktirme, geciktirilme.

t. + kılavuz (18b/8)

[= 1]

te'kîd: <Ar. 1. Daha önce yazılmış veya söylenmiş olan bir şeyi tekrar hatırlatma, bir daha bildirme. 2. Sağlamaştırma, berkitme.

t. (5a/4)

t. + den (5a/4)

t. + dür (50b/16)

t. + i hüccet (6a/17), (5b/2)

t. + kıla (5a/4)

[= 6]

te'lîf: <Ar. 1. Eser yazma, toplayıp kaleme alma. 2. Yazılmış eser.

t. + kılana (2b/15)

[= 1]

tek: <1. Biricik, yegâne, eşi olmayan. 2. Bir.

t. (105a/2), (106a/3)

t. + dür (106a/8), (106b/6)

t. + i (105a/11)

[= 5]

tekālîf: <Ar. Teklifler, yükümlülükler.

t. + den (81a/3)

[= 1]

tekbîr: <Ar. İslâm dîninde Allah'ın büyüklüğünü belirtmek için söylenen "Allâhu ekber" sözü.

t. + getürdi (97b/12)

[= 1]

tekebbirlik: *bk.* tekebbürlük.

t. + eyledikleri (5b/8)

[= 1]

tekebbürlük: *bk.* tekebbürlük.

t. + edenler (42a/5)

[= 1]

tekebbürlük: < Ar. Kibirlik.

t. + ederler (83a/9)

t. + edüb (100b/5)

t. + etti (100a/12)

[= 3]

tekrār: <Ar. 1. Aynı olay, iş yâhut eylemin yeniden bir veya daha çok defa meydana gelişi. 2. *zf* Yeniden, bir daha, yine.

t. (73b/12), (73b/14)

t. + da (73b/15)

t. + kıldı (73b/16)

[= 4]

tekyelen-: <Ar. Dayanmak, güvenmek, îtimat etmek.

t.-ürdi (37b/13)

[= 1]

tekzīb: <Ar. Yalanlama, doğru olmadığını açıklama.

t. + eylediler (7a/14)

t. + kıldıkları (32b/2)

[= 2]

telaffuz: <Ar. Bir harfî ses özelliklerini, bir kelimeyi hecelerin uzunluk ve kısalığını, kalınlık ve inceliğini, vurgu özelliklerini belirterek söyleme, söyleyiş, söyleniş.

t. + kılurlar (3b/14)

[= 1]

telbīs: <Ar. 1. Ayıbını, kusûrunu gizleme. 2. Doğrucu görünerek aldatma, gerçeği başka türlü gösterme, oyun, hîle.

t. (19a/7)

[= 1]

temāşā: <Ar. 1. Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme. 2. Zevkle seyredilen şey, görünüş. 3. *tasavvuf* Maddî ve mânevî âlemlerdeki ilâhî güzellikleri, Allah'ın tecellîlerini seyretme.

t. (57a/3)

t. + dan (57a/2)

[= 2]

temşîl: <Ar. Belirgin özelliklerini aksettiren simgesi durumunda olma.

t. + dür (5b/13), (5b/8)

t. + getürdi (102a/8)

[= 3]

ten: <Far. 1. Vücut, beden. 2. İnsan vücûdunun dış yüzü, cilt.

t. + dür (106b/15), (106b/16)

t. + e (106b/17)

t. + i (26b/14), (26b/14)

t. + ile (13b/2)

t. + in (85a/5)

t. + lerin (110a/13)

t. + lerinden (49a/14)

t. + leriniz (40b/11)

t. + siz (106b/17)

t. + üñi (11a/4)

t. + üñi bezedi (84a/8)

[= 13]

tenākūz: <Ar. Bir sözün diğer bir sözle
çelişmesi, çelişki.

t. (97a/15)

[= 1]

tendürüst: <Far. Sağlıklı, sıhhatli, dinç.

t. + kılmadım (11a/5)

t. + kılıyoruz (7b/6)

[= 2]

tene“um

t. + a (25b/2)

t. + kılayın (20a/1)

t. + kıldılar (80a/3)

[= 3]

tensiz: Cansız.

t. + cāna (106b/17)

t. + cāndur (106b/16)

[= 1]

tenzīl: <Ar. 1. Gökten indirilen vahiy, Kur'an-ı
Kerim. 2. Aşağı indirme.

t. (5a/5)

[= 1]

tepsi: Fincan, tabak, bardak vb. taşımaya
yarayan, derinliği az, çeşitli büyüklükte
düz kap.

t. + ye (53a/9)

[= 1]

ter: <Far. 1. Tâze. 2. Islak, yaş.

t. (12a/16)

t. ü tâze (11b/15)

[= 2]

terāzū: <Far. Bir kolun iki ucuna asılı iki
kefeden meydana gelen tartı âleti.

t. (19b/5), (23a/17), (75b/1)

t. + katında (22b/16)

t. + lar (75b/2)

t. + nuñ (95a/6)

t. + sına (85b/4)

t. + ya (23a/1)

[= 8]

tercümān: <Ar. Bir dilde söylenen bir şeyi sözlü olarak başka bir dile çeviren kimse, dilmaç.

t. + ola (10b/14)

[= 1]

tercūme: <Ar. 1. Bir metin veya sözü bir dilden başka bir dile çevirme, çeviri. 2. Tercüme edilmiş eser.

t. + éydem (2b/12)

t. + kılıbdur (99a/7)

[= 2]

terennūm: <Ar. 1. (Kuş için) Şakıma, ötme. 2. Kulağa çok hoş gelen tesirli nağme veya nağmeler dizisi.

t. + eyleye (20b/4)

t. + kıılır (27b/3)

[= 2]

tereşşuh: <Ar. Sızma, sızıntı yapma, ufak damlalar hâlinde çıkma, terleme.

t. + éde (26b/5)

[= 1]

terk: <Ar. 1. Bırakma. 2. Allah'tan başka her şeyi gönlünden çıkarma, kalben vazgeçme.

t. + éde (116b/17)

t. + édüb (36a/11)

t. + étdiler (111a/1)

t. + étdük (98a/14)

t. + étmedi (10a/1)

[= 5]

terkeş: <Far. Sırtta taşınan ok çantası, ok kuburu, tirkeş.

t. + imden (88a/15)

t. + inden (88b/2)

[= 2]

terkīb: <Ar. Birkaç şey birleşip yeni bir şey meydana getirme.

t. + oldı (34b/14)

[= 1]

tersā: <Far. Hıristiyan.

t. (68a/10), (84a/6)

t. + ya (68a/10)

[= 3]

tertib: <Ar. 1. Sıralama, sıraya koyma. 2. Hazırlama, düzenleme.

t. + edüb (50b/10)

[= 1]

tesbîh: <Ar. 1. Allah'ı takdis ve tenzih etme, Hakk'ın her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğunu dile getirme. 2. Namaz sonunda "Sübhânallah, elhamdülillâh, Allâhu ekber" sözlerini otuz üçer defa söyleme.

t. (117b/1), (117b/7), (45a/9), (95a/15), (95a/2)

t. + ederin (96a/2)

t. + i (15b/2)

t. + in (95a/1)

t. + ile (84b/12)

t. + inden (45a/9)

t. + kılğıl (96a/1)

t. + kılurun (95a/9)

t. + okuyalar (2a/16)

t. + ola (26b/4)

[= 14]

teslîm: <Ar. 1. Allah'ın hükmüne îtirazsız râzı olma, boyun eğme, mukadderâtı kabullenme. 2. Bir söz veya meselenin

gerçek olduğunu kabul etme. 3. Emâneti yerine verme.

t. (3b/8)

t. + ede (2a/17)

t. + edince (2a/17)

[= 3]

tesnîm: <Ar. 1. Cennetteki bir ırmağın adı. 2. Cennet içkisi.

t. (79a/11), (79b/2)

t. + den (79a/10)

[= 3]

teşbîh: <Ar. Benzetme, benzetilme.

t. + eyledi (17b/11)

[= 1]

teşrîh: <Ar. Bir meseleyi bütün yönleriyle inceden inceye tetkik edip açıklama, açma, meydana çıkarma.

t. + i a'zâ (115a/3)

[= 1]

teṭavvu': <Ar. Farz ve vâciplere ilâve olarak nâfile ibâdet yapma.

t. (114a/16)

t. + ları (114a/14)

[= 2]

tevāzu': <Ar. Alçak gönüllülük, kibirli olmama, gösterişsiz olma.

t. + kılmakdur (37a/9)

[= 1]

tevāzzū': <Ar. Alçak gönüllülük.

t. + kılmakdur (39b/12)

[= 1]

tevbe: <Ar. 1. İşlediği bir hatâdan, suç veya gûnahtan pişmanlık duyup bir daha yapmamaya karar verme. 2. Bu karârı ifâde eden söz.

t. (17a/17), (17b/2)

t. + eylese (77a/15)

t. + kapısı (17b/1)

t. + kılanlar (24b/15)

t. + kılmadılar (90a/5)

t. + sin şıyub (77a/16)

t. + yolını (96b/3)

[= 8]

tevekkül: <Ar. Her türlü gerekli sebebe baş vurduktan sonra kadere râzı olup sonucu Allah'tan bekleme, işlerini

Allah'a bırakma, yeis ve kederden kurtulma, Allah'a güvenme.

t. (13a/6)

[= 1]

tevfiğ: <Ar. 1. Allah'ın yardımı, Allah'ın, kulunun fiilini rızâsına ve muhabbetine uygun kılması, kulunu irâde ve rızâsına uygun işler yapmaya muvaffak kılması. 2. Uygun duruma getirme, uydurma.

t. (97a/4)

[= 1]

tevhiid: <Ar. 1. Allah'ın birliğine inanma, bir ve tek olduğunu kabul edip söyleme. 2. "Lâ ilâhe illallah" sözünü söyleme, zikretme.

t. (113a/14), (36b/9), (77b/14), (81a/9)

[= 4]

tevkîf: <Ar. 1. Pâdişah fermanlarına, menşur ve mektuplara konulan ve imzâ yerini tutan alâmet, nişan, tuğra. 2. Altı çeşit yazıdan (aklâm-ı sitte) pâdişahlara âit belgelerde kullanılan, harflerinin yarısı düz, yarısı yuvarlak, sülüs yazıya nispetle boyları, çanakları ve küpleri daha küçük ve kıvrak olan, bütün

harfleri birbirine bitıştırilebilen yazı çeşidi.

t. + i ilāhīdūr (81a/10)

t. + lerün (81a/11)

[= 2]

tevṛīd: **bk.** tevrīt.

t. + den (51a/9)

[= 1]

tevṛīt: <Ar. 1. Tevrat. 2. Dört kutsal kitaptan Hz. Mûsâ'ya indirileni, Mûsevîlerin mukaddes kitabı.

t. (64b/4), (99b/3)

t. + de (4b/8)

t. + dedür (4a/4)

[= 4]

tımarla-: 1. Özen göstermek. 2. Yarayı pansuman etmek.

t.-mağa (67a/13)

[= 1]

tīz: <Far. Keskin.

t. + ola (23b/2)

[= 1]

tılāvet: <Ar. Kur'an'ı güzel sesle ve kurallara göre okuma.

t. + e (17a/1)

[= 1]

tiryāk: <Ar. Derde devâ, en etkili çâre.

t. + eşişdürür (12a/3)

[= 1]

toḥm: <Far. Tohum kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli.

t. + saçarlar (12b/1)

t. + un (12b/3)

t. + umı (13a/2)

[= 3]

toz: Küçük parçalara bölünmüş çok ince toprak.

t. (67a/9)

t. + a (66a/10)

t. + ından (52a/6)

[= 3]

tozlu: Üzerinde toz olan, tozlanmış.

t. (66a/8)

[= 1]

tut-: Tarafından olmak.

t.-alım (6a/4)

[= 1]

türk : Ana yurdu Orta Asya olan, buradan çeşitli yönlerle yayılarak büyük devletler kuran, Türkçenin değişik lehçeleriyle konuşan millet ve bu millettten olan kimse.

t. + e (36b/13), (39a/16)

[= 2]

türkçe: Ural-Altay dil âilesinin Altay dilleri dalına, yapı bakımından eklemeli diller grubuna giren, Türkiye’de ve Türkler’in hâkim olduğu ülkelerde kullanılan dil, Türk dili.

t. (110b/7)

[= 1]

türki: 1. Türkler’le ilgili. 2. Türkçe.

t. + yye (2b/12)

[= 1]

tüz: Düz.

t. + ine (88b/4)

[= 1]

-U-

u:

u. (108b/3), (37a/11), (37b/15), (39b/14)

[= 4]

ubbey ibni halef: Kişi adı.

u. (32b/5)

[= 1]

ubeyy bin ka’b: Kişi adı.

u. + dan (91b/5)

[= 1]

ubeyye: Kişi adı.

u. (48a/9)

[= 1]

‘ubeyye: Kişi adı.

a. + den (67b/11)

[= 1]

ubeyye bin ka’b: Kişi adı.

u. + dan (62a/2)

[= 1]

ubeyye bin ka’ab: Kişi adı.

u. + dan (71b/4)

[= 1]

ubeyye bin ka’b: Kişi adı.

u. (86a/8)

u. + dan (80b/9)

[= 2]

ubeyye ibni halef: Kişi adı.

u. (32b/17), (33a/4), (33a/6)

[= 3]

ubeyy ibni halef: Kişi adı.

u. + e (33a/2)

[= 1]

ubeyyi ibni ka'b: Kişi adı.

u. + dan (74a/6)

[= 1]

'ubüdiyyet: <Ar. Kulluk.

a. (37b/3), (40a/5)

[= 2]

uc: *bk* uç

u. + ı (53a/14), (91a/3), (91a/3)

u. + ın (102b/15)

[= 4]

uc-: *bk* uç-

u.-alar (27b/5)

[= 1]

ucmağ: *bk* uçmak.

u. + a (95b/2)

u. + a görecidür (97a/4)

[= 2]

'ucub: <Ar. Kendini büyük görme, kendini beğenme, gurur, kibir.

a. + olmaya (38b/2)

[= 1]

uç: 1. Bir nesnenin genellikle sivri olan bitim noktası. 2. Kenar, yan.

u. + ı (43a/7)

u. + ına (53a/5)

u. + ında (108b/16)

[= 3]

uç-: (Kuş, böcek gibi kanatlı hayvanlar) Havada yol almak, havada gitmek.

u.-a (67a/9), (67b/14)

u.-dı (94b/16)

[= 3]

uçmağ: *bk* uçmak.

u. (47a/6), (73b/8), (79a/12)

u. + a (112b/6), (113b/6), (26a/10), (27a/6),
(28a/7), (44a/17), (48a/9), (78b/3),
(9b/10)

u. + a gide (24b/16)

u. + a gideler (24a/11), (24a/14), (24a/8),
(24b/1), (24b/14)

u. + a gireler (25b/1)

u. + a girmek (42a/12)

u. + a girmez (74a/16)

u. + a ilemeler (114b/1), (28b/4)

u. + a iletmege (50b/1)

u. + a varasın (52a/9)

u. + ı (101b/7), (117b/16), (117b/17), (48b/12),
(73b/5), (95a/14)

u. + ıla (106a/1), (13a/7), (80b/1)

u. + umuz (103a/7), (78b/5)

u. + un (48a/13)

u. + uğ (26a/11)

u. + uğ kapuların (104b/2)

[= 39]

umak: *E. T. Trk ve halk ağzı.* Cennet.

u. (101b/11), (101b/12), (101b/8), (102a/10),
(102a/14), (113b/3), (48a/7), (61a/13),
(66b/16), (69a/10), (74b/1), (78b/3),
(80a/15), (98b/17)

u. + avların (84a/12)

u. + avlarını (84a/11)

u. + bağçeleri (36a/1)

u. + da (101b/9), (101b/9), (102a/1), (102b/1),
(112b/3), (113a/17), (113b/5), (15a/10),
(15a/9)

u. + dan (15a/13), (58a/15), (59b/12), (80a/14),
(80a/15)

u. + dandur (15a/12), (15a/8)

u. + dšeklerin (102b/11)

u. + dur (106a/12), (108a/8)

u. + ehli (28a/6), (44b/11), (48a/9), (78b/4),
(79a/2)

u. + ehline (102a/14), (102a/5), (44b/13)

u. + ehlin (44a/15), (44b/5), (79b/2)

u. + apusına (80a/16)

u. + kşklerin (102b/10)

u. + lar (90a/12)

u. + ni‘metine (101b/7)

[= 51]

umaklık: Cennetlik.

u. + oldu (85b/7)

[= 1]

uu: Uabilecek niteliklere ship olan,
uabilen.

u. + kşlar (67b/15)

[= 1]

uğra-: Bir yere kısa bir süre kalmak üzere gitmek, gidip kısa süre kalmak.

u.-dı (107b/11), (33a/2)

u.-dılar (7a/17)

u.-dum (97b/17)

u.-duñ (88b/8)

u.-ğıl (97b/17)

u.-salar (80a/6)

u.-yacak (42a/12)

u.-yacaksız (42a/14)

u.-yalar (27b/1)

u.-yıb (42a/12)

[= 11]

uḥud: Arabistan'da bir tepe.

u. + ġazāsı (32b/17)

u. + ġazāsında (10a/3)

[= 2]

uḥūd: <Ar. 1. Hendek. 2. Zalim bir kavm.

u. (88b/17), (89a/10)

u. + kazdılar (89b/2)

[= 3]

ulaş-: 1. Belli bir merhaleye erişmek, istenen ve özlenen bir duruma veya kimseye kavuşmak, erişilmek isteneni elde etmek. 2. Belli bir noktaya erişecek uzunlukta veya yükseklikte olmak, yetişmek.

u.-a (68a/11)

u.-duñ (112b/4)

u.-ır (12b/10)

u.-mağlığın (97b/5)

u.-sa (68a/10)

[= 5]

‘uḳūbet: <Ar. 1. Cezâ. 2. İşkence, eziyet.

a. (10a/15)

a. + i (44a/12)

[= 2]

‘ulemā: <Ar. Bilginler, alimler.

a. (102b/6), (103a/12), (106a/11), (107a/10), (111b/7), (114a/17), (19b/8), (43a/12), (45a/2), (48b/6), (51a/12), (67b/3), (76b/10), (76b/12), (77b/10), (79b/2), (84b/6), (84b/7), (86a/13), (86b/3), (92b/12), (93a/15), (95b/15), (98b/11)

[= 24]

ulu: Çok üstün niteliklere sâhip, çok büyük, yüce.

u. (101b/15), (35b/7), (35b/8), (37a/17), (41b/8),
(42b/6), (44a/4), (75b/10), (75b/14),
(78a/5), (79b/17), (97a/8)

u. + 'atā (114b/11)

u. + 'atadur (114b/15)

u. + 'azāb (103b/4), (103b/4), (103b/5), (103b/7),
(44a/5)

u. + devletler (90a/13)

u. + dur (36b/2), (45a/8), (63a/13), (90b/3),
(90b/5)

u. + ejderhā (52b/10)

u. + haberden (36b/2)

u. + kapu (107b/14)

u. + kızını (112a/12)

u. + ları (62a/7)

u. + luğunu (75a/15)

u. + maḳāmdur (40a/3)

u. + ni'etler (114b/10), (90a/13)

u. + ni'etlerdür (115a/15)

u. + nişānları (60a/1)

u. + oda (97a/11)

u. + sıdur (81a/11)

[= 38]

ululuḡ: *bk* ululuḡ.

u. + inca (45a/14)

u. + ını (94b/14)

[= 2]

ululuḡ: *bk* ululuk.

u. + ina (45a/15)

[= 1]

ululuk: Ulu olma durumu, büyüklük, yücelik, azamet.

u. (45a/15)

[= 1]

'ulūm: <Ar. İlimler.

a. + ında (115a/8)

[= 1]

um-: 1. İçinde, istediği ve beklediği şeyin gerçekleşeceğine dâir bir duygu taşıyarak o şeyin olmasını beklemek, ümitle beklemek, ümit etmek. 2. Sanmak, zannetmek, tahmin etmek. 3. Dilemek, temennî etmek.

u.-ardı (62a/9)

u.-ardım (38a/2)

u.-arız (48a/7)

u.-mazlardı (44a/7)

[= 4]

‘**umre**: <Ar. Hac mevsimi dışında Kâbe’yi ziyâret etme.

a. (106b/14)

[= 1]

unud-: *bk* unut-.

u.-a (29b/2), (67a/15)

[= 2]

unudul-: Unutulmak, akıldan çıkmak.

u.-maz (76b/16)

[= 1]

unut-: (Bildiği, öğrendiği bir şey) Aklında kalmamak, irâdesi dışında hatırandan çıkmak.

u.-mağlıguñ (96b/14)

u.-mayasın (96b/13), (96b/17)

[= 3]

ur-: Vurmak.

u. (58a/6)

u.-a (110a/2), (20a/5), (27b/10), (28a/1), (29a/2)

u.-alar (28b/1), (67b/16)

u.-avuz (29a/4)

u.-aydı (118a/3), (29b/5)

u.-dı (108b/5), (113a/12), (32b/7), (33a/3),
(33a/9), (58a/7), (58b/12), (88b/3),
(88b/4)

u.-dılar (38a/7)

u.-duğımça (75a/14)

u.-dum (75a/13)

u.-ğıl (118a/3)

u.-mada (37a/12), (39b/15)

u.-maga (20a/3), (20b/11)

u.-mağlıkdır (37a/12), (39b/15)

u.-mışlar (25a/4)

u.-u (14b/12)

u.-ub (110b/1), (53b/11)

u.-ur (12b/3)

u.-urdu (104a/4), (55b/15)

u.-urlar (32a/4)

u.-urlardı (109b/1)

[= 39]

‘**urcün**: <Ar. Kuru hurma dalı.

a. (17b/7), (17b/7), (17b/9)

[= 3]

urıl-: *bk.* urul-.

u.-a (19b/12), (19b/9), (19b/9), (41b/4), (51b/11)

u.-ıcaak (51a/1)

u.-ıncak (51a/5)

u.-mağ (45b/13)

u.-ub (51a/16)

u.-ur (77a/15), (77a/17), (77a/17), (77b/1)

[= 13]

urul-: Vurulmak.

u.-a (51a/2)

u.-ıcağ (20b/17)

u.-mış köpriler (101b/13)

[= 3]

urun-: Takınmak.

u.-duğı (12b/13)

[= 1]

uru tur-: Vurup durmak.

u.-dı (14b/12)

[= 1]

uş: Akıl.

u. + şı (11a/11)

u. + şı gitdi (70a/14)

[= 2]

uçan-: (Bir kimse veya şeyden) Sıkılıp artık
ondan hoşlanmaz, onu istemez duruma
gelmek, bıkmak, bezmek.

u.-mazlar (116b/16)

[= 1]

uş: 1. İşte, şimdi. 2. Çünkü. 3. Ancak.

u. (110a/10), (14a/3), (26a/8), (36a/13), (3b/10),
(52b/5), (57b/14), (66b/16), (85b/12),
(88b/7), (8a/5)

[= 11]

uçan-: Parçalanmak, kırılmak.

u.-a (117a/13)

[= 1]

utan-: Mahçup olmak.

u.-uram (31a/14)

[= 1]

uřārid: <Ar. Merkür. Güneşe en yakın olan
gezegen.

a. + dür (69b/4)

[= 1]

uşbe: Kişi adı.

a. (5b/1), (62a/6), (79b/11), (91b/13)

[= 4]

‘utbe bin ‘ām: Kişi adı.

a. (95b/2)

[= 1]

‘utbe bin ebī leheb: Kişi adı.

a. (63b/7)

[= 1]

uvaçuk: Ufacık.

u. (46b/10)

[= 1]

uvat-: Kırmak, parçalamak.

u.-dı (110a/14)

[= 1]

uy-: 1. Davranışlarını, hareket, fikir vb.ni karşısında mevcut kimse veya şeye göre ayarlamak, ona tâbi olmak, ittibâ etmek, ayak uydurmak. 2. Bir şey neyi gerektiriyorsa ona göre hareket etmek, gereğini yapmak, riâyet etmek. 3. Uyum sağlamak.

u.-alar (92a/6)

u.-anlar (16b/16)

u.-arıduķ (91b/17)

u.-arımış (62a/15)

u.-avuz (71a/2)

u.-ayduņuz (28b/14)

u.-dılar (88b/8)

u.-duyısa (90b/14)

u.-maduņuz (109b/5)

u.-maķ (70b/14)

u.-mayan (97a/9)

u.-mayavuz (71a/2)

u.-mayub (90b/15)

u.-mışdı (82a/8)

u.-muşlar (110b/16)

u.-sun (70b/15)

u.-ub (12a/16), (82a/10)

[= 18]

uyan-: Uyku durumundan çıkmak.

u.-dı (85b/14)

u.-dık (17a/3)

u.-mış (21a/4)

u.-mışız (17a/1)

u.-ur (20b/15)

[= 5]

uyķu: 1. Organizmanın, dinlenip toparlanabilmesini sağlamak üzere

vücuttan ve dış dünyâdan gelen uyarıları fizyolojik ve geçici olarak idrak edememesi durumu. **2.** Sükûnet hâli, hareketsizlik, durgunluk.

u. (40b/11), (43b/9)

u. + da (57a/16)

u. + dan (21a/4)

u. + dan uyanur (20b/15)

[= 5]

uyu-: **1.** Uyku hâlinde olmak. **2.** Gerçeklerin ve çevresinde olanların farkında olmamak, gaflet içinde olup bitenden habersiz bulunmak.

u.-sa (40b/12)

u.-ya (30b/2)

[= 2]

uza-: **1.** Uzun duruma gelmek, uzunluğu artmak.

u.-r (118a/9), (59b/16)

[= 2]

uzak: Arada çok mesâfe bulunan, uzun sürede gidilebilen, ırak.

u. (48a/6), (74b/5)

[= 2]

uzan-: **1.** Vücûdunu yatar duruma getirmek, upuzun yatmak. **2.** Ulaşmak, erişmek, yetişmek.

u.-ur (115a/2), (116a/15)

[= 2]

uzat-: **1.** İleriye doğru yöneltmek. **2.** Verilecek bir şeyi bir kimseye doğru yöneltmek.

u.-mış (8a/12)

[= 1]

‘uzâf: Kişi adı.

a. (54b/5)

[= 1]

‘uzlet: <Ar. İnsanlardan uzaklaşma.

a. + édüb (110b/17)

[= 1]

uzun: Başlangıcı ile bitişi arasında fazla zaman bulunan, çok süren, çok zaman alan.

u. (107a/15), (30b/12), (48a/6), (54a/9), (54a/9), (74b/5), (88b/9), (88b/9)

u. + boylu (85b/3)

u. + dur (91a/1)

[= 10]

uzunı: Uzunluğu. **bk.** uzunluğ.

u. (23a/4), (23b/3)

[= 2]

uzunluğ: 1. Uzunluk. 2. Bir yer veya nesnenin
bir ucundan öbür ucuna kadar olan
mesâfe, boy.

u. + ı (107b/2), (16b/15), (23b/14), (90b/17)

[= 4]

-Ü-

üc: *bk.* üç.

ü. (112b/9), (16a/13), (16a/16), (16b/14),
(17a/7), (19b/12), (19b/13), (19b/9),
(23a/17), (23b/16), (25a/1), (25a/1),
(28b/4), (2b/17), (42b/15), (4a/10),
(4a/4), (4a/4), (4a/5), (50b/13), (55b/6),
(71b/2), (71b/8), (91a/10), (94a/1),
(95b/11), (95b/11), (95b/6), (95b/7)

[= 29]

üçünci: *bk.* üçüncü.

ü. (11a/1), (22a/10), (23b/1), (23b/6), (24a/1),
(4a/16), (4b/5), (75a/6), (81a/1),
(81a/9), (84a/8), (89a/8)

ü. + de (114a/6)

[= 13]

üc yüz: 300.

ü. (4a/4), (4a/4), (4a/5)

[= 3]

üc yüz altmış: 360.

ü. (42b/15), (91a/10)

[= 2]

üc yüz yigirmi: 320.

ü. (25a/1)

[= 1]

üc yüz yigirmi yedi: 327.

ü. (71b/2)

[= 1]

üç: Üç, ikiden sonra, dörtten önce gelen sayının
adı, 3.

ü. (108a/17), (23b/3), (42b/17), (43a/1), (43a/2),
(43b/4), (43b/4), (48b/9), (57b/4),
(57b/4), (61b/17), (61b/17), (66a/15),
(66b/5), (66b/6), (80b/13), (81a/5),
(83b/14), (89a/10), (8a/12), (98b/7),
(98b/7), (99b/17)

[= 23]

üç biç: 3000.

ü. (23b/3)

[= 1]

üçünci: Üçüncü, üç sayısının sıra sıfatı.

ü. (22b/1)

[= 1]

üç yüz: 300.

ü. (108a/17), (48b/9), (54b/17)

[= 3]

üç yüz altmış: 360.

ü. (42b/16)

[= 1]

üç yüz on üç: 313.

ü. + dür (98b/8)

[= 1]

üç yüz otuz: 330.

ü. (43b/4), (43b/4)

[= 2]

üç yüz seksen: 380.

ü. (99b/17)

[= 1]

ülü: Hisse, pay.

ü. + siyile (74b/15), (75a/12)

[= 2]

ümeyye bin halef: Kişi adı.

ü. (62a/7)

[= 1]

ümeyyehu ibni halef: Kişi adı.

ü. (119a/17)

[= 1]

ümîd: <Far. Arzu edilen, olması istenen bir şeyin gerçekleşebileceği ihtimâlinin verdiği rahatlatıcı, ferahlatıcı duygu, olması istenen bir şeye duyulan beklenti, umut.

ü. + ine (118b/17)

[= 1]

ümîz: <Far. Umut, umma.

ü. + dür (39b/12)

[= 1]

ümîzvâr: <Far. Ümitli.

ü. + ın (65a/10)

[= 1]

ümme: <Ar. 1. Bir peygambere îman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tâbi olanların meydana getirdiği topluluk. 2. Kavim, cemâat, tâife.

ü. (119a/1), (2a/7), (92a/6)

ü. + den (92a/9)

ü. + dür (86a/13)

ü. + idür (86a/11), (86a/12)

ü. + imden (23a/3), (41b/8), (85a/12)

ü. + in (118b/17)

ü. + inçden (85a/9)

ü. + inarçmayam (118b/10)

ü. + inden kıldı (114b/11)

ü. + i olmaya (118b/17)

ü. + ler (48a/10)

ü. + lerdür (86a/13)

ü. + lerüne (38a/16)

ü. + olalar (92a/7)

ü. + üne (49a/5)

[= 20]

‘üm̄met: <Ar. 1. Bir peygambere îman eden topluluk.

a. + imden (85a/8)

[= 1]

üm̄metī: <Ar. Müslümanlar.

ü. (118a/7), (118b/12), (118b/14)

ü. + d̄eyem (118b/12)

ü. + d̄eyiser (118b/15)

ü. + d̄eyiserdür (118b/16)

ü. + d̄eyü (118b/15)

ü. + d̄eyüb (118a/7), (118b/14)

[= 9]

üm̄mi seleme: Kişi adı.

ü. + den (69a/1)

[= 1]

ün : Ses.

ü. (51b/11), (65a/2)

ü. + geldi (58a/4)

ü. + i (30a/12), (55b/15), (65a/1), (65a/5)

ü. + leri (30a/12)

ü. + üm (37b/15), (37b/16)

[= 10]

‘üryān: <Ar. Çıplak.

a. (21b/13), (21b/15)

a. + q̄alır (12b/12)

a. + q̄opalar (65b/7), (69a/2)

a. + olsun (12b/15)

[= 6]

üst: Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi.

ü. + lerin (29a/15)

ü. + ünde (21b/12), (23b/1), (33a/8)

ü. + ünden (22a/5)

ü. + üne (107a/16), (22a/4), (23a/3), (27a/14),
(28b/6)

[= 10]

üstād: <Far. 1. Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sâhibi olan, üstün bir yeri, tam vukûfu bulunan kimse. 2. Hoca, öğretmen.

ü. + ı (36b/8)

[= 1]

üstāz: <Far. Üstat kelimesinin eski metinlerde rastlanan bir şekli.

ü. + iline (65b/12)

[= 1]

üstün: Benzerlerine göre daha yüksek derece ve seviyede bulunan, nitelik bakımından onların üstünde olan.

ü. (101a/13) (43b/17)

[= 2]

üstün: Sütun, direk.

ü. (107b/3)

[= 1]

üşen-: Çekinmek, korkmak.

ü.-medin (102a/7)

ü.-üb (115a/9)

ü.-ürler (80b/17)

[= 3]

üvezçük: Sivrisineğe benzer ufak böcek.

ü. + ler (46b/10)

[= 1]

üz-: *E. T. Türk. ve halk ağzı.* Kesmek, koparmak, ayırmak.

ü.-di (110a/14)

[= 1]

üzer: Üst, her şeyin yukarısı.

ü. + e (100a/15), (17b/16), (40b/8), (41b/10),
(4b/16)

ü. + esin (89a/6)

ü. + imüzedür (103b/10)

ü. + inde (73b/8), (73b/9)

ü. + inde (108a/2), (108b/15), (108b/7),
(112b/1), (113b/16), (113b/17),
(114a/2), (117a/13), (25b/15), (36a/9),
(47a/15), (59b/14), (64b/11), (78b/12),
(79b/7), (85a/7), (86b/17), (89b/11)

ü. + indeki (117b/2), (117b/5)

ü. + inden (78b/11), (80a/17)

ü. + ine (100a/13), (100b/3), (101a/3), (103a/16),
(103a/8), (108a/1), (108b/15), (109a/8),

(110a/8), (110b/14), (110b/4),
(111a/10), (111a/12), (111a/8),
(112a/13), (112a/8), (112b/5),
(113b/11), (117a/1), (118a/11),
(118a/5), (1b/7), (2b/8), (41b/12),
(41b/14), (46b/15), (51b/12), (53b/11),
(55b/16), (56a/1), (60b/12), (60b/12),
(61a/3), (61a/9), (63b/10), (65b/3),
(66a/5), (67a/13), (67b/13), (67b/13),
(68b/7), (69b/9), (6a/11), (70a/11),
(70b/16), (74a/10), (74a/9), (74b/13),
(75a/10), (75a/4), (77a/15), (78b/7),
(80a/10), (83a/8), (88b/4), (8a/7),
(90a/3), (95a/17), (96a/17), (96b/3),
(97b/16), (98a/11), (98a/8), (99b/9)

ü. + inedür (45b/11)

ü. + lerinden (102b/3)

ü. + lerine (27b/9)

ü. + üme (84b/2)

ü. + üne (63a/1)

ü. + üñize (15b/15)

ü. + üñüze (73a/16)

ü. + ünüze (40b/16)

[= 103]

‘üzeyr: Kişi adı.

a. (34a/11), (34a/8), (34b/11), (34b/16),
(34b/17), (34b/3), (34b/6), (34b/6)

a. + in (34b/5)

a. + ün (34b/2), (34b/5)

[= 11]

üzüm: Asma adı verilen ağaççığın salkım
durumunda ufak tâneli, çekirdekli, ince
kabuklu, sulu, etli, glikoz ve vitamin
bakımından zengin, yetiştiği yere göre
pek çok çeşidi bulunan, tâzesi ve
kurusu yenen meyvesi.

ü. (34a/12), (64b/11), (64b/12)

ü. + i (34a/13)

ü. + lerden (11b/9)

[= 5]

-V-

vā‘iz: <Ar. İbâdethânelerde kalpleri
yumuşatacak, sevâba, tâata, güzel
ahlâka, iyiliğe, nefsi ıslâha sevkedecek,
kötülüklerden tövbe ettirecek şekilde
dînî konuşma yapan, nasîhat veren
kimse.

v. (52b/3), (52b/7)

[= 2]

vâcib: <Ar. 1. Yapılması gerekli olan, terkedilmesi câiz olmayan husus. 2. Dînî bakımdan farzdan sonra gelen ve yapılması zarûrî, terki câiz olmayan ilâhî emir (kurban kesmek, bayram namazı kılmak gibi).

v. + dūr (8b/8), (8b/9)

v. + olunsa (81b/2)

v. + olur (46a/8)

[= 4]

vādî: <Ar. 1. İki dağ arasında uzanan arâzi.

v. + ler (111a/6)

[= 1]

vâdi'l-kurâ: <Ar. Kura vadisi.

v. + da (109a/2)

v. + dērlerdi (107b/7)

[= 2]

vâkıʿ: <Ar. Vuku bulmak, olmak.

v. (46b/17)

v. + oldu (13b/15)

[= 2]

vâkıʿa: <Ar. 1. Olmuş olan şey, geri çevrilmesi mümkün olmayan olay, olgu. 2. Sâlikin halvette zikir ve ibâdetle meşgul iken

uyku ile uyanıklık arasında bâzı gerçeklere vâkıf olması durumu.

v. + lar (34b/4)

[= 1]

vâlide: <Ar. 1. Olmuş olan şey, geri çevrilmesi mümkün olmayan olay, olgu.

v. + den (13b/4)

[= 1]

vâsıta: <Ar. 1. Bir işin gerçekleşmesi için gerekli olan şey, kullanılan nesne, âlet. 2. İki şey arasında bağ durumunda olan, onları birleştiren, maksada erişmeyi sağlayan şey.

v. + kılmaya (21a/13)

[= 1]

vâsıfî: Kişi adı.

v. (70b/9), (71a/13), (79b/7), (96a/16)

[= 4]

vāv: Arap alfabesinden bir harf.

v. (104b/5), (42a/13), (49a/8), (49b/16), (50a/6)

v. + ıkasemdūr (104b/5)

[= 6]

vāy: Evyah.

v. (55a/2), (74a/17), (82a/5)

[= 3]

va'az: <Ar. İbâdet yerlerinde yetkili ve görevli bir kimse tarafından yapılan dînî konuşma.

v. + êderdi (11a/6)

[= 1]

va'de: <Ar. 1. Bir işin yapılması, bir borcun ödenmesi için tanınan zaman, mühlet, mehil. 2. Söz verme, taahhüt, ahit. 3. Ölüm vakti, ecel.

v. (19a/13), (41a/16)

v. + dür (21a/6)

v. + êtdiler (70a/9)

v. + êtdügüñ (109b/9)

v. + êtdükleri (54a/10)

v. + eylediler (54a/8)

v. + kıldıkim (41b/3)

v. + kılduğı (63b/5)

v. + kılduğ (46a/11)

v. + kılınmışdı (28b/16)

v. + kılmış (27b/14)

v. + kılmışdı (21a/6)

v. + kılmışdur (58a/3)

v. + ñ (27b/15)

v. + sin (68b/14)

[= 16]

va'iz: Vaaz.

v. + êdüveridi (111a/9)

[= 1]

va'z: <Ar. 1. İbâdet yerlerinde yetkili ve görevli bir kimse tarafından yapılan dînî konuşma. 2. teşmil. Öğüt, nasîhat.

v. (37b/15)

v. + eydürdi (52b/3)

[= 2]

vaḥḍāniyyet: <Ar. Allah'ın ortağı ve benzeri bulunmaksızın tek oluşu, varlığının birliği.

v. + ine (11b/3)

v. + ini (7b/3)

[= 2]

vahiy: *bk.* vahy

v. (8b/5)

[= 1]

vahşî: <Ar. 1. Gaddar, kıyıcı, merhametsiz. 2. İnsana yakınlık duygusu vermeyen, dehşet uyandırıp iten, ürkütücü.

v. (24b/15)

[= 1]

vahy: <Ar. Bir emir veya hükmün Allah tarafından peygamberin kalbine bildirilmesi ve bu yolla gelen ilâhî haber.

v. (70b/3)

v. + bildürmege (70b/4)

v. + êde (117a/16)

v. + êtdi (52b/15)

v. + êtdük (58a/6)

v. + idür (31b/3)

v. + indürmege (69b/13)

[= 7]

vakfe: <Ar. 1. *din*. Haccın şartlarından olarak hacıların arife günü Arafat'ta bir süre durmaları. 2. Kur'an okunurken durulacak yerleri gösteren işâret ve böyle bir işâret olan yerde durma.

v. + ye durur (104b/13)

[= 1]

vakit: <Ar. 1. Zaman. 2. Belirlenmiş zaman, belirli zaman. 3. Devir.

v. (105a/10), (115a/15), (115b/7), (116a/4),
(117a/12), (117a/2), (118b/14),
(118b/14), (118b/16), (12b/12), (13a/2),
(17a/5), (20a/5), (30b/13), (36a/11),
(36b/1), (36b/17), (37a/1), (37a/13),
(38b/13), (38b/15), (39a/13), (39a/2),
(39b/16), (39b/3), (46a/16), (50a/8),
(50a/8), (53b/17), (61b/11), (61b/12),
(67b/7), (7a/13), (91b/11), (98a/6),
(9b/3)

v. + de (10b/16), (18b/9)

v. + den (112b/5), (38b/6)

v. + ler (116a/12), (116a/13)

v. + lerdür (15b/14)

v. + olıcağ (70a/10)

[= 44]

vakitsiz: Uygun zamanda olmayan, yapılmayan, gelmeyen.

v. (38b/16), (38b/17)

[= 2]

vakıt: *bk.* vakit.

v. + i (20b/14), (61a/4), (67b/17), (77a/10),
(98b/15)

v. + in (12b/13), (12b/17)

v. + iñi (85a/12)

v. + inde (23b/1), (34a/9), (45a/14), (49b/11),
(49b/12), (50a/1), (50b/6), (57b/5),
(69a/16), (69a/17)

v. + inden (5a/13)

v. + ine (18b/9)

v. + in ölçeler (74b/4)

v. + iyile (98a/6)

v. + lerde (70a/17)

v. + üñ (31a/6)

[= 24]

vallâh: Vallâhi.

v. (42b/13)

v. + i (108b/9), (112a/11), (29a/1), (29b/1),
(33a/7), (6a/13), (6a/14)

v. + u (104b/3), (78a/6)

[= 10]

var: Kâinatta veya düşüncede bulunan, mevcut
olan şey.

v. (105a/11), (105b/3), (108a/14), (114a/14),
(114a/16), (118b/13), (15a/11),
(15b/14), (1b/16), (1b/16), (26b/2),
(26b/2), (26b/2), (27a/13), (36a/10),
(36a/10), (3a/13), (43b/6), (45a/5),
(47a/4), (48b/11), (52a/5), (53b/17),
(53b/2), (53b/6), (55b/5), (55b/7),

(56a/6), (56a/9), (57b/10), (57b/10),
(57b/11), (59a/9), (62b/4), (73b/1),
(73b/9), (74b/14), (74b/9), (75a/12),
(7b/4), (7b/9), (86b/14), (86b/6),
(86b/9), (87b/4), (88b/17)

v. + dı (107b/14), (112b/17), (32b/5), (35b/15),
(55a/10)

v. + dır (114a/1), (43b/5), (56b/12), (60a/17),
(83b/3)

v. + dur (100a/14), (101b/11), (101b/12),
(101b/13), (101b/14), (108a/15),
(111b/17), (114a/3), (115a/3), (13b/7),
(13b/8), (13b/8), (13b/9), (14a/11),
(14b/6), (14b/6), (15a/1), (15b/10),
(15b/12), (16a/14), (17a/17), (17b/12),
(17b/13), (17b/6), (18a/7), (21a/11),
(23a/15), (23a/8), (24a/17), (25b/17),
(27a/13), (27a/3), (29b/15), (2b/2),
(33b/11), (33b/12), (33b/14), (37b/13),
(3b/12), (42a/8), (42b/4), (43b/4),
(43b/4), (43b/5), (45a/13), (4a/2),
(4a/7), (4b/4), (53a/11), (56b/15),
(66b/7), (69a/14), (6b/17), (71a/12),
(73a/17), (73b/15), (73b/9), (77a/9),
(7b/5), (7b/7), (80a/5), (80b/11),
(80b/2), (84b/3), (87b/5), (8a/5),
(92b/14), (92b/14), (97a/15), (98b/1),
(98b/2), (98b/3)

v. + ıdı (104a/2), (111b/12), (112a/12),
(115b/10), (15a/11), (15a/9), (34a/13),
(34a/13), (51b/14), (86b/6)

v. + ıdıkim (111b/12)

v. + ısa (117a/13), (25b/11), (44b/16), (47b/15),
(72a/1), (81a/17), (83b/11), (92b/15)

v. + mıydı (113a/1)

v. + sa (26a/4)

v. + ub (118b/12)

[= 150]

var-: 1. Bir yere ulaşmak, vâsıl olmak. 2. (Belli
bir duruma veya sayıya) Ulaşmak,
erişmek, vâsıl olmak.

v.-a (102a/13), (118a/7), (16b/14), (52b/16)

v.-alar (102a/15), (17a/8), (25a/13), (25a/16),
(2b/1)

v.-alım (57b/8)

v.-alum (39a/4), (68a/2), (68a/4), (6a/4)

v.-am (32b/15)

v.-anlar (80a/4)

v.-asın (52a/17), (52a/9)

v.-asız (38b/7)

v.-ayınkim (52a/12)

v.-dı (112b/6), (14b/11), (35a/1), (52b/8),
(59a/6), (89b/9), (94b/17)

v.-dılar (108b/6), (109b/14), (112b/8),
(118a/16), (53a/12), (56b/15), (59a/13),
(59a/2), (7b/8), (88a/8), (8a/2), (8a/6)

v.-dım (36a/2)

v.-duğ (14a/1)

v.-dumıdı (21b/6)

v.-ğıl (52a/11), (52a/4)

v.-ıcağ (80a/7)

v.-ımadı (94b/17)

v.-ınca (55b/15)

v.-ısa (73a/12)

v.-madı (36b/8), (3a/2)

v.-mağda (14a/10), (6b/17)

v.-mayanlar (22a/12)

v.-sa (68b/5)

v.-ub (79b/17)

v.-uğ (87b/15)

v.-uğuz (19a/4)

v.-ur (16b/11), (16b/9), (18a/10), (70b/9),
(96a/7)

v.-urıdı (79b/16)

v.-urken (65b/12), (65b/12), (65b/13)

v.-urlar (103a/4), (18b/4), (50a/6), (6b/16)

v.-ursız (70b/12)

v.-uruz (14a/16)

[= 72]

varak: <Ar. Kitap yaprağı, iki sayfadan ibâret
üzeri yazılı yaprak

v. (76a/6)

[= 1]

varlık: 1. Var olma durumu, var edilmiş olma. 2.
Var olmuş olan şey. 3. Yaratılmış
şeylerin tamâmı, kâinat, mevcûdat.

v. (37b/1), (37b/1), (40a/3), (40a/4)

[= 4]

vaşf: <Ar. 1. Övme. 2. Bir kimse veya şeyin
taşıdığı hal, sıfat, nitelik.

v. + eyledi (102a/2)

[= 1]

vaşîf: <Ar. Nitelik, sıfat.

v. + la (117b/10)

[= 1]

vaşîyyet: <Ar. 1. Bir kimsenin sözlü veya yazılı
olarak bildirdiği, ölümünden sonra

arkasından yapılmasını istediği şey. 2.
Nasîhat, öğüt.

v. + eyledi (14a/4)

v. + eylemege (19b/7)

[= 2]

vesilet: <Ar. Sebep, fırsat.

v. + ı (3b/3)

[= 1]

vañan: <Ar. 1. Bir kimsenin doğup büyüdüğü ve
yaşadığı yer, yurt.

v. + ına (2b/4)

v. + umdan (24b/11)

[= 2]

vaveyl: <Ar. Yazık, eyvah.

v. (76b/17)

[= 1]

vazîfe: <Ar. 1. Bir kimsenin yapmak zorunda
bulunduğu iş, görev, ödev. 2. Bir kimse
veya şeyin yaptığı iş. 3. Resmî iş,
görev.

v. + edindi (85b/15)

v. + edinesin (66b/14)

v. + edinse (61b/15)

v. + ědinüb (74a/10)

v. + ler (17a/4)

v. + lerin (16b/16)

[= 6]

vazīfe: *bk* vazīfe

v. + si (98a/17)

[= 1]

ve: İki kelime, cümle ve öbeği birbirine bağlar,
ile.

v. (100a/1), (100a/1), (100a/2), (100a/3),
(100a/9), (100b/1), (100b/10),
(100b/15), (100b/17), (100b/2),
(100b/2), (101a/13), (101a/15),
(101a/2), (101b/10), (101b/10),
(101b/14), (101b/3), (101b/5), (101b/8),
(101b/9), (102a/2), (102a/3), (102a/4),
(102a/7), (102b/1), (102b/11),
(102b/12), (102b/12), (102b/12),
(102b/13), (102b/4), (102b/5),
(103a/11), (103a/13), (103a/14),
(103a/15), (103a/17), (103a/3),
(103a/5), (103a/5), (103a/5), (103a/7),
(103a/7), (103a/8), (103b/1), (103b/12),
(103b/2), (103b/6), (103b/6), (103b/6),
(103b/6), (104a/11), (104a/8), (104a/8),
(104b/11), (104b/12), (104b/13),
(104b/3), (104b/6), (104b/8), (104b/9),

(104b/9), (104b/9), (104b/9), (105a/13),
(105a/14), (105a/15), (105a/15),
(105a/16), (105a/17), (105a/7),
(105a/7), (105a/8), (105b/1), (105b/13),
(105b/13), (105b/13), (105b/13),
(105b/15), (105b/16), (105b/16),
(105b/17), (105b/17), (105b/17),
(105b/17), (105b/17), (105b/2),
(105b/3), (105b/6), (105b/6), (106a/1),
(106a/1), (106a/1), (106a/17),
(106a/17), (106a/17), (106a/17),
(106a/17), (106a/17), (106a/17),
(106a/2), (106a/2), (106a/2), (106a/3),
(106a/3), (106a/3), (106a/4), (106a/4),
(106a/4), (106a/6), (106a/7), (106a/7),
(106b/1), (106b/1), (106b/1), (106b/12),
(106b/13), (106b/14), (106b/17),
(106b/3), (106b/4), (106b/7), (106b/8),
(106b/8), (106b/9), (106b/9), (107a/14),
(107a/15), (107a/4), (107a/7), (107b/1),
(107b/11), (107b/15), (107b/17),
(107b/17), (107b/3), (107b/4), (107b/5),
(107b/6), (107b/6), (107b/6), (107b/8),
(108a/1), (108a/1), (108a/10),
(108a/10), (108a/14), (108a/15),
(108a/16), (108a/2), (108a/2), (108a/2),
(108a/3), (108a/4), (108a/4), (108a/4),
(108a/4), (108a/5), (108a/7), (108a/9),
(108a/9), (108b/13), (108b/13),

(108b/7), (108b/7), (109a/11),
 (109a/12), (109a/13), (109a/13),
 (109a/14), (109a/14), (109a/14),
 (109a/17), (109a/17), (109a/2),
 (109a/4), (109a/5), (109a/6), (109b/7),
 (10a/1), (10a/12), (10a/3), (10a/7),
 (10b/15), (10b/9), (110a/14), (110a/15),
 (110a/16), (110b/17), (110b/3),
 (110b/4), (110b/4), (111a/13),
 (111a/15), (111a/16), (111a/7),
 (111a/9), (111b/2), (111b/3), (111b/5),
 (112a/1), (112a/1), (112a/1), (112a/1),
 (112a/4), (112a/4), (112a/4), (112a/4),
 (112a/6), (112a/7), (112a/8), (112a/9),
 (112b/13), (112b/14), (113a/10),
 (113a/10), (113a/10), (113a/12),
 (113a/3), (113a/7), (113a/8), (113b/10),
 (113b/14), (113b/14), (113b/3),
 (113b/6), (114a/11), (114a/12), (114a/4),
 (114a/5), (114a/6), (114a/7), (114a/8),
 (114a/9), (114b/11), (114b/12),
 (114b/15), (114b/15), (114b/15),
 (114b/15), (114b/15), (114b/16),
 (114b/16), (114b/16), (114b/3),
 (114b/7), (115a/3), (115a/5), (115a/5),
 (115a/5), (115a/8), (115b/2), (116a/2),
 (116b/1), (116b/1), (116b/10),
 (116b/12), (116b/13), (116b/16),
 (116b/17), (116b/3), (116b/3), (116b/4),

(116b/5), (116b/6), (116b/6), (116b/6),
 (116b/7), (117a/10), (117a/13),
 (117a/13), (117a/14), (117a/14),
 (117a/14), (117a/14), (117a/15),
 (117a/6), (117a/9), (117a/9), (117b/1),
 (117b/13), (117b/14), (117b/14),
 (117b/16), (117b/17), (117b/17),
 (117b/17), (117b/2), (117b/8), (117b/8),
 (117b/8), (118a/11), (118a/11),
 (118a/11), (118a/11), (118a/12),
 (118a/12), (118a/12), (118a/13),
 (118a/6), (118b/11), (118b/11),
 (118b/11), (118b/14), (118b/15),
 (118b/15), (119a/11), (119a/5),
 (119a/7), (119a/9), (11b/17), (11b/9),
 (12a/1), (12a/1), (12a/10), (12a/11),
 (12a/13), (12a/14), (12a/14), (12a/15),
 (12a/16), (12a/16), (12a/17), (12a/17),
 (12b/10), (12b/9), (12b/9), (13a/13),
 (13a/13), (13a/13), (13a/5), (13a/6),
 (13a/6), (13a/6), (13a/7), (13a/7),
 (13a/7), (13a/7), (13a/7), (13b/15),
 (13b/4), (13b/5), (13b/5), (14a/7),
 (14a/7), (14a/7), (14b/13), (14b/6),
 (14b/6), (14b/6), (14b/6), (14b/6),
 (14b/6), (15a/1), (15a/2), (16a/16),
 (16a/17), (16a/3), (16a/6), (16b/12),
 (16b/12), (17a/1), (17a/10), (17a/11),
 (17a/12), (17a/8), (17a/8), (17a/9),

(17b/10), (17b/16), (17b/3), (18a/1),
(18a/1), (18a/15), (18a/17), (18a/3),
(18a/3), (18a/8), (18b/11), (18b/5),
(18b/5), (19b/15), (19b/3), (1b/12),
(1b/15), (1b/2), (1b/3), (1b/5), (1b/5),
(1b/5), (1b/6), (1b/6), (1b/9), (1b/9),
(20a/1), (20a/10), (20a/10), (20a/11),
(20a/12), (20a/13), (20a/13), (20a/14),
(20a/14), (20a/7), (20b/12), (20b/12),
(20b/13), (20b/2), (20b/5), (20b/7),
(21a/13), (21a/17), (21a/2), (21b/16),
(22a/7), (22b/13), (22b/15), (22b/2),
(22b/2), (22b/3), (23a/3), (24a/2),
(24a/2), (24a/4), (24a/7), (24b/11),
(24b/13), (24b/3), (24b/6), (24b/8),
(25a/1), (25a/4), (25b/11), (25b/13),
(25b/16), (26a/3), (26b/12), (26b/15),
(26b/3), (26b/3), (26b/3), (26b/3),
(26b/3), (26b/4), (26b/6), (26b/6),
(27a/10), (27a/10), (27a/15), (27a/16),
(27a/4), (27a/5), (27b/6), (27b/6),
(27b/7), (28a/5), (28a/5), (28a/5),
(28a/6), (28b/5), (28b/5), (29a/2),
(29b/10), (29b/13), (29b/6), (2a/10),
(2a/5), (2a/6), (2a/8), (2a/8), (2a/9),
(2b/14), (2b/14), (2b/15), (2b/15),
(2b/16), (2b/16), (2b/16), (2b/7),
(30b/13), (31b/12), (31b/12), (31b/2),
(31b/6), (32a/2), (32a/3), (32a/4),

(32a/4), (32a/7), (32a/7), (32b/1),
(33a/13), (33b/12), (34a/1), (34a/10),
(34a/13), (34a/15), (34a/15), (34a/3),
(34b/4), (34b/5), (34b/9), (35b/11),
(35b/12), (35b/13), (35b/16), (35b/16),
(35b/17), (35b/4), (35b/4), (35b/4),
(35b/5), (35b/7), (36a/1), (36a/10),
(36a/11), (36a/12), (36a/14), (36a/15),
(36a/15), (36a/16), (36a/16), (36a/17),
(36a/17), (36a/2), (36a/8), (36a/9),
(36b/10), (36b/10), (36b/10), (36b/11),
(36b/11), (36b/12), (36b/12), (36b/12),
(36b/12), (36b/12), (36b/12), (36b/12),
(36b/12), (36b/13), (36b/13), (36b/13),
(36b/13), (36b/13), (36b/13), (36b/13),
(36b/15), (36b/17), (36b/4), (36b/9),
(36b/9), (37a/12), (37a/13), (37a/17),
(37a/2), (37a/8), (37a/8), (37a/9),
(37a/9), (37a/9), (37b/11), (37b/5),
(37b/6), (38a/1), (38a/11), (38a/16),
(38a/16), (38a/17), (38a/2), (38a/4),
(38a/4), (38a/4), (38a/5), (38a/6),
(38a/8), (38a/9), (38a/9), (38b/5),
(38b/7), (38b/8), (38b/8), (38b/8),
(39a/11), (39a/12), (39a/12), (39a/12),
(39a/13), (39a/13), (39a/14), (39a/14),
(39a/14), (39a/14), (39a/14), (39a/15),
(39a/15), (39a/15), (39a/15), (39a/15),
(39a/15), (39a/15), (39a/15), (39a/16),

(39a/16), (39a/16), (39a/16), (39a/16),
(39a/17), (39a/17), (39a/2), (39a/3),
(39a/3), (39a/4), (39a/9), (39b/1),
(39b/10), (39b/11), (39b/11), (39b/14),
(39b/15), (39b/3), (3a/4), (3a/6), (3b/8),
(40a/10), (40a/14), (40a/17), (40a/17),
(40a/3), (40a/8), (40a/9), (40b/1),
(40b/11), (40b/14), (40b/15), (41a/12),
(41a/17), (41a/17), (41a/17), (41a/3),
(41a/3), (41a/4), (41a/4), (41a/4),
(41a/8), (41a/8), (41b/10), (41b/11),
(41b/11), (41b/11), (41b/11), (41b/12),
(41b/13), (41b/13), (41b/14), (41b/16),
(41b/17), (41b/2), (41b/2), (41b/4),
(41b/9), (42a/1), (42a/1), (42a/1),
(42a/1), (42a/15), (42a/16), (42a/2),
(42a/3), (42a/3), (42a/4), (42a/4),
(42a/4), (42a/4), (42a/5), (42a/9),
(42b/12), (42b/13), (42b/13), (42b/14),
(42b/17), (42b/2), (42b/4), (42b/7),
(42b/9), (43a/10), (43a/12), (43a/13),
(43a/13), (43a/14), (43a/14), (43a/16),
(43a/17), (43a/3), (43a/7), (43b/10),
(43b/13), (43b/16), (43b/17), (43b/17),
(43b/5), (43b/8), (44a/10), (44a/10),
(44a/11), (44a/12), (44a/13), (44a/16),
(44a/17), (44a/17), (44a/17), (44a/4),
(44a/7), (44a/9), (44a/9), (44b/1),
(44b/12), (44b/13), (44b/13), (44b/13),

(44b/14), (44b/15), (44b/2), (44b/3),
(44b/5), (44b/6), (44b/6), (44b/7),
(44b/8), (44b/8), (44b/9), (45a/10),
(45a/11), (45a/12), (45a/12), (45a/15),
(45a/15), (45a/3), (45a/5), (45a/5),
(45a/7), (45a/7), (45a/7), (45a/7),
(45a/8), (45a/8), (45a/8), (45a/9),
(45b/1), (45b/3), (45b/7), (45b/8),
(46a/1), (46a/14), (46a/2), (46a/4),
(46a/7), (46b/1), (46b/2), (46b/5),
(46b/5), (46b/5), (46b/5), (46b/5),
(46b/6), (46b/6), (46b/9), (47a/1),
(47a/13), (47a/13), (47a/13), (47a/13),
(47a/13), (47a/13), (47a/14), (47a/14),
(47a/15), (47a/15), (47a/16), (47a/16),
(47a/2), (47a/2), (47a/3), (47a/4),
(47a/5), (47a/6), (47a/9), (47b/11),
(47b/13), (47b/14), (47b/14), (47b/14),
(47b/2), (47b/2), (47b/3), (47b/3),
(47b/5), (48a/10), (48a/14), (48a/17),
(48a/3), (48a/3), (48a/3), (48a/4),
(48a/5), (48a/6), (48a/8), (48a/8),
(48a/9), (48a/9), (48b/1), (48b/11),
(48b/14), (48b/14), (48b/14), (48b/2),
(48b/3), (48b/3), (48b/3), (48b/4),
(48b/4), (48b/5), (48b/8), (49a/12),
(49a/14), (49a/14), (49a/5), (49a/6),
(49b/1), (49b/11), (49b/11), (49b/11),
(49b/4), (4a/9), (4b/3), (50a/1),

(50a/13), (50a/13), (50a/16), (50a/3),
(50a/3), (50a/4), (50a/4), (50a/8),
(50b/10), (50b/11), (50b/11), (50b/11),
(50b/12), (50b/12), (50b/12), (50b/13),
(50b/13), (50b/16), (50b/2), (50b/4),
(50b/4), (50b/7), (50b/8), (51a/1),
(51a/10), (51a/15), (51a/15), (51a/5),
(51a/7), (51a/8), (51a/8), (51a/9),
(51b/1), (51b/10), (51b/16), (51b/16),
(51b/2), (51b/3), (51b/5), (51b/6),
(52a/11), (52a/13), (52a/6), (52a/6),
(52a/6), (52a/6), (52a/7), (52a/9),
(52b/10), (52b/11), (52b/12), (52b/12),
(52b/13), (52b/13), (52b/13), (52b/14),
(52b/14), (52b/14), (52b/17), (52b/4),
(52b/5), (52b/6), (52b/6), (53a/10),
(53a/11), (53a/16), (53a/8), (53b/13),
(53b/14), (54b/10), (54b/11), (54b/14),
(55a/11), (55a/11), (55a/16), (55a/16),
(55a/16), (55a/9), (55b/1), (55b/1),
(55b/13), (55b/13), (55b/13), (55b/6),
(55b/8), (56a/1), (56a/12), (56a/16),
(56a/6), (56a/7), (56a/8), (56a/8),
(56a/8), (56b/12), (56b/12), (56b/13),
(56b/16), (56b/16), (56b/16), (56b/5),
(57a/14), (57a/2), (57a/3), (57a/4),
(57a/4), (57a/6), (57a/7), (57a/8),
(57a/8), (57a/8), (57a/9), (57b/11),
(57b/12), (57b/17), (57b/3), (57b/3),

(57b/7), (57b/8), (57b/9), (58a/2),
(58b/1), (59a/14), (59a/4), (59a/9),
(59a/9), (59b/1), (59b/12), (59b/12),
(59b/4), (59b/5), (59b/9), (5a/17),
(5b/1), (5b/1), (5b/1), (5b/1), (5b/17),
(5b/7), (60a/10), (60b/1), (60b/10),
(60b/14), (60b/14), (60b/15), (60b/15),
(60b/16), (60b/16), (60b/17), (60b/17),
(60b/17), (60b/17), (60b/17), (60b/17),
(60b/5), (60b/5), (60b/6), (60b/6),
(60b/6), (60b/7), (60b/8), (60b/8),
(61a/1), (61a/10), (61a/11), (61a/14),
(61a/16), (61a/2), (61a/3), (61a/6),
(61a/6), (61a/9), (61b/2), (61b/4),
(62a/1), (62a/10), (62a/12), (62a/12),
(62a/12), (62a/13), (62a/15), (62a/15),
(62a/2), (62a/4), (62a/6), (62a/6),
(62a/6), (62a/7), (62a/7), (62b/1),
(62b/10), (62b/11), (62b/12), (62b/12),
(62b/13), (62b/14), (62b/14), (62b/16),
(62b/16), (62b/17), (62b/4), (63a/13),
(63a/14), (63a/14), (63a/14), (63a/4),
(63b/13), (63b/14), (63b/2), (63b/2),
(63b/2), (63b/3), (63b/7), (64a/1),
(64a/1), (64a/11), (64a/12), (64a/17),
(64a/17), (64a/4), (64a/5), (64b/11),
(64b/12), (64b/12), (64b/12), (64b/13),
(64b/13), (65a/10), (65a/10), (65a/10),
(65a/13), (65a/15), (65a/16), (65a/17),

(65a/17), (65a/2), (65a/6), (65a/6),
(65a/6), (65a/6), (65a/9), (65b/1),
(65b/16), (65b/16), (65b/2), (65b/7),
(65b/7), (65b/8), (65b/8), (65b/8),
(65b/9), (65b/9), (66a/13), (66a/14),
(66a/2), (66a/4), (66a/4), (66a/4),
(66a/8), (66b/14), (66b/16), (66b/16),
(66b/16), (66b/16), (66b/2), (66b/7),
(66b/8), (67a/10), (67a/12), (67a/12),
(67a/12), (67a/13), (67a/14), (67a/16),
(67a/16), (67a/6), (67b/1), (67b/12),
(67b/13), (67b/13), (67b/13), (67b/14),
(67b/14), (67b/14), (67b/15), (67b/15),
(67b/15), (67b/3), (67b/4), (67b/4),
(67b/6), (67b/6), (68a/10), (68a/10),
(68a/13), (68a/14), (68a/15), (68a/16),
(68a/3), (68a/5), (68a/8), (68b/15),
(68b/2), (69a/12), (69a/12), (69a/13),
(69a/17), (69a/6), (69a/7), (69a/8),
(69a/9), (69b/11), (69b/11), (69b/12),
(69b/12), (69b/13), (69b/14), (69b/16),
(69b/17), (69b/2), (69b/3), (69b/4),
(69b/4), (69b/5), (69b/5), (69b/9),
(6a/15), (6a/4), (6a/9), (6b/12),
(70a/16), (70a/17), (70a/2), (70a/2),
(70a/3), (70b/13), (70b/16), (70b/16),
(70b/2), (70b/3), (70b/4), (70b/5),
(70b/8), (70b/8), (71a/1), (71a/10),
(71a/14), (71a/15), (71a/15), (71a/16),

(71a/17), (71a/4), (71a/8), (71b/10),
(71b/11), (71b/15), (71b/15), (71b/17),
(71b/3), (71b/4), (71b/4), (71b/6),
(71b/6), (71b/7), (71b/8), (71b/9),
(72a/12), (72a/16), (72a/2), (72a/2),
(72a/4), (72a/4), (72a/4), (72a/5),
(72a/5), (72a/7), (72a/7), (72a/9),
(72b/13), (72b/16), (72b/16), (72b/3),
(72b/5), (72b/6), (73a/11), (73a/12),
(73a/13), (73a/14), (73a/16), (73a/17),
(73a/17), (73a/17), (73a/3), (73a/4),
(73a/5), (73a/5), (73a/6), (73a/6),
(73a/6), (73a/8), (73b/1), (73b/1),
(73b/3), (73b/4), (73b/4), (73b/4),
(73b/6), (73b/7), (73b/7), (73b/8),
(73b/9), (74a/12), (74a/12), (74a/13),
(74a/13), (74a/14), (74a/14), (74a/2),
(74a/4), (74a/5), (74a/5), (74a/5),
(74a/6), (74a/6), (74b/1), (74b/10),
(74b/12), (74b/12), (74b/17), (74b/17),
(74b/17), (74b/2), (74b/4), (74b/5),
(74b/5), (74b/7), (74b/8), (74b/9),
(75a/11), (75a/12), (75a/15), (75a/15),
(75a/17), (75a/3), (75a/6), (75a/7),
(75a/8), (75a/8), (75a/9), (75b/12),
(75b/2), (75b/4), (75b/6), (75b/7),
(75b/8), (75b/9), (76a/1), (76a/10),
(76a/2), (76a/8), (76a/9), (76b/11),
(76b/17), (76b/17), (76b/2), (76b/4),

(76b/8), (76b/8), (76b/8), (76b/9),
(76b/9), (77a/1), (77a/1), (77a/14),
(77a/2), (77a/3), (77a/5), (77a/6),
(77a/6), (77b/11), (77b/13), (77b/13),
(77b/14), (77b/5), (78a/12), (78a/8),
(78b/14), (78b/14), (78b/16), (78b/2),
(78b/9), (78b/9), (79a/10), (79a/12),
(79a/15), (79a/16), (79a/16), (79a/16),
(79a/6), (79b/11), (79b/11), (79b/11),
(79b/11), (79b/11), (79b/11), (79b/12),
(79b/12), (79b/13), (79b/13), (79b/14),
(79b/14), (79b/14), (79b/4), (79b/8),
(7a/10), (7a/11), (7a/16), (7b/14),
(7b/3), (7b/5), (7b/6), (80a/11),
(80a/11), (80a/14), (80a/17), (80a/3),
(80a/5), (80a/7), (80b/12), (80b/12),
(80b/14), (80b/15), (80b/17), (80b/17),
(80b/2), (80b/5), (80b/9), (80b/9),
(81a/10), (81a/15), (81a/16), (81a/2),
(81a/3), (81a/5), (81a/9), (81b/1),
(81b/12), (81b/4), (82a/11), (82a/12),
(82a/12), (82a/13), (82a/14), (82a/15),
(82a/16), (82a/2), (82a/9), (82b/12),
(82b/16), (82b/17), (82b/5), (82b/7),
(82b/7), (82b/7), (82b/8), (82b/8),
(82b/8), (83a/1), (83a/10), (83a/12),
(83a/3), (83a/4), (83a/4), (83a/4),
(83a/5), (83a/7), (83a/9), (83b/11),
(83b/13), (83b/13), (83b/15), (83b/2),

(83b/3), (83b/3), (83b/3), (83b/4),
(83b/5), (83b/5), (83b/9), (84a/10),
(84a/10), (84a/10), (84a/11), (84a/11),
(84a/13), (84a/14), (84a/14), (84a/5),
(84a/7), (84a/8), (84a/9), (84b/1),
(84b/12), (84b/13), (84b/16), (84b/16),
(84b/2), (84b/5), (85a/1), (85a/3),
(85b/11), (85b/15), (85b/6), (86a/14),
(86a/2), (86b/11), (86b/5), (87a/12),
(87a/14), (87a/16), (87a/4), (87b/17),
(87b/4), (87b/5), (87b/9), (88a/1),
(88a/15), (88a/15), (88a/16), (88b/1),
(88b/14), (88b/15), (89a/1), (89a/17),
(89b/1), (89b/15), (89b/15), (89b/16),
(8b/11), (8b/11), (8b/8), (90a/11),
(90a/13), (90a/2), (90a/4), (90a/6),
(90a/7), (90a/8), (90a/9), (90b/12),
(90b/12), (90b/12), (90b/13), (90b/13),
(90b/14), (90b/15), (90b/15), (90b/16),
(90b/3), (90b/3), (90b/3), (90b/5),
(90b/5), (90b/9), (90b/9), (90b/9),
(91a/1), (91a/1), (91a/11), (91a/11),
(91a/11), (91a/12), (91a/12), (91a/2),
(91a/2), (91a/3), (91a/3), (91a/3),
(91a/6), (91a/7), (91a/8), (91b/14),
(91b/5), (91b/5), (91b/6), (91b/9),
(92a/2), (92a/4), (92a/7), (92a/7),
(92b/15), (92b/15), (92b/16), (92b/17),
(92b/2), (92b/2), (92b/5), (93a/1),

(93a/11), (93a/14), (93a/17), (93a/3),
(93b/1), (93b/1), (93b/10), (93b/12),
(93b/13), (93b/15), (93b/17), (93b/3),
(93b/7), (94a/11), (94a/11), (94a/11),
(94a/12), (94a/13), (94a/14), (94a/15),
(94a/15), (94a/2), (94a/3), (94a/3),
(94a/4), (94a/4), (94a/6), (94a/7),
(94a/7), (94a/8), (94a/9), (94b/10),
(94b/15), (94b/8), (94b/9), (94b/9),
(95a/10), (95a/5), (95a/7), (95a/7),
(95a/8), (95a/8), (95b/11), (95b/16),
(95b/17), (95b/17), (95b/8), (95b/8),
(96a/1), (96a/11), (96a/12), (96a/16),
(96a/17), (96a/4), (96a/4), (96a/5),
(96a/5), (96a/5), (96a/5), (96a/9),
(96a/9), (96b/1), (96b/1), (96b/10),
(96b/10), (96b/11), (96b/3), (96b/4),
(96b/5), (96b/5), (96b/5), (96b/5),
(96b/5), (96b/5), (96b/6), (96b/6),
(96b/7), (97a/1), (97a/1), (97a/13),
(97a/16), (97a/3), (97a/7), (97a/8),
(97a/9), (97b/2), (97b/4), (97b/5),
(97b/8), (97b/9), (98a/12), (98a/12),
(98a/13), (98a/13), (98a/13), (98a/14),
(98a/16), (98a/3), (98a/5), (98b/1),
(98b/10), (98b/16), (98b/16), (98b/16),
(98b/17), (98b/17), (98b/17), (98b/17),
(98b/2), (98b/3), (98b/4), (98b/4),
(99a/7), (99b/1), (99b/10), (99b/16),

(99b/2), (99b/2), (99b/3), (99b/3),
(99b/4), (99b/8), (99b/9), (99b/9),
(9a/10), (9a/7)

[= 1662]

vér-: 1. (Bir şeyi karşılık beklemeden birine)
Bırakmak, bağışlamak. 2. (Bir şeyi bir
kimseye) İletmek, eriştirmek.

v. (102a/6), (105b/7), (109b/18), (10a/5),
(110a/4), (39a/3), (39a/4), (4b/16),
(9b/16)

v.-di (105a/9), (108b/5), (109a/14), (109a/14),
(10a/9), (111a/11), (112b/17), (112b/2),
(114b/15), (114b/16), (114b/4),
(114b/8), (115a/14), (115a/4), (115b/6),
(116/ā), (19a/4), (21a/17), (32b/8),
(33a/10), (36a/6), (54a/1), (54b/15),
(55b/9), (58a/9), (60a/16), (77b/16),
(87a/8), (87b/1), (89a/5), (94b/15),
(96a/6), (99b/7), (99b/8)

v.-dik (26a/6), (33a/12)

v.-dikim (35b/6)

v.-diler (30a/3), (74b/9), (7b/1), (87b/6)

v.-dim (36a/2)

v.-diyise (97b/10), (97b/9)

v.-dügi (105a/17), (105b/1), (46a/5), (78b/11)

v.-dük (33a/13), (33a/13), (44a/2), (58b/10)

v.-düm (19a/10), (26a/5), (3a/8)

v.-dünj (72b/17)

v.-e (102a/15), (20b/1), (24a/10), (24a/13),
(24a/17), (24a/7), (24b/15), (24b/3),
(30a/6), (32a/10), (44b/6), (44b/9),
(45a/1), (71b/6), (81b/11), (83b/12),
(87a/17), (91b/8), (94b/1), (94b/10)

v.-ekim (44b/9)

v.-eler (101b/7), (117b/13), (22b/8), (22b/8),
(29a/5), (29b/17), (47a/4), (47a/5),
(47a/6), (47b/3), (47b/3), (74b/1)

v.-elim (37b/5), (40a/8), (55b/2)

v.-elüm (19a/3), (19a/5)

v.-em (108a/15), (32a/11), (66b/12), (87a/15)

v.-emezem (87a/15), (87b/10)

v.-emezsiz (19a/12)

v.-en (38a/13), (87a/15), (87b/10), (89a/8)

v.-enler (22a/11), (75b/4)

v.-enlerdür (74b/6)

v.-esidür (82a/14)

v.-esisiz (51a/15)

v.-esiz (19a/13)

v.-evüz (44a/10), (47a/2), (55a/8), (97a/4)

v.-eydi (19a/4)

v.-eyin (115a/13), (94b/2)

v.-gil (112b/14), (112b/14), (45a/4), (75b/4),
(86a/2), (86b/7), (97a/6), (97b/15),
(98a/1)

v.-icek (47b/2)

v.-ilen (119a/9)

v.-in (101a/9)

v.-ir (109b/8), (76a/10)

v.-irler (49a/16), (75b/7)

v.-irse (104b/3)

v.-irsenj (116a/8)

v.-iserlerdür (103b/10)

v.-iyise (67b/5)

v.-medi (19a/3), (19a/5), (84a/6)

v.-mediler (89b/2)

v.-medügün (64b/5)

v.-medük (26a/6)

v.-medünjüz (64b/3)

v.-mege (70b/4), (83a/4)

v.-mek (19a/4)

v.-mekde (27a/4), (27a/4)

v.-mekden (98a/4)

v.-menj (105a/14)

v.-mese (115a/6)

v.-meseler (6a/6), (75a/8)

v.-meye (30a/5), (82a/11)

v.-meyeler (101a/9)

v.-meyelüm (19a/7), (19a/9)

v.-meyenler (42a/4)

v.-mez (114b/9), (115b/14)

v.-mezem (116a/17)

v.-mezüz (77a/5)

v.-se (114b/3), (45b/4)

v.-seler (75a/7)

v.-sün (19a/5)

v.-üb (116a/5), (35a/10), (37b/13), (6a/5),
(74b/10), (99b/14)

v.-ün (101a/5), (105b/1), (19a/2), (28a/15),
(56b/16), (56b/16), (76a/3), (95a/13)

v.-üpdururın (115a/12)

v.-ür (102b/13), (105b/10), (110b/5), (111a/17),
(19a/14), (2a/2), (36b/16), (39a/6),
(39b/2), (54b/12), (56b/2), (57b/15),
(58b/9), (70b/5), (77b/2), (80b/16),
(80b/16), (81a/1), (81a/1), (83b/14),
(83b/16), (91a/11), (95a/2)

v.-ürem (3b/10), (75a/16), (8b/1)

v.-üridi (62a/8)

v.-ürler (74b/4), (75b/8)

v.-ürlerdi (74b/7), (89b/13)

v.-ürse (114a/11), (114a/12), (114a/4), (114a/5),
(114a/7), (114a/8), (114a/9), (98a/6)

v.-ürsevüz (30b/12)

v.-ürsin (87b/9)

v.-üverem (7a/4)

[= 235]

vèrbinił-: bk. vèribinił-

v.-mişsin (4b/16)

[= 1]

vèrib-: Göndermek.

v.-ibdi (101b/2), (108a/12), (108b/3), (109a/15),
(109a/8), (109b/6), (110a/10), (112b/7),
(112b/8), (113a/1), (113b/6), (117a/3),
(11b/3), (21b/2), (36b/1), (3a/4),
(52b/6), (53a/13), (55a/3), (55b/10),
(62a/16), (68b/14), (72a/3), (72a/7),
(72a/8), (74a/9), (74b/12), (74b/16),
(7a/16), (89b/1), (99b/4)

v.-diler (30a/17)

v.-diñ (31b/7)

v.-dise (46a/15)

v.-dükleri (6b/11)

v.-düm (109a/10)

v.-dünj (31b/4), (5a/11), (7a/13)

v.-irem (32b/13)

v.-iye (74a/11), (32b/10)

v.-medünj (31b/7)

[= 43]

vëribinil-: Gönderilmek.

v.-medi (80a/11)

[= 1]

vërici: Verici.

v. + sin (103a/14), (103a/8), (61b/5)

[= 3]

vëril-: Verilmek, vermek işi yapılmak.

v.-mişken (83a/5)

[= 1]

vërip-: **bk.** vërib-.

v.-di (109a/12)

v.-durur (114b/10)

[= 2]

vërib-: **bk.** vërib-.

v.-di (74b/8), (86b/8)

[= 2]

vech: <Ar. 1. Sebep, vesîle. 2. Tarz, biçim, yol.

3. Yüz, çehre.

v. (12a/8), (12b/1), (12b/6), (13a/3)

v. + i (12a/14), (12a/8), (12b/11), (12b/17),
(12b/8), (13a/4)

v. + ile (110b/1), (117b/15), (88b/13)

[= 13]

vecih: **bk.** vech.

v. (12a/11)

v. + ler (13a/7)

[= 2]

vedâ: <Ar. 1. Ayrılırken hayırlar dileme,
esenleşme. 2. **mec.** Ayrılık.

v. + eylemege (19b/8)

v. + kılalum (28a/16)

v. + kıluñ (28a/16)

[= 3]

vefâ: <Ar. 1. Sözünde durma, verilen sözü
yerine getirme. 2. Dostluk ve
muhabbette sebat etme, sevgide
süreklilik, bağlılık ve sadâkat.

v. (20b/2)

[= 1]

vefât: <Ar. Ölüm, ölme.

v. + kıldı (13b/14), (14b/10)

[= 2]

veheb: Kişi adı.

v. (67b/4), (71a/8)

[= 2]

veheb bin münebbi: Kişi adı.

v. + den (71a/8)

[= 1]

veheb bin münebbih: Kişi adı.

v. (63a/16)

[= 1]

velâkin: <Ar. Lâkin, fakat.

v. (43a/8), (45b/8)

[= 2]

velî: <Ar. 1. Cenâb-ı Hakk’a yakınlık

mertebesini kazanmış olan seçkin kul,

Allah’ın dostu ve sevgili kulu.

v. (40b/2)

v. + ye (40b/1)

[= 2]

velîd ibni muğîre: Kişi adı.

v. (79b/11)

v. + yi (25a/7)

[= 2]

velvele: <Ar. Gürültü.

v. (59a/1)

[= 1]

ver-: İletmek, bırakmak.

v.-di (109a/14), (99b/3)

v.-eler (82a/1)

v.-eydi (99a/8)

v.-ibdi (52a/11), (55a/10), (55a/15)

v.-ür (46a/1)

[= 8]

vesselâm: <Ar. “Son söz bu” anlamında kullanılır.

v. (1b/10), (3b/15)

[= 2]

veyâ: <Ar.-Far. Cümlede bildirilen husûsun sayılan birden fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir, ya da.

v. (115a/12), (115a/12), (115a/12), (116a/5), (39b/11), (40b/12), (47a/17), (61b/8), (61b/9), (64b/17), (68a/15), (68a/16),

(75a/6), (77a/11), (77b/8), (80b/16),
(84a/5), (84a/6), (84a/6), (85a/12),
(95a/5), (97a/17)

[= 22]

veyāhūd: <Ar.-Far. Yâhut, veya.

v. (106b/16), (107a/17), (47a/17), (47a/2),
(62b/12), (65b/12), (65b/12), (65b/13),
(66a/6), (68a/16)

[= 10]

vezîr: <Ar. 1. Osmanlı Devleti'nde askerî ve
idârî yetkisi olan en yüksek rütbedeki
devlet memuru, vezirlik rütbesine sâhip
kimse.

v. (53b/17), (87a/13), (87a/17), (87b/1), (87b/3),
(87b/4), (87b/6)

v. + i (53b/16)

v. + kıl (53a/16)

v. + lere (53a/7)

[= 10]

vîrân: <Far. Yıkık, yıkılmış, harap.

v. + evleri (34a/15)

v. + olmuş (34a/10)

[= 2]

vilâyet: <Ar. 1. *eski*. Diyar, ülke, memleket. 2.

Bir vâli yönetimindeki en önemli idârî
bölüm, il.

v. + i (54a/3)

v. + inde (33b/11)

v. + ine (108b/12)

v. + ümüze (7b/16)

[= 4]

vird: <Ar. Belirli zamanlarda mânevî bir görev
olarak düzenli şekilde okunan âyet,
esmâ-i hüsnâ veya duâlar.

v. + edindi (2b/10)

[= 1]

vişâl: <Ar. Sevdiğine kavuşma, vuslat.

v. (37a/10), (39b/12)

v. + amîzdür (37a/9)

v. + den (37a/8), (39b/11)

v. + erücek (39b/13)

v. + imde (39b/13)

v. + ümde (37a/11)

[= 8]

vuzû: <Ar. Abdest.

v. + dan (23b/7)

[= 1]

vücūd: <Ar. 1. İnsan veya hayvan gövdesi,
beden. 2. Var olma, bulunma.

v. + 'ālemine (84a/3)

v. + a geldi (99a/1)

v. + a gele (63b/13)

v. + ıñdan (38a/2)

[= 4]

-Y-

yā: <Ar. Ey.

y. (100a/6), (101b/17), (102b/4), (103a/13),
(103a/15), (103a/6), (103b/8),
(104a/12), (104a/7), (105a/8),
(107a/14), (107a/6), (108a/13),
(108b/6), (109a/1), (109b/11),
(109b/17), (109b/4), (109b/9),
(110a/11), (110a/9), (110b/12),
(111a/2), (111a/4), (111b/1), (111b/2),
(113b/13), (113b/7), (114b/13),
(114b/13), (114b/13), (116a/16),
(116a/5), (117a/12), (117a/13),
(117a/15), (118a/8), (118b/1),
(118b/11), (118b/3), (118b/4), (118b/6),
(118b/7), (12b/2), (12b/2), (12b/5),
(14b/13), (14b/15), (14b/16), (14b/4),

(15a/8), (16a/2), (16b/7), (17a/3),
(20a/3), (21b/15), (21b/16), (21b/17),
(23a/16), (23a/6), (23a/7), (26a/6),
(28a/6), (2b/2), (30b/4), (30b/9),
(31b/15), (32a/17), (32b/6), (33b/1),
(34a/11), (34b/6), (35a/4), (35b/11),
(35b/5), (36b/16), (37a/9), (37b/10),
(38a/1), (38a/15), (38a/8), (38b/12),
(38b/4), (39a/11), (39b/2), (3a/13),
(3a/14), (3a/6), (3b/13), (3b/15), (3b/2),
(40a/12), (41b/6), (41b/7), (44b/12),
(44b/15), (46b/14), (47a/10), (49a/5),
(51a/10), (51b/11), (52a/1), (52a/12),
(52a/12), (52a/13), (52a/14), (52a/16),
(53a/15), (53a/15), (53b/1), (53b/13),
(53b/15), (53b/5), (54a/15), (54a/5),
(55b/1), (55b/6), (56b/15), (57a/10),
(57b/16), (58b/3), (59a/1), (59a/16),
(59a/4), (59a/4), (5a/11), (5a/6), (5a/8),
(61a/15), (61b/4), (62a/10), (62b/10),
(62b/11), (62b/17), (62b/9), (63a/3),
(64a/13), (64a/17), (65b/10), (65b/15),
(66b/4), (6a/15), (70a/15), (70a/3),
(70a/5), (70b/3), (72b/10), (72b/12),
(73a/8), (73a/8), (73a/9), (73a/9),
(73a/9), (73a/9), (73b/13), (75a/12),
(75a/2), (76b/15), (78b/6), (7a/12),
(80a/10), (82/11), (83a/17), (85a/4),
(85a/9), (85b/6), (90a/14), (90b/2),

(92a/16), (92a/5), (92a/8), (92b/3),
(93a/5), (93a/8), (93b/9), (94b/1),
(95a/4), (95b/1), (95b/14), (95b/15),
(96a/15), (96a/15), (96b/12), (97a/5),
(97b/13), (98b/14), (98b/9), (99a/17),
(99a/4)

[= 189]

yābān: <Far. İnsan yaşamayan ıssız yer.

y. + a (14b/1)

y. + da (14a/17)

[= 2]

yād: <Far. 1. Anma, hatırlama. 2. Hatır. 3.

Hatıra.

y. + etmiş (4b/1)

y. + kıldı (102b/11), (102b/8), (3b/17), (4b/3),
(91b/1)

y. + kıldığı (4b/17), (5a/4)

y. + kıldığımız (98b/1)

y. + kıldum (107a/4)

y. + kılduñ (43a/12)

y. + kılmak (4a/17)

y. + kılunıla (12a/7)

y. + oldılar (78a/9)

[= 14]

yā: <Ar. Arap alfabesindeki y harfi.

y. + dan (3b/14)

y. + yı (3b/14)

[= 1]

yābis: <Ar. Kuru, rutûbetsiz.

b. (12a/15)

[= 1]

yāhūd: <Far. 1. Veyâ. 2. Söylenen bir
düşünceden vazgeçildiği ve yerine
ikinci bir düşünce ileri sürüldüğü
zaman ikinci cümlelerin başına getirilir.

y. (109a/5), (17a/3), (18b/4), (19b/9), (32a/14),
(35a/5), (4b/15), (4b/17), (5b/9),
(65b/13), (6b/10), (6b/5), (6b/6)

[= 13]

yākūt: <Ar. En meşhuru kırmızı renklisi olan,
pembe, erguvan vb. renklerde, sâdece
elmasın çizebildiği çok değerli taş,
billûrlaşmış alüminyum oksit.

y. (107b/14), (59b/12)

y. + dan (108a/1), (23b/15), (26b/11), (27b/7)

y. + dandur (91a/2)

y. + ıla bezenmiş (108a/2)

y. + lar (108a/4), (116a/12), (116a/13)

[= 11]

yār: <Far. Dost, yardımcı.

y. (104a/8), (36a/11), (36a/15)

y. + dur (36a/14)

[= 4]

yāren: <Far. Arkadaş, dost.

y. + leri (22a/11), (79b/12)

y. + leridür (49b/1), (63a/17)

y. + lerim (47a/9)

[= 5]

yārī kıl-: *bk* yāru kıl-.

y.-ur (58a/2)

[= 1]

yāru kıl-: Yâr kılmak, sevgili olmak.

y. -ur (70b/1)

[= 1]

yāsīn: <Ar. Kur'an'ın otuz altıncı sûresinin ismi.

y. (2a/10), (2a/5), (3b/12), (3b/16), (4a/1), (4b/2)

y. + dür (1b/17), (4b/10)

y. + i (2b/2)

y. + oldu (3b/14)

[= 10]

yāsīn: <Ar. Kur'an'da Hz. Muhammed için kullanılan ifade.

y. + dür (4b/10)

yāvī: Kaybolmuş, kayıp, zâyi. (Eğer kelime bu ise yazılışı böyle değil.)

y. + kıldı (107b/10)

[= 1]

ya'kūb: Kişi adı.

y. (118b/10), (48a/8)

[= 2]

ya'nī: <Ar. Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce “Şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki” anlamında kullanılır.

y. (100a/10), (100a/6), (100a/6), (100a/8),
(100b/4), (100b/8), (101b/11),
(101b/11), (101b/13), (101b/14),
(101b/15), (101b/15), (101b/16),
(101b/16), (101b/3), (101b/9), (102a/6),
(103a/6), (103b/10), (103b/3), (103b/8),
(103b/9), (104b/5), (104b/7), (105a/2),
(105a/9), (105b/14), (106a/14),
(106a/17), (106b/11), (106b/6),
(107a/1), (107a/14), (107a/3), (107a/5),
(107a/8), (107a/8), (107a/9), (107b/8),
(108a/17), (109a/1), (109a/10),

(109a/11), (109a/16), (109a/6),
(109a/7), (109b/3), (109b/9), (10a/10),
(10a/5), (10b/7), (110b/8), (111a/17),
(111b/13), (111b/15), (111b/16),
(111b/4), (113b/13), (113b/15),
(113b/16), (113b/2), (113b/7), (114b/2),
(114b/6), (116a/12), (116a/16),
(116a/5), (116b/11), (116b/15),
(116b/15), (116b/15), (117a/12),
(117a/8), (117b/4), (117b/9), (118a/14),
(119a/14), (119a/16), (119a/5),
(119a/6), (11a/13), (11a/15), (11a/4),
(11b/11), (11b/6), (12a/12), (12a/6),
(15a/6), (17b/13), (18a/13), (18b/5),
(19a/17), (19a/4), (19b/2), (19b/5),
(1b/11), (1b/16), (1b/16), (20a/1),
(20b/12), (21a/13), (21b/10), (22b/10),
(22b/17), (25b/10), (25b/13), (25b/14),
(27a/12), (28a/9), (2a/10), (2a/14),
(2a/5), (2a/9), (2b/2), (30a/6), (30b/16),
(30b/8), (31a/2), (31b/12), (31b/2),
(31b/9), (32a/1), (32a/13), (32b/1),
(32b/10), (35b/10), (35b/7), (36b/1),
(36b/2), (36b/2), (36b/5), (36b/5),
(36b/6), (37a/15), (37b/13), (37b/3),
(37b/9), (38a/12), (38b/17), (39b/17),
(40a/6), (40b/10), (40b/10), (40b/11),
(40b/13), (40b/15), (40b/16), (40b/4),
(40b/6), (40b/9), (41a/10), (41a/10),

(41a/11), (41a/13), (41a/14), (41a/15),
(41a/15), (41a/16), (41a/5), (41b/1),
(41b/2), (42a/13), (42a/15), (42a/16),
(42a/6), (42a/7), (43a/5), (43b/9),
(44a/10), (44a/11), (44a/16), (44a/3),
(44a/6), (44a/7), (44a/8), (44b/1),
(44b/11), (44b/12), (44b/15), (44b/2),
(44b/3), (44b/4), (45a/1), (45b/16),
(46a/1), (46a/10), (46a/11), (46a/12),
(46a/13), (46a/14), (46a/15), (46a/16),
(46a/2), (46a/6), (46a/9), (47a/10),
(47a/16), (47b/10), (47b/4), (48b/4),
(49a/10), (49a/16), (49a/8), (49a/9),
(49a/9), (49b/14), (49b/15), (4b/2),
(50a/16), (50a/6), (50b/10), (50b/15),
(50b/17), (50b/7), (50b/8), (51a/12),
(51a/16), (51a/2), (51a/3), (51a/4),
(51a/7), (51b/13), (51b/2), (51b/3),
(51b/4), (51b/5), (51b/7), (52a/2),
(52a/4), (52a/8), (52b/15), (52b/8),
(52b/9), (53a/17), (53a/4), (53b/1),
(54a/4), (54b/7), (54b/8), (55a/3),
(56b/4), (57a/12), (57a/15), (57b/12),
(57b/16), (57b/7), (58a/2), (58a/6),
(58b/10), (59a/5), (5a/12), (5a/6),
(5a/7), (5a/8), (60a/1), (60a/10),
(60a/12), (60a/14), (60a/16), (60a/2),
(60a/4), (60a/7), (60a/9), (60b/1),
(60b/14), (60b/15), (60b/16), (60b/4),

(60b/8), (61a/12), (61a/15), (61a/4),
(61a/5), (61a/7), (61a/8), (61b/4),
(61b/6), (61b/8), (62a/11), (62a/17),
(62b/11), (62b/13), (62b/15), (62b/9),
(63a/10), (63a/10), (63a/11), (63a/13),
(63a/17), (63a/3), (63a/5), (63a/7),
(63b/11), (63b/12), (63b/16), (63b/4),
(63b/9), (64a/10), (64a/17), (64a/3),
(64a/3), (64a/5), (64a/7), (64a/8),
(64b/13), (64b/6), (65a/1), (65a/4),
(65a/7), (65b/3), (66a/12), (66a/13),
(66a/3), (66a/5), (66a/7), (67a/1),
(67a/10), (67a/11), (67a/2), (67a/2),
(67a/4), (67a/6), (67a/8), (67a/9),
(67b/17), (67b/2), (67b/7), (67b/8),
(67b/9), (67b/9), (68a/1), (68a/10),
(68a/11), (68a/13), (68a/15), (68a/7),
(68a/8), (68a/9), (68b/15), (69a/10),
(69a/11), (69a/15), (69a/7), (69a/8),
(69b/10), (69b/15), (69b/7), (69b/9),
(6b/11), (6b/13), (6b/16), (6b/3), (6b/4),
(6b/5), (70b/11), (70b/14), (70b/15),
(70b/3), (70b/6), (70b/7), (70b/9),
(71a/1), (71b/14), (72a/10), (72a/3),
(72a/6), (72b/10), (73a/14), (73a/15),
(73a/2), (73a/4), (73b/10), (73b/13),
(73b/17), (73b/3), (73b/7), (74a/17),
(74a/2), (74a/2), (74a/9), (74b/10),
(74b/2), (74b/3), (74b/4), (75a/5),

(75b/10), (75b/13), (75b/16), (75b/6),
(75b/7), (76a/5), (76b/13), (76b/14),
(76b/15), (76b/17), (76b/7), (77a/10),
(77a/11), (77a/12), (77a/4), (77a/4),
(77a/6), (77a/8), (77a/9), (77b/10),
(77b/12), (78a/11), (78a/13), (78a/14),
(78a/7), (78b/10), (78b/12), (78b/13),
(78b/15), (78b/6), (79a/10), (79a/15),
(79a/6), (79b/10), (79b/10), (79b/13),
(79b/6), (7a/3), (7a/8), (80a/10),
(80a/13), (80a/16), (80a/6), (80a/7),
(80a/8), (80a/9), (80b/14), (80b/6),
(81a/1), (81a/12), (81a/13), (81a/15),
(81a/15), (81a/16), (81a/8), (81b/1),
(81b/13), (81b/14), (81b/2), (81b/4),
(81b/5), (81b/7), (81b/9), (82/11),
(82a/10), (82a/12), (82a/16), (82a/16),
(82a/4), (82a/5), (82a/6), (82b/10),
(82b/10), (82b/10), (82b/15), (82b/9),
(83a/1), (83a/13), (83a/14), (83a/15),
(83a/17), (83a/3), (83a/6), (83a/8),
(83b/1), (83b/3), (84a/15), (84a/16),
(84b/11), (85b/7), (86a/1), (86b/2),
(86b/9), (87a/4), (89b/10), (89b/14),
(8b/15), (90a/11), (90a/14), (90a/16),
(90a/4), (90b/11), (90b/17), (90b/2),
(90b/5), (90b/8), (91a/9), (92b/1),
(92b/10), (92b/13), (92b/3), (92b/4),
(92b/6), (93a/12), (93b/14), (93b/16),

(93b/5), (93b/8), (94a/10), (94a/11),
(94a/13), (94a/14), (94a/15), (94a/4),
(94a/6), (95a/9), (95b/14), (95b/17),
(96a/13), (96a/14), (96a/2), (96a/3),
(96a/6), (96a/7), (96a/8), (96b/10),
(96b/12), (96b/12), (96b/13), (96b/14),
(96b/16), (96b/2), (96b/9), (97a/1),
(97a/10), (97a/11), (97a/12), (97a/2),
(97a/3), (97a/4), (97a/5), (97a/5),
(97a/7), (97a/9), (97b/11), (97b/6),
(98a/15), (98a/16), (98a/17), (98a/7),
(98b/1), (98b/15), (9a/16), (9b/1),
(9b/11)

[= 550]

yabrak: Bitkilerin solunum, özümleme, terleme
vb. olaylara yarayan, genellikle
klorofilli, şekli bulunduğu bitkiye göre
değişen yeşil uzantısı.

y. + lar (60b/17)

[= 1]

yağ-: (Yağmur, kar ve dolu) Gökten yere
düşmek.

y.-a (27a/15), (27b/17), (75a/9)

y.-dı (55a/4)

[= 4]

yağdır-: 1. Yağdırmak. 2. Yağmasını sağlamak.

y.-a (20b/8)

y.-mağa (41a/9)

y.-urlar (103a/5)

[= 3]

yağdırıcı: Yağdırıcı.

y.-lar (41a/10)

[= 1]

yağmur: Atmosferdeki su buharının
yoğunlaşması sonucu yeryüzüne
damlalar hâlinde düşen su.

y. (14b/14), (41a/12), (55a/9)

y. + a (3a/11)

y. + da (14b/13)

y. + ı (64b/8), (75a/9), (94a/6)

y. + ın (14b/17)

y. + ıyla (11b/15)

y. + lar (15a/1), (41a/11)

y. + lara (50b/12)

y. + ları (103a/4), (41a/6), (71b/6)

y. + un (14b/15)

y. + yağdı (55a/4)

y. + yağdura (20b/8)

[= 19]

yağmurlu: Yağmur yağan, yağmuru olan.

y. (94a/10)

[= 1]

yahyā: Kişi adı.

y. (7a/16)

y. + atası (75a/12)

y. + peygâmberdür (89a/9)

[= 3]

yahyā bin ma‘āz: Kişi adı.

y. + dan (72b/3)

[= 1]

yahyā bin selmān mücāhid: Kişi adı.

y. + den (76b/6)

[= 1]

yahtusuz: Nursuz, aydınlıksız.

y. + olsalar (67a/8)

[= 1]

yağ-: Yanmasını sağlamak.

y.-dı (32b/8), (55b/10), (89b/8)

y.-dılar (88b/10), (89b/3)

y.-sa (53a/15)

[= 6]

yağa: Giyeceklerin boynun etrafına gelen kısmı

ve bu kısma eklenen türlü biçimdeki
parça.

y. (67a/10)

y. + sına (47b/1)

[= 2]

yakın: Arada az mesafe bulunan.

y. (17a/9), (17b/14), (25a/12), (30a/1), (41b/6),

(43b/15), (49a/15), (7a/17), (92b/3),

(46a/11), (46a/11),

y. + da (38a/5)

y. + dan (105a/13)

y. + eyler (80b/14)

y. + geldi (107b/12)

y. + gele (101a/11)

y. + geleler (117b/2), (117b/7)

y. + gelme (118a/9)

y. + gelmez (100b/12)

y. + gelse (69a/11)

y. + gelüb (100b/13)

y. + kılam (66b/14)

y. + kılıcıdur (15b/16)

y. + ola (65a/3), (66b/9)

y. + olalar (31b/6)

y. + olmak (66b/13)

[= 28]

yakîn: <Ar. 1. Bir şeyi şüphesiz olarak tam ve doğru şekilde bilme. 2. Kesin ve sağlam bilgi. 3. Herhangi bir delîle bağılı olmaksızın sâdece îman kuvvetiyle âşikâr olarak görme, müşâhede ederek bilme.

y. (13a/6), (34b/16), (34b/17), (75b/8), (37b/9)

[= 5]

yalan: Aldatmak maksadıyla bilerek söylenen gerçeğe aykırı, asılsız söz.

y. (33a/8), (44a/8), (44b/11), (57a/1), (73a/16)

y. + ı (55a/8)

y. + kıldıklarıçün (10b/1)

y. + söylediler (101b/4)

y. + söylersiz (8b/6)

y. + söz (101b/10)

[= 10]

yalanla-: Yalan olduğunu, gerçek olmadığını bildirmek, tekzip etmek.

y.-dı (60a/2)

y.-dılar (77a/4)

y.-madılar (77a/6)

y.-maya (77a/1)

y.-r (77a/1)

y.-rıduñuz (78a/12)

y.-rlar (83a/14)

y.-yanlar (97a/9)

[= 8]

yalavac: < E. T. *Türk*. Peygamber, resul, elçi, haberci.

y. (63a/16), (69b/10), (69b/11)

[= 3]

yalın: < 1. E. T. *Türk*. Çıplak, üryan. 2. Ayağına bir şey giymemiş olan, ayağı çıplak.

y. (65b/7)

y. + ayak (104b/11), (21b/13)

[= 3]

yalın: Alev.

y. + ı (23b/2), (75a/15)

[= 2]

yalınuz: Yalnız, sadece.

y. (74a/3)

[= 1]

yalınçak: Yalınca, çıplak.

y. (65b/7)

y. + laruŋ (38a/15)

[= 2]

yalŋuz: Yanında başka biri bulunmayan, başkası ile birlikte olmayan kimse.

y. + ƣaldı (58b/9)

y. + ola (106b/16)

[= 2]

yalŋuz: *bk.* yalnız.

y. (119a/8), (99a/5)

[= 2]

yaluŋuz: *bk.* yalnız.

y. (99a/4)

[= 1]

yalvar-: Birinden bir şey isterken yumuşak ve acındırıcı bir tavır takınmak, saygılı bir ısrarla istediğini söylemek.

y.-alar (17a/7), (30a/2), (30a/5)

y.-alum (30a/7)

y.-ası (30a/7)

y.-ırlar (104b/12)

y.-maƣlardur (37a/9), (39b/11)

y.-urlar (100b/17)

[= 9]

yan: 1. Bir yerin ön veya arka kabul edilen kısmına göre sağ yâhut solda olan tarafı, bir eksene göre sağ veya solda kalan taraf. 2. Taraf, yön, cihet.

y. + a (73b/14), (97a/12)

y. + ına (10b/15), (10b/15), (25a/8), (30b/2), (58a/14)

y. + ında (118a/10), (45a/13), (6b/15)

y. + ındadır (118a/1), (91b/2)

y. + ındağı (66a/1)

y. + ından (30b/2), (46b/3)

y. + ındaola (23b/2)

y. + uŋa (88a/16)

[= 17]

yaŋ: *bk.* yan.

y. + a (104a/14), (10b/5), (35a/10), (46a/9), (52a/7), (52a/9), (58b/9), (65a/10), (70a/1), (80a/15), (81b/13), (81b/8), (82a/10), (85b/1)

y. + adur (103b/8), (9a/7)

y. + ına (52b/11)

y. + ından (85b/3)

[= 18]

yanlış: Doğru olmayan, hatâli.

y. (23a/5)

[= 1]

yan-: Tutuşmak, alev almak.

y.-a (100a/9)

y.-ar (24b/6)

y.-arken (43a/17)

y.-mak (37a/8), (39b/11)

y.-maz (16a/7)

y.-mış (12a/3)

[= 7]

yana: Tarafa.

y. + sız (38a/11)

[= 1]

yandırıcı: Bir şeyin yanmasını sağlayan.

y. (41a/4)

[= 1]

yandır-: 1. Yandırmak. 2. Yakmak, tutuşturmak.

y.-am (31a/15), (31a/3)

y.-urmuş (21b/8)

y.-ursız (33b/10)

[= 4]

yap-: Ortaya koymak, gerçekleştirmek, meydana getirmek.

y.-alar (6b/15)

y.-dı (108a/15), (60b/5)

y.-dılar (109a/5), (111a/10)

y.-duk (40b/16)

y.-ıvêr (113b/2)

y.-ıvêrdi (113b/5)

y.-mışdı (59b/4)

[= 9]

yapdır-: Başka birine yaptırmak.

y.-mışdı (54a/14)

[= 1]

yapdır-: *bk* yapdır-.

y.-dı (104a/2), (108b/1), (112b/3)

[= 3]

yapıl-: Ortaya konmak, gerçekleştirilmek, meydana getirilmek.

y.-mış (108a/1), (108a/3)

y.-mış ola (108a/14)

[= 3]

yapış-: Bir şey bir yere ayrılmayacak şekilde tutunup kalmak.

y.-alar (47b/1)

y.-an (113a/9)

y.-dı (104a/17), (29a/6), (53a/6)

y.-mış (113a/9), (41b/15)

y.-ub (118a/7), (46b/13), (46b/15)

[= 10]

yaprag: 1. Yaprak. 2. Bitkilerin solunum, özümleme, terleme vb. olaylara yarayan, genellikle klorofilli, şekli bulunduğu bitkiye göre değişen yeşil uzantısı.

y. + ından (12b/15)

[= 1]

yar-: 1. Derin yara açmak. 2. Kesip açmak, delip açmak. 3. Ortadan ayırmak, bölmek.

y.-ar (96a/8)

y.-dı (110a/13)

y.-dılar (10a/3), (24b/10)

y.-ub (108b/13), (64b/9)

[= 6]

yara: Kesik, yarık.

y. + sı (88b/4)

[= 1]

yara-: Yarar sağlamak.

y.-r (18a/16)

y.-rsa (46b/4)

[= 2]

yarad-: ~~bk~~ yarat-.

y.-a (34a/2), (46b/7)

y.-an (13b/4)

y.-ınlardı (93a/12)

y.-ır (45a/17)

y.-ubdur (109b/16)

y.-ur (45a/10), (73a/15)

[= 8]

yaradıl-: Yaratmak işi yapılmak, Allah tarafından hakedilmek, var edilmek.

y.-aldan (100b/7)

y.-dı (101b/17), (48b/1)

y.-dılar (93a/11)

y.-dım (48b/2)

y.-duğımı (13b/8), (33a/16)

y.-madı (107b/8)

y.-mağın (73a/3)

y.-mış (90b/6)

y.-mışdan (13b/5)

y.-mişlar (46b/6)

y.-ur (45b/3)

[= 13]

yarağ: *bk.* yarak.

y. + ın (56b/17)

y. + ında (73b/17)

y. + ın yëyeydüm (119a/14)

[= 3]

yarak: 1. Hazırlık. 2. Silah.

y. + édüb (108b/1)

y. + êtsünler (56b/11)

y. + yemek (119a/12)

[= 3]

yarakla-: Hazırlamak, silahlandırmak.

y.-dum (79a/15)

[= 1]

yaralan-: Yaralamak işi yapılmak, bir yerinde
yara açılmak.

y.-ur (33a/6)

[= 1]

yaramaz: 1. İşe yaramayan, yararlı olmayan
kimse veya şey. 2. Uygunsuz, zararlı,
fenâ, kötü.

y. + işler (72a/11)

y. + lara (41a/17)

y. + nesne (105a/15)

y. + yère (105a/15)

y. + yola (60a/4)

[= 5]

yaramazlık: 1. Yaramazlık. 2. Yaramaz olma
durumu. 3. Yaramaz olan kimseye
yakışır davranış.

y. + ını (11a/16)

[= 1]

yarat-: 1. (Allah) Yoktan var etmek, halketmek.
2. (Daha önce olmayan bir şeyi) Ortaya
koymak, yapmak, ibdâ etmek.

y.-dı (13a/7), (13a/7), (13a/10), (13b/1), (13b/1),
(13b/1), (13b/2), (13b/2), (13b/2),
(13b/3), (13b/3), (13b/4), (13b/6),
(15a/10), (15a/12), (18a/9), (18a/9),
(21a/17), (34a/1), (34a/4), (40b/7),
(40b/8), (4a/7), (60b/10), (60b/12),
(60b/6), (63b/11), (63b/12), (73a/3),
(81b/2), (92a/2), (96a/11), (96a/2),
(96a/8), (98b/10), (9a/6)

y.-dım (40b/9), (47b/17)

y.-dımsa (98b/14)

y.-dışa (63b/14)

y.-duğına (96a/7)

y.-duğından (96a/13)

y.-duğ (11b/12), (11b/8), (18b/3), (18b/4),
(31b/17), (33a/12)

y.-madı (108a/8)

y.-mağa (60b/3)

y.-mak (60b/2), (60b/2)

y.-mayınca (78a/9)

y.-mazdan (2a/6)

y.-mazdan (60b/13)

y.-mışdı (33b/2)

y.-mışdur (13a/12), (13a/14)

[= 58]

yaratmaklık: Yaratmaklık.

y. + la (64b/9)

[= 1]

yardım: 1. Elindeki imkânları ve gücünü ihtiyâcı olan biri için kullanma, muâvenet. 2. Bir gücün bir olay üzerinde yaptığı etki, katkısı.

y. (32a/10), (36b/10)

y. + êde (9b/5)

y. + ı (94a/4)

y. + kılun (105b/2)

y. + vërem (32a/11)

[= 6]

yardımcı: Yardım eden kimse.

y. + dan (93b/15)

[= 1]

yarıl-: Yarmak işi yapılmak.

y.-a (117a/13), (20a/5), (20a/6), (42a/7), (42a/7),
(51a/7), (68a/4), (68a/5)

y.-dı (14a/2)

y.-sa (71b/14), (71b/17), (81a/13), (81b/4)

y.-ur (94a/11)

[= 14]

yarılmaklık: Yarılmaklık.

y. + a (81a/13)

[= 1]

yarın: İçinde bulunulan günden sonra gelen gün.

y. (102a/14), (111a/5), (56b/11), (56b/15),
(75b/5)

y. + ki (104b/2)

[= 6]

yarlığa-: (Allah) Birinin suçunu bağışlamak.

y.-dım (95a/14)

y.-duğumı (9b/13)

y.-m (66b/8)

y.-mağdur (6b/8)

y.-mıya (66b/8)

y.-ndı (16a/4)

y.-ya (103b/16)

y.-yam (66b/11)

[= 8]

yarlıgan-: < Bağışlanmak.

y.-mağ (66b/10)

y.-mışdur (16a/3)

[= 2]

yaruğ: Zırh.

y. + ı (60b/6)

[= 1]

yastuk: Yastık, baş altına koymak veya dayanmak için kullanılan, içi pamuk, yün, ot, kuş tüyü vb. ile doldurulmuş, torba şeklinde, dört köşe, uzun veya yuvarlak küçük minder.

y. + lar (101b/14)

[= 1]

yaş: 1. Islak, nemli. 2. Kendi suyunu yitirmemiş, kurumamış, kurutulmamış.

y. (49b/2)

y. + ağacdan (33b/10)

y. + ıdur (43a/16), (43a/17)

y. + ına (101b/4)

y. + üzüm (34a/12)

[= 6]

yaş: Doğuştan itibaren geçen ve yıl birimiyle ölçülen zaman.

y. + ına (59b/8), (68b/1), (68b/2)

[= 3]

yaşlı: Yaşı olan.

y. (26b/7)

[= 1]

yat-: 1. Boylu boyunca uzanmak. 2. Uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek.

y.-dı (34b/3)

y.-duğumuz (21a/3)

y.-duş (34b/6)

y.-madılar (61b/9)

y.-madım (34b/8)

y.-mağ (69a/17)

y.-mıydı (34b/8)

y.-sa (40b/12), (55b/16)

y.-urdu (87a/1)

y.-ursın (34b/9)

[= 11]

yatsu: Yatsı, güneşin batışından bir iki saat sonraki vakit, yatsı namazı.

y. + namāzı (82b/4)

[= 1]

yatur-: Yatırmak.

y.-lar (69a/17)

[= 1]

yavlağ: Pek, çok.

y. (41b/8), (51b/3), (52a/4), (75b/14), (91b/16), (92a/17)

[= 6]

yavuz: *E. T. Türk. ve halk ağzı.* Fenâ, kötü. **2. halk ağzı.** Güzel, iyi, benzerlerinden üstün.

y. (44a/13), (47a/17), (68a/8), (72a/3), (72b/1), (72b/2), (96b/1)

y. + ‘amelleri (75b/16), (76b/16), (76b/9)

y. + ‘amellerinden (44a/7)

y. + ‘amellerine (101a/1)

y. + ‘amellerinün (80b/6)

y. + dan (115a/5), (46a/14), (53a/8)

y. + işler (75a/6)

y. + işlüler (77a/6)

y. + işlülerin (75b/16), (76a/4), (76b/8)

y. + sünnet (72a/4)

[= 22]

yavuzluk: Kötülük.

y. + görmediler (89b/14)

[= 1]

yavuzrağ: Çok kötü, en fena.

y. + ısın (113a/7)

[= 1]

yay: 1. Eğri. 2. Çok gergin.

y. (17b/10), (3b/14)

y. + lara (49b/14)

[= 3]

yay-: 1. Sermek. 2. Duyurmak. 3. Sınırını genişletmek.

y.-dı (107b/9), (60b/10), (60b/14)

[= 3]

yayak: Yaya, yürüyerek giden.

y. (22a/3)

[= 1]

yaz: Mevsim.

y. (46b/10)

y. + dadur (16a/14)

y. + ın (107b/5)

[= 3]

yaz-: 1. (Bir söz veya düşünceyi) Belli işâret ve harflerle bir yere geçirmek. 2. Yazıya geçirmek, yazı ile anlatmak.

y. (92a/2), (92a/3)

y.-am (92a/8)

y.-anı (35a/11)

y.-anlara (28a/5)

y.-ar (73b/1), (74a/13)

y.-arın (85a/11)

y.-arız (6b/13)

y.-arlar (6b/11), (76b/2), (92b/16)

y.-aruz (6b/10), (6b/16)

y.-avuz (44a/10)

y.-ayım (92a/3)

y.-dı (78a/3), (92a/5), (92a/5), (99b/6)

y.-dılar (108b/16)

y.-duğı (58b/14)

y.-duğicün (99b/12)

y.-duğ (7a/11)

y.-ılur (7a/9)

y.-mağ (36b/9)

y.-mışlar (23a/6)

[= 25]

yazdur-: Yazma işini başkasına yaptırmak, yazdırmak.

y.-duğı (77a/2)

[= 1]

yazı: Ova.

y. (25a/13)

y. + da (25a/13), (68b/3)

y. + lar (103a/5)

y. + larda (107b/5), (68a/16)

y. + larında (107b/11)

y. + sında (75b/9), (82a/8)

y. + ya (88a/15), (88b/1)

[= 11]

yazıcı: Yazıcı, yazma işini yapan kimse.

y. + lar (73a/17)

[= 1]

yazıcı: *bk.* yazıcı.

y. + lar (63a/14), (63a/15)

[= 2]

yazık: Günah, suç.

y. (44a/4)

y. + lar (96b/2)

y. + ları (77a/13)

[= 3]

yazıl-: 1. Yazmak işi yapılmak. 2. Yazıya geçirilmek. 3. Bir yere kaydı yapılmak, kaydedilmek.

y.-a (28a/7)

y.-maz (30b/17), (31a/1)

y.-miş (22b/11), (49a/2), (58b/14)

y.-mişdur (42b/7), (64b/4), (75b/17), (76a/13),
(76b/10), (76b/16), (78a/15), (78b/1),
(78b/7), (90b/10), (98b/4), (98b/5)

y.-miş ola (23a/9), (69a/6)

[= 20]

yazılı: 1. Yazılı. 2. Yazılmış olan.

y. (23b/16)

[= 1]

yazu: *bk.* yazık.

y. + ları (78b/9)

[= 1]

yazuğ: *bk.* yazık.

y. + ın (92b/16)

y. + ın dardılar (85a/17)

[= 2]

yazuk: *bk.* yazık.

y. (105b/8), (105b/9), (77b/10)

y. + dan (69a/6)

y. + işlemek (77b/3)

y. + larından (62b/10)

[= 6]

yazuklu: Günahı olan kimseler.

y. + lar (77a/1)

[= 1]

yê-: *bk.* ye-.

y.-di (55a/17), (55b/8)

y.-mek (119a/12)

y.-mekde (64b/1)

y.-r (12b/2)

y.-rler (116b/13), (45b/7)

y.-rlerdi (59b/5)

y.-ye (44b/7)

y.-yeler (11b/10), (27b/4), (29b/16), (11b/6)

y.-yenler (41b/16), (41b/16)

y.-yeydüm (119a/15)

y.-yicek (101b/5)

[= 16]

yèdi: Altıdan sonra, sekizden önce gelen sayının adı, 7.

y. (103b/13), (104a/4), (106a/13), (109b/13),
(109b/15), (109b/6), (109b/7), (109b/7),
(110a/12), (110a/6), (110b/2),
(114a/17), (114a/2), (22a/9), (23b/3),
(2b/17), (40a/12), (40a/15), (40b/16),
(43a/1), (43a/10), (45a/14), (56a/1),
(56a/13), (56b/6), (57b/11), (67b/5),
(71b/2), (74a/4), (76a/13), (76a/8),
(80b/7), (8a/5), (8a/8), (8a/9), (91b/3),
(92a/10), (92a/5), (95a/7)

y. + iklîme (117a/5)

y. + iklîmi (102a/17)

y. + si (93a/6)

[= 42]

yédinc: *bk.* yédinci.

y. (78a/16)

[= 1]

yédinci: Yedi sayısının sıra sıfatı.

y. (22a/12), (22b/2), (23b/7), (4b/6), (68a/4),
(75b/17), (76a/5), (76b/3), (76b/6),
(89a/9), (8a/10), (92b/8)

y. + de (114a/11)

y. + si (52b/14)

[= 14]

yèdi yüz: 700.

y. (92a/10), (92a/5)

[= 2]

yèdi yüz biç: 700000.

y. (109b/7), (110b/2), (57b/11)

[= 3]

yèdi yüz otuz: 730.

y. (74a/4)

[= 1]

yédür-: Yedirmek, yemesini sağlamak, yemesine sebep olmak.

y.-mezler (116b/12)

y.-üñ (101a/5)

y.-ürdi (68b/14)

[= 3]

yég: Daha iyi, daha üstün, müreccah, evlâ.

y. + dise (61a/9)

y. + dür (37a/8), (39b/11)

[= 3]

yél: 1. Havanın yer değıştirmesi sonucunda meydana gelen esinti, rüzgâr.

y. (109b/16), (110a/1), (110b/13), (110b/6),
(110b/8), (27b/9), (55b/10), (68a/6),
(27a/14)

y. + çıkdı (55b/3)

y. + den (109b/17)

y. + e (109b/18), (110a/2)

y. + e vèrdi (32b/8)

y. + girüb (17b/8)

y. + ini (67b/5)

y. + lerdür (41a/6)

y. + leri (12b/10), (12b/10), (12b/9), (51b/8)

y. + vèrdi (58a/9)

y. + veribdi (55a/10)

[= 23]

yemek: Yenecek bir şeyle karnını doyurmak.

y. + de (25b/4), (64a/11), (64a/8)

y. + den (101b/2)

y. + yerlerdi (59b/5)

[= 5]

yemiş: Meyve.

y. + inden (12b/15)

y. + ler (60b/17)

[= 2]

yèñ- Dayanmak, karşı durmak.

y.-emedi (58b/1), (58b/6)

[= 2]

yèr: 1. Ayakla basılan, ayakların altında bulunan yüzey, zemin. 2. Güneş sisteminde yer alan, insanların üzerinde yaşadıkları gezegen, dünya.

y. (100b/15), (100b/7), (105b/17), (107b/14),
(109b/16), (117a/13), (13a/11), (13b/8),
(15a/15), (16b/11), (20a/5), (20a/7),
(23a/4), (36a/5), (3a/10), (40b/6),
(40b/8), (40b/8), (42a/12), (42a/15),
(46a/17), (55a/15), (61a/3), (64b/11),
(64b/17), (67b/14), (72a/1), (75b/17),
(76a/13), (76a/5), (76a/8), (76b/6),
(81a/15), (81a/16), (81b/1), (81b/4),
(87b/5), (90b/17), (94a/11)

y. + altında (109b/15), (14a/2)

y. + altındağı (12a/8), (12a/9)

y. + de (100b/9), (101a/16), (102a/16),
(108b/10), (10b/17), (112b/7), (114a/3),
(117a/6), (11a/2), (11b/8), (11b/9),
(13a/13), (23a/17), (36a/8), (42a/13),
(44b/7), (47b/10), (70a/6), (70b/12),
(89a/10), (95a/6), (97a/17)

y. + deki (117b/7)

y. + dekiler (117b/11)

y. + den (102a/16), (102a/6), (22a/8), (60b/15),
(61a/2), (76b/7), (79b/4), (99b/5)

y. + den kopalar (67b/2)

y. + dür (36a/4)

y. + e (105a/15), (107b/13), (113a/12),
(113a/16), (117b/2), (117b/7), (34b/14),
(38a/7), (68a/4), (68b/7), (79b/4),
(79b/4), (81b/2), (85a/16), (85a/5)

y. + e birağur (52b/10)

y. + e bırağdı (53b/10)

y. + e düşdi (96b/11)

y. + e düşeler (67a/7)

y. + e iledeler (22b/7)

y. + i (11b/5), (20a/14), (2a/6), (40b/4), (40b/7),
(46b/1), (46b/2), (60b/13), (60b/9),
(60b/9), (64b/9), (64b/9)

y. + inde (17a/2), (17a/5), (34b/14), (70a/7),
(91b/10)

y. + ine (102a/13), (114a/15), (119a/1), (26b/4),
(34b/7), (61a/12), (82b/8), (93b/8)

y. + karnına (91a/13)

y. + karnında (81a/17)

y. + ler (44b/15), (45a/5), (51a/7), (51a/8),
(90a/2), (98b/16)

y. + lerden (20a/16), (45a/8), (66b/12)

y. + lere (116a/2)

y. + leri (34a/1), (38a/17), (55a/11)

y. + lerini (38b/14)

y. + lü (16b/17), (17a/2), (34b/14), (34b/14)

y. + üñ (112a/1), (112a/4), (113a/10), (51b/12)

y. + üñ karnında (51b/12)

y. + üzerinde (117a/13), (40a/16), (85a/7)

y. + üzerindeki (117b/2), (117b/5)

y. + üzerine (67b/13)

y. + üzine (117b/11)

y. + yarıla (68a/4)

y. + yarıldı (14a/2)

y. + yüzinde (20a/7)

y. + yüzünde (13a/5)

y. + yüzünden (16b/11)

[= 159]

yêrlen-: Yerleşmek, yurt edinmek.

y.-mişdür (69b/12)

[= 1]

yêrlü: Yerli.

y. (18a/2), (82b/8)

[= 2]

yêryüzi: < Yeryüzü, üzerinde yaşadığımız yer
küresinin kabuğu, arz, dünya.

y. + dür (51b/13)

y. + nde (67a/8), (42a/10)

y. + ne (26b/16)

[= 4]

yêt-: Yetiştirilecek miktarda veya derecede olmak,
elvermek, kâfi gelmek.

y.-di (104a/17), (57b/14), (57b/14)

y.-diler (57b/16), (57b/5)

y.-er (107a/4), (22b/10), (32b/3), (3b/3), (55b/6),
(60b/3)

y.-miş (26a/11)

[= 12]

yêtmiş: Altmış dokuzdan sonra, yetmiş birden
önce gelen sayının adı, 70.

y. (108b/15), (112a/11), (118a/1), (118a/2),
(118b/5), (13b/7), (17b/1), (22a/7),
(26b/10), (26b/11), (26b/13), (27a/1),
(29a/12), (30a/16), (30a/17), (30b/2),
(35b/17), (43a/1), (43a/8), (45a/17),
(45b/1), (48b/9), (57a/9), (59b/4),
(94b/5)

[= 25]

yêtmiş biç: 70000.

y. (118a/1), (118a/2), (29a/12), (43a/8),
(45a/17), (45b/1), (57a/9), (59b/4)

[= 8]

yêtmiş iki: 72.

y. (26b/10), (94b/6)

[= 2]

yêyüdur-: Yiyedurmak.

y.-urken (92a/14)

[= 1]

ye-: Yeme işi.

y.-di (55a/17)

y.-dükden (64a/14)

y.-düñ (98a/1)

y.-medi (36b/9)

[= 4]

yebāb: <Ar. Yıkık, harap, vîran.

y. + ola (117a/14)

[= 1]

yed: <Ar. El.

y. + ile (117a/4)

y. + ümile (99a/2)

[= 2]

yed-: Çekip götürmek, yol gösterip bir yöne doğru sevk etmek.

y.-eler (28b/5), (28b/7)

[= 2]

yedici: Kılavuz.

y. + ye (102b/13)

[= 1]

yedil-: 1. Yedeğe alınarak götürülmek. 2. *mec.* Yol gösterilerek bir yöne doğru sevk edilmek.

y.-ür (102b/13), (102b/16)

[= 2]

yeg: Daha iyi, daha üstün, müreccah, evlâ.

y. + dür (15a/8), (15a/8), (31a/7), (31b/10)

y. + se (87a/4)

[= 5]

yegidlig: *bk.* yigitlik.

y. + inde (35b/15)

[= 1]

yegit: 1. Yiğit. 2. Yürekli, gözü pek, kahraman kimse. 3. Delikanlı, genç adam.

y. (31a/8), (36a/12), (8a/11)

y. + ler (28b/5)

y. + leri (28b/5)

[= 5]

yegitlig: *bk.* yigitlik.

y. + inde (22a/9)

[= 1]

yegitlög: *bk.* yigitlik.

y. + üni (10b/17)

[= 1]

yeglig: Üstünlük.

y. + ine (15a/13)

[= 1]

yegreg: *bk.* yegrek.

y. + idür (79a/11)

y. + in (110a/1), (110a/4)

[= 3]

yegrek: Daha üstün tutulan, tercih edilen, müreccah.

y. (31a/15), (8a/1), (98a/4)

y. + dür (98a/16)

[= 4]

yel: Havanın yer değiştirmesi sonucunda meydana gelen esinti, rüzgâr.

y. (109b/13), (110a/10), (110a/10), (110a/17),
(110a/6), (110a/8), (110b/3)

y. + i (12b/5)

y. + ler (42a/17)

y. + lerdür (41a/8), (41a/9)

y. + leri (12b/8)

[= 12]

yemen: Arap yarımadasının güneybatısındaki ülkenin adı.

y. (93b/1)

y. + e (39a/14)

y. + ilinde (89a/11), (89a/14)

y. + le (39a/13)

[= 5]

yemiş: Meyve.

y. (75a/8)

y. + ler (64b/13)

y. + ler biter (94a/11)

y. + lere (50b/12)

[= 4]

yeñilen-: Tekrar ortaya çıkmak, tazelenmek.

y.-di (118b/2)

[= 1]

yer: Bir nesne ya da kimsenin kapladığı boşluk.

y. (14b/5), (29a/16), (34a/3)

y. + de (13b/8), (46b/10), (47b/8), (4b/3), (4b/4),
(5b/15), (70a/13), (80b/4), (89a/17)

y. + den (21a/3), (6b/17), (7a/6), (9b/15)

y. + dür (52a/1)

y. + e (28a/8), (30b/8), (33b/16)

y. + i (110a/6), (11b/15), (13a/7), (51b/16),
(95a/7)

y. + idür (78b/10)

y. + inde (16b/17), (18a/2), (34b/14)

y. + inden (34b/15), (51a/17), (68a/2), (69a/7)

y. + ine (114a/16), (22a/16), (59a/8), (71a/5),
(71a/6), (93b/6)

y. + üñüzde (7a/9)

[= 40]

yeryüzi: Yeryüzü.

y. + nde (117b/1), (29b/5)

y. + ne (12a/10)

[= 1]

yeşer-: 1. (Bitki) Yaprak vermek. 2. Üstündeki bitkiler yaprak açıp yeşillenmek.

y.-duğı (12b/12)

[= 1]

yeşil: 1. Sarı ile mâvi arasında yer alan renk, yaprak rengi. 2. Bu renkte olan.

y. (13a/5), (23b/14), (48b/13), (96b/5)

y. + zümrüdden (108a/1)

y. + zebercetden (78a/17)

y. + zebercetdendir (91a/2)

[= 7]

yet-: 1. Yetiyecek miktarda veya derecede olmak, el vermek, kâfi gelmek. 2. Kâfi sebep olmak, bir husus için yeterli olmak.

y.-dükce (99a/10)

y.-e (19b/7)

y.-er (60b/3)

y.-mez (32a/11)

[= 4]

yetim: <Ar. Babası ölmüş çocuk.

y. (36b/11)

y. + i (39a/14)

y. + idür (3a/2)

y. + leri (116b/9)

[= 4]

yezid: Çok kızılan, hâin ve gaddar kimseler için kullanılan sövme sözü.

y. (37a/5)

[= 1]

yığ-: 1. Tepeleme bir yığın hâline gelecek şekilde üst üste koymak. 2. Toplamak, biriktirmek.

y.-a (75a/9)

y.-ardı (68b/7)

y.-dı (110b/4)

y.-salar (75a/8)

[= 4]

yığ-: Engel olmak, esirgemek.

y.-dı (77b/14)

y.-dışa (61a/12), (78a/4)

y.-ar (77b/15)

[= 4]

yıgıl-: Yığmak işi yapılmak, bir yere küme hâlinde konulmak.

y.-an (58a/11)

y.-dı (58a/7), (63b/4)

y.-mış (87a/1)

y.-urdu (56a/1)

[= 5]

yıgılm-: Geri durmak, vazgeçmek, kaçınmak.

y.-dılar (73b/4)

[= 1]

yık-: Kurulu bir şeyi parçalayıp dağıtmak.

y.-dı (110b/14)

[= 1]

yık-a-: Suyu temizlemek.

y.-r (5b/7)

[= 1]

yıkıl-: (Kurulu bir şey) Parçalanıp dağılmak.

y.-a (117a/14)

y.-mış (34a/9)

[= 2]

yıl: Dünyânın güneş çevresinde tam bir devir yapması için geçen zaman, sene, sâl.

y. (101a/4), (101a/9), (102a/6), (110b/15), (111b/12), (14a/2), (17b/8), (19b/12), (20b/2), (21a/3), (21b/13), (21b/14), (22a/13), (22a/15), (22a/17), (22b/6), (22b/7), (23a/2), (23b/10), (23b/10), (23b/8), (28b/1), (2a/6), (30a/5), (30b/2), (34b/3), (34b/3), (36b/8), (47a/3), (51a/3), (53b/2), (55b/6), (60a/14), (60b/13), (94a/7), (94b/16), (98b/11), (98b/11), (99a/2), (99b/8)

y. + da (108a/17), (108b/1), (16a/17)

y. + dan (112b/11), (30a/5), (34b/5), (36a/16)

y. + dır (34b/9), (42b/12), (42b/8), (43a/9), (54a/3)

y. + dur (42b/11), (42b/15), (42b/8), (43a/1), (43a/10), (43a/2), (43a/8)

y. + ı (42b/11), (42b/15), (43a/2)

y. + lar (99b/10)

y. + larından (42b/16)

y. + larıyla (43a/9)

y. + uñ (42b/8), (43a/9)

[= 67]

yılan: Omurgalı hayvanlardan, bacakları olmayan, üzeri pullarla kaplı, çatal dilli, büyük bir kısmı zehirli olan, uzun sürüngen hayvan.

y. (43b/5), (43b/5), (43b/6), (54a/17)

y. + lar (112a/9), (82b/7)

y. + larından (29b/5)

[= 7]

yılca: Yıl kadar.

y. + dur (42b/15), (42b/17), (43a/2)

[= 3]

yıldırım: Bulutlarda toplanan elektriğin kuvvetli bir ışık yayarak gümbürtülü bir şekilde yere boşalması olayı.

y. (27b/10)

[= 1]

yıldız: Işıklı ve sâbit bir nokta hâlinde görülen gök cisimlerinden her biri.

y. (91b/8)

y. + dur (92b/8)

y. + lar (17a/2), (17a/5), (20a/6), (67a/7), (67a/8), (67b/13), (69b/1), (69b/15), (71b/15), (92b/13)

y. + lardan (18a/3)

y. + lardur (49b/12), (50a/13)

y. + ları (16b/17)

[= 16]

yılduz: *bk.* yıldız.

y. (92a/14), (92a/14), (92b/9)

y. + a (69a/16)

y. + dur (69b/3), (92a/16), (92b/6), (92b/7)

y. + lar (69b/10)

y. + lardur (50b/6), (69b/3)

y. + larıdur (50a/5)

[= 12]

yılka: 1. *E. T. Türk ve halk ağzı.* Hayvan sürüsü.

2. Başboş bırakılmış, alıştırılmamış at sürüsü.

y. + lar (64b/14), (67b/15), (82b/7), (94a/7)

y. + lara (96a/5)

y. + larıuz (61a/2)

[= 6]

yılık: 1. Üzerinden bir yıl geçmiş.

y. (118b/6), (17b/1), (23b/14), (23b/3), (23b/4), (23b/4), (23b/4), (41a/1), (76b/7), (90b/17), (92a/10)

[= 11]

yırt-: (Kâğıt, kumaş vb.ni) Elle iki tarafından tutarak parçalara ayırmak.

y.-a (110a/7)

[= 1]

yırtıl-: (Deri veya herhangi bir organ) Çok derin çizilmek.

y.-dı (104b/1)

y.-mış deriler (20b/12)

[= 2]

yid-: Çekmek.

y.-e (118a/2), (118a/2)

[= 2]

yigid: *bk.* yegit.

y. + üñ (36a/9)

[= 1]

yigirmi: Yirmi.

y. (107b/2), (109b/1), (116a/10), (17b/5),
(25a/1), (25a/1), (2b/17), (61b/11),
(61b/13), (66a/15), (71b/2), (80b/8),
(83b/7), (99b/16)

[= 14]

yigirmi altı: 26.

y. (99b/16)

[= 1]

yigirmi dörd: *bk.* yigirmi dört.

y. + üñ (61b/13)

[= 1]

yigirmi dört: 24.

y. (61b/11)

[= 1]

yigirmi dört biñ: 24000.

y. (116a/10)

[= 1]

yigirmi iki: 22.

y. (83b/7)

[= 1]

yigirmi toñuz: 29.

y. (66a/15)

[= 1]

yigitlig: *bk.* yigitlik.

y. + e (93b/10)

[= 1]

yigitlik: < 1. Yiğit olma durumu. 2. Yiğitçe davranış.

y. + den (93b/10)

[= 1]

yigreg: *bk.* yigrek.

y. + i (93b/13)

[= 1]

yigrek: Yeğrek, *E. T. Türk. ve halk ağzı.* Daha üstün tutulan, tercih edilen, müreccah.

y. (30a/7), (84b/2)

y. + di (58a/1)

y. + sin (87a/9)

[= 4]

yigren-: İğrenmek, tiksirmek.

y.-eler (41b/13)

[= 1]

yine: Bir daha, tekrar, gene.

y. (83a/1)

[= 1]

yog: *bk.* yok.

y. + ıdı (102b/9), (107b/15), (118a/17), (14b/14),
(36b/11), (53b/17), (55a/12), (56b/17)

y. + ısa (3a/15)

[= 9]

yogsa: 1. Ters bir ihtimal anlatır; aksi takdirde.
2. Merak, tereddüt, ümit vb. duyguları
ve düşünülen ihtimallerin dışındaki

başka bir ihtimâli belirtmek için
kullanılır; acaba.

y. (24b/5), (9a/13)

[= 2]

yoğun: 1. *E. T. Türk. ve halk ağzı.* Kalın, iri. 2.
Hacmine oranla ağırlığı çok olan.

y. (64b/12)

[= 1]

yoğun: *bk.* yoğun.

y. (64b/12)

[= 1]

yoğur-: Hamur durumuna getirmek için üzerine
basa basa karmak.

y.-dı (98b/11)

y.-dum (99a/2)

y.-ur (33b/5)

[= 3]

yoğsa: *bk.* yoğsa.

y. (60b/2)

[= 1]

yoğsulluk: yoksulluk.

y. (106a/1)

[= 1]

yoğsa: 1. Yoksa. 2. Merak, tereddüt, ümit vb. duyguları ve düşünülen ihtimallerin dışındaki başka bir ihtimâli belirtmek için kullanılır; acaba. 3. Ters bir ihtimal anlatır; aksi takdirde.

y. (109b/8), (112a/14), (112a/9), (23a/5), (53b/13), (87b/13), (89a/3)

[= 7]

yoğsul: 1. Maddî imkânı çok az olan, geçinmekte güçlük çeken kimse, fakir. 2. *din.* Kendisine zekât verilebilecek olan çok fakir kimse, miskin.

y. + kılduğımı (116b/1)

[= 1]

yoğsulluğ: *bk.* yoğsulluk.

y. + undan (115a/9)

[= 1]

yoğsulluk: *bk.* yoğsulluk.

y. (114b/8)

[= 1]

yoğsulluk: *bk.* yoğsulluk.

y. (116b/3), (116b/4)

[= 2]

yok: 1. Bulunmayan, mevcut olmayan şey. 2. Mevcut olmayan, bulunmayan şey, nesne veya kimse.

y. (104a/9), (105b/9), (105b/9), (106b/7), (106b/8), (106b/8), (106b/8), (107b/13), (111a/3), (12a/1), (12a/1), (14a/8), (23a/6), (23a/7), (26b/2), (26b/2), (26b/3), (26b/4), (26b/4), (30b/14), (32a/13), (34a/7), (37b/1), (37b/1), (39b/14), (40a/4), (40a/4), (56a/11), (56a/13), (56a/14), (56a/2), (60b/6), (75a/11), (78b/8), (84a/7), (85b/1), (8a/15), (8a/16), (91a/14)

y. + dur (100b/10), (103b/7), (106a/14), (106a/4), (109a/12), (109a/7), (10a/12), (10a/12), (112a/2), (113a/11), (114b/11), (116a/2), (116b/17), (14a/9), (17b/16), (18a/1), (21a/16), (23a/12), (24b/7), (27b/15), (30a/4), (30a/7), (37a/11), (39a/1), (39a/10), (3a/14), (41a/2), (42a/12), (43a/7), (44a/5), (44a/5), (46a/7), (4a/12), (60a/6), (61a/17), (61b/6), (71a/4), (71b/1), (76b/14), (84a/5), (8b/17), (90b/12), (91a/14), (92b/9), (94a/5), (95a/13)

y. + mıydı (28b/14)

[= 86]

yoğluk: Yok olma durumu, bulunmama.

y. (106b/1)

[= 1]

yoksulluk: Yoksul olma durumu.

y. (75a/5)

[= 1]

yokuş: Yukarıya doğru yükselen dik yol.

y. (23b/4)

[= 1]

yol: Bir şeye ulaşmak için tâkip edilen seyir.

y. (118b/6), (23b/14), (40b/12), (42a/11),
(46a/10), (48b/15), (52a/7), (58a/8),
(63b/5), (86b/17), (90b/17)

y. + a (28b/3), (52a/8), (60a/4), (9a/5)

y. + da (115b/12), (27b/1), (66a/7)

y. + dan (86b/10)

y. + dur (17b/1), (41a/1), (70b/15), (76b/7)

y. + göstere (58a/3)

y. + göstericidir (58a/2)

y. + ı (107b/1), (107b/2), (18b/2), (96a/17)

y. + ı kesmiş (87a/1)

y. + ın (96a/13)

y. + ına (24a/13), (60a/5)

y. + ında (16a/9), (24a/6), (86b/9)

y. + ındadır (66a/5)

y. + ından (63b/4), (93b/7)

y. + ını (96b/3)

y. + lar (55a/4), (74b/5)

y. + ları (96a/5)

y. + una (24a/14)

y. + unda (16a/8)

y. + vërdük (58b/10)

[= 46]

yoldaş: 1. Yol arkadaşı. 2. Arkadaş, dost.

y. + larıñ (88a/5)

y. + laruñ (88a/12)

y. + olduñ (36a/11)

y. + olmadı (36b/10)

[= 4]

yonca: Baklagiller familyasından, hayvan yemi

olarak yetiştirilen, yaprakları üç dilimli,
kazık köklü, başak durumundaki
çiçekleri kırmızı, mor ve menekşe
renginde, bir çok türü bulunan çok
yaygın bitki.

y. + yı (64b/12)

[= 1]

yordu: İğne deliği, delik.

y. + sunca (110a/5)

y. + sinca (77b/7)

[= 2]

yön: *bk.* yön.

y. + i (28b/3)

y. + inden (117a/10)

y. + ünden (109a/7)

[= 3]

yön: Ön, arka, sağ, sol, üst ve alt yanlardan her biri, cihet, taraf.

y. (28a/8)

[= 1]

yöre: Bir bölgenin belli bir yeri içine alan sınırlı bölümü, dolay, havâli.

y. + sinde (48a/14)

[= 1]

yūsuf: Kişi adı.

y. (104a/12), (104a/14), (104a/2), (104a/3),
(104a/6), (104a/7), (104a/9)

y. + ı dilemeye (118b/10)

y. + peygâmbere (89a/7)

y. + şüretlü (26b/8)

y. + süresinde (104a/5)

y. + uñ (104a/16), (104a/17)

y. + uñ sırrına (104a/12)

[= 14]

yūsuf bin zūnīvās: Kişi adı.

y. (89a/15)

[= 1]

yu-: *E. T. Türk. ve halk ağzı.* Yıkamak.

y.-dı (35b/16)

y.-dılar (30a/17)

y.-nur (45a/15)

y.-rlardı (56a/8)

y.-ya (74a/13)

[= 5]

yuḡar: *bk.* yuḡaru.

y. + dan (79a/12)

[= 1]

yuḡaru: 1. Yukarı. 2. Bir şeyin aşağı kabul edilen kısmına göre üstte kalan tarafı veya bu tarafta bulunan kısmı. 3. Bulunulan yere göre seviye bakımından daha yüksekte olan veya daha yüksek kabul edilen taraf yâhut bu tarafta bulunan şey.

y. (102a/12), (41b/10), (50a/8), (53b/12), (5b/8),
(60a/6), (76b/3), (82b/12), (8a/11),
(95a/13)

y. + sını (77b/10), (77b/11)

[= 12]

yular: Hayvanı çekmek veya bağlamak için
başına takılan ipten dizgin.

y. + ı (102b/15), (102b/15)

[= 2]

yum-: Sıkıp kapamak.

y.-dum (36a/7)

[= 1]

yumıl-: Kapanmak.

y.-ur (77b/4), (77b/5)

[= 2]

yumşak: *bk.* yumuşak.

y. (52b/1)

[= 1]

yumulu: Yumulmuş, kapanmış, kısılmış.

y. (5b/10)

[= 1]

yumuşak: Üzerine dokunulduğunda çöken,
çukurlaşan, eski biçimini kaybeden.

y. (50a/9)

[= 1]

yun-: *E. T. Türk. ve halk ağzı.* Yıkanmak,
yıkayıp temizlenmek.

y.-mağ (93b/17)

[= 1]

yurd: Bir milletin üzerinde yaşadığı, hâkim
olduğu ve kültürünü oluşturduğu
toprak, vatan.

y. + ına (82b/8)

[= 1]

yurdlu: Yurtlu.

y. (82b/8)

[= 1]

yut-: Ağızda olan bir şeyi boğazdan aşağı
indirmek.

y.-dı (54b/2)

[= 1]

yuyıl-: Yuyulmak, silinmek.

y.-ur (77a/16)

[= 1]

yüce: Yüksek, büyük, ulu, mertebesi üstün olan.

y. (102a/5), (95a/10), (96a/1), (96a/2)

y. + gök (102b/4)

y. + kıldı (60b/5)

y. + köşk (54a/13)

y. + köşke (102a/10), (102a/7)

y. + köşkler (102a/5)

y. + köşkleri (119a/9)

y. + ola (7a/5)

y. + tañrınızvan (60a/14)

y. + uçmağda (101b/9)

y. + ven (95a/13)

y. + yin (60a/8)

[= 16]

yücel-: Yükselmek.

y.-di (102b/5)

[= 1]

yücelig: *bk.* yücelik.

y. + ile (102b/5)

y. + i ola (102a/6)

[= 2]

yücelik: Yüce olma durumu.

y. + le (40b/17)

[= 1]

yücerək: Daha yüce.

y. + dür (95a/11)

[= 1]

yügür-: Sallamak.

y.-i (9a/2), (9a/3)

[= 2]

yük: 1. Bir hayvan veya taşıtın taşıyabileceği miktar. 2. Genel olarak at ve katırlarla yapılan taşımalarda kullanılan bir ağırlık ölçüsü.

y. (20a/6), (32a/4)

y. + lerine (47a/3)

y. + ü (54a/10)

[= 4]

yükləd-: Yükleme işini yaptırmak.

y.-eler (47b/4), (47b/5)

y.-ib (47a/6)

[= 3]

yüklən-: Bir yükü taşımak üzere eline veya sırtına almak.

y.-üb giderler (103a/4)

[= 1]

yüklü: *E. T. Türk. ve halk ağzı.* Gebe, hâmile.

y. (67a/10)

y. + olsa (68b/9)

[= 2]

yüksek: Tabanı ile en üst noktası arasındaki mesâfe kendi cinsinden olan şeylere göre fazla olan.

y. (69b/17)

y. + dedür (63a/14)

y. + tahtlar (101b/12)

y. + uçmak (101b/8)

[= 4]

yükseklik: Yükseklik, yüksek olma durumu.

y. + i (111a/10)

y. + ile (102b/12)

[= 2]

yülü-: Yolmak, tıraş etmek.

y.-diler (7b/16)

[= 1]

yün: Koyun, keçi, deve vb. hayvanların vücûdunu örten, dokuma sanâyiinde, yatak, yastık ve yorgan yapmakta kullanılan tüylere verilen isim.

y. (49b/2)

y. + den (68a/15)

y. + ine (49b/3)

y. + kumaşla (115b/11)

y. + ünden (32a/7)

[= 5]

yünlü: Yünü olan.

y. (49b/3)

[= 1]

yüreg: *bk.* yürek.

y. + imde (33a/9)

[= 1]

yürek: 1. Kalp. 2. *E. T. Türk. ve halk ağzı.* Mîde, karın.

y. + şıkındusudur (93b/2)

[= 1]

yüri-: *bk.* yürü-.

y.-mekden (40b/12)

y.-se (67a/9)

y.-ye (41b/11), (42a/10), (43b/2)

y.-yen (82a/10)

y.-yüb (82a/7)

[= 7]

yürü-: Adım atarak ilerlemek.

y.-mek (69a/16)

y.-meñ (105a/16)

y.-meye (16b/3)

y.-r (16a/13), (18b/2)

y.-rler (107a/1), (69a/16)

[= 7]

yüz: 1. Başın, üzerinde alın, kaş, göz, burun, yanaklar, ağız, ve çene bulunan ön kısmı, surat, çehre.

y. (100a/17), (102a/6), (103b/13), (103b/13), (107b/1), (107b/2), (108a/17), (108b/5), (109a/4), (109b/1), (109b/7), (110b/15), (110b/2), (111a/10), (111b/12), (112b/11), (118b/6), (13b/16), (16a/13), (16a/14), (16a/14), (16a/16), (18a/4), (25a/1), (25a/1), (28b/1), (2b/17), (2b/17), (34b/3), (34b/3), (34b/5), (34b/9), (41a/1), (42b/15), (42b/17), (43a/1), (43a/2), (43a/2), (43b/4), (43b/4), (44b/5), (45b/2), (48b/9), (48b/9), (4a/4), (4a/4), (4a/5), (4a/5), (57a/9), (57b/11), (61b/17), (61b/17), (65a/14), (66a/15), (66a/15), (71b/2), (74a/4), (74a/4), (76b/7), (80b/7), (80b/7), (83b/6), (83b/7), (90b/17), (91a/10), (91b/4), (92a/10), (92a/5),

(93a/5), (94b/6), (98b/7), (99b/1), (99b/17), (99b/8)

y. + dönderdiğiün (62a/16)

y. + döndürdi (60a/3)

y. + döndürdükleri (36a/11)

y. + döndüreler (29a/8)

y. + döndürenlere (103a/15)

y. + döndürürler (18b/16)

y. + döndürürsin (62b/16)

y. + dutdurub (70b/8)

y. + e (28b/1)

y. + i (25a/10), (47a/16), (62a/3), (78b/3)

y. + in (101a/1), (46b/17)

y. + in burtardı (62a/13), (62a/17)

y. + inde (117b/1), (29b/6), (42a/10)

y. + in döndürdi (62a/17)

y. + in dönesin (63a/5)

y. + in düşeler (118a/6)

y. + in düşüb (118b/7)

y. + ine (111a/13), (12a/10), (26b/16), (46b/17), (66a/10)

y. + ini (66a/4)

y. + ini çevirdi (62a/13)

y. + i üstüne (28b/6)

y. + kıralığı (66a/13)

y. + le (47a/2)

y. + ler (100a/10), (100a/12), (100a/13),
(100a/9), (101a/12), (101b/6), (66a/8)

y. + leri (100a/15), (100b/3), (101a/2), (22a/15),
(22a/16), (30a/1), (41b/10), (5b/10),
(66a/11)

y. + lerinde (78b/14)

y. + lerine (43b/15), (43b/16), (6a/11)

y. + lerini (57b/2)

y. + lü (36a/8), (8a/12)

y. + üñ (46b/15)

y. + ünde (13a/5), (18a/7)

y. + ünden (16b/11)

y. + ünüñ (38a/10)

[= 136]

yüz: Sayı olan 100.

y. + i (13a/14), (13a/15)

[= 2]

yüz: Yüzey, yeryüzü.

y. + inde (20a/7)

[= 1]

yüz-: 1. Yüzmek. 2. Kol, bacak, yüzgeç vb.
organları hareket ettirerek suda
ilerlemek. 3. (Bir nesne) Bir sıvının
yüzeyinde batmadan durmak ve yer
değiştirmek.

y.-er (18a/4), (50a/8)

y.-erler (18a/3), (50a/14), (50a/15), (50a/7)

y.-üb (110a/15)

[= 7]

yüz altmış: 160.

y. (18a/4), (93a/5)

[= 2]

yüz altmış dokuz: 169.

y. (74a/4)

[= 1]

yüz bin: 100000.

y. (108b/5), (109a/4), (45b/2), (57a/4), (57b/10)

[= 5]

yüz dört: 104.

y. (66a/15), (99b/1)

[= 2]

yüzücü: Yüzücü.

y. + ler (50a/13)

[= 1]

yüziçi: Yüzücü.

y. + ler (50a/6)

[= 1]

yüzil-: Yüzülmek, derisi soyulmak.

y.-ür (49b/4)

[= 1]

yüz on iki: 112.

y. (13b/16)

[= 1]

yüz otuz: 130.

y. (80b/7)

[= 1]

yüz otuz tokuz: 139.

y. (103b/13)

[= 1]

yüz otuz üç: 133.

y. (61b/17), (66a/15)

[= 2]

yüz toksan yedi: 197.

y. (103b/13)

[= 1]

yüz tokuz: 109.

y. (83b/6)

[= 1]

yüz üç: 103.

y. (61b/17)

[= 1]

yüzük: Parmağa takılan, genellikle altın, gümüş

vb. mâdenî halka.

y. (80b/16)

y. + delügince (110a/3)

[= 2]

yüz yedi: 107.

y. (80b/7)

[= 1]

yüz yetmiş: 170.

y. (48b/9)

[= 1]

yüz yigirmi: 120.

y. (107b/2), (109b/1), (54a/10)

[= 3]

yüz yigirmi beş: 125.

y. (2b/17)

[= 1]

-Z-

zâhir: <Ar. 1. Meydanda olan, görünen, açık ve belli olan şey. 2. Bir şeyin görünen tarafı, dış yüzü, dış görünüşü.

z. (16b/12), (20b/6)

z. + leri (25a/15)

z. + ola (16b/12), (28a/2)

z. + oldu (13b/15)

z. + olur (13a/6), (13a/7)

[= 8]

zâlim: <Ar. 1. Zulüm ve haksızlık yapan kimse.

2. Acımasız, merhametsiz kimse.

z. (112b/7), (89b/1)

z. + e (52b/6)

z. + kavmlerden (113b/3)

z. + ler (112b/4), (47a/1), (52b/4)

z. + lerden (24b/5)

z. + lerden olavuz (30a/10)

z. + lerdür (95b/9)

z. + lere (95b/10)

z. + leri (24b/13)

z. + üñ (113a/5)

[= 13]

zikir: <Ar. 1. Sözü etme, ismini söyleme, anma. 2. Allah'ın isimlerini (esmâ-yı hüsnâyı) söylemek sûretiyle yapılan ibâdet.

z. + êtdüğümüz (114b/14)

[= 1]

zuhûr: <Ar. 1. Meydana çıkma, baş gösterme, görünme. 2. İlâhî sıfat ve isimlerin bir sûrete bürünüp ortaya çıkması, varlık sûretinde görünmesi.

z. + a gelür (12a/9)

[= 1]

zulm: <Ar. Ezizyet, cevr, cefâ.

z. (21a/15)

z. + eylemezem (23a/8)

z. + ile (24b/2)

z. + kılmayısar (21b/4)

[= 4]

zulmet: <Ar. Karanlık.

z. (15a/10), (15a/11), (15a/9)

z. + i (15a/10)

[= 4]

zulüm: *bk.* zulm.

z. (23a/12)

z. + den (23b/7)

z. + kılanlar (41b/17)

z. + ler (47a/14)

[= 4]

zāyī: <Ar. 1. Kayıp, yok olmuş, elden çıkmış şey. 2. Zıyan olmuş, boşa gitmiş şey.

z. + kılanlar (16a/6)

[= 1]

zāf: <Ar. Zayıflık, kuvvetsizlik.

z. (106a/17)

z. + ı (106b/7)

[= 2]

zāf: <Ar. 1. Zayıf. 2. Güçsüz kuvvetsiz.

z. (36b/7)

z. + den (2b/11)

z. + du'acı (2b/13)

z. + kulu (37b/7)

z. + leri (30b/4)

z. + ümmetlerine (38a/16)

z. + yediciye (102b/13)

[= 7]

zārar: <Ar. Bir kimse veya şeyin sebep olduğu kayıp, kötü sonuç, zıyan.

z. + erişdurmeyeler (3a/9)

[= 1]

zādd: <Ar. Nitelikleri, özellikleri ve durumları birbirine aykırı olan şey, bir şeyin aksi, tersi, karşıt.

z. + ı (106a/3), (33b/16)

z. + ıla (106a/16), (106b/2)

z. + lardur (33b/15)

[= 5]

zāḥire: Erzak.

z. + lerimiz (55b/6)

[= 1]

zā'id: <Ar. Gereksiz, lüzumsuz.

z. (10b/7)

[= 1]

zākir: <Ar. Anan, zikreden kimse.

z. + ler (24b/17)

[= 1]

zāt: <Ar. 1. Kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse. 2. Bir şeyin ta kendisi, maddî varlığı, maddî varlığının özü, öz varlık.

z. + ın (37a/5), (39b/8)

z. + ı şerîf (3a/5)

[= 3]

zebânî: Cehennemlikleri ateşe atmakla görevli
melek, cehennem bekçisi.

z. + lere (43b/14)

[= 1]

zehî: Ne güzel, ne hoş, ne iyi.

z. (3a/5), (65b/15)

[= 2]

zelîhâ: Kişi adı.

z. (104a/15), (104a/17), (104a/6)

[= 3]

zerre: <Ar. Çok küçük parçacık.

z. (37b/5), (3a/9), (40a/8)

z. + i mişkâlleri (69a/5)

[= 4]

zevk: <Ar. 1. Hoşa giden veya eğlendiren şey.
2. teşmil. Eğlence. 3. Tat alma, tat,
lezzet. 4. İlâhî tecellîlerin
müşâhedesinden dolayı ârifin kalbinde
hâsıl olan idrak ve bu hâlin verdiği haz.

z. (108b/3)

z. + de olalar (102b/2)

z. + leri (28a/4)

[= 3]

zikir: <Ar. 1. Allah'ın isimlerini (esmâ-yı
hüsnâyı) söylemek sûretiyle yapılan
ibâdet. 2. Sözü etme, ismini söyleme,
anma.

z. (37a/7), (39b/10), (84b/12), (88b/14)

z. + dür (31b/2)

z. + êde (4a/9)

z. + eyledi (104a/5), (43a/3)

z. + eylegil (96a/1)

z. + eylemedi (43a/4)

z. + inde (116a/3)

z. + olunan (50b/13)

[= 12]

zîkr: *bk.* zikir.

z. + e (6b/2)

z. + inden (25b/10)

[= 2]

zincîr: <Far. 1. Birbirine geçmiş mâdenî
halkalardan meydana gelen bağ. 2.
Eskiden suçluların, delilerin eline,
ayağına vurulan demirden bağ.

z. + şakdılar (9b/6)

[= 1]

zūz: <Ar. Lezzetli, güzel.

z. + yazı (25a/13)

[= 1]

zūmrūd: <Ar. Alüminyum, berilyum silikatu
olan yeşil renkte, çok değerli taş.

z. + den (108a/1)

[= 1]

zūriyyet: <Ar. Nesil, soy sop, döl.

z. (18a/15)

z. + i (48b/4), (76a/9)

z. + ini (18a/13), (18a/14), (18b/1)

[= 6]

zāhid: <Ar. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine
çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ
sâhibi, dindar, müttakî (kimse).

z. (86b/9)

z. + lerden (35b/15)

z. + üñ (86b/10)

[= 3]

zā'il: <Ar. 1. Devamlı ve kalıcı olmayan, sona
eren, yok olan, ortadan kalkan. 2.
Geçmiş olan.

z. + kıluruz (15a/6)

[= 1]

zār: <Far. 1. Ağlayan, inleyen. 2. Zayıf,
dermansız.

z. (112b/1), (112b/1)

[= 2]

zārī: <Far. Ağlama, inleme.

z. (17a/14), (31a/6), (31a/6)

z. + kılalar (17a/14), (17a/7)

z. + kıldı (37b/17)

z. + kılurlar (100b/17)

[= 7]

zārīlīg: *bk* zārīlık.

z. + ından (17a/10)

[= 1]

zārīlık: Sızlanmak, inlemek.

z. (37a/9), (39b/11)

z. + kıldılar (38a/7)

z. + kılursañuz (30a/4)

[= 4]

zārılık: *bk* zārīlık.

z. + kıldum (36a/7)

[= 1]

zağfırān: Bir çeşit koku.

z. + döşemişler (108a/5)

[= 1]

zaḥmet: <Ar. 1. Sıkıntı, eziyet. 2. Güçlük, zorluk.

z. (106a/1), (49b/6)

z. + cekersin (16a/3)

z. + çeker (12b/1), (12b/3)

z. + çekerler (49b/5)

z. + çekerse (49b/5)

z. + de (12a/12)

z. + de olur (12a/11), (12a/14)

z. + erişse (53a/15)

z. + görmediler (89b/7)

z. + inden (12a/3)

z. + le (49b/7)

z. + olmaya (102a/13)

[= 15]

zaḥmetlū: 1. Zahmetli. 2. Zahmet veren, sıkıntılı, güç, zor, yorucu.

z. (83a/3)

z. + kılasız (38b/7)

[= 2]

zaḥm: <Far. Yara.

z. + dan (33a/10)

[= 1]

zaḥm: <Far. Yara.

z. + urdı (33a/9)

[= 1]

zakḫūm: <Ar. Zakkumgiller familyasından, iri ve gösterişli beyaz pembe çiçekler açan, çalı görünüşünde, boyu 5 metreyi bulabilen zehirli ağaççık, ağa ağacı.

z. + dan (29b/9)

[= 1]

zamān: <Ar. Olmuş ve olacak hâdiselerin birbiri ardınca cereyan edişinin düşüncemizde meydana getirdiği başı ve sonu belli olmayan soyut kavram, vakit.

z. (14a/4), (17a/4), (17b/4), (18a/17), (18b/1), (28a/15), (32b/17), (33b/5), (43a/5), (80a/8), (86b/15), (94a/17), (94b/1), (94b/2), (94b/3)

z. + da (18b/3), (92a/6)

z. + dan (26a/13), (26a/14)

z. + dur (43a/1), (7b/7)

z. + geçce (17b/4)

z. + ın (98b/6)

z. + ında (108b/6), (115a/8), (52b/3), (68b/13),
(68b/9)

z. + lar (43a/12)

z. + lardur (42b/1)

[= 30]

zamāne: <Ar. Devir, zaman [Eskimiştir].

z. + nün peygāmbəri (115a/9)

[= 1]

zebānī: <Ar. Cehennemlikleri ateşe atmakla
görevli melek, cehennem bekçisi.

z. (29a/12)

z. + ler (100a/15), (101a/10), (23b/2), (28b/3),
(29b/17), (30a/2), (38b/10), (76b/8)

z. + lerden (29b/14), (29b/3)

z. + lere (29a/11), (30a/2)

z. + lerin (118a/12)

[= 14]

zebercet: <Ar. Cam parlaklığında, açık yeşil
renkte tabiî mağnezyum ve demir
silikat, krizolit, olivin, perido.

z. + den (23b/14), (78a/17)

z. + dendür (91a/2)

[= 3]

zebūn: <Far. Güçsüz, zayıf, âciz.

z. + kılam (38a/16)

z. + kıluvêrevüz (37b/6)

[= 2]

zebūr: <Ar. Dâvut peygambere indirilen ve
münâcatları ihtivâ eden ilâhî kitap.

z. (99b/3)

z. + da (4b/9)

z. + dadur (4a/4)

[= 3]

zeccâc: <Ar. Şişe ve cam yapan kimse.

z. + tefsîrinde (39a/10)

[= 1]

zehî: <Far. Ne güzel, ne hoş, ne iyi.

z. (103a/2), (114b/8), (116a/11), (116a/6),
(118b/13), (118b/13), (34b/1), (51b/10),
(51b/9), (55a/2)

[= 10]

zehri: Zehir.

z. + dūr (24b/10)

[= 1]

zekât: <Ar. İslâm dîninin beş şartından biri olarak, sâhip olunan ve belli bir miktârı aşan mal ve paranın yoksullara dağıtılması gereken kırkta biri ve bunun yoksullara dağıtılması işi.

z. (106b/13), (84a/10), (97b/9)

z. + dan (114a/7), (23b/6)

z. + ı (14a/7), (47b/2), (75a/8)

z. + ın (42a/3), (97b/10)

z. + lar (47a/13)

z. + uş (98a/1)

[= 12]

zelîhâ: Kişi adı.

z. (104a/1)

[= 1]

zemherî: <Ar. 22 Aralık – 31 Ocak arasındaki çok soğuk günler, karakış.

z. + dür (43b/3)

[= 1]

zemherîr: <Ar. Soğuk cehennem.

z. (12a/2)

[= 1]

zemzem: <Ar. Kâbe yanındaki meşhur kuyudan çıkan kutsal su.

z. + kuyusu (105b/3)

[= 1]

zencebîl: <Ar. Zencefil denen bitkinin asıl şekli.

z. (27a/5), (27b/5)

[= 2]

zencîr: <Far. 1. Birbirine geçmiş mâdenî halkalardan meydana gelen bağ. 2. Eskiden suçluların, delilerin eline, ayağına vurulan demirden bağ.

z. + dağmışlar (25a/6)

z. + i (109b/17)

z. + ile édüb (118b/5)

z. + ler (100a/11), (22b/15), (38b/10)

z. + lerinden (29b/8)

z. + leriyle (109b/16)

[= 8]

zengî: <Far. Zenci.

z. + kulu (115b/10)

[= 1]

zerzemîn: Zemin.

z. + kazub (108b/14)

[= 1]

zevc: <Ar. (Kadına göre) Koca, eş.

z. + den (13b/4)

[= 1]

zeyd: Kişi adı.

z. (62b/6)

[= 1]

zeyd bin eslem: Kişi adı.

z. (100b/1), (71b/3)

z. + den (91b/5)

[= 3]

zeyd eslem ata: Kişi adı.

z. + sından (62a/1)

[= 1]

zeyd ibni eslem: Kişi adı.

z. + den (74a/5), (94b/7)

[= 2]

zeytün: <Ar. 1. Zeytin, zeytingillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, uzun ömürlü, yaprakları küçük ve gümüş renginde bir ağaç. 2. Bu ağacın yüksek besin değeri olan, önce yeşil iken sonra kararan tek çekirdekli, yağlı meyvesi.

z. + i (64b/12)

[= 1]

zīrā: <Far. Çünkü, şundan dolayı.

z. (100b/12), (10a/1), (10a/11), (116b/17),
(11b/14), (15a/8), (19a/10), (21a/3),
(23a/14), (25a/1), (25b/12), (27a/7),
(27a/8), (27a/8), (27a/9), (31a/12),
(31b/5), (37b/1), (40a/3), (46b/11),
(4a/11), (54a/17), (57a/1), (57a/2),
(5b/2), (63b/1), (66a/4), (6a/16),
(71a/11), (77a/8), (82b/3), (89a/4),
(91a/14), (97a/16), (98a/16), (9a/4)

[= 36]

zibānī: <Ar. 1. Zebani. 2. Cehennemlikleri ateşe atmakla görevli melek, cehennem bekçisi.

z. + ler (22b/14)

[= 1]

zihī: *bk.* zehī.

z. (119a/12)

[= 1]

zinhār: <Far. Sakın, aman, asla.

z. (116a/13), (116a/13), (36a/14), (78a/8),
(7b/17), (99a/9)

[= 6]

zişt: <Far. Çirkin.

z. (101a/2)

z. + eyleye (101a/1)

z. + ola (101a/2)

[= 3]

ziyāde: <Ar. 1. Fazla, çok. 2. Lüzumsuz, boş.

z. (100b/12), (26a/7), (26a/8), (73b/15)

z. + ola (17a/15), (28a/4)

z. + olmuş (27a/17)

[= 7]

ziyān: <Far. Bir şey veya kimsenin sebep
olduğu çıkar kaybı, zarar.

z. + eder (12b/9)

z. + ederler (74b/4)

z. + umız (14a/9)

[= 3]

ziyānlu: Zıyanlı.

z. (51b/10)

[= 1]

ziyāret: <Ar. Bir kimseyi veya bir yeri görmeye
gitme.

z. + ine (95a/16)

z. + kılmaya (26a/12)

z. + kılmakda (25b/5)

[= 3]

zuhal: <Ar. Satürn.

z. (92b/9)

z. + dür (69b/4)

[= 2]

zümre: <Ar. Topluluk.

z. + yi mecâninden (115a/6)

[= 1]

zümrüd: <Ar. Çok değerli taş.

z. + ler (108a/4)

[= 1]

zünzeme: <Far. Fısıltı.

z. + si (15b/2)

[= 1]

SONUÇ

Kuran tefsirleri, Kuran'ın daha iyi anlaşılması ve yorumlanması için yapılan çalışmalardır. Bu çalışmalar, Kuran'ın anlamını derinlemesine inceleyerek, Kuran'ın ayetlerinin ne anlama geldiğini açıklamayı ve yorumlamayı amaçlar.

İslam dünyasında önemli bir yer tutan bu çalışmalar, İslam dininin doğru ve tutarlı bir şekilde anlaşılmasını sağlayarak, İslam toplumunun hayatına yön verir. Tefsirler Kur'an'ı açıklamayı amaç edindiği için sade bir dille yazılmaya özen gösterilmiştir. Bu nedenle Türk dilinin tarihi seyri bakımından da önem arz eder.

Çalışmamıza konu olan tefsir metni, ayetlerle ilişkili geniş kapsamlı açıklamaların yanında çeşitli rivayetleri ve hikâyeleri içeren mufassal bir tefsirdir. Prusya Kültürel Mirası/Berlin Eyalet Kütüphanesi, Orientalische El Yazısı kategorisinde PPN651791340 proje numarası ile bulunarak Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ tarafından yazılmıştır.

Eserin incelemesin yapıldığında çıkarılabilecek sonuçlar şöyle sıralanabilir:

1. Metnin dil özelliklerinden yola çıkılarak 14. yüzyılda yazıldığı bilinmektedir.
2. Tefsir hazırlanırken sureler ayet ayet açıklanmıştır. Bunun yanında bazı hadisler de konu olarak ele alınmıştır. Rivayet tefsiri metodu kullanılarak oluşturulan bu tefsirde, bazı hikâyelere ve rivayetlere yer verilerek konu pekiştirilmiştir.
3. Sure, ayet ya da hadisler hakkında yorumlamalar yapılırken çeşitli müfessirlerin görüşlerine de yer verilmiş ve böylelikle mukayeseli bir şekilde tefsir metni oluşturulmuştur.

4. Çalıştığımız el yazması dil bakımından incelendiğinde Eski Oğuz Türkçesi dönemi dil özelliklerini taşıdığı görülmüştür. Bunun yanı sıra bazı dini terminoloji ile anlatılarda Eski Türkçeden kelimelerin sıklıkla kullanıldığına rastlamaktayız. Metinde geçen bazı örnekler şunlardır:

konuk evi (59b/4), yalavac feriştelerdür (63a/16) (elçi meleklerdir), tamu (28b/7) (cehennem), uçmağ (73b/8) (cennet), tañrı (5a/17), ancılayın (8a/2) (onun gibi), dükeli (38a/15) (hepsi), kağı- (32b/10) (kızmak), uş (70a/14) (akıl), burtar- (62a/13) (surat asmak), od (90a/7) (ateş), yügür- (9a/2) (sallamak), yalıñ (23b/2) (alev), göyün- (53a/14) (yanmak), qaravaş (22b/2) (cariye, halayık), dartın- (105b/1) (esirgemek), süñük (33b/1) (kemik), yegrek (8a/1) (daha üstün), şağış (91b/8) (adet-sayı), tañıklık (8a/17) (tanık olma durumu), boğmak (93a/17) (kolye), ağırlıklı (63a/10) (değerli)...

5. Dini bir metin olması sebebiyle Arapça kelimeler yoğunlukta olup eser zengin bir söz varlığına sahiptir.

6. Metnin imlâsında yer yer tutarsızlıklara rastlanmıştır. Bu konu “Dil İncelemesi” bölümünde detaylı olarak incelenmiştir.

7. Eski Oğuz Türkçesi metinleri için Türkçe kelimelerin yazılışı hususunda bir birlikten söz etmek mümkün değildir. Çalıştığımız metinde aynı sayfada hatta bazen aynı satırda bile bir kelimenin farklı yazılışlarına rastlamak mümkündür.

8. ʾ ünsüzü birkaç yerde üç noktalı kef (ك) ile gösterilmiştir:

risāletine (رِسَالَتِكْه) (3a/7), nefsiñi (نَفْسِيْكى) (3a/17), saña (سَنَّا) (3a/14), tañrıdan (تَنْرَى دَنْ) (3a/15)

9. Metinde kapalı e (è) kullanımı oldukça fazladır.

10. Metinde geçen bazı kelimelerde, ünlülerden sonra yazılan bağlama ünsüzü -y- üzerine gelen -ı/-i belirtme durum eki, hemzeyle (ء) gösterilmiştir:

loğmayı (19b/6) (لُغْمَیْهِ), fuğarāyı (25a/8) (فُغْرَاءِ), nesneyi (33b/2) (نَسْنَهْ), kubbeyi (48b/15) (قُبَّهْ)

11. Yabancı kelimelerin farklı imlalarına rastlanmaktadır:

nöbet (2a/1) (نُوبَتْ) nevbet (99a/1) (نُوبَتْ)

12. Çalıştığımız metinde Yunanca kökenli olan “bodrüm” (64a/1), “mermer” (109a/3), “sırma” (110a/5), “tomar” (20a/14) kelimeleri kullanılmıştır. Metnin yazıldığı dönem göz önünde bulundurulduğunda Yunanca kökenli kelimelerin Türkçeye geçmiş olması dikkat çekicidir.

13. Metinde yer alan bazı Türkçe kelimelerin yazımında peltek z (ز) kullanılmıştır:

yaratmazdan (2a/6) (يَرْتُمُذَنْ), yer yüzinde (20a/7) (يَرُيُوزِنْد)

14. Türk dilinin tarihi seyri içerisinde Arap ve Fars imlasının tesiriyle beliren biçimler bir arada kullanılmıştır.

15. Emir-İstek 1. Tekil Şahıs için -AyIn/-AyIm ekleri kullanılmıştır:

alayın (الَايِنْ) (115a/12), öğredegün (أَوْكُرْدِيِنْ) (86b/8)

16. Emir-İstek 2. Tekil Şahıs: -ğıl/-gil eki ile karşılanmıştır:

gizlegil (كَزْلِكِنْ) (88a/16), oğugıl (أَفْغِلِنْ) (5a/6)

17. 1. Tekil Şahıs için bazen -vAn eki kullanılmıştır:

dilerven (دِيلَرْوَنْ) (70a/5), yüceven (يُجَاوَنْ) (95a/13)

18. 1. Çoğul Şahıs için bazen -vUz eki kullanılmıştır:

bildürevüz (وُزْ بِلْدُورَهْ) (7b/4), dutavuz (دُوتَاوُزْ) (36b/11)

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Abdullah, Müslim (2006), Eseru't-Tatavvuri'l-Fikri fi't- Tefsiri fi'l-Asri'l-Abbasi, (Çev. Muhammed Çelik), Çağlayan Matbaası, İzmir.
- Arat, Reşit Rahmeti (2006), Kutadgu Bilig, Kabalcı Yayınları, İstanbul.
- Ata, Aysu (2004), İlk Kur'an Tercümesi, Karahanlı Türkçesi, Giriş-Metin-Notlar-Dizin, TDK Yayınları: 854, Ankara.
- Cerrahoğlu, İsmail (1971), Tefsir Usûlü, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Cerrahoğlu, İsmail (1988), Tefsir Tarihi, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Cilt: 1, Ankara.
- Demir, Ziya (2007), Osmanlı Müfessirleri ve Tefsir Çalışmaları (Kuruluştan X/XVI. Asrın Sonuna Kadar) (Haz. B. Demir, M.A. Demir), Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Demirci, Muhsin (2001), Tefsir Usulü ve Tarihi, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Develioğlu, Ferit (2005), Osmanlıca-Türkçe Lügat, Aydın Yayınları, Ankara.
- Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi 1961 (1962), Kur'ân-ı Kerîm'in Türk Dilinde Basılmış Terceme ve Tefsirleri, (Haz. Dr. Müjgân Cunbur), Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 123-141.
- Ercilasun, Ahmet Bican (2004), Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Ercilasun, Ahmet Bican, Akkoyunlu Ziyat (2014), Dîvânu Lugâti't-Türk, TDK, Ankara.
- Ergin, Muharrem (1993), Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yayınevi, İstanbul.
- Gabain, A. Von (2007), Eski Türkçenin Grameri, Çev. Mehmet Akalın, TDK Yayınları, Ankara.
- Gülensoy, Tuncer (1995), Türkçe El Kitabı, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Gülensoy, Tuncer (2007), Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü (I/II), Türk Dil Kurumu, Ankara.
- Ircica (2016), World Bibliography of Translations of the Holy Qur'an in Manuscript Form III (Translations and Exegeses in Turkish), Yazma Kur'an-ı Kerim Meal ve Tefsirleri (Türkçe) Bibliyografyası, İstanbul.

- İslam Ansiklopedisi (1988), Abdullah b. Abbas b. Abdülmuttalib Maddesi, Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 1, s.: 76-79.
- İslam Ansiklopedisi (2009), SEMERKANDÎ Ebü'l-Leys Maddesi, Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 36, s.: 473-475.
- İslam Ansiklopedisi (2011), Tefsir Maddesi, Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 40, s. 281-290.
- Kanar, Mehmet (2011), Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Say Yayınları, İstanbul.
- Korkmaz, Zeynep (1992), Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Zeynep (2009), Türkiye Türkçesi Grameri, Şekil Bilgisi, TDK Yay., Ankara.
- Köprülü, M.Fuad (1926), Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul.
- Mütercim Asım Efendi (2000), Burhân-ı Katı (Haz. M. Öztürk, D. Örs), TDK Yayınları, Ankara.
- Özkan, Mustafa (2013), “Uluslararası Eski Anadolu Türkçesi Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri (Eski Anadolu Türkçesinde Yapılan Sure Tefsirleri ve Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ'nın Amme Cüzü Tefsiri)”, (Haz. Prof Dr. Mustafa Özkan, Doç Dr. Enfel Doğan), İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Sami, Şemseddin (2007), Kâmûs-ı Türkî, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- Sarı, Mevlût (1984), El-Mevarid Arapça-Türkçe Lûgat, İpek Yayın Dağıtım, İstanbul.
- TDK (2005), Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, Ankara.
- Topaloğlu, Ahmet (1976), XV. Yüzyıl Başlarında Yapılmış Kur'an Tercümesi, Milli Eğitim Basımevi, Cilt: 1, İstanbul, s. 2-3.
- Tören, Hatice (2007), Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Amme Cüzü Tefsiri I, Metin-İnceleme-Tıpkıbasım, Çantay Yayınları, İstanbul.
- Türkiye Diyanet Vakfı (2005), Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali, TDV Yay., Ankara.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1965), Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilatı, Ankara.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1973), Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri, Ankara.
- Ülken, Hilmi Ziya (1935), Uyanış Devirlerinde Tercümenin Rolü, İstanbul.

Sürekli Yayınlar

- Cumbur, Müjgan, (1962), "Kur' an-ı Kerim'in Türk Dilinde Basılmış Tercüme ve Tefsirleri", *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, Ankara, s.123.
- Demirci, Muhsin (1999), "Tefsir Usûlünün Temel Kaynakları", *Kur'an Mesajı: İlmi Araştırmalar Dergisi*, Cilt: II, sayı: 22, 23, 24, s. 155,186.
- Doğan, Mehmet Zeki-Güneş, Abdalbaki (2019), "Tefsir Tarihine Kısa Bir Bakış/A Brief Overview to the History of Tafsir", *ilahiyat* s. 2: 47-66.
- İnan, Abdulkadir (1960), "Kur'an'ın Eski Türkçe ve Oğuz-Osmanlıca Çevirileri Üzerine Notlar", *TDAY-Belleten*, Cilt: 8, s. 79-94.
- Koçyiğit, Hikmet (2012), "Müfessirleri Tefsir Yazmaya Sevk Eden Amiller", *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 1 (10), s. 107-129.
- Korkmaz, Zeynep (2005), "Eski Anadolu Türkçesinin Türk Dili Tarihindeki Yeri", *Fikret Türkmen Armağanı, Kayırlmaz Matbaası*, s. 471, İzmir.
- Korkmaz, Zeynep (1965), "Eski Anadolu Türkçesindeki -van/-ven, -vuz/-vüz Kişi ve Bildirme Eklerinin Anadolu Ağızlarındaki Kalıntıları", *TDAY-Belleten*, Cilt: 12, s. 43-65.
- Özkan, Mustafa (2010), "Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Ortaya Konan Kuran Tercümeleri Üzerine-I", *İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C: XXXIX, s.115-159.
- Şan, Funda (2020), "Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Bir Tefsirin Cümle Yapısı", *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 4 (4), s. 680, 698.
- Ünlü, Suat (2007), "Kur'an-ı Kerim'in Türkçe'ye Çevrilmesi ve İlk Türkçe Kur'an Tercümeleri", *Dini Araştırmalar*, C: 9 / 27 (Haziran), s. 9-56.
- Yıldırım, Kübra (2012), "Eski Anadolu Türkçesine Ait Bir Tefsirin Üslûp Özellikleri", *Turkish Studies*, volume 7/2, s. 1217-1227.
- Yolcu, Mehmet (2015), "İlk Dönem Tefsir Kitapları ve Müellifleri (En-Nedîm'in el-Fihrist'indeki "Tesmiyetu'l-Kutub el-Musannefe fî Tefsiri'l-Kur'ân" Adını Taşıyan Listesi Bağlamında)", *İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* Güz 2015/6(2) 54-107, 96.

Tezler

- Aydar, Hidayet (1993), Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.

- Demir, Ziya (1987), İstanbul Kütüphanelerinde Mevcut Matbu ve Yazma Fatiha Tefsirleri, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Demir, Ziya (1994), Osmanlı Müfessirleri ve Tefsir Çalışmaları, Kuruluştan XI XVI. Asrın Sonuna Kadar, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Tefsir Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- Doğu, Ahmet (1989), 'Amme Tefsiri (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Şan, Funda (2011), Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ'nın 'Amme Cüzü Tefsiri Üzerinde Dil İncelemesi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Yıldırım, Kübra (2011), Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ'nın 'Amme Cüzü Tefsiri Üzerinde Dil İncelemesi (Vr. 202B-268B), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: KÜBRA ÖZGÜN	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	Fen-Edebiyat Fakültesi
Bölümü	Türk Dili ve Edebiyatı
Makale ve Bildiriler	
1. Özgün, Kübra (2022) “Üveys b. Hocâ Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ’nın Kur’an Tefsirinin Berlin Nüshası ve Diğer Nüshaları Üzerine”, IX. Genç Türkologlar Sempozyumu, Bişkek.	